

J.R.R. Tolkien

CELE DOUĂ TURNURI

Fiind a doua parte a trilogiei STĂPÂNUL INELELOR

Mai multe carti pdf gratuite pe www.cartipdf.wordpress.com

Trei inele pentru Regii elfilor cei de sub soare,
Șapte pentru ei, stăpânii gnomilor din săli de stâncă
Nouă, Oamenilor care știu că-n lumea lor se moare,
Unul pentru Seniorul Întunecimii-n noaptea lui adâncă
Unde-s Umbrele în Țara Mordor, ca să le găsească
Și pe toate să le-adune un inel, și altul nime,
Să le ferece pe toate, astfel să le stăpânească,
Unde-s Umbrele, în Ținutul Mordor, în întunecime.

Sinopsis

Aceasta este partea a doua a STĂPÂNULUI INELELOR.

În prima parte, Frăția Inelului, ni s-a relatat despre modul în care Gandalf cel Sur a descoperit că inelul pe care îl avea Frodo, hobbitul, era, de fapt, acel Inel, acel Unu, căpetenia tuturor Inelelor Puterii. Tot acolo se povestește despre cum au fugit Frodo și prietenii săi din Comitatul tihnit care era casa lor, urmăriți de teroarea Călăreților Negri din Mordor, până când, într-un târziu, sprijiniți de Aragorn, Pribeagul din Eriador, au ajuns, după peripeții cumplite, la Casa lui Elrond din Vâlceaua Despăcată. Acolo s-a ținut Marele Sfat al lui Elrond, unde s-a luat hotărârea să se încerce distrugerea Inelului, iar Frodo a fost uns Purtător al acestuia. Apoi au fost aleși însoțitorii Inelului care aveau menirea să-l sprijine în făptuirea isprăvii de a ajunge, dacă-l țineau puterile, la Muntele de Foc din Mordor, tărâmul vrăjmașului însuși, singurul loc unde putea fi nimicit Inelul. Din această frăție făceau parte Aragorn și Boromir, fiul Seniorului din ținutul Gondor, reprezentând oamenii; Legolas, fiul celui de-al unsprezecelea rege din Codrul Întunecat, din partea elfilor; Gimli, fiul lui Gloin de la Muntele Singuratic, reprezentant al gnomilor; Frodo și slujitorul său, Sam cel Înțelept, dimpreună cu mai tinerii lui camarazi de arme, Meriadoc și Peregrin, din partea hobbiților; și Gandalf cel Sur.

Frăția se depărtase în taină de Vâlceaua Despăcată, luând-o spre miazănoapte; zădărnindu-li-se încercarea de a trece iarna prin trecătoarea Caradhras, Gandalf i-a călăuzit printr-o poartă tainică și au pătruns în uriașele Mine ale Moriei, căutând o cale pe sub munți. Acolo, Gandalf s-a prăbușit într-un hău întunecat, în vreme ce se lupta cu un duh cumplit al adâncurilor. Dar Aragorn, despre care se dovedise între timp a fi moștenitorul tănuț al Vechilor Regi din Apus, i-a condus de la Poarta de Răsărit a Moriei, prin ținutul elfilor, Lorien, de-a lungul marelui Râu Anduin, până au ajuns la cascada Rauros. Își dăduseră deja seama că erau urmăriți de tot soiul de iscoade, precum și de făptura numită Gollum, stăpân odinioară al Inelului pe care

încă îl mai poftea.

Acum erau nevoiți să hotărască dacă era bine să o apuce spre răsărit, către Mordor, sau să-și continue calea cu Boromir; să le dea o mână de ajutor celor din Minas Tirith, cetatea de căpetenie din Gondor, în războiul care bătea la ușă, ori să se despartă. În momentul în care a fost limpede că Purtătorul Inelului era hotărât să-și continue călătoria lui fără nădejde către ținutul Dușmanului, Boromir a încercat să-i smulgă Inelul cu forța.

Partea întâi se termină cu prinderea lui Boromir în mrejele Inelului, cu fuga și dispariția lui Frodo și a slujitorului său, Sam cel Înțelept, și cu destrămarea a ceea ce rămăsese din Frăție, în urma unui atac pe nepusă-masă al oștenilor orci, parte din ei în slujba Seniorului Întunecimii din Mordor, parte ai trădătorului Saruman din Isengard. Strădania Purtătorului Inelului părea deja sortită eșecului.

Acum, această a doua parte, Cele două turnuri, povestește despre ce s-a mai ales de membrii Frăției Inelului după risipirea acesteia, până la venirea Marelui Întuneric, și despre izbucnirea Războiului Inelului, care urmează să fie relatată în cea de-a treia și ultima parte.

CARTEA A TREIA

I Pieirea lui Boromir

Aragorn urca dealul pieptiș, în fugă. Din când în când, se pleca la pământ. Hobbiții aveau pasul ușor și urmele lor nu erau lesne de deslușit, nici măcar pentru un Pribeag, însă către creastă, cărăruia se încrucișa cu un pârau, așa că desluși în glia reavănă ceea ce căuta. „Pricep prea bine semnele acestea, își zise el. Frodo s-a avântat pe deal, în sus. Mă-ntreb ce-o fi văzut de pe culme. Dar, iată, cale-ntoarsă a făcut și-a coborât colina iar.”

Aragorn șovăi. Își dorea și el să ajungă pe jilțul înalt, nădăjduind să vadă de acolo ceva care să-l călăuzească printre nedumeririle sale; dar timp n-avea de irosit. Țâșni deodată înainte și porni în fugă către culme, luând-o de-a curmezișul peste lespezile uriașe, apoi în sus, pe scări. Se așeză pe jilțul înalt și privi în zare. Numai că soarele îi păru întunecat, iar lumea înnegurată, depărtată. Își aruncă ochii împrejur, pornind dinspre miazănoapte, dar, afară de colinele din zare, nimic nu i se dezveli privirii; iar de nu s-ar fi aflat așa departe, ar fi văzut din nou, în țăriile cerului, o pasăre uriașă, ca o pajură, lăsându-se molcom, în cercuri largi, la pământ.

Și, chiar în vreme ce scruta împrejurimile, urechea lui dibace prinse niște sunete ce veneau dinspre codrii de la poale, de pe malul apusean al Râului. Se încordă. Auzi strigăte și printre ele desluși cu groază nespuse glasurile aspre ale orcilor.

Apoi, brusc, răsună chemarea adâncă a unui corn măreț, iar vaierul lui se izbi de povârnișuri și ecoul umplu hăurile, copleșind cu un urlat atotputernic vuietul cascadei.

— Cornul lui Boromir! strigă el. E la ananghie! Țâșni de pe scări și făcu un salt pe cărăruie.

— Vai mie! Mă urmărește nenorocul astăzi și toate-mi merg de-a-ndoaselea. Unde-o fi Sam?

Pe măsură ce alerga, strigătele deveneau tot mai puternice, dar cornul răsuna acum mai slab, mai sfâșietor. Fieroase și pătrunzătoare se înălțau ale orcilor urlete și, fără veste, chemarea cornului pieri. Aragorn străbătu ultimul povârniș, dar, înainte să ajungă la poalele colinei, vacarmul se potoli; și când o luă la goană spre stânga, într-acolo, sunetul se stinse treptat, până nu se mai auzi deloc. Se năpusti printre

arbori, scoțându-și spada lucitoare și strigând *Elendil! Elendil!*

Îl găsi pe Boromir într-o poieniță din apropierea lacului — să fi fost la o milă de Parth Galen. Stătea sprijinit cu spatele de un copac uriaș, de parcă s-ar fi odihnit. Dar Aragorn văzu că era ciuruit de-o groază de săgeți cu pană neagră; ținea încă în mână sabia, frântă însă, de la mâner; alături stătea cornul spart în două. Împrejurul și la picioarele lui, zăceau mormane de orci măcelăriți.

Aragorn îngenunche lângă el. Boromir deschise ochii și se căzni să vorbească.

Până la urmă, rosti molcom:

— Am încercat să-i iau Inelul lui Frodo. Îmi pare rău, mi-am dat obolul...

Se uită pieziș la vrăjmașii răpuși.

— S-au dus piticuții, orcii i-au luat cu ei. Cred însă că-s în viață, pentru că i-au pus în lanțuri.

Tăcu și pleoapele-i căzură grele. După o clipă, rosti iar:

— Rămas-bun, Aragorn. Du-te la Minas Tirith și scapă-mi oamenii. Eu, unul, am dat greș.

— Nu, zise Aragorn, luându-i mâna și sărutându-l pe frunte. Am biruit. Puțini se pot lăuda cu astfel de izbândă. Fii pe pace. Minas Tirith n-o să cadă.

Boromir surâse.

— Încotro au luat-o? Era și Frodo cu ei? Întrebă Aragorn. Dar Boromir nu mai rosti nici o vorbă.

— Vai mie! făcu Aragorn. Astfel se stinge vlăstarul lui Denethor, Seniorul Turnului Străjii. Și ce sfârșit amar! Frăția-i toată risipită. Și cel care-a greșit sunt eu. Zadarnic s-a-ncrezut Gandalf în mine. Acum ce să mai fac? Boromir mi-a lăsat cu limbă de moarte să plec la Minas Tirith și asta e și voia inimii mele; dar unde-or fi Inelul și Purtătorul lui? Cum să le dau de urmă, ca să salvez onoarea din ruină?

Rămase o vreme în genunchi, hohotind aplecat, cu mâna lui Boromir încleștată într-a sa. Așa îl găsiră Legolas și Gimli. Veniseră dinspre povârnișurile apusene ale colinei, târându-se fără preget printre arbori, ca după vânat. Gimli ținea o bardă în mână, iar Legolas cuțitul lui cel lung; nu mai avea nici o săgeată. Când ajunseră în poieniță, încremeniră uluiți; apoi își plecară frunțile o clipă, cu durere, căci pricepură îndată ce se petrecuse.

— Vai mie! zise Legolas, apropiindu-se de Aragorn. Am hăituit și-am sfârtecat o groază de orci în codru, dar am fi fost mai de folos aici. Am dat fuga de cum am auzit cornul, se pare însă că-i prea târziu. Mă tem că ești rănit de moarte.

— Boromir s-a prăpădit, zise Aragorn. Eu sunt nevătămat, căci n-am fost aici, cu el. A căzut apărându-i pe hobbiți, pe când eram departe, pe colină.

— Hobbiții! strigă Gimli. Păi, unde sunt? Unde e Frodo?

— Nu știu, răspunse Aragorn pierit. Până să moară, Boromir mi-a spus că orcii i-au legat; și bănuia că erau încă în viață. L-am trimis să-i urmărească pe Merry și pe Pippin; dar n-am avut vreme să-l mai întreb dacă Frodo și Sam erau cu el. Azi toate mi-au mers de-a-ndoaselea. Ce facem acum?

— Întâi să ne-ngrijim de răposat, spuse Legolas. Nu-l putem lăsa să zacă așa ca o mortăciune, printre orcii aștia scârboși.

— S-o facem însă iute, zise Gimli. Nici lui nu i-ar plăcea să zăbovim. Trebuie să luăm urma orcilor, de mai e vreo nădejde că-s vii ostaticii din Frăție.

— Dar nu știm dacă Purtătorul Inelului e printre ei sau nu, zise Aragorn. Se cuvine oare să-l părăsim? N-ar trebui să-l căutăm pe el întâi? Ce-alegere cumplită ni se cere!

— Atunci să-ncepem cu ce-i mai degrabă, spuse Legolas. N-avem nici vreme, nici unelte să ne-nhumăm cum se cuvine camaradul și nici să-i facem un mormânt. Am

putea să-i ridicăm o movilă de piatră.

— Ar fi anevoios și ne-ar lua mult timp, căci bolovanii potriviți nu-i putem găsi decât pe malul râului, zise Gimli.

— Atunci să-l așezăm într-o luntre cu tot cu armele sale și ale vrăjmașilor răpuși, zise Aragorn. O să-l trimitem spre cascada Rauros și-o să-l încredințăm Anduinului. Râul Gondorului se va ngriji ca oasele să nu-i fie spurcate de vreo făptură ticăloasă.

Se apucară iute să cerceteze stârvurile orcilor, adunându-le grămadă săbiile, coifurile sparte și scuturile.

— Ia uitați-vă! strigă Aragorn. Am găsit însemnele!

Scoase din mormanul sinistru de arme două cuțite cu lama subțire, încrustate cu auriu și roșu, iar apoi găsiră și tecile negre, bătute în nestemate mici, sângerii.

— Astea nu sunt scule orcești, zise el. Le-au purtat hobbiții. Fără doar și poate, orcii i-au dezarmat, dar s-au temut să păstreze cuțitele, știind că-i vorba de făuririle copleșite de blesteme ale apusenilor, spre ruina Mordorului. Ei, acu', dacă mai trăiesc, prietenii noștri sunt complet dezarmați. Am să iau aceste lucruri, în speranța deșartă c-o să li le-napoiez.

— Iar eu, spuse Legolas, am să iau toate săgețile pe care le găsesc, căci tolba mi-e goală.

Scotoci prin grămadă, pe de lături, și găsi multe întregi și mai lungi decât cele folosite de orci. Le cercetă îndeaproape. Iar Aragorn se uită la trupurile sfărtecate și zise:

— Mulți dintre cei ce zac aici nu-s din Mordor. Unii se trag de la soare-apune, din Munții Cețoși, că doar oi mai ști și eu câte ceva despre orci și despre neamul lor. Și iată și-alții ce-mi par cam ciudați. Veșmintele lor nu-s, nicidecum, după croiala orcească!

Se referea la patru soldați-spiriduși de statură mai înaltă, oacheși, cu ochii pieziși, cu picioarele groase și mâinile mari. Erau înarmați cu săbii scurte, late, fără curbura tăișurilor orcești; și-aveau arcuri de răchită, de aceeași formă și lungime cu ale oamenilor. Pe scuturile lor, în mijloc, se vedea o ticluire ciudată: o mână mică, albă pe un fundal negru; în partea din față a coifurilor lor era încrustată cu un metal alb runa S.

— N-am mai văzut însemnele astea niciodată, zise Aragorn. Ce-or fi vrând să spună?

— S vine de la Sauron, îi răspunse Gimli. Nu-i greu de descifrat.

— Nu, făcu Legolas. Sauron nu folosește rune de-ale elfilor.

— Și nici nu-și spune numele adevărat; nu permite nici măcar să-i fie scris sau rostit, zise Aragorn. Mai mult, nu folosește albul. Orcii care slugăresc în Barad-dur au drept semn Ochiul Roșu.

Rămase o clipă pe gânduri.

— Bănuiesc că S vine de la Saruman, adăugă el într-un târziu. Nu-s semne bune în Isengard, iar Apusul a devenit nesigur. E așa cum s-a temut Gandalf: într-un fel sau altul, trădătorul Saruman a aflat de călătoria noastră. Se pare că știe și de căderea lui Gandalf. Iscoadele din Moria or fi-nșelat vigilența celor din Lorien sau or fi ocolit ținutul acela și-or fi venit în Isengard pe alte căi. Orcii călătoresc repede. Dar Saruman are mai multe canale prin care primește vești. Ții minte pasările?

— Până una-alta, n-avem vreme de dezlegat cimilituri, zise Gimli. Hai să-l ducem pe Boromir de-aici.

— Dar după ce terminăm treaba, va trebui să dezlegăm și cimilituri, dacă-i vorba s-o luăm pe calea cea bună, răspunse Aragorn.

— Poate că nici nu există vreo cale bună, rosti Gimli.

Gnomul își luă securea și începu să taie câteva crengi. Le prinseră cu coarde de arc și își așternură mantiile peste ele. Pe nășălia aceasta improvizată își purtară tovarășul la mal, împreună cu trofeele sale din ultima bătălie, alese de ei să-l însoțească. Nu era cale lungă, dar nici nu le fu ușor, căci Boromir fusese un bărbat înalt și puternic.

Aragorn rămase la malul apei, urmărind cu privirea catafalcul, în timp ce Legolas și Gimli o luară iute înapoi, pe jos, spre Parth Galen. Aveau de mers mai bine de o milă, așa că trecu ceva vreme până se întoarseră vâslind iute în două bărci de-a lungul malului.

— Ce ciudat! exclamă Legolas. Nu erau decât două bărci trase pe mal. Celelalte au dispărut fără urmă.

— Au trecut orcii pe-acolo? întrebă Aragorn.

— N-am observat nici un semn de-al lor, răspuse Gimli. Oricum, dacă veneau, nu mai rămâneau nici bărcile, nici bagajele. Le-ar fi luat cu ei sau le-ar fi distrus pe toate.

— Am să cercetez pământul când o s-ajungem acolo, zise Aragorn. Și astfel, îl așezară pe Boromir în luntrea care avea să-l poarte departe. Gluga cenușie și mantia elfească le împăturiră și i le puseră sub cap. Îi pieptănară pletele lungi, negre și i le răsfirară pe umeri. La brâu, îi strălucea cingătoarea de aur primită în Lorien. Coiful i-l așezară alături, iar în poală cornul spart, precum și plăselele și resturile săbiei sale rupte; la picioare îi puseră săbiile vrăjmașilor. Apoi, după ce legară prora de pupa celeilalte bărci, îl traseră la apă. Vâsliră trist de-a lungul malului și, după ce cotiră în canalul cu unde repezi, trecură de pajiștea înverzită de la Parth Galen. Povârnișurile abrupte ale înălțimilor Toi Brandir luceau: trecuse bine de amiază. Pe măsură ce se îndreptau spre miazăzi, din Rauros se înălțau aburi, licărind tremurător dinaintea lor — o pulbere de aur. Vuietul și tunetul cascadei zguduiră văzduhul neclintit. Dezlegară și împinseră plini de mâhnire luntrea funerară: acolo zăcea Boromir și se odihnea în pace, lunecând peste sânul undelor călătoare. În vreme ce vâsleau îndărăt, pe el îl luă curentul. Trecu plutind pe lângă ei și luntrea se depărta până ajunse un punct întunecat în lumina aurie; apoi, brusc, dispăru. Cascada Rauros curgea nestingherită la vale. Râul îl luase pe Boromir, fiul lui Denethor, și astfel nimeni nu-l mai zări vreodată prin Minas Tirith, contemplând dimineața din Turnul Alb. Dar după aceea, multă vreme se vorbi în Gondor despre cum trecuse luntrea elfească peste cascadă și peste heleșteul înălbit de spumă și îl purtase în jos, prin Osgiliath și prin nenumăratele guri ale Anduinului, până la Marea cea Mare, în noapte, sub cerul plin de stele.

Cei trei rămaseră o vreme tăcuți, uitându-se lung în urma lui. Apoi Aragorn vorbi:

— Îl vor căuta cu privirea din Turnul Alb, dar el nu se va mai întoarce nici de pe mare, nici din munți.

Și începu atunci să cânte încetișor:

Prin Rohan, peste mlaștini și câmpii cu iarba-naltă

Vine Vântul de Apus, printre ziduri îmi tresaltă.

„Ce solii mi-aduci din vest, pe seară, tu, neobosite vânt?

L-ai zărit pe Boromir, voinicul, pe lună, sub al stelelor veșmânt?”

„L-am văzut pribegind peste șapte izvoare, peste ape mari, cenușii;

L-am văzut pășind pe tărâmurile deșarte, până s-a dus pe pustii

în umbrele de miazănoapte. Apoi, nu mai știu.

Să fi auzit vântul de-apus cornul de os al lui Denethor fiu?”

„O, Boromir! Am privit de pe ziduri, departe, spre miazănoapte,

Dar nu te-ai arătat de pe tărâmul deșert de care oamenii n-au parte."

Apoi cântă Legolas:

Vântul de Miazăzi dinspre mare, de pe dune și steiuri zboară,
Purtând vaietul pescărușilor, apoi la poartă cu geamăt coboară.
„Ce vești din miazăzi mi-aduci pe-nserat, tu, vânt de suspin?
Unde-i voinicul Boromir? Zăbovește prea mult și mă umple de chin."
„Nu mă-ntreba unde îi e lăcașul — puzderie de oseminte acolo au lăsat,
Pe țărături albe, pe țărături negre, sub cerul de furtună frământat;
Atâția au străbătut Anduinul s-ajungă la tremurătoarea mare.
Întreabă-l pe Vântul de Miazănoapte cel ce-mi trimite vești sub soare."
„O, Boromir! Îndărătul porții drumul către mare o ia spre miazăzi,
Dar tu nu te-ai întors cu țipătul pescărușilor din gurile mării pustii."

După aceea, Aragorn cântă iar:

Vântul de Miazănoapte colindă dinspre Poarta Regilor, peste urlătoare,
Și cornul lui răsună prin turn curat, ca o răcoare.
„Ce vești mi-aduci acum din miazănoapte, o, tu, prea aprig vânt?
Ce vești de la Boromir Viteazu'?
Căci dus e de demult."
„I-am auzit strigarea mai jos de Amon Hen.
Acolo atâți potrivnici a-nfruntat!
Scutul despicat și sabia lui frântă pe ape i le-au dat.
Și spre odihnă blândă capul mândru, chipul tandru și mădularele i-au pus.
Iar Rauros, cascada aurie Rauros, la sânul ei l-a dus."
„O, Boromir! Turnul Străjii spre miazănoapte va privi
Spre Rauros, cascada aurie Rauros, de-a pururea și-o zi."

Cu acestea, sfârșiră. Apoi întoarseră barca și porniră cât puteau de iute contra curentului, îndărăt, la Parth Galen.

— Mi-ai lăsat mie Vântul de Răsărit, rosti Gimli, dar n-am să scot o vorbă despre el.

— Așa se și cuvine, zise Aragorn. Cei din Minas Tirith sunt răbdători cu Vântul de Răsărit, dar nu-i cer vești. Acum că Boromir și-a găsit calea, trebuie să ne-o aflăm și noi degrab' pe-a noastră.

Aruncă o privire iute, dar scrutătoare, asupra pajiștii înverzite, plecându-se mereu la pământ.

— Picior de orc n-a călcat pe-aici, spuse el. Altminteri, nimic nu e sigur. Toate urmele noastre dus-întors se văd clar. Nu-mi dau seama dacă a revenit vreun hobbit de când îl căutam pe Frodo.

Se duse iar la mal aproape de locul unde firicelul de apă se vărsa în râu.

— Aici sunt câteva urme clare, zise el. Un hobbit s-a tot vânturat în apă și-napoi, dar nu-mi dau seama când.

— Și cum crezi tu atunci că s-ar dezlega cimilitura asta? îl întrebă Gimli.

Aragorn nu răspunse pe dată, ci se întoarse în tabăra lor, să se uite la bagaje.

— Lipsesc două ranițe, zise el, și una dintre ele e sigur a lui Sam: era destul de grea. Acesta-i, prin urmare, răspunsul: Frodo a plecat cu barca, împreună cu slujitorul său. Trebuie să se fi întors în timp ce noi toți eram departe. M-am întâlnit cu

Sam când urcam colina și i-am spus să vină după mine; dar pur și simplu nu m-a ascultat. I-a citit gândurile stăpânului său și s-a întors aici înainte ca Frodo să fi plecat. Nu i-a fost ușor să scape de Sam.

— Dar de ce să ne fi lăsat așa, fără să ne spună? zise Gimli. Ciudată faptă.

— Și demnă de toată lauda, adăugă Aragorn. Cred că Sam a avut dreptate. Frodo n-a vrut să-și ia prietenii cu el, în Mordor, la moarte sigură. Dar știa una și bună, că trebuie să ajungă acolo. S-a întâmplat ceva după plecarea noastră, ceea ce l-a făcut să-și înfrângă spaima și-ndoiala.

— Poate că au dat peste el hăitașii orci, și-a fost nevoit să fugă, zise Legolas.

— Da, bineînțeles c-a fugit, spuse Aragorn, dar cred că nu din pricina orcilor.

Însă nu scoase o vorbă despre temerile sale în legătură cu ceea ce-l făcuse pe Frodo să ia brusc această hotărâre și să fugă. Multă vreme avea să păstreze taina ultimelor cuvinte ale lui Boromir.

— Ei bine, măcar am lămurit cât de cât situația, pentru moment, zise Legolas. Frodo nu mai e pe malul ăsta al râului; asta nu înseamnă însă că a luat o barcă. Iar Sam îl însoțește; numai el putea să ia ranița.

— Prin urmare, spuse Gimli, avem de ales fie să ne suim în barca asta care ne-a mai rămas și s-o pornim pe urmele lui Frodo, fie s-o luăm pe jos, după orci. Slabe speranțe în ambele cazuri. Am pierdut cam mult timp.

— Ia stai să mă gândesc puțin, zise Aragorn. Am să fac o alegere corectă și-am să preschimb răul acestei zile nefericite.

Rămase o clipă pe gânduri.

— Am să mă iau după orci, rosti el într-un târziu. L-aș fi călăuzit pe Frodo către Mordor și l-aș fi însoțit până la capăt; dar, dacă mă apuc să-l caut acum prin pustiu, va trebui să-i las pe ostatici pradă torturilor și morții. În sfârșit îmi spune și mie inima ceva limpede: soarta Purtătorului Inelului nu mai e în mâinile mele. Frăția și-a împlinit menirea. Cu toate acestea, noi, cei ce-am rămas, nu-i putem abandona pe-ai noștri cât mai avem un strop de vlagă. Hai! La drum! Lăsați aici tot ce nu ne e de absolută trebuință. O să mergem întins zi și noapte!

Traseră ultima barcă pe uscat și o duseră spre pâlcul de arbori. Puseră sub ea tot calabalâcul care le prisosea și nu-l puteau căra cu ei. Apoi plecară de la Parth Galen. Era pe la chindie când ajunseră iar în poienița unde se prăpădise Boromir. Acolo luară urmele orcilor. Nu le fu greu deloc.

— Nici un alt neam nu face asemenea prăpăd, zise Legolas. Se pare că tare le place să sfârtece și să nimicească tot ce crește, chiar dacă nu le stă în cale.

— Cu toate acestea, sunt iuți de picior, adăugă Aragorn, și-s neobosiți. Iar mai încolo s-ar putea să ne căutăm cărarea pe pământuri pietroase și pustii.

— Atunci, după ei, zise Gimli. Și gnomii sunt în stare să țină pasul și nu ostenesc nici ei mai degrabă ca orcii. Numai că hăituirea ne va fi lungă: ne-au cam luat-o înainte.

— Da, spuse Aragorn, avem nevoie cu toții de puterea de îndurare a gnomilor. Dar haideți! O să pornim pe urmele vrăjmașului, cu sau fără nădejde. Vai și-amar de ne-om dovedi mai iuți ca ei! Hăituirea asta va fi socotită o minune în Cele Trei Neamuri: al Elfilor, al Gnomilor și-al Oamenilor. Și-acum, s-o luăm din loc!

Se avântă ca un cerb. O luă val-vârtej printre arbori. Acum, că știa ce-avea de făcut, îi călăuzea ca vântul și ca gândul. În urmă lăsară codrul de lângă lac. Povârnișuri nesfârșite, întunecate și colțuroase urcară, sub cerul însângerat de asfințit. Se lăsă inserarea. Se depărtară, ca niște umbre cenușii dintr-un tărâm de piatră.

II Călăreții din Rohan

Se lăsă și mai mult întunericul. Îndărățul lor, ceața pogorâse printre arborii de la poale și lânzezea pe firul palid al Anduinului, dar cerul era senin. Se arătară stelele. Luna ceruită plutea la apus, iar steiurile azvârleau umbre întunecate. Ajunseseră la poalele colinelor de piatră și slăbiră pasul, căci urmele nu mai erau ușor de deslușit. Aici, înălțimile Emyrn Muil se întindeau de la miazănoapte la miazăzi în două șiruri lungi, surpate. Partea de apus a fiecărei creste era abruptă și anevoioasă, dar la răsărit panta se înălța mai lin și era brăzdată de numeroase făgașuri și vâlcele. Cei trei tovarăși băjbăiră noaptea întreagă prin ținutul acesta pietros, urcând pe culmea primei creste, care era și cea mai înaltă, și coborând apoi iar în negura unei văi adânci ce șerpuia de cealaltă parte.

Acolo, la ceasul de răcoare de dinaintea zorilor, își traseră o clipă sufletul. Luna scăpătase de mult în fața lor, iar stelele sclipeau deasupra; nu se arătase încă prima geană de lumină peste colinele dindărăt. O clipă, Aragorn rămase descumpănit: urma orcilor cobora până în vale, dar apoi se făcea nevăzută.

— Pe ce drum crezi c-au luat-o? întrebă Legolas. Pe cel de miazănoapte, ca să scurteze calea către Isengard, sau către Fangorn, dacă, așa cum bănuiești, ăsta le e țelul? Ori spre miazăzi, ca s-ajungă la Scăldătoarea Enților?

— Indiferent unde-ar vrea s-ajungă, în nici un caz n-ar alege râul, zise Aragorn. Iar de nu-i zarvă în Rohan și Saruman nu și-a sporit puterea, au s-o ia pe calea cea mai scurtă, de-a curmezișul câmpiilor rohirrimilor. Hai s-o pornim spre miazănoapte!

Valea se întindea împietrită, străjuită de colinele costelive, iar pe fundul ei șiroia un pârâiaș printre bolovani. În dreapta se ridica o stâncă amenințătoare, iar la stânga povârnișuri cenușii, estompate și umbrite în inima nopții. Își continuă drumul către miazănoapte, mai bine de-o milă. Aragorn cerceta, aplecându-se mereu, ascunzișurile și făgașele către creastă. Legolas o luase ceva mai înainte. Deodată, elful scoase un strigăt, iar ceilalți se apropiară în fugă de el.

— Tocmai am trecut pe lângă unii dintre cei pe care-i urmărim, zise el. Ia uitați-vă!

Arată cu degetul, iar ei își dădură seama că „bolovani” de la poalele povârnișului nu erau altceva decât un morman de cadavre. Numărarea cinci orci morți care zăceau acolo. Fuseseră secerăți cu cruzime și doi dintre ei erau descăpățânați. Pământul mustea de sângele lor întunecat.

— Altă treabă ce trebuie descurcată! zise Gimli. Ca s-o dezlegăm, e nevoie de lumina zilei, pe care însă n-o putem aștepta.

— Oricum ai lua-o, nu trebuie să ne pierdem speranța, rosti Legolas. Mai mult ca sigur, vrăjmașii orcilor ne sunt prieteni. Sălășluiește vreun neam pe colinele astea?

— Nu, răspunse Aragorn. Rohirrimii se-abat rareori pe-aici, căci sunt departe de Minas Tirith. O fi vreun grup de oameni veniți, cine știe de ce, pe-acest tărâm? Nu-mi prea vine să cred.

— Atunci, ce părere ai? zise Gimli.

— Cred că vrăjmașul și-a luat el însuși potrivnicul cu sine, îi răspunse Aragorn. Aceștia-s orci din miazănoapte, veniți de departe. Printre cadavre nu se află nici un orc de vază, cu însemnele acelea ciudate. Bănuiesc că s-au încăierat; nu-i ceva neobișnuit la un neam tiran ca acesta. S-o fi iscat vreo neînțelegeră în legătură cu drumul.

— Sau cu ostaticii, zise Gimli. Să sperăm că nu și-au găsit sfârșitul pe-aici.

Aragorn cercetă pământul pe o rază mare, dar nu dădu peste alte urme de încăierare. Porniră mai departe. Spre răsărit, cerul începu să se lumineze palid;

stelele scăpătau și lumina cenușie începea să crească. Ceva mai spre miazănoapte, dădură de un șanțuleț unde curgea la vale un pârliaș șerpuitor, care își croise făgașul în stâncă. Din el se iviseră câteva tufe, iar pe margini se zăreau, ici-colo, pâlcuri de iarbă.

— În sfârșit! exclamă Aragorn. Uite și urmele pe care le căutăm! Pe-aici, în susul acestui curs de apă, au luat-o orcii după încăierarea lor.

lute porniră acum gonacii pe noul făgaș. Săreau din stâncă-n stâncă, înviorați, de parcă se odihniseră o noapte întreagă. Într-un târziu, ajunseră pe creasta colinei cenușii; brusc își simțiră pletele răvășite și mantiile înfoiate de o boare: era briza răcoroasă a zorilor.

Se întoarseră: văzură cum, peste Râu, colinele din zare luaseră foc. Ziua se prăvălea în tărie. Conturul roșu al soarelui se ridica peste umărul ținutului întunecat. Spre soare-apune, în fața lor, lumea zăcea neclintită, vagă, cenușie; dar, pe măsură ce priveau, umbrele nopții se risipeau, culorile pământului adormit se trezeau la viață: verdele se revărsa peste poienele Rohanului, aburi albi pâlpâiau pe deasupra pâraielor, iar în stânga, la mai bine de treizeci de leghe depărtare, țâșneau în licăriri albăstrie-violet culmile de nea strălucitoare ale Munților Albi, îmbujorați de ivirea zorilor.

— Gondor! Gondor! strigă Aragorn. Fie să te privesc din nou cândva, într-un ceas mai fericit! Nu mi-e dat încă drumul către pâraiele tale lucitoare, de miazăzi.

Gondor! Gondor, tu, așternut între Munți și Mare!
Vântul de-Apus trecu pe-acolo; asupra Pomului de Argint, lumina care
Căzu ca ploaia-n grădinile regilor din veacuri de-altădată.
O, ziduri mândre! Turnuri dalbe!
Tron aurit și tu, cunună-naripată!
O, Gondor, Gondor!
Fi-va-i mai fi dat Omului să vadă Pomul de-Argint oare?
Va mai hoinări cândva
Vântul de-Apus între Munte și Mare?

— Și-acum, la drum! zise el, smulgându-și privirile dinspre miazăzi și îndreptându-le undeva între soare-apune și miazănoapte, spre calea ce-o aveau de străbătut.

De pe creasta unde stătuseră cei trei, povârnișul se prăvălea abrupt la picioarele lor. Dedesubt, la vreo douăzeci de stâneni, se afla o platformă întinsă și gloduroasă care se termina brusc la marginea unei stânci verticale: Peretele de Răsărit al Rohanului. Astfel luă sfârșit ținutul Eryn Muil și, dinaintea privirii lor, departe, în zare, se întindeau câmpiile verzi ale rohirrimilor.

— Ia uitați-vă! strigă Legolas, arătând cu degetul spre cerul stins de deasupra. Iar a apărut vulturul! Sus, în tărie. Pare să zboare acum departe de ținutul acesta, către miazănoapte. Înaintează cu viteză mare. Vedeți?

— Nu, nici măcar ochii mei nu-l deslușesc, bunule Legolas, rosti Aragorn. Trebuie să fie cu adevărat tare sus. Mă întreb ce misiune-o fi având, dacă e vorba de aceeași pasăre pe care am mai văzut-o. Dar iată, mi se dezvăluie privirii ceva mișcător acolo, pe câmpie, ce-i mai la îndemână și mai aproape, se pare.

— O mulțime, zise Legolas. E un grup mare care merge pe jos; dar mai mult nu pot spune, nu-mi dau seama de ce neam ar putea fi. Sunt multe leghe pân-acolo, bănuiesc că vreo douăsprezece; însă întinderea câmpiei e greu de măsurat.

— Eu, unul, zic că nu mai avem nevoie de nici o dâră, ca să ne călăuzească, zise

Gimli. Să căutăm cât mai iute o cărăruie spre câmpie.

— Mă-ndoiesc c-o să găsești vreo cale mai scurtă decât cea aleasă de orci, spuse Aragorn.

Își urmăreau acum vrăjmașii în lumina limpede a zilei. Se părea că orcii merseseră întins, cu toată viteza. Din loc în loc, urmăritorii găseau tot felul de lucruri pierdute sau aruncate: pungi de mâncare, coji și resturi de pâine neagră veche, o mantie scurtă sfâșiată, un pantof potcovit, rupt, printre pietre. Cărarea îi ducea spre miazănoapte, de-a lungul crestei și, până la urmă, ajunseră la o crăpătură adâncă, săpată în stâncă de un pârâu ce se rostogolea zgomotos la vale. Prin despicătura îngustă cobora o cărăruie, ca un șir de scări, până pe câmpie.

La capătul ei, pășiră ciudat de repede pe iarba Rohanului care se umfla vălurit, precum o mare verde, până hăt, la poalele Emyn Muilului. Pârâul tumultuos se făcea nevăzut într-o involburare deasă de brâncuță și plante de apă, iar ei îi auziră clipocitul prin tunelele verzi, coborând povârnișuri ușoare, spre mlaștinile depărtate din Valea Scăldătorii Enților. Se pare că lăsaseră iarna agățată îndărăt, de coline.

Aici aerul era mai blând, mai cald și ușor înmiresmat, ca și cum s-ar fi stârnit primăvara, iar seva ar fi urcat din nou în frunze și ierburi. Legolas inspiră adânc, ca omul care trage prima înghițitură de apă, după o sete nesfârșită, prin pustiuri.

— Ah! Mirosul reavăn! exclamă el. E mai bun ca un somn pe cinste. Hai să-i dăm zor!

— Pe-aici picioarele ușoare mai sprinten aleargă, zise Aragorn. Mai iute, poate, ca orcii potcoviți cu fiare. Om putea de-acum să mai scurtăm distanța!

Porniră unul după altul, alergând ca ogarii ce adulmecă mirosuri puternice, cu ochii sclipind de dorință. Drept spre apus, se căsca tăietura hidoasă a pârjolului imens, iscat de marșul greoi al orcilor; iarba suavă a Rohanului fusese scrumită și înnegrită de trecerea lor. Deodată, Aragorn scoase un strigăt și se întoarse într-o parte.

— Stați! urlă el. Și nu veniți încă după mine!

O luă la fugă spre dreapta, depărtându-se de poteca principală pentru că văzuse urme de pași într-acolo, despărțindu-se de celelalte — urmele unor picioare mici, nepotcovite. Dar, nu departe, acestea se încrucișau cu altele orcești, care veneau tot dinspre Potecă, din față și din spate; la un moment dat, urmele se întorceau brusc și se pierdeau în pământul răscolit de vrăjmași. Aragorn se aplecă și ridică ceva din iarbă; apoi se întoarse alergând.

— Da, zise el, e limpede, sunt urmele unui hobbit. Cred că ale lui Pippin. El e mai mic ca Merry. Și ia uitați-vă aici!

Ridică ceva ce sclipi în soare. Părea o frunză proaspătă de mesteacăn, minunată și ciudată pe câmpia aceea rară urmă de arbori.

— E paftaua de la o mantie elfească! strigară într-un glas Legolas și Gimli.

— Nu cad fără pricină frunzele din Lorien, zise Aragorn. Asta n-a fost pierdută așa, pur și simplu, ci a lăsat-o cineva ca semn pentru cine s-ar întâmpla să treacă pe-aici. Cred că Pippin a *luat-o* la fugă alături cu drumul, tocmai pentru asta.

— Înseamnă că măcar el mai era în viață atunci, spuse Gimli. Și era teafăr la minte și la trup. Mi-a mai venit inima la loc. N-am făcut drumul de pomană.

— Să nădărdum că n-a plătit prea scump pentru îndrăzneală, zise Legolas. Hai s-o pornim mai departe! Mi se rupe inima când mă gândesc la flăcăii ăia chipeși, mânați ca niște dobitoace.

Soarele urcă spre amiază, apoi începu să coboare ușor în țării. Din mare se ridicau nouri ușori departe, către miazăzi, răvășiți apoi în bătaia vântului. Soarele asfințea. În urmă, umbrele creșteau, întinzându-și brațele lungi dinspre răsărit.

Gonacii nu slăbeau pasul. Trecuse deja o zi de când se prăpădise Boromir și orcii erau încă departe. Nu se mai zăreau pe întinsul câmpiei.

Când îi cuprinseseră umbrele nopții, Aragorn se opri. Nu poposiseră decât o dată în lungul lor marș de peste zi, ca să-și tragă sufletul, așa că străbătuseră douăsprezece leghe de la peretele de răsărit, de unde porniseră în zori.

— Și iată-ne, în sfârșit, în fața unei mari nelămuriri, zise el. Oare-ar fi bine să ne odihnim peste noapte sau să ne continuăm calea și să ne pierdem voința și vlaga?

— Dacă nu s-or odihni și ei, orcii au să ne-o ia mult înainte, de ne oprim să tragem un pui de somn, spuse Legolas.

— Dar oare nu-i firesc să-și mai ia și ei un răgaz? întrebă Gimli.

— Orcii călătoresc prea arar la vedere, sub lumina soarelui; și, totuși, aceștia așa au făcut, zise Legolas. Sunt sigur că n-au să se odihnească la noapte.

— Dar dacă mergem pe-ntuneric, n-o să le putem lua urma, spuse Gimli.

— Cărarea-i dreaptă, n-o ia nici la stânga, nici la dreapta, cel puțin așa mi se arată cât văd cu ochii, zise Legolas.

— V-aș putea călăuzi pe băjbâite, în întuneric, ținând-o drept înainte, rosti Aragorn; dar dacă ne rătăcim sau dacă o iau ei într-o parte, o să pierdem prea mult timp până găsim iar drumul.

— Și mai e ceva, zise Gimli. Nu putem vedea decât pe lumină de zi dacă vreo urmă se-ndreaptă-n altă parte. De-o scăpa, cumva, vreun ostatic sau de-o fi purtat spre răsărit, să zicem, la Râul cel Mare, către Mordor, s-ar putea să trecem pe lângă semne fără să ne dăm, vreodată, seama.

— Așa e, zise Aragorn. Dar dacă talmăcesc eu bine semnele dindărătul nostru, orcii Mâinii Albe sunt cei mai numeroși, iar ceata-ntreagă se-ndreaptă către Isengard. Drumul pe care-l urmează îmi întărește această presupunere.

— Și, totuși, ne-am pripit dacă am zice că le-am ști adevărata vrere, interveni Gimli. Dacă mai fugă cineva? În beznă am fi putut trece fără să ne dăm seama pe lângă semnele ce te-au călăuzit spre paftaua aceea.

— Nu te teme, orcii și-au întărit straja de-atunci, iar ostaticii sunt și mai istoviți, zise Legolas. N-o să mai fugă nimeni, până n-om pune noi ceva la cale. Cum o s-o facem, nu se știe, dar mai întâi trebuie să-i ajungem.

— Până și eu, gnomul atâtor drumeții, nu cel mai pirpiriu din neamul meu, m-aș cam codi să străbat în fugă tot drumul către Isengard fără mas, spuse Gimli. Și mie-mi dă inima ghes să purced fără tăgadă, dar acum trebuie să-mi trag oleacă sufletu', ca s-o iau mai sănătos, apoi, la goană. Iar dacă tot ne odihnim, atunci nu-i vreme mai nimerită ca noaptea de smoală.

— V-am spus eu că-i greu de-ales, zise Aragorn. Cum să hotărâm?

— Tu ne ești călăuză, spuse Gimli, și te pricepi să iei urma vânatului. Tu ai să faci alegerea.

— Inima mă-ndeamnă s-o pornim mai departe, zise Legolas. Dar trebuie să ținem unii de alții. Am să-ți urmez vrerea.

— Lăsați alegerea pe mâini stângace, rosti Aragorn. De când am trecut prin Argonath, am dat greș în toate.

Rămase pe gânduri o bună bucată de vreme, cu privirea pierdută în beznă, undeva, între apus și miazănoapte.

— N-o să mergem pe-ntuneric, zise el într-un târziu. După părerea mea, e mai rău dacă ne scapă vreo urmă sau vreun semn. De-ar fi luna destul de luminoasă, ne-ar fi de folos, dar, vai, apune timpuriu și-i firavă la cel dintâi pătrar.

— Și-n noaptea asta-i, oricum, învăluită-n ceață, murmură Gimli. Ce bine-ar fi fost să ne dăruiască și nouă Galadriel o rază de lumină, așa cum a făcut cu Frodo!

— Las' că e bine-așa. Raza va apărea acolo unde-i de trebuință, spuse Aragorn. Isprava e-n mâinile lui Frodo. Noi n-avem a face decât o treb'șoară fără importanță în vremurile acestea de fapte glorioase. O urmărire vană, poate, din capul locului, pe care alegerea mea n-o face mai bună sau mai rea. Ei bine, am ales. Și-acum, să folosim fiecare clipă cum putem mai bine.

Se trânti la pământ și adormi pe dată, căci nu mai pusese geană peste geană din noaptea pe care-o petrecuseră sub umbrele stâncii Toi Brandir. Înainte de ivirea zorilor pe cer, se trezi și se ridică în capul oaselor. Gimli era încă adâncit în brațele somnului, dar Legolas stătea în picioare, cu privirea pierdută spre miazănoapte, în întuneric, dus pe gânduri, tăcut, ca un arbore tânăr în noaptea neclintită.

— Sunt tare, tare departe, rosti el trist, întorcându-se spre Ragorn. Simt în inima mea că nu s-au odihnit în noaptea asta. Doar o pajură i-ar mai putea întrece-acum.

— Oricum, noi tot o să-i urmăm, ca să ne facem datoria, zise Aragorn.

Se aplecă și îl trezi pe gnom.

— Hai! Trebuie s-o luăm din loc, spuse el. Le-am cam pierdut urma.

— Dar e întuneric încă, zise Gimli. Nici măcar Legolas nu i-ar putea zări de pe culmi, până nu se ivește soarele.

— Mă tem că nu mai pot fi zăriți nici de pe culmi, nici din câmpii, nici sub soare, nici sub lună, spuse Legolas.

— Acolo unde privirea dă greș, poate pământul să ne-aducă murmur, rosti Aragorn. Fără-ndoială că geme sub tălpile lor spurcate.

Se întinse la pământ, lipindu-și urechea de glie. Rămase așa, nemișcat, atât de multă vreme, încât Gimli începu să se întrebe dacă nu cumva își pierduse cunoștința sau nu adormise la loc. Zorii se iviră lucind și, curând, fură învăluiți de o lumină cenușie. Într-un târziu, se ridică, și prietenii lui îi văzură chipul: era livid și tras, iar privirea tulburată.

— Șoapta pământului e slabă și nedeslușită, rosti el. Nimic nu-l străbate până la mile-ntregi de noi. Pieriți și depărtați sunt pașii vrăjmașilor noștri. Dar tunătoare sunt copitele cailor. Mi se pare că i-am auzit și pe când stăteam întins în somn, tulburându-mi visele: cai la galop, trecând spre soare-apune. Acum însă se depărtează parcă mai mult de noi, către miazănoapte. Mă-ntreb ce s-o fi petrecând în ținutul acesta.

— Să mergem!

Și astfel începu ziua a treia. În tot acest lung răstimp cu nor și soare arzător abia de-și trăseseră sufletul, când la pas, când la galop, de parcă nici o istovire nu le-ar fi putut ostoi focul ce-i mistuia. Vorbeau arar. Treceau peste singurătatea nesfârșită, iar mantile lor elfești se pierdeau pe fundalul câmpiilor cu iarbă cenușiu-verzuie; nici măcar în lumina răcoroasă a soarelui de-amiază nu mulți ar fi fost ochii, fie ei și de elf, care să-i fi deslușit, și-aceia doar de foarte aproape. Îi mulțumeau ades Doamnei din Lorien pentru darul ei de *lembas*, căci puteau mânca din el, prinzând puteri, chiar și în timp ce alergau.

Toată ziua, urma vrăjmașului îi călăuzi drept înainte, înspre apus și miazănoapte, fără vreo întrerupere, fără vreo abatere. Merșeră iar zi de vară până-n seară, și ajunseră la niște povârnișuri golașe, unde pământul se înălța, umflându-se către linia unor dune joase dinaintea lor. Urma orcilor se pierdea pe măsură ce se curba dinspre miazănoapte, căci pământul devenise mai tare, iar iarba mai scurtă. În depărtare, spre stânga, se unduia Scăldătoarea Enților un fir de argint pe o dușumea înverzită. Nu se zărea nimic mișcând. Aragorn se minuna la tot pasul că nu vedeau nici urmă de om sau de animal. Sălașurile rohirrimilor erau, în mare parte, la multe leghe înspre miazăzi, sub streășina de arbori a Munților Albi, ascunși acum în cețuri

și în nori; totuși stăpânii cailor își păstraseră destule herghelii și grajduri în Emnet de la Răsărit, regiunea de la soare-răsare a ținutului, iar păstorii hoinăriseră mult, adăpostindu-se prin corturi, chiar și la vreme de iarnă. Dar acum toate pământurile erau pustii și domnea peste ele o liniște care nu părea deloc prevestitoare de pace.

La căderea serii făcură iar popas. Străbătuseră de două ori câte douăsprezece leghe peste câmpiile Rohanului, iar zidul de la Emyr Muil se pierduse în umbrele răsăritului. Luna nouă abia licărea pe cerul cețos, cu toate acestea răspânda o geană de lumină, iar stelele erau acoperite de un văl.

— Mă muștră acum ceva lăuntric pentru orice clipă de odihnă sau de răgaz în căutarea noastră, zise Legolas. Orcii au luat-o la goană, de parcă i-ar fi mânat toate bicele lui Sauron. Mă tem c-au ajuns deja în pădure și la colinele întunecate, că trec chiar acum pe sub umbrele arborilor.

Gimli scrâșni din dinți.

— Amar sfârșit pentru nădejdiile și truda noastră, spuse el.

— Poate că ai dreptate în privința nădejdi; dar nu și-a trudei, zise Aragorn. Doar n-o să facem, aici, cale-ntoarsă. Deși sunt vlăguit.

Privi îndărăt, de-a lungul drumului pe care îl străbătuseră, către noaptea ce se aduna la răsărit.

— Se petrece ceva necurat pe tărâmul acesta. Nu-mi miroase-a bine nici liniștea și nici chiar luna asta palidă. Stelele abia licăresc; și eu sunt atât de slăbit, cum rareori mi s-a-ntâmpnat; slăbit, așa cum nici un Pribeag n-ar trebui să fie atunci când i se dă o urmă clară. E o vrere care ne ia nouă iuțeala și-o dă vrăjmașului; și care pune-n fața noastră o barieră nevăzută — o moleșeală aciuată mai degrabă în inimă decât în mădulare.

— Așa e, zise Legolas. Mi-am dat seama de asta de cum am coborât de pe Emyr Muil. Căci vrerea aceea nu e îndărătul, ci înaintea noastră.

Și întinse mâna, indicând un punct depărtat, dincolo de ținutul Rohan, înspre apusul ce se întuneca sub secera lunii.

— Saruman, murmură Aragorn. Însă n-o să ne facă să dăm bir cu fugiții. Să facem iar popas va trebui, căci, iată, până și luna se prăbușește-n norii care se-adună. Dar calea noastră-i către miazănoapte, printre dealuri și mlaștini, de-ndată ce s-o face iarăși ziuă.

Ca de obicei, Legolas fu primul în picioare, dacă nu cumva stătuse așa de cu seară.

— Scularea! Scularea! strigă el. Zorii sunt purpurii. Ciudate lucruri ne așteaptă la poalele pădurii. Bune, rele — nu-mi dau seama, dar ceva ne cheamă. Scularea!

Ceialți săriră în picioare și porniră de îndată la drum. Încet, încet, se iveau zorile. Când mai aveau un ceas până la amiază, ajunseră la povârnișurile înverzite ce se înălțau către crestele golașe, aliniate drept către miazănoapte. La picioarele lor, pământul era uscat și iarba scurtă, dar între ei și râul care șerpuia adânc prin desișul de papură și de stuf se așternea o fâșie de nisipuri mișcătoare. Iată cam de zece mile. La apus de povârnișul cel mai sudic, se vedea un rotocol mare, unde iarba fusese strivită și bătucită de o puzderie de tălpi grele. De-acolo, urma orcilor o lua către miazănoapte, de-a lungul poalelor uscate ale colinelor. Aragorn se opri și cercetă urmele îndeaproape.

— O vreme, s-au odihnit aici, zise el. Dar până și dâra din afară e deja veche. Mă tem că inima ta adevăr grăit-a, Legolas: de trei ori câte douăsprezece ore au trecut, cred eu, de când orcii au stat aici, unde ne aflăm acum. Dacă au ținut pasul, atunci ieri, pe la asfințit, au ajuns la hotarele Fangornului.

— Nu văd nimic spre miazănoapte și nici spre apus, afară de iarba ce se topește-

n ceață, spuse Gimli. Oare am zări pădurea, dac-am urca pe coline?

— E încă foarte departe, zise Aragorn. Din câte-mi amintesc eu, dealurile acestea se-ntind până la mai bine de opt mile înspre miazănoapte și-apoi o iau ușor spre apus, către izvoarele Scăldătorii Enților unde — să tot fie vreo cincisprezece mile — se așterne un ținut nesfârșit.

— Păi, hai să mergem, rosti Gimli. Picioarele mele să nu se mai plângă. De nu mi-ar fi inima atât de grea, și-ar da și ele mai mult silința.

Soarele scăpata când se apropiară, în sfârșit, de capătul colinelor. Mărșăluiseră ore întregi, fără odihnă. Acum mergeau încet, iar Gimli se cocoșase de tot. Tari ca piatra erau gnomii la muncă și la drum, dar cursa asta fără capăt începu să-și spună cuvântul, pe măsură ce nădejdea i se ofilea în inimă. Aragorn mergea în urma lui întunecat și tăcut, aplecându-se din când în când să cerceteze vreun semn sau vreo urmă de pe pământ. Numai Legolas pășea la fel de ușor ca totdeauna; picioarele lui abia atingeau vârful ierbii și nu lăsau nici o urmă. Dar, așa cum erau făcuți elfii, găsea resursele necesare și putea să doarmă — dacă acesta ar fi cuvântul cel mai potrivit din punctul de vedere al oamenilor — odihnindu-și mintea pe cărările ciudate ale viselor elfești, chiar și când pășea cu ochii deschiși, în lumina acestei lumi.

— Să urcăm pe colina asta înverzită, zise el.

Îl urmară vlăguți, târându-se pe povârnișul nesfârșit, până ajunseră sus în vârf. Era o măgură rotunjită, golașă ca-n palmă și singuratică, în partea extremă de miazănoapte a șirului de coline. Soarele pierise și umbrele serii căzură ca o cortină. Erau singuri într-o lume cenușie, fără formă, fără noimă. Doar între apus și miazănoapte, departe, se zărea ceva întunecat în lumina care se stingeă: erau Munții Cețoși și pădurile de la poale.

— Pe-aici nu se vede nici un semn să ne călăuzească, zise Gimli. Așa că va trebui să ne oprim iar și să mai irosim o noapte. S-a lăsat și frigul.

— Vântul bate dinspre culmea înzăpezită, spuse Aragorn.

— Și până dimineață o s-ajungă la răsărit, zise Legolas. Odihniți-vă, dacă simțiți nevoia. Dar nu vă pierdeți nădejdea. Nu se știe ce ne-aduce ziua de mâine. Noaptea e un sfetnic bun.

— De trei ori a răsărit soarele de când am pornit hăituiala, dar tot nu ne-am luminat, zise Gimli. Nu ne-am lămurit cu nimic.

Noaptea se pogora tot mai răcoroasă. Aragorn și Gimli adormiseră și, de câte ori se trezeau, îl vedeau pe Legolas în picioare, alături de ei, sau plimbându-se de colo-colo, îngânând încetisor pe limba lui; și, pe măsură ce cânta, se aprindeau stelele dalbe pe bolta neagră. Astfel se scurse noaptea. Priviră împreună cum creșteau agale zorile pe cerul acum gol și senin, până ce, la o vreme, se ivi și soarele. Era palid, străveziu. Vântul ajunsese la răsărit și toată ceața se risipise; în jurul lor se întindeau ținuturi mohorâte și nesfârșite în lumina amară.

În față și spre răsărit, văzură platourile golașe bântuite de vânt ale Rohanului, pe care le mai zăriseră cândva, de pe malul Râului cel Mare. Între apus și miazănoapte se ridica neclintit întunecatul codru Fangorn; poalele lui umbroase se întindeau pe încă vreo zece leghe, iar povârnișurile împădurite se pierdeau hăt-depart, amestecându-se cu zarea albastră. Undeva îndărăt pâlăia, ca și cum ar fi plutit pe un nor cenușiu, fruntea albă a vârfului Methedras, ultimul din Munții Cețoși. Scăldătoarea Enților curgea dinspre codru către ei, iute și îngustă acum, despătată de bancuri până în străfunduri. Într-acolo se îndreptau urmele orcilor, venind dinspre coline.

Aragorn își plimbă de câteva ori privirea scrutătoare de-a lungul dărei dintre râu și codru și văzu, departe, înecată în verdeață, o umbră, ca o pată întunecată ce se

deplasa cu iuțeală. Se aruncă la pământ și ascultă iar, încordându-se. Alături de el, Legolas desluși însă, ținându-și mâna lungă și fină streășină la ochii lui de elf, că umbrele și petele de culoare nu erau altceva decât o puzderie de siluete minuscule de călăreți. Vârfurile lăncilor pe care le purtau sclipeau în lumina zorilor, ca niște stelute de pe tărâmul celălalt. Departe, îndărătul lor, se înălțau rotocoale subțiri de fum cernit. Peste câmpiile goale era atâta liniște, încât Gimli auzea vântul prin iarba.

— Călăreți! strigă Aragorn, sărind în picioare. O mulțime de călăreți pe armăsari iuți care se îndreaptă către noi.

— Da, zise Legolas, sunt o sută cinci. Bălai le este părul și lucitoare, lăncile. Căpetenia lor e foarte înaltă.

Aragorn surâse.

— Ascuțiți mai sunt ochii elfilor, zise el.

— Ba mai mult, făcu Legolas, pot să-ți spun că sunt cam la cinci leghe de noi.

— De-or fi cinci sau de-o fi una, tot aia e, zise Gimli; n-avem cum scăpa de ei, pe tărâmul ăsta pustiu. O fi mai bine să-i așteptăm aici sau să ne continuăm drumul?

— O să așteptăm, spuse Aragorn. Sunt vlăguit, iar urmărirea noastră, oricum, a cam dat greș. Sau, hai să zicem, ne-au luat-o alții înainte; pentru că acești călăreți se întorc pe urmele lăsate de orci. S-ar putea să primim vești de la ei.

— Sau lovitură de lance, adăugă Gimli.

— Văd trei șei goale, dar nici urmă de hobbiți, spuse Legolas.

— N-am zis c-o să primim vești bune, zise Aragorn. Dar cum or fi, bune sau rele, o s-așteptăm aici.

Cei trei plecară de pe culmea pe care ar fi putut fi ușor zăriți ca o pată pe fundalul cerului palid și coborâră ușor povârnișul dinspre miazănoapte. Aproape de poalele colinei se opriră și, după ce se înfășurară în mantii, se așezară grămadă pe iarba pălită. Timpul se scurgea anevoie, cu caznă. Vântul bătea tăios și iscoditor. Gimli nu se simțea deloc în apele lui.

— Ce știi despre călăreții ăștia, Aragorn? Întrebă el. Oare nu facem decât să stăm aici și s-așteptăm o moarte grabnică?

— Am fost printre ei, răspunse Aragorn. Sunt mândri și căpoși, dar au inima curată și-s generoși în gând și-n faptă; cutezători, dar nu tirani; înțelepți, dar neînvățați; nu scriu cărți, dar cântă mult, la fel cum făceau copiii oamenilor înainte de Anii Întunecimii. Însă nu mai știu ce s-o fi întâmplat pe-aici în ultima vreme și nici ce-o fi în mintea rohirrimilor acum, când sunt între trădătorul Saruman și amenințarea lui Sauron. Sunt prieteni vechi cu cei din Gondor, deși nu se înrudesesc cu ei. E pierdută în negura uitării vremea când Eorl cel Tânăr i-a adus din miazănoapte și-s mai degrabă neam cu bardingii din Ținutul de Jos și cu beorningii din Codru printre care mai pot fi zăriți mulți bărbați înalți și bălai, așa cum sunt călăreții din Rohan. Bine măcar că nu se dau în vânt după orci.

— Dar Gandalf zicea ceva despre un zvon cum c-ar plăti tribut ținutului Mordor, interveni Gimli.

— La fel ca Boromir, nu-i dau crezare, rosti Aragorn.

— Curând ai să afli adevărul, zise Legolas. S-au apropiat deja foarte mult de noi.

La o vreme, până și Gimli auzi tropotul depărtat al copitelor. Călăreții se abătură din cărare, depărtându-se de râu, și se apropiau acum de dune. Zburau ca vântul.

Câmpia răsuna de glasurile lor puternice și deslușite. Brusc, acestea umplură văzduhul ca un tunet și călărețul din față coti, trecând pe la poalele colinei, călăuzind ceata înapoi, către miazăzi, de-a lungul marginii de apus a dunelor. După el o porniră cu toții un șir lung de bărbați înveșmântați în zale, iuți, strălucitori, la care ți-era mai mare dragul să privești.

Caii lor erau uriași, puternici și zvelți, cu părul cenușiu, lucitor; cozile lungi fluturau în vânt, iar coamele cădeau împletite pe grumazurile semețe. Oamenii care îi călăreau nu erau nici ei mai prejos: înalți și lungi în picioare; părul ca inul le flutura îndărăt, pe sub coifurile ușoare, în cozi lungi, unduitoare; chipurile le erau aspre și tăioase. Lăncile parcă nesfârșite din mâinile lor erau din lemn de frasin; scuturi pictate le atârnavă la spate și săbii lungi la brâu, iar cămășile din zale le-acopereau genunchii.

Galopau doi câte doi, ridicându-se din când în când în șa, scrutând înainte sau împrejur; păreau a nu-i fi zărit pe cei trei străini care stăteau tăcuți și îi priveau. Când să treacă toată ceata, Aragorn se ridică și strigă cu un glas răsunător:

— Ce vești ne-aduceți de la miazănoapte, călăreților din Rohan?

Cu o iuțea și o îndemănare uluitoare, aceștia își struniră armăsarii, se rotiră în loc și se apropiară amenințător de ei. Curând, cei trei prieteni se treziră în mijlocul unui cerc rotitor de călăreți care se strângea tot mai mult împrejur. Aragorn rămase tăcut în picioare, pe când ceilalți doi ședea nemișcați, întrebându-se ce întorsătură aveau să ia lucrurile.

Deodată, fără vreun ordin spus sau strigat, călăreții se opriră. Își îndreptară puzderia de lănci către ei; câțiva puseră mâna pe săbii, alții își pregătiră săgețile în arcuri. Apoi, cel mai înalt dintre ei se apropie de străini; din coiful lui se înălța, precum o creastă, o coadă albă de cal. Înainta până când vârful lăncii sale se opri la câteva palme de pieptul lui Aragorn. Acesta nici nu tresări.

— Cine sunteți și ce căutați în ținutul acesta? întrebă călărețul în limba comună de la Soare-Apune, în felul lui Boromir, omul din Gondor.

— Mi se spune Pas Mare, îi răspunse Aragorn. Vin de la miazănoapte. Și urmăresc niște orci.

Călărețul sări de pe cal. Își încredință lancea unui camarad de-al său care se apropiase și descălecaseră alături, își trase sabia și se opri în fața lui Aragorn, privindu-l scrutător, nu fără oarecare uimire. Într-un târziu, vorbi din nou.

— La început am crezut că voi înșivă sunteți orci, zise el, dar văd că nu-i așa. Pe legea mea, nu prea aveți habar de orci, de-ați pornit așa, la vânătoare. Erau iuți, erau mulți. V-ați fi preschimbat din vânători în pradă, dacă i-ați fi ajuns din urmă. E ceva necurat cu tine, Pas Mare.

Își plecă din nou privirea limpede, luminoasă asupra Pribeagului.

— Țsta nu-i un nume pe care să-l dai unui om. Ciudate-ți sunt și straietele. Ai rășărit, cumva, din iarbă? Cum de ne-ai scăpat privirii? Ești de neam elfesc?

— Nu, spuse Aragorn. Numai unul dintre noi e elf, Legolas, din îndepărtatul Codru Întunecat. Dar am trecut prin Lothlorien, așa că avem asupra noastră darurile și ocrotirea Doamnei.

Călărețul se uită la ei cu și mai multă uimire, dar privirea i se înăspri.

— Deci, există o Doamnă în Codrul de Aur, așa cum zic poveștile străvechi, rosti el. Se spune că puțini scapă din mrejele ei. Ciudate vremuri mai trăim! Dar, dacă sunteți sub ocrotirea ei, înseamnă că poate și voi sunteți urzitori de mreje sau vrăjitori.

Aruncă o privire rece către Gimli și Legolas.

— Voi de ce nu vorbiți, muților? îi întrebă el răstit.

Gimli se ridică de jos și se propti pe picioarele rășchirate; își strânse securea în mână și ochii lui negri scăpărară.

— Spune-mi cine ești, călărețule, și-am să-ți spun cine sunt și încă ceva pe deasupra, zise el.

— Cât despre asta, rosti călărețul, plecându-și ochii spre gnom, străinul e cel care

s-ar cuveni să se dezvăluie întâi. Și totuși, sunt Eomer, fiul lui Eomund, și mi se spune Al Treilea Mareșal al Obștei Călăreților.

— Ei bine, atunci, ce-ar fi ca tu, Eomer, fiul lui Eomund, Al Treilea Mareșal al Obștei Călăreților, s-ascuți la Gimli, fiul gnomului Gloin, și să-ți cântărești vorbele necugetate? Îți sare țandăra din orice fleac și numai sărăcia duhului tău ți-ar mai putea scuza purtarea.

Ochii lui Eomer scăpărară, iar oamenii din Rohan începură să glăsuiască mânioși, strângând cercul și îndreptându-și lăncile către ei.

— Cumetre gnom, ți-aș reteza căpățâna cu tot cu barbă de-ai fi oleacă mai răsărit, zise Eomer.

— Nu-i singur aici, zise Legolas, potrivindu-și cât ai clipi o săgeată în arc. Ți-ai găsi moartea înainte să lovești.

Eomer ridică sabia și lucrurile ar fi luat o întorsătură urâtă, dacă Aragorn n-ar fi țâșnit între ei, ridicând mâna.

— Iertare, Eomer! strigă el. Când ai să afli mai multe, ai să-ți dai seama de ce i-ai mâniat pe prietenii mei. N-avem de gând să facem vreun rău în Rohan și nici vreunei vietăți de acolo, fie el om sau cal. N-ai vrea mai bine ca, înainte să lovești, să ne-auzi povestea?

— Ba da, zise Eomer, lăsându-și sabia în jos. Dar drumeții din Obștea Călăreților ar face bine să fie mai înțelepți și să lase trufia în vremurile noastre atât de nesigure. Întâi, spune-mi numele tău adevărat.

— Nu înainte să-mi spui tu în slujba cui te afli, zise Aragorn. Ești prieten sau vrăjmaș cu Sauron, Seniorul Întunecimii din Mordor?

— Nu slujesc pe nimeni, afară de Cărmuitorul Obștii, Theoden, Regele din Thengel, îi răspunse Eomer. Nu ne supunem puterii din îndepărtatul Tărâm Negru, dar nici nu suntem încă pe picior de război; și dacă de ei fugiți, ați face bine să părăsiți ținutul acesta. E zarvă mare la toate hotarele noastre și suntem amenințați; dar vrerea nu ni-i decât să fim liberi și să trăim așa cum am făcut-o și pîn'acum, adică să ne vedem de-ale noastre, fără să ne punem în slujba nici unui domn străin, bun sau rău. Ne primeam oaspeții cu drag în vremuri mai bune, dar acum suntem iuți și aspri cu veneticii nepoții. Hai, spune cine ești? Și-n slujba cui? Cine ți-a poruncit să-i hăituești pe orci în ținutul nostru?

— Nu sunt în slujba nimănui, rosti Aragorn; dar i-aș hăitui pe supușii lui Sauron în orice ținut s-ar duce. Puțini sunt printre oamenii muritori cei care știu mai mult ca mine despre orci; și nu-i urmăresc doar că așa mi-a venit la socoteală. Orcii aceștia mi-au luat ostatici doi prieteni. Într-o astfel de situație, oricine n-are cal e silit s-o ia pe jos și nu se mai gândește să ceară voie, atunci când pornește pe urmele cuiva. Iar socoteala capetelor vrăjmașe n-o mai țin decât cu spada. Că doar sunt și eu înarmat.

Aragorn își dădu mantia la o parte și teaca elfească luci. Tăișul spadei Anduril îi fulgeră în mână ca o flăcăruie.

— Elendil! strigă el. Sunt Aragorn, fiul lui Arathorn, și mi se spune Elessar, Piatra Elfică, Dunadan, moștenitorul fiului lui Isildur Elendil, fiu al Gondorului. Iată sabia ce-a fost despicată și făurită iar! Vrei să-mi sari în ajutor sau mi te-mpotrivești? Alege iute!

Gimli și Legolas își priviră prietenul uluiți, căci nu-l mai văzuseră purtându-se astfel până atunci. Părea că se înălțase, în vreme ce Eomer se făcuse mai mic; și zăriră, pe chipul lui însuflețit, imaginea fugară a puterii și maiestății regilor de piatră. O clipă, lui Legolas i se păru că vede pe fruntea lui Aragorn pălpâind o flacăra albă, ca o cunună strălucitoare.

Eomer se dădu un pas îndărăt, cu chipul cuprins de venerație, își lăsă privirea

mândră în pământ.

— Pe legea mea că trăim vremuri ciudate, murmură el. Visul și legenda țâșnesc la viață așa, din pământ, din iarbă verde... Spune-mi, mărite senior, ce vânt te-aduce pe aceste meleaguri? Și ce-nțeles au vorbele-ți întortocheate? De mult Boromir, fiul lui Denethor, plecat-a să afle răspuns, iar calul pe care i l-am împrumutat s-a-ntors fără călăreț. Ce-osândă ne-aduci de la miazănoapte?

— Osânda alegerii, rosti Aragorn. Poți să-i spui asta lui Theoden, fiul lui Thengel: războiu-i stă dinainte; și are a alege să fie de partea lui Sauron sau împotriva lui. Nimeni nu mai poate trăi așa cum a făcut-o până acum și, vorba ceea, puțini își vor mai păstra cumpătul. Dar despre aceste treburî însemnate om discuta ceva mai târziu. Dacă oi avea noroc, mă voi înfățișa eu însumi dinaintea regelui. Acum însă sunt la ananghie și-ți cer ajutorul, sau măcar niște vești. Ți-am spus că suntem pe urmele unei hoarde de orci care ne-au luat prietenii. Ne poți spune ceva?

— Da, nu mai e nevoie să-i urmărești, zise Eomer. I-am nimicît pe orci.

— Și prietenii noștri?

— N-am dat de nimeni, afară de orci.

— Ciudat, zise Aragorn. V-ați uitat bine printre cei uciși? Afară de leșuri orcești, n-ați văzut cumva vreun trupșor ce-n ochii voștri ar fi părut de copil? Desculț și înveșmântat în cenușiu.

— Nu erau printre ei nici gnomi, nici copii, zise Eomer. I-am numărat și i-am despuiat pe toți, apoi i-am aruncat grămadă și le-am dat foc, după legea noastră. Cenușa mai fumegă încă.

— Noi nu vorbim de gnomi sau de copii, zise Gimli. Prietenii noștri erau hobbiți.

— Hobbiți? făcu Eomer. Ce-or mai fi și ăștia? Ciudat nume.

— Un nume ciudat pentru un neam la fel de ciudat, rosti Gimli. Dar tare drag inimii noastre. Se pare c-ați auzit și în Rohan de cuvintele care i-au tulburat pe cei din Minas Tirith. În ele era vorba despre Țara Piticuților. Acești hobbiți sunt piticuți.

— Piticuți! răsă călărețul de lângă Eomer. Piticuți! Dar ăștia nu-s decât un popor mititel din baladele străvechi și din basmele copiilor de la miazănoapte. Pe ce tărâm călcăm? Pe cel de legendă sau pe cel înverzît, scaldat de razele soarelui?

— Un bărbat poate să pășească pe amândouă, zise Aragorn. Căci nu noi, ci acei ce vor urma vor ticlui legendele timpului nostru. Tărâmul înverzît, zici? Dar ăsta-i un subiect serios de legendă, deși îți porți pașii pe el, sub razele soarelui.

— Timpul ne zorește, zise călărețul, fără să ia în seamă vorbele lui Aragorn. Trebuie să ne grăbim spre miazăzi, stăpâne. Să-i lăsăm pe sălbaticii ăștia cu închipuirile lor. Sau să-i legăm și să-i ducem la rege.

— Ușurel, Eothain, zise Eomer în limba lui. Stai o clipă. Spune-le *earezilor* să se strângă pe cărare și să se pregătească s-o pornească spre Vadul Enților.

Eothain se retrase bombănind și le vorbi celorlalți. Imediat, aceștia se depărtară și îl lăsară pe Eomer singur, cu cei trei prieteni.

— Tot ceea ce spui e tare ciudat, Aragorn, rosti el. Și totuși, mi-e foarte limpede că spui adevărul: oamenii din Obște nu mint și din acest motiv nu se lasă ușor înșelați. Dar n-ai spus tot. Vrei să-mi povestești acum pe-ndelete ce-nsărcinare ai, ca să pot să mă hotărâsc și eu ce să fac?

— Am pornit din Imladris, așa cum spune cântecul, cu multe săptămâni în urmă, răspunse Aragorn. Eram împreună cu Boromir din Minas Tirith. Trebuia să ajung la cetatea aceea cu fiul lui Denethor, să-i ajut seminția în războiul împotriva lui Sauron. Dar tovarășii mei de drum aveau altă treabă. Mă rog, n-are rost să vorbim despre asta acum. În orice caz, Gandalf cel Sur era căpetenia noastră.

— Gandalf! exclamă Eomer. Gandalf cel Sur e cunoscut în Obște; dar numele

său, te previn, nu mai are trecere în fața regelui. Toată lumea știe că vine și pleacă adesea pe-aici, când i se năzare — ba la o lună, ba după ani de zile. Aduce totdeauna solii ciudate; unii spun cum că ar fi piază-rea. Și nu-s departe de adevăr: de când a venit ultima oară pe-aici, în vară, toate au mers de-a-ndoaselea. Atunci a început necazul nostru cu Saruman. Îl socoteam pe Saruman prieten, dar a venit Gandalf și ne-a avertizat că se pregătește degrabă un război în Isengard. Zicea că el însuși fusese ostatic în Orthanc și-abia reușise să scape. Ne cerea ajutorul. Dar Theoden nici n-a vrut s-audă, așa că a plecat. Să nu rostești numele de Gandalf cu voce tare în fața lui Theoden, că-l apucă damblaua! Pentru că i l-a luat pe lute ca Gândul, cel mai valoros dintre armăsarii regelui, căpetenia *mearașilor*, pe care doar Seniorul Obștii are voie să-i încalece. Căci sămânța rasei lor se trage de la calul lui Eorl, ce știa limba oamenilor. Acum șapte nopți, lute ca Gândul s-a-ntors; dar mânia regelui a rămas aceeași, pentru că acum calul s-a sălbăticit și nu mai lasă nici un bărbat să se apropie de el.

— Înseamnă că lute ca Gândul și-a aflat singur calea din îndepărtatul miazănoapte, zise Aragorn; căci acolo s-a despărțit de Gandalf. Dar, vai! Gandalf nu va mai avea vreodată prilejul să călărească. S-a prăbușit în beznă în minele Moriei și nu se mai întoarce.

— Copleșitoare veste, zise Eomer. Cel puțin pentru mine și pentru mulți alții, deși nu pentru toată lumea; ai să te convingi și singur, dacă te duci la rege.

— Puțini își pot da seama aici de grozăvia acestei năpaste, deși s-ar putea s-o simțiți și voi cumplit mult mai curând decât v-ați așteptat, spuse Aragorn. Dar când capetele mărețe cad, cei mai mărunți sunt nevoiți să treacă la cârmă. Misia mea a fost să-i conduc pe tovarășii mei pe lungul drum din Moria. Prin Lorien am venit — adevăr pe care-ar fi bine să-l afli înainte să mai vorbești despre asta — și de-acolo am străbătut leghe peste leghe de-a lungul Râului cel Mare, către cascada Rauros. Acolo a fost Boromir măcelărit de-aceiași orci pe care i-ați nimicit voi.

— Cutremurătoare-ți sunt veștile! strigă Eomer deznădăjduit. Mare năpastă-i moartea aceasta pentru Minas Tirith și pentru noi toți. Ce om de vază-a fost! L-au preamărit cu toții. Arar prin Obște se-arăta, căci era mereu în război la hotarele de răsărit; dar l-am văzut. Mai degrabă ca fiii iuți ai lui Eorl, decât ca oamenii morocănoși din Gondor mi-a părut și putea să se dovedească un mare cârmuitor al poporului său, atunci când îi va fi venit vremea. Dar n-am știut pîn'acum de-această grozăvie din Gondor. Când s-a prăpădit?

— Sunt patru zile de când a fost ucis, îi răspunse Aragorn; din seara aceea am pornit-o din tenebrosul Toi Brandir.

— Pe jos? făcu Eomer.

— Da, așa cum vezi.

De mare uimire se umplură privirile lui Eomer.

— Pas Mare e un nume mult prea nedemn de ceea ce-ai făcut, o, fiu al lui Arathorn, rosti el. Ți-aș zice mai degrabă Pas Înariptat. La multe curți ar trebui cântate faptele de vitejie ale celor trei camarazi. Patruzeci de leghe și încă cinci ați străbătut, înainte ca ziua a patra să se sfârșească! Cutezătoare-i spița lui Elendil! Dar, mărite senior, cum m-ai făcut să uit! Trebuie să mă întorc degrabă la Theoden. Am vorbit cam aspru în fața oamenilor mei. I-adevărat că nu suntem încă vrăjmași pe față cu Tărâmul Negru și sunt unii care-i suflă regelui povește înfricoșate la ureche; dar războiul nu-i departe. N-o să lăsăm baltă vechea alianță cu Gondorul; o să le sărim oricum în ajutor la luptă; asta-i credința mea și-a tuturor care-s cu mine. Hotarul de răsărit e-n seama mea, asta-i grija celui de-al Treilea Mareșal, și-am strămutat toate hergheliile și pe păstorii noștri dincolo de Scăldătoarea Enților; n-am păstrat aici

decât paza și cercetașii ageri.

— Așadar, nu-i plătiți tribut lui Sauron? întrebă Gimli.

— Nu i-am plătit și nici n-o să-i plătim vreodată, rosti Eomer și ochii îi scăpărară, cu toate că mi-a ajuns la ureche minciuna asta. Cu ani în urmă, Seniorul Tărâmului Negru și-ar fi dorit să cumpere pe bani grei cai de la noi, dar nu m-am învoit, pentru că supune animalele la cazne. Atunci și-a trimis orcii la jaf, iar aceștia fură tot ce-apucă, alegând cu osebire caii negri; puțini ne-au mai rămas din soiul ăsta. De-aceea dihononia dintre noi și orci e-așa amarnică.

Dar acum grija noastră cea mai de seamă e Saruman. Pretinde că-i stăpân peste tot ținutul acesta și suntem în război de mai multe luni. I-a luat pe orci, pe Călăreții Lupului și pe oamenii de rău în slujba sa și au închis Trecătoarea, așa că s-ar putea să fim asediați atât la răsărit, cât și la apus. Nu-i de glumit c-un astfel de vrăjmaș; e un vrăjitor viclean și dibace și poate să ia nenumărate înfățișări. Se spune că rătăcește de colo-colo, în chip de moșneag, înveșmântat într-o mantie cu glugă, cam ca Gandalf. Așa zic toți care și-l amintesc. Iscoadele lui pătrund și-n gaură de șarpe, iar păsările sale aducătoare de rău trec, în tării, peste hotare. Nu știu cum se vor sfârși toate acestea și mi se strânge inima, căci mă tem că n-are prieteni doar în Isengard. Dar ai să-ți dai singur seama, dacă vrei să-l vezi pe rege. Ce zici, nu vii? Oare credința mea cum c-ai fost trimis la mine după ajutor, chinuit de șovăială și de nevoi, e doar o amăgeală?

— Am să vin când s-o-implini sorocul, zise Aragorn.

— Hai acum, rosti Eomer. Moștenitorul lui Elendil ar fi, fără doar și poate, o îmbărbătare pentru fiii lui Eorl, în stihia aceea malefică. În Emnet de la Apus bătălia-i în toi și tare mi-e teamă că nu ne așteaptă vremuri bune. Să știi că m-am avântat călare către miazănoapte fără știrea regelui, căci în lipsa mea casa lui e prea puțin păzită. Dar cercetașii m-au prevenit acum trei noți de venirea șlehtei orcești dinspre Peretele de Răsărit și că printre ei s-ar afla și unii ce poartă însemnele albe ale lui Saruman. Așa încât, gândindu-mă că de ce mi-a fost teamă n-am scăpat, adică de un pact între Orthanc și Turnul Întunecimii, am purces în fruntea *eorezilor*- bărbații din stirpea mea; și i-am ajuns pe orci cu două zile în urmă, pe la scăpătat, aproape de hotarele de la Pădurea Enților.

Acolo i-am împresurat și-am purtat bătălia ieri, în zori. Cincisprezece oameni am pierdut și, vai mie, doisprezece cai! Căci orcii erau mai numeroși decât ne-am așteptat. Li se alăturaseră alții, dinspre răsărit, de dincolo de Râul cel Mare; dâra lor spurcată se vede ceva mai spre miazănoapte. Iar alții, tot așa, s-au ivit din pădure. Orci mari, care purtau și ei pecetea Mâinii Albe a Isengardului; aceștia-s mai puternici și mai sângeroși decât ceilalți. Oricum, i-am terminat pe toți. Dar am pierdut prea multă vreme. E nevoie de noi la miazăzi și la apus. Nu veniți și voi? După cum vedeți, cai avem și de prisos. Să lăsăm spada să-și facă treaba de care, har Domnului, nu duce lipsă. Și-apoi i-am da de lucru securii lui Gimli și arcului lui Legolas, de vor fi vrând să-mi ierte vorbele nesăbuite pe care le-am rostit despre Doamna Pădurii. Am vorbit ca tot omu' de pe meleagul meu și-aș vrea cu bucurie să-nvăț să glăsuiesc meșteșugit.

— Aduc mulțumire pentru tot ce-mi spui, zise Aragorn, și inima-mi dă ghes să vin cu tine; dar n-am cum să-mi părăsesc tovarășii, cât mai e o nădejde.

— Nu-i nici o nădejde, zise Eomer. N-o să-i găsești pe prietenii tăi la hotarele de miazănoapte.

— Și totuși, nu sunt nici îndărăt. Am dat de-un semn limpede, nu departe de Peretele de Răsărit, care îmi spune că măcar unul dintre ei trăiește. Dar între zid și dune n-am mai găsit altă urmă de-a lor și nici o dâră nu se-abate într-o parte sau alta

— asta de nu m-oi fi înșelat cu totul.

— Și-atunci, ce crezi că s-a ales de ei?

— Nu știu. Or fi fost măcelăriți și arși de-a valma cu orcii; dar, zici tu, n-are cum să fie așa, și nici eu nu mă tem de asta. S-ar putea să fi fost duși în pădure înainte ca voi să-i fi împresurat pe vrăjmași. Poți să juri că nu v-a scăpat nimeni printre degete?

— Pot să jur că, după ce am dat de ei, nu ne-a scăpat nici un orc, zise Eomer. Am ajuns înaintea lor la poalele pădurii, iar dacă după aceea a reușit cineva să se strecoare prin cercul nostru, atunci acela n-a fost orc și-avea, cu siguranță, puteri elfești.

— Prietenii noștri erau înveșmântați la fel ca noi, zise Aragorn; iar voi nu ne-ați văzut nici pe lumină.

— Uitasem asta, rosti Eomer. Tare-i greu să mai știi ceva sigur printre atâtea minuni. Lumea-i tot mai ciudată. Elful și gnomul drumețesc împreună ziua-n amiaza mare, pe câmpiile noastre; iar făpturile stau de vorbă cu Doamna Pădurii, deși-s pe lumea asta; și spada se întoarce la războiul ce-a izbucnit în negura vremilor, când strămoșii noștri au pornit călare spre Obște. Ce le-ar mai fi cu putință să facă făpturilor cu judecată în astfel de timpuri?

— Ce-au făcut și până acum, zise Aragorn. Binele și răul nu se schimbă de azi pe mâine; și n-au tâlcuri diferite printre elfi, gnomi și oameni. Îi e dat făpturii să le deslușească, atât în Pădurea de Aur, cât și la ea acasă.

— Așa e, rosti Eomer. Dar eu nu mă-ndoiesc nici de voi, nici de ceea ce-mi spune inima. Totuși nu mi-e cu putință să fac așa cum aș vrea. E împotriva legii noastre să-i lăsăm pe venetici să hoinărească cum poftesc prin ținut, câtă vreme regele însuși nu le dă încuviințarea; iar opreliștea-i mai mare acum, în vremuri de restriște. Te-am rugat să te întorci de bunăvoie cu mine și nu vrei. Și nu-mi dă inima ghes să pornesc bătălia cu o sută contra trei.

— Nu cred că legea voastră-i făcută pentru așa ceva, zise Aragorn; și, să fim drepti, nici eu nu sunt un venetic, căci am mai fost pe-aici de multe ori și-am călărit cu ceata rohirrimilor, deși sub alt nume și sub o altă înfățișare. Nu te-am mai văzut, pentru că ești prea tânăr, dar am stat de vorbă cu Eomund, tatăl tău, și cu Theoden, fiul lui Thengel. Pe vremuri, nici o înaltă față din ținutul acesta n-ar fi stăvilat vreodată vreo făptură în a-și duce la capăt o faptă vitejească așa cum e a mea. Măcar e limpede că am datoria să-mi continui calea. Ei hai, fiu al lui Eomund, trebuie să alegi până la urmă. Ajută-ne sau, dacă nu, lasă-ne liberi să plecăm. Mai ai o cale: să-ți duci la împlinire legea. Dar de-o vei face, puțini se vor întoarce la luptă alături de tine și de regele tău.

Eomer chibzui o vreme, apoi vorbi:

— Amândoi trebuie să ne grăbim. Ai mei ard de nerăbdare s-o pornim la drum și nădejdea voastră scade cu fiecare ceas. Iată ce-aleg: puteți pleca; mai mult, am să vă-mprumut caii. Nu vă cer decât atât: când veți fi isprăvit sau veți vedea că totu-i în zadar, întoarceți-vă cu caii prin Vadul Enților, la Meduseld, nobila casă din Endoras unde sade acum Theoden. Astfel îi vei dovedi că n-am greșit. Mă pun pe mine cheazășie și poate chiar viața mea în joc că ești de bună-credință. Să nu greșești.

— Nu voi greși, zise Aragorn.

Nu mică le fu mirarea și multe priviri întunecate și îndoielnice își aruncară oamenii săi, când Eomer porunci să li se împrumute străinilor caii; dar numai Eothain îndrăzni s-o spună deschis.

— N-ar fi nimic dac-ar fi vorba de seniorul acesta din vița din Gondor, așa cum se laudă, zise el, dar cine-a mai auzit să i se dea unui gnom un cal din Obște?

— Nimeni, spuse Gimli. Și nu te teme: nici nu se va mai auzi de-așa ceva. Mai

bine merg pe jos, decât să m-așez pe spinarea vreunei lighioane atât de mari, de voie sau de nevoie.

— Acum însă va trebui să-ncaleci, altfel ai să rămâi de căruță, zise Aragorn.

— Hai, așază-te-ndărătul meu, prietene Gimli, zise Legolas. Așa o să fie totul bine; n-o să ai nevoie de nici un cal și n-o să-ți faci vreunul necazuri.

Lui Aragorn i se aduse un bidiviu murg vânjos, iar el îl încalecă.

— Hasufel îi e numele, zise Eomer. Fie să te poarte cu bine și să-ți aducă mai mult noroc decât lui Garulf, fostul lui stăpân.

Legolas primi un cal ceva mai mic și mai deschis la culoare, dar năvăș și focos. Pe-acesta îl chema Arod. Însă Legolas le ceru să-i scoată șaua și frâul.

— N-am trebuință de ele, zise el, încălecându-l ușor, dintr-o săltare și, spre mirarea lor, Arod se arată blând și gata să-l slujească, mișcându-se de colo-colo, fără crâncire: așa se purtau elfii cu dobitoacele alese.

Gimli fu urcat îndărătul prietenului său de care se încleșta încrâncenat, de parcă era Sam Gamgee într-o barcă.

— Drum bun și fie să afli ceea ce cauți! strigă Eomer. Să te întorci cât poți de iute; și fie ca spadele noastre să lucească, atunci, alături.

— Mă voi întoarce, zise Aragorn.

— Și eu mă voi întoarce, adăugă Gimli. Înțelepciunea lui Lady Galadriel ne desparte încă și voiesc să-ți împărtășesc câte ceva despre vorba ei dulce.

— Om trăi și-om vedea, făcu Eomer. Atâtea lucruri s-au întâmplat, încât deprinderea rugăciunii unei zâne sub loviturile duioase ale securii unui gnom îmi vor părea floare la ureche. Drum bun!

Și cu acestea, se despărțiră. Tare iuți erau bidivii din Rohan. Când nu peste mult Gimli își întoarse privirile, ceata lui Eomer abia de se mai zărea în depărtare. Aragorn nu se uită îndărăt; urma în goană dâra, cu capul mult plecat, lipit de grumazul lui Hasufel. Curând ajunseră la marginea Scăldătorii Enților, iar acolo dădură peste urma cealaltă, despre care le vorbise Eomer, cum c-ar veni dinspre soare-răsare, de pe Platoul Golaș.

Aragorn descălecă și privi pământul, pe urmă, sărind înapoi în șaua, o luă spre răsărit, cu mare băgare de seamă, ca să nu distrugă urmele. Apoi descălecă iar și cercetă țărâna, de colo până colo.

— N-am aflat mare lucru, rosti el. Dâra principală e neclară, întretăiată de urmele de întoarcere ale călăreților; drumul lor trebuie să fi fost pe lângă râu. Dar cea dinspre răsărit e reavănă și deslușită. Nici o urmă nu duce în partea opusă, înapoi, spre Anduin. Acum trebuie să mergem mai ușor, să observăm orice pas care-ar fi luat-o pe de lături. De aici, orcii și-au dat seama, fără doar și poate, că sunt urmăriți; or fi încercat să-i ducă undeva pe ostatici, înainte să fie ajunși din urmă.

Pe măsură ce înaintau, ziua se mohora. Asupra Platoului pogorau nori cenușii. Soarele se acoperea cu un zăbranic cețos. Tot mai aproape se deslușeau povârnișurile din Fangorn, întunecându-se ușor în apusul soarelui. Nu zăriră urme nici în dreapta, nici în stânga, dar, din loc în loc, treceau pe lângă hoituri singuratice de orci cu spatele sau grumazul străpunse de săgeți cu pană cenușie.

Într-un târziu, pe la asfințit, ajunseră la poalele pădurii și, într-o poieniță ivită printre cei dintâi arbori, dădură peste marele pârjol; cenușa fierbinte încă fumega. Alături zăceau o grămadă de coifuri, pieptare înzăuate, scuturi sfărâmate, spade frânte, arcuri și săgeți și o groază de alte născociri războinice. Într-o țepușă din mijloc fusese înfiptă căpățâna mare a unei stârpituri pe al cărei coif, deși sfărâmat, se putea desluși însemnul alb. În depărtare, pe lângă locul unde râul se revărsa dinspre liziera pădurii, se zărea o movilă. Fusese înălțată de curând: pământul reavăn era acoperit

cu brazde proaspete, îniebdate, iar de jur împrejur se aflau înfipite cincisprezece lănci.

Aragorn și tovarășii săi cercetară câmpul de bătălie până hăt-departe, dar lumina scădea și curând se lăsă seara întunecată și nebuloasă. Veni și noaptea, dar nici urmă de Merry și Pippin.

— N-o mai putem scoate la capăt, zise Gimli trist. Am dezlegat o mulțime de cimilituri de când am venit în Toi Brandir, dar asta-i cea mai întortocheată. Tare mi-e teamă că mădularele scrumite ale hobbiților s-au amestecat acum cu ale orcilor. Amarnică veste pentru Frodo, de va mai apuca s-o afle; la fel de amarnică și pentru bătrânul hobbit ce-așteaptă în Vâlceaua Despicală. Elrond s-a-mpotrivit venirii lor.

— Nu și Gandalf, zise Legolas.

— Dar Gandalf a ales să vină chiar el și-a fost cel dintâi care s-a pierdut, îi răspunse Gimli. Chiar ceea ce-a văzut l-a dus la pieire.

— Sfetnicii lui Gandalf nu s-au îngrijit să nu cadă în cine știe ce capcană, zise Aragorn. Există unele lucruri pe care e mai bine să le încuviințezi, decât să le refuzi, chiar dacă la sfârșit e mai de rău. Dar n-am să plec încă de pe aceste meleaguri. În orice caz, vom poposi aici până se luminează de ziuă.

Făcură popas sub un copac stufos, ceva mai încolo de câmpul de bătălie: părea un castan, dar păstra o mulțime de frunze late, cafenii, de anul trecut, ca niște mâini uscate, cu degete lungi, rășchirate, care foșneau sinistru în briza nopții.

Pe Gimli îl trecu un fior. Nu-și luaseră decât o pătură de fiecare.

— Să facem focul, zise el. Nu-mi pasă de nici o primejdie. Poa' să vină puzderie de orci, ca fluturii la lumânare!

— Dacă amărății ăia de hobbiți rătăcesc prin codru, s-ar putea ca focul să-i călăuzească încoace, zise Legolas.

— Nu numai pe orci și pe hobbiți, zise Aragorn. Suntem aproape de trădătorul Saruman. În plus, ne aflăm taman la marginea Fangornului și se spune că-i de rău să te-atingi de vreun arbore din codrul acesta.

— Dar rohirrimii au făcut ieri un pârjol pe cinste taman pe aceste locuri, zise Gimli, și, după cum se vede, nu s-au sfiit să doboare arbori pentru foc. Mai mult, după ce și-au terminat treaba, și-au petrecut netulburați aici noaptea care-a urmat.

— Erau mulți, zise Aragorn, iar ei nu stârnesc mânia Fangornului, căci vin arar pe-aceste meleaguri și nu pătrund pe sub arbori. Dar căările noastre, se pare, ne conduc chiar în inima pădurii. Așa că, păzea! Nu tăiați nici un copac în care mustește viața.

— Nici nu e nevoie, rosti Gimli. Călăreții ne-au lăsat destule vreascuri și așchii, iar împrejur e plin de crengi uscate.

Plecă să adune lemne, apoi se îndeletnici cu aranjarea și aprinderea focului; dar Aragorn stătea tăcut, sprijinit de copacul uriaș, adâncit în gânduri, iar Legolas rămăsese singur în luminiș, scrutând umbrele adânci ale codrului, ușor aplecat, ca și cum ar fi ascultat glasuri depărtate.

După ce gnomul reuși să întetească un foc mic, cei trei se apropiară și șezură împreună, învăluind lumina cu glugile lor. Legolas își ridică privirile spre crengile arborelui, rătăcind printre ele.

— Ia uitați-vă! făcu el. Copacul se bucură de foc!

Poate că nu era decât dansul umbrelor care le înșela privirile, dar tuturor li se păru că ramurile se plecau spre ei să ajungă deasupra flăcărilor, iar cele din vârf se îndoiseră în aceeași direcție; frunzele cafenii se îndreptaseră și se frecau una de alta ca niște mâini crăpate de ger, bucurându-se de căldură.

Era atâta liniște, încât codrul întunecat și misterios, aflat la doar o aruncătură de băț, își făcu simțită prezența mocnită, plină de năzuințe tainice. După o vreme,

Legolas rupse tăcerea:

— Celeborn zicea să nu ne-avântăm prea mult în Fangorn, rosti el. Știi de ce, Aragorn? Care sunt legendele pădurii pe care le-a auzit Boromir?

— Multe povești mi-au trecut pe la ureche în Gondor și aiurea, zise Aragorn, dar, de n-ar fi fost cuvintele lui Celeborn, le-aș fi luat doar drept legende pe care le-au născocit oamenii în momentele lor de rătăcire. Mă gândisem să te întreb cât adevăr zace în toate acestea. Iar dacă un elf al pădurii nu știe, cum să-i dea răspunsul un om?

— Ai călătorit mai departe ca mine, rosti Legolas. N-am auzit nimic despre asta, în ținutul meu, afară de cântecele despre neamul onodrimilor pe care oamenii-i numesc enți și care au sălășluit acolo cu mult timp în urmă; căci, după socoteala elfilor, Fangornul se pierde în negura vremurilor.

— Da, e tare bătrân, spuse Aragorn. La fel de bătrân ca pădurea de lângă Gruirile-gorgane; și-i mult mai măreț. Elrond zice că-s din aceeași stirpe, ultimele izbucniri ale Codrului Întreg din Zilele de Odinioară, pe când întâiul născut bâjbâia de colo-colo, iar oamenii erau încă adormiți. Cu toate acestea, Fangornul păstrează și acum niște taine numai de el știute. Despre ce e vorba, nu am habar.

— Și nici nu vreau să știu, interveni Gimli. Eu unul aș vrea ca nimic din ceea ce sălășluiește în Fangorn să nu fie tulburat.

Traseră atunci la sorți cine să stea de strajă și Gimli ieși primul. Ceilalți se culcară. Somnul puse imediat stăpânire pe ei.

— Gimli, rosti Aragorn ca prin vis. Nu uita, nu cumva să tai vreo creangă sau vreo rămurea verde de-aici, din Fangorn. Dar nici să nu te avânți prea departe după lemne uscate. Mai bine lasă să se stingă focul. Și să mă strigi la nevoie.

Acestea fiind spuse, adormi. Legolas zăcea deja nemișcat, cu mâinile lui frumoase încrucișate pe piept, cu ochii deschiși, încurcând noaptea reală cu visul, după felul elfilor. Gimli stătea ciucit lângă foc, trecându-și gânditor degetul mare peste tăișul securii. Arborele foșnea. În rest, nici un zgomot.

Gimli își ridică brusc privirile și zări un moșneag cocârjat, sprijinit într-un toiag, înfășurat într-o mantie largă și stând chiar în locul unde lumina flăcărilor se lupta să țină piept întunericului. Ochii acestuia erau umbriți de borurile unei pălării largi. Gimli sări în picioare, prea năucit în primul moment ca să poată striga, deși îl străfulgeră gândul că Saruman pusese mâna pe ei. Deșteptați de mișcarea prietenului lor, Aragorn și Legolas se ridicară în capul oaselor și rămaseră cu ochii pironiți. Moșneagul nu zise nimic și nici nu făcu vreun semn.

— Ei, taică, ce dorești de la noi? rosti Aragorn, sărind în picioare. Hai să te încălzești, dacă ți-e frig.

Făcu un pas înainte, dar moșneagul dispăru. Nici urmă de el prin apropiere, iar lor nu le dădu mâna să meargă mai departe. Luna apusese și noaptea era foarte întunecoasă.

Deodată, Legolas scoase un strigăt.

— Caii! Caii!

Nici urmă de ei! Își smulseseră țăruii din pământ și se făcuseră nevăzuți. O vreme, cei trei rămaseră încremeniți, fără să scoată o vorbă, ca trăsniți de noua năpastă care se abătuse asupra lor. Se aflau la poalele Fangornului și leghe nesfârșite se așterneau acum între ei și oamenii din Rohan — singurii lor prieteni pe tărâmul acesta întins și primejdios. Așa cum stăteau, li se păru că deslușesc, departe, în noapte, nechezatul și fornăitul cailor. Apoi se lăsă iar liniștea. Nu se mai auzea decât adierea rece a vântului.

— Asta e, s-au dus, rosti Aragorn într-un târziu. N-avem cum să mai punem mâna

pe ei. Așa că, dacă nu se întorc de bunăvoie, n-avem decât să ne descurcăm și fără. La urma urmei, am pornit călătoria pe picioarele noastre și pe-acestea încă le avem.

— Picioarele, rosti Gimli. Astea nu ne țin cu nimic de cald. Aruncă niște vreascuri în foc și se prăbuși alături.

— Nu-s decât câteva ceasuri de când te cam codeai să te apropii de caii din Rohan, râse Legolas. Ai s-ajungi mare călăreț.

— Peste poate să mai am norocul ăsta, răspunse Gimli. Dacă vreți să aflați ce-mi trece prin minte, continuă el, ei bine, cred c-a fost Saruman. Cine altcineva? Amintiți-vă de vorbele lui Eomer: *rătăcește în chip de moșneag înfășurat într-o mantie cu glugă*. Chiar așa a zis. A plecat cu caii noștri sau i-a speriat; asta e! Ne mai așteaptă și-altele, ascultați la vorbele mele.

— Eu ascult, spuse Aragorn. Dar nu pot să nu-ți spun că moșneagul acesta avea pălărie, nu glugă. Totuși, nu mă-ndoiesc c-ai avea dreptate și că suntem în primejdie zi și noapte pe-aici. În același timp, n-avem decât să ne odihnim, atât cât om putea. Voi sta eu de veghe o vreme, Gimli. Simt nevoia mai degrabă să gândesc decât să dorm.

Noaptea trecu anevoie. Legolas îl schimbă pe Aragorn, iar Gimli pe Legolas. Și astfel își sfârșiră veghea. Dar nu se întâmplă nimic. Moșneagul nu se mai arătă, iar caii nu se mai întoarseră.

III Uruk-hai

Pippin se cufundase într-un vis întunecat și zbuciumat: se făcea că-și auzea propriu-i glăscior străbătând cu ecou tunele smolite și strigând *Frodo! Frodo!* Dar, în locul acestuia, rânjeau din tenebre sute de chipuri orcești schimonosite și sute de brațe hidoase se întindeau amenințător spre el din toate părțile. Unde era Merry?

Se deșteptă. Fu izbit de o rafală de aer rece. Stătea întins pe spate. Se lăsa seara și cerul de deasupra lui se înnegura. Se întoarse și își dădu seama că visul nu fusese mult mai urât decât trezia. Avea gleznele, picioarele și încheieturile mâinilor legate cu sfoară. Lângă el zăcea Merry, având pe frunte o năframă murdară. Erau înconjurați de o mulțime de orci în picioare sau așezați.

Încetul cu încetul, amintirile lui fărămițate începură să se adune în țeasta care-i plesnea de durere și ieșiră din bezna visului. Da, sigur, el și Merry fugiseră în codru. Ce venise peste ei? De ce-o șterseseră așa, fără să-l ia în seamă pe Pas Mare? Alergaseră multă vreme strigând — nu-și amintea exact cât de multă și cât de departe; apoi, deodată, se izbiseră de un grup de orci care stăteau ascultând și nu păreau să-i fi văzut pe Merry și pe Pippin, până nu le căzuseră, aproape, în brațe. Atunci începuseră să strige și de după arbori țâșniseră o groază de stârpituri din acelea. Amândoi își trăsuseră spadele, dar orcilor nu le ardea de luptă și nu voiau decât să pună mâna pe ei, chiar dacă Merry tăia la mădulare în dreapta și-n stânga. Dragul și bătrânul Merry!

Atunci apăruse Boromir șchiopătând, printre arbori. El fusese cel care-i silise să lupte. Ucisese o groază, iar restul o rupseseră la fugă. Dar nici n-apucaseră s-o ia bine înapoi, când se pomeniseră din nou atacați de cel puțin o sută de orci, unii dintre ei foarte voinici, care trăsuseră o ploaie de săgeți asupra lui Boromir. Acesta suflase din cornul lui măreț, de răsunase codrul, și la început orcii rămăseseră descumpăniți și se retrăseseră; dar, văzând că Boromir nu primește nici un răspuns, în afară de ecou, porniseră mai aprig la atac. Pippin nu-și mai amintea mare lucru

după aceea. Ultima imagine care i se întipărise în minte era cea a lui Boromir sprijinit de un arbore, smulgându-și o săgeată din piept; apoi, brusc, se întunecase totul.

„Cred c-am fost lovit la cap, își spuse el. Oare Merry e rănit rău? Ce s-o fi întâmplat cu Boromir? De ce nu ne-or fi ucis orcii? Unde ne aflăm și încotro ne ducem?”

Nu-și putea răspunde la aceste întrebări. Îi era frig și rău. „Ce bine-ar fi fost să nu-l fi convins Gandalf pe Elrond să ne lase să venim! Își zise el. Ce mare brânză am făcut? N-am fost decât o povară, un pasager, o boccea! Colac peste pupăză, au pus și orcii mâna pe mine. Nici pentru ei nu sunt decât un amărât de samar. Sper ca Pas Mare sau altcineva să vină să ne ia. Dar oare se cuvine să gândesc astfel? Nu cumva lucrul ăsta ar zădărnici toate planurile? Ce bine-ar fi să mă pot elibera!”

Se zbătu puțin, dar fără rost. Unul dintre orcii care stăteau pe lângă el râse și îi spuse ceva tovarășului său în limba lor îngrozitoare.

— Odihnește-te cât mai poți, i se adresă acesta apoi, în limba aceea comună care suna în gura lui la fel de stâlcită ca bălmăjeala orcească. O să le dăm de lucru și picioarelor tale, ai răbdare. Ce-o să-ți mai dorești să nu le fi avut, pân-o s-ajungem acasă.

— Dac-ar fi fost după mine, ți-ai fi dorit moartea la ora asta, zise altul. Te-aș face eu să chițâi, chițoran scârbos!

Se plecă asupra lui Pippin, apropiindu-și colții galbeni de fața lui. Ținea în mână un cuțit negru cu lama lungă, zimțată.

— Dacă nu stai cuminte, te gâdil cu ăsta, șuieră el. Nu-mi mai atrage atenția asupra ta, că uit de toate poruncile. Fir-ați ai naibii de isengarzi! *Ugluk u bagronk sha pushdug Saruman-glob bubhosh skai'*, trecu el pe limba sa într-o tiradă nesfârșită, plină de mânie, care se potoli încetul cu încetul în mârâituri și fornăieli.

Pippin rămase nemișcat, îngrozit, deși durerea de la încheieturi devenea tot mai mare iar bolovanii de sub el îi sfredeleau spinarea. Ca să uite de chinuri, ascultă cu luare-aminte glasurile răstite din jur. Deși limba orcească părea totdeauna plină de ură și de mânie, era limpede că începuse cearta și atmosfera se încingea tot mai tare. Spre surprinderea lui, Pippin înțelegea aproape tot ce se vorbea; mulți dintre orcii foloseau limba comună. Se pare că erau de față mai mulți membri a două-trei triburi diferite și nu se puteau înțelege între ei. Se iscase o zarvă mare, în legătură cu ceea ce aveau de făcut cu ostaticii și pe ce drum s-o ia.

— N-avem vreme să-i ucidem cum se cuvine, zise unul. Din păcate, nu-i timp de joacă în călătoria asta.

— N-avem ce face, rosti altul. Dar ce-ar fi să-i omorâm repede, chiar acum? Nu sunt decât o povară blestemată, iar noi ne grăbim. Se lasă seara și-ar cam trebui să ne punem în mișcare.

— Avem poruncă, se auzi o a treia voce ca un mârâit gutural. *Ucideți tot ce-ntâlniți, în afară de piticuți; trebuie să fie aduși înapoi ÎN VIAȚĂ, cât mai repede.* Asta-i porunca.

— De ce? întrebare mai multe voci. De ce în viață? Știi să se dea în spectacol?

— Nu! Am auzit că unul dintre ei are ceva, ceva important pentru Război, un complot elfesc sau cam așa ceva. Oricum, vor fi descuși amândoi.

— Asta-i tot ce știi? Ce-ar fi să-i luăm la întrebări și să aflăm tot? ar putea să ne spună ceva de care ne-am putea folosi și noi.

— Foarte interesant, mârâi o voce mai molcomă decât celelalte, mai rea. S-ar putea să fac zapis în legătură cu asta. Ostaticii NU vor fi căutați și nici prădați; asta-i porunca mea.

— Și-a mea, rosti o voce profundă. *Vii și nevătămați, precum îi veți fi capturați; să*

nu v-atingeți de ei. Asta-i porunca ce mi s-a dat.

— Nu și nouă! răsună una dintre vocile dinainte. Am făcut tot drumul ăsta dinspre puturi numai ca să ucidem, să ne răzbunăm neamul. Nu vreau decât să ucid și-apoi să mă întorc la miazănoapte.

— Treaba ta ce vrei, rosti vocea guturală. Eu sunt Ugluk. Eu poruncesc. Și mă întorc în Isengard pe drumul cel mai scurt.

— Cine-i stăpânul nostru, Saruman sau Marele Ochi? zise vocea răutăcioasă. Ar trebui să ne întoarcem imediat la Lugburz.

— Dac-am fi în stare să trecem Râul cel Mare, poate c-am face-o și pe-asta, interveni o altă voce. Dar nu suntem destui, ca să ne aventurăm până jos, la poduri.

— Eu am reușit să-l trec, replică vocea răutăcioasă. Ne așteaptă un nazgul înaripat spre miazănoapte, pe bancul de la răsărit.

— Tot ce se poate, tot ce se poate. Atunci, îți vei lua zborul cu prizonierii, vei pune mâna pe toată plata și răsplata la Lugburz, iar pe noi o să ne lași s-o luăm voinicește pe jos prin Ținutul Cailor. Nu, trebuie să ținem unii de alții. Tărâmul ăsta-i plin de primejdii, plin de răzvrătiți sălbatici și de tâlhari.

— Ohoo! Trebuie să ținem unii de alții, mormăi Ugluk. N-am deloc încredere în voi, godacilor. Cum ieșiți din cocină, cum vă piere snaga. Dacă nu eram noi, de mult dădeați bir cu fugiții. Noi suntem uruk-haii luptători! Noi l-am ucis pe mărețul războinic. Noi am pus mâna pe ostatici. Noi suntem slujitorii lui Saruman Înțeleptul, Mâna Albă — mâna care ne dă să mâncăm carne de om. Noi am ieșit din Isengard, v-am călăuzit până aici și vă vom călăuzi pe drumul de întoarcere pe care-l vrem. Eu sunt Ugluk. Asta am avut de spus.

— Ai spus chiar mai mult decât trebuie, Ugluk, mârâi vocea răutăcioasă. Stau și mă-ntreb ce părere-și vor face cei din Lugburz. S-ar putea să le treacă prin minte că nu-ți stă prea bine capu' ăsta cât o bute pe umeri. S-ar putea să se minuneze de unde-ți vin asemenea idei. Nu cumva de la Saruman? Cine naiba se crede, de se arată așa, de capu' lui, cu scârboșeniile alea de însemne albe? Iar cei din Lugburz s-ar putea să-mi dea dreptate mie, lui Grishnakh, mesagerul lor de nădejde; iar Grishnakh astfel grăit-a: Saruman e un smintit, un smintit rău și viclan. Dar, nu te teme, Marele Ochi e ațintit asupra lui. *Godaci*, hai? Ce ziceți, fraților, că otrepele vrăjitorășului ăluia prăpădit vă zic *godaci*? Vă garantez eu, ăștia carne de orc mănâncă!

Potop de schelălăieli orcești răsunară, o dată cu zăngănitul armelor trase din teacă. Pippin se rostogoli prudent, nădăduind să tragă cu ochiul la ce-o urma. Păzitorii lui se depărtaseră, ca să ia și ei parte la încăierare. Zări în lumina crepusculară un orc mare, tuciuriu — Ugluk, probabil — înfruntându-l, în picioare, pe Grishnakh, o arătare foarte solidă și scundă, cu picioarele strâmbe și cu brațele atârinate până-n pământ. De jur împrejurul lor, se adunaseră o puizerie de piticanii ceva mai mici. Pippin bănuia că aceștia erau de la miazănoapte. Își trăseseră spadele și cuțitele, dar încă șovăiau să treacă la atac.

La răcnetul lui Ugluk, alergară îndată spre el o groază de orci cam de aceeași mărime. Apoi brusc, fără nici un avertisment, Ugluk făcu un salt înainte și zbură capetele a doi adversari, din două mișcări fulgerătoare. Grishnakh făcu un pas în lături și se pierdu în umbră. Ceilalți se speriară, iar unul se dădu înapoi și căzu înjurând peste Merry, care zăcea nemișcat. Deși probabil tocmai asta-i salvase viața, căci hăitașii lui Ugluk săriră peste el și îl sfârtecară pe altul cu spadele lor scurte și late. Era străjerul cu colți galbeni, al cărui trup se prăvăli chiar asupra lui Pippin, cu mâna încleștată încă pe cuțitul lung, cu lama crestată.

— Jos armele! urlă Ugluk. Și să lăsăm prostiile! De-aici, pornim spre soare-apune

și coborâm scările. De-acolo, direct către dune și-apoi, de-a lungul râului, spre pădure. Și asta în marș forțat, zi și noapte. E limpede?

„Ei, reflectă Pippin, dacă urâtului ăstuia nu-i trebuie decât o clipă să-și pună oamenii la punct, nu mai am nici o șansă.”

Îl străfulgerase o sclipire de speranță. Lama cuțitului negru îi crestase brațul până la încheietura mâinii. Șiroiul de sânge îi gâdila pielea, dar simțea atingerea rece a oțelului.

Orcii se pregăteau din nou de plecare, însă o parte din nordiști se codeau încă, așa că isengardezii mai uciseră doi dintre ei, până să-i pună cu botul pe labe. Era zăpăceală mare și se auzeau numai înjurături. Pentru moment, Pippin rămase nesupravegheat. Era zdravăn încins la picioare, dar avea mâinile legate în față doar la încheieturi. Le putea mișca pe amândouă, deși nodurile fuseseră strânse cu cruzime. Împinse leșul orcului la o parte, apoi, abia îndrăznind să respire, începu să-și frece legătura de la mâini de lama cuțitului. Era ascuțită și pumnul acela mort se încleștase pe plasele. Sfoara cedă! Pippin o luă repede și o înnodă în două ochiuri mai largi, în care își băgă iute mâinile. Apoi rămase neclintit.

— Ridicați-i pe prizonierii ăia! strigă Ugluk. Și să nu faceți vreo șmecherie! Că de n-ajungem cu ei teferi acasă, au să mai dea și alții ortu' popii.

Unul dintre orci îl înșfacă pe Pippin ca pe un sac, își vârî brutal capul printre brațele sale legate, strivindu-i obrazul de ceafa lui, iar apoi o luă hurducat la drum cu el în spinare. Altul îi făcu același lucru lui Merry. Mâna orcului se încleșta de brațele lui Pippin, ca o gheară de fier, până-n carne. Hobbitul închise ochii și lunecă înapoi în coșmar.

Deodată, fu azvârlit din nou pe lespezi. Abia se lăsase noaptea, dar luna nouă scăpătase la apus. Se aflau pe buza unei stânci care părea că stă de strajă la marginea unei mări de ceață alburie. În apropiere, se auzea vuietul unei cascade.

— În sfârșit, s-au întors și cercetașii, rosti un orc de lângă ei.

— Ei, ce-ai aflat? tună vocea lui Ugluk.

— Doar un călăreț. Și-acela a luat-o spre apus. Drumul e liber acum.

— Nu zic că nu-i așa, dar pentru câtă vreme? Tâmpiților! Trebuia să-l fi ucis! O să dea alarma. Până-n zori, grăjdarii au să știe de noi. Trebuie s-o luăm acum la picior de două ori mai iute.

Pippin zări o umbră aplecându-se asupra lui. Era Ugluk.

— Stai în capu' oaselor! urlă orcul. Flăcăii mei au obosit să te tot care. Trebuie să coborâm, așa că mai mergi și pe picioarele tale. Ajută-ne. Să nu te prind că țipi sau că încerci să scapi. Avem noi ac de cojocul tău dacă ne joci feste, și n-o să-ți cadă bine deloc; și asta fără să te „stricăm” prea tare, pentru ceea ce vrea Stăpânul de la tine.

Orcul tăie legăturile strânse din jurul picioarelor și gleznelor lui Pippin, îl trase în sus de păr, punându-l pe picioare. Pippin căzu, iar Ugluk îl trase din nou de păr în sus, îi vârî o butelcă printre dinți și îi turnă un lichid arzător în măruntaie, spre hazul celor din jur. Pippin fu năpădit de o văpaie sălbatică. Durerea de picioare și arsura gleznelor dispărură ca prin farmec. Acum putea să stea drept.

— Și-acu', altu' la rând! zise Ugluk.

Pippin îl văzu cum se duce la Merry, care zăcea prin apropiere, și-i trage un șut. Merry gemu. Ugluk îl înșfacă degrabă și îl așeză în fund, apoi îi smulse bandajul de la frunte și îl mânji cu o alifie neagră, dintr-o cutiuță de lemn. Merry urlă și se zbătu cu sălbăticie. Orcii începură să bată din palme și să huiduie.

— Nu știe țăranu' ce ție-e cu șofranu'! strigară ei în batjocură. I s-a urât cu binele. Mamă, ce-o să ne mai distrăm mai încolo!

Dar, pentru moment, Ugluk nu se prinse în joc. Trebuia să se grăbească, dar totodată să le și cânte în strună celor îndărătnici. Îl obloji pe Merry după metoda orcească și tratamentul își arătă de îndată roadele. După ce reuși cu greu să-i toarne hobbitului pe gât băutura din clondir, îi tăie legăturile de la glezne și îl ridică în capul oaselor. Pe picioarele sale, Merry arăta cam palid, dar crunt, sfidător și plin de viață. Tăietura adâncă din frunte nu-l mai supăra, însă avea să-i rămână o cicatrice hidoasă până la sfârșitul zilelor.

— Hei, Pippin, rosti el. Care va să zică, ai venit și tu în micuța noastră expediție! Unde găsim masă și casă?

— Gata acum! se răsti Ugluk. Terminați cu prostiile! Și gura! N-aveți voie să stați de vorbă. O să spun orice neregulă cui trebuie, și El o să știe cum să v-o plătească. Cât despre masă și casă, o să primiți mai mult decât puteți duce în burdihan.

Ceata de orci se apucă să coboare printr-o văgăună îngustă către câmpia încețoșată de la poale. Merry și Pippin se târau și ei, despărțiți unul de altul de vreo douăzeci de orci. Când ajunseră și pășiră pe iarbă, inima hobbiților începu să tresalte.

— Și-acum, drept înainte! strigă Ugluk. Către apus și-un pic spre miazănoapte. După Lugdush!

— Și ce-o să facem la răsăritul soarelui? întrebară câțiva dintre cei din nord.

— Veți continua alergarea, le răspunse Ugluk. Ce părere-aveți, c-o să stăm pe iarbă și-o s-așteptăm fețele palide să se-așeze la masă cu noi?

— Dar nu putem alerga la lumina soarelui.

— Las' c-o să vă mân eu, zise Ugluk. Hai, dați-i zor! Altfel n-o să vă mai vedeți voi vreodată iubitele voastre văgăuni. Pe Mâna Albă! Ce pacoste să trimiți într-o expediție niște viermi de la munte, numai pe jumătate școliți! Luați-vă picioarele la spinare, netrebnicilor! Cât nu se face ziuă!

Toată ceata începu să alerge cu pași mari, în felul șleampăt al orcilor. Nu erau în stare să păstreze ordinea, se îmbulzeau și se împingeau unul pe altul, înjurând; cu toate acestea, prinseseră viteză foarte mare. Fiecare hobbit era păzit de trei străjeri. Pippin era la capătul extrem al șirului. Se tot întreba cât va putea să mai meargă în ritmul ăsta; nu mâncase din zori. Unul dintre gardienii lui avea o biciușcă. Dar licoarea orcească își făcea încă efectul arzător, și era treaz-luminat. Din când în când, îi apărea, fără să vrea, în minte chipul ager al lui Pas Mare, aplecat asupra urmelor negre și venind în goană după ei. Dar ce putea vedea, chiar și un Pribeag, afară de țărâna răvășită de orci? Urmele micuțe lăsate de el și de Merry erau coplesite din toate părțile de tălpile tropăitoare ale încălțărilor potcovite cu fiare.

Cam la o milă de poalele stâncii, panta se adâncea lin într-o vale largă, cu pământul afinat și jilav. Se lăsase ceața și-acum scliffea palid sub ultimele licăriri ale lunii ca secera. Umbrele întunecate ale orcilor din față se estompară, apoi fură cu totul înghițite de negură.

— Ho! Luați-o mai ușor! strigă Ugluk din spate.

Brusc, lui Pippin îi veni o idee și se puse pe treabă. Sări spre dreapta și țâșni cu capul înainte în ceață, ca să scape de gardianul care se ținea ca scaiul de el; căzu cât era de lung, în iarbă.

— Stai pe loc! urlă Ugluk.

O clipă se auziră zvonuri de tot felul. Pippin sări în picioare și-o rupse la fugă. Dar orcii se luară după el. Deodată, zări câțiva, ca prin ceață, chiar înaintea lui. „Nici o nădejde de scăpare, își zise Pippin. Dar nădăduiesc că va rămâne un semn de-al meu, necălcat în picioare, pe pământul acesta reavăn.” își desfăcu pe băjbâite paftaua care îi prindea mantia în dreptul gâtului. O lăsă să cadă, chiar în clipa în care

fu înșfăcat de niște brațe lungi, cu gheare puternice. „Aici o să zacă pe vecie, își zise el. Nu știu de ce-oi fi făcut-o. Dacă ceilalți au scăpat, probabil c-au plecat toți cu Frodo.”

Își simți picioarele încolăcite de un bici și-abia își înăbuși un urlet.

— Ajunge! strigă Ugluk, apropiindu-se în fugă. Mai are mult de alergat. Să-i zoriți și să-i mânați cu biciul, dacă uită cumva. Să nu crezi c-ai scăpat așa ușor, mârâi el, întorcându-se către Pippin. Îți închipui c-am să uit? Numa' c-o să plătești ceva mai încolo. Hai, ia-ți picioarele la spinare!

Nici Pippin, nici Merry nu și-au mai amintit mare lucru despre cum a decurs ultima parte a călătoriei. Coșmarurile și deșteptările amare se amestecau într-un tunel nesfârșit al plângerii, în care speranța pălea undeva îndărăt. Alergau întruna, străduindu-se să se țină după orci, mângâiați în răstimpuri de o biciușcă necruțătoare, mânuită perfid. Dacă se opreau sau se împiedicau, erau înșfăcați și târați o bucată de drum.

Fierbințeala licorii orcești pierise. Pippin se simțea iar rău și înfrigorat. La un moment dat, căzuse în nas, pe iarbă. Fusese înșfăcat și ridicat de niște mâini cu gheare sfâșietoare și cărat din nou ca un sac; simțea cum îl cuprinde întunericul. Nu-și dădea seama dacă o nouă noapte se pogorâse peste ei sau doar peste privirile sale. Auzea ca prin vis glasuri stăruitoare: mulți dintre orci cereau să se facă un popas. Ugluk urla. Fusese trântit la pământ; rămăsese acolo, până când îl învăluiseră tenebrele visului. Dar nu-i fu dat să scape prea multă vreme de suferințe; curând, simți din nou strânsoarea nemiloasă a mâinilor de fier. Fu trântit și zgâlțâit îndelung, până când întunericul începu să se risipească, iar el își reveni și văzu că era dimineată. Auzi o poruncă și fu din nou aruncat în iarbă.

Zăcu un timp, luptându-se cu disperarea. Îi vâjâia capul, dar, după fierbințeala care-i cuprinsese trupul, bănuia că i se mai administrase o dușcă. Un orc se aplecă și îi aruncă niște pâine și o fâșiuță de carne crudă, uscată. Înfulcă pâinea cenușie și mucegăită, dar nu și fleica. Era lihnit de foame, însă nu într-atât încât să mănânce carne din mâna unui orc — carne la care nici nu voia să se gândească.

Șezu în capul oaselor și privi în jur. Merry era la o aruncătură de băț. Se aflau pe malul unui râu iute și îngust. Dinaintea lor se conturau munții: pe o culme, se reflectau primele raze ale soarelui. Povârnișurile erau brăzdate de o pădure întunecată.

Mare zarvă și neînțelegere domneau printre orci! Era gata-gata să se iște o nouă gălceavă între nordiști și isengardezi. Unii arătau spre miazăzi, îndărăt, alții către răsărit.

— Foarte bine, zise Ugluk. Lăsați-i, atunci, pe mâna mea. Așa cum v-am spus, fără omoruri; dar dacă vreți să dați cu piciorul la tot ce-am reușit să obținem, făcând atâta drum, n-aveți decât. O să am eu grijă de toate. Uruk-hai o să-și facă datoria, ca întotdeauna, însă dacă vă temeți de Fețele palide, fugiți. Hai, fugiți! Pădurea-i colea! strigă el, arătând cu degetul înainte. Intrați acolo. E șansa voastră. Luați-o la goană! Și fără zăbavă, până nu vă mai scurtez pe câțiva de capete, asta așa, ca să dau o pildă pentru ceilalți.

Se mai ciorovăiră cât se mai ciorovăiră, iar apoi cea mai mare parte a nordiștilor se rupse de grup și cam o sută dintre ei o luară sălbatic la goană de-a lungul râului, spre munți. Hobbiții rămaseră cu ceata haină și întunecată a isengardezilor — vreo optzeci de orci cu ochii pieziși, înarmați cu arcuri uriașe și săbii late și scurte. Câțiva dintre nordiști, mai bine făcuți și mai cutezători, rămaseră cu ei.

— Și-acum o s-avem de-a face cu Grishnakh, zise Ugluk.

Dar chiar și câțiva dintre ai săi privă neliniștiți către miazăzi.

— Știu, mârâi Ugluk. Blestemații ăia de călăreți ne-au cam mirosit. Dar asta numai din cauza ta, Snaga. S-ar cuveni să-ți scurtez urechile, ție și cercetașilor tăi. Dar suntem războinici. Și-o să mâncăm carne de cal, dacă nu și altceva mai bun.

În clipa aceea, Pippin își dădu seama de ce unii dintre orci arătau spre răsărit. De-acolo se auzeau strigăte răgușite și Grishnakh își făcu din nou apariția, urmat de vreo patruzeci dintre ai săi — orci cu brațele lungi și picioarele strâmbe. Aveau cu toții pictat pe scuturi un ochi roșu. Ugluk făcu un pas înainte, ca să-i întâmpine.

— Așadar, te-ai întors, rosti el. Ți-a mai venit mintea la cap.

— M-am întors să văd dacă se respectă porunca și dacă ostaticii sunt întregi, îi răspunse Grishnakh.

— Nu mai spune! exclamă Ugluk. Da' grijuliu ești. Mă ocup eu de respectarea poruncii, n-ai grijă. Și pentru ce altceva te-ai mai întors? Ai plecat cam în grabă. Îi fi lăsat ceva pe-aici...

— Da, am lăsat un nebun, mârâi Grishnakh. Dar și câțiva flăcăi zdraveni, prea buni ca să-i pierd. Mi-am dat seama că o să-i duci la pieire și-am venit să le sar în ajutor.

— Minunat! hohoti Ugluk. Dar dacă nu cumva ți-o fi mai venit ceva snagă de războinic, te-ai obosit degeaba. Parcă o luaseși spre Lugburz. Și să știi că Fețele palide sunt în drum spre noi. Ce s-a întâmplat cu prețiosul tău nazgul? A mai cucerit vreo înălțime? Acu', dacă l-ai adus cu tine, s-ar putea să ne fie de folos — dacă nazgulii ăștia sunt vreo scofală, așa cum se zice.

— *Nazgul! Nazgul!* rosti Grishnakh, cutremurându-se și lingându-și buzele, de parcă acest cuvânt ar fi avut un gust sălbatic, pe care îl savura cu caznă. Vorbești de ceva care-ți depășește închipuirea scârboasă, Ugluk, adăugă el, fornăind. *Nazgul!* Oh! Mare scofală, nu? Ai să te căiești amarnic, într-o bună zi, pentru vorbele astea nesăbuite, maimuțoile. Ei, bine, să știi că ei sunt floarea Marelui Ochi. În ceea ce-l privește pe nazgulul înaripat, nu i-a sosit clipa. El n-o să-i lase încă să-și facă apariția de-a lungul Râului cel Mare. Îi păstrează pentru Război și pentru alte treburi.

— Se pare că știi multe, zise Ugluk. Poate prea multe, ca să-ți fie bine. Mai știi, cei din Lugburz or începe să se minuneze ce și cum. Între timp, însă, Uruk-hai din Isengard se va ocupa de treburile murdare, ca de obicei. Ce tot stai acolo și-ți curg balele? Adună-ți gloata! Ceilalți netrebnci au plecat spre pădure. N-ai face rău s-o iei și tu după ei. Îți promit că n-o să ajungi întreg înapoi, la Râul cel Mare. Afară din obște! Imediat! Luați-vă picioarele la spinare!

Isengardezii îi înșfăcăară din nou pe Merry și pe Pippin și-i aruncară în spinare. Apoi cohorta se puse în mișcare. Alergără ore întregi, oprindu-se din când în când, doar cât să și-i azvârle pe hobbiți unii altora. Fie din *cauză* că erau mai iuți și mai puternici, fie datorită vreunui plan de-al vrăjmașilor, isengardezii trecură încet-încet printre orcii din Mordor, iar ceata lui Grishnakh rămase îndărăt. Curând, se apropiară și de nordiștii plecați înainte. Ajungeau încet lângă pădure.

Pippin era zob. Obrazul împuțit și urechea păroasă a orcului care îl căra îi zgâriau țeasta umflată. Chiar în fața lui, zărea spinările cocoșate și picioarele groase, puternice, care se mișcau, neobosit, de parcă erau niște pendule marcând secunde de coșmar ale unui timp fără sfârșit.

Spre după-amiază, trupele lui Ugluk îi întrecură pe nordiști. Aceștia lăncezeau sub razele orbitoare ale soarelui — soare iernatic, ce strălucea pe cerul palid și rece; mergeau cu capetele aplecate și cu limbile atârânănd de-un cot.

— Viermilor! îi batjocoreau isengardezii. V-ați fript! Fețele palide-au să pună mâna pe voi și-au să vă mănânce! Acu' vin!

Strigătul lui Grishnakh nu făcu decât să le întărească spusele. Într-adevăr,

apăruseră călăreții iuți, foarte departe încă, dar se apropiau acum de orci, cum se repede fluxul la țarmuri asupra unor făpturi rătăcind pe nisipuri mișcătoare.

Isengardezii începură să alerge mai iute, uluindu-l pe Pippin. Părea capătul nemaivăzut al unei curse nebune. Apoi Pippin văzu soarele scăpătând pe după Munții Cețoși; pământul fu cuprins de umbre. Soldații din Mordor își ițiră capetele și-o luară la sănătoasa mai cu sârg. Pădurea Întunecată era foarte aproape. Trecuseră deja pe lângă câțiva copaci stingheri. Panta pe care o porniseră devenea din ce în ce mai abruptă; dar orcii nu se opriră. Atât Ugluk, cât și Grishnakh urlau, adunându-și puterile pentru efortul final.

„Cu toate acestea, au să scape”, își zise Pippin. Reuși să-și sucească gâtul, ca să poată trage cu un ochi îndărăt, peste umăr. Văzu călăreții la galop departe, pe câmpie, spre răsărit, cam pe aceeași linie cu orcii. Soarele la chindie le aurea lăncile și coifurile și scânteia în pletele lor unduioase și pale. Îi înconjurau pe orci, împiedicându-i să se împrăștie, conducându-i de-a lungul râului.

Pippin se tot întreba de ce neam or fi. Acum îi părea rău că nu stătuse mai mult în Vâlceaua Despăcată și că nu cercetase lucrurile și hărțile mai cu sârg; dar pe-atunci, planurile de bătălie păreau să se afle în mâini mai dibace și nu-i trecuse niciodată prin minte că avea să fie despărțit de Gandalf și de Pas Mare sau chiar și de Frodo. Tot ce-și mai amintea în legătură cu ținutul Rohan era că lute ca Gândul, armăsarul lui Gandalf, se trăgea de-acolo. Asta-i dădea o fărâmă de speranță.

„Dar de unde să știe ei că noi nu suntem orci? se întrebă el. Nu cred să mai fi auzit de hobbiți pe-aici. N-aș avea de ce să nu fiu mulțumit că, din cât se pare, i-au nimicit pe orcii ăia câinoși; dar în ceea ce mă privește, tare-aș vrea să scap.” Atât el, cât și Merry puteau prea bine să fie uciși o dată cu orcii, înainte chiar ca oamenii din Rohan să-și dea seama de existența lor.

Câțiva dintre călăreți păreau a fi buni arcași, pricepuți să tragă din goana calului. Treceau cu viteză, unul după altul, și azvârleau săgeți asupra orcilor răzleți dindărăt, doborând o mulțime; apoi se fereau într-o parte de arcurile dușmanilor lor, care trăgeau sălbatic, să îndrăznească să se oprească. Lupta nu contenea și o săgeată căzu și printre isengardezi. Unul dintre ei, chiar în fața lui Pippin, se împiedică și nu se mai ridică de jos.

Se lăsase noaptea, fără ca oamenii din Rohan să-i fi atacat. Căzuseră o groază de orci, dar tot rămăseseră vreo două sute. Nici nu se întunecase bine, că orcii dădură peste un dâmb. Erau foarte aproape de poalele pădurii, cam pe la șapte sute de pași, dar nu mai puteau merge mai departe. Călăreții îi încercuiseră. Un grup de orci, nesocotind ordinele lui Ugluk, o luaseră în fugă spre codru: doar trei dintre ei se mai întoarseră.

— Iată unde-am ajuns, mârâi Grishnakh. Ce mai călăuză. Sper ca grozavul ăsta de Ugluk să ne scoată din belea.

— Lăsați-i jos pe piticuți! porunci Ugluk, fără să-l bage în seamă pe Grishnakh. Tu, Lugdush, mai ia vreo doi și păziți-i. Să nu cumva să fie uciși, asta dacă nu dau fețele palide peste voi. Ai înțeles? Câtă vreme mai sunt eu în viață, așa îi vreau. Dar să nu-i lăsați să strige sau să fie salvați. Legați-le picioarele!

Ultima parte a poruncii fu dusă la împlinire fără pic de milă. Dar Pippin văzu că, pentru prima oară, se afla lângă Merry. Orcii făceau multă gălăgie, strigau și își zăngăneau armele, așa că hobbiții putură să mai șușotească puțin.

— N-am mari nădejdi, zise Merry. Mă simt sfârșit. Nu cred că m-aș putea târî prea departe, chiar dac' aș fi liber.

— *Lembas*, șopti Pippin. Eu mai am puțin *lembas*. Tu nu? Nu cred că ne-au luat altceva, afară de săbii.

— Ba da, aveam un pachetel, îi răspunse Merry, dar cred că s-a făcut pulbere. Oricum, n-am cum s-ajung cu gura la buzunar.

— Nici nu-i nevoie. Eu m-am...

Dar nu mai apucă să zică ceva, când fu avertizat de un șut brutal că zarva încetase și gardienii își luaseră misia în serios.

Noaptea era rece și neclintită. Cam la o aruncătură de săgeată împrejurul gorganului pe care se strânseseră orcii, țâșneau luminile focurilor mici de pază, licărind în întuneric, într-un rotocol auriu-roșcat. Călăreții însă nu se mai arătară în bătaia flăcărilor. Orcii irosiseră o mulțime de săgeți, trăgând în direcția focurilor, până când Ugluk îi opri. Călăreții nu făceau nici un zgomot. De-abia noaptea târziu, când se ivi luna din cețuri, fură zăriți patrulând fără-nctare, ca niște umbre care luceau din când în când în lumina lăptoasă.

— Blestemații ăștia așteaptă răsăritul soarelui, mormăi unul dintre gardieni. Mai bine ne-am strânge calabalâcul și-am lua-o la sănătoasa. Tare mi-ar plăcea să știu ce-o fi în capu' bătrânului Ugluk.

— Nu mă-ndoiesc că ți-ar plăcea, mârâi Ugluk, răsărind de undeva, din spate. Adicătelea, vrei să zici că n-am nimic în cap, nu? Afurisitele. Nu ești nici tu mai breaz ca ăilalți din șleahta ta; niște viermi, niște maimuțe din Lugburz. N-are rost să te-nhăitezi cu unii ca voi. Nu știți decât să chelălăiți și să dați bir cu fugiții. Grăjdarii ăia scârboși sunt câtă frunză și iarbă, așa că, dacă ne prind la loc deschis, ne fac harcea-parcea. N-aveți decât un lucru bun: scrutați întunericul, ca bufnițele. Dar, după câte am auzit, fețele astea palide văd noaptea mai bine ca alți oameni; și nu uitați că au niște cai care zăresc și vântul de seară, cel puțin așa se spune. Un singur lucru nu știu flăcăii ăia frumoși: Mauhur e-n codru cu ai lui și trebuie să se ivească dintr-o clipă într-alta.

Vorbele lui Ugluk păru să-i mulțumească pe isengardezi, dar ceilalți orci erau deznădăjduiți și, în același timp, înfuriați. Își pusese rădăcina câțiva străjeri, dar cei mai mulți zăceau întinși la pământ, odihnindu-se în bezna plăcută pentru că între timp se întunecase de-a binelea; luna se pierduse undeva, la apus, într-o învălmășeală de nori, așa că Pippin nu vedea nici la doi pași. Focurile nu lumineau gorganul. Și totuși, călăreții nu se mulțumeau să aștepte ivirea zorilor și să-și lase dușmanul să se odihnească. Deodată, un strigăt în partea de răsărit a colinei vesti că se întâmplase ceva. Se părea că se apropiaseră vreo câțiva călăreți, coborâseră de pe cai, se târâseră până la marginea taberei și ucisese mai mulți orci, iar apoi se făcuseră nevăzuți. Ugluk fugi într-acolo, să potolească teama.

Pippin și Merry se ridicară în capul oaselor. Străjile isengardeze care îi păzeau plecaseră cu Ugluk. Dar dacă, o clipă, celor doi hobbiți le trecu prin minte că se ivise o speranță de scăpare, curând aceasta se risipi. O mână lungă și păroasă îi înșfăcă pe amândoi de ceafă și îi trase alături de o căpățână uriașă, hâdă. Deslușiră în întuneric chipul blânc al lui Grishnakh, exact între ei; îi simțeau respirația spurcată în obraji. Începu să-i scotocească și să-i pipăie cu labele. Degetele lui reci și aspre băjbându-i pe spinare îl făcură pe Pippin să tresară.

— Așa, micuții mei, șopti dulce Grishnakh. Vă bucurați de-o binefăcătoare odihnă. Sau n-am dreptate? Cam grea poziția în care vă aflați: pe-o parte, săbii și bice, pe alta, lăncii urăcioase. Făpturile mici n-ar trebui să-și vâre nasul unde nu le fierbe oala.

Continuă să scotocească. Avea în priviri o lumină albicioasă, dar fierbinte. Brusc, ca și cum ar fi deslușit ceva din vălmășagul minții vrăjmașe, lui Pippin îi veni o idee: „Grishnakh știe de Inel! Îl caută acum, când Ugluk are altă treabă; pesemne că vrea să-l ia el!” Inima hobbitului îngheță de spaimă, dar, în același timp, se întrebă cum ar

putea să-i fie mai bine.

— Nu cred c-ai să-l găsești așa, șopti el. E prea greu.

— *Să-l gădesc?* întrebă Grishnakh.

Degetele lui rămaseră nemișcate. Îl apucă de umeri pe Pippin:

— Ce să gădesc? Ce spui tu acolo, micuțule? O clipă, Pippin tăcu. Brusc însă rosti gutural:

— *Gollum, gollum!* Nimic, scumpul meu, adăugă el.

Degetele lui Grishnakh zvâcniră.

— Ohoo! șuieră stârpitura pe înfundate. Asta a vrut, deci, să zică. Ohoo! Foarte primejdios, mititeilor.

— Tot ce se poate, rosti Merry înviorat acum și pricepând șiretlicul lui Pippin. Tot ce se poate. Și nu numai pentru noi. Dar cred că știi foarte bine ce-ai de făcut. Îl vrei sau nu? Și ce ne dai în schimb?

— Dacă-l vreau, zici? întrebă Grishnakh, încurcat parcă, deși brațele îi tremurau. Cum adică, ce vă dau în schimb?

— Adică, zise Pippin, alegându-și vorbele cu grijă, n-are nici un rost să bâjbâi pe ntuneric. Te-am putea ajuta să nu-ți mai pierzi timpul și puterile fără rost. Dar mai întâi trebuie să ne dezlegi picioarele, altfel n-o să-ți spunem și n-o să facem nimic.

— Scumpii mei prostuți cu caș la gură, șuieră Grishnakh, vom scoate din voi tot ce știți și tot ce-aveți, la momentul potrivit. Până la ultimul strop. O să vă doriți să știți chiar mai mult decât o s-aveți de spus, în fața Inchizitorului, zău așa. Și-asta, foarte curând. Nu ne grăbim cu descusutul. Nu, nici vorbă. De ce credeți că v-am lăsat în viață? Pe onoarea mea, nu din mărinimie; nici măcar lui Ugluk nu i s-ar putea pune-n cârcă o asemenea greșeală.

— Nici nu m-aș fi așteptat la una ca asta, zise Merry. Dar n-ați ajuns încă acasă cu prada. Și se pare că, orice s-ar întâmpla, lucrurile nu-ți sunt pe plac. Dacă ajungem în Isengard, nu marele Grishnakh va fi cel care va avea de câștigat; Saruman o să ia tot ce găsește. În cazul în care îți dorești ceva numai pentru tine, acum e momentul!

Grishnakh începu să-și piardă cumpătul. Numele lui Saruman îndeosebi îl scotea din pepeni. Trecea timpul și zarva se mai potolise. Ugluk sau isengardezii aveau să se întoarcă din clipă-n clipă. ,

— Și-l aveți... amândoi? mârâi el.

— *Gollum! Gollum!* rosti Pippin.

— Dezleagă-ne picioarele, zise Merry.

Brațele orcului tremurau violent.

— Fiți blestemați, viermi nenorociți, șuieră el. Să vă dezleg picioarele, hai? Am să vă dezleg oscioarele. Credeți că n-o să vă pot scotoci până la piele? Ce zic eu scotoceală, o să vă fac bucățele. Gădesc eu ce vreau și fără să vă dezleg picioarele.

Brusc, îi înșfacă și îi cuprinse ca într-un clește. Îi vârî pe amândoi sub câte un braț și îi strânse sălbatic, astupându-le gura cu palmele lui uriașe. Apoi sări ghemuit și-o porni iute, fără un zgomot, până ajunse la marginea gorganului. Acolo căută o spărtură printre străjeri și trecu, ca o umbră în noapte, pe povârniș și mai departe, spre apus, unde râul ieșea la liziera pădurii. Într-acolo se afla un spațiu mai mare, în care ardea doar un foc.

După vreo douăzeci de pași se opri, scrutând întunericul și trăgând cu urechea. Dar nu se vedea și nu se auzea nimic. Se târî încet mai departe, ghemuindu-se mai mult. Se lipi de pământ și ascultă iar. Apoi se ridică, cu gândul s-o ia din nou la goană. Chiar atunci însă, zări drept în fața lui silueta unui călăreț. Calul necheză și se ridică în două picioare. Se auzi strigătul unui bărbat.

Grishnakh se aruncă la pământ, trăgându-i pe hobbiți sub el; fără doar și poate, avea de gând mai degrabă să-i ucidă pe micii lui captivi, decât să-i lase să scape sau să fie salvați; dar n-a fost să fie-așa. Sabia sună sec și luci, o clipă, în flăcările focului din stânga lui. Din beznă, şuieră o săgeată care, fie că fusese bine ochită, fie din întâmplare, se înfipse în mâna dreaptă a orcului. Acesta urlă și scăpă spada pe jos. Se auzi un tropot scurt de copite și, chiar când Grishnakh sări și o luă la goană, fu ajuns din urmă și străpuns de o lance. Urlă înfiorător, apoi rămase nemișcat.

Hobbiții zăceau lipiți la pământ, așa cum îi lăsase Grishnakh. Mai veni un călăreț în fugă, să-și ajute tovarășul. Fie mulțumită vederii sale ascuțite, fie prin grija altui simț, calul se ridică în două picioare și sări ușor peste ei; dar călărețul nu-i observă, așa cum stăteau întinși, acoperiți de mantiile lor elfești, prea zdrobiți în clipa aceea și prea înfricoșați să mai facă vreo mișcare.

Într-un târziu, Merry începu să se foiască și șopti abia auzit:

— Pîn' aici, toate bune; dar crezi că n-o să ne pună ăștia la frigare?

Răspunsul veni aproape imediat. Urletele lui Grishnakh îi treziseră pe orci. După schelălăielile și strigătele care se auzeau dinspre colină, hobbiții se gândiră că plecarea lor fusese descoperită: pesemne că Ugluk mai scurta pe câțiva de capete. Apoi, deodată, din dreapta, răsună zvon de răspuns orcesc, de dincolo de cercul rugurilor de pază, dinspre pădure și munți. După cât se părea, sosise Mauhur și-i ataca pe asediatori. Galopul cailor nu se domolea. Călăreții strângeau cercul în jurul movelei, ca să prevină orice scăpare, ajungând până în bătaia săgeților orcilor, în vreme ce un grup se depărta să se îngrijească de nou-veniți. Brusc, Merry și Pippin își dădură seama că, fără să miște un deget, se aflau acum în afara cercului: nimic nu le mai stătea în cale.

— Ei, făcu el, ce bine-ar fi dac'am avea mâinile și picioarele libere. Am putea scăpa. Dar n-am cum s-ajung la noduri, să le desfac cu dinții.

— Nici n-are rost să încerci, zise Pippin. Chiar voiam să-ți spun că am reușit să-mi dezleg mâinile. Am lăsat sfoara, să-i păcălesc. Dar întâi ai face bine să iei un pic de *lembas*.

Își trase mâinile din legături și scoase un pachețel. Bucățile erau frânte, dar bune încă, în învelișul lor de frunze. Mâncară fiecare câte două-trei firimituri. Gustul acestora le aduse iarăși în minte chipuri luminoase, râsete și mâncarea gustoasă din vremurile de demult. Mestecară o vreme pe gânduri, în nopte, fără să se sinchisească de țipetele și de lupta din apropiere. Pippin fu primul care se trezi din visare.

— Trebuie să plecăm, zise el. O clipă.

Sabia lui Grishnakh zăcea alături, la îndemână, dar era prea grea și prea grosolană ca să se poată folosi de ea. Așa că se târî până la trupul stârpiturii și îi scoase din teacă un cuțit lung și ascuțit. Își tăiară repede toate legăturile cu el.

— O făcurăm și pe-asta, zise Pippin. După ce ne-ncălzim puțin, poate-om fi în stare să ne ridicăm în picioare și să mergem. Până atunci însă, ar cam trebui să-ncepem să ne furișăm.

Zis și făcut. Iarba înaltă și moale era de partea lor, dar tot părea mai ușor de zis decât de făcut. Ocoliră focul pe departe și se târâră ca viermii, puțin câte puțin, până ajunseră la marginea râului care susura între malurile înalte, printre umbre întunecate. Priviră îndărăt. Zgomotul încetase. Era limpede că Mauhur și „flăcăii” lui fuseseră uciși sau alungați. Călăreții reveniră la veghea lor tăcută, care însă n-avea cum să mai țină mult. Noaptea era deja pe trecute. Spre răsărit, unde nu ajunseseră norii, bolta începuse să se lumineze.

— Trebuie să ne ascundem, zise Pippin. Altfel, vom fi văzuți. Nu ne-ncălzește cu

nimic dacă acești călăreți vor afla, după ce ne omoară, că nu suntem orci.

Se ridică și începu să tropăie.

— Sfoara aia mi-a intrat în carne, ca sârma; dar picioarele se-ncălzesc. Acum aş putea merge, şotânc-şotânc. Tu cum te simți?

Merry se ridică și el.

— Da, zise el. Pot să mă țin pe picioare. *Lembasul* ăsta te îmbărbătează! Îți dă simțăminte mult mai adânci decât văpaia aia orcească. Mă-ntreb din ce-or fi făcând-o. Bănuiesc că-i mai bine să nu știu. Hai să luăm o gură de apă, să ne spălăm de gândul ăsta.

— Nu de-aici, malurile sunt prea abrupte, zise Pippin. Hai înainte!

Se întoarseră și porniră încetișor unul lângă altul pe malul râului. Îndărătul lor, lumina creștea la răsărit. În timp ce mergeau, schimbau gânduri și vorbeau încetișor, după felul hobbiților, despre ceea ce li se întâmplase de când fuseseră făcuți ostatici. Nimeni n-ar fi bănuit, ascultându-i, cât suferiseră de cumplit și prin ce primejdie trecuseră; cum văzuseră moartea cu ochii, fără să mai aibă vreo nădejde; chiar și-acum, știau foarte bine că aveau puține șanse să întâlnească vreun prieten sau să iasă iar la liman.

— Se pare că te-ai descurcat de minune, cumetre Took, zise Merry. O să ți se rezerve aproape un capitol în străvechea carte a lui Bilbo, dac-oi mai avea prilejul să-i povestesc. Bună treabă. Mai ales cum l-ai deslușit și l-ai jucat pe ticălosul ăla flocos. Mă întreb însă dacă o să dea cineva de urma aceea a ta, ca să-ți găsească paftaua. Mie unul mi-ar părea tare rău să mi-o pierd pe-a mea, dar mă tem că a ta-i dusă pe vecie. Va trebui să-mi pun aripi la picioare, să țin pasul cu tine. Da' uite că vărul Brandybuck a ajuns în față și-o ia pe-aici. Bănuiesc că nu prea știi pe unde suntem; eu însă mi-am petrecut mai cu folos timpul în Vâlceaua Despăcată. Mergem spre apus, de-a lungul Scăldătorii Enților. În față ne așteaptă ultimele culmi ale Munților Cețoși, precum și Pădurea Fangorn.

Chiar în timp ce vorbea, se ivi nebulos, dinaintea lor, marginea codrului. Părea că noaptea își găsisse refugiu pe sub copacii falnici de-acolo, strecurându-se furișat, de frica zorilor.

— Călăuzește-ne tot înainte, jupâne Brandybuck, zise Pippin. Sau înapoi. Că doar am fost avertizați ce-i cu Fangorn. Și n-om uita de la mână pîn' la gură.

— Așa e, răspunse Merry; dar, oricum, tot mai bine în pădure, decât îndărăt, în miezul bătlăiei.

O luară pe sub crengile uriașe ale arborilor. Mai bătrâni ca vremea păreau. Din ei, bărbi stufoase de licheni atârnavu la pământ, legănându-se răsfirate în bătaia vântului. La adăpostul umbrelor, hobbiții aruncară priviri furișe către povârnișul dindărăt — făpturi mici și tainice păreau, în lumina întunecată, niște prunci de elf din străfundurile vremii, ivite din Codrul Sălbatic, uimite de strălucirea primilor zori.

Depart, dincolo de Râul cel Mare și de Pământurile Maronii, la mii de leghe cenușii depărtare, se arătă Aurora împurpurată, înflăcărată. Lung sunară cornurile de vânătoare, în semn de salut. Călăreții din Rohan țâșniră brusc la viață. Și alte cornuri le răspunseră celor dintâi.

Merry și Pippin auziră limpede în aerul rece nechezatul cailor războinici și glasurile unite, ca din senin, într-un cântec, ale mai multor bărbați. Aripa Soarelui se înălțase — un arc de foc — deasupra marginilor lumii. Apoi, cu un strigăt măreț, călăreții dădură navală dinspre răsărit; lumina roșiatică fulgeră zalele și lăncile. Orcii traseră, urlând, toate săgețile pe care le mai aveau. Hobbiții văzură vreo câțiva călăreți prăbușindu-se, dar șirul lor urcă mai departe pe colină; o trecură, făcură un rotocol și atacă iar. Cei mai mulți dintre luptătorii care rămăseseră în viață se

împrăștiară în fugă, mânați unul câte unul spre moarte. Dar un grup des și întunecat porni hotărât în direcția codrului. Drept în sus pe povârniș se repezică, către cei doi privitori. Se tot apropiau și părea sigur că vor scăpa; seceraseră deja trei Călăreți care le aținuseră calea.

— Ne-am luat prea mult cu privitul, zise Merry. Iată-l pe Ugluk! N-am nici un chef să mai dau ochii cu el.

Hobbiții se întoarseră și o luară la fugă în umbrele adânci ale codrului. Așa că nu văzură ultima scenă, când Ugluk fu ajuns din urmă și adus la lumină, la marginea Fangornului. Acolo fu ucis în sfârșit de Eomer, al Treilea Mareșal al Obștii, care descălecă și se luptase în săbii cu el. Iar pe câmpiile întinse, ochii ageri ai călăreților îi deslușiră pe puținii orci care scăpaseră și mai avuseseră puterea să încerce să fugă.

Apoi, după ce-și puseră camarazii răpuși grămadă și își cântară imnurile de preamărire, călăreții făcură un foc mare și împrăștiară cenușa vrăjmașului. Astfel se sfârși lupta și nimic despre toate acestea nu se mai auzi vreodată nici în Mordor, nici în Isengard. Dar fumul se ridică până-n slăvi și fu zărit de multe priviri iscoditoare.

IV Arborebărbos

Între timp, hobbiții pătrunseseră repede din ce în ce mai adânc în pădure, atât cât le îngăduiau întunericul și desiușul, urmând linia pârâului, către povârnișurile dinspre apus ale munților. Încet-încet, teama de orci se mai ostoi și ei slăbiră pasul. Îi cuprinsese un fel de sufocare ciudată, de parcă aerul s-ar fi împuținat și nu le-ar mai fi ajuns. Până la urmă, Merry se opri.

— N-avem cum să mergem mai departe așa, gâfâi el. Am nevoie de aer.

— Până una, alta, hai să ne potolim setea, zise Pippin. Îmi simt gura uscată.

Se cațără pe rădăcina uriașă a unui arbore, care șerpua până în râu, și se aplecă să ia apă în pumni. Era limpede și rece, așa că bău pe săturate. Îl urmă și Merry. Apa îi învioră și parcă le mai înveseli inimile; statură o vreme pe mal unul lângă altul, mângâindu-și picioarele ostenite și privind în jur la copacii neclintiți și tăcuți, înșiruiți până hăt-depart, pierduți într-un nimb de lumină pală.

— Cred că nu ne-am rătăcit încă, rosti Pippin, sprijinindu-se de trunchiul uriaș al unui copac. Putem, cel puțin, să urmăm cursul ăsta — Scăldătoarea Enților, sau cum i-o zice — și să ajungem pe drumul pe care am venit.

— Așa am face, dacă ne-ar ține picioarele, îi răspunse Merry, și dacă am putea respira cum se cuvine.

— Da, spuse Pippin. Pe lângă asta, e tare întuneric prin hățșurile de-aici. Îmi amintesc, într-un fel, de vechea încăpere din Sălașul Măreț al neamului Took, în depărtatele Tuneluri din Tîrgupitit: un loc uriaș, în care mobila a rămas neschimbată vreme de generații întregi. Se zice că Bătrânul Took și-a dus zilele acolo, îmbătrânind și ramolindu-se o dată cu sala aceea; și nimic n-a fost clintit din loc nici după moartea acestuia, acum un secol. Iar Bătrânul Gerontius a fost stă-străbunicul meu. Asta a mai pus puțin lucrurile la punct. Dar nici nu stă alături de simțământul străvechi pe care ți-l trezește această pădure. Uită-te la bărbile și favoriții lichenilor care atârnă ca niște sălcii plângătoare. Și cea mai mare parte dintre arbori par să fie încărcăți, mai mult de jumătate, cu frunze uscate și zdrențuite, care n-au mai apucat să cadă. Mai mare jalea. Nici nu-mi imaginez cum ar arăta primăvara pe-aici, asta dacă vine vreodată; ce să mai vorbim de curățenie!

— Dar, în orice caz, trebuie să se ivească, la un moment dat, și Soarele pe-aici,

zise Merry. Oricum, Codrul Întunecat nu arată și nici nu-ți creează simțămintele despre care povestea Bilbo, cum c-ar fi totul înnegurat, rău și că n-ar fi decât un sălaș al beznei. E doar mohorât și înspăimântător de des. Nici măcar *animalele* nu cred să facă prea mulți purici pe-aici.

— Nu, și nici hobbiții, spuse Pippin. Ca să spun drept, nu-mi place gândul că trebuie să trecem prin ea. Nimic de mâncat vreo sută de mile. Cum stăm cu merindele?

— Prost, zise Merry. Am fugit doar cu pachețelele acelea de *lembas*; tot ce-am avut, am lăsat acolo.

Se uitară la ceea ce le rămăsese din turtele elfești: firimituri, abia să le ajungă pentru cinci zile amărâte. Asta era tot.

— Și n-avem nici măcar o zdreanță sau o pătură să ne-nvelim, adăugă Merry. O să ne fie frig la noapte, pe oriunde-am lua-o.

— Păi, am face bine să ne hotărâm asupra drumului, zise Pippin. Trebuie să se fi crăpat deja bine de ziuă.

Chiar atunci, văzură o lumină gălbuie care se ivise ceva mai departe, în pădure; părea că săgețile soarelui străpunseseră brusc acoperișul de crengi.

— Hei! făcu Merry. Cred că Soarele a fost ascuns după un nor, cât am stat pe sub copacii ăștia, iar acum s-a ivit din nou; sau, poate, a urcat mult pe cer și ne privește printr-o spărtură dintre crengi. Hai să vedem, că nu-i prea departe.

Descoperiră însă că era mai departe decât crezuseră. Panta urca abrupt și neclintit și era tot mai pietroasă. Lumina creștea, pe măsură ce mergeau, și curând zăriră dinaintea lor un perete de stâncă; era un deal sau povârnișul abrupt al munților din depărtare. Nu creștea nici un copac acolo și soarele se revărsa din plin asupra întinderii de piatră. Ramurile arborilor de la poale se întindeau țepene și nemișcate, ca și cum ar fi căutat căldura. Dacă până atunci păruseră jigărite și cenușii, se întremaseră și izbucneau în tonuri generoase de cafeniu, iar griurile-negricioase ale scoarței păreau din piele lustruită. Trunchiurile luceau într-un verde-blând, ca iarba crudă; îi năpădise o primăvară timpurie; sau, poate, doar o părere fugară.

Înainte povârnișului stâncos se afla ceva ca o scară, naturală, probabil, săpată de vreme, căci era grosolană și neregulată. Sus, aproape la același nivel cu vârfurile pomilor, se vedea un prag, sub o stâncă. Afară de câteva ierburi și buruieni de pe margine, precum și de-un ciot din care răsăreau doar două crengi, nu mai creștea nimic pe-acolo. Copacul acela stingher părea un moșneag cocârjat, clipind neclintit în lumina zorilor.

— Sus! exclamă Merry vesel. Să luăm și noi o gură de aer și să tragem o privire prin ținutul acesta.

Se căzniră să se cațere pe stâncă. Dacă scara aceea fusese făcută de cineva, atunci cu siguranță că era menită unor picioare mai mari ca ale lor. Erau prea nerăbdători să ajungă sus ca să se mai mire de cât de iute li se vindecaseră tăieturile și vânătăile de când stătuseră în captivitate și de cum își recăpătaseră vigoarea. Ajunseră, în sfârșit, la marginea pragului, aproape de buturuga aceea veche; săriră în picioare, întorcându-se către răsărit și trăgând adânc aer în piept. Își dădură seama că nu pătrunseseră decât vreo trei-patru mile în inima codrului; arborii mășăluiau parcă pe pantă în jos, spre câmpie. Acolo, la marginea pădurii, se ridicau turlle unduitoare de fum negru, plutind în valuri către ei.

— Se schimbă vântul, zise Merry. Bate din nou spre răsărit. E cam răcoare aici, sus.

— Da, zise Pippin; mă tem că strălucirea aceasta-i trecătoare și că o s-o copleșească iar negura. Ce păcat! Pădurea asta rufoasă și bătrână arăta cu totul

altfel în bătaia soarelui. Începuse să-mi placă.

— Începuse să-ți placă Pădurea, hai? Nu mai spune. Foarte drăguț din partea ta, rosti un glas ciudat. Întoarceți-vă să vă văd la față. Am simțământul că n-o să-mi cădeți nici unul cu tronc; dar să nu ne pripim. Întoarceți-vă.

Simțiră câte o mână mare, noduroasă pe umerii lor, care-i întoarse ușurel, dar cu putere; apoi fură ridicați în aer de două brațe lungi.

Se treziră dinaintea unui chip cum nu mai văzuseră. Era al unei făpturi asemănătoare unui om uriaș sau, mai degrabă, unui căpcăun, înaltă de vreo trei-patru metri, foarte solidă, cu un cap lunguiet, fără gât. Greu de spus dacă se îmbrăcase în ceva ca scoarța cenușiu-verzuie sau dacă nu era decât un fel de-a se travesti, în orice caz, brațele sale apropiate de trunchi nu erau zbârcite, ci acoperite de o piele netedă și cafenie. Avea câte șapte degete la labelle lui uriașe. Partea de jos a chipului aceuia lunguiet se prelungea cu o barbă cenușie și stufoasă, aproape ca o încrengătură de ramuri la rădăcină, subțire și moale la vârf. Pentru moment însă hobbiții nu văzură mare lucru, în afară de ochi. A spune că ochii aceia adânci erau solemn, iscoditori, ar fi puțin din cale-afară. Erau de-a dreptul sfredelitori, căprui, cu irizații verzui. Mai târziu, Pippin avea să se căznească adesea să-și exprime prima impresie pe care i-o făcuseră. „Simțeau îndărătul lor un puț imens, plin cu amintiri străvechi și gânduri prelungi, molcome și liniștite; dar la suprafață sclipea prezentul, așa cum bate soarele pe fața lucioasă a frunzelor unui copac imens sau pe unduirile unui lac foarte adânc. Nu știu, dar părea că era ceva care creștea în pământ — adormit ai fi zis, sau ca ceva între vârful rădăcinii și vârful frunzei, ceva între adâncul pământului și bolta cerească — și care se trezise brusc la viață și te cerceta cu aceeași stăruință molcomă pe care-o dovedise, ani fără șir, doar față de propriile sale treburi.”

— Hmmm! murmură glasul — un glas profund, izvorât, parcă, dintr-un instrument de suflat. Chiar că-i ciudat. Graba strică treaba, asta zic mereu. Dar, dacă v-aș fi văzut înainte să vă aud glasurile — apropo, mi-au plăcut că erau mângâioase și cristaline și mi-au amintit de ceva nelămurit; așadar, dacă v-aș fi văzut înainte de-a vă auzi, pur și simplu, v-aș fi călcat în picioare, crezând că sunteți orcișori; abia după aia mi-aș fi dat seama de greșeală. Tare mai sunteți ciudați! Doar rădăcină și rămurică! Tare ciudați!

Deși încă uluit, lui Pippin nu-i mai era frică. Îndărătul ochilor acelora simți o îndoială curioasă, dar care nu-i producea teamă.

— Nu te supăra, zise el, dar cine ești? Și ce ești?

În ochii bătrâni ai făpturii apărură o scânteie stranie, ca un fel de prudentă; puțurile adânci dispărură.

— Hmmm! glăsui el. Păi, sunt ent sau, cel puțin, așa mi se spune. Da, ent este cuvântul. Un ent sunt, cum ați zice voi, după vorba voastră. Unii îmi spun *Fangorn*; alții, *Arborebărbos*. Așa, *Arbore-bărbos*.

— Un *ent*? zise Merry. Ce-i ăla? Dar tu cum îți zici? Care e numele tău adevărat?

— Ei, asta-i acum, răspunse *Arborebărbos*. Asta-i bună! Prea multă grabă. Și, la urma urmei, eu pun întrebări. Sunteți în țara *mea*. Mă tot întreb ce sunteți *voi*. Nu știu de unde să vă iau. Se pare că nu vă aflați pe listele pe care le-am învățat când eram tânăr. Dar asta a fost tare, tare demult și poate c-au făcut liste noi. Ia să văd! Cum era?

Învăță știința Făpturilor Vii!

Întâi numește patru — libere popoare:

Mai vechi decât toate, ai elfilor fii;

Gnomul plugar în casa lui fără soare;
Entul din pământ născutul, ca munții bătrân;
Omul muritor, al cailor stăpân.
Hum, hmmm, hmmm.
Castorul ziditor, țapul săritor,
Ursul vânător de-albine, taurul luptător;
Ogarului i-e foame și iepurelui, frică...
Hum, hum.
Vulturu-i în aer, boul la pășune,
Cerbu-ncornorat; șoimu-i cel mai iute,
Lebăda e dalbă, șarpele e rece...
Hum, hmmm; hum, hmm, cum mai era?
Tarara-tarara, tara, tara, tarara.

Era o listă tare lungă. Dar, oricum, se pare că nu vă potriviți niciunde.
— Mereu am fost lăsați la o parte de pe listele vechi și din poveștile de demult, zise Merry. Cu toate acestea, sălășluim pe pământ de mulțișor. Suntem *hobbiți*.
— Ce-ar fi să facem un vers nou? rosti Pippin.

Hobbiții de-o șchioapă, ce-n vizuini trăiesc.
Așează-ne printre cei patru, alături de Om (Seminția Mare) și asta e!

— Hmmm. Nu-i rău deloc, zise Arborebărbos. Așa mai merge. Așadar, locuiți în vizuini, da? Pare potrivit și drept. Și cine vă numește *hobbiți* totuși? Nu mi se pare un cuvânt elfesc. Elfii au creat toate cuvintele străvechi; ei au început.

— Nimeni, afară de noi, nu ne zice hobbiți, zise Pippin.

— Humm, hmmm! Ia stați un pic. Nu-i nici o grabă. Voi *înșivă* vă ziceți hobbiți? Atunci ar trebui să nu spuneți așa, la toată lumea. O să vă dați în vileag adevăratele nume dacă n-aveți grijă.

— Nu prea ne frământă o astfel de grijă, rosti Merry. De fapt, eu sunt Brandybuck, Meriadoc Brandybuck, deși cei mai mulți îmi zic Merry.

— Iar eu sunt Took, Peregrin Took; dar îndeobște mi se spune Pippin și chiar Pip.

— Hmmm, chiar că sunteți un neam pripit, zise Arborebărbos. Mă simt onorat de mărturisirea voastră. Dar nu e bine să vă dați drumul așa, pe loc. Sunt enți și enți; sau, mai bine zis, sunt enți și alte lucruri care par enți, dar nu sunt, ca să zic așa. Am să vă zic Merry și Pippin, dacă sunteți de acord. Frumoase nume. Căci eu n-am să vă spun numele meu. Cel puțin, nu încă.

În ochi îi apăru o sclipire verzuie bizară, înțeleaptă și mucalită în același timp.

— Asta pentru că, în primul rând, o să țină mult: numele meu crește mereu, iar eu sunt în viață de foarte, foarte multă vreme; așa că numele meu e ca o poveste. Numele adevărate spun povestea lucrurilor cărora le aparțin ele în limba mea, în vechea entă, cum s-ar zice. E o limbă minunată, dar îți ia multă vreme, căci noi nu spunem nimic pe limba noastră, decât dacă merită osteneala să irosești timp de rostire sau de ascultare.

Ei, și-acum, zise el, și ochii i se aprinseră la loc, micșorându-se parcă și aruncând sclipiri ascuțite, ce-i cu voi? Ce amestec aveți în toate astea? Văd și-aud (și miros și simt) mult din acest... din acest *a-lalla-lalla-rumba-kamanda-lind-orburume*. Iertați-mă, e o parte din numele pe care i-l dau eu trebii respective; nu știu cuvântul în celelalte limbi; mă refer la lucrul acesta pe care ne aflăm, unde stau și privesc în diminețile frumoase și mă gândesc la Soare, și la iarba de dincolo de păduri, și la cai,

și la nouri, și la întinderea lumii. Ce se petrece? Ce-are de gând Gandalf? Și acești — *burarum* (aici, scoase un zgomot adânc, răsunător, ca o orgă stricată) — acești orci și tânărul Saruman jos, în Isengard? Îmi plac noutățile. Dar nu mă luați prea repede.

— Se petrec destule, zise Merry; și chiar dacă vom încerca să-ți spunem repede, tot o să ne ia mult timp. Dar ai zis să nu ne pripim. Se cuvine, oare, să-ți spunem așa repede? Ar fi nepoliticos din partea noastră, dacă te vom întreba ce-ai de gând să faci cu noi și de partea cui ești? Și... dacă l-ai cunoscut pe Gandalf?

— Da, îl cunosc; e singurul vrăjitor căruia-i pasă de copaci, zise Arborebărbos. Voi îl cunoașteți?

— Da, zise Pippin trist, l-am cunoscut. Ne-a fost prieten bun și călăuză.

— Atunci pot să vă răspund și la celelalte întrebări, zise Arborebărbos. N-am de gând să fac nimic cu voi; nimic, dacă prin „a face ceva *cu voi*” înțelegeți altceva, decât să vă las să plecați. Am putea face multe împreună. Nu știu nimic în legătură cu *părțile*. Eu îmi văd de drumul meu; și drumul vostru ar putea merge alături de el, o vreme. Dar îmi vorbiți de jupânul Gandalf de parcă s-ar fi aflat într-o poveste care-a luat sfârșit.

— Așa e, zise Pippin trist. Povestea continuă se pare, dar Gandalf a ieșit din ea.

— Hei, ia stați puțin! făcu Arborebărbos. Hmm, hmm, ce să zic? Făcu o pauză, uitându-se lung la hobbiți.

— Hmm, păi, ei bine, nu știu ce să zic. Ia stați puțin.

— Dacă vei avea bunăvoința s-ascuți mai multe, rosti Merry, îți vom spune. Dar o să dureze. N-ai vrea să ne lași jos? N-am putea să ne așezăm toți, la soare, în timp ce-ți povestim? Oi fi obosit să ne tot ții așa.

— Hmm, *obosit*? Nu, n-am obosit. Nu obosesc așa ușor. Și nici nu stau jos. Nu sunt prea, hmm, încovoabil. Dar Soarele *coboară* peste... S-o lăsăm baltă... cum ai spus că-i zice?

— Deal? sugeră Pippin.

— Prag? Treaptă? rosti Merry.

Arborebărbos repetă cuvintele gânditor.

— *Deal*. Da, asta e. Însă este un cuvânt pripit, pentru un lucru care stă aici din vremurile când s-a plămădit această parte a lumii. N-are-a face! S-o lăsăm baltă și să mergem.

— Unde să mergem? întrebă Merry.

— Acasă la mine sau la una dintre casele mele, răspunse Arborebărbos.

— E departe?

— Nu știu. S-ar putea să fie departe. Dar ce dacă?

— Păi, știi, ne-am pierdut avutul, zise Merry. Nu mai avem decât foarte puțină mâncare.

— Ooo! Hmm! Nu vă faceți griji, rosti Arborebărbos. Vă pot da o băutură care vă va ține verzi și vă va face să creșteți, pentru multă vreme. Iar dacă vom hotărî să ne despărțim, vă pot duce unde doriți, în afara tărâmului meu. Hai să mergem!

Ținându-i gingaș, dar hotărât pe hobbiți sub câte un braț, Arborebărbos făcu un prim pas uriaș, apoi încă unul, și ajunse la marginea pragului. Degetele lui de la picioare, ca niște rădăcini, zdrobeau pietrele. Apoi coborî grijuliu, treaptă cu treaptă, până ce ajunse jos, în Pădure.

Porni imediat cu pași mari, cumpăniți, printre arbori, tot mai adânc în codru, fără să se depărteze de râu, urcând voinicește spre povârnișul muntelui. Mare parte dintre copaci păreau adormiți sau indiferenți, de parcă trecea o faptură oarecare; dar câțiva tremurară, iar alții își ridicară crengile la apropierea lui. În timp ce mergea,

vorbea cu sine, într-o revărsare tumultuoasă de sunete muzicale.

Hobbiții rămaseră tăcuți o vreme. Ciudat, se simțeau bine, ocrotiți; aveau la ce să se gândească și de ce să se minuneze. În sfârșit, Pippin se încumetă să vorbească iar.

— Dacă ești bun, Arborebărbos, zise el, aș putea să te întreb ceva? De ce ne-a prevenit Celeborn în legătură cu pădurea ta? Ne-a spus să nu ne lăsăm ispitiți prin ea.

— Hmm! Așa a zis? bombăni Arborebărbos. Și eu v-aș fi spus cam același lucru, dac-ați fi luat-o pe partea cealaltă. Nu riscați să vă lăsați ispitiți în codrul *Laurelindorenan!* Așa-l numeau elfii, dar acum l-au mai scurtat: *Lothlorien*, așa-i zic. Poate au dreptate, poate pădurea începe să piară, nu să crească. Ținutul Văii Aurului Cântător, asta a fost cândva. Acum e Floareavisului. Ah, asta e! Numai că e un loc ciudat și nu se poate încumeta oricine pe-aici. Mă mir c-ați ieșit cu bine, dar și mai mult c-ați intrat; de mulți ani nu s-a mai întâmplat una ca asta cu cei străini de meleagurile astea. E un ținut bizar.

Așa e. Făpturile vin dintotdeauna aici să jelească. De-aia, să jelească. *Laurelindorenan lindelorendor malinornelion ornemahn*, îngână el, pentru sine. Bag seama că vin să se prăbușească aici, departe de lume. Nici ținutul acesta, nici altul din afara Codrului de Aur nu mai e cum era pe vremea tinereții lui Celeborn. Totuși: Taurelilomea-tumbalemorna Tumbaletaurea Lomeanor, iată ce se spunea. S-au mai schimbat lucrurile, dar aceștia sunt încă adevărați, pe alocuri.

— Ce vrei să zici? întrebă Pippin. Ce e încă adevărat?

— Arborii și enții, zise Arborebărbos. Eu însumi nu înțeleg tot ce se petrece, așa că n-am cum să-ți explic ție. Unii dintre noi mai suntem enți adevărați, destul de sprinteni, în felul nostru, dar mulți au devenit molatici, încopăcindu-se, cum ați zice voi, poate. Cei mai mulți arbori nu sunt decât arbori, bineînțeles; dar unii sunt ațipiți. Alții, treji-luminați, iar câțiva... cum să zic... păi câțiva devin enți. Așa se petrec lucrurile. Când unui arbore i se întâmplă una ca asta, descoperi că unii au inimă *rea*. N-are nici o legătură cu lemnul lor, nu asta am vrut să spun. Pentru că am cunoscut câteva sălcii bătrâne și miloase pe malul Scăldătorii Enților care s-au prăpădit, vai, demult! Erau destul de scorburoase, se prăbușeau aproape, dar blânde și liniștite ca frunza crudă. Apoi, sunt unii arbori, în văile de la poalele munților, tari ca piatra, dar răi din cap până-n picioare. Lucrul acesta pare să se cam răspândească. Și mai demult existau locuri foarte primejdioase în ținut. Au rămas și-acum câteva locuri tare întunecate.

— Precum Pădurea Bătrână, din miazănoapte depărtată? întrebă Merry.

— Vai, vai, cam așa ceva, dar mult mai rău. Nu mă îndoiesc că la miazănoapte zac încă umbre din Marele Întuneric și că s-au transmis amintiri urâte. Dar pe tărâmul acesta există niște genuni de unde Bezna nu s-a ridicat niciodată, iar arborii sunt mai bătrâni ca mine. Totuși facem ce putem. Îi îndepărtăm pe străini și pe nesăbuiți; pe lângă asta, ne gătim și ne călim, dăm învățătură, ne plimbăm și plivim. Suntem păzitori de arbori. Puțini au mai rămas dintre noi. Se spune că păstorii încep să semene cu oile și oile, cu păstorii, dar asta încetul cu încetul; și nici unii, nici alții n-o duc prea mult. În cazul arborilor și-al enților, lucrurile sunt mai degrabă săvârșite. Ei își petrec secolele împreună. Pentru că enții sunt mai degrabă ca elfii: mai puțin interesați de ei înșiși, decât oamenii, și mai buni în a pătrunde lucrurile din afara lor. Și totuși, enții se apropie și de oameni, fiind mai schimbători ca elfii și mai iuți în a-și însuși culoarea mediului, ca să zic așa. Sau sunt mai buni și decât oamenii, și decât elfii, pentru că sunt statornici și gândurile lor adastă asupra lucrurilor mai multă vreme.

Parte din neamul meu arată acum exact ca arborii și au nevoie de ceva măreț, ca să-i stârnească; și nu vorbesc decât pe șoptite. Dar o parte din copacii mei au mădularele vioaie și mulți știu să stea de vorbă cu mine. De bună seamă, elfii sunt cei care au început să-i trezească pe arbori și să-i învețe să cuvânteze în limba lor arborească. Și-au dorit totdeauna să stea la taclale cu tot ce-i înconjoară, vechii elfi. Dar a venit Marele Întuneric, iar ei au trecut Marea sau au fugit în văi depărtate, s-au ascuns și au ticluit balade despre zilele ce nu se vor mai întoarce niciodată. Niciodată. Vai, vai! De-aici până la Munții Lune era tot numai pădure, în vremuri de odinioară. Iar ce vedeți nu era decât Capătul de Răsărit. Ce vremuri senine! A fost un timp când mă puteam plimba și cânta din zori până-n seară fără să aud ziuca întregă altceva decât ecoul propriului meu glas, printre colinele sunătoare. Codrul era precum Lothlorien, numai ceva mai des, mai puternic, mai tânăr. Și cum mai mirosea văzduhul! Îmi petreceam câte o săptămână întregă doar respirând.

Arborebărbos rămase tăcut. Mergea mai departe cu pași mari, fără să facă totuși nici cel mai mic zgomot cu picioarele lui uriașe. Apoi începu din nou să îngâne, până ajunse să incanteze. Încet-încet, hobbiții își dădură seama că incantația le era adresată lor:

Pe lunci Tasarinaniene cu sălcii, mă plimbam Primăvara.
Ah! Priveliști, parfum primăvărativ din Nantasarion!
Și ziceam că-i bine.
Hoinăream Vara prin păduri de ulm în Ossiriand.
Ah! lumina și muzica, Vara, de lângă Șapte Râuri, în Ossir!
Și credeam că-i grozav,
Pe plajele din Neldoreth venii în Toamnă.
Ah! Aurul și stacojiul și-al frunzelor suspin, Toamna, în Taurnaneldor!
Mai mult decât mi-aș fi dorit.
Spre pinii de pe înălțimile Dorthonionului suiam Iarna.
Ah! Vântul și albeața și crengile negre, în Iarnă, pe Orod-na-thon!
Glasul mi se-nălța cântând în slăvi.
Și-acum, toate zac sub val de mare,
Mă mai plimb numai în Ambarona, în Tauremorna, în Aldalome,
Pe propriu-mi țărâm, în ținutul Fangorn,
Unde rădăcinile-s lungi,
Și ani — câtă frunză și iarbă-s
În Tauremornalome.

Își termină cântul și merse voinicește mai departe; nu se auzea nici un sunet în toată pădurea din jur, cât putea cuprinde auzul.

Ziua scăpăta și asfințitul se îngemăna cu trunchiurile copacilor. Până la urmă, hobbiții zăriră ridicându-se nedeșlășit dinaintea lor un pământ povârnat și întunecat: ajunseseră la poalele munților și-al plaiurilor verzi ale înaltului Methedras. Pe costișă, juna Scăldătoare a Enților, la izvoare, curgea sărind din răspuțeri, alergând din piatră-n piatră, ca să-i întâmpine. La dreapta pârâului se afla o pantă lină, năpădită de iarbă cenușie acum, în lumina apusului. Nu creșteau arbori pe-acolo, așa că se vedea cerul; stelele luceau deja pe lacurile dintre nori.

Arborebărbos o luă în sus, pe povârniș, fără să slăbească pasul prea mult.

Deodată, hobbiții zăriră dinaintea lor o poiană mare. De-o parte și de alta, se înălțau doi arbori falnici, ca niște stâlpi vii; dar nu era nici o poartă, afară de ramurile lor care se petreceau îngemănate. Pe măsură ce se apropia bătrânul ent, arborii își

ridicau crengile și tot frunzișul începea să foșnească și să sune. Căci erau arbori cu coroana veșnic verde și-aveau frunze întunecate și lucioase, care luceau în bătaia asfințitului. Dincolo de ei, pe unul dintre povârnișuri, se întindea o suprafață netedă și întinsă, ca dușumeaua unei săli mărețe. Pe ambele părți se înălțau niște pereți la vreo cincizeci de picioare sau chiar mai mult, iar de-a lungul fiecăruia se zărea câte un pâlc de arbori care creșteau și ei în înălțime, pe măsură ce înaintau în interior.

La capătul depărtat, peretele de stâncă era povârnit, dar la poale fusese săpată o nișă puțin adâncă, cu boltă — singurul acoperiș al sălii, în afară de ramurile care umbreau la capăt tot pământul, lăsând doar o cărare mai lată pe mijloc. Din izvoarele de deasupra se revărsa un pârâiaș pe suprafața abruptă a peretelui, risipindu-se în stropi argintii, ca o perdea fină, dinaintea nișei cu boltă. Apa se aduna iar, într-un bazin de piatră de pe platoul dintre arbori, și de acolo țâșnea și se revărsa pe lângă cărare, ca să se facă una cu Scăldătoarea Enților, în călătoria sa prin pădure.

— Hmm! Am ajuns! zise Arborebărbos, rupând lungă lui tăcere. V-am purtat vreo șaptezeci de mii de pași ențești, dar cât înseamnă asta în măsurile din ținutul vostru, nu știu. Oricum, suntem la poalele Ultimului Munte. O parte din numele acestui loc ar putea fi Salaizvoarelor, dacă s-ar tălmăci pe limba voastră. Îmi place. O să stăm aici la noapte.

Îi așeză pe iarba dintre pâlcurile de arbori, iar ei îl urmară spre marea boltă de la intrare. Hobbiții observară că, atunci când mergea, entul abia dacă își îndoia genunchii, în schimb își întindea mult picioarele, ca să facă pași uriași. Își așeza mai întâi degetele mari (căci erau mari, cu adevărat, și foarte late) înaintea tălpii.

O clipă, Arborebărbos rămase sub ploaia de stropi a izvorului care se revărsa și inspiră adânc; apoi începu să râdă și pași înăuntru. Acolo se afla o masă mare, din piatră, dar nici un scaun. Dincolo de nișă era deja destul de întuneric.

Arborebărbos ridică două vase mari și le așeză pe masă. Păreau umplute cu apă; dar când își puse mâinile deasupra lor, vasele începură pe dată să strălucească, unul în auriu, celălalt în verde-aprins; amestecul lumină nișa, ca soarele de vară printr-o boltă de frunze fragede. Uitându-se îndărăt, hobbiții văzură că și arborii din curte începuseră să sclipească, la început palid, apoi însă din ce în ce mai intens, până când conturul frunzelor deveni luminos și colorat în verde, în auriu și în roșu ca arama, iar trunchiurile păreau coloane plămădite din piatră scânteietoare.

— Ei, acu' putem să stăm iar de vorbă, zise Arborebărbos. Bag seama că vă e sete. Poate sunteți și obosiți. Ia beți din asta.

Se duse până în fundul nișei și-atunci văzură acolo mai multe garafe de piatră, cu capace grele. Deasupra, Arborebărbos descoperi una dintre ele și umplu cu polonicul trei străchini — una foarte mare, două mai mici — cu un lichid.

Licoarea era ca apa, avea gustul celei din Scăldătoarea Enților, pe care o băuseră la marginea pădurii; totuși avea o aromă sau o savoare pe care n-o puteau defini: abia de se simțea; era un iz de pădure, adus de departe de adierea răcoroasă a brizei de seară. Simțiră băutura mai întâi în degetele de la picioare; senzația urcă încet, încet în fiecare mădular, înviorându-le pe măsură ce pătrundea în ele, până la ultimul firicel de păr. Într-adevăr, hobbiții simțiră cum începe să le crească părul, să se unduiască și să se încrețească. Cât despre Arborebărbos, el își spălă mai întâi picioarele în găvanul de sub boltă, apoi își goli strachina dintr-o sorbire lungă, domoală. Hobbiții crezură că n-o să mai termine. Într-un târziu, puse strachina iar pe masă.

— Of! suspină el. Hmmm, humm, acum putem sta mai bine de vorbă. Luați loc pe jos, eu am să mă-ntind, ca nu cumva licoarea să mi se urce la cap și s-adorm.

La peretele din dreapta al nișei, era un pat uriaș, cu picioare scurte de vreo

douăzeci și ceva de țoli, acoperit cu un strat înalt de otavă și ferigă. Arborebărbos se lăsă încetisor pe el (abia de se îndoi un pic de mijloc), până se întinse tot, cu mâinile sub cap, privind în tavanul unde pâlpâiau lumini, ca un tremur de frunze în soare. Merry și Pippin se așezară alături de el, pe perne de iarbă.

— Și-acum, spuneți-mi și voi povestea voastră; dar fără grabă, zise Arborebărbos.

Hobbiții începură să-i istorisească pățaniile prin care trecuseră de când părăsiseră Hobbitonul. Nu urmară o ordine strictă, căci se întrerupeau mereu unul pe celălalt, iar Arborebărbos îi oprea ades, să se-ntoarcă asupra câte unui punct anterior, sau sărea, punând întrebări, despre tot felul de fapte. Nu pomeniră deloc de Inel și nici nu-i spuseră de ce plecaseră la drum și unde se duceau, iar el nu le ceru deslușiri.

Era foarte grijuliu la orice: la Călăreții Negri, la Elrond și Vâlceaua Despicală, la Pădurea Bătrână și la Tom Bombadil, la Minele Moriei și la Lothlorien și Galadriel. Îi descusu îndelung despre Comitat și despre pământul acestuia. Ajuns aici, spuse un lucru curios:

— N-ați întâlnit pe-acolo nici un, hmm, ent, nu-i așa? Adică nu enți... Mai bine zis, *entsoațe*.

— *Entsoațe?* se minună Pippin. Arată la fel ca tine?

— Da, hmmm... păi nu: acum nu-mi prea mai dau seama, zise Arborebărbos pe gânduri. Dar știi că ele și-ar fi dorit să stea în țara voastră, așa că mă-ntrebam și eu.

Arborebărbos era totuși grijuliu în mod special cu ceea ce ținea de Gandalf; și mai ales de faptele lui Saruman. Hobbiților le păru tare rău că știau prea puține despre ei: doar o vorbă de-a lui Sam în legătură cu ceea ce spusese Gandalf la Sfat. Dar, în orice caz, erau lămuriți că Ugluk și șleahța lui veniseră din Isengard și că vorbeau de Saruman ca de stăpânul lor.

— Hmmm, humm! făcu Arborebărbos, când, în sfârșit, cu chiu cu vai, ajunseră la bătălia dintre orci și călăreții din Rohan. Măi să fie. Astea da, vești! Nu mi-ați spus tot, nu, nu, nici pe departe. Dar nu mă îndoiesc că urmați vrerea lui Gandalf. Se petrece ceva foarte mare, îmi dau și eu seama, și am să aflu despre ce e vorba la timpul potrivit sau la timpul nepotrivit. Pe rădăcina și tulpina mea, e-o treabă ciudată: răsare din pământ din iarbă verde un neam ce nu-i trecut nicăieri și, colac peste pupăză, ies la iveală și cei Nouă Călăreți Uitați pe urmele lor, iar Gandalf îi ia într-o călătorie măreață, Galadriel îi adăpostește în Caras Galadon, și orcii îi urmăresc, leghe după leghe, în Țara Pustietății: se pare că i-a cam prins furtuna. Sper să iasă basma curată.

— Dar tu în ce ape te scalzi? îl întrebă Merry.

— Humm, hmmm! Eu nu m-am sinchisit niciodată de Marile Războaie, zise Arborebărbos. Lucrurile astea îi supără mai mult pe elfi și pe oameni. E treaba vrăjitorilor; pe ei îi zgândăre viitorul. Nu sunt trup și suflet de partea cuiva, pentru că nimeni nu e trup și suflet de partea mea, dacă-nțelegeți ce vreau să zic: în zilele noastre, nimănui nu-i pasă de păduri așa cum îmi pasă mie, nici măcar elfilor. Totuși am o slăbiciune mai mare față de elfi, decât față de ceilalți, pentru că ei ne-au vindecat de mușenie cu multă vreme în urmă, și asta a fost un mare dar pe care nu pot să-l uit, deși de-atunci drumurile noastre s-au despărțit. Și sunt, bineînțeles, unele lucruri de partea cărora *nu* sunt deloc; sunt împotriva lor: ăștia... *burarum*, făcu el iar scârbit, orcii ăștia și stăpânii lor. Eram foarte neliniștit pe vremea când umbra domnea în Codrul Întunecat, dar, după ce s-a înapoiat în Mordor, m-am ostit un timp. Mordorul e departe. Dar, se pare, vântul bate spre Răsărit și s-ar putea ca deznădejdea să pună stăpânire pe codri. Un ent bătrân nu poate face nimic să

oprească furtuna: trebuie s-o îndure sau să crape.

Dar mai e Saruman! Saruman e un vecin: n-am cum să-l trec cu vederea. Socot că trebuie să fac ceva. M-am gândit adesea, în ultima vreme, la ce-aș putea face în legătură cu Saruman.

— Cine e Saruman? întrebă Pippin. Știi ceva despre trecutul lui?

— Saruman e un vrăjitor, răspunse Arborebărbos. Mai mult de-atât nu-ți pot spune. Nu cunosc istoria vrăjitorilor. Au apărut prima dată după ce-au sosit Marile Corăbii de peste Mare; dar dac-au fost aduși de corăbii, asta nu mai pot spune. Bănuiesc că Saruman era socotit mare printre ei. Cu câtăva vreme în urmă — voi ați zice cu multă vreme în urmă — s-a potolit cu hoinăreala și nu s-a mai amestecat în treburile oamenilor și-ale elfilor; s-a statornicit la Angrenost sau Isengard, cum îi zic oamenii din Rohan. La-nceput, a fost foarte liniștit, dar faima lui a-nceput să crească. Se zice că a fost ales mai-marele Sfatului Alb; ăsta s-a dovedit a nu fi un lucru bun. Mă-ntreb acum dacă nu cumva Saruman clocea și pe vremea aceea ceva. Dar, în orice caz, nu făcea nici un rău vecinilor săi. Stăteam și eu de vorbă cu el. Într-o vreme, se plimba mereu prin codrul meu. Era politicos pe-atunci și-mi cerea voie de fiecare dată

(cel puțin, când mă întâlnea); era mereu gata să m-asculte. I-am spus o mulțime de lucruri pe care nu le-ar fi descoperit singur; dar nu m-a răsplătit la fel. Nu-mi amintesc să-mi fi spus vreodată ceva. Și s-a închis în sine din ce în ce mai mult; chipul lui, așa cum mi-l amintesc — nu l-am mai văzut de multă vreme — a devenit ca o fereastră într-un zid de piatră — fereastră cu obloanele trase. Cred că acum îmi dau seama ce-are de gând. Uneltește ca să ajungă o Putere. Are o minte numai metal și roțițe; și nu-i pasă de creșterea lucrurilor, decât dacă-i sunt, pe moment, de folos. Și-acum e limpede că e un trădător negru la suflet. S-a înhăitat cu neamul degustător al orcilor. Brrr, hummm! Mai rău: le-a făcut ceva, ceva primejdios. Căci isengardezii ăștia sunt mai tirani ca oamenii tirani. Lucrul anume al relelor care-au intrat în Marele Întuneric e că nu pot suporta Soarele; dar orcii lui Saruman îl suportă, chiar dacă-l urăsc. Mă întreb ce le-o fi făcut. Or fi oameni pe care i-a dus la pieire, sau a amestecat rasa orcilor cu cea omenească? ăsta ar fi un rău înfiorător!

Arborebărbos bombăni ceva, de parcă ar fi rostit un blestem ențesc, adânc, subpământean. Apoi vorbi mai departe:

— La o vreme, am început să mă-ntreb cum de-ndrăznesc orcii să treacă pe la mine, prin pădure, așa, nestingheriți. Abia într-un târziu mi-am dat seama că Saruman era de vină și că de mult iscodise toate căile, descoperindu-mi tainele. El și ticăloșii lui fac tot prăpădul ăsta. Jos, la hotare, doboară arbori — copaci în toată firea. Pe unii îi taie și-i lasă așa, să putrezească — pagube orcești; dar pe cei mai mulți îi seceră și-i cară, ca să ațâțe focurile din Orthanc. În zilele noastre, se vede mereu un fum care se ridică din Isengard.

Blestemat să fie, cu rădăcini și crengi cu tot! Mulți dintre arborii aceia mi-au fost prieteni, făpturi pe care le cunoscusem de când erau nuci și ghinde; unii aveau glasuri frumoase, care s-au pierdut acum pentru totdeauna. Și s-au irosit atâtea buturugi și atâția rugi de mure din crângurile care răsunau odinioară de cântec! Am fost nepăsător. Am lăsat să-mi scape lucrurile de sub control. Trebuie să pun capăt răului.

Arborebărbos se ridică din pat, drept în picioare, și izbi cu palma în masă. Bolurile cu lumină tresăriră și din ele țâșniră două jeturi înflăcărâte. În ochi îi sclipi o scânteie verzuie, iar barba i se zbârli ca o mătură.

— Am să pun capăt răului! izbucni el cu glas tunător. Iar voi o să veniți cu mine! Poate îmi dați o mână de ajutor. În felul acesta, vă veți ajuta și prietenii; pentru că

Saruman trebuie oprit, altfel și Rohanul și Gondorul vor fi împrejmuite de vrăjmași. Același drum ne va purta spre Isengard!

— Vom veni cu tine cu dragă inimă, zise Merry. O să facem ce putem.

— Da, zise Pippin. Mi-aș dori să văd Mâna Albă înfrântă. Mi-ar plăcea să fiu acolo, chiar dacă mare lucru n-o să pot face; n-am să-l uit niciodată pe Ugluk și călătoria alături de el prin Rohan.

— Bun! Bun! făcu Arborebărbos. Dar m-am cam pripit și mi-am dat drumul la gură. Nu trebuie să fim repeziți. M-am înfierbântat. Trebuie să gândesc la rece; căci e mult mai simplu să strigi *gata!* decât să faci ceva.

Porni cu pași mari spre cărare și rămase o vreme sub ploaia izvorului. Apoi izbucni în râs și se scutură, iar stropii de apă care cădeau de pe el sclipeau ca niște scânteii roșii și verzi. Se întoarse, se întinse iar pe pat și rămase tăcut.

După câțva timp, hobbiții îl auziră din nou bombănind. Părea că numără pe degete.

— Fangorn, Finglas, Fladrif, vai, vai, suspină el. Necazul e că am rămas atât de puțini, zise el, întorcându-se spre hobbiți. Numai trei dintre primii enți care umblau prin pădure înainte de căderea Marelui Întuneric: eu, Fangorn, și Finglas, și Fladrif — ca să-i numesc pe elfește; puteți să le ziceți Zulufrunză și Pieleascoartă, dacă vă place mai mult așa. Iar dintre noi trei, Zulufrunză și Pieleascoartă nu prea pot să facă mare lucru în treaba asta. Zulufrunză a-nceput să lăncezească, aproape ca arborii, ca să zic așa; îi priește să stea singur, pe jumătate adormit, toată vara, cu iarba luncilor dimprejur până la genunchi. Acoperit cu păr frunzos.

Mai demult, se scula iarna; dar în ultima vreme moțăie tot timpul și nici măcar atunci nu mai poate merge mult. Pieleascoartă sălășluia pe povârnișurile muntelui, la apus de Isengard. Acolo a fost beleaua cea mai mare. L-au rănit orcii și mulți dintre ai lui, dimpreună cu turmele sale de arbori, au fost omorâți și nimiciți. A urcat în locuri mai înalte, printre mestecenii pe care îi iubește cel mai mult, și n-o să mai coboare.

Totuși nu zic că n-am putea să ne alăturăm acelor tineri plăcuți, dacă aș fi în stare să-i fac să înțeleagă nevoia; dac-aș putea să-i trezesc — știți, noi nu suntem pripiti. Ce păcat c-am rămas așa puțini!

— Cum de v-ați împuținat, o dată ce-ați trăit atâta amar de vreme în țara asta? întrebă Pippin. Au murit așa, cu duiumul?

— O, nu, zise Arborebărbos. N-a murit nimeni așa, de la sine, cum ați zice voi. Unii s-au ramolit de bătrânețe, desigur; iar mulți s-au încopăcit. De-un număr înspăimântător de ani nu mai avem entmlădițe — copii, cum ziceți voi. Știți, ne-am pierdut entsoațele.

— Vai, ce trist, zise Pippin. Cum de-au murit toate?

— N-au *murit!* exclamă Arborebărbos. Am zis eu c-au *murit*? Am zis că le-am pierdut. Le-am pierdut și nu le mai putem găsi, adăugă el, suspinând. Credeam că știe toată lumea. Despre enții care-au pornit în căutarea entsoațelor lor au cântat și elfii, și oamenii, din Codrul Întunecat până-n Gondor. Asta nu se uită așa ușor.

— Păi, mă tem că aceste cântări n-au trecut munții, spre apus, până în Comitat, zise Merry. N-ai vrea să ne mai povestești sau să ne cânti?

— Ba da, ba da, zise Arborebărbos, plăcându-i rugămintea. Dar nu pot să vă spun tot, ci doar pe scurt. Și-apoi, trebuie să sfârșim vorba: mâine avem de strâns sfat și-i multă treabă de făcut; s-ar putea să pornim într-o călătorie.

E o poveste ciudată și tristă, continuă el, după o pauză. În tinerețea lumii, pe când codrii erau nesfârșiți și sălbatici, enții și entsoațele lor — și vreau să vă spun că existau și entfete: ah! ce drăgălașe erau Fimbrelthil și Wandlimb, cea cu pasul ușor, pe vremea tinereților noastre! — se plimbau și-și vedeau de casă împreună. Dar

inimile noastre nu tânjeau în același fel: enții își dăruiau iubirea lucrurilor pe care le întâlneau în lume, în vreme ce entsoațele se gândeau la altceva. Căci enților le plăceau copacii măreți, codrii sălbatici și povârnișurile colinelor înalte; beau apa pâraielor de munte, și mâncau doar fructele pe care arborii le lăsau să cadă în calea lor, pe poteci; primeau învățătură de la elfi și vorbeau cu copacii. Pe când gândul entsoațelor zbura mai degrabă la pomișori și la poienele scăldate în soare de la poalele pădurilor; aveau ochi pentru porumba din hățșuri, pentru floarea de măr pădureț și de cireș sălbatic, primăvara, iar vara pentru ierburile verzi de leac, pentru băltină și spicul copt al ierbii de pe câmpiile întomnate. Nu-și doreau să stea de vorbă cu toate acestea, ci doar să le facă să le-asculte și să li se supună. Entsoațele le porunceau să crească și să-și poarte frunzișul și fructele după voia lor; căci ele iubeau buna rânduială, belșugul și pacea (înțelegând prin aceasta că lucrurile trebuiau să rămână acolo unde le așezaseră ele). Așa că entsoațele-și făceau grădini ca să locuiască în ele. Dar noi, enții, hoinăream și nu ne duceam în grădini decât din când în când. Apoi, când s-a iscat Întunericul la Miazănoapte, entsoațele au trecut Râul cel Mare și și-au făcut alte grădini și și-au arat alte ogoare și le-am văzut mai rar. După ce Întunericul a fost nimicit, pământurile entsoațelor au înflorit mai bogat, iar câmpiile lor erau pline de spice. Mulți oameni au învățat meșteșugul de la ele și le-au slăvit cum nu se poate mai tare; iar noi nu eram pentru ei decât o legendă, o taină din inima pădurii. Cu toate acestea, iată-ne tot aici, pe când grădinile entsoațelor sunt pustii; oamenii le numesc acum Pământurile Maronii.

Îmi amintesc, era demult, pe vremea războiului dintre Sauron și Oamenii Mării, cum m-a cuprins dorința s-o întâlnesc iar pe Fimbrethil. Tare frumoasă era, așa cum îmi apăruse la ultima noastră întâlnire, deși nu prea semăna cu entfetele de altădată. Căci entsoațele erau cocârjate și înnegrite de trudă; părul le era decolorat de soare, ca grâul copt, și obrajii, ca merele roșii. Dar ochii le rămăseseră la fel cu ai noștri. Am trecut Anduinul și-am ajuns la pământurile lor; dar am găsit un pustiu: totul era pârjolit și scos din rădăcini, căci trecuse războiul pe-acolo. Iar entsoațele dispăruseră. Mult le-am strigat și mult le-am căutat; și i-am întrebat pe toți cei pe care i-am întâlnit pe ce drum plecaseră entsoațele. Unii spuneau că nu le văzuseră niciodată, alții c-au luat-o spre soare-apune; unii că spre soare-răsare, alții că spre miazăzi. Dar pe unde-am umblat, nu le-am găsit. Mare era jalea noastră! Totuși, auzeam chemarea pădurii sălbatice, așa că ne-am întors. Ani la rând după aceea am ieșit când și când, să le căutăm; am bătut pământul în lung și-n lat și le-am strigat pe numele lor frumoase. Dar, pe măsură ce trecea vremea, plecam după ele tot mai rar și nu ne mai avântam atât de departe. Și-acum, entsoațele nu mai sunt pentru noi decât amintire, iar bărbile ne-au crescut și ne-au albit. Elfii-au ticluit multe cântări despre Căutarea Enților și unele dintre ele-au ajuns și la urechile oamenilor. Dar noi n-am făcut nici un cânt, mulțumindu-ne să le rostim numele frumoase când ne gândeam la ele. Avem încredințarea că le vom întâlni în timpuri ce-au să vie și poate-o să aflăm, cumva, un pământ unde să locuim și să fim fericiți împreună. Dar ne e scris că lucrul acesta se va izbândi doar atunci când vom pierde tot ce-avem acum, și noi, și ele. Și s-ar putea ca vremea aceea să nu fie departe. Căci, dacă Sauron cel din vechime a distrus grădinile, astăzi Dușmanul, se pare, e gata să pustiască toate pădurile.

Era un cânt elfesc care povestea despre asta, sau, cel puțin, așa îl înțeleg eu. Se cânta de-a lungul Râului cel Mare. Băgați de seamă, nu era un cânt ențesc, căci atunci ar fi fost foarte lung. Dar îl știm pe dinafară și îl îngânăm câteodată. Iată cum sună pe limba voastră:

Entul:

Când fagu-i verde-n April și creanga de sevă-i plină,
Când soarele se joacă-n râu și vântul fruntea ți-alină,
Când pasu-i lung și sorbi în piept a munților răcoare,
Întoarce-te și spune-mi că țara mea-i splendoare.

Entsoața:

Când în April firul de grâu răsare pe câmpii,
Când în livezi se-aprind în flori ninsorile târzii,
Când aerul e-nmiresmat de ploaie și de Soare,
Aici adăst și nu mă-ntorc, căci holda mea-i splendoare.

Entul:

Când vine Vara peste fire în aurul de-amiază,
Sub poala frunzei picotind copacii lin visează;
Când bolțile sunt verzi și reci și vântu-i la apus .
Întoarce-te, iubito! Ținuturi ca acestea nu-s.

Entsoața:

Când vara arde-n fruct pe ram și mura-i iar în pârg,
Când spicu-i aur, pielea-i tuci și rodu-i dus la târg,
Când mierea se revarsă, măru-i greu, iar vântu-i la Apus,
Sub Soarele de-aici adăst.
Căci plaiuri ca acestea nu-s.

Entul:

Când urâciunea Iernii ucide pădurea și colina
Când arbori se prăvale și noaptea fără stea soarbe lumina
Când vântu-i în cumplitul Răsărit, apoi în ploaie-amară,
Am să te caut, am să te chem; să fiu cu tine iară!

Entsoața:

Când e iarnă și cântul s-a dus și-i beznă ca-n ungher,
Când ramul gol se frânge, iar truda și lumina pier,
Am să te caut, am să te-aștept, să fiu cu tine iară,
Împreună la drum, sub ropot de ploaie amară!

Amândoi:

Împreună porni-vom la drum către depărtatul Soare-Apune
Și inimile noastre tihna afla-vor pe-un tărâm din larga lume.

Arborebărbos își termină cântarea.

— Așa sună, zise el. Bineînțeleș, e pe elfește — vesel, cu vorbe pripite, și-i gata-ntr-o clipită. Nimic de zis, fără cusur. Dar enții ar putea spune mult mai multe, în ceea

ce-i privește, de-ar avea ceva mai mult timp. Acum însă am să mă ridic și-am să trag un pui de somn. Voi unde vreți să stați în picioare?

— De obicei, noi ne-ntindem, când ne e somn, zise Merry. E bine-așa, cum stăm acum.

— I-auzi! Să stai culcat când dormi! se minună Arborebărbos. Mă rog, așa o fi! Hmm! Hum! Uitasem. Cântarea asta de demult m-a purtat în vremuri de altădată. Am avut simțământul că sunteți entmlădițe, chiar așa. Păi, atunci întindeți-vă în culcuș. Eu am să stau în ploaie. Noapte bună.

Merry și Pippin se cățără în culcuș și se ghemuiră pe otava moale, amestecată cu ferigă. Era proaspătă, caldă și mirosea dulce. Lumina scăpătă, iar scânteierea arborilor se stinse; dar îl vedeau pe bătrânul Arborebărbos afară, sub umbrar, stând neclintit, cu brațele ridicate deasupra capului. Stelele sclipitoare străpungeau bolta și luminau revărsarea de apă care îi șiroia pe degete, pe frunte, și i se prelingea în mii și mii de stropi până la picioare. Sub ropotul acela cristalin, pe hobbiți îi fură somnul.

Se treziră sub razele reci ale soarelui care poleiau ograda imensă și dușumeaua nișei. Un vânt neînduplecat de la răsărit zdrențuia norii pe cer. Arborebărbos nu se vedea prin preajmă, dar când cei doi intrară în găvanul de sub boltă să se scalde, îl auziră îngânând și cântând pe cărarea dintre arbori.

— Oho-hoo! Bună dimineața, Merry și Pippin! tună el, când îi văzu. Ați dormit, nu glumă. Eu am străbătut deja sute de pași mari pe ziua de azi. Hai să bem ceva și să pornim apoi spre Divanul Ent.

Le turnă două străchini pline dintr-o garafă de piatră, alta decât cea de cu seară. Nici licoarea nu mai avea același gust. Era mai pământesc, mai bogat, adică parcă mai sățios și mai hrănitor. În vreme ce hobbiții stăteau pe marginea culcușului bând și ciugulind fărâmițe de prăjiturile elfești (mai mult pentru că mâncatul făcea parte dintr-o gustare firească, decât pentru că le-ar fi fost foame), Arborebărbos stătea în picioare și se uita la cer, cântând încet în ențește sau în elfește sau în cine știe ce altă limbă ciudată.

— Și pe unde vine Divanul ăsta Ent? își luă Pippin inima-n dinți.

— Hă? Divanul Ent? repetă Arborebărbos, răsucindu-se spre ei. Păi, nu e un loc, e o adunare de Enți care nu prea se mai ține în zilele noastre. Dar am izbutit să-i conving pe mulți să vină. O să ne strângem acolo unde obișnuiam și mai demult s-o facem, adică la Râpa Blestemată, cum îi zic oamenii. E undeva departe, spre miazăzi. Trebuie s-ajungem până-n amiază.

Nu peste mult, porniră la drum. Arborebărbos îi cără pe hobbiți în brațe, la fel ca-n ziua dinainte. La ieșirea din ogradă, o luă la dreapta, păși peste pârâu și porni cu pași mari spre miazăzi, pe rariștea de la poalele povârnișurilor abrupte. Mai sus, se zăreau pâlcuri de mesteceni și de scoruși, iar mai departe pini cățărători, întunecați. Curând, Arborebărbos se abătu ușor de la coline și se afundă în crâng, acolo unde copacii erau mai falnici, mai mari și mai deși decât văzuseră vreodată hobbiții. O clipă, simțiră o gâtuială, la fel ca atunci când se încumetaseră întâi în codrul Fangorn, dar nu pentru multă vreme. Arborebărbos nu vorbea cu ei. Îngâna adânc și gânditor, dar Merry și Pippin nu deslușiră nici un cuvânt; suna cam așa: *bum, bum, rumbum, burar, bum, bum, tara bum bum, tara bum*, și tot așa, schimbând tonul și ritmul din când în când. Li se părea uneori că aud un răspuns, un zbârnâit sau un tremur sonor ce părea să iasă din pământ sau din crengile de deasupra lor, dacă nu cumva chiar din trunchiurile copacilor; dar Arborebărbos nu se oprea și nu privea decât înainte.

Merseseră multă vreme — Pippin se străduise să țină socoteala „pașilor mari, ențești”, dar se lăsase păgubaș cam când era pe la trei mii — când Arborebărbos o

luă mai ușor. Brusc, se opri și-i lăsă jos pe hobbiți, apoi își duse mâinile îndoite pâlnie la gură și începu să sufle, ca dintr-un corn, a chemare. Pădurea răsună adânc — *huum, huum* — ca un ecou. De departe se auzi, din toate direcțiile, același *huum, huum* de răspuns.

Apoi, Arborebărbos îi cocotă pe Merry și pe Pippin pe umeri și-o luă iar la pas, oprindu-se din loc în loc să-și trimită chemarea de bucurie. De fiecare dată i se răspundea tot mai aproape. Astfel, ajunseră până la urmă la un zid de nepătruns de copaci întunecați, cu frunzișul veșnic verde — copaci cum nu mai văzuseră hobbiții până atunci; ramurile creșteau direct din rădăcini, împodobite cu frunziș des și întunecat, ca al ilicelui, și-aveau o mulțime de crengi țepene, îndreptate în sus, pline de boboci strălucitori de culoarea măslinii.

Arborebărbos o luă la stânga și ocoli gardul acela viu uriaș, apoi, din câțiva pași, ajunse la un tunel strâmt, pe unde se vedea o cărăruie bătătorită care cobora brusc pe un povârniș lung și abrupt. Hobbiții văzură cum pătrund într-o vâlcea ca un cerc, aproape ca o strachină, foarte largă și adâncă, străjuită pe margini de gardul viu cu frunzele veșnic verzi, întunecate. Înăuntru era tot căptușit cu iarbă și, în afară de trei mesteceni argintii foarte înalți și frumoși din mijlocul vâlcei, nu mai era nici un copac. Se mai vedeau două cărări, una dinspre răsărit, cealaltă dinspre apus. Sosiseră deja o mulțime de enți; iar alții coborau pe celelalte poteci. Unii veneau în urma lui Arborebărbos. Merry și Pippin se așteptau să vadă făpturi asemănătoare prietenului lor, așa cum un hobbit seamănă cu altul (în orice caz, pentru un ochi străin); dar, spre surprinderea lor, nu era deloc așa. Enții erau la fel de feluriți, precum arborii de arbori, fiecare de un alt soi, fiecare după cum crescuse sau după vârsta pe care o avea, cum s-ar deosebi un copac tânăr de unul bătrân sau un mestecăn față de un fag, de un stejar sau de un brad. Câțiva enți erau bătrâni, cu barbă, noduroși, precum arborii voinici din vechime (deși nici unul nu părea atât de bătrân ca Arborebărbos); mai erau enți înalți și puternici, cu mădularele curate și pielea întinsă, ca arboretul dintr-o plantație; dar nici urmă de tineret ențesc, de lăstari. Pe fundul înverzit al vâlcei se aflau deja peste douăzeci și se apropiau încă pe-atâția.

La început, Pippin și Merry fură uimiți mai ales de mulțimea formelor, a culorilor, a înălțimii și a lungimii brațelor și picioarelor lor; precum și de aceea a numărului degetelor de la picioare și de la mâini (de la trei până la nouă). Câțiva păreau neamuri cu Arborebărbos și semănau a fag sau a stejar. Dar mai erau și de alte feluri. Unii semănau cu castanii — enți cu pielea cafenie, cu degetele de la mâini rășchirate și cu picioarele scurte. Alții aminteau de frasin: înalți, drepți, cenușii, cu multe degete la mâini și cu picioare lungi. Mai erau unii care semănau cu bradul (cei mai înalți dintre ei), cu mestecănul, cu scorușul și cu teiul. Dar, când enții se strânseseră cu toții în jurul lui Arborebărbos, înclinându-și ușor capetele, murmurând cu glasurile lor molcome și melodioase, privindu-i lung și intens pe străinii din fața lor, hobbiții își dădură seama că erau de același neam și aveau aceiași ochi cu toții — nu la fel de bătrâni și de adânci ca ai lui Arborebărbos, însă aceeași față gânditoare, galeșă, dar hotărâtă, precum și aceeași sclipire verzuie.

Îndată ce se strânseseră cu toții într-un cerc larg, în jurul lui , Arborebărbos, începu un sfat ciudat și de neînțeles. Enții se porniră să murmure molcom: intrau pe rând în ton, până ajunseră să incanteze cu toții într-un ritm prelung, când suitor, când coborător, când mai tare, când mai încet, în funcție de locul unde se aflau, ajungând chiar la adevărate tunete. Cu toate că la început nu putea să prindă nici un cuvânt și nici să înțeleagă ceva — socoti că era în entă — lui Pippin îi plăcu foarte mult sunetul acela; dar încet-încet începu să se foiască. După mai multă vreme (și cântul nu

dădea semne că s-ar termina) se trezi întrebându-se dacă or fi reușit să-și spună *Bună dimineața!* având în vedere faptul că enta era o limbă care nu se pripea niciodată; iar dacă Arborebărbos avea de gând să mai facă și apelul, atunci câte zile va dura doar să le incanteze tuturor numele? „Cum s-o fi spunând *da* și *nu* în entă?” se întrebă el în gând, apoi căscă.

Lui Arborebărbos nu-i scăpă acest lucru.

— Hmm, ha, hei! Pippin! făcu el și toți ceilalți enți se opriră din cântat. Tare mai sunteți pripiți! Era să uit! Și, ai dreptate, e foarte plictisitor să-ascuți o limbă pe care n-o înțelegi. Am să vă las jos. V-am rostit numele în fața Divanului Ent, v-au privit și-au văzut că nu sunteți orci. De asemenea, au încuviințat să mai fie scris un vers. N-am trecut încă mai departe, dar nu-i o treabă care să dureze mult, pentru un Divan Ent. Tu cu Merry vă puteți plimba prin vâlcea, dacă vă place. E un puț cu apă bună, dacă vreți să vă înviorați nițel, coala, pe malul de la miazănoapte. Mai avem câte ceva de spus, înainte să înceapă Divanul cu adevărat. O să vin eu la voi, să vă zic cum stau lucrurile.

Îi lăsa jos pe hobbiți. Înainte să se depărteze, se plecară până la pământ. Isprava asta păru să-i veselească foarte mult pe enți, judecând după murmurul lor și după sclipirea care li se ivise în priviri; dar își văzură iute mai departe de treabă.

Merry și Pippin urcară pe drumeagul dinspre apus și se uitară printr-o spărtură din gardul viu. De la buza vâlcei, porneau povârnișuri împădurite și dincolo de ele, mai sus de ultimul pâlc de brazi, se înălța, dalb și ascuțit, piscul unui munte măreț. În stânga lor, către miazăzi, văzură pădurea prăvălită în depărtări cenușii. Acolo, în zare, lucea ceva palid și verzui, iar Merry socoti c-ar fi o palpăire a câmpiilor din Rohan.

— Mă-ntreb unde-o fi Isengardul, zise Pippin.

— Nu prea știu unde suntem, zise Merry. Dar piscul acela s-ar putea să fie Methedras, iar dacă-mi amintesc eu bine, inelul isengardez se află într-un fel de furcă, un defileu de la capătul munților. Pesemne că undeva dincolo de crestele acelea înalte. Parcă se vede un fum sau o ceață acolo, în stânga piscului, ce zici?

— Cum arată Isengardul? întrebă Pippin. Mă-ntreb ce le-ar putea face enții celor de-acolo.

— Și eu mă întreb, zise Merry. Cred că Isengardul e ca un rotocol de stânci sau de dealuri, înăuntrul căruia se află un loc întins, iar în mijloc e o insulă sau un stâlp de piatră, numită Orthanc. Acolo are Saruman un turn. În zidul din jur există cel puțin o poartă pe unde trece un pârâu care vine din munți și străbate defileul din Rohan. Nu-i văd pe enți atacând într-un astfel de loc. Însă eu am un simțământ ciudat în ceea ce-i privește: într-un fel, nu-mi vine-a crede că sunt așa de buni și nici, cum să-ți spun, așa înveselitori cum par. Ai zice că sunt molcomi, ciudați și răbdători, aproape triști; și totuși, cred *c-ar putea* fi stârniți. Iar dacă s-ar întâmpla una ca asta, eu unul nu mi-aș dori să fiu de partea adversă.

— Da, făcu Pippin. Știu la ce te referi. E precum imaginea unei vaci bătrâne care stă și rumegă agale, față de cea a unui taur la atac; iar schimbarea poate avea loc cât ai zice pește. Mă-ntreb dacă Arborebărbos o să-i poată stârni. Sunt sigur că asta încearcă. Numai că nu le prea arde de-așa ceva. Știi bine cum s-a mai pornit și el aseară, ca apoi s-o lase mai moale.

Hobbiții se întoarseră. Glasurile enților se unduiau la fel, crescător și descrescător, în conclavul lor. Soarele se înălțase îndeajuns, ca să privească acum peste gardul viu: aurea vârfurile mestecenilor și îngălbenea cu o lumină rece porțiunea de miazănoapte a vâlcei. Acolo se zărea o fântâniță scânteietoare. Cei doi o porniră pe marginea vâlcei mari, pe sub poalele arborilor cu frunze veșnic

verzi — ce plăcut era să simți iar răcoarea ierbii la picioare și să te bucuri de ea, fără grabă — și coborârea apoi spre șuvoiul de apă. Băură câte-o dușcă rece, curată și pătrunzătoare, și se așezară pe un bolovan acoperit cu mușchi, să mângâie cu privirea petele lăsate de razele soarelui pe iarbă și umbrele norilor călători pe deasupra vâlceleii. Enții continuau să murmure. Părea că se aflau pe un tărâm foarte depărtat și straniu, dincolo de lume, cu totul altfel de ceea ce văzuseră până atunci. Îi năpădi deodată un dor sfâșietor să-și vadă și să-și audă prietenii, mai ales pe Frodo, pe Sam și pe Pas Mare.

Într-un târziu, glasurile enților încetară; și, ridicându-și privirile, hobbiții îl zăriră pe Arborebărbos venind spre ei, împreună cu unul dintre tovarășii săi.

— Hram, humm, iată-mă-s, zise el. V-ați cam plictisit, nu-i așa? Muriți de nerăbdare. Dar mă tem că nu-i cazul să fiți atât de nerăbdători. Am terminat prima parte a întrunirii; însă mai trebuie să explic lucrurile și celor care locuiesc departe de Isengard, precum și celor pe la care n-am putut trece înainte de Divanul acesta. De-abia după aceea vom hotărî ce-avem de făcut. Dar să știți că enții vor lua repede o hotărâre. Mai mult țin arătarea și deslușirea pricinilor asupra cărora trebuie să se lămurească. Totuși de ce să vă mint, mai avem de stat ceva vreme pe-aici; cam două zile, după cât socot. Așa că v-am adus un tovarăș. Are un sălaș ențesc prin preajmă, îl cheamă Bregalad, pe limba noastră. Zice că s-a hotărât deja, așa că nu e nevoie să mai vină la Divan. Hmm, hmm, el se apropie cel mai mult de imaginea unui ent pripit, față de noi, ceilalți. Eu zic că o să vă înțelegeți bine. La revedere. Arborebărbos se întoarse și plecă.

Bregalad rămase nemișcat un timp, cercetându-i cu grijă pe cei doi hobbiți; iar ei îl priviră, curioși să vadă primele semne de „pripeală”. Era înalt și părea să facă parte dintre enții mai tineri; avea brațele și picioarele acoperite cu o piele netedă și lucioasă, buzele roșcate și părul cenușiu-verzui. Se putea apleca și se legăna ca un arbore mlădios în bătaia vântului.

Într-un târziu, vorbi. Deși avea un glas adânc, era mai subțire și mai limpede decât al lui Arborebărbos.

— Ha, hmm, prieteni, ce-ar fi să facem o plimbare? zise el. Mă numesc Bregalad, adică, pe limba voastră, Bârnăzor. Bineînțeles însă că nu-i decât o poreclă. Așa m-au botezat în clipa în care i-am răspuns *da* unui ent mai în vârstă, înainte ca el să-și fi terminat întrebarea. Pe lângă asta, beau repede și plec, în vreme ce alții nici n-apucă să-și umezească bărbile. Haideți cu mine.

Își coborî brațele vânjoase și le întinse câte un deget lung. Hoinăriră toată ziua împreună, cântând și veselindu-se, căci Bârnăzor râdea ades. Râdea când dădea de câte un pâraiaș sau de un izvor: atunci se oprea, își bălăcea picioarele și își cufunda capul în apă. Uneori, râdea când auzea un zgomot sau o șoaptă prin copaci. De câte ori întâlneau câte un scoruș, se oprea o clipă cu brațele întinse și cânta, legănându-se.

La căderea nopții, îi duse în lăcașul lui ențesc, care nu era altceva decât un pietroi năpădit de mușchi, așezat pe o pajiște de sub un mal înverzit. De jur împrejur creșteau scoruși și, ca în orice sălaș ențesc, era și apă — un pârau care izvora susurând din mal. Vorbiră o vreme, în timp ce întunericul cuprindea pădurea. Nu departe, se auzeau încă glasurile dinspre Divanul Ent; dar acum păreau mai adânci și mai neliniștite și, din când în când, câte unul se desprindea, printr-o idee mai înaltă și mai vioaie, iar celelalte încetau. Dar Bregalad era alături de ei și le vorbea șoptit, în propria lor limbă; aflară astfel că aparținea neamului lui Pielescoartă și că ținutul în care locuiseră fusese pustiit. Lucru care li se păru de ajuns hobbiților ca să-și explice „pripeala” lui, mai ales în materie de orci.

— Erau puzderie de scoruși la mine acasă, zise Bregalad încetișor și trist, scoruși ce prinseseră rădăcini cu mulți, mulți ani în urmă, pe când eu eram entmădiță, în tihna lumii. Cel mai vechi fusese plantat de enți, ca să le fie pe plac entsoațelor; dar ele se uitau zâmbind la arbuști și ziceau că știu un loc unde cresc flori mai dalbe și fructe mai coapte. Cu toate acestea, nu-i arbust din neamul Trandafirului care să-mi pară atât de frumos ochilor mei. Iar pomișorii aceia au crescut mereu, până când fiecare a devenit un umbrar verde, și bobitele lor roșii, în toamnă, erau un belșug, o mândrețe, o minunăție. Toate păsările se strâneau acolo. Îmi plac păsările, chiar și când pâlăvrănesc. Iar scorușii aveau atâtea de dăruit! Dar păsările s-au făcut urâcioase, la un moment dat, și lacome; le rupeau ramurile și le-aruncau fructele, fără să le mănânce. Apoi au venit orcii cu securi și mi-au tăiat pomișorii din rădăcină. I-am strigat pe numele lor lungi, dar n-au foșnit, nu m-au auzit, nu mi-au răspuns: zăceau acolo, uciși.

O, Orofarne, Lassemistă, Carnimfrie!
O, scoruș frumos, în părul tău ce mândră-i dalba floare!
Te-am văzut întrecându-te cu ziua de vară-n splendoare.
Coajă de lumină, frunze diafane, glas de mângâiere și răcoare;
Cum îți purtai tu cununa roș-aurie pe creștet, în zare!
O, scorușule ucis, păru' tău s-a ofilit, ca cenușa ți-i;
Coroana ta s-a-mprăștiat, glasul ți s-a stins de-a pururea și-o zi.
O, Orofarne, Lassemistă, Carnimirie!

Hobbiții adormiră în susurul mângâios al cântării lui Bregalad, ce părea să jelească în multe limbi căderea arborilor pe care-i iubise.

Rămaseră cu el și-a doua zi, dar nu se mai depărta de „casă”. Cea mai mare parte a timpului și-o petrecură șezând tăcuți la adăpostul malului, căci vântul se răcise iar norii coborâseră și se mohorâseră; razele soarelui abia se zăreau și, în depărtare, se auzeau glasurile enților în Divan urcând și coborând la fel, când mai tare și mai puternic, când mai încet și mai trist, când mai iute, când rar și solemn, ca o tânguire. Veni și-a doua noapte, iar enții își continuau conclavul sub norii fugari, sub licărirea stelelor.

Se arată și ziua a treia, mohorâtă și bătută de vânt. La răsăritul soarelui, glasurile enților se înălțară zgomotos, apoi se potoliră iar. Târziu dimineața, vântul scăzu iar văzduhul se umplu de un simțământ de nădejde. Hobbiții îl văzură pe Bregalad ascultând cu luare-aminte, cu toate că acolo, jos, în văgăuna casei lui ențești, zvonul dinspre Divan abia de se-auzea.

Sosi și după-amiaza, iar soarele scăpătat către munții de apus își trimitea săgețile lungi și aurii printre crăpăturile dintre nori. Deodată își dădură seama că era liniște peste tot; întreaga pădure aștepta în tăcere. Bineînțeles, glasurile enților încetaseră. Oare ce putea să însemne asta? Bregalad stătea țepăn, drept în picioare, privind îndărăt, către Râpa Blestemată.

Atunci se auziră un trosnet și un strigăt răsunător: *ra-huumm-rah!* Arborii se înfiorară și se plecară, de parc-ar fi fost izbiți de vijelie. O clipă se făcu liniște din nou, apoi începu un marș, ca niște bătăi solemne de tobă, iar dincolo de bubuielile acelea de trăsnete izvora, la unison, un cânt puternic și înălțător.

Sosim, sosim în bubuitul tobelor: ta-ra-bum, ta-ra-bum ta-ra-bum-bum-bum!

Veneau enții; cântul lor se înălța tot mai aproape, tot mai tare:

Sosim, sosim cu buciume și tobe: ta-ra-bum-bum-bum!

Bregalad îi înșfacă pe hobbiți și ieși în goană din casă. Nu peste multă vreme, văzură șirul mășăluind către ei: enții săltau pe povârnișuri cu pași mari, apropiindu-se. În frunte se afla Arborebărbos, iar după el veneau vreo cincizeci de ortaci doi câte doi, ținând pasul și bătând ritmic din palme. Pe măsură ce se apropiau, li se zăreau licărirea și fulgerul din priviri.

— Humm, hmmm! Am venit cu tăvălugul, am venit, până la urmă! strigă Arborebărbos, văzându-l pe Bregalad cu hobbiții. Veniți și voi cu Divanul nostru. Gata, am pornit! Am pornit spre Isengard!

— Spre Isengard! strigară enții.

— Spre Isengard!

Spre Isengard! Chiar de-i ferecat cu porți de cremene și-mprejmuit,
Chiar de-i Isengardul tare și puternic, rece ca piatra și pustiit,
Tot porni-vom la război, să croim stânca, să fărâmăm poarta
Căci trunchi și ram aprinsu-s-au, cuptorul s-a-ncins — războiul ne e soarta!
Spre tărâm de-ntuneric cu tropot de pieire, cu bubuit de tobe venim, venim;
Spre Isengard cu moarte venim!
Cu moartea venim, cu moartea venim!

Astfel cântau, îndreptându-se spre miazăzi.

Cu ochii strălucind, Bregalad o zbughi în rând, alături de Arborebărbos. Bătrânul ent își luă iar hobbiții și îi puse pe umeri, și astfel mășăluiră făloși în fruntea armoniei cântătoare, cu inimile tresăltând și frunțile înălțate. Deși se așteptaseră să se întâmple ceva până la urmă, fură uluiți de schimbarea din firea enților. Parcă apele îndelung stăvilite se revărsaseră brusc într-un potop înfricoșător.

— Enții s-au hotărât destul de repede, până la urmă, nu-i așa? îndrăzni Pippin să rostească după o vreme, într-o pauză de cântec, când nu se mai auzeau decât tropăitul picioarelor și bătaia palmelor.

— Repede? zise Arborebărbos. Huumm! Da, într-adevăr. Mai iute decât m-așteptam. Pe legea mea, nu i-am văzut atât de stârniți de secole! Nouă, enților nu ne place să fim stârniți; și nici nu ne-ar putea stârni cineva, dacă nu ne-ar fi limpede că arborii și viețile noastre ne sunt în mare primejdie. Una ca asta nu s-a mai întâmplat în Codru de pe vremea războaielor lui Sauron cu Oamenii Mării. „Isprăvile” orcilor — distrugerea deșăntată a arborilor, fără să aibă măcar pricina c-ar avea nevoie de ei, să ațâțe focurile — *buf-buf*— asta ne-a scos din pepeni; și trădarea unui vecin care s-ar fi convenit să ne sară-n ajutor. Vrăjitorii ar trebui să știe mai bine; de fapt, chiar știu mai bine. Nu-i blestem îndeajuns de aspru nici în elfi, nici în entă și nici în limbile oamenilor pentru o astfel de trădare. Jos Saruman!

— Chiar aveți de gând să sfărâmați porțile Isengardului? întrebă Merry.

— Oho, păi știi bine c-am putea! Pesemne că îți dai seama cât suntem de voinici. Ai auzit vreodată de căpcăuni? Sunt foarte puternici. Dar ei nu sunt decât ticluri de ale Dușmanului în Marele Întuneric, făcături de enți, așa cum orcii erau făcături de elfi. Însă noi suntem mai puternici decât căpcăunii. Suntem făcuți din oasele pământului. Crăpăm piatra precum rădăcinile arborilor, numai c-o facem mai iute, mult mai iute, dacă ne punem mintea. De n-om fi ciopârțiți, distruși de flăcări sau dărâmați de ticluri vrăjitoarești, o să facem țândări Isengardul și-o să-i prăbușim zidurile din temelii.

— Dar Saruman va încerca să vă oprească, nu-i așa?

— Hmm, da, așa e. N-am uitat de asta. Să știi că m-am frământat mult. Însă, vedeți voi, o mulțime dintre enții de-aici sunt mai tineri cu multe vieți de arbori ca mine. Acum s-au înflăcărat toți și n-au decât un gând: să zdrobească Isengardul. Dar nu peste mult vor începe să cugete din nou; o să se mai domolească puțin, în clipa în care ne vom lua băutura de seară. Mamă, ce sete-o să ne fie! Dar hai acum, cu cântec, înainte! Că drumu-i lung și-i timp destul să chibzuim. Avem o treabă de făcut.

O vreme, Arborebărbos continuă să mășăluiască și să cânte împreună cu ceilalți. La un moment dat însă glasul i se stinse într-un murmur, apoi nu i se mai auzi deloc. Pippin îi zări fruntea încruntată și noduroasă. Într-un târziu, Arborebărbos își ridică ochii și hobbitul îi observă privirea tristă — tristă, dar nu nefericită. Răspândea o lumină, de parcă flăcăruia aceea verzuie se scufundase în puțurile adânci ale gândurilor sale.

— Bineînțeles, se prea poate, prieteni, zise el rar, se prea poate să ne-ndreptăm spre propria pieire. Ultimul marș al enților! Dar și dac-am sta acasă cu mâinile-n sân, mai curând sau mai târziu tot ar da năpasta peste noi. Gândul acesta ne bântuie de mult, de-asta mășăluim acum. N-am luat o hotărâre pripită. Acum, cel puțin, ultimul marș al enților merită o cântare. Of, suspină el, poate o s-ajutăm alte neamuri înainte să ne prăpădim. Totuși mi-aș fi dorit să văd că se adevăresc cântecele despre entsoațe. O, cât aș vrea s-o mai văd o dată pe Fimbrethil! Dar, știți, prieteni, cântecele sunt la fel ca pomii ce-și poartă rodul doar la timpul și în felul lor; și, uneori, se usucă înainte de vreme.

Enții își continuară drumul cu pași mari și sufletul împăcat. Coborâseră într-o limbă lungă de pământ, care se prăvălea în depărtare, spre miazăzi; acum începură să tot urce către creasta de la apus. Pădurea se rărea și ajunseră la un pâlț de mesteceni, apoi pe niște povârnișuri pleșuve, unde nu creșteau decât câțiva pini sfrijiți. Soarele scăpata dincolo de costișa din fața lor. Se lăsa inserarea fumurie.

Pippin se uită îndărăt. Crescuse oare numărul enților, sau ce s-o fi-ntâmplat? Acolo unde trebuiau să se întindă povârnișurile sterpe pe care le străbătuseră, i se păru că vede dumbrăvi întregi de arbori. Dar de arbori mișcători! Să se fi trezit copacii din Fangorn, iar acum pădurea pornise la război, mășăluind peste coline? Se frecă la ochi, întrebându-se dacă nu cumva somnul și umbrele îi jucau feste; dar umbrele acelea cenușii și mari se mișcau neostoit înainte. Se auzea un fâșâit, ca și cum ar fi trecut vântul printre crengi. Enții se îndreptau spre creastă și cântul încetă. Se lăsa noaptea și totul fu învăluit în tăcere: nu se mai auzea nimic, afară de tremurul ușor al pământului sub picioarele enților, un fâșâit — umbra unei șoapte — ca un vârtej de frunze în cădere. Într-un târziu, ajunseră la pisc și priviră în jos, în puțul acela întunecat: marea despicătură de la capătul munților, Nan Curunir, Valea lui Saruman.

— Noaptea se pogoară peste Isengard, rosti Arborebărbos.

V Călărețul Alb

— Mi-au înghețat oasele, zise Gimli, scuturându-și brațele și tropăind din picioare.

În sfârșit, se făcuse ziuă. La ivirea zorilor, cei trei ciuguliră și ei ce putură; apoi, pe măsură ce se lumina, se pregătiră să cerceteze din nou pământul, după niscaiva urme de-ale hobbiților.

— Și nu uitați de moșneag! zise Gimli. Tare-aș fi fericit dacă am vedea o urmă de cizmă.

— Și de ce-ai fi așa fericit? îl întrebă Legolas.

— Pentru că un moșneag care lasă urme s-ar putea să fie doar ce pare a fi, îi răspunse gnomul.

— Așa o fi, zise elful; dar nici măcar o cizmă grea n-ar lăsa urme pe-aici, pentru că iarba-i înaltă și mlădioasă.

— Țsta nu-i mare lucru pentru un Pribeag, spuse Gimli. Ajunge și-un fir de iarbă pleoștit, ca Aragorn să-și dea seama. Dar eu, unul, nu m-aștept să găsească vreo urmă. Ceea ce-am văzut noaptea trecută n-a fost decât o fantomă răuvoitoare de-a lui Saruman. Sunt absolut sigur, chiar și la lumina zilei. Pesemne că privirile lui ne urmăresc și-acum din Fangorn.

— Tot ce se poate, zise Aragorn; totuși nu sunt chiar așa sigur. Mă gândesc la cai. Ai zis, azi-noapte, că s-or fi speriat. Eu însă nu cred. I-ai auzit, Legolas? Ți s-a părut cumva că erau înspăimântați?

— Nu, zise Legolas. I-am auzit foarte bine. Dacă n-ar fi fost întuneric și dacă nu eram așa înfricoșați, aș fi zis că păreau cuprinși, dintr-o dată, de-o mare bucurie. Glăsuiau ca niște cai care își întâlniseră un prieten vechi.

— Așa mi s-a părut și mie, zise Aragorn. Dar nu pot dezlega misterul ăsta, decât dacă se-ntorc. Haideți! Se luminează repede, așa că-i mai bine întâi să vedem și-apoi să-ncercăm să dezlegăm mistere. Ar trebui să-ncepem să cercetăm pământul cu atenție chiar de-aici, de lângă tabăra noastră, apoi s-o luăm pe povârnișurile dinspre pădure. Misiunea noastră este să-i găsim pe hobbiți, fără legătură cu vizitatorul acela din noapte. Dacă, prin noroc, au reușit să scape, atunci nu puteau să se ascundă decât între arbori, altfel ar fi fost văzuți. În cazul în care nu găsim nimic de-aici, până la poalele pădurii, atunci o să mai facem o ultimă cercetare a câmpului de bătălie și a cenușii. Dar slabe speranțe. Călăreții din Rohan și-au făcut treaba cum se cuvine.

O vreme, cei trei bâjbăiră târându-se pe pământ. Arborele își întindea jalnic brațele pe deasupra lor, cu frunzele atârânănd neputincioase și sunând în bătaia vântului rece dinspre răsărit. Încet-încet, Aragorn se depărta. Ajunse la cenușa focului de pază, aproape de malul râului, după care cercetă pământul înapoi, spre colina unde se dăduse bătălia. Brusc se opri și se aplecă mult, cufundându-și aproape obrazul în iarbă. Apoi îi strigă și pe ceilalți care veniră în fugă.

— Uite, în sfârșit, ceva nou! exclamă Aragorn.

Luă de jos o frunză ruptă și le-o arătă. Era mare, lividă, cu o nuanță aurie, care totuși începuse să ruginească.

— Iată o frunză de mallorn din Lorien; și se văd niște firimituri și pe ea și-n iarbă. Ia uitați-vă! Niște căpătâie de sfoară!

— Și iată și cuțitul cu care au fost tăiate, zise Gimli.

Se ciuci și scoase dintr-un smoc de iarbă călcat de o talpă grea o lamă scurtă și crestată. Plăselele se aflau tot pe-acolo.

— E o sculă orcească, zise el, ridicând-o vioi și uitându-se scârbit la mânerul sculptat în forma unui cap hâd, cu ochi sașii și gură poficioasă.

— Na, că asta-i cimilitura cea mai grea din câte ne-au fost date! exclamă Legolas. Un ostatic legat care scapă atât de orci, cât și de călăreții din jurul lor! Apoi se oprește tot la loc deschis și-și taie legăturile cu un cuțit orcesc. Cum oare și de ce? Căci, dacă avea picioarele legate, cum a putut să meargă? Iar dacă avea brațele legate, cum de s-a putut folosi de cuțit? Și dacă n-avea nici mâinile, nici picioarele legate, de ce-a mai tăiat sfoara? Colac peste pupază, mulțumit de tot ce făcuse până atunci, s-a așezat și și-a mâncat liniștit merindele! Chiar și fără frunza aceea de mallorn, tot poți să-ți dai seama că-i vorba de-un hobbit. După care pesemne că și-a preschibat brațele în aripi și și-a luat zborul cântând prin copaci. Floare la ureche

să-l găsim. Numai să ne crească și nouă aripi.

— Cam multe vrăjitorii pe-aici, zise Gimli. Moșneagul ăla ce voia? Ce-ai de zis, Aragorn, despre tălmăcirea lui Legolas? Ne-ai mai putea lămuri cu ceva?

— Poate, cine știe? zise Aragorn, zâmbind. Mai sunt și alte semne pe-aici, sub ochii noștri, și nu v-ați aplecat asupra-le. Sunt de acord că ostaticul era hobbit și a avut fie mâinile, fie picioarele libere, înainte să ajungă în locul ăsta. Socot că-i vorba de mâini, pentru că, în felul ăsta, cimilitura se limpezește puțin, dar și pentru că, așa cum citesc eu semnele, până aici hobbitul a fost *cărat* de un orc. La doi pași, s-a vărsat sânge — sânge de orc. De jur împrejur se văd urme adânci de potcoave și semne cum că a fost târât un corp greu. Orcul a fost ucis de călăreți și mai târziu stârvul i-a fost aruncat în foc. Dar hobbitul n-a fost văzut, nu se afla „la loc deschis”, căci era noapte, iar el mai avea încă mantia elfească. Era vlăguit și înfometat, așa că nu-i de mirare că și-a tăiat legăturile cu cuțitul vrăjmașului său doborât, apoi s-a odihnit și-a mâncat puțin, înainte să se târască mai departe. Dar bine c-a avut ceva *lembas* prin buzunare, chiar dacă a fugit fără ranițe; pesemne că așa ar fi procedat orice hobbit. Vorbesc eu de un singur hobbit, dar socot și trag nădejde că atât Merry, cât și Pippin erau împreună. Totuși acest gând al meu nu e deloc lămurit.

— Și de ce presupui că unul dintre cei doi prieteni a avut mâinile libere? întrebă Gimli.

— Nu știu cum s-a întâmplat, răspunse Aragorn. Și nici de ce-i căra orcul acela. În orice caz, nu ca să-i ajute să scape, de-asta putem fi siguri. Ba mai mult, cred că încep să înțeleg un lucru care m-a frământat încă de la început. De ce, după pieirea lui Boromir, orcii s-au mulțumit să-i captureze pe Merry și pe Pippin?

Nu s-au apucat nici să ne caute pe noi, ceilalți, nici să ne atace tabăra, ci s-au îndreptat cu toată viteza spre Isengard. Or fi crezut c-au pus mâna pe Purtătorul Inelului și pe tovarășul lui credincios? Nu cred. Stăpânii lor nu s-ar fi încumetat să le dea orcilor o asemenea poruncă fățișă; chiar dacă aceștia mai știau și ei câte ceva, n-ar fi vorbit așa, pe față, despre Inel, căci orcii nu sunt slujitori de nădejde. Cred însă că li s-a poruncit să-i captureze vii pe hobbiți, cu orice preț. Cineva a încercat să fugă cu ostaticii, înainte de bătălie. O trădare, pare-se lucru absolut obișnuit la neamul ăsta. Vreun orc îndrăzneț și solid s-o fi încumetat să pună singur mâna pe răsplată, spre propria-i pieire. Iată, eu așa gândesc. Or fi născociri, dar ne putem bizui pe ceva: cel puțin unul dintre prietenii noștri a scăpat. E de datoria noastră să-l găsim și să-l ajutăm, înainte de-a ne întoarce în Rohan. Nu trebuie să ne nspăimânte Fangornul, o dată ce nevoia i-a condus și lui pașii prin beznă.

— Nu știu ce mă nspăimântă mai mult: Fangornul sau gândul că trebuie să refac, pe jos, drumul acela lung prin Rohan, zise Gimli.

— Atunci, hai să mergem în pădure, spuse Aragorn.

Nu trecu multă vreme, și Aragorn dădu peste noi semne. La un moment dat, găsi urme de pași lângă malul Scăldătorii Enților; erau, într-adevăr, de hobbiți, dar prea șterse ca să afle ceva în plus. Apoi găsiră iar niște urme, la umbra unui arbore măreț, chiar la marginea pădurii. Pământul însă era sterp și uscat, așa că nici acestea nu le dezvăluiră mare lucru.

— Cel puțin un hobbit a stat o vreme aici și-a privit îndărăt; apoi s-a-ntors în pădure, rosti Aragorn.

— Atunci trebuie s-o pornim și noi într-acolo, zise Gimli. Dar nu-mi place deloc cum arată acest Fangorn; și-am fost preveniți. Mi-ar fi mai drag să mă duc să-i caut oriunde în altă parte.

— Nu cred că pădurea are simțăminte rele, orice s-ar spune, zise Legolas, care stătea sub streășina copacilor, aplecat, de parcă ar fi tras cu urechea, scrutând

umbrele cu ochii larg deschiși. Nu, codrul nu e rău; mai bine zis, răul e altundeva, departe. Nu prind decât ecouri slabe din locurile înnegurate în care cresc arbori cu inima întunecată. Răutatea nu-i aproape de noi; dar prevederea și mânia, da.

— Păi, n-ar avea nici un motiv să se mânie pe mine, zise Gimli. Doar nu i-am făcut nici un rău.

— Atunci, e foarte bine, spuse Legolas. Dar de suferit, a suferit. Se întâmplă sau e pe cale să se întâmple ceva acolo, înăuntru. Nu simți încordarea? îmi îngreuiază suflarea.

— Simt că aerul e înecăcios, zise gnomul. Codrul acesta e mai răsfirat decât Codrul Întunecat, dar e mucegăit și lălău.

— E bătrân, foarte bătrân, spuse elful. Atât de bătrân, încât aproape că mă simt iar tânăr, așa cum nu m-am mai simțit de pe vremea când hoinăream în copilărie cu voi. Bătrân și plin de amintiri. Cred că m-aș fi simțit fericit aici, dacă aș fi venit în vreme de pace.

— Nici nu mă-ndoiesc, pufni Gimli. Doar ești un elf pădurean, cu toate că elfii, de orice soi ar fi, sunt un neam ciudat. Și totuși, mă simt la adăpost cu tine. Unde ești, acolo voi fi și eu. Dar să-ți ții arcul mereu la îndemână, căci și eu am securea la brâu, gata de luptă. Și asta nu ca s-o asmut împotriva arborilor, adăugă el repede, trăgând cu ochiul spre copacul sub care stăteau. Nu vreau să-l întâlnesc nepregătit pe moșneagul acela, fără să am ceva la îndemână, asta-i tot. Hai să mergem.

Acestea fiind zise, cei trei vânători se avântară în pădurea lui Fangorn. Legolas și Gimli se lăsară călăuziți de Aragorn. Acesta nu prea avea mare lucru de observat. Pământul era uscat și acoperit cu un strat gros de frunze; dar, bănuind că fugarii se ținuseră de firul apei, se întorcea mereu pe malul pârâului. Așa ajunseră la locul unde Merry și Pippin băuseră și își scăldaseră picioarele. Fu limpede pentru toată lumea că erau urmele a doi hobbiți, unele mai mici, altele mai mari.

— Iată o veste bună, zise Aragorn. Însă urmele sunt de-acum două zile. Și, se pare, de-aici hobbiții s-au îndepărtat de pârâu.

— Și-atunci, ce-o să facem? întrebă Gimli. Doar n-o să-i urmărim prin toate hățișurile din Fangorn. Nu prea avem merinde. Dacă nu-i găsim mai repede, n-o să le mai fim cu nimic de folos. Poate doar să stăm alături de ei și să le arătăm prietenie murind de foame împreună.

— Dacă e singurul lucru care ne-a rămas, atunci trebuie să-l facem și pe-ăsta, zise Aragorn. Hai să mergem mai departe.

Ajunseră până la urmă la capătul abrupt și prăpăstios al Colinei lui Arborebărbos și își înălțară privirile spre peretele de stâncă, pe scările cioplite grosolan care duceau spre pragul înalt. Razele soarelui se căzneau să străpungă norii fugari, așa că pădurea nu mai era chiar atât de mohorâtă și de înspăimântătoare.

— Hai să urcăm, să privim în jurul nostru, zise Legolas. Greutatea în respirație nu mi-a trecut. Mi-ar plăcea să trag, măcar o clipă, aer curat în piept.

Cei trei urcară. Aragorn venea în urmă, mișcându-se încet, căci urmărea atent cu privirea treptele și terasele.

— Sunt aproape sigur că hobbiții au ajuns pân-aici, zise el. Dar mai sunt și alte urme, unele foarte ciudate, pe care nu le înțeleg. Mă-ntreb dacă vom putea vedea ceva care să ne ajute să aflăm pe unde au pornit-o.

Se ridică și privi în jur, dar nu văzu nimic important. Pragul dădea spre miazăzi și spre răsărit; dar numai spre soare-răsare avea câmp deschis. Acolo zări creștetele arborilor coborând rânduri-rânduri către câmpia de unde veniseră ei.

— Mult am mai mers, zise Legolas. Am fi putut ajunge cu toții vii și nevătămați aici, dacă am fi părăsit Râul cel Mare a doua sau a treia zi și-am fi luat-o spre soare-

apune. De-ar ști omul ce-ar păți, dinainte s-ar păzi.

— Dar nu chibzuiserăm să ajungem în Fangorn, remarcă Gimli.

— Și, cu toate acestea, iată-ne aici; și bine prinși în plasă, zise Legolas. Ia uitați-vă.

— Unde? întrebă Gimli.

— Acolo, prin arbori.

— Unde? Eu n-am ochi elfești.

— Sss! Vorbește mai încet. Uitați-vă, zise Legolas, arătând cu degetul. Acolo jos, în pădure, chiar în locul de unde venim. El e. Nu-l vezi cum trece de la un arbore la altul?

— Ba da, ba da! Acum îl văd, șuieră Gimli. Uită-te, Aragorn. Nu v-am spus eu vouă? Uite-l pe moșneag. Tot numai trențe rufoase, de-aia nu l-am văzut la-nceput.

Aragorn se uită și reuși să distingă o siluetă cocârjată care se mișca agale. Nu era prea departe. Părea un cerșetor bătrân care mergea anevoie, sprijinit într-un toiag noduros. Avea capul plecat și nu se uita spre ei. Pe alte meleaguri, l-ar fi salutat cu vorbe blânde; dar acum rămaseră tăcuți, cu o nădejde ciudată în suflet; simțeau apropierea unei forțe tainice sau a unei primejdii.

Câteva momente, Gimli se uită cu ochii măriți la silueta care se apropia. Apoi fără să fie în stare să se mai abțină, izbucni:

— Arcul, Legolas! Încordează-ți arcul! Pregătește-te! E Saruman! Să nu-l lași să rostească ceva, c-o să ne vrăjească! Să tragi înainte!

Legolas își luă arcul și și-l încordă încet, de parcă l-ar fi oprit ceva. În mână îi atârna o săgeată pe care nu se grăbi s-o ridice. Aragorn stătea neclintit, cu chipul atent și încordat.

— Ce-aștepți? Ce-i cu tine? șopti Gimli șuierător.

— Legolas are dreptate, rosti Aragorn liniștit. N-avem cum să tragem asupra unui bătrân așa, pe nepusă masă și fără să fim provocați, oricâte spaime sau îndoieli avem. Om trăi și-om vedea.

În clipa aceea, moșneagul grăbi pasul și ajunse degrabă la poalele peretelui de stâncă. Apoi privi în sus. Nu se auzea nici un zgomot. Nu-i vedeau chipul, căci era acoperit cu o glugă peste care avea o pălărie cu boruri largi, așa că toate trăsăturile sale erau umbrite, afară de vârful nasului și-al bărbii colilii. Cu toate acestea, lui Aragorn i se păru că-i zărește strălucirea ascuțită a ochilor, pe sub umbra sprâncenelor acoperite.

Într-un târziu, moșneagul rupse tăcerea.

— Ziua bună, prieteni, rosti el blând. Vreau să stăm de vorbă. Coborâți voi sau urc eu?

Fără să mai aștepte răspunsul, începu să urce treptele.

— Acum! strigă Gimli. Oprește-l, Legolas!

— Oare nu v-am spus că vreau să stau de vorbă cu voi? întrebă moșneagul.

Lasă arcul, jupâne elf.

Legolas scăpă arcul și săgeata din mâini și rămase cu brațele atârând neputincioase.

— Și dumneata, jupâne gnom, rogu-te, lasă securea pân-oi ajunge sus. Nu vei avea nevoie de așa ceva.

Gimli vru să facă un pas, apoi rămase stană de piatră, cu ochii holbați, în vreme ce moșneagul sărea din treaptă-n treaptă, sprinten, ca o capră. Părea că-l părăsise toată neputința. Pe măsură ce urca spre prag, apărură o sclipire, prea scurtă ca să fie sigură, o fulgerare de alb, ca și cum i s-ar fi dezvăluit, o clipă, niște straie ascunse pe sub zdrențe. Gimli inspiră adânc, șuierător, în liniștea care-i înconjura.

— Ziua bună vă zic din nou, rosti moșneagul, apropiindu-se de ei.

Când ajunse la doi pași, se opri sprijinit în toiag, cu fruntea semețită, privindu-i pe sub glugă.

— Ce vânt v-aduce pe-aceste meleaguri? Un elf, un om și-un gnom, toți în veșminte elfești. Neîndoios că-n spatele acestei situații e-o poveste la care e bine să-ți pleci urechea. Nu te-ntâlnești adesea pe-aici cu-așa ceva.

— Vorbești ca și cum ai cunoaște bine Fangornul, rosti Aragorn. Așa să fie?

— N-aș zice că-l cunosc bine, îi răspunse moșneagul. Asta ar însemna o învățătură pentru mai multe vieți. Dar vin din când în când pe-aici.

— Ne-ai putea spune, mai întâi, numele și-apoi ce voiești de la noi? zise Aragorn. Dimineața trece iute, iar noi avem o misie de împlinit.

— Ceea ce vreau eu de la voi, știți deja: aș vrea să știu ce vânt v-aduce pe-aici și ce poveste-mi puteți spune. Cât despre nume...

Se întrerupse, răsând îndelung și blând. Pe Aragorn îl trecu un fior rece pe șira spinării. Și totuși, nu simțea nici teamă, nici groază. Era ceva, mai degrabă ca o rafală tăioasă de vânt sau ca o ploaie rece care trezește un somnoros neliniștit.

— Numele meu, zise iar moșneagul. Încă nu v-ați dat seama? Cred că l-ați mai auzit. Da, sigur l-ați auzit. Acum, hai, spuneți-mi povestea voastră.

Cei trei tovarăși stăteau neclintiți, fără să scoată o vorbă.

— Sunt îndoieli dacă-i bine sau rău să povestiți cuiva despre misia aceasta, zise moșneagul. Din fericire, mai știu și eu câte ceva. Căutați urmele a doi hobbiți, mi se pare. Da, da, hobbiți. Nu vă uitați așa la mine, de parcă n-ați mai fi auzit până acum de numele ăsta. Îl știți prea bine, așa cum îl știu și eu. Ei bine, au urcat aici alaltăieri și s-au întâlnit cu cineva la care nici nu s-ar fi așteptat. Asta vă mai liniștește? Vreți să știți unde-au fost duși, nu-i așa? Ei, poate vă dau unele vești. Dar de ce stați în picioare? Misia voastră nu mai e așa grabnică pe cât vă închipuiați. Hai să ne așezăm, să fim mai în largul nostru.

Moșneagul se întoarse și porni spre o grămadă de pietre surpate la poalele unei stânci. De îndată, ca și cum s-ar fi risipit o vrajă, cei trei se destinseră și începură să se foiască. Mâna lui Gimli se îndreptă imediat spre secure. Aragorn își trase sabia. Legolas se aplecă să-și ia arcul de jos.

Moșneagul nu-i băgă în seamă. Se lăsă pe o lespede. Atunci, mantia cenușie se dădu la o parte, iar ei văzură limpede că era îmbrăcat pe dedesubt cu totul și cu totul în alb.

— Saruman! strigă Gimli, repezindu-se la el cu securea în mână. Vorbește! Unde ne-ai ascuns prietenii? Și ce-ai făcut cu ei? Vorbește, că altfel îți găuresc pălăria de n-o s-o mai poți purta, oricât ai fi tu de vrăjitor!

Moșneagul însă fu mai iute ca el. Sări în picioare iar apoi pe un bolovan mare. Rămase acolo drept și se făcu brusc foarte înalt, dominându-i. Gluga și zdrențele fumurii zburară. Veșmântul alb îi strălucea. Își ridică toiagul și lui Gimli îi sări securea din mâna încleștată, izbindu-se cu zgomot de pământ. Sabia lui Aragorn încremeni și brusc luă foc. Legolas scoase un urlet și trase o săgeată în sus care dispăru într-o pălălaie.

— Mithrandir! strigă el. Mithrandir!

— Ziua bună, vă zic iar, Legolas, rosti bătrânul.

Se uitară toți trei la el. În bătaia soarelui, părul lui era alb ca zăpada și imaculat veșmântul; sub sprâncenele stufoase, ochii îi străluceau, pătrunzători ca razele soarelui; avea puterea în mâinile lui. Îi cuprinse o uluială amestecată cu teamă și cu bucurie și nu mai putură scoate nici o vorbă.

Într-un târziu, Aragorn începu să se foiască.

— Gandalf! exclamă el. Ne sari în ajutor, acum, că nu mai aveam nici o nădejde. Ce orb am fost! Gandalf!

Gimli nu rosti nici un cuvânt. Se lăsă în genunchi, acoperindu-și ochii.

— Gandalf, repetă moșneagul, de parcă ar fi căutat un cuvânt dispărut printre amintiri străvechi. Da, ăsta era numele meu: Gandalf.

Coborî de pe bolovan, își luă mantia cenușie de jos și se înfășură în ea. Părea că soarele strălucitor se ascunsese iar după un nor.

— Da, îmi puteți zice din nou Gandalf, rosti el, cu glasul vechii lor călăuze prietene. Ridică-te, Gimli. Nu te condamn, căci nu mi-ai făcut nici un rău. Pentru că, dragii mei, nici una dintre armele voastre nu m-ar putea răni. Fiți veseli. Suntem iar împreună, în plin avânt. Vine furtună mare, dar acum ne surâde și nouă norocul.

Își lăsă palma pe creștetul lui Gimli. Gnomul își ridică privirile și râse.

— Gandalf, rosti el. Dar de ce ești îmbrăcat așa, în alb?

— Da, acum sunt îmbrăcat în alb, zise Gandalf. Aveți dreptate, sunt Saruman, așa ar crede oricine. Saruman, așa cum ar fi trebuit el să fie. Dar să lăsăm asta. Povestiți-mi despre voi. Am trecut prin foc și ape adânci de când ne-am despărțit. Am uitat multe din ceea ce credeam că știu și-am învățat multe altele, pe care le credeam uitate. Văd tot felul de lucruri depărtate, dar nu și pe cele de lângă mine. Povestiți-mi despre voi.

— Ce-ai dori să știi? Întrebă Aragorn. Ceea ce s-a întâmplat de când ne-am despărțit pe pod ar fi o poveste lungă. N-ar fi mai bine să ne dai, mai întâi, vești despre hobbiți? I-ai găsit? Sunt sănătoși, voinici?

— Nu, nu i-am găsit, zise Gandalf. Se lăsase negura peste văile de la Eryn Muir și n-am aflat că fuseseră luați ostatici, până nu mi-a spus vulturul.

— Vulturul, zise Legolas. Am văzut un vultur departe, în slăvile cerului; asta s-a întâmplat acum trei zile, în Eryn Muir.

— Da, zise Gandalf, era Gwaihir, Stăpânul Vânturilor, care m-a făcut scăpat din Orthanc. L-am trimis înainte, să vegheze Râul și să afle vești. Are el privirea ascuțită, dar nu vede chiar tot ce se-ntâmplă pe sub arbori și coline. Mi-a spus unele lucruri, pe altele le-am văzut eu cu ochii mei. Nu-mi mai stă în puteri nici mie, nici altora care-au pornit din Vâlceaua Despăcată să mai fim de ajutor în legătură cu Inelul. N-a fost mult până să-ncapă pe mâinile Vrăjmașului, dar a scăpat. Am și eu rostul meu în treaba asta, căci am stat undeva, la înălțime, și mi-am dat toată osteneala împotriva Turnului Întunecimii. Și Umbra s-a risipit. După aceea m-am simțit vlăguit, tare vlăguit, și-am rătăcit prin tenebrele gândului.

— Înseamnă că știi ceva de Frodo, conchise Gimli. Ce s-a-ntâmplat cu el?

— Nu știu să vă spun. A scăpat dintr-o mare primejdie, dar îl mai așteaptă multe altele. A hotărât să se ducă singur în Mordor, așa c-a pornit într-acolo. Atât pot să vă spun.

— Nu-i singur, interveni Legolas. Credem că s-a dus și Sam cu el.

— Nu mai spune! exclamă Gandalf, iar chipul i se luminează într-un zâmbet și ochii îi sclipiră. Chiar așa? N-am știut, dar pot să spun că nu mă mir deloc. Bine, foarte bine. Mi-ați luat o piatră de pe inimă.

Trebuie să-mi spuneți mai multe. Hai, așezați-vă lângă mine și povestiți-mi despre călătoria voastră.

Cei trei se așezară la picioarele lui și Aragorn începu să povestească. Multă vreme, Gandalf nu scoase nici un cuvânt și nu întrebă nimic. Stătea cu mâinile pe genunchi și cu ochii închiși. Când, în sfârșit, Aragorn ajunse la moartea lui Boromir și la ultima lui călătorie pe Râul cel Mare, moșneagul suspină.

— Nu mi-ai dezvăluit tot ce știi sau ce gândești, Aragorn, prietene, rosti el liniștit.

Bietul Boromir! Nu mi-am dat seama ce i s-a întâmplat. Dureroasă încercare pentru un astfel de bărbat — un adevărat războinic, un cârmuitor al oamenilor. Galadriel mi-a spus că era în primejdie. Dar că, până la urmă, a scăpat. Ce bine-mi pare! Venirea tinerilor hobbiți cu noi n-a fost zadarnică, fie și numai de dragul lui Boromir. Însă asta nu este singura misiune pe care o au ei de împlinit. Au fost aduși în Fangorn, iar venirea lor a fost ca o cădere de pietricele care provoacă o prăvălire în munți. Chiar și-acum, acum, când stăm noi aici de vorbă, aud primele bubuituri. Ar fi mai bine pentru Saruman să nu-l prindă vârtoarea departe de casă, când s-or rupe zăgazurile.

— Într-o singură privință nu te-ai schimbat deloc, dragă prietene, zise Aragorn. Tot numai în cimilituri vorbești.

— Cum spui? În cimilituri? făcu Gandalf. Nu. Căci deși cu glas tare, vorbeam cu mine însumi. Asta-i melicul bătrânilor, să stea la sfat cu cel mai înțelept dintre cei de față. Deslușirile lungi de care au nevoie tinerii sunt plictisitoare.

Începu să râdă, dar hohotele lui răsunau acum cald și plăcut, ca o rază de soare.

— Nu mai sunt tânăr, nici măcar după socoteala Oamenilor din Casele Străbune, zise Aragorn. Nu vrei să-mi dezvălui mai clar ce-ai în minte?

— Păi, ce-ai vrea să mai spun? zise Gandalf și se opri o clipă, gânditor. Pe scurt, iată cum văd lucrurile acum, dacă vrei să-mi cunoști gândurile cât mai pe șleau: Dușmanul știe, desigur, de mult că Inelul se află dincolo de fruntarii și că e purtat de un hobbit.

Acum știe și numărul celor din grupul nostru care au pornit din Vâlceaua Despicață, precum și de ce neam suntem fiecare. Dar nu-i e limpede ce urmărim. Crede că mergem cu toții la Minas Tirith, căci așa ar fi făcut el, de-ar fi fost în locul nostru. Și, după mintea lui, asta ar fi fost o grea lovitură dată puterii sale. E, într-adevăr, foarte înspăimântat, gândindu-se c-ar putea apărea cine știe ce forțos care deține Inelul și să-l ia cu asalt, apoi să încerce să-l doboare și să se-așeze pe locul lui. Dar nu-i trece prin minte că vrem să-l doborâm fără să punem pe nimeni în loc. Și nici în visurile lui cele mai întunecate nu-i vine ideea c-am vrea să distrugem Inelul. În asta stau, fără doar și poate, norocul și nădejdea noastră. Căci, imaginându-și războiul, i-a dat frâu liber, crezând că n-are timp de pierdut; pentru că acela care lovește primul, dac-o face așa cum trebuie, s-ar putea să nu mai fie nevoit să lovească și-a doua oară. Așa că își pune în mișcare, acum, mai curând decât și-ar fi închipuit, forțele pe care și le pregătește de mult. Nebun înțelept! Căci, dacă și-ar fi folosit toată puterea să străjuiască Mordorul, ca să nu intre nimeni acolo, și dacă și-ar fi pus toată șiretenia în joc să pună mâna pe Inel, atunci toată nădejdea noastră s-ar fi risipit: nici Inelul, nici Purtătorul lui n-ar fi scăpat. Dar acum privirile lui se-ndreaptă mai degrabă peste fruntarii decât în propria-i ogradă. Și cel mai mult are grijă de Minas Tirith. Curând va da năvală acolo cu toate forțele, ca o vijelie. Căci știe deja că solii pe care și i-a trimis ca să tâlhărească Frăția au dat iar greș. N-au găsit Inelul. Și nici nu s-au întors cu vreun ostatic hobbit. Dacă le-ar fi reușit măcar atât, tot ar fi fost o lovitură grea pentru noi. Fatală, chiar. Dar să nu ne întunecăm inimile, închipuindu-ne la ce încercări le-ar fi fost pusă hobbiților loialitatea în Turnul Întunecimii. Căci Dușmanul a dat greș — cel puțin, până acum. Și asta, datorită lui Saruman.

— Păi, atunci, Saruman nu-i trădător? întrebă Gimli.

— Ba e, zise Gandalf. E și nu e. Așa-i că-i ciudat? Nici una dintre suferințele noastre din ultima vreme n-a fost atât de grea ca trădarea Isengardului. Socotit fiind deopotrivă cârmuitor și căpitan, Saruman a ajuns foarte puternic. E o amenințare pentru oamenii din Rohan și le zădărnicește ajutorul din Minas Tirith, cu toate că lovitură principală se întrevede dinspre Răsărit. Și totuși, o armă perfidă rămâne o

primejdie oricând la îndemână. Saruman se gândise și să pună laba pe Inel, numai pentru el, sau măcar să atragă în cursă vreo câțiva hobbiți, ca să-și împlinească scopurile mârșave. Așadar, vrăjmașii au uneltit între ei doar să-i aducă pe Merry și pe Pippin cu iuțeala vântului și cât ai zice pește în Fangorn, unde altfel nici nu le-ar fi trecut prin minte s-ajungă. Pe lângă asta, sunt copleșiți de noi îndoieli care le zădărnicesc planurile. Mulțumită călăreților din Rohan, nici o solie în legătură cu băătălia nu va ajunge în Mordor; dar Seniorul Întunecimii știe că au fost prinși doi hobbiți în Eryn Muiel și duși spre Isengard, împotriva vrerii propriilor săi slujitori. Acum are a se teme atât de Isengard, cât și de Minas Tirith. Dacă Minas Tirith cade, n-o să-i fie bine nici lui Saruman.

— Ce păcat că prietenii noștri sunt la mijloc, zise Gimli. Dacă între Mordor și Isengard nu s-ar afla un alt ținut, atunci n-ar avea decât să se tot lupte între ei. Noi n-am face decât să urmărim evenimentele și s-așteptăm.

— Fără-ndoială, învingătorul ar ieși mai puternic ca oricând, zise Gandalf. Dar Isengardul n-ar putea să țină piept Mordorului, dacă Saruman nu pune mai întâi mâna pe Inel. Lucru pe care n-are cum să-l mai facă acum. Încă nu-și dă seama de ce primejdie-l paște. Ba chiar nu știe foarte multe lucruri. Și-a dorit atât de mult să-și înhațe prada, încât n-a mai putut aștepta acasă și-a venit în întâmpinarea mesagerilor săi, ca să-i iscodească. Dar, ca niciodată, a sosit prea târziu, când băătălia se sfârșise deja, fără ca el să mai poată face ceva. N-a zăbovit pe-aici. Îi citesc gândurile și-mi dau seama de îndoielile lui. Nu e deprins cu codrul. Bănuiește că Oamenii din Rohan au trecut prin foc și sabie tot ce-au întâlnit pe câmpul de băătălie, dar nu știe dacă orcii îi aduc sau nu vreun ostatic. Și nici de cearta dintre slujitorii săi și orcii din Mordor. De asemenea, habar n-are de Mesagerul înaripat.

— Mesagerul înaripat! strigă Legolas. Am tras cu arcul lui Galadriel asupra lui la Sarn Gebir și l-am făcut să se prăvălească din slava cerului. Ne-a cam umplut pe toți de spaimă. Ce năpastă mai e și asta?

— Una asupra căreia nu poți trage cu săgeata, zise Gandalf. N-ai ucis decât armăsarul. Ai făcut o treabă bună; dar Călărețului i s-a dat de îndată altul. Căci acela era un nazgul, unul dintre cei Nouă, care călărește armăsari înaripați. Curând, groaza lor își va arunca umbrele asupra ultimelor oștiri ale prietenilor noștri, și le va lua soarele. Dar nu li s-a îngăduit încă să străbată Râul, iar Saruman nu știe încă de această formă nouă în care s-au înveșmântat Duhurile Inelului. El nu se gândește decât la Inel. A fost prezent la băătălie? A fost găsit? Ce se va întâmpla dacă Theoden, Seniorul Obștii, îl găsește cumva și-și dă seama de puterile sale? Asta-i primejdia de care se teme Saruman, așa că s-a grăbit să ajungă înapoi, în Isengard, să-și îndoiască, să-și întreiască asaltul asupra Rohanului. Și-apar noi primejdii la tot pasu', pe care însă nu le observă, prea grijuliu de gândurile lui înfierbântate. A uitat de Arborebărbos.

— Acu' iar vorbești singur, zise Aragorn cu un zâmbet. Arborebărbos nu mi-e un nume cunoscut. Am descifrat parte din ticluirea lui Saruman; totuși nu înțeleg cum venirea a doi hobbiți în Fangorn a avut vreo însemnătate, în afară de faptul că ne-a pus pe noi, inutil, pe drumuri fără de sfârșit.

— Ia stai! strigă Gimli. Mai e ceva ce vreau să știu, înainte de toate. Azi-noapte te-am văzut pe tine, Gandalf, sau pe Saruman?

— Neîndoielnic, pe mine nu, răspunse Gandalf; așa că nu puteați să-l fi văzut decât pe Saruman. Se pare că semănăm atât de mult, încât dorința ta de a-mi face o creștătură fatală în pălărie poate fi iertată.

— Bun, bun, făcu Gimli. Mă bucur că n-ai fost tu.

Gandalf râse iar.

— Da, bunul meu gnom, zise el. Mare ușurare să vezi că n-ai dat greș chiar pe toate planurile. Dacă eu n-oi ști asta! Dar, oricum, nu te-am osândit nici o clipă pentru felul în care m-ai întâmpinat. Și cum s-o fi făcut, o dată ce mi-am sfătuit totdeauna prietenii să n-aibă încredere nici în mâinile lor, când au de-a face cu Dușmanul? Fii binecuvântat, Gimli, fiu al lui Gloin! Poate că ai să ne vezi într-o bună zi pe amândoi alături și-ai să-ți dai seama de diferență.

— Și hobbiții? îl întrerupse Legolas. Am făcut cale lungă să-i găsim și tu, se pare, știi de ei. Spune, unde sunt?

— Cu Arborebărbos și cu enții, răspunse Gandalf.

— Cu enții! se minună Aragorn. Așadar, e-adevărat ce se spune în legendele străvechi despre locuitorii din inima codrilor și despre uriașii păstori de arbori. Mai sunt enți pe lumea asta? Mă gândeam că nu sunt decât amintiri din vremuri apuse, dacă au existat vreodată, și n-au fost decât o poveste din Rohan.

— O poveste din Rohan! exclamă Legolas. În nici un caz! Orice elf din Țara Pustietății știe cânturi despre străvechiul Onodrim și despre jalea lor fără sfârșit. Dar chiar și printre noi, acestea nu sunt decât amintiri. De mi-ar mai fi dat să-ntâlnesc vreunul pe lume, atunci chiar că m-aș simți iar tânăr. Dar Arborebărbos nu-i decât tălmăcirea cuvântului Fangorn în Limba Comună; și totuși, se pare că vorbești de un ins. Cine-i acest Arborebărbos?

— A, îmi pui cam multe întrebări, zise Gandalf. Puținul pe care-l știu despre întâmplarea aceasta molcomă și nesfârșită ar fi o poveste de care n-avem timp acum. Arborebărbos este Fangorn, străjerul pădurii; el e cel mai vârstnic ent, cea mai bătrână făptură care pășește încă sub Soare pe-acest Pământ de Mijloc. Sper din toată inima, Legolas, să mai ai ocazia să-l întâlnești.

Merry și Pippin au avut noroc: l-au întâlnit chiar unde stăm acum. Căci a trecut pe-aici cu două zile în urmă și i-a purtat până la sălașul lui de la poalele munților. Vine ades prin locurile acestea, mai ales când e neliniștit și se simte tulburat de zvonurile care-i sosesc din afară. L-am văzut acum patru zile mergând cu pași mari printre arbori și cred că m-a văzut și el pe mine, căci s-a oprit; dar n-am spus nimic, pentru că eram adâncit în gânduri și vlăguit, după înfruntarea cu Ochiul din Mordor; și nici el n-a scos nici un cuvânt, nu m-a strigat pe nume.

— Poate că a crezut că ești Saruman, zise Gimli. Dar vorbești despre el ca și cum ți-ar fi prieten. Credeam că Fangorn e primejdios.

— Primejdios! exclamă Gandalf. Păi, și eu sunt foarte primejdios: mai primejdios ca orice pe lumea asta, în afară de cazul în care vei ajunge să fii dus viu dinaintea Seniorului Întunecimii. Și Aragorn e primejdios, și Legolas e primejdios. Ești împresurat de primejdii, Gimli, fiu al lui Gloin; căci tu însuși ești o primejdie, în felul tău. Firește, codrul lui Fangorn este periculos — în primul rând pentru cei ce-și țin la îndemână securile. Fangorn însuși e periculos; și totuși, asta nu-l împiedică să fie plăcut și înțelept. Acum însă mânia lui a dat pe dinafară și a copleșit toată pădurea. Venirea hobbiților cu veștile lor a umplut paharul; curând se va revărsa ca un potop; dar valul ei se îndreaptă împotriva lui Saruman și a Isengardului. E pe cale să se întâmple un lucru cum nu s-a mai văzut din Vremurile de Odinioară: enții sunt pe cale să se trezească și să-și dea seama că sunt puternici.

— Și ce-or să facă? întrebă Legolas uluit.

— Nu știu, zise Gandalf. Nu cred că știu nici măcar ei. Mă-ntreb și eu ce-or să facă.

Tăcu și-și plecă fruntea gânditor.

Ceilalți rămaseră cu ochii la el. Își ținea palmele în poală, mângâiate de o rază de soare ce se strecura printre norii fugari: păreau pline de lumină, precum o ulcică cu

apă. Într-un târziu, își ridică ochii și privi drept la soare.

— Se stinge dimineața, zise el. Curând, va trebui să plecăm.

— Mergem să-i găsim pe prietenii noștri și să-l vedem pe Arborebărbos? întrebă Aragorn.

— Nu, zise Gandalf. Nu pe drumul ăsta trebuie s-o luăm. Am vorbit despre nădejde și nimic mai mult. Nădejde în biruință. Ne paște războiul, pe noi și pe prietenii noștri. Un război în care numai dacă ne folosim de inel vom ști că vom ieși victorioși. Lucrul ăsta mă umple de-o mare mâhnire și de o mare teamă: căci multe vor fi distruse și se poate pierde totul. Eu sunt Gandalf, Gandalf cel Alb, dar Negrul e mai puternic.

Se ridică și privi către soare-răsare, punându-și mâna streășină la ochi, de parcă ar fi zărit lucruri depărtate, nevăzute pentru ceilalți. Apoi clătină din cap.

— Nu, zise el cu glas blând. Nu mai avem cum ajunge la el. Măcar pentru asta trebuie să fim mulțumiți. Nu mai putem fi ademeniți să ne folosim de Inel. Trebuie să coborâm și să dăm piept cu o primejdie aproape de deznădejde, dar măcar primejdia aceea de moarte s-a depărtat de noi. Se întoarse.

— Hai, Aragorn, fiu al lui Arathorn, adăugă el. Să nu regreti alegerea din valea lui Eryn Muil și nici să nu mai zici că urmărirea ta-i zadarnică. Printre atâtea îndoieli, te-ai oprit la alegerea care ți s-a părut potrivită: a fost dreaptă și ai fost răsplătit. Căci ne-am întâlnit la șanc, cât n-a fost prea târziu. Dar căutarea prietenilor tăi ia sfârșit. Următoarea ta călătorie stă sub semnul făgăduielii pe care ai făcut-o. Trebuie să te duci la Edoras, să-l cauți pe Theoden, în lăcașul lui. Căci e nevoie de tine. Lumina lui Anduril trebuie descoperită în bătălia pe care ai așteptat-o atât. În Rohan e război și zaveră: îi merge tare rău lui Theoden.

— Atunci, n-o să-i mai vedem pe veseli noștri hobbiți tineri? întrebă Legolas.

— N-am zis asta, zise Gandalf. Cine știe? Aveți răbdare. Duceți-vă acolo unde trebuie și nădăjduiți. Și-acum, pornim spre Edoras! Căci și eu merg într-acolo.

— E greu să străbați pe jos un asemenea drum, fie că ești tânăr sau bătrân, zise Aragorn. Mă tem că bătălia se va fi terminat când vom ajunge acolo.

— Om vedea, om vedea, zise Gandalf. Veniți cu mine?

— Da, pornim cu toții, spuse Aragorn. Însă n-am nici o îndoială că, dacă vrei, vei fi acolo înaintea mea.

Se ridică și îl privi lung pe Gandalf. Ceilalți se uitau la ei cum stăteau față în față, fără să scoată un cuvânt. Silueta fumurie a Omului, Aragorn, fiul lui Arathorn, era înaltă și tare ca piatra. Își ținea mâna pe mânerul spadei. Părea un rege ivit din cețurile mării, care pășise pe țărături locuite de făpturi mai mici. În fața lui stătea silueta cocârjată, albă, strălucind de parcă îi mocnea o lumină pe dinăuntru, împovărată de ani, dar împrăștiind o tărie mai presus de cea a regilor.

— Nu-i așa, Gandalf, zise Aragorn într-un târziu, că te-ai putea duce oriîncotro mai iute ca mine? Și-am să-ți mai spun ceva: tu ne ești căpetenie și flamură. Seniorul Întunecimii are Nouă Călăreți. Noi avem Unul, mai puternic decât ei: Călărețul Alb care-a trecut prin foc, prin sabie și prin hău, și care e temut de toți. Ne vom lăsa cu dragă inimă călăuziți de el.

— Da, te vom urma cu toții, zise Legolas. Dar mai înainte ia-mi o piatră de pe inimă, Gandalf, și spune-ne ce-ai pățit în Moria. Nu mai poți sta puțin, să le povestești prietenilor tăi cum ai fost salvat?

— Și-așa am stat prea mult, îi răspunse Gandalf. N-avem timp. Căci nici într-un an de zile nu v-aș putea termina această poveste.

— Atunci spune-ne ce crezi de cuviință, ca să nu pierdem vremea, zise Gimli. Hai, Gandalf, povestește-ne cum ai scos-o la capăt cu Balrog.

— Nu-i rosti numele, spuse Gandalf și pe chipul lui trecu un nor fugar de suferință; apoi tăcu, mai îmbătrânit, parcă, dintr-o dată. M-am prăbușit într-un hău nesfârșit, adăugă el rar, într-un târziu, de parcă și-ar fi amintit cu greu. Am tot căzut, împreună cu el. Flăcările lui mă-mpresuraseră. Eram scrum. Apoi ne-am scufundat într-o apă adâncă și totul s-a-ntunecat. Frig ca fiorul morții era; aproape că-mi înghețase inima.

— Adâncă-i genunea peste care se-ntinde Podul lui Durin, rosti Gimli, și nimeni n-a măsurat-o vreodată.

— Și totuși, are un capăt, dincolo de lumină, dincolo de cunoaștere, zise Gandalf. Acolo am ajuns într-un târziu, pe fundul de piatră. El era tot cu mine. Focul i se potolise, dar se făcuse vâscos, alunecos, mai puternic ca un șarpe care te sugrumă. Ne-am luptat sub pământul viu, acolo unde timpul nu se mai măsoară. Ba mă-ncleșta el, ba îl sfârtecam eu; până la urmă, a luat-o la goană prin niște galerii întunecate. Și-acestea nu erau făcute de seminția lui Durin, Gimli, fiu al lui Gloin. Acolo, departe, dincolo de cele mai adânci văgăuni ale gnomilor, lumea-i roasă de tot felul de făpturi fără nume. Nici măcar Sauron nu le știe, căci sunt mai bătrâne ca el. Ei bine, am pășit pe-acel tărâm, despre care însă n-am să povestesc, ca să nu întunec lumina zilei. În disperare, vrăjmașul era singura mea nădejde, așa că l-am urmat, încleștat de călcâiul său. Astfel m-a adus înapoi, până la urmă, la galeriile tainice din Khazad-dum; le cunoștea ca nimeni altul. Am urcat și-am urcat, până am ajuns la Scara Nesfârșită.

— Pierdută-i în negura timpurilor, zise Gimli. Mulți spun că nici n-a fost vreodată, decât în născociri, iar alții, c-a fost distrusă.

— Este și n-a fost distrusă câtuși de puțin, zise Gandalf. Din temnița cea mai adâncă până-n vârful cel mai înalt urca într-o spirală desăvârșită, cu mii de trepte, și ajungea până la urmă în Turnul lui Durin, săpat în stânca vie a lui Zirakzigil, foișorul Cornului Argintat. Către Celebdil se deschidea o fereastră singuratică în zăpadă, iar dinaintea ei se întindea un spațiu îngust, o văgăună amețitoare deasupra negurilor lumii. Soarele strălucea puternic acolo, dar dedesubt totul era învăluit de nori. El a țâșnit afară și, cum eram în urma lui, a izbucnit în flăcări. Nu era nimeni de față, să vadă; poate cânturile de peste veacuri să povestească despre Bătălia de pe Culme.

Brusc, Gandalf izbucni în râs.

— Dar ce-ar putea spune cânturile acelea? Cei care-au privit în sus de departe au crezut că vârful muntelui s-a-ncununat cu furtuna. Se-auzeau tunete, iar fulgerele se izbeau peste Celebdil și săreau înapoi frânte în limbi de foc. Mai mult, am fost înconjurați de un fum amestecat cu aburi, care se înălța, și ploua cu gheață. L-am azvârlit pe vrăjmașul meu, care s-a prăbușit din locul acela înalt și-a năruit povârnișul muntelui acolo unde s-a izbit, spre propria-i ruină. Apoi m-a năpădit întunericul, am rătăcit dincolo de gânduri și de timp și-am bătut drumuri depărtate, despre care nu voi povesti niciodată.

Gol-goluț am fost trimis înapoi — pentru o vreme, doar până mi se-implinește menirea. Și gol am zăcut pe culmea muntelui. Turnul dindărăt se făcuse praf, fereastra dispăruse fără urmă; scara în ruină era înfundată cu pietre arse și sfărâmate. Rămăsesem singur, uitat, fără scăpare, deasupra cornului tare al lumii. Acolo am zăcut cu ochii pierduți în zare, în timp ce stelele se rostogoleau pe deasupra. Fiecare zi mi se părea mai lungă decât un ev pământesc. Îmi ajungeau la urechi, abia auzit, zgomotul adunat de pe toate tărâmurile: nașterea și moartea, cântecul și plânsul, precum și huruitul molcom, fără sfârșit, al pietrelor prăbușite. Așa m-a aflat, într-un târziu, Gwaihir, Stăpânul Vânturilor, care m-a ridicat în slăvi și m-a purtat departe. „Oare mi-e dat să-ți fiu mereu povară, prietene ce-mi apari mereu la

nevoie? „Poate c-ai fost, cândva, o povară, mi-a răspuns el, dar acum, nu. Ești ușor ca fulgul de lebedă în ghearele mele. Razele Soarelui trec prin tine. Îți spun drept, nu cred că mai ai nevoie de mine: dacă te-aș lăsa să cazi, ai pluti pe aripile vântului.” „Să nu mă lași să cad! am gemut eu, căci simțeam cum revin la viață. Du-mă în Lothlorien!” „Păi, chiar asta-i porunca lui Lady Galadriel, care m-a trimis să te caut”, mi-a răspuns el.

Astfel s-a ntâmplat c-am ajuns la Caras Galadhon și-am văzut că plecaserăți de mult. Am zăbovit acolo, printre vârstele uitate ale aceluia tărâm, unde zilele te lecuiesc, nu te dărmă. Și mi-am aflat întremarea și-am fost înveșmântat în alb. Am dat și-am primit sfaturi. De-acolo, pe căi întortocheate, am venit și solii aduc pentru unii dintre voi. M-am legat să-i spun lui Aragorn așa:

Unde sunt acum Dunedainii, Elessar, Elessar?
De ce seminția ta rătăcește-n zadar?
Se-apropie ceasul când pierdutul trebuie s-apară,
Și Frăția Cenușie din miazănoapte să răsară.
Dar ți s-a hărăzit o mohorâtă cărare:
Morții păzesc drumul ce duce spre Mare.

Lui Legolas, Doamna-i transmite:

Legolas Frunzăverde ți-a fost hărăzit să trăiești
Vreme multă-n bucurie pe sub arbori.
De Mare să te ferești!
De-ți va fi dat s-auzi pescărușii pe țârm, într-o bună zi,
Inima ta n-o să-și mai afle tihna în codru, cât vei trăi.

Gandalf tăcu și închise ochii.

— Așadar, mie nu mi-a trimis nici o solie? întrebă Gimli și-și plecă fruntea.

— Întunecate-i sunt vorbele, zise Legolas, și lipsite de-nțeles pentru cei ce le primesc.

— Asta nu mă-ncălzește cu nimic, spuse Gimli.

— Ce-ai vrea? întrebă Legolas. Să-ți spună pe față de propria-ți moarte?

— Da, dacă altceva nu are a-mi spune.

— Ce se-ntâmplă? făcu Gandalf, deschizând ochii. Da, cred că pot desluși cuvintele ei. Iertare ție, Gimli! Chibzuim încă o dată asupra soliiilor. Dar ți-a transmis și ție vești și nu-s nici triste, nici întunecate.

„Lui Gimli, fiu al lui Gloin, a zis ea, salutul Doamnei. Tu, Purtător al Șuviței, oriunde-i merge, te va-nsoți grija mea. Dar, păzea! E-un copac anume spre care să-ți îndrepti securea!”

— Fericită clipa în care te-ai întors la noi, Gandalf! strigă gnomul, țopăind și cântând din rărunchi pe limba lui. Haideți, haideți! îi îndemnă el, rotindu-și securea în mână. Că doar n-om crăpa căpățâna sfântă a lui Gandalf! Hai s-o aflăm pe cea potrivită!

— N-o să ai mult de căutat, zise Gandalf, ridicându-se de la locul lui. Haideți! Atât am avut de depănat amintiri, așa, ca-ntre vechi prieteni ce s-au regăsit. Acum e timpul să-i dăm zor.

Se înfășură din nou în mantia lui veche și ponosită și porni înainte. Ceilalți îl urmară iute pe povârnișul ce cobora dinspre pragul înalt, croindu-și iar drum prin pădure, spre malul Scăldătorii Enților. Nu mai scoaseră o vorbă, până poposiră din nou pe iarba de la poalele Fangornului. Nu se vedea nici o urmă de-a cailor lor.

— Nu s-au întors, zise Legolas. O să mergem pe jos pân-o să cădem lați.

— Eu n-am să merg pe jos. Nu mai avem vreme, spuse Gandalf. Apoi își ridică privirea și șuieră atât de limpede și de ascuțit, încât ceilalți rămaseră uimiți. Nu-și puteau închipui cum buzele acelea stafidite, ascunse în barbă, erau în stare să scoată un asemenea sunet. De trei ori șuieră, apoi li se păru că aud în depărtare nechezatul slab al unui cal, purtat de vântul de răsărit dinspre câmpie. Așteptară înmărmuriți. Nu trecu mult și le ajunse la urechi tropot de copite, întâi mai mult ca un tremur al pământului, deslușit doar de Aragorn, care sta întins pe iarbă alături de ceilalți, crescând apoi din ce în ce mai mult și mai limpede, într-un ritm rapid.

— Vin mai mulți cai, zise Aragorn.

— Bineînțeles, îi replică Gandalf. Suntem o povară prea mare pentru unul singur.

— Sunt trei, spuse Legolas, scrutând câmpia. Ia uite-i cum aleargă! E Hasufel și lângă el amicul meu, Arod. Dar în fruntea lor e unul foarte mare. N-am mai văzut în viața mea un astfel de cal.

— Și nici n-ai să mai vezi, zise Gandalf. E lute ca Gândul, căpetenia *mearșilor*, împărații cailor, și nici măcar Theoden, regele Rohanului, n-a călărit unul mai frumos. Uitați-vă cum lucește ca argintul și-aleargă lin, ca un pârâiaș! A venit pentru mine: e calul Călărețului Alb. Vom merge împreună la luptă.

Chiar în timp ce bătrânul vrăjitor le deslușea aceste treburi, mândrețea de cal începuse să urce povârnișul spre ei; veșmântul îi strălucea, coama îi flutura în vârtejul iuțelii galopului. Nu departe, îndărătul lui, veneau și ceilalți doi. De cum îl zări pe Gandalf, lute ca Gândul încetini pasul și necheză puternic; apoi se apropie ușor, la trap, plecându-și capul mândru, și începu să-i amușineze bătrânului grumazul cu nările lui fremătătoare. Gandalf îl mângâie.

— E cale lungă din Vâlceaua Despicață, prietene, zise el; dar tu ești înțelept și iute. Prietenul la nevoie se cunoaște. Și-acum, vom merge departe-mpreună și nu ne vom mai despărți niciodată pe lumea asta!

Curând, se apropiară și ceilalți doi cai, oprindu-se liniștiți, de parcă ar fi așteptat o poruncă.

— Pornim pe dată spre Meduseld, palatul stăpânului vostru, Theoden, zise Gandalf, cu gravitate, iar ei își plecară capetele. Nu prea avem timp, așa că, dacă nu vă e cu supărare, prieteni, vom merge călare. Vă conjur să porniți cu cea mai mare iuțeală. Hasufel îl va purta pe Aragorn, iar Arod, pe Legolas. Pe Gimli am să-l țin în fața mea, dacă lute ca Gândul îngăduie să ne ducă pe amândoi. Mai zăbovim doar să tragem o dușcă.

— Acum încep eu să pricep ceva din misterul de azi-noapte, zise Legolas, sărind sprinten în spinarea lui Arod. Chiar dacă la început or fi fugit de frică, l-au întâlnit apoi pe lute ca Gândul, căpetenia lor, și l-au întâmpinat cu bucurie. Știai că se află pe aproape, Gandalf?

— Da, știam, răspunse vrăjitorul. Mi-am adunat gândurile asupra lui și l-am îndemnat să se grăbească; pentru că ieri era departe, în partea de miazăzi a ținutului acestuia. Și mă poate purta ca vântul înapoi.

Gandalf îi spuse ceva lui lute ca Gândul și calul porni în trombă, fără însă s-o ia prea mult înaintea celorlalți. După o vreme, se întoarse brusc și alese un loc unde malul era mai lin. Apoi trecu prin râu și îi călăuzi spre miazăzi, pe o câmpie netedă, fără nici un arbore. Vântul unduia întinderile nesfârșite de iarbă cenușie. Nici urmă de

drumuri sau de cărări, dar lute ca Gândul nu șovăia.

— O ia de-a dreptul către sălașurile lui Theoden, pe la poalele Munților Albi, zise Gandalf. Așa o s-ajungem mai repede. Pământu-i mai arid peste râu, în ținutul de la soare-răsare, pe unde trec urmele principale spre miazănoapte, dar lute ca Gândul știe toate hârtoapele și smârcurile de pe drum.

Merseră și merseră călare ceasuri întregi, prin luncile de pe mal. Pe-alocuri, iarba era atât de înaltă, încât le trecea de genunchi, iar armăsarii păreau că înoată într-o mare cenușiu-verzuie. Dădură de nenumărate bălți ascunse și trecură peste pogoane întregi de bălțină înșelătoare acoperită de rogoz unduitor; dar lute ca Gândul găsea calea dreaptă, iar ceilalți cai urmau dâra lăsată de el. Încet-încet, soarele coborî spre apus. Pe întinsul câmpiei, li se păru, o clipă, că văd în zare o pâlălaie roșiatică scufundându-se în iarbă. De-o parte și de alta, ceva mai jos de linia orizontului, străluceau aprins culmile munților. Părea că se înălța un rotocol de fum care întuneca discul solar, dându-i o nuanță sângerie, de parcă acesta ar fi dat foc ierbii, în trecerea sa dincolo de hotarele lumii.

— Acolo se află Strunga Rohan, zise Gandalf. Trebuie să fie la apus de unde ne aflăm noi. Tot în direcția aceea e și Isengardul.

— Văd un rotocol mare de fum, zise Legolas. Ce-o fi?

— Război și răzmeriță, îi răspunse Gandalf. Înainte!

VI Regele din Lăcașul Auriu

Străbătură călare asfințitul și înserarea molcomă; apoi se lăsă noaptea. Când, până la urmă, făcură popas și descălecară, până și Aragorn se simțea înțepenit și vlăguit. Gandalf nu le îngădui decât câteva ceasuri de odihnă. Pe Legolas și pe Gimli îi fură somnul, iar Aragorn se întinse pe spate, cât era de lung; dar Gandalf rămase în picioare, sprijinit în toiag, scrutând întunericul spre răsărit și spre apus. Totul era cufundat în tăcere; nu se vedea și nu se auzea țipenie. Când se deșteptară, cerul nopții era străbătut de nori prelungi, zburătăciți de un vânt de gheață. O porniră iar la drum, la lumina rece a lunii, la fel de repede ca-n plină zi.

Trecură ceasuri întregi și ei își continuă fără preget călătoria. Gimli moțăia și, de bună seamă, ar fi căzut de pe cal dacă n-ar fi fost ținut bine și zgâlțâit de Gandalf. Vlăguți, dar mândri, Hasufel și Arod veneau pe urmele căpeteniei lor neobosite — o umbră cenușie, abia conturată, dinaintea lor. Străbătură leghe după leghe. Luna ceruită scăpata înspre apusul înnorat.

Aerul se răci amarnic. Încet-încet, la răsărit, bezna începu să se destrame și se ivi o geană de lumină cenușie, înghețată. Departe, în stânga lor, sulițele luminoase stacojii se izbiră de zidurile întunecate ale lanțului Emyrn Muil. Se iviră zorile în toată splendoarea lor; o pală de vânt mătură cărarea, năpustindu-se apoi printre ierburile plecate. Deodată, lute ca Gândul rămase neclintit și necheză. Gandalf arătă cu degetul în fața lor.

— la priviți! strigă el, făcându-i pe toți să-și ridice privirile.

Dinaintea lor, se înălțau Munții de Miazăzi, cu creștetele înălbite, brăzdați de umbre. Câmpiile înierbate se izbeau parcă de colinele îngrămădite la poale, revărsându-se în nenumărate văi triste, cuprinse încă de întuneric, neatinsse de lumina zorilor, care își croiau drum șerpuitor în inima munților uriași. Chiar dinaintea călătorilor noștri, cea mai largă dintre aceste vâlcele se deschidea ca un golf alungit printre dealuri. Acolo, în depărtare, deslușiră o prăvălire muntoasă cu o singură culme semeață; la gura văii, se înălța un pisc, precum un străjer singuratic. La

poalele sale curgea un pârâu ca un fir de argint, ivit din vâlcea; pe culmea aceea zăriră în depărtare o pâlpâire în lumina răsăritului — o scânteiere de aur.

— Vorbește, Legolas, zise Gandalf. Spune-ne ce vezi acolo, dinaintea noastră.

Legolas se căzni să vadă ceva, punându-și mâna streășină la ochi, ca să se ferească de săgețile soarelui abia răsărit.

— Văd un pârâu alburii care coboară din culmile înzăpezite, zise el. Acolo, unde apa izvorăște din umbra vâlcele, se ridică un deal, la soare-răsare, înconjurat de un zid întărit și de un gard de mărăcini. Înăuntru se văd acoperișurile caselor, iar în mijloc, pe o terasă înverzită, în slăvi, se înalță lăcașul Oamenilor. Și-mi pare că-i acoperit cu aur. Lumina sa strălucește până hăt, departe. Și stâlpii de la intrare sunt aurii. Acolo stau niște bărbați în zale lucitoare. În rest, doarme toată lumea.

— Edoras se cheamă curțile acelea, zise Gandalf, iar lăcașul auriu e Meduseld. Acolo sălășluiește Theoden, fiul lui Thengel, Regele Obștii din Rohan. Am sosit o dată cu lumina zilei. De-acum, drumul ni se deschide limpede dinainte. Dar trebuie să mergem mai cu luare-aminte; căci dincolo de fruntarii e război, iar rohirrimii, stăpânii cailor, nu dorm, chiar de pare că suntem atât de departe de ei. Vă sfătuiesc să nu scoateți armele la iveală și să nu vorbiți cu trufie, până nu ne-om afla dinaintea tronului lui Theoden.

Dimineța îi înconjura strălucitoare și limpede, iar păsărelele cântau când călătorii ajunseră la un pârâu care se rostogolea cu iuțeală la vale, până în câmpie. La poalele colinelor, el tăia cărarea, într-o fâșie lată, și curgea mai departe, către răsărit, până se vărsa în Scăldătoarea Enților, prin stufăriș. Pământul era înverzit: în lunca reavănă și de-a lungul malurilor înierbate ale pârâului creșteau o mulțime de sălcii. Li se înroșiseră deja vârfurile, simțind apropierea primăverii în ținutul de răsărit. Peste pârâu era un podeț care lega malurile joase, răvășite de copitele cailor. Călătorii îl trecură și ajunseră la o potecă bătătorită care ducea spre înălțimi.

La poalele colinei înconjurată de ziduri, drumul continua în umbra unor movile înalte și înverzite. Pe partea dinspre apus, păreau împrôscate cu zăpadă: printre firele de iarbă, răsăreau niște floricele ca stelele fără număr.

— Ia uitați-vă, zise Gandalf. Ce drăgălași sunt ochii aceia strălucitori din iarbă! Veșnicuțe, așa le zice, sau, pe tărâmul acesta al oamenilor, *simbelmyne*, căci înfloresc în toate anotimpurile anului și cresc pe unde se odihnesc morții. Băgați de seamă, am ajuns la gorganele mărețe unde dorm seniorii lui Theoden.

— Șapte pe partea stângă și nouă, pe dreapta, zise Aragorn. Lăcașul Auriu a fost ridicat de-a lungul mai multor vieți omenești.

— De cinci sute de ori au căzut frunzele în Codrul Întunecat, la mine acasă, zise Legolas, și nu ne-a părut mai mult de-o clipă.

— Dar Călăreților din Obște li se pare o veșnicie, zise Aragorn, așa că ridicarea acestei case nu este pentru ei decât amintirea unui cânt, iar vremurile de altădată sunt pierdute în negura timpului. Acum, îi zic acestui pământ casa lor proprie. Au vorba încurcată, după felul neamurilor de la miazănoapte.

Apoi începu să incanteze încetișor, într-o limbă molcomă, necunoscută elfului și gnomului; și totuși ascultau, căci era tare melodioasă.

— Socot că e-n limba rohirrimilor, zise Legolas; căci e precum ținutul acesta: bogată și, oarecum, curgătoare, altfel aspră și neclintită, ca munții. Dar nu-mi dau seama ce zice, afară doar că-i împovărată de mâhnirea Oamenilor Muritori.

— Iată cum sună în Limba Comună, zise Aragorn, străduindu-mă s-o talmăcesc cât pot eu de bine:

Unde-s acum calul și călărețul?

Unde-i cornul ce suna?
Unde-s coiful și cămașa de zale și părul bălai ce se revărsa?
Unde-s mâna pe strune de harpă și focul stacojiu ce-ardea?
Unde-s primăvara și rodul și grâul ce-nalt îmi creștea?
Ca ploaia pe munte, ca vântul pe pajiști s-au dus;
Dincolo de coline, în beznă, zilele-au plecat spre apus.
Cine-o să mai strângă fumul din lemnul uscat arzând,
Să se minuneze de anii în zbor, dinspre mare venind?

Așa grăit-a un poet de mult uitat în Rohan, amintindu-și cât de înalt și de mândru era Eorl cel Tânăr, care plecase de la Miazănoapte; iar bidiviul lui, Felarof, tatăl cailor, avea aripi la picioare.

Acestea fiind spuse, călătorii trecură de gorganele tăcute. Și urmând drumul întortocheat ce ducea la cocoașele înverzite ale colinelor, ajunseră într-un târziu la zidurile uriașe, bătute de vânt și la porțile Edorasului.

Acolo se găseau o mulțime de bărbați în zale lucitoare, care săriră îndată în picioare și le aținură calea cu lăncile.

— Opriți-vă! Cine sunteți, străinilor? strigară ei în limba din Obștea Călăreților, cerându-le să le spună numele și misiunea lor.

În ochi li se citea o uimire neprietenosă; se uitară încruntați la Gandalf.

— Ei bine, eu vă înțeleg graiul, le răspunse el în aceeași limbă; dar puțini străini de locurile acestea se pot lăuda cu așa ceva. De ce nu vorbiți atunci în Limba Comună, așa cum e obiceiul în Apus, dacă vreți să vi se răspundă?

— Aceasta-i voia lui Theoden, regele, ca nimeni să nu treacă de-aceste porți, afară de cei care ne știu limba și ne sunt prieteni, răspunse unul dintre străjeri. Nimeni nu e bine venit aici în vreme de război, afară de oamenii noștri și de cei ce vin din Fortăreața Colnicului, din ținutul Gondor. Cine sunteți voi, ce năvăliți așa, nechibzuit, dinspre câmpie, înveșmântați ciudat și călare pe cai ca ai noștri? Stăm aici de strajă de multă vreme și v-am zărit încă de când erați foarte departe. N-am mai văzut călăreți așa ciudați și nici cai mai semeți ca armăsarul acela. De n-om fi orbiți de vreo vrajă, apăi unul ca ăsta e din neamul *mearșilor*. Ia spune, nu cumva ești vreun vrăjitor, vreo iscoadă de-a lui Saruman sau o nălucă de-a lui? Hai, vorbește! Și repede!

— Nu suntem năluci, zise Aragorn, și nici privirea nu te-nșeală. Căci, ai dreptate, aceștia sunt caii voștri — lucru pe care, știu bine, l-ai știut înainte să ne întrebi. Dar ai mai văzut geambași care să se întorcă la grajdul pe care l-au păgubit? Aceștia sunt Hasufel și Arod și ni i-a împrumutat Eomer, al Treilea Mareșal al Mărcii, acum două zile. Am venit să i-i înapoiem, așa cum i-am promis. Nu s-a întors Eomer încă, să vă vestească sosirea noastră?

Prin ochii străjerului trecu o undă de neliniște.

— De Eomer n-am nimic a spune, îi răspunse el. Dacă adevăr grăit-ai, atunci Theoden trebuie să fi auzit de voi. Poate venirea voastră nu-i chiar atât de neașteptată. Acu' vreo două nopți, a venit Limbă de Vierme și ne-a spus că, din porunca lui Theoden, n-are voie nici un străin să treacă pe-aici.

— Limbă de Vierme? întrebă Gandalf, privindu-l tăios pe străjer. Să nu mai aud de el! Misia mea nu este să-l văd pe Limbă de Vierme, ci pe însuși Seniorul Obștii. Mă grăbesc al naibii. Ce-ar fi să te duci sau să trimiți pe cineva să-l vestească de sosirea noastră?

Se uită lung la bărbatul din fața lui și ochii îi scăpărară pe sub fruntea bombată.

— Da, am să mă duc, răspunse el rar. Dar cum să-i spun că vă cheamă? Și ce

să-i spun despre tine? Bătrân și amărât îmi pari, și totuși, ești crunt și neîndurător pe dinlăuntru. Așa socotesc.

— Bine vezi, bine găsești, zise vrăjitorul. Căci sunt Gandalf. M-am întors. Și, bagă de seamă! Am adus și eu un cal înapoi. Iată-l pe lute ca Gândul cel fără pereche, pe care nimeni altcineva nu-l poate îmblânzi. Iar aici, lângă mine, e Aragorn, fiul lui Arathorn, moștenitorul Regilor, ce la Fortăreața Colnicului se duce. Iată-i și pe Legolas, elful, și pe Gimli, gnomul, tovarășii noștri. Du-te acum și spune-i stăpânului tău c-avem o vorbă cu el, dacă are bunătatea să ne primească în lăcașul său.

— Pe legea mea, ciudate vă sunt numele! Dar le voi vesti, așa cum îmi cereți, și voi afla de voia stăpânului, zise străjerul. Așteptați un pic și-am să v-aduc răspunsul așa cum poștește el. Dar nu vă-mbătați cu apă rece! Trăim vremuri întunecate.

Plecă iute, lăsându-i pe străini în grija camarazilor săi. După un timp, se întoarse.

— Urmați-mă! zise el. Theoden vă îngăduie să poftiți; dar orice armă ați avea, chiar și-un toiag, trebuie s-o lăsați dinaintea pragului. Ușierii or să le ia în pază.

Porțile întunecate se dădură deodată la o parte. Călătorii intrară, urmându-și în șir călăuza. Dădură de o alee largă, pietruită, care se unduia când în sus, când în jos, din loc în loc având câte un șir de trepte bine făcute. Trecură pe lângă o mulțime de case de lemn, cu uși înnegrite. Alături cu drumul, printr-un canal de piatră, curgea un pârau limpede, susurând scânteietor. Până la urmă, ajunseră în vârful colinei. Acolo se afla un podiș, deasupra unei terase înverzite, la poalele căreia izvora, dintr-o piatră dăltuită în formă de cap de cal, un pâraiaș care curgea într-un bazin. De-acolo venea pâraul de pe marginea drumului. Spre terasă, urca un șir de scări de piatră, înalte și largi, iar de-o parte și de alta a ultimei trepte se afla câte un jilț tăiat în stâncă. În acel loc stăteau alți străjeri, cu săbiile trase pe genunchi. Șuvițele de păr auriu le cădeau pe umeri; soarele le împodobește scuturile verzi, și platoșele lor ardeau parcă, iar când se ridicară în picioare, părură mai înalți ca oamenii muritori.

— Iată ușile dinaintea voastră, le spuse călăuza. Acum trebuie să mă întorc la poartă, unde mi-e datoria. Rămas-bun! Și fie ca Seniorul Obștii să-și reverse mărinimia asupra voastră!

Se întoarse și-o luă repede pe alee îndărăt. Ceilalți urcară scara lungă, sub privirile străjerilor înalți care stăteau acolo sus, fără să scoată o vorbă, până ce Gandalf puse piciorul pe terasa pavată de la capătul treptelor. Atunci, le urară bun venit, cu glasuri limpezi, în limba lor.

— Fiți bine veniți, oaspeți de departe! ziseră ei, întinzând mânerile spadelor, în semn de pace.

Pietrele prețioase scânteiară verzui în bătaia soarelui. Apoi, unul dintre străjeri făcu un pas înainte și li se adresă în Limba Comună:

— Sunt Ușierul lui Theoden. Hama e numele meu. Vă conjur acum să vă lăsați armele aici, înainte să intrați.

Atunci Legolas îi întinse cuțitul său cu plasele de argint, tolba și arcul.

— Să le păzești cu grijă, rosti el, căci sunt din Codrul de Aur și însăși Doamna din Lothorien mi le-a dăruit.

De mare uimire se umplu chipul bărbatului, care așeză iute armele lângă zid, de parcă s-ar fi temut să le țină în mână.

— Nu se va atinge nimeni de ele, îți făgăduiesc, zise el. Aragorn șovăi o clipă.

— Nu-i voia mea, zise el, să mă despart de spadă și nici să încredințez pe Anduril pe mâini străine.

— Dar e voia lui Theoden, zise Hama.

— Nu sunt atât de convins că voia lui Theoden, fiul lui Thengel, fie el și Senior al Obștii, ar trebui să fie mai importantă decât voia lui Aragorn, fiul lui Arathorn,

moștenitorul lui Elendil din Gondor.

— Acesta e lăcașul lui Theoden, nu al lui Aragorn, fie el și Rege al Gondorului, de pe tronul lui Denethor, zise Hama, pășind repede în fața porților și aținându-le calea.

Avea acum spada în mână, îndreptată cu vârful spre străini.

— Asta-i vorbărie fără rost, zise Gandalf. Porunca lui Theoden n-are nici o noimă, însă la fel de fără rost e să nu te supui. În lăcașul lui, un rege face ce vrea, fie că-i nebunie sau înțelepciune.

— Așa e, zise Aragorn. Și-aș face întocmai cum îmi cere stăpânul casei, chiar de m-aș afla într-o bojdeucă de lemn, dacă aș avea o spadă oarecare și nu pe Anduril.

— Oricare i-ar fi numele, zise Hama, aici o vei lăsa, dacă vrei să nu te pui cu toți oamenii din Edoras.

— Nu singur! făcu Gimli, trecându-și degetele peste tăișul securii sale, de parc-ar fi avut în față un arbore tânăr pe care se pregătea să-l doboare. Nu e singur!

— Hai, hai, făcu Gandalf împăciuitor. Că doar suntem cu toții primeni aici. Sau, cel puțin așa ar trebui să fim; căci dacă ne certăm, o s-ajungem de râsul Mordorului. Misiunea mea e grabnică. Iată spada mea, bunule Hama. Ai grijă de ea. Glamdring îi e numele, căci elfii au făcut-o în vechime. Și-acum, lasă-mă să trec. Hai, Aragorn! Aragorn își desfăcu cingătoarea fără tragere de inimă, și-și sprijini el însuși spada de zid.

— O pun aici, zise el. Dar îți poruncesc să nu te-atingi de ea și nici să nu îngădui altora s-o atingă. În teaca asta sălășluiește Tăișul ce-a fost Despicat și refăcut apoi. Telchar a făurit-o întâi, în negura vremurilor. Moartea se va abate asupra oricui se-ncumetă să tragă sabia lui Elendil din teacă, afară de moștenitorul lui.

Străjerul se dădu un pas îndărăt și se uită uluit la Aragorn.

— Se pare c-ai venit pe aripile cântului din vremuri străvechi, zise el. Așa să fie, Măria Ta, cum ți-e porunca.

— Ei, bine, dacă Anduril o însoțește, și securea mea poate să stea aici, fără să se rușineze, spuse Gimli, punându-și arma jos. Și-acum, că ți-am făcut voia, lasă-ne să ne ducem la stăpânul tău, să-i vorbim.

Străjerul încă șovăia.

— Toiagul, i se adresă el lui Gandalf. Iertare, dar și ăsta trebuie să rămână dinaintea ușilor.

— Ce lucru prost chibzuit! făcu Gandalf. Prevederea-i una, iar mojicia, alta. Sunt bătrân. Dacă nu mă sprijin în toiag, atunci am să m-așez aici, până când o binevoi Theoden să vină el însuși, ca să stăm de vorbă.

Aragorn începu să râdă.

— Fiecare are câte ceva mult prea drag, ca să se-ncreadă în ceilalți. Dar te rabdă pe tine inima să desparți un bătrân de sprijinul său? Hai, lasă-ne să intrăm.

— Un toiag în mâinile unui vrăjitor poate fi mai mult decât o proptea la bătrânețe, zise Hama.

Se uită atent la toiagul de frasin în care se sprijinea Gandalf.

— Deși am îndoieli, mă-ncred în ce-mi zice inima. Simt că ne sunteți prieteni și oameni de toată cinstea și isprava, fără gânduri ascunse. Puteți intra.

Străjerii ridicară drugii grei care stăteau de-a curmezișul ușilor. Când le împinseră încet, acestea scârțâiră din țâțânile mari. Călătorii intrară. Sala li se păru întunecoasă și caldă, față de aerul curat de pe colină. Era lungă și largă, bătută de umbre și luminată slab; acoperișul înalt era susținut de stâlpi solizi. Dar ici-colo, prin ferestrele de sus, de sub streășină, pătrundeau raze de soare scânteietoare. Prin tavan, deasupra unui fuior de fum ce se înălța, se vedea cerul albastru-stins. Pe măsură ce ochii li se obișnuiau cu întunericul, călătorii distinseră că dușumeaua era acoperită

de pietre de tot felul; o mulțime de rune și de desene ciudate li se încurcau sub picioare. Văzură acum că stâlpii erau bogat încrustați cu aur și pictați în culori pale, de-o strălucire mohorâtă. Pe pereți, atârnavă o mulțime de tapiserii și deasupra lor, pe spații mari, mășăluiau siluete din vechile povești, unele înnegrite de ani, altele ascunse de semiîntuneric. Dar asupra uneia cădea o rază de soare: un tânăr călare pe un cal alb. Suna dintr-un corn măreț și pletele blonde îi fluturau în vânt. Calul avea capul semețit, nările umflate, roșii în timp ce necheza, mirosind băătălia depărtată. Pe picioare îi șiroia apă înspumată, alburii-verzuie.

— Uitați-l pe Eorl cel Tânăr! zise Aragorn. Așa a plecat călare de la Miazănoapte, la băătălia de pe Câmpia Celebrant.

Și astfel, cei patru înaintară, trecând pe lângă focul curat care ardea pe vatra lungă din mijlocul încăperii. Apoi se opriră. La capătul depărtat al lăcașului, dincolo de vatră, cu fața spre ușile de la miazănoapte, era o lespede cu trei trepte; iar la mijlocul lespezii se afla un jilț mare, auriu. În el stătea un bărbat atât de împovărat de ani, încât părea aproape un pitic; dar părul lui alb era lung și des și i se revărsa în șuvițe bogate de sub o cunună subțire de aur, pe care o purta pe frunte. În mijlocul ei, strălucea un singur diamant. Barba i se revărsa albă ca zăpada, până la genunchi; dar ochii îi ardeau într-o lumină strălucitoare. Sclipiră la vederea străinilor. În spatele lui stătea o femeie îmbrăcată în alb. Pe scări, la picioarele bătrânului, ședea un bărbat stafidit, cu chipul palid și înțelept și cu pleoapele grele.

Era o tăcere de mormânt. Bătrânul nu mișca în jilțul lui. Într-un târziu, Gandalf vorbi:

— Primește salutul meu, Theoden, fiu al lui Thengel! M-am întors. Căci, iată, se apropie furtuna și e momentul ca prietenii să se strângă cu toții, ca să nu fie zdrobiți unul câte unul.

Bătrânul se ridică în picioare încet, sprijinit într-un toiag negru și scurt, cu măciulia albă, de os; acum străinii văzură că, deși cocârjat, era încă înalt, iar în tinerețe trebuie să fi fost o mândrețe de om.

— Te salut și eu, răspunse bătrânul, și poate că te aștepti să fii întâmpinat cu drag. Dar, să-ți spun drept, mă cam îndoiesc de bunul rost al venirii tale aici, jupâne Gandalf. Mereu ne-ai fost o piață rea. În urma ta au apărut necazurile ca ciorile. Și cu cât ai venit mai des, cu atât a fost mai rău. N-am să te mint: în clipa în care am aflat că s-a întors lute ca Gândul singur, m-am bucurat de venirea calului, dar m-am bucurat și mai mult de lipsa călărețului; iar când Eomer mi-a adus vestea că te-ai dus, în sfârșit, în nesfârșitul tău sălaș, nu te-am jeli. Dar soliile de departe sunt rareori adevărate. Iată-te iar! Și-o dată cu tine, sosesc rele mai mari ca până-acum, după câte m-aștept eu. De ce să te întâmpin cu bucurie, Gandalf, Cioara Furtunii? Ia spune!

Se așeză iar anevoie în jilțul său.

— Adevăr grăit-ai, Măria Ta, interveni bărbatul palid care stătea pe treptele lespezii. Nici cinci zile n-au trecut de când ne-a sosit vestea amară că Theodred, fiul tău, a fost ucis la Hotarele de la Soare-Apune; mâna ta dreaptă, al Doilea Mareșal al Obștii! Și nici în Eomer nu te poți încrede. Dacă ar fi după el, puțini oameni ar mai fi lăsați de strajă zidurilor tale. Iar acum, colac peste pupăză, aflăm din Gondor cum că Seniorul Întunecimii stârnește zarvă în Răsărit, într-o astfel de clipă și-a găsit hoinarul ăsta să se întoarcă. Da, chiar așa, de ce te-am întâmpina cu bucurie, Cioară a Furtunii? Eu îți zic *Lathspell*, adică Veste Rea; iar vestea rea e ca un oaspete hain, așa se spune. Rânji, ridicându-și o clipă pleoapele grele și uitându-se la străini cu ochii lui întunecați.

— Se spune că ești înțelept, prietene Limbă de Vierme, și ești, fără doar și poate,

un mare sprijin pentru stăpânul tău, îi răspunse Gandalf cu glasul blând. Totuși sunt două feluri prin care poate veni un om cu vești rele. El poate să fie un lucrător al răului; sau poate să fie singur, ca frunzele, și să vină doar să dea ajutor, în vreme de restriște.

— Așa e, zise Limbă de Vierme, dar mai e un soi: ciugulitorii de oase, cei ce se amestecă în durerea celorlalți, hienele care se îmbuibă pe seama războiului. Ce ajutor ne-ai dat vreodată, Cioară a Furtunii? Și ce ajutor ne-aduci acum? Ultima dată ne-ai cerut *tu* ajutorul, când ai mai fost pe-aici. Atunci, Măria Sa ți-a îngăduit să-ți alegi un cal pe care-l vrei și să pleci; și, spre uimirea noastră, a tuturor, ai avut obrăznicia să-l iei pe lute ca Gândul. Măria Sa a fost lovit de durere; și totuși, pentru unii, prețul plătit ca să ți se grăbească plecarea din ținut n-a fost prea mare. Socot acum că istoria se va repeta: ne vei cere iar ajutorul, în loc să ni-l dai tu nouă. Ne-aduci oameni? Ne-aduci cai, spade, lănci? Asta aș numi ajutor; de-asta avem noi nevoie acum. Darăștia care vin după coada ta cine sunt? Trei haimanale zdrențăroase și murdare; iar tu, cel mai cerșetor dintre toți patru!

— În ultima vreme, se pare, buna-cuviință nu mai e la mare cinste la curtea ta, Theoden, fiu al lui Thengel, zise Gandalf. Nu ți-a spus străjerul de la poartă numele tovarășilor mei? Arareori i-a fost dat vreunui senior din Rohan să primească deodată trei oaspeți ca aceștia. Au lăsat la ușa ta arme care prețuiesc mai mult ca o armată de oameni muritori, chiar dintre cei mai puternici. Cenușiu le este straiul, căci elfii i-au înveșmântat astfel, ca să poată trece prin bezna marilor primejdii și să ajungă la lăcașul tău.

— Atunci Eomer adevăr grăit-a, cum c-ai fi în cârdășie cu Vrăjitoarea din Codrul de Aur? Întrebă Limbă de Vierme. Nu-i de mirare: totdeauna s-au urzit ițe viclene în valea Dwimordene.

Gimli făcu un pas mare în față, dar simți imediat mâna lui Gandalf încleștându-i umărul, așa că se opri și rămase stană de piatră.

Prin Dwimordene, prin Lorien ;
Arar picior de om a trecut
Puțini ochi de muritori zărit-au lumina
Care sălășluiește acolo de-a pururi strălucind.
Galadriel! Galadriel!
Limpede-i apa fântânii tale
Albă e steaua în mâna ta dalbă;
Neprihănite, nepătate sunt frunza și glia
în Dwimordene, în Lorien
Mai mândră decât pot muritorii cu gândul ticlui.

Astfel cântă Gandalf cu glas duios, dar deodată își schimbă firea. Azvârlindu-și mantia ponosită, se ridică, fără să se mai sprijine în toiag. Și rosti rece, cu glas limpede:

— Înțeleptul vorbește numai ce știe, Grima, fiu al lui Galmod. Ai ajuns un vierme fără minte. Așa că taci și ține-ți limba aia despăcată-n gură. Doar n-am trecut prin foc și sabie ca să-mi arunc vorbe de ocară cu un slujitor, până ies scânteii!

Își ridică toiagul. Se auzi un bubuit de tunet. Soarele dispăru din ferestrele de la răsărit; în sală se făcu întuneric de-ai fi zis că-i noapte. Tăciunii din foc păliră mohorâți. Nu se mai zărea decât Gandalf, înalt și alb, dinaintea vetrei înnegrite. În bezna aceea, se auzi glasul șuierat al lui Limbă de Vierme:

— Nu te-am povățuit eu, Măria Ta, să nu-i dai voie cu toiagul aici? Smintitul ăla

de Hama ne-a trădat!

Apăru un fulger care păru că despică acoperișul. Apoi se făcu liniște. Limbă de Vierme căzu cu fața la pământ.

— Și-acum, Theoden, fiu al lui Thengel, binevoiești să-ți pleci urechea la mine? Întrebă Gandalf. Ai nevoie de ajutor?

Își ridică toiagul, îndreptându-l spre o fereastră de sus. Acolo întunericul părea să se risipească și în depărtare apăru un petic de cer lucitor.

— Nu-i totul cufundat în întuneric. Ia-ți inima-n dinți, Senior al Obștii; căci n-ai să afli sprijin mai de nădejde ca al meu. Nu dau povețe celor ce se lasă pradă deznădejdii. Totuși aș avea câte ceva să-ți spun. Ai să m-ascuți? Vorbele mele nu-s pentru toată lumea. Te conjur să ieși și dinaintea ușii, să te uiți peste fruntarii. Prea ai stat mult în beznă și te-ai încrezut în născociri trunchiate și-n șușoteli ticăloase.

Theoden se sculă anevoie din jilțul său. În sală începu să crească iar o lumină palidă. Femeia îl urmă iute pe regele împovărat de ani, luându-l de braț, iar acesta coborî cu pași nesiguri de pe lespede, apoi porni încet de-a lungul sălii. Limbă de Vierme rămase întins la podea. Ceilalți ajunseră în fața ușilor, iar Gandalf bătu.

— Deschideți! strigă el. Iese Seniorul Obștii!

Ușile se dădură la o parte și în încăpere pătrunse șuierând un val de aer tare. Pe colină bătea vântul.

— Trimite-ți străjerii jos, pe scară, zise Gandalf. Iar tu, domniță, lasă-l puțin. Voi avea eu grijă de el.

— Du-te, Eowyn, fiică a surorii mele, o îndemnă regele. Nu mai ai de ce să te temi.

Fata se întoarse și porni încet spre casă. Când ajunse în dreptul ușilor, se opri și se uită îndărăt. Privirea ei năpădită de griji îl învălui pe rege într-o milostenie rece. Avea chipul nespus de frumos, iar părul ei lung părea un râu de aur. Mlădie se înălța în rochia-i albă, încinsă cu un brâu de argint; cu toate acestea, părea puternică și tare ca oțelul — o adevărată fiică a regilor. Astfel îi apăru Eowyn, Domnița Rohanului, lui Aragorn, pentru prima oară în Plină lumină de zi; și o găsi mândră, mândră și rece, ca zorii unei zile de primăvară timpurie, neajuns încă la rangul de femeie. Deodată ea avu ochi și pentru el, voinicul moștenitor al regilor, înțelepți de ierni fără de număr, înveșmântat în mantia-i cenușie, cu o forță pe care, deși ascunsă, ea o ghici pe dată. O clipă, rămase stană de piatră; apoi se întoarse iute și se făcu nevăzută.

— Acum, stăpâne, zise Gandalf, privește-ți ținutul! Desfată-ți iar nările cu aerul libertății!

Din pridvorul de deasupra mării terase văzură câmpiile verzi ale Rohanului de dincolo de pârâu, pierzându-se în fumul depărtării. Perdelele de ploaie zburătăcită de vânt cădeau pieziș la pământ. Deasupra și către apus, cerul era încă înnegurat de tunete, iar fulgerele pâlpâiau în zare, printre colinele abia ghicite. Dar vântul o luase spre miazănoapte, iar vijelia ce se stârni de la răsărit se domolea, depărtându-se către marea de miazăzi. Deodată, printr-o spărtură din norii dindărătul lor, țâșni ca o săgeată o rază de soare. Șiroaiele ploii scânteiară ca argintul și râul sclipi în depărtare, ca o oglindă lucie.

— Nu-i chiar așa-ntuneric pe-aici, vorbi Theoden.

— Nu, zise Gandalf. Și nici povara anilor nu te-apasă atât de tare, pe cât și-ar fi închipuit unii. Azvârle-ți propteaua aia.

Toiagul negru îi căzu regelui din mână, izbindu-se cu zgomot de pietre. Theoden își îndreptă încet șalele, ca un moșneag care trudise aplecat prea multă vreme. Acum se înălța drept și, cum privea spre cer, ochii lui se făcură albaștri.

— Întunecate vise-am mai avut în ultima vreme, rosti el, dar mă simt ca abia trezit din somn. Cât mi-aș dori acum să fi venit mai demult, Gandalf! Căci mă tem că-i prea târziu și nu vei face decât să vezi ultimele clipe ale Casei mele. Slăvitul lăcaș înălțat de Brego, fiul lui Eorl, se va prăbuși. Jițul măreț va fi mistuit de flăcări. Oare se mai poate face ceva?

— Se mai pot face multe, zise Gandalf. Dar întâi trimite după Eomer. Oare mă-nșel eu, sau îl ții ostatic, la îndemnul lui Grima, căruia toți, afară de tine, stăpâne, îi zic Limbă de Vierme?

— Așa e, recunosc Theoden. S-a răzvrătit împotriva poruncilor mele și l-a amenințat pe Grima cu moartea, chiar în lăcașul meu.

— Nu crezi că există oameni care țin la tine, dar nu și la Limbă de Vierme și la povețele lui? îl întrebă Gandalf.

— Așa o fi. Am să fac precum spui. Chemați-l pe Hama la mine. O dată ce s-a dovedit nevrednic să-mi străjuiască ușile, hai să-l facem purtător al soliilor. Vinovatul să-l aducă pe vinovat la judecată, rosti Theoden cu glas crunt, dar îndreptându-și privirile spre Gandalf, surâse și, în clipa aceea, cutele care îi brăzdau chipul copleșit de griji dispărură fără urmă.

Odată Hama plecat, după ce primise poruncile cuvenite, Gandalf îl duse pe Theoden până la un jilț de piatră, așezându-se el însuși în fața regelui, pe treapta de sus. Aragorn și tovarășii săi rămaseră în picioare, în apropiere.

— Nu-i vreme să-ți spun tot ce-ar fi de spus, zise Gandalf. Totuși, de nu mă înșeală nădejdea, nu-i departe clipa când îți voi putea povesti tot. Căci, vai, te paște o primejdie cum nici măcar vicleanul Limbă de Vierme n-ar fi în stare să-ți urzească în vis. Dar, vezi bine, acum nu mai visezi. Ai revenit la viață. Gondorul și Rohanul nu mai sunt singure. Dușmanul e mai puternic decât ne putem închipui, însă mai avem o nădejde de care el nu știe.

Gandalf vorbea acum pripit, cu glasul scăzut și tainic; nimeni nu auzea ce spune, în afară de rege, ai cărui ochi se luminau. Într-un târziu, Theoden se ridică în toată măreția lui, alături de Gandalf, și privirile lor se îndreptară împreună din înălțimi, spre răsărit.

— Se pare, rosti Gandalf, de data aceasta cu glas pătrunzător și limpede, că nădejdea ne vine tot de-acolo de unde-i și spaima cea mai cruntă. Soarta noastră atârnă neclintită de-un fir de păr. Și totuși, dacă reușim să nu ne lăsăm cuceriți măcar o vreme, mai e o nădejde.

Ceilalți se uitară și ei spre răsărit. Peste leghe nesfârșite de pământ își aruncară privirile, până hăt-depart, unde se putea răzbi cu ochii, cuprinși încă de nădejde și de teamă, ajungând dincolo de munții întunecați ai Tărâmului Umbrei. Unde era acum Purtătorul Inelului? Da, soarta lor atârna doar de un fir de păr. Și cum își căznea el ochii atotvăzători, lui Legolas i se păru că zărește o scânteiere alburie; pesemne că acolo, în depărtare, soarele aurea unul dintre foișoarele Turnului Străjii. Și mai încolo, dincolo de zarea nesfârșită, dar amenințătoare, se vedea o flăcăruie.

Theoden se lăsă iar jos, ca și cum vlăguiala pusese iar stăpânire pe el, în ciuda voinței lui Gandalf. Se întoarse și își privi lăcașul măreț.

— Vai mie! făcu el. Mi-a fost dat să trăiesc asemenea zile de restriște, în loc să-mi aflu tihna binemeritată acum, la bătrânețe. Bietul Boromir Viteazul! Tinerii pier și rămân bătrânii să se ofilească.

Își încleștă genunchii cu mâinile lui brăzdate de vreme.

— Mai bine-ai apuca mânerul unei spade, ca să-ți amintești de vigoarea lor de demult, zise Gandalf.

Theoden se ridică și își duse mâna la șold; dar nu dădu de nici o spadă.

— Pe unde mi-o fi pitit-o Grima? murmură el printre dinți.

— Ia-o pe-aceasta, Domnia Ta, rosti un glas limpede. Ți-a slujit mereu cu credință.

Pe scări urcaseră fără zgomot doi bărbați care se opriseră la câteva trepte de ei. Sosise Eomer. Nu purta nici coif, nici vestă de zale; dar ținea în mână o spadă pe care i-o întinse, îngenunchind, stăpânului său.

— Ce se întâmplă aici? întrebă Theoden cu glas sever.

Se întoarse spre Eomer, iar ceilalți se uitară uluiți la rege, văzându-l atât de mândru și de voinic. Unde era bătrânul cocârjat pe care îl lăsaseră la plecare în jilț, proptindu-se în toiag?

— E isprava mea, Măria Ta, rosti Hama, tremurând. Am înțeles că urma să fie slobozit. M-a năpădit o asemenea bucurie, încât cred c-am luat-o razna. M-am gândit să mă supun Mareșalului Obștii acum, că e liber, și i-am adus spada, la rugămintea sa.

— Ca eu s-o așez la picioarele Domniei Tale, zise Eomer.

O clipă se lăsă tăcerea. Theoden își pogorî privirile asupra supusului său îngenuncheat. Nici unul dintre ei nu se clinti.

— Nu vrei să iei spada? întrebă Gandalf.

Theoden întinse mâna fără grabă. De îndată ce apucă mânerul, li se păru tuturor că brațul îi devine iar viguros și plin de hotărâre. Brusc, ridică spada care sclipi și o învârti, tăind aerul cu un șuier.

Apoi scoase un strigăt măreț. Rosti cu glas limpede, răsunător, o chemare la arme în limba din Rohan:

Sus acum, sus, călăreți ai lui Theoden!

În beznă-i Răsăritul. Treziți-vă, fapte de renume!

Înșeuăți caii, cornul să răsunе!

Înainte, eorlingi!

Crezând că erau chemați la ordine, străjerii năvăliră sus, pe scări. Își priviră uluiți stăpânul, apoi își traseră cu toții spadele, ca la un semn, și le așezară la picioarele lui.

— Poruncește, Măria Ta! strigară ei.

— *Westu Theoden hal!* strigă și Eomer. Ce bucurie pe noi că ți-ai venit în fire! Să nu se mai spună de tine, Gandalf, că n-aduci decât năpastă.

— Ia-ți spada înapoi, Eomer, nepoate, zise regele. Du-te, Hama, și caută-mi-o pe-a mea! Mi-a luat-o Grima în păstrare. Adu-l și pe el dinaintea mea. Și-acum, Gandalf, ziceai că ai să-mi dai o povață, de sunt dornic s-o ascult. Ei, ce-ai să-mi spui?

— I-ai dat deja ascultare, îi răspunse Gandalf. Voiam să-ți spun să te încrezi mai degrabă în Eomer, decât într-un om cu mintea rătăcită; să lași deoparte remușcărilor și teama; să iei lucrurile pe rând. Să-ți trimiți pe dată, așa cum te-a povățuit Eomer, toți oamenii care-s în stare să meargă călare, către soare-apune, căci trebuie să oprim întâi amenințarea lui Saruman; asta cât mai e vreme. Dacă dăm greș, suntem distruși. Dacă biruim, trecem la împlinirea următoarei misii. Între timp, toți oamenii tăi care rămân aici — femei, copii, bătrâni — ar trebui să se retragă iute spre adăposturile din munți. Da, știu, nu sunt pregătiți pentru o zi rea ca aceasta; lasă-i să-și ia provizii, dar să nu întârzie și nici să nu se-mpovăreze cu comori mari sau mici. E viața lor în joc.

— Acum, povața asta-mi pare înțeleaptă, rosti Theoden. Să se pregătească tot norodul. Cât despre voi, oaspeții mei, adevăr grăit-ai, Gandalf, în lăcașul meu, buna-

cuviință nu mai e la mare preț. Ați călătorit toată noaptea și dimineața-i pe sfârșite. N-ați dormit și n-ați mâncat. Să se pregătească iute o casă de oaspeți, ca să vă culcați de îndată ce terminați cu masa.

— Nu, Măria Ta, zise Aragorn. Nu-i încă vreme să ne odihnim ciolanele. Călăreții din Rohan trebuie s-o ia astăzi din loc și noi o să le fim alături cu barda, spada și cu arcul. Nu le-am adus ca să zacă rezemate de zidurile tale, Senior al Obștii. Și apoi, i-am promis lui Eomer că spadele noastre vor lupta alături.

— Acum, într-adevăr, mai avem o nădejde c-o să biruim, zise Eomer.

— Nădejde, da, admise Gandalf. Dar Isengardu-i puternic și ne pasc tot felul de amenințări. Să nu pregeți, Theoden, după ce-om pleca noi. Călăuzește-ți norodul cât mai iute la Adăpostul din Valea Calvarului, în munți.

— Nicidecum, Gandalf! rosti regele. Habar n-ai ce puteri vindecătoare ai! Nu va fi așa. Eu însumi voi merge primul la război, să cad în bătălie, dac-așa mi-o fi scris. Și o să-mi fie somnul mai lin.

— Atunci până și înfrângerea Rohanului se va preschimba într-un cânt glorios, zise Aragorn.

Bărbații înarmați din apropiere își zăngăniră armele strigând:

— Seniorul Obștii va porni călare. Înainte, eorlingi!

— Dar norodul tău n-are cum să rămână aici neînarmat și fără păstor, zise Gandalf. Cine-o să-i călăuzească și cine-o să-i cârmuiască în locul tău?

— O să chibzuiesc înainte să plecăm, îi răspunse Theoden. Uite-l și pe sfetnicul meu.

În clipa aceea, Hama ieși iar din lăcaș. Îndărătul lui venea Grima, Limbă de Vierme, ploconindu-se între alți doi bărbați. Era livid la chip. Lumina îl făcu să clipească. Hama îngenunche și-i întinse lui Theoden o spadă lungă, într-o teacă ferecată cu aur și bătută în pietre scumpe.

— Iat-o, Măria Ta, pe Herugrim, străvechea ta sabie, rosti el. Am găsit-o în cufărul lui. S-a cam codit să ne dea cheile. Căci multe alte lucruri „pierdute” de oameni mai sunt acolo.

— Miști, făcu Limbă de Vierme. Iar spada aceasta mi-a fost încredințată de însuși stăpânul tău.

— Care acum ți-o cere iar, zise Theoden. Ai ceva împotrivă?

— Departe de mine gândul, zise Limbă de Vierme. Mă îngrijesc de Măria Ta și de tot ce-i al tău cât pot de bine. Dar nu te irosi și nu-ți risipi puterile. Lasă-i pe alții să se ocupe de oaspețiiăștia plicticoși. Bucatele sunt gata și te-așteaptă. Nu vrei să te duci să mănânci?

— Ba da, zise Theoden. Iar oaspeților mei să li se aștearnă masa alături de mine. Oștirea va porni chiar astăzi călare. Trimite-ți pristavii să-i adune pe toți care sălășluiesc în preajmă. Toți bărbații și flăcăii în putere și vrednici să poarte arma-n mână, toți cei care au cai să fie gata, în șa, la poartă, înainte de ceasurile două, după-amiază!

— Mărite Doamne! strigă Limbă de Vierme. E-așa cum m-am temut. Vrajitorul ăsta te-a fermecat. Oare nu se cuvine să lași pe cineva să apere Lăcașul Auriu al strămoșilor tăi și toate comorile tale? Pe cineva care să-l apere pe Seniorul Obștii?

— Dacă și-asta-i vrajă, zise Theoden, atunci oricum îmi pare mai sănătoasă ca șușotelile pe care mi le-ai strecurat în ureche. Cu leacurile tale, nu mai aveam mult până să mă târăsc în patru labe, ca o lighioană. Nu, n-o să rămână nimeni aici, nici măcar tu, Grima. Ai să pornești călare împreună cu noi. Du-te! Mai ai vreme să-ți cureți spada de rugină.

— Îndurare, stăpâne! schelălăi Limbă de Vierme, târându-se la pământ. Ai milă

de cel ce-a-mbătrânit în slujba Măriei Tale! Nu mă alunga de lângă tine! Măcar eu îți voi rămâne alături când te vor părăsi cu toții. Nu-l depărta pe credinciosul tău Grima!

— Ai îndurarea mea, zise Theoden. Și n-am să te depărtez de mine. Căci eu însumi voi porni la luptă împreună cu oamenii mei. Te poftesc să vii și tu, să-ți arăți credința.

Limbă de Vierme se uită în ochii regelui. Avea privirea unei fiare care caută scăpare din cercul de hăitași își linse buzele cu limba lui albicioasă și lungă.

— Era firească o asemenea hotărâre din partea unui senior al Casei lui Eorl, oricât de bătrân ar fi, zise el. Dar cei ce-l iubesc cu adevărat i-ar cruța bătrânețile. Însă văd că am ajuns prea târziu. Alții pe care moartea stăpânului meu nu i-ar prea îndurera au reușit deja să-l convingă. Și dacă nu pot să le mai zădărnicesc isprava, măcar ascultă, Stăpâne, vorbele mele! Să fie lăsat în Edoras cineva care-ți știe gândul și îți urmează poruncile. Numește un slujitor credincios. Lasă-l pe sfetnicul tău, Grima, să se îngrijească de toate, până te vei întoarce — căci am să mă rog să o văd și pe-asta, deși nici un om cu scaun la cap n-are cum să creadă în așa ceva. Eomer izbucni în râs.

— Afară că vorba ta nu te scapă de război, prea nobile Limbă de Vierme, zise el, la ce altă slujbă mai puțin onorabilă te-ai gândit? Să cari un sac cu merinde în munți? Îndoi-m-aș că o avea cineva încredere să-ți dea voie.

— Nu, Eomer, n-ai cum să pricepi tot ce zace-n mintea jupânului Limbă de Vierme, zise Gandalf, întorcându-și privirile pătrunzătoare spre el. E îndrăzneț și viclean. Chiar și acum joacă un joc primejdios și prima mutare e-n mâinile sale. Mi-am pierdut deja prea multe ceasuri prețioase cu persoana lui. Jos, șarpe! urlă el pe neașteptate cu un glas tunător. Târăște-ți pânțele pe pământ! De când te-a cumpărat Saruman? Ce răsplată ți-a făgăduit? Că după ce toți oamenii vor fi morți ai să-ți iei partea ta din comoară și femeia pe care ți-o dorești? De mult ți se scurg ție ochii pe sub pleoapele alea lăsate după ea, și-o urmărești pas cu pas!

Eomer puse mâna pe spadă.

— Știam eu, zise el printre dinți. Pentru asta l-aș fi ucis, fără să mai țin socoteală de rânduielile de la curte. Dar mai sunt și altele.

Făcu un pas înainte, însă Gandalf îl opri cu mâna.

— Eowyn e-n siguranță acum, zise el. Dar tu, Limbă de Vierme, ai făcut ce-ai putut pentru adevăratul tău stăpân. Meriți și tu, acolo, măcar o răsplată. Dar să știi că Saruman e-n stare să-și uite făgăduiala. Te-aș sfătui să dai o fugă și să-i aduci aminte, să nu-ți nesocotească zelul.

— Minți, făcu Limbă de Vierme.

— Prea des scoți vorba asta din gură, zise Gandalf. Eu nu mint. Vezi, Theoden, ai dinaintea ta un șarpe. Nu-i prudent nici să-l iei cu tine și nici să-l lași aici. Cel mai înțelept ar fi să-l ucizi. Dar n-a fost așa dintotdeauna. Cândva a fost și el om și ți-a slujit cum a putut. Dă-i un cal și lasă-l să plece de îndată unde vrea. Să-l judeci după cum va alege.

— Ai auzit, Limbă de Vierme? îl întrebă Theoden. Ai de ales între a porni cu mine călare la război, ca să-ți arăți credința, și a pleca unde ți-e voia. Dar, de vei face asta, roagă-te să nu ne mai întâlnim vreodată, căci voi fi fără milă.

Limbă de Vierme se ridică agale. Îi privi pe amândoi printre gene. La urmă, își pironi ochii asupra lui Theoden și deschise gura, ca și cum ar fi vrut să spună ceva. Apoi se ridică deodată în picioare. Își frecă mâinile. Ochii îi scăpărară plini de atâta răutate, încât oamenii făcură un pas înapoi. Scrâșni din dinți, apoi scuipă la picioarele regelui, șuierând, făcu un salt într-o parte și dădu buzna pe scări în jos.

— După el! strigă Theoden. Aveți grijă să nu faceți vreun rău cuiva, dar nu-l

vătămați și nici nu-i puneți piedici. Dați-i un cal, dacă pofteste.

— Numai să-l rabde vreunul, adăugă Eomer.

Unul dintre străjeri o luă la fugă pe scări. Altul se îndreptă spre puțul de la poalele terasei și scoase apă în coif. Apoi se apucă să spele treptele pe care le mânjise Limbă de Vierme.

— Și acum poftiți, oaspeți ai mei, zise Theoden. Pofțiți de vă răcoriți atât cât ne îngăduie timpul.

Intrară iar în lăcașul măreț. Auzeau deja pristavii strigând jos, în oraș, și cornul de luptă zvonind. Căci regele avea să pornească la drum de îndată ce bărbații din cetate și din împrejurimi izbuteau să se înarmeze și să se adune.

La masa lui Theoden se așezară Eomer și cei patru oaspeți, precum și domnița Eowyn, care îl servea pe rege. Băură și mâncară în grabă mare. În vreme ce Theoden îl iscodea pe Gandalf despre Saruman, ceilalți tăceau.

— Nu știe nimeni până unde merge trădarea lui, zise Gandalf. N-a fost totdeauna rău. Cândva, nu mă îndoiesc că a fost prieten cu cei din Rohan; și chiar după ce-a început să se împietrească inima, te-a socotit folositor. Dar e multă vreme de când uneltește să te distrugă, prefăcându-se că ți-e prieten, până s-o simți pregătit. Mai întâi misia lui Limbă de Vierme a fost ușoară și tot ce făcea ajungea iute la urechile celor din Isengard; căci ținutul tău era deschis tuturor străinilor, liberi să vină și să plece când pofteau. În timp ce Limbă de Vierme îți șușotea la ureche, înveninându-ți gândul, împietrindu-ți inima și secătându-ți mădularele, ceilalți priveau neputincioși, căci reușise să-ți pună stăpânire pe viață. Făcea ce poftea cu voința ta. Dar când am scăpat eu și am apucat să te previn, cei care-au avut ochi de văzut și-au dat seama ce-i dincolo de mască. Atunci, Limbă de Vierme a început să joace periculos, căutând să te împiedice să-ți aduni puterile. O făcea cu pricepere: îi îmbrobodea pe unii, îi înspăimânta pe alții, după cum era cazul. Îți amintești cât zel puneai îndemnându-te să-ți trimiți toți oamenii după potcoave de cai morți la miazănoapte, când primejdia venea nestăvilită dinspre apus? Te-a făcut să nu-i îngădui lui Eomer să-i urmărească pe orci. Dacă el n-ar fi nesocotit spusele lui Limbă de Vierme, care vorbea prin gura ta, nenorociții ăia ar fi ajuns până acum în Isengard cu prada cea mare. E adevărat, nu chiar cu ceea ce și-ar fi dorit Saruman mai presus de toate, dar cel puțin cu doi dintre ai noștri, care nutresc o nădejde tainică; dar despre asta, Domnia Ta, nici măcar ție nu-ți pot spune încă nimic. Îți închipui ce suferințe-ar fi îndurat ei acum sau ce-ar fi putut afla Saruman, ca să ne nimicească?

— Îi datorez mult lui Eomer, zise Theoden. De multe ori, inima credincioasă are limba ascuțită.

— Aduăgă și că în ochii îmbrobodiți adevărul poate avea chip schimonosit, zise Gandalf.

— Așa e, parc-am fost legat la ochi, zise Theoden. Și ție-ți datorez aproape totul, oaspete al meu neprețuit. Ai sosit încă o dată la timp. Ți-aș face cu drag un dar după pofta inimii tale, înainte să o pornim la drum. N-ai decât să deschizi gura și-ți dau orice-aș avea. Doar spada să nu mi-o ceri.

— Dacă am sosit sau nu la timp, rămâne de văzut, zise Gandalf. În ceea ce privește darul pe care vrei să mi-l faci, stăpâne, voi alege ceea ce mi-e de trebuință, ceva iute, pe care să mă bizuiesc. Dă-mi-l pe lute ca Gândul! Până acum, mi-a fost dat cu împrumut, dacă pot să zic așa. Dar de-aici încolo, nu știu ce m-așteaptă, e ca și cum ai azvârli o monedă de argint în beznă, și n-am să primejdiesc ceva ce nu-i al meu. Pe lângă asta, ne leagă o mare prietenie.

— Bună alegere! zise Theoden. Și ți-l dau cu dragă inimă. Să știi că-i un dar măreț. Nu-i altul asemeni lui lute ca Gândul. În el a renăscut sămânța armăsarilor de

altădată. Nu va mai fi pe lume unul ca el. Afară de asta, vă puteţi alege cu toţii cele de trebuinţă din armurăria mea. De spade nu duceţi lipsă, dar am acolo coifuri şi tunici de zale făurite cu măiestrie — daruri pe care le-au primit strămoşii mei din Gondor. Luaţi ce poftiţi înainte s-o pornim la drum şi vă doresc să vă fie de folos.

Atunci se arătară nişte bărbaţi purtând straie de război din cămărilor regelui, care îi înveşmântară pe Aragorn şi pe Legolas în zale lucitoare. Îşi aleseră şi coifuri, precum şi scuturi rotunde, împodobite cu aur şi bătute în pietre scumpe verzi, roşii şi albe. Gandalf nu-şi luă nici o armură, iar Gimli n-avea nevoie de zale, deşi îi găsiseră o tunică pe măsură, căci nu era lucrare mai meşteşugită ca vesta lui scurtă, făurită la poalele munţilor de la miazănoapte. Dar îşi alege un coif de fier acoperit cu piele, potrivit pentru capul lui rotund; îşi mai luă şi-un scut micuţ, pe care era încrustat un cal alb la galop pe un fundal verde — blazonul Casei lui Eorl.

— Să te apere de toate! zise Theoden. A fost făurit pentru mine pe vremea lui Thengel, pe când eram copil.

Gimli făcu o plecăciune.

— Sunt mândru, Senior al Obştii, să-ţi port lucrurile, zise el. Prefer să port eu un cal decât să mă poarte el pe mine. Îmi iubesc mai mult picioarele. Dar poate-oi ajunge cândva să mă sprijin pe ele şi să lupt.

— Nu mă îndoiesc de asta, zise Theoden.

Apoi regele se ridică şi-n clipa aceea apăru Eowyn cu vinul.

— *Ferthu Theoden hal!* rosti ea. Primeşte cupa aceasta şi bea la ceas de bucurie. Să te întorci sănătos!

Theoden bău din cupă, iar apoi domniţa le-o întinse şi oaspeţilor. Când ajunse dinaintea lui Aragorn, se opri brusc şi îl privi cu ochi strălucitori. La rândul lui, acesta se uită la chipul ei şi zâmbi, dar în clipa în care luă cupa, mâinile lor se întâlniră şi el îi simţi tresărirea.

— Mărire ție, Aragorn, fiu al lui Arathorn, rosti ea.

— Mărire ție, Domniţă din Rohan, îi răspunse el, cu chipul tulburat, fără să mai zâmbească.

După ce băură cu toţii, regele străbătu încăperea, apropiindu-se de uşă. Acolo îl aşteptau străjerii şi solii, iar seniorii şi căpeteniile se strânseseră cu toţii din Edoras şi împrejurimi.

— Băgaţi de seamă. Pornesc la drum şi se pare că pentru ultima oară, zise Theoden. Nu mai am copii, iar Theodred, fiul meu, a fost ucis. Îl ung moştenitor pe Eomer, nepotul meu. Dacă nici unul dintre noi nu se va mai întoarce, atunci alegeţi-vă domn după dorinţă. Dar trebuie să las pe cei care rămân pe mâini bune, să-i cârmuiască în locul meu. Cine vrea să stea aici? Nu scoase nimeni nici un cuvânt.

— Nu-mi daţi nici un nume? În cine aveţi încredere?

— În Casa lui Eorl, răspunse Hama.

— Dar nu mă pot lipsi de Eomer şi nici el nu s-ar învoi să rămână, zise regele. E ultimul din Casa aceasta.

— N-am zis nimic de Eomer, îi răspunse Hama. Şi nu e el ultimul. Mai e şi Eowyn, fiica lui Eomund, sora lui. E neînfricăţată şi vitează. Toată lumea o iubeşte. Las-o pe ea cârmuitoarea eorlingilor, cât suntem noi plecaţi.

— Aşa să fie, zise Theoden. Trimiteţi pristavii să vestească tot poporul că domniţa Eowyn îi va călăuzi de-acum încolo.

Apoi regele se aşeză într-un jilţ din faţa uşilor sale; Eowyn îngenunche dinaintea lui. Iar Theoden îi dăruie o spadă şi o cămaşă meşteşugită de zale.

— Rămas-bun, nepoată, rosti el. Întunecat e ceasul acesta, dar poate ne-om întoarce în Lăcaşul Auriu. Acolo oamenii se pot apăra multă vreme şi, dacă pierdem

bătălia, cei care scapă se vor refugia și ei acolo.

— Nu spune asta! îi răspunse ea. Am să te-aștept clipă de clipă și-un an, dacă va fi nevoie, pân-ai să te întorci.

Dar în vreme ce vorbea, ochii îi fugiră spre Aragorn, care stătea în preajmă.

— Regele se va întoarce, zise el. Nu te teme. Așteaptă. Nu la apus, ci spre răsărit ne poartă soarta.

Apoi regele coborî treptele cu Gandalf alături. Ceilalți îi urmară. Aragorn mai privi o dată în urmă-i în timp ce se îndreptau spre poartă. Sus, la capătul scărilor, stătea Eowyn singură în fața ușilor; își odihnea mâinile pe mânerul spadei pe care o ținea drept, dinaintea ei. Era acum înveșmântată în zale și lucea ca argintul în soare.

Gimli mersea alături de Legolas cu securea pe umăr.

— În sfârșit, am pornit la drum, zise el. Oamenii au nevoie de multe cuvinte înainte de fapte. Barda mi se zbate nerăbdătoare în mână. Deși nu mă-ndoiesc că rohirrimii sunt fără milă, la o adică. În orice caz, mie nu mi se potrivește genul ăsta de război. Cum să ajung la adevărata bătălie? Ce bine-ar fi să pot merge, nu să mă izbesc ca o desagă de șaua lui Gandalf.

— Un loc mai comod nici că se poate, după părerea mea, zise Legolas. Dar, nu-ți fie teamă, Gandalf o să te pună bucuros pe picioare când o-ncepe tărăboiul; sau o s-o facă însuși lute ca Gândul. Barda nu-i o armă potrivită pentru un călăreț.

— Dar gnomii nu sunt călăreți. Aș secera cu dragă inimă niște căpățâni orcești; barda asta a mea nu-i de bărbierit scalpuri omenești, zise Gimli, mângâind coada securii.

La poartă, dădură peste o oștire întregă — tineri și bătrâni — gata în șa. Se strânseseră mai bine de-o mie. Lâncile lor păreau o pădurice de lăstari. Se auziră strigăte puternice de bucurie când se arătă Theoden. Câțiva îi pregătiseră calul, pe Coamă de Nea, iar alții, pe-ai lui Aragorn și Legolas. Gimli nu se simțea deloc în largul lui, era încruntat, dar Eomer se apropie cu armăsarul de dârlogi.

— Mărire ție, Gimli, fiu al lui Gloin! strigă el. N-am avut vreme să învăț vorba meșteșugită sub îndrumarea ta, așa cum mi-ai făgăduit. Dar n-ar fi mai bine să lăsăm gălceava deoparte? Eu unul n-am să mai zic nici o vorbuliță de ocară la adresa Doamnei Pădurii.

— Am să-mi uit mânia pentru o vreme, Eomer, fiu al lui Eomund, zise Gimli; dar de s-o-ntîmpla vreodată s-o vezi pe Lady Galadriel cu propriii-ți ochi, să faci bine să te-nvoiești că-i cea mai mândră între femei, că altfel stricăm prietenia.

— Așa voi face, zise Eomer. Dar până atunci, iartă-mă. Și-n semn că nu-mi mai porți pică, te rog să încaleci pe calul meu. Gandalf va merge în frunte, alături de Seniorul Obștii; dar Copită de Foc o să ne poarte pe-amândoi, dacă binevoiești.

— Mulțumesc tare mult, zise Gimli, vădit măgulit. Voi merge cu tine, dacă îi îngădui lui Legolas, tovarășul meu, să călărească alături de noi.

— Așa să fie, rosti Eomer. Legolas de-a stânga mea și Aragorn de-a dreapta și n-o să îndrăznească să ne stea nimeni în cale.

— Unde e lute ca Gândul? întrebă Gandalf.

— Aleargă ca nebunu' prin iarba, îi răspunseră ei. Nu lasă pe nimeni să se-atingă de el. Uite-l acolo, departe, lângă vad, ca o umbră printre sălcii.

Gandalf șuieră și îl strigă tare pe nume, iar calul își scutură capul și necheză; apoi se întoarse și-o porni ca săgeata spre ei.

— Nici suflarea Vântului de Apus nu l-ar putea opri, zise Eomer, în timp ce calul mândru se apropia, până ajunsese în fața vrăjitorului.

— Se pare că darul a fost făcut deja, rosti Theoden. Dar ascultați cu luare-aminte. Îl numesc, acum și-aici, pe oaspetele meu, Gandalf cel Sur, cel mai înțelept dintre

sfetnici, cel mai bine venit dintre hoinari, senior al Obștii, căpetenie a eorlingilor, cât va dăinui seminția noastră pe pământ; și i-l dăruiesc pe lute ca Gândul, prințul cailor.

— Îți mulțumesc, rege Theoden, zise Gandalf.

Apoi își azvârli brusc mantia cenușie și pălăria și sări pe cal. Nu purta nici coif, nici zale. Părul lui ca neaua îi flutura în vânt, iar veșmintele albe străluceau orbitor în soare.

— Luați aminte la Călărețul Alb! strigă Aragorn, și toți îi repetară cuvintele.

— Regele nostru și Călărețul Alb! înainte, eorlingi! Goarnele sunară. Caii se ridicară în două picioare, nechezând.

Lăncile zăngăniră, lovite de scuturi. Atunci regele ridică mâna și ultima oștire din Rohan porni tunătoare, ca o rafală vijelioasă, către Apus.

Așa cum stătea neclintită, dinaintea ușilor și a casei amuțite, Eowyn zări scânteierea lăncilor lor în depărtare, pe câmpie.

VII Văgăuna lui Hem

Soarele scăpătase la apus când părăsiră Edorasul, iar lumina lui le sclipea în priviri și preschimba întinsul câmpiei din Rohan într-o, burniță aurie. Pe la poalele Munților Albi trecea un drum bătătorit care ducea undeva, între apus și miazănoapte; pe-acolo o luară, urcând și coborând în ținutul înverzit, trecând pâraie mici și iuți prin vaduri fără număr. Dinaintea lor, în depărtare și la dreapta, se deslușeau Munții Cețoși; pe măsură ce străbăteau leghe după leghe, aceștia erau tot mai întunecați și mai înalți. Soarele cobora încet dinaintea lor. Îndărăt se lăsa seara.

Oștirea își continua drumul. îi mâna nevoia. Temându-se să nu ajungă prea târziu, călătoreau cât puteau de repede, făcând rareori popas. Luți și îndurători erau armăsarii din Rohan, dar aveau multe leghe de mers — mai bine de patruzeci, ca pasărea-n zbor — din Edoras, până la vadurile Isenului, unde nădăjduiau să dea de oamenii regelui, care țineau piept oștirilor lui Saruman.

Îi împresură noaptea. Într-un târziu, făcură popas și își ridicară tabăra. Merseseră preț de vreo cinci ceasuri și pătrunseseră bine în câmpia apuseană; dar mai aveau de străbătut mai bine de jumătate din drum. Își așezară corturile într-un cerc mare, sub cerul înstelat, luminat de luna ceruită. Nu aprinseră focuri, căci nu știau la ce se puteau aștepta; dar se înconjurară de străjeri călare și trimiseră cercetași înainte, care se strecurau ca niște umbre prin cutele pământului. Noaptea trecu anevoie, fără vreo veste sau vreun zvon. În zori, sună cornul și, în mai puțin de un ceas, porniră iar la drum.

Încă nu se zărea nici un nor deasupra, dar în aer plutea zăpușeala; era prea cald pentru perioada aceea a anului. Soarele răsări încetșosat și, îndărăt, urmându-l încet în înălțarea lui pe boltă, se zărea o întunecime care creștea, ca o furtună venind dinspre răsărit. Iar în depărtare, undeva, între apus și miazănoapte, părea că mocnește altă beznă, la poalele Munților Cețoși — o umbră care se târa încet din Valea Vrăjitorului.

Gandalf rămase în urmă, până ajunse lângă Legolas și Eomer.

— Legolas, zise el, ai privirea ascuțită a seminției tale fermecate, care poate deosebi vrabia de pițigoi de la o leghe. Spune-mi, vezi ceva departe, către Isengard?

— Sunt multe mile pân-acolo, zise Legolas, scrutând zarea cu mâna lui prelungă streășină la ochi. Văd ceva întunecat în care se mișcă niște forme... niște umbre mari, departe, pe malul râului; dar ce sunt, nu-mi dau seama. Și nu ceața și nici norii nu îmi împiedică ochii să vadă, ci o umbră învăluitoare, iscată asupra ținutului de o

putere necunoscută, care se mișcă încet de-a lungul apei. Ca și cum asfințitul de sub întinderi nesfârșite de arbori s-ar revărsa de pe coline.

— Iar dindărătul nostru vine o adevărată vijelie din Mordor, zise Gandalf. O s-avem o noapte neagră.

Pe măsură ce trecea ziua a doua a călătoriei lor, pâcla din aer creștea. Spre după-amiază, norii întunecați îi ajunseră din urmă: un baldachin cu margini mari, zdrențuite, peticit cu o lumină orbitoare. Soarele scăpata roșu ca sângele învăluit în ceață. Lăncile călăreților păreau aprinse în vârf, iar ultimele raze de lumină aprindeau povârnișurile abrupte ale culmilor Thrihyrne care se înălțau acum foarte aproape, la hotarul de miazănoapte al Munților Albi — trei steiuri zimțate privind asfințitul. În ultima pâlpâire roșiatică, armăsarii din față zăriră un punct negru; un călăreț care se îndrepta spre ei. Se opriră și-l așteptară.

Acesta sosi vlăguit, cu coiful spart și scutul crăpat. Descăleca anevoie și rămase în picioare gâfâind. După ce-și trase sufletul, rosti:

— Unde e Eomer? Ați venit, în sfârșit; dar prea târziu și cu forțe puține. Lucrurile s-au înrăutățit de când s-a prăpădit Theodred. Ieri am fost siliți să ne retragem peste Isen cu pierderi mari; mulți au murit la trecerea apei. Apoi, după căderea nopții, tabăra ne-a fost atacată de alții care-au trecut râul. Cred că nu mai e nimeni în Isengard. Iar Saruman i-a înarmat pe muntenii sălbatici și pe păstorii din Țara Murgă de dincolo de râuri, asmuțindu-i și pe ei împotriva noastră. Am fost copleșiți. Zidul de scuturi a fost străpuns. Erkenbrand din Meleagul de la Apus și-a retras oamenii pe care i-a putut aduna către fortăreața din Văgăuna lui Hem. Ceialți s-au împrăștiat. Unde-i Eomer? Spuneți-i că nu mai avem nici o nădejde. Ar face bine să se întoarcă în Ederas înainte s-ajungă acolo lupii din Isengard.

Theoden nu zisesse nimic până în clipa aceea, stând ascuns de privirile oșteanului, îndărătul străjerilor. Acum însă își îndemnă calul și ieși la vedere.

— Hai, Ceorl, vino în fața mea, rosti el. Sunt aici. Am sosit cu ultima oștire de eorlingi. Și n-o să dăm bir cu fugiții fără să intrăm în luptă.

Chipul bărbatului se luminează de bucurie și uimire. Se târî în față, apoi îngenunche, întinzându-i regelui spada lui tocită.

— Poruncește, Măria Ta! strigă el. Și iartă-mă! Credeam că...

— Credeai c-am rămas la Meduseld, cocârjat ca un arbore bătrân sub nămeți. Așa stăteau lucrurile când ai plecat la război. Dar a venit un vânt de la apus și mi-a scuturat crengile, zise Theoden. Dați-i omului acestuia un cal odihnit! Și hai să-i sărim lui Erkenbrand în ajutor!

Pe când Theoden rostea toate acestea, Gandalf o luă puțin înainte, se opri și privi mai întâi spre miazănoapte, către Isengard, apoi spre apus, la soarele care asfințea. După aceea se întoarse.

— Pleacă, Theoden! zise el. Pleacă în Văgăuna lui Hem. Du-te spre Vadurile Isenului și nu zăbovi în câmpie! Sunt nevoit să te părăsesc pentru o vreme. Iute ca Gândul trebuie să mă ducă acum, să fac o treabă grabnică.

Apoi strigă, întorcându-se spre oamenii săi, în frunte cu Aragorn și Eomer:

— Aveți grijă de Seniorul Obștii până mă-ntorc. Așteptați-mă la Poarta lui Hem! Și-acum, rămas-bun!

Îi spuse ceva lui Iute ca Gândul și armăsarul țâșni ca o săgeată trasă dintr-un arc. Nici n-apucaseră să se uite la el, că se făcu nevăzut, ca o străfulgerare argintie în asfințit, ca vântul prin iarbă, ca o umbră ce se-arată și piere-ntr-o clipită. Coamă de Nea fornăi și se ridică în două picioare, gata să-l urmeze; dar numai o pasăre cu aripa iute mai putea să-l ajungă.

— Asta ce-o mai fi-nsemnând? îl întrebă unul dintre străjeri pe Hama.

— Că Gandalf cel Sur trebuie să se grăbească, îi răspunse acesta. Așa e el: apare și dispare pe negândite.

— Dacă ar fi Limbă de Vierme aici, ar găsi ușor o explicație, zise străjerul.

— Așa e, spuse Hama. Eu unul am să aștept până se-ntoarce Gandalf.

— S-ar putea s-aștepți cam mult, zise celălalt.

Oștirea părăsi drumul, îndreptându-se către Vadurile Isenului, cotind spre miazăzi. Se lăsă noaptea, iar ei mergeau mai departe. Se apropiară de coline, dar culmile înalte din Thrihyrne se întunecaseră deja în zarea mohorâtă. La câteva mile depărtare, spre capătul depărtat al Văii Meleagului de la Apus, se întindea o viroagă înverzită — un golf mare în munți — din care pornea un defileu printre coline. Oamenii locului îi ziceau Văgăuna lui Hem, după numele unui erou din războaiele străvechi, care își găsisse refugiul acolo. Șerpuia din ce în ce mai îngust și mai abrupt dinspre nord, pe sub umbrele culmilor Thrihyrne, până ce stâncile bântuite de ciori se înălțau ca niște turnuri semețe de-o parte și de alta, stăvilind lumina.

La Poarta lui Hem, înaintea Văgăunii, din stânca de miazănoapte ieșea un pinten. Pe el se înălțau niște ziduri de piatră străveche, iar înăuntru se zărea un turn măreț. Oamenii ziceau că fortăreața fusese ridicată de mâna uriașilor, la porunca regilor mării, în depărtatele zile de glorie ale Gondorului. Se numea Cetatea Cornului, căci ecoul trâmbițelor din turn răsuna în Văgăună, de parcă oștirile din negura uitării s-ar fi ridicat la luptă din cavernele de la poalele colinelor. Oamenii din vechime construiseră și un zid care pornea din Cetatea Cornului, până la stânca de miazăzi, oprind intrarea în defileu. Pârâul Văgăunii ieșea printr-o galerie mare de scurgere, de la bază. Apoi șerpuia pe la poalele Stâncii Cornului și se revărsa într-un făgaș ce străbătea o poiană întinsă și înverzită, povârnită ușor, dinspre Poartă, până la Stăvilarul lui Hem. De-acolo cădea în Viroaga Văgăunii și ieșea apoi în Vâlceaua Apuseană. În Cetatea Cornului dincolo de Poarta lui Hem sălășluia Erkenbrand, stăpânul Meleagului de la Apus de la fruntariile Obștii. Pentru că vremurile se înneguraseră de amenințarea războiului, el avusese înțelepciunea să repare zidul și să întărească fortăreața.

Călăreții mai erau încă în valea joasă de dinaintea intrării în Viroagă, când se auziră strigătele și cornul cercetași lor care porniseră înainte. Din întuneric țâșniră șuierând săgețile. Unul dintre cercetași se întoarse iute și vesti că valea fusese împânzită de călăreții lupului și că o oștire de orci și oameni sălbatici se grăbeau către miazăzi dinspre Vadurile Isenului. Se părea că țelul lor era să ajungă în Văgăuna lui Hem.

— Am găsit mulți de-ai noștri care au căzut uciși pe când fugeau înapoi, zise cercetașul. Și-am întâlnit cete stinghere rătăcind de colo-colo, fără cărmaci. Ce s-a întâmplat cu Erkenbrand se pare că nu știe nimeni. Mai mult ca sigur că va fi ajuns din urmă înainte să sosească la Poarta lui Hem, de n-o fi pierit deja.

— L-o fi văzut cineva pe Gandalf? întrebă Theoden.

— Da, stăpâne. Mulți au văzut un moșneag călare, înveșmântat în alb, străbătând câmpiile, ca vântul prin iarba. Unii au crezut că-i Saruman. Se zice că a pornit spre Isengard, înainte de căderea serii. Alții spun că l-au zărit și pe Limbă de Vierme mai devreme, mergând spre miazănoapte, cu o mulțime de orci.

— N-o să-i fie bine lui Limbă de Vierme, dacă dă Gandalf de el, zise Theoden. Cu toate acestea, acum îmi lipsesc amândoi sfetnicii mei — și cel vechi, și cel nou. Până una-alta, n-avem decât să mergem mai departe, așa cum ne-a spus Gandalf, spre Poarta lui Hem, fără să aibă însemnătate dacă Erkenbrand e sau nu acolo. Se știe cumva cât e de mare oștirea ce vine de la miazănoapte?

— E foarte mare, zise cercetașul. E drept, cel ce fuge își socotește vrăjmașul

dublu, dar am stat de vorbă cu bărbați dintr-o bucată și n-am nici o îndoială că oastea lor principală e de nenumărate ori mai mare decât tot ce-avem aici.

— Atunci s-o pornim iute, zise Eomer. Să-i trecem prin sabie pe vrăjmașii care ne stau în cale, până la fortăreață. În Văgăuna lui Hem sunt o groază de caverne unde s-ar putea ascunde; și sunt drumuri tainice care pornesc de-acolo, până pe coline.

— Să nu te-ncrezi în căile tainice, zise regele. Saruman a iscodit de mult ținutul acesta. S-ar putea totuși ca apărarea noastră să țină piept destul acolo. Hai să mergem.

Aragorn și Legolas plecară atunci cu Eomer în față. Străbătură noaptea, încetinand pasul pe măsură ce întunericul devenea tot mai de nepătruns; drumul lor urca din ce în ce mai mult spre miazăzi, în cutele mohorâte de la poalele muntelui. Nu dădură peste prea mulți vrăjmași în cale. Ici și colo întâlneau bande rătăcitoare de orci, care însă se făceau nevăzute în fugă, înainte să pună Călăreții mâna pe ei sau să-i ucidă.

— Mă tem că n-o să treacă mult, zise Eomer, până o s-ajungă vestea sosirii oștirii regale la urechile conducătorului lor, fie el Saruman sau vreun căpitan pe care l-a trimis înapoi.

Îndărăt creștea larma războiului. Un cânt aspru străbătea întunericul. Ajunseseră departe, sus, în Viroaga Văgăunii, când își întoarseră privirile. Atunci văzură torțele: o puzderie de punctișoare aprinse pe câmpia smolită, împrăștiată precum niște flori roșii, sau urcând șerpuitoare, în rânduri lungi, palpătoare. Din loc în loc, mai izbucnea câte o flacăra mai mare.

— E-o oștire numeroasă pe urmele noastre, zise Aragorn.

— Aduc focul cu ei, spuse Theoden, și fac scrum tot ce întâlnesc în cale: clăi, bordeie și arbori. Era o vale bogată, cu multe gospodării. Bietul meu norod!

— O, de-ar fi ziuă, cum ne-am mai năpusti asupra lor, ca o vijelie din munți! zise Aragorn. Mi-e inima plină de mâhnire că trebuie să fugim de ei.

— Nu vom mai fugi mult, zise Eomer. Stăvilarul lui Helm e la doi pași în față. La vreo patru sute de pași înainte de Poarta lui Helm e un șanț străvechi, cu metereze, care taie viroaga. Acolo am putea întoarce armele împotriva lor.

— Nu, suntem prea puțini să putem apăra Stăvilarul, zise Theoden. E mai lung de-o milă, iar spărtura din el e foarte mare.

— Putem să trimitem ariergarda acolo, dacă om vedea că n-avem încotro, zise Eomer.

Nu era nici lună, nici stea când ajunseră călăreții la breșa din Stăvilar, pe unde ieșea pârâul. Drumul care îl însoțea venea dinspre Cetatea Cornului. Zăriră brusc meterezul abia deslușit dinaintea lor — o umbră înaltă, peste o prăpastie întunecată. Cum urcau ei așa, îi opri un străjer.

— Seniorul Obștii e-n drum spre Poarta lui Helm, îi spuse Eomer. Îți vorbesc eu, Eomer, fiul lui Eomund.

— Mi-aduceți vești peste așteptări, zise străjerul. Grăbiți pasul! Vrăjmașul e pe urmele voastre.

Oștirea trecu prin spărtură și se opri pe pajiștea povârnită de deasupra. Văzură cu bucurie că Erkenbrand își lăsase mulți oameni să apere Poarta lui Helm și mulți reușiseră să scape înapoi.

— Să tot fie vreo mie buni de luptă corp la corp, zise Gamling, un bătrân, căpetenia celor care vegheau Stăvilarul. Dar cei mai mulți sunt împovărați de ierni fără de număr, la fel ca mine. Prea puțini, cum ar fi nepotul meu, au rămas aici. Cât despre Erkenbrand, ieri ne-au sosit vești cum că s-ar retrage înapoi cu vajnicii călăreți apuseni care ne-au rămas. Dar n-a sosit până acum.

— Mă tem că n-o să vină prea curând, zise Eomer. Cercetașii noștri n-au nici o veste de la ei. Iar îndărăt valea-i plină de vrăjmași.

— Ce bine-ar fi să fi scăpat, zise Theoden. Era un om puternic, în el a renăscut vitejia lui Helm, Mâna-Ciocan. Dar n-avem cum să-l așteptăm aici. Trebuie să ne ducem toate forțele înăuntrul zidurilor. Aveți destule provizii? Noi am adus cam puține, căci ne-am așteptat la luptă deschisă, nu la un asediu.

— Îndărăt, în peșterile din Văgăună, s-au adunat cam trei sferturi dintre apuseni — bătrâni și tineri, femei și copii, zise Gamling. Tot acolo am depozitat multă mâncare, animale și nutrețuri.

— Asta-i un lucru bun, zise Eomer. Căci vrăjmașii distrug și ard tot ce-a rămas pe vale.

— Dacă vin la Poarta lui Helm să se târguiască pentru mâncare, apoi or s-o plătească scump, zise Gamling.

Regele și Călăreții plecară mai departe. Înainte să ajungă la drumul pietruit care străbătea pârâul, descălecară. Își luară caii de dârlogi și-i conduseră în șir spre taluz, apoi trecură prin porțile Cetății Cornului. Și-acolo fură întâmpinați cu bucurie și cu nădejde reînnoită; căci acum aveau destui oameni să apere atât cetatea, cât și zidul.

Eomer își pregăti repede călăreții. Regele și oștenii casei sale erau în Cetatea Cornului, împreună cu o mare parte dintre apuseni. Dar pe Zidul Văgăunii și pe turn, precum și îndărătul lui, Eomer aranja aproape toate oștile pe care le avea în linie de bătaie, pentru că aici apărarea părea mai îndoielnică, dacă avea să se dea un atac hotărât și în forță. Caii fură duși departe, în Văgăună, străjuiți de oamenii de care se putuseră lipsi.

Zidul Văgăunii era înalt de douăzeci de picioare, și destul de lat ca să meargă pe el patru oameni unul lângă altul; iar peste parapet numai un om înalt se putea încumeta să privească. Ici-colo, se vedeau niște deschizături în piatră pe unde se putea trage cu arcul. La acest bastion se ajungea pe o scară care cobora de la o ușă din curtea Cetății Cornului. Pe zid se mai putea ajunge și dinspre Văgăună, pe trei rânduri de trepte; dar în exterior acesta era destul de neted și pietrele mari din care era construit fuseseră îmbinate cu măiestrie, așa încât nu puteai pune piciorul; sus se răsfângeau ca o stâncă mâncată de valuri.

Gimli stătea sprijinit de zid. Legolas se așezase pe parapet, ciupindu-și arcul și scrutând bezna.

— Așa mai zic și eu, zise gnomul, lovind dalele cu piciorul. Îmi crește inima când mă apropiu de munte. Ce piatră sănătoasă! Ținutul ăsta are oase tari. Le-am simțit în tălpi de cum am început să urcăm dinspre stăvilar. Într-un an de zile și cu câțiva de-ai mei aș face aici o stâncă de care vrăjmașul s-ar izbi ca valurile mării.

— N-am nici o îndoială, zise Legolas. Dar seminția asta de gnomi e tare ciudată. Mie nu-mi place aici nici ziua, nici noaptea. Însă îmi face bine să te știu în preajmă, înfipt în picioarele tale zdravene și cu barda pe umăr. Ce bine-ar fi să mai fie cu noi câțiva din neamul tău! Și m-aș bucura și mai mult dacă am avea vreo sută de arcași măiaștri din Codrul Întunecat. O să fie mai mare nevoie de ei. Rohirrimii au arcași buni în felul lor, dar sunt mult prea puțini.

— Pe întuneric n-ai cum să tragi cu arcul, zise Gimli. Pe legea mea, asta-i vreme de dormit. Ah, somnul! Nu mi-am închipuit vreodată că un gnom ar putea tânji așa după o clipă de odihnă. Călăritul e foarte obositor. Și cu toate acestea, securea mea-i nerăbdătoare. Ia să am eu acum în față un șir de grumazuri orcești și loc destul să-mi învârt securea! Să vezi atunci cum m-aș pune pe picioare.

Timpul trecea anevoie. Departe, în vale, ardeau încă focuri răzlețe. Acum ostile Isengardului înaintau fără zgomot. Torțele lor se zăreau urcând șerpuitor șiruri-șiruri

prin viroagă. Brusc izbucniră urlete, gemete și strigăte omenești de luptă dinspre Stăvilar. Peste margine țâșniră flăcări care crescură ca o pălălaie dinaintea spărturii. Apoi se risipiră. Oamenii se întoarseră la galop peste câmpie, urcând spre poarta Cetății Cornului. Apusenii din spate fuseseră nevoiți să se retragă.

— Vrajmașii sunt la o aruncătură de băț, ziseră ei. Am tras toate săgețile pe care le aveam și stăvilarul e înțesat de leșuri orcești. Dar asta n-o să-i oprească pentru prea multă vreme. Au și-nceput să dea buzna pe malul pârâului, în mai multe locuri, îngrămădiți ca furnicile. Dar i-am învățat minte și nu și-au mai aprins torțele.

Trecuse de miezul nopții. Cerul era smolit, iar aerul încremenit vestea furtuna. Brusc norii fură sfâșiați de o pâlpâire orbitoare. Brațele fulgerului se izbiră de colinele răsăritene. În nemișcarea clipei, cei de pe ziduri văzură locul dintre ei și stăvilar năpădit de o lumină albă: colcăia de forme mohorâte care se târau — unele scurte și voinice, altele înalte și cumplite, cu coifuri mărețe și scuturi întunecate. Alte sute și sute se revărsau peste Stăvilar și prin spărtură. Șuvoiul acesta înnegurat curgea către ziduri, din stâncă în stâncă. Tunetul umplu valea. Începu o ploaie biciuitoare.

La fel ca ploaia șuierau și săgețile peste creneluri, zăngănind apoi pieziș pe pietre. Unele își atinseră ținta. Începuse atacul în Văgăuna lui Helm; dar înăuntru nu se auzea și nu se mișca nimeni; nici o săgeată nu porni de-acolo.

Oștirile vrajmașe își încetară asaltul, nedumerite de amenințarea tăcută a stâncii și a zidului. Fulgerele continuau să sfâșie întunericul. Apoi orcii începură să urle, tăind aerul cu lăncile și cu spadele și azvârlind un nor de săgeți asupra oricărei siluete care se desena pe creneluri; iar bărbații din Obște se uitau uluiți la ceea ce lor li se părea a fi un lan de grâu întunecat, răvășit de vijelia războiului în care fiecare spic pâlpâia într-o lumină zdrențuită.

Trâmbițele de alamă răsunară. Vrajmașii dădură buzna — unii asupra Zidului Văgăunii, alții spre drumul pietruit și spre povârnișul care ducea la porțile Cetății Cornului. Acolo se îngrămădeau orcii cei mai solizi și oamenii sălbatici din hățiturile Țării Murge. După o clipă de șovăială, porniră înainte. Apoi fulgeră și, pe fiecare coif, pe fiecare scut apăru blazonul cu mâna îngrozitoare a Isengardului. Ajunseră în vârful stâncii; după care se îndreptară spre porți.

Atunci se mișcă, în sfârșit, și cei de pe ziduri, întâmpinându-i cu o puzderie de săgeți și de pietre. Vrajmașii șovăiră, rupseră rândurile, apoi se dădură îndărăt, atacă, se dădură înapoi și iar atacă; de fiecare dată însă se opreau tot mai sus, ca șuvoiul în creștere. Trâmbițele răsunară din nou și un puhoi de oameni sălbatici se repezi înainte. Își țineau scuturile ca pe un acoperiș deasupra capetelor, iar în mijloc purtau două trunchiuri zdravene. În spatele lor se îmbulzeau arcașii orci, care traseră o ploaie de săgeți asupra celor de pe ziduri. Ajunseră dinaintea porților. Trunchiurile fură izbite de tăbliile lor cu un bubuit asurzitor. Unde cădea un sălbatic zdrobit de vreun bolovan aruncat de sus, se iveau doi în locul lui. Berbecii aceia uriași se legănau și loveau fără încetare.

Eomer stătea alături de Aragorn pe Zidul Văgăunii. Auziră larma și izbiturile berbecilor și își dădură seama într-o clipită de primejdie ca porțile să fie sfărâmate.

— Hai! zise Aragorn. A sosit ceasul să luptăm alături, cu spada în mână.

O luară la fugă pe zid de le sfârâiau călcâiele, apoi urcară scările și trecură în curtea de pe Stâncă. În drum, adunară o mână de spadasi voinici. În locul unde stâncă întâlnea zidul de apus al cetății era o ușiță dosnică. De-acolo pornea pe lângă zid o potecă îngustă, pe marginea stâncii abrupte. Eomer și Aragorn dădură buzna împreună pe ușă, urmați îndeaproape de ceilalți. Săbiile lor luciră ca una când le traseră din teacă.

— Guthwine! strigă Eomer. Guthwine pentru Obște!

— Anduril! strigă și Aragorn. Anduril pentru Dunedaini! Atacă dintr-o parte, aruncându-se asupra oamenilor sălbatici.

Anduril se ridică și coboară, ca o flacără albă. De pe zid și din turn se înalță un strigăt:

— Anduril! Anduril pornește la război! Sabia ce-a fost Despăcată strălucește iar!

Uluiți, berbecarii scăpară trunchiurile și se întoarseră la luptă; dar acoperișul de scuturi fu străpuns ca de trăsnet, iar ei fură pur și simplu măturați, secerați sau aruncați de pe Stâncă în pârâul pietros de la poale. Arcașii orci traseră sălbatic, apoi dădură bir cu fugiții.

O clipă, Eomer și Aragorn rămăseră neclintiți dinaintea porților. Tunetul se-auzea acum în depărtare. Fulgerele mai pălpăiau în zare, printre munții de la miazăzi. Dinspre miazănoapte se porni un vânt tăios. Norii pluteau sfâșiați și îndărătul lor licăreau stelele; iar deasupra colinelor, de aceeași parte cu Viroaga, luneca luna de-un galben-strălucitor, în vreme ce furtuna se destrăma.

— N-am prea sosit la timp, zise Aragorn, uitându-se la porți. Balamalele lor uriașe și barele de fier erau îndoite și răsucite; mare parte din scânduri crăpaseră.

— Dar nici nu putem sta aici, îndărătul zidurilor, să le apărăm, zise Eomer. Privește!

Arată cu degetul spre drumul pietruit. Dincolo de pârâu, se adunase iar o ceată mare de orci și de oameni sălbatici, în aer șuierau săgeți care se poticneau în pietrele din jur.

— Hai! Trebuie să ne întoarcem să vedem ce putem face. Ar fi bine să îngrămădim niște pietre și să închidem porțile cu grinzi pe dinăuntru. Hai odată!

Se întoarseră și-o luară la fugă. În clipa aceea, câteva zeci de orci care stătuseră neclintiți printre leșuri săriră în picioare și porniră furișat, alergând după ei. Doi se aruncară la pământ, apucându-l pe Eomer de călcâie; apoi îl doborâră și tăbărară asupra lui. Dar din umbrele din jur țâșni strigând răgușit o umbră mică și întunecată pe care n-o observase nimeni.

— *Baruk Khazad! Khazad ai-menu!*

Prin aer șuieră o secure și doi orci se prăbușiră descăpățânați. Ceilalți dădură bir cu fugiții.

Eomer se căzni să se pună pe picioare, chiar când Aragorn se întoarse alergând să-i sară în ajutor.

Închiseră iar ușa dosnică de fier și apoi o întăriră cu drugii, îngrămădiră bolovani pe dinăuntru. Când se simțiră în siguranță, Eomer se răsuci și zise:

— Îți mulțumesc, Gimli, fiu al lui Gloin. N-am știut c-ai ieșit și tu cu noi. Dar vorba ceea, oaspetele nepoftit se dovedește-adeșea cel mai plăcut. Cum ai ajuns acolo?

— Am luat-o pe urmele voastre, ca să-mi alung somnul, zise Gimli; dar când m-am uitat la muntenii ăia, mi s-au părut prea mari pentru puterile mele, așa că m-am ascuns după un bolovan, ca să văd cum vă „jucați” voi cu săbiile.

— Nu știu cum să te răsplătesc, spuse Eomer.

— S-ar putea să ai prilejul mai iute decât crezi, râse gnomul. Dar eu unul sunt mulțumit. Până acum n-am tăiat decât lemne, de când am plecat din Moria.

— Doi! exclamă Gimli, mângâindu-și securea, după ce se întoarse pe zid.

— Doi? făcu Legolas. Eu am făcut ispravă mai bună, deși acum sunt nevoit să bâjbâi după săgeți; pe-ale mele le-am terminat. Și cu toate acestea, am pe răboj cel puțin douăzeci. Numai că asta nu înseamnă decât o rămurea din codru!

Cerul se însenina iute acum, iar luna scăpata strălucind. Dar lumina nu le prea aduse mari nădejdi Călăreților din Obște. Vrajmașii, în loc să scadă, păreau și mai mulți, iar prin spărtura din zid se revărsau alții venind de pe vale. Aventura de pe

Stâncă nu le dăruie vitejilor noștri decât un scurt răgaz. Atacul asupra porților deveni și mai îndârjit. Oștirile Isengardului vuiiau ca marea la poalele Zidului Văgăunii. Orcii și muntenii mișunau de colo-colo. Oamenii nu mai pridideau să taie sau să arunce funiile care se agățau cu cârlige de parapet. Sute de scări lungi fură sprijinite de zid. Multe dintre ele erau date peste cap și se zdrobeau la pământ, dar în locul lor se iveau și mai multe, iar orcii se avântau în sus, pe ele, ca niște maimuțe din pădurile întunecate de la miazăzi. Morții și bucățile de lemn zăceau grămezi la poalele zidului, ca prundișul după furtună; mormanele acestea hâde se tot înălțau, dar vrăjmașii parcă nu se mai terminau.

Oamenii din Rohan își pierdeau tot mai mult puterile. Săgeți nu mai aveau, spadele le erau ciobite și scuturile sparte. De trei ori se uniră Aragorn și Eomer și de trei ori Anduril luci într-un atac disperat, care alungă vrăjmașul de pe zid.

Apoi se iscă larmă mare în Văgăuna dindărăt. Orcii se târâseră ca șobolanii prin galeria pe unde ieșea pârâul. Statură adunați acolo, în umbra stâncilor, până când se încinse atacul de deasupra și aproape toți oamenii se năpustiră pe creasta zidului. Atunci se repeziră și ei afară. Câțiva trecuseră deja prin gurile Văgăunii și se luptau printre cai cu străjerii.

Gimli sări de pe zid cu un strigăt fioros, al cărui ecou se izbi de stânci.

— *Khazad! Khazad!* Curând avu berechet de lucru.

— Oho! strigă el. Orcii sunt dincolo de zid. Oho! Hai, Legolas! Avem de lucru!

Khazad! ai-menu!

Gamling cel Bătrân privi în jos din Cetatea Cornului, când auzi glasul măreț al gnomului care întrecea toată zarva.

— Orcii sunt în Văgăună! strigă el. Helm! Helm! Înainte, helmingi! adăugă el cu un glas tunător și sări pe scara de pe Stâncă, urmat de o mulțime de bărbați din Meleagul de la Apus.

Asaltul lor fu sălbatic și neașteptat, iar orcii dădură bir cu fugiții. Nu peste mult fură prinși în defileul îngust și măcelăriți sau mânați cu strigăte în hăul Văgăunii, ca să cadă la picioarele străjerilor de la intrarea peșterilor ascunse.

— Douăzeci și unu! exclamă Gimli.

Apucă barda cu ambele mâini și dobori dintr-o lovitură ultimul orc.

— Acum l-am întrecut iar pe jupânul Legolas.

— Trebuie să punem capăt găurii ăsteia de șobolani, zise Gamling. Gnomii, se spune, sunt pietrari pricepuți. Dă-ne și nouă o mână de ajutor, meștere.

— Noi nu tăiem piatra cu securile de luptă și nici cu unghiile, zise Gimli. Dar am să v-ajut cum oi putea.

Adunară pietre mici și bucăți de stâncă din preajmă și, sub îndrumarea lui Gimli, apusenii astupară gura interioară a galeriei, până nu mai rămase decât o ieșire îngustă. Pârâul Văgăunii, umflat de ploaie, începu să se zbată și să clocotească prin canalul gătit, împrăștiindu-se apoi molcom în bălți reci pe stânci.

— O să se usuce locul de deasupra, zise Gimli. Hai, Gamling, să vedem cum merg treburile pe zid.

Urcă și îl găsi pe Legolas alături de Aragorn și Eomer. Elful își ascuțea cuțitul lung. Atacul lânzezea fiindcă trecerea prin galerie fusese zădărnicită.

— Douăzeci și unu! exclamă Gimli.

— Bună treabă! făcu Legolas. Dar eu am ajuns la două duzini. Aici, sus, am luptat corp la corp, cu cuțitul.

Eomer și Aragorn se sprijineau obosiți în mânerile spadelor. În stânga, pe stâncă, se stârniră iar larma și bubuitul asurzitor al luptei. Dar Cetatea Cornului ținea piept, precum o insulă în mijlocul mării. Porțile sale zăceau în ruină, însă nici un

vrăjmaș nu reușise încă să treacă peste îngrămădirea de pietre și bârne. Aragorn își ridică privirile spre stelele stinse și luna care scăpata acum îndărătul colinelor apusene din jurul văii.

— Ce noapte fără capăt! rosti el. Oare când s-o mai face odată ziua?

— Zorile nu sunt departe, zise Gamling, care urcase acum alături de el. Dar mă tem că asta n-o să ne fie cu nimic de folos.

— Totuși zorile le aduc oamenilor nădejdea, spuse Aragorn.

— Dar făpturile astea din Isengard, jumătate orci, jumătate spiriduși, ticluite de măiestria nefastă a lui Saruman, n-or să se teșească de lumina soarelui, zise Gamling. Și nici oamenii sălbatici de pe coline. Nu-i auzi ce tărașoi fac?

— Ba-i aud, spuse Eomer. Dar mie nu-mi par decât țipete de păsări și mugete de dobitoace.

— Și totuși, se-aud și strigăte în graiul celor din Țara Murgă, zise Gamling. Eu știu această limbă străveche a oamenilor, care era cândva vorbită prin văile apusene ale Obștii, la ascultă! Sunt plini de ură față de noi și se bucură, căci au încredințarea că soarta noastră e pecetluită. „Regele! Regele!” așa strigă. „O să punem mâna pe regele lor! Moarte lui Fargoil! Moarte capetelor de paie! Moarte tâlharilor de la miazănoapte!” Așa ne zic. Nici în cinci sute de ani n-au uitat furia care i-a cuprins când seniorii Gondorului au încredințat Obștea lui Eorl cel Tânăr și i s-au alăturat. Saruman n-a făcut decât să le ațâțe această ură veche. Sunt tare focoși când îi stârnește cineva. Noapte sau zi, n-or să se lase: ori pun mâna pe rege, ori pier cu toții.

— Și totuși, mie zorii au să-mi trezească nădejdea, spuse Aragorn. Nu știi vorba aceea, cum că nici un vrăjmaș n-are cum să cotopească Cetatea Cornului, dacă-i apărată de oameni?

— Așa zic menestrelii, rosti Eomer.

— Atunci hai s-o apărăm, făcu Aragorn. Și să nu ne pierdem nădejdea.

Chiar pe când stăteau ei așa de vorbă, răsunară trâmbițele. Urmă un trosnet și o izbucnire de flăcări și fum. Pârâul Văgăunii își revărsa apele, șuierând înspumat; fuseseră slobozite printr-o spărtură căscată larg în urma unei bubuituri. Înăuntru năvăliră o mulțime de siluete întunecate.

— Blestemăția lui Saruman! exclamă Aragorn. S-au strecurat iar în galerie pe când stăteam de vorbă și-au ațâțat focul din Orthanc chiar la picioarele noastre. *Elendil! Elendil!* strigă el, făcând un salt spre breșa din zid; dar în clipa aceea pe creneluri fură sprijinite sute de scări. Ultimul atac mătură tot ce se afla pe zid și la poale, ca un val întunecat ce se izbește de o grămadă de nisip. Toată apărarea fu distrusă cât ai zice pește. O parte dintre călăreți începură să se retragă tot mai adânc în Văgăună, luptând sau prăbușindu-se, în timp ce încercau să ajungă la peșteri. Alții o luară de-a dreptul către fortăreață.

Dinspre Văgăună urca o scară mare, până pe Stâncă, unde se afla poarta din spate a Cetății Cornului. La poalele ei stătea Aragorn. În mână îi lucea încă Anduril, iar spaima de spada aceasta îi stăvili o clipă pe vrăjmași; așa că toți care fură în stare să ajungă acolo urcau spre poartă. Îndărătul lor, pe treapta de sus, stătea Legolas în genunchi, cu arcul încordat. Dar nu mai găsisse pe jos decât o săgeată și-acum își silea ochii, gata să tragă asupra primului orc ce-ar fi cutezat să se apropie de scară.

— Aragorn! îl strigă el. Toți care-au putut s-ajungă până aici au intrat. Hai și tu înapoi!

Aragorn se întoarse și-o luă iute pe scări; dar, în timp ce alerga, se împiedică de vlăguit ce era. Cât ai zice pește, vrăjmașii făcură un salt înainte. Orcii urcau

schelălăind, cu brațele întinse, ca să-l înșface. Primul dintre ei se prăbuși cu grumazul străpuns de ultima săgeată a lui Legolas. Dar ceilalți săriră peste el. Atunci însă, de pe zidul de afară se porni un bolovan cât toate zilele, care se rostogoli pe scări, azvârlindu-i pe toți îndărăt, în Văgăună. Aragorn izbuti să ajungă la poarta care se închise cu zgomot în urma lui.

— E de rău, prieteni, zise el, ștergându-și sudoarea de pe frunte cu mâneca.

— Așa e, spuse Legolas. Dar câtă vreme ești cu noi, nădejdea nu-i pierdută.

Unde e Gimli?

— Nu știu, zise Aragorn. Ultima oară l-am văzut luptând jos, îndărătul zidului, dar ne-au separat vrăjmașii.

— Vai de noi! Ce nenorocire! se vaită Legolas.

— E tare și voinic, zise Aragorn. Să nădăjduim că o să scape și-o să se ducă până la peșteri. Acolo va fi la adăpost o vreme. În orice caz, mai la adăpost ca mine. Un astfel de refugiu n-are cum să nu fie pe placul unui gnom.

— Asta mi-e și mie nădejdea, rosti Legolas. Dar aș fi vrut să vină și el aici. Muream de nerăbdare să-i spun jupânului Gimli c-am ajuns la treizeci și nouă.

— Dacă izbutește să ajungă în peșteri, o să te-ntreacă iar, râse Aragorn. N-am văzut în viața mea o secure mânuită cu atâta măiestrie.

— Mă duc să caut niște săgeți, zise Legolas. De s-ar sfârși odată noaptea asta, ca să văd și eu pe lumină unde să trag.

Aragorn intră în cetate. Acolo, spre nemulțumirea lui, află că Eomer nu ajunsese în Cetatea Cornului.

— Nu, n-a venit pe Stâncă, zise unul dintre apuseni. Ultima oară l-am văzut luptând la gurile Văgăunii, cu câțiva oameni strânși în jurul lui. Erau cu el și Gamling, și gnomul, dar n-am putut ajunge la ei.

Aragorn porni cu pași mari spre curtea interioară și urcă iute spre un iatac sus, în turn. Acolo stătea regele — o siluetă întunecată în cadrul ferestrei înguste — și privea în vale.

— Ce-i nou, Aragorn? întrebă el.

— Zidul Văgăunii a fost cucerit, Domnia Ta, și toată apărarea noastră a fost nimicită. Dar au scăpat mulți încoace, pe Stâncă.

— A venit și Eomer?

— Nu, dar mulți dintre oamenii Domniei Tale s-au înapoiat în Văgăună; se zice că era și Eomer printre ei. S-ar putea să le țină piept vrăjmașilor în locurile-acelea strâmte și s-ajungă la peșteri. Ce nădejde mai au acolo, nu știu.

— Oricum mai mare ca a noastră. Se spune că au destule merinde acolo. Și aeru-i curat, pentru că sunt destule guri de aerisire sus, în stâncă. Nimeni nu poate să dărâme intrările, dacă-s apărate de oameni hotărâți. S-ar putea să reziste mult acolo.

— Dar orcii au adus o blestemăție din Orthanc, zise Aragorn. Au un foc care bubuie. Cu ajutorul lui au pus mâna pe zid. Iar de n-or ajunge până în peșteri, ar putea să-i ferece acolo pe cei care-au intrat. Acum însă trebuie să ne adunăm gândul asupra felului cum ne apărăm.

— Mă chinui rău în închisoarea asta, zise Theoden. O, de-aș avea o lance în mână și de-aș putea să pornesc în fruntea a lor mei călare, pe câmpie, mi s-ar întoarce și mie pofta de luptă. Așa mi-aș sfârși zilele mulțumit. Dar aici nu prea sunt de folos.

— Măcar ești la adăpost în cea mai puternică fortăreață din Obște, zise Aragorn. Avem mai multă nădejde să te ocrotim în Cetatea Cornului, decât în Edoras sau chiar în Valea Calvarului, la munte.

— Se zice că această Cetate a Cornului n-a căzut niciodată, zise Theoden. Dar acum mi-e inima-ndoită. Se schimbă lumea și tot ce era, cândva, de nezdruccinat începe acum să se clatine. Cum să țină piept vreun turn la atâta puhoi și ură neîmpăcată? De-aș fi știut că Isengardul s-a întărit până-ntr-atât, poate nu m-aș fi pripit să dau piept cu el, cu toate cuvintele meșteșugite ale lui Gandalf. Povața lui nu mi mai pare acum la fel de înțeleaptă ca în dimineața aceea însoțită.

— Nu judeca povața lui Gandalf până n-ajungem la capăt, Domnia Ta, zise Aragorn.

— Nu mai e mult până atunci, spuse regele. Dar n-am să-mi sfârșesc zilele aici, ca un bursuc bătrân în capcană. Coamă de Nea, Hasufel și caii străjerilor mei se află în curte. Când s-or ivi zorile, am să le poruncesc oamenilor să sune din cornul lui Helm și-o să pornesc călare. Vii și tu cu mine, fiu al lui Arathorn? Poate-o să ne croim drum printre vrăjmași sau o să ne găsim un sfârșit demn de o cântare, de-o mai scăpa cineva să mai știe de noi.

— Voi veni cu Domnia Ta, spuse Aragorn.

Ceru apoi îngăduința să se retragă și se întoarse pe ziduri. Le străbătu de la un capăt la altul, îmbărbătându-și oamenii și dând câte o mână de ajutor pe unde atacul era mai vârtos. Veni și Legolas cu el. Flăcările izbucneau de sub bolovanii cutremurați. Cârligele se agățau de creneluri, scările se înălțau. Pentru a cine știe câta oară, orcii reușiră să ajungă pe culmea peretelui și de tot atâtea ori apărătorii îi împinseră îndărăt.

Până la urmă, Aragorn ajunse și rămase în picioare deasupra porților mari, fără să-i pese de săgețile vrăjmașe. Se uită și văzu o geană de lumină palidă la răsărit. Apoi ridică mâna goală, cu palma în afară, în semn că voia să vorbească. Orcii chelălăiră batjocoritor:

— Ia coboară tu! Hai jos, dacă poțești să stai de vorbă cu noi! Adu-l și pe rege! Suntem războinicii Uruk-hai. O să-l înșfăcăm noi din gaura în care s-a pitit, dacă nu iese de bunăvoie. Adu-l și pe rege!

— Regele va ieși când poțește, zise Aragorn.

— Și atunci ce cauți acolo? îl întrebară ei. Ce te tot zgâiești? Vrei să vezi ce oștire măreață avem? Noi suntem luptătorii Uruk-hai.

— Mă uitam să văd când se ivesc zorile, zise Aragorn.

— Ce-i tot dai cu zorile? îl luară ei peste picior. Noi suntem Uruk-hai și luptăm ziua și noaptea, și pe vreme bună, și pe vreme rea. Am venit aici să ucidem pe soare și pe lună. Ce dacă se ivesc zorile?

— Nimeni nu știe ce-i aduce ziua de mâine, zise Aragorn. Luați-vă tălpășița, până nu se întoarce totul împotriva voastră.

— Coboară, că altfel te doborâm noi de pe zid, strigară ei. N-avem de ce să ne târguim cu tine. N-ai ce ne spune!

— Și, totuși, am să vă spun ceva, zise Aragorn. Până acum, nici un vrăjmaș n-a reușit să ia Cetatea Cornului. Plecați, că altfel n-o să cruțăm pe nimeni. N-o să mai rămână unul în viață, ca să mai ducă vestea la miazănoapte. Nu vă dați seama ce primejdie vă paște.

Așa cum stătea acolo dinaintea vrăjmașilor, deasupra porților ruinate, Aragorn fu învăluit de măreție și de o putere fără seamăn, încât oamenii sălbatici rămaseră cu gura căscată și se uitară îndărăt, peste umăr, în vale; alții își ridicară șovăitor ochii spre cer. Dar orcii izbucniră în hohote de râs. Și pe când Aragorn sărea de pe zid, o ploaie de săgeți mari și mici șuieră peste creneluri.

Se auzi un vuiet și se iscă o pălălaie. Arcada porții pe care stătuse el cu o clipă înainte se crăpă și se făcu fărâme într-un nor de praf și fum. Baricada se făcu țândări

ca atinsă de trăsnet. Aragorn o luă la goană spre turnul regelui.

Dar, chiar în momentul când poarta se prăbuși iar orcii din fața ei urlau, pregătindu-se de atac, îndărățul lor se înălță un murmur, ca vâjâitul vântului în depărtare, care crescua, până se schimbă într-o larmă de glasuri. Zorile aduceau vești cu ele. Orcii de pe Stâncă auziră zarva înfricoșătoare și șovăiră, uitându-se îndărăt. Apoi de sus, din turn, răsună brusc și înspăimântător mărețul corn al lui Helm.

Toți care auziră vuietul acela se cutremurară. Mulți orci se aruncară cu fața la pământ și își vârâră degetele îngherate în urechi. Ecourile străbăteau bubuind Văgăuna dintr-o parte într-alta, de parcă pe fiecare stâncă, pe fiecare deal, s-ar fi aflat câte un vestitor atotputernic. Dar bărbații de pe ziduri își ridicară privirile, ascultând uluiți; căci ecourile nu se mai sfârșeau. Vuietele cornului șerpuiau printre coline din ce în ce mai aproape și mai tare, răspunzându-și unul altuia în izbucniri sălbaticе și nestăvilite.

— Helm! Helm! strigau călăreții. Helm s-a sculat din morți și vine la luptă! Helm pentru regele Theoden!

Și regele se arată la acest strigăt. Calul lui era alb ca neaua, auriu îi strălucea scutul și lungă-i era lancea. De-a dreapta lui venea Aragorn, moștenitorul lui Elendil, iar îndărăt, călare, seniorii Casei lui Eorl cel Tânăr. Cerul izbucni în lumină. Noaptea se duse. — Înainte, eorlingi!

Cu strigăte și *zarva* mare își începură atacul. Trecură vînd dincolo de porți, se revărsară pustiitor pe drumul pietruit și pătrunseră printre ostile Isengardului ca vîntul prin iarbă. Îndărățul lor, din Văgăună, izbucniră urletele aspre ale oamenilor care ieșeau din peșteri, mînîndu-i pe vrăjmași înainte. Năvăliră și cei rămași pe stâncă. Iar printre coline se înălță ecoul vuietului de corn.

Regele și-ai lui nu se opreau. Căpeteniile și luptătorii cădeau de-a valma sau dădeau bir cu fugiții în fața lor. Nu le puteau sta în cale nici orcii, nici oamenii sălbatici. Fugeau la vale îmboldiți de spadele și lăncile călăreților. Țipau și gemeau de spaimă și o mare uluire pusese stăpînire pe ei o dată cu zorii de ziuă.

Astfel porni regele Theoden călare de la Poarta lui Helm, croindu-și calea către Stăvilarul măreț. Acolo se opriră cu toții. Dinaintea lor izbucnea, din ce în ce mai strălucitoare, lumina. Săgețile soarelui țâșniră peste colinele de la răsărit și scăpărară în vîrfurile lăncilor. Dar călăreții rămaseră tăcuți, cu privirile ațintite în Viroaga Văgăunii.

Ținutul se schimbase. Acolo unde se întindea înainte valea înverzită, ale cărei povârnișuri înierbate se răsfrîngeau peste nesfârșite coline, se deslușea acum o pădure. Copacii uriași, goi și tăcuți se înălțau rînduri-rînduri, cu ramuri încâlcite și creștetul încărunțit; rădăcinile lor erau îngropate în ierburile înalte și verzi. Pe sub ei era un întuneric de nepătruns. Între Stăvilar și streășina pădurii aceleia fără nume nu erau nici cinci sute de pași. Acolo dădeau acum bir cu fugiții falnicii oșteni ai lui Saruman, înspăimîntați de rege și de copaci. Se revărsară dinspre Poarta lui Helm, până când nu mai rămase nici unul îndărățul Stăvilarului, dar la poalele lui se strînseră roi, ca muștele. În zadar se târau și se cățărau pe pereții viroagei, încercînd să scape. La răsărit, povârnișul văii era prea abrupt și stîncos; din stînga, de la apus, îi urmărea soarta necruțătoare. De acolo apăru brusc, pe creastă, un călăreț înveșmîntat în alb, strălucitor în bătaia răsăritului. Peste colinele joase răsunau vaierele de corn. Îndărățul lui, pe povârnișurile lungi, veneau iute, pe jos, oștenii cu spadele în mâini. În mijlocul lor mergea cu pași mari un bărbat înalt și puternic. Scutul îi era roșu. Când ajunse la marginea văii, acesta își duse la buze un corn mare și negru și suflă o dată, puternic și răsunător.

— Erkenbrand! strigară Călăreții. Erkenbrand!

— Ia uitați-vă: Călărețul Alb! exclamă Aragorn. Gandalf e iar aici!

— Mithrandir, Mithrandir! zise Legolas. Asta da, vrăjitorie! Haideteți! Vreau să-mi desfăț ochii cu pădurea asta, până nu se risipește vraja.

Oștirile din Isengard vuiau, luând-o bezmetic într-o parte și-ntr-alta, din spaimă în spaimă. Răsună iar cornul din turn. Jos, prin spărtura din Stăvilar, dădeau buzna oamenii regelui. De pe coline cobora iute Erkenbrand, cârmuitorul Meleagului de la Apus. Iar lute ca Gândul sărea ca un cerb care aleargă cu pas sigur în munți. Călărețul Alb năvăli asupra lor; revenirea lui îi înnebunea pe vrăjmași. Oamenii sălbatici îi căzură dinainte cu fața la pământ. Orcii se trăgeau îndărăt și urlau, azvârlindu-și spadele și lăncile. Fugeau ca fumul mânat de-o vijelie. Pătrunseră gemând în umbra copacilor care îi așteptau; și de-acolo nu se mai întoarse nici unul vreodată.

VIII Drumul spre Isengard

Și astfel se întâlniră din nou, în lumina dalbă a dimineții, regele Theoden și Gandalf, Călărețul Alb, pe lunca înverzită a Pârâului Văgăunii. Mai erau acolo Aragorn, fiul lui Arathorn, elful Legolas, Erkenbrand din Meleagul de la Apus și seniorii din Obște. Iar când își întoarseră privirile spre codru, mirarea lor le întrecu bucuria izbânzii.

Deodată, se auzi larmă mare și dinspre Stăvilar apărură cei care fuseseră mânați în adâncul Văgăunii. Veneau dintr-acolo Gamling cel Bătrân și Eomer, fiul lui Eomund, iar alături de ei pășea Gimli, gnomul. Nu purta coiful și era legat la cap cu o năframă pătată de sânge; însă glăsu-i hotărât și puternic:

— Patruzeci și doi, jupâne Legolas! Dar, vai, mi-am ciobit securea, căci ultimul avea o zgardă de fier în jurul gâtului. Tu cum stai?

— M-ai întrecut cu unul, îi răspunse Legolas. Dar nu te pizmuiesc că vânătoarea ți-a fost mai cu folos, căci mult mă bucur să te văd pe picioarele tale.

— Bun venit, Eomer, nepoate, zise Theoden. Acum, că te văd sănătos, mă pot bucura și eu cu adevărat.

— Mărire Ție, Senior al Obștii! rosti Eomer. Întunecata noapte-i dusă acum și-i ziuă iar. Dar zorile au venit cu vești ciudate.

Se întoarse și privi, minunându-se, mai întâi la pădure, apoi la Gandalf.

— Ai apărut iar pe negândite, la ceas de nevoie, adăugă Eomer.

— Pe negândite? zise Gandalf. Doar v-am spus c-o să mă întorc să ne întâlnim aici.

— Dar nu ne-ai zis ceasul și nici felul în care o să te ivești. Ciudat ajutor ne-aduci! Ești tare în vrăjitorii, Gandalf cel Alb!

— Așa o fi. Dar nu mi-am arătat încă puterile. N-am făcut decât să vă povățuiesc în vreme de restriște și să profit de iuțimea lui lute ca Gândul. Vitejia voastră și picioarele zdravene ale apusenilor mășăluind în noapte v-au fost de mai mare folos.

Atunci se uitară cu toții și mai uluiți la Gandalf. Câțiva își întoarseră privirile neîncrezătoare spre pădure, ștergându-se la ochi, ca și cum ar fi văzut cu totul altceva decât el. Gandalf râse vesel, din răspuțeri.

— Vă gândiți la copaci? zise el. Păi, îi văd și eu la fel de bine ca voi. Dar asta nu-i isprava mea. E-un lucru mai presus decât povața unui înțelept și mai bun decât plănuisem. Nici n-am nădăjduit vreodată să se-ntâmpole ceva atât de bun.

— Atunci, dacă nu tu, cine-a făptuit o asemenea vrăjitorie? întrebă Theoden. E

limpede că nu a făcut-o Saruman. O fi vreun înțelept mai puternic, de care n-am auzit încă?

— Nu-i nici o vrăjitorie, ci o putere de tare de demult, rosti Gandalf. O putere ce-a străbătut pământul, înainte de cântul elfilor și de lovitura baroaselor.

Pe când de fier nu se vorbea și lemnul n-are arbori neatins trăia
Pe când sub lună, tânăr, muntele lucea
Pe când Inelul nu fusese făurit și nu se născuse mahnirea
Atunci, demult, străbătea ea pădurea.

— Și care ar fi dezlegarea cimiliturii tale? întrebă Theoden.

— Dacă vreți să aflați, ați face bine să veniți cu mine în Isengard, îi răspunse Gandalf.

— În Isengard? strigară ei.

— Da, zise Gandalf. Mă voi întoarce în Isengard și cei care poftesc pot să vină cu mine. S-ar putea să vedem lucruri ciudate pe-acolo.

— Dar nici dac-am strânge toți oamenii din Obște și le-am lecui rănilile și vlăguiala, n-am fi destui ca să atacăm fortăreața lui Saruman, zise Theoden.

— Cu toate acestea, voi pleca la Isengard, spuse Gandalf. N-o să zăbovesc prea mult acolo. Drumul meu pornește acum spre răsărit. Căutați-mă prin Edoras, înainte să apună luna.

— Nu, peste poate, rosti Theoden. Asta ar fi la ceasul întunecat de dinaintea zorilor; doar n-o să ne despărțim tocmai acum. Voi veni cu tine, dacă asta ți-e poava.

— Vreau să stau de vorbă cu Saruman, cât mai repede cu putință, zise Gandalf. Și pentru că ți-a adus atâta năpastă, n-ar fi rău să fie și Domnia Ta de față. Dar poți oare s-ajungi la timp acolo?

— Oamenii mei sunt vlăguiți de-atâta luptă, îi răspunse regele. Și nici eu nu mă simt mai în putere. Căci am venit călare de departe și somnul mi-a fost pe apucate. Vai, bătrânețea mea nu-i o poveste și nici nu m-au împovărat cu ea doar ticlurile șoptite ale lui Limbă de Vierme. E-o boală de care nu mă poate lecui vreun vrac pe de-a-ntregul. Nici măcar tu, Gandalf.

— Atunci, toți cei care mă vor însoți să-și tragă puțin sufletul, zise Gandalf. Vom călători în umbra nopții. Așa-i mai bine, pentru că vă povățuiesc ca toate mișcările noastre să fie de-acum încolo cât mai tainice. Dar să nu poruncești prea multor oameni să te însoțească, Theoden. Ne ducem acolo să stăm de vorbă, nu să luptăm.

Apoi regele alese câțiva bărbați zdraveni, cu cai iuți, și îi trimise să ducă vestea izbânzii în toate văile din Obște; să le spună oamenilor — tineri și bătrâni — să vină degrabă în Edoras. Seniorul Obștii avea să țină acolo o adunare cu toți cei în stare să poarte arme, a doua zi după luna plină. Ca să pornească împreună cu el spre Isengard, regele îl alese pe Eomer și încă douăzeci de bărbați de-ai casei sale. Cu Gandalf aveau să meargă Aragorn, Legolas și Gimli. În ciuda răniilor sale, gnomul nici nu vru să audă să rămână de căruță.

— A fost o bubuitură ușoară și m-a apărât coiful, zise el. Doar nu m-o opri o zgârietură orcească.

— Am să te oblojesc eu, cât timp te odihnești, spuse Aragorn. Regele se întoarse apoi în Cetatea Cornului și se cufundă într-un somn așa cum nu mai dormise de multă vreme. Se odihni și aleșii săi rămași acolo. Dar ceilalți care nu fuseseră răniți sau vătămați în vreun fel începură o treabă foarte anevoioasă; căci mulți căzuseră în bătălie și zăceau acum morți pe câmpie sau în Văgăună.

Nu rămăsese nici un orc în viață; leșurile lor erau fără număr, însă dintre munteni, foarte mulți se predaseră; și erau înfricoșați și cereau îndurare. Oamenii din Obște le luară armele și-i puseră la muncă.

— Acum dați o mână de ajutor să dregem răul la care ați pus mâna și voi, zise Erkenbrand. Și după aceea o să roștiți un jurământ prin care să vă legați că nu veți mai trece Vadurile Isenului înarmați niciodată și că n-o să vă mai înhăitați cu vrăjmașii oamenilor. Apoi sunteți liberi să plecați în ținutul vostru. Căci ați fost trași pe sfoară de Saruman. Mulți dintre voi și-au pierdut viața drept plată că v-ați încrezut în el; să nu credeți că, dacă ați fi biruit, ați fi avut o soartă mai bună.

Oamenii din Țara Murgă rămăseseră uluiți, pentru că Saruman le spusese despre cei din Rohan că ar fi haini și că-și ardeau ostaticii de vii.

În mijlocul câmpiei din fața Cetății Cornului fură înălțate două gorgane sub care zăceau toți călăreții Obștii căzuți în apărare — cei din Vâlcelele de Răsărit într-o parte și cei din Meleagul din Apus, în cealaltă. La poalele cetății, într-un mormânt separat, își dormea somnul de veci Hama, căpitanul gărzii regale. Căzuse dinaintea Porții.

Orcii fură adunați în grămezi mari, la distanță de gorganele călăreților, aproape de poalele pădurii. Iar oamenii nu știau acum ce să facă, pentru că mormanele de leșuri erau prea mari ca să le poată îngropa sau arde. Aveau prea puțin lemn pentru asta și nimeni n-ar fi îndrăznit să ridice securea asupra copacilor acelora ciudați, chiar dacă Gandalf nu le-ar fi zis ca nu cumva să se atingă de trunchiurile și de crengile lor, că era primejdie mare.

— Lăsați-i pe orci să zacă acolo, zise Gandalf. Noaptea e un sfetnic bun.

După-amiază, oamenii regelui se pregătiră de plecare. Îngropăciunea abia începuse și Theoden jeli pieirea lui Hama, căpitanul său, și azvârli un pumn de țărână în mormântul lui.

— Mare năpastă mi-a adus Saruman mie și tot ținutului acestuia, se tângui el. Și n-am să uit când l-oi întâlni.

Soarele scăpata deja spre colinele de apus din Viroagă, când, în sfârșit, Theoden și Gandalf, împreună cu însoțitorii lor, porniră dinspre Stăvilar. Îndărătul lor fusese adunată o mare oștire formată din călăreți și din apuseni, tineri și bătrâni, femei și copii, care ieșiseră din peșteri. Cântară un cântec de izbândă cu glasurile limpezi; apoi tăcură, întrebându-se ce-avea să se mai întâmple, căci le era teamă de copacii aceia de la care nu-și mai puteau dezlipi ochii.

Călăreții se apropiară de pădure și se opriră. Nu-i trăgea ața nici pe cai, nici pe oameni să pătrundă acolo. Arborii erau cenușii și amenințători, înconjurați de hăuri sau de un fel de burniță. Capetele ramurilor lor plecate atârnav ca niște degete iscoditoare, rădăcinile se iveau din pământ ca mădularele unui monstru ciudat, iar sub ele se căscău hăuri întunecate. Dar Gandalf merse înainte, călăuzindu-și tovarășii; iar acolo unde drumul dinspre Cetatea Cornului pătrundea în pădure, văzură o deschizătură pe sub crengile puternice, ca o poartă boltită; și Gandalf intră pe acolo, urmat de ceilalți. Spre uimirea lor, văzură că drumul continua străjuit de Pârâul Văgăunii; iar deasupra se zărea cerul năpădit de o lumină aurie. Dar de-o parte și de alta a culoarului de arbori întunericul devenea din ce în ce mai dens, mai de nepătruns; de acolo se auzeau trosnetele și gemetele crengilor, strigăte depărtate și larmă de glasuri neînțelese, care murmurau mânioase. Nu se vedea nici urmă de orc sau de altă făptură.

Legolas și Gimli călăreau acum împreună, pe același cal; mergeau alături de Gandalf, pentru că gnomului îi era teamă de pădure.

— E tare cald pe-aici, îi spuse Legolas lui Gandalf. Simt multă mânie în jur. Nu ți

se pare că aeru-ți zvâcnește în urechi?

— Ba da, răspuse Gandalf.

— Ce s-o fi întâmplat cu amărății ăia de orci? întrebă Legolas.

— Asta, cred eu, n-o să știe nimeni niciodată, zise Gandalf.

Merseră o vreme în tăcere; dar Legolas trăgea mereu cu ochiul într-o parte și-ntr-alta, iar dacă Gimli l-ar fi lăsat, s-ar fi oprit mereu să asculte murmurul pădurii.

— Sunt cei mai ciudați arbori din viața mea, zise el. Și mi-a fost dat să văd nenumărați stejari de când erau ghinde și până la adânci bătrânețe. Ce bine-ar fi să avem timp destul, ca să mă plimb printre ei. Știu să glăsuiască și, cu timpul, s-ar putea să le înțeleg gândurile.

— Nu, lasă, făcu Gimli. Să-i lăsăm în pace. Eu unul mi-am dat seama ce gândesc: sunt plini de ură față de cei care merg în două picioare și nu vorbesc decât despre cum ne-ar putea zdrobi și gâtui.

— Nu-i urăsc chiar pe toți care merg în două picioare, zise Legolas. Cred că aici greșești. Cu orcii au ei ce au. Nu sunt din partea locului și știu prea puține despre elfi și despre oameni. Văile în care cresc sunt foarte depărtate. Socot că vin tocmai din vâlcelele adânci din Fangorn.

— Atunci aceasta e cea mai primejdioasă pădure de pe Pământul de Mijloc, spuse Gimli. Ar trebui să-i fiu recunoscător pentru ceea ce-a făcut, dar n-o pot iubi. Îți pare, pesemne, încântător, dar am văzut o minunăție și mai mare în ținutul acesta, ceva mai frumos decât orice dumbravă sau poieniță de pe lume: îmi simt încă inima plină. Încurcate sunt căile oamenilor, Legolas! Au aici una dintre minunile Lumii de la Miazănoapte, și cum crezi că vorbesc de ea? Peșteri, așa le numesc. Peșteri! Vizuini unde fug să se ascundă în vreme de război, unde își dosesc nutrețul! Bunule Legolas, știi tu, oare, cât sunt de frumoase, de mari, peșterile din Văgăuna lui Helm? Ce drumuri ar mai face gnomii, doar să arunce o privire pe-acolo, dacă s-ar ști de ele! Măiculiță, pe onoarea mea, ar da aur, nu glumă, doar să le vadă o clipă!

— Iar eu aș da aur, nu glumă, să mă lași în pace, zise Legolas. Și aș da de două ori mai mult să ies de-acolo, de-ar fi să mă rătăcesc în ele.

— Vorbești fără să știi, așa că-ți iert glumele, zise Gimli. Dar bați câmpii ca un nebun. Ție ți se par minunate lăcașurile acelea, de la poalele colinei din Codrul Întunecat, în care sălășluiește regele tău și la durarea cărora au dat și gnomii odinioară o mână de ajutor.

Ei bine, nu sunt decât niște cocioabe față de peșterile pe care le-am văzut aici: săli uriașe, pline de muzica veșnică a apei clipocind în băltoace, frumoase precum Kheled-zaram la lumina stelelor. Ah, Legolas, când se-aprind torțele și oamenii pășesc pe dușumele de nisip sub bolți cu ecou, ah, atunci, Legolas, pe zidurile netede scânteiază pietre prețioase, cristale și minereuri rare; iar lumina se cerne prin straturi de marmură ca sideful, străvezii precum mâinile vioaie ale Domniței Galadriel. Iar stâlpii, unii albi, alții ca șofranul sau trandafirii ca zorii de ziuă, se răsucesc și se unduiesc în forme de vis; țâșnesc din dușumele colorate, să întâlnească podoabele scânteietoare din acoperiș: aripi, funii, perdele fine, ca niște nori împietriți, lănci, drapele, foisoare în palate suspendate! Lacuri nemișcate le oglindesc pe toate: o lume sclipitoare privește în sus din bălțile întunecate, cu fața ca oglinda, cum nici măcar mintea lui Durin n-ar fi putut ticlui în visurile sale, se întind pe alei și prin curți străjuite de stâlpi, continuând până în unghere întunecate pe unde lumina nu ajunge vreodată. Și pic! cade o picătură, iar încrețiturile rotunde din oglindă fac ca turnurile să se unduiască și să se aplece, ca algele și corali dintr-o grotă marină. Apoi se lasă seara: toate se pierd, strălucind stins; torțele trec în altă încăpere, în alt vis. Căci sunt acolo încăperi peste încăperi, Legolas; sălile dau una-ntr-alta, drumurile vin fără

oprire, îndărătul scărilor se înalță alte scări; iar potecile șerpuitoare se avântă tot mai departe, în inima munților. Peșteri! Cavernele din Văgăuna lui Helm! Ce noroc pe mine s-ajung acolo! M-apucă plânsul când mă gândesc că trebuie să le părăsesc

— Ei, atunci, zise elful, îți doresc, Gimli, pentru sufletul tău, să te întorci cu bine din război și să le revezi. Dar să nu le spui tuturor celor din neamul tău! Căci din ceea ce mi-ai povestit, nu prea le-a mai rămas mare lucru de făcut acolo. Poate oamenii din ținutul acesta au dreptate când vorbesc puțin despre peșteri: o familie de gnomi puși pe treabă, cu ciocanul și cu dalta-n mână, e în stare să strice mai mult decât a construit.

— Nu, n-ai cum să-nțelegi, zise Gimli. Nu-i gnom pe lume care să nu fie impresionat de asemenea minunăție. Nimeni din seminția lui Durin n-ar săpa în peșterile astea ca să scoată piatră sau minereu, chiar dacă s-ar afla acolo aur și nestemate. Oare voi vă apucați să tăiați crângurile de arbori în floare, primăvara, ca să faceți lemne de foc? Așa ocrotim și noi poienile acestea cu flori de piatră; nicidecum nu ne-am apuca să le părăduim. N-am face decât să săpăm câte puțin, cu grijă și îndemânare, nu mai mult de o așchie pe zi, asta așa, ca să ne facem de lucru; și pe măsură ce-or trece anii, am deschide drumuri noi și-am scoate la iveală încăperi depărtate, cuprinse încă de întuneric, pe care acum abia le poți ghici îndărătul crăpăturilor din stâncă. Și luminile, Legolas! Am face lămpașe din cele ce străluceau odinioară în Khazad-dum; și-am alunga când am pofți noaptea care zace acolo de la facerea lumii. Iar dacă ni s-ar face somn, am aduce iar întunericul.

— Chiar că mi-ai înmuiat inima, Gimli, zise Legolas. Nu te-am mai auzit vorbind așa până acum. Mă faci să-mi pară rău că n-am văzut și eu peșterile alea. Hai să nevoim: dacă ne întoarcem amândoi sănătoși din încercările care ne-așteaptă, atunci să călătorim o vreme împreună. Tu ai să vii să vizitezi Fangornul cu mine, și-apoi am să merg eu cu tine, să văd Văgăuna lui Helm.

— Mie unul nu-mi prea dă inima ghes să mă întorc prin Fangorn, zise Gimli. Dar am să-l înghit, dacă-mi fâgăduiești că vii să împărțăm minunea peșterilor.

— Îți fâgăduiesc, zise Legolas. Dar, vai! Deocamdată trebuie să lăsăm și peșterile, și codrul. Ia uită-te! Ajungem la capătul pădurii. Cât mai e până în Isengard, Gandalf?

— Vreo cincisprezece leghe, după cum vestesc ciorile lui Saruman, zise Gandalf. Cinci de la gurile Viroagei Văgăunii, până la Vaduri și încă zece de-acolo, până la porțile Isengardului. Dar n-o să străbatem tot drumul în noaptea asta.

— Și ce-o să vedem când om ajunge acolo? întrebă Gimli. Poate știi tu, căci eu nu-mi dau seama.

— Nici eu nu știu ceva sigur, îi răspunse vrăjitorul. Am fost ieri, la căderea nopții, pe-acolo, dar s-ar putea să se fi întâmplat multe de-atunci. Totuși, cred că n-o să spui că am călătorit în zadar, chiar dacă ai lăsat în urmă scânteietoarele Peșteri din Aglarond.

În sfârșit, trecură pădurea și se treziră la poalele Viroagei unde se despărțea drumul dinspre Văgăuna lui Helm: o cărare o lua spre răsărit, până în Edoras, cealaltă ducea la miazănoapte, spre Vadurile Isenului. Când ajunseră la marginea pădurii, Legolas se opri și se uită îndărăt cu părere de rău. Apoi scoase un strigăt:

— Ochii! Ochi care ne privesc din umbrele crengilor! N-am mai văzut în viața mea asemenea ochi!

Surprinși de strigătul lui, ceilalți se opriră și se întoarseră; dar Legolas o luă îndărăt.

— Nu! Nu! țipă Gimli. Poți să faci ce vrei, în nebunia ta, dar pe mine lasă-mă jos de pe cal! N-am chef să văd nici un ochi!

— Oprește-te, Legolas Frunzăverde, zise Gandalf. Nu te întoarce încă în pădure! Nu ți-a venit vremea.

În timp ce Gandalf rostea toate acestea, dintre arbori se desprinseră trei forme ciudate. Erau ca ale căpcăunilor, înalte de mai bine de douăsprezece picioare, cu trupuri puternice, zdravene ca ale arborilor tineri; păreau înveșmântați sau ascunși în niște haine strimte, maronii și cenușii. Aveau membre lungi, mâini cu multe degete, părul țepos și bărbi de un verde fumuriu, ca mușchiul. Se uitau cu ochi neînduplecați, dar nu spre călăreți, ci undeva spre miazănoapte. Deodată își duseră mâinile lungi la gură și scoaseră niște sunete limpezi, ca o chemare de corn, dar mult mai melodioase. Li se răspunse și, întorcându-se, călăreții văzură alte făpturi asemănătoare, care se apropiau cu pași mari prin iarbă.

Veneau grăbiți dinspre miazănoapte, ca niște bătlanii care merg prin apă, pentru că picioarele lor lungi se mișcau mai iute ca aripile păsărilor. Călăreții scoaseră strigăte de uimire și unii puseră mâinile pe mânerul săbiilor.

— Nu-i nevoie, le spuse Gandalf. Aceștia nu-s decât păstori. Nu ne sunt vrăjmași; vă spun eu, nici nu le pasă de noi.

Și se pare că așa era, pentru că nici nu apucă bine să-și termine vorba, că făpturile acelea intrară cu pași mari în pădure și se făcură nevăzute fără să le arunce călăreților măcar o privire.

— Păstori! exclamă Theoden. Păi, unde le sunt turmele? Și ei ce sunt, Gandalf? Pentru că, e limpede, măcar ție nu-ți sunt străini.

— Sunt păstori de arbori, îi răspunse Gandalf. Să fi trecut chiar așa de mult de când stăteți și ascultați povești la gura sobei? Copiii din ținutul Domniei Tale ar fi în stare să dea răspunsul numai descâlcind firele răsucite ale basmului. Doar ai văzut enți în Codrul Fangorn, căreia îi ziceți Codrul Enților. Credeai că i-au dat numele acesta din pură închipuire? Nu, Theoden, lucrurile stau tocmai pe dos: pentru ei, tu nu ești decât o poveste trecătoare; toți anii de la Eorl cel Tânăr până la Theoden cel Bătrân nu înseamnă mai nimic pentru ei, iar faptele mărețe ale casei tale nu prea au mare însemnătate.

Regele rămase pe gânduri.

— Enți, zise el până la urmă. Cred că încep să pricep un pic minunea cu arborii prin umbrele legendei. Am trăit să văd tot felul de ciudățenii. Ne îngrijim de-atâta vreme dobitoacele și ogorul, ne-am construit casele, ne-am făurit unelte și-am pornit călare spre Minas Tirith, ca să le dăm o mână de ajutor în război celor de acolo. Și le-am spus acestor lucruri viața omenească, mersul firesc al firii. Nu prea ne-a pasat de ce era dincolo de fruntariile țărâmului nostru. Avem cântări care povestesc despre aceste lucruri, dar suntem pe cale să le uităm. Nu facem decât să le spunem copiilor, din obișnuință, fără să punem suflet. Și iată că aceste cântări au coborât printre noi din locuri ciudate și se plimbă așa, la lumina zilei.

— Ar trebui să fii fericit, rege Theoden, zise Gandalf. Pentru că acum nu numai viața trecătoare a oamenilor e-n primejdie, ci și a celor pe care le-ați urcat în povești. Ai mulți prieteni de partea ta, chiar fără să știi.

— Și totuși, mă încearcă tristețea, zise Theoden. Căci oricare ar fi soarta războiului, oare până la urmă minunea și frumosul nu-și vor lua pentru totdeauna zborul din Pământul de Mijloc?

— Se poate, zise Gandalf. Răul pricinuit de Sauron nu poate fi vindecat în întregime și nici nesocotit. Dar asta-i soarta zilelor noastre. Și-acum, hai să ne continuăm călătoria pe care-am început-o!

Grupul se depărta apoi de Viroagă și de pădure și o luă pe drumul către Vaduri. Legolas îi urmă fără nici o tragere de inimă. Soarele apusese și se scufundase deja

dincolo de marginea lumii; dar cum ieșiră din umbra colinelor și priviră spre apus la Strunga Rohan, văzură cum cerul se înroșise cu totul: pe sub norii risipiți ardea o lumină. Pe fondul acesta zburau și se roteau întunecate o mulțime de păsări cu aripi negre. Unele trecură pe deasupra capetelor lor cu țipete sumbre, întorcându-se apoi la cuiburile lor de pe steiuri.

— Păsările morții au cam dat iama pe câmpul de bătălie, zise Eomer.

Mergeau acum la pas ușor, în vreme ce împrejur, pe câmpie, se lăsa seara. Luna urca agale, cu discul ceruit aproape în întregime, iar la lumina ei rece și argintie câmpia vălurită se înălța, iar apoi cobora ca o mare întinsă, cenușie. După vreo patru ceasuri de mers călare de la răscrucea de drumuri, se apropiară de Vaduri. Povârnișuri abrupte coborau nesfârșit până la râul care se împrăștia printre bancuri de piatră, străjuit de terase înalte, înierbate. Vântul le aduse la urechi urlat de lupi. Aveau inimile grele, amintindu-și de cei mulți căzuți aici, în bătălie.

Drumul se afunda printre maluri ridicate, croindu-se de-a curmezișul teraselor, până la marginea râului, apoi urca iar, pe partea cealaltă. Erau trei rânduri de lespezi pentru trecerea pârâului și între ele, vaduri pentru cai, care porneau din ambele maluri spre un ostrov pustiu din mijloc. Călăreții se uitară în jos și li se păru ciudat, pentru că Vadurile fuseseră totdeauna involburate de susurul și murmurul apei pe pietre; dar acum nu se auzea nimic. Albia pârâului era aproape uscată — o întindere pustie de petriș și de nisip cenușiu.

— Locul ăsta a devenit sterp, zise Eomer. Ce năpastă o fi căzut asupra râului? Saruman a distrus multe locuri minunate; să fi nimic și izvoarele Isenului?

— Așa s-ar părea, zise Gandalf.

— Vai mie! făcu Theoden. Oare suntem nevoiți să trecem pe drumul acesta pe unde fiarele mâncătoare de cadavre înfulecă atâția călăreți din Obște?

— N-avem altă cale, zise Gandalf. Amarnică-i pieirea oamenilor tăi! Dar vei vedea că lupii din munți, cel puțin, nu-i mănâncă. Și se ospătează cu prietenii lor, orcii: cam asta înseamnă prieteșugul lor. Haideți!

Coborâră spre râu și, pe măsură ce se apropiau, lupii încetară să urle, luându-și tălpășița. Se înfricoșaseră văzându-l pe Gandalf în lumina lunii și pe calul său, lute ca Gândul, sclipind ca argintul. Călăreții își continuară drumul spre insuliță, urmăriți de ochi care luceau stins din umbrele malurilor.

— Ia uitați-vă, zise Gandalf. Au trudit pe-aici și prieteni de-ai noștri.

Văzură în mijlocul ostrovului o movilă înconjurată de pietre și o mulțime de lănci înfipte în pământ.

— Aici zac toți cei răpuși dintre bărbații Obștii, zise Gandalf.

— Odihnească-se în pace! zise Eomer. Iar mormântul lor să rămână de strajă în Vadurile Isenului și când le-or putrezi și le-or rugini lăncile.

— Asta-i tot isprava ta, Gandalf, prietene? întrebă Theoden. Multe-ai mai făcut într-o zi și-o noapte.

— Cu ajutorul lui lute ca Gândul... și al altora, zise Gandalf. Am călătorit iute și până departe. Dar acum, că suntem lângă movila aceasta, am să vă spun ceva ce vă va liniști: mulți au căzut în bătăliile din Vaduri, dar nu chiar așa cum s-a spus. Mai numeroși au fost cei împrăștiați decât cei uciși; i-am strâns iar pe toți pe care i-am găsit. Pe unii i-am trimis să-și unească forțele cu Erkenbrand.

Pe alții i-am pus să facă acest mormânt și de-acum cred că au ajuns înapoi în Edoras. Pe mulți alții i-am trimis înainte într-acolo, să-ți păzească ție casa. Mi-am dat seama că Saruman și-a aruncat întreaga putere împotriva voastră și slujitorii lui au lăsat baltă orice altă ispravă și au plecat în Văgăuna lui Helm. Întregul ținut părea golit de vrăjmași; și totuși, m-am temut ca nu cumva călăreții lupului și jefitorii s-o

pornească spre Meduseld, câtă vreme era lipsit de apărare. Dar acum nu cred că trebuie să-ți mai fie frică: să vezi că lăcașul tău te va întâmpina prietenos, când te vei întoarce.

— Iar eu voi fi fericit să-l văd iar, zise Theoden. Deși, nu mă-ndoiesc, nu voi mai sălășlui prea mult acolo.

Cu acestea, își luară rămas-bun de la ostrov și de la mormânt, trecură râul și urcară pe celălalt mal. Apoi își continuară drumul, răsuflând ușurați că părăsiseră Vadurile îndoliate. Cum plecară, cum se auzi iar urletul lupilor.

Dinspre Isengard pornea un drum larg, străvechi, până la vaduri. O vreme, a urmat curgerea unui râu, cotind o dată cu acesta spre răsărit, apoi spre miazănoapte; dar până la urmă o luă drept către porțile Isengardului, care se găseau la poalele povârnișului muntos, în partea de apus a văii, la mai bine de cincisprezece leghe de gurile râului. Pe acolo o apucară și ei, dar nu merseră pe drum, ci pe de lături, pentru că pământul era tare și neted, năpădit cât vedeai cu ochii de iarbă scurtă și fragedă. Călăreau mai iute acum și pe la miezul nopții Vadurile rămăseseră la aproape cinci leghe îndărăt. Apoi făcură popas, punând capăt călătoriei lor pe timp de noapte, căci regele se simțea vlăguit. Ajunseseră la poalele Munților Cețoși și brațele lungi ale văii Nan Curunir se întindeau acum către ei. Întunecată se avânta valea dinaintea lor, pentru că luna se topise în apus și lumina ei se ascundea după coline. Dar, din bezna aceea adâncă, se înălța o spirală uriașă de fum și abur, care prindea ultimele raze de lună, revărsându-le apoi în nori scânteietori, negri și argintii, pe cerul înstelat.

— Ce spui de asta, Gandalf? Întrebă Aragorn. Parcă toată Valea Vrăjitorului ar fi în flăcări.

— Zilele acestea valea a fost tot timpul năpădită de fum, zise Eomer. Dar n-am mai văzut așa ceva. Asta-i mai degrabă abur. Saruman ticluiește vreo ticăloșie în semn de salut pentru noi. S-ar putea să fiarbă toate apele Isenului, de-aceea a secat râul.

— Așa o fi, zise Gandalf. O să aflăm mâine ce face. Acum hai să ne odihnim, dac-om putea.

Își întinseră tabăra alături de albia râului Isen. Locul era încă pustiu și cufundat în liniște. Câțiva dintre ei dormiră puțin. Dar târziu, în noapte, străjerii începură să strige și se treziră cu toții. Luna pierise. Deasupra scânteiau stelele. Însă pe fața pământului se târa o întunecime mai neagră ca noaptea. Se îndrepta spre ei pe ambele maluri ale râului, către miazănoapte.

— Rămâneți unde sunteți, zise Gandalf. Nu puneți mâna pe arme! Așteptați! O să treacă pe lângă voi!

Fură învăluți într-o burniță. Câteva stele se mai vedeau clipind palid deasupra lor. Dar de-o parte și de alta se înălțau ziduri de beznă nepătrunsă. Oamenii se aflau pe fâșia îngustă dintre turnurile mișcătoare de umbră. Auzeau glasuri, șoapte și gemete, precum și un suspin foșnitor și nesfârșit; pământul se cutremura. Li se păru că rămăseră așa, în spaimă, multă vreme. Dar până la urmă bezna și rumoarea trecură și dispărură printre brațele muntelui.

Depart, la miazăzi de Cetatea Cornului, oamenii auziră în miez de noapte un zgomot mare, ca o vijelie în vale, și pământul se cutremură; iar ei se înfricoșară și nici unul nu se încumetă să pornească într-acolo. Dar dimineața ieșiră și rămăseră cu gura căscată, pentru că leșurile de orci dispăruseră, la fel și arborii. Depart, în Valea Văgăunii, iarba era strivită și înnegrită, de parcă și-ar fi păscut cirezile pe-acolo păstori uriași. Însă la o milă de Stăvilar fusese săpat un puț imens în pământ, iar deasupra era o grămadă de bolovani, mare cât un deal. Oamenii își închipuiră că acolo fuseseră îngropați orcii uciși de ei. Dar dacă printre ei se aflau și cei care

fugiseră în pădure, nimeni nu putea spune, căci nici un om nu pusese piciorul pe dealul acela. Mai târziu îl numiră Gruitul Morții, căci nu creștea fir de iarbă pe-acolo. Însă arborii ciudați nu mai fură văzuți în Viroaga Văgăunii niciodată; plecaseră noaptea spre vâlcelele întunecate ale Fangornului. Astfel le-o plătiseră orcilor.

Regele și însoțitorii lui nu mai dormiră în noaptea aceea; nu mai văzură și nu mai auziră nimic ciudat, afară totuși de faptul că râul de alături prinse brusc glas. Apa venea vijelioasă printre pietre. Și când trecu primul val, Isenul începu să curgă și să susure în albia lui, ca totdeauna.

În zori, se pregătiră să plece. Lumina apăru cenușie și palidă și nu văzură soarele răsărind. Văzduhul era greu de-atâta ceață și-n jurul lor plutea o duhoare. Mergeau acum agale pe drumul cel mare. Era lat, tare și bine îngrijit. Abia deslușit prin beznă, zăriră lanțul lung de munți înălțându-se în stânga. Trecuseră în Nan Curunir, Valea Vrăjitorului. Era o vale adăpostită, care se deschidea numai spre miazăzi. Fusese cândva verde și frumoasă, scaldată de undele Isenului adânc și vijelios încă înainte să ajungă în câmpie; căci era sporit de multe izvoare și pâraiașe din colinele spălate de ploi, așa că pământul dimprejur era plăcut și rodnic.

Acum se schimbase. La poalele zidurilor din Isengard se întindeau pogoane întregi trudite de sclavii lui Saruman. Dar cea mai mare parte a văii devenise un desiș de buruieni și de mărăcini. Rugii de mure se târau la pământ sau se cățărau pe tufișuri și pe maluri, iar în încâlceala lor se adăposteau animalele mici. Nu creșteau arbori acolo, dar printre ierburile bătrâne se vedeau încă buturugi arse și tăiate de secure ale unor dumbrăvi străvechi. Era un ținut trist, unde, în afară de clipocitul apei repezi pe pietre, nu se mai auzea nimic. Din văgăuni se înălțau, colcăitori, nori mohorâți de fum și abur. Călăreții nu scoteau nici o vorbă. Mulți aveau inima îndoită, întrebându-se dacă nu cumva călătoria lor se va sfârși prost. După ce străbătură câteva leghe, drumul se schimbă într-o stradă pietruită cu lespezi mari, pătrate, măiestrit așezate; nu creștea nici un fir de iarbă printre ele. De-o parte și de alta, prin șanțurile adânci, clipocea apa. Brusc, în fața lor se înălță, abia deslușit, un stâlp negru. Iar deasupra lui era o lespede mare, sculptată și vopsită sub forma unei Mâini Albe, lungi. Degetul ei indica miazănoaptea. Știau acum că porțile Isengardului nu erau departe și li se strânse inima; dar nu fură în stare să străpungă întunericul cu privirea.

Acest tărâm străvechi, căruia oamenii îi ziceau Isengard, se întindea de veacuri aici, la poalele lanțului muntos, în Valea Vrăjitorului. În parte, era format chiar din peretele munților, dar în vechime oamenii din Apusime trudiseră și ei la înălțarea lui; iar Saruman sălășluia de mult acolo și nu stătuse nici el cu mâinile în sân.

Așa arăta în zilele de glorie ale lui Saruman, considerat de mulți căpetenia Vrăjitorilor: un zid de piatră circular, uriaș, ca un șirag de steiuri, care pornea dintr-un povârniș al muntelui și se întorcea tot acolo. Nu exista decât o singură intrare, o boltă săpată în partea de miazăzi. Acolo fusese tăiat în stânca întunecată un tunel lung, închis la ambele capete de porți mari de fier. Fuseseră atât de măiestrit făurite și așezate în balamalele lor uriașe, sprijinite de stâlpi de oțel care pătrundeau în inima stâncii, încât atunci când nu erau ferecate, puteai să le deschizi doar împingându-le ușor, fără să faci nici cel mai mic zgomot. Dacă pătrundeai prin tunelul imens și ajungeai până la urmă să ieși din el, vedeai o câmpie, un rotocol mare, cam ca o strachină uriașă, puțin adâncă, având pereții goi pe dinăuntru și măsurând cam o milă lățime. Cândva fusese înverzită și plină de drumuri largi și de livezi cu pomi încărcăți de fructe, străbătut de pâraie care se revărsau dinspre munte, într-un lac. Dar în zilele din urmă ale lui Saruman, nu mai creștea nimic verde pe-acolo. Drumurile erau acoperite cu lespezi mohorâte și dure; iar de-a lungul lor, în loc de

arbori, se vedeau șiruri lungi de stâlpi, unii din marmură, alții din alamă și din fier, uniți de lanțuri grele.

Erau multe case, cămăruțe, săli și coridoare săpate ca niște tunele în ziduri, așa încât spre interior se zăreau nenumărate ferestre și uși întunecate. Mii de lucrători, slujitori, sclavi și războinici puteau să locuiască acolo și magaziiile de arme erau mari din cale-afară. Lupii erau adăpostiți și hrăniți dedesubt, în vizuini adânci. Câmpia era și ea toată găurită și tainică. Adânc în pământ fuseseră înfiți stâlpi deasupra cărora se înălțau movile domoale și domuri de piatră, așa încât la lumina lunii Rotocolul din Isengard părea un cimitir cu morți neliniștiți, pentru că pământul se cutremura. Pe lângă stâlpi coborau povârnișuri și scări în spirală până la niște peșteri din adâncuri; acolo își avea Saruman comorile, magaziiile, armurile, fierăriile și cuptoarele. Roțile de fier se învârteau nesfârșit și baroasele bubuiau. Din gurile de aerisire ieșeau noaptea puhoai de abur luminate de jos în roșu, albastru sau verde-otrăvit.

Toate drumurile străjuite de lanțuri duceau către centru, unde se înălța o minunăție de turn. Fusesse ridicat de constructorii din vechime care dăltuiseră Rotocolul din Isengard; și totuși, nu părea făcut de mână omenească, ci mai degrabă răsărit din mădularele pământului pe vremea frământărilor scoarței. Era o culme, o insulă de piatră neagră și strălucitoare: patru stavile puternice din rocă cioplită fuseseră unite într-un corp, dar către culme se desfăceau în niște coarne mari, cu foișoare ascuțite, ca vârful de lance, și marginile tăioase, ca lama de cuțit. Între ele era un loc îngust, acoperit cu piatră lustruită, plină de semne ciudate, cam la cinci sute de picioare deasupra câmpiei. Aceasta era cetatea lui Saruman, Orthanc, al cărui nume avea (cu bună știință) două înțelesuri; pentru că în limba elfilor *orthanc* înseamnă Muntele Colțului, iar în limba veche din Obște, Minte Șireată.

Puternic și minunat era Isengardul și, cândva, fusesse frumos; trăiseră acolo seniori mari, străjerii de apus ai Gondorului, și înțelepți care priveau la stele. Dar Saruman îl preschimbase încet-încet, ca să-și atingă țelurile lui viclene, și îi adusesse, după gândul lui, îmbunătățiri, nemulțumit fiindcă toate operele acelea de artă și ticluirile iscusite din cauza cărora își părăsise vechea înțelepciune, crezând că-i aparțineau, nu veneau din Mordor; așa că ceea ce făcuse el nu era decât o imitație mică, o potriveală copilărească sau lingușitoare a cetății uriașe, a armurăriei, a închisorii și a cuptoarelor marii puteri din Barad-dur, Turnul Întunecimii, fără rival, care nu aștepta, în măreția și siguranța lui neasemuite, decât momentul când să-și bată joc de această potriveală.

Astfel arăta cetatea lui Saruman, așa cum îi mersese faima; căci oamenii din Rohan nu-și aminteau să fi trecut vreodată dincolo de porți, poate doar în afară de Limbă de Vierme, însă veneau acolo în taină și nu povesteau nimănui ce văzuseră.

Gandalf o luă spre marele stâlp al Mâinii. Când trecură pe lângă ea, călăreții văzură spre mirarea lor că nu era tocmai albă. Din loc în loc avea urme de sânge închegat și, uitându-se mai bine, observară că unghiile erau roșii. Gandalf continua să bâjbâie prin ceață, urmat fără nici o tragere de inimă de oamenii săi. Ca și cum s-ar fi revărsat brusc toate pâraiele, în gropile de la marginea drumului apărură băltoace mari, iar printre bolovani curgeau susurând șiroaie de apă.

Într-un târziu, Gandalf se opri și le făcu semn; iar ei se apropiară și văzură că îndărătul lui cețurile se risipiseră și apăruse o rază de soare. Trecuse de amiază. Ajunseseră la porțile Isengardului. Dar acestea zăceau distruse la pământ. Iar de jur împrejur erau numai pietre crăpate și făcute țândări, împrăștiate la mare distanță sau adunate grămadă, de-a valma. Arcada măreață mai exista, dar dădea acum într-o genune: tunelul rămăsese descoperit și pustiu, iar de-o parte și de alta, în pereții ca stânca, apăruseră crăpături; turnurile fuseseră făcute pulbere. Chiar dacă Marea cea

Mare s-ar fi năpustit cuprinsă de furie asupra colinelor, tot n-ar fi reușit să producă asemenea prăpăd.

Ocolul era plin de apă din care ieșeau aburi; un cazan în fierbere, unde pluteau îngrămădite bârne și prăjini rupte, butoaie, cufere și mașinării stricate. Din apă ieșeau cioturile stâlpilor ruși și răsuciți, dar drumurile nu se mai vedeau. Stâncă se deslușea ca o insulă parcă foarte depărtată, pe jumătate învăluită în nori. Turnul din Orthanc se înălța însă la fel de întunecat, neatins de vijelie. La poalele lui vălureau ape albicioase.

Regele și toți oamenii lui rămaseră tăcuți pe cai, minunându-se că puterea lui Saruman fusese biruită; dar nici nu le trecea prin minte ce se petrecuse. Își întoarseră privirile spre boltă și spre porțile prăbușite. Văzură alături de ei o grămadă mare de pietre; brusc își dădură seama că acolo se odihneau două umbre mici, înveșmântate în cenușiu, greu de deslușit printre pietre. Lângă ei zăceau tot felul de sticle, de străchini și tăvi, de parcă tocmai mâncaseră bine și-acum se odihneau după atâta trudă. Unul părea adormit; celălalt stătea cu picioarele încrucișate și mâinile sub ceafa, sprijinit de o stâncă prăbușită, scoțând din gură cerculețe și rotocoale de fum albăstrui.

O clipă Theoden și Eomer, împreună cu toți ceilalți, rămaseră uluiți, cu privirile ațintite asupra lor. În mijlocul prăpădului din Isengard, imaginea aceasta li se păru cea mai ciudată dintre toate. Dar, înainte ca regele să poată scoate o vorbă, făptura care respira fum îi văzu cum stăteau tăcuți acolo, unde lumina se lupta cu întunericul. Sări în picioare. Părea un bărbat tânăr, sau ceva asemănător, deși avea cam jumătate din înălțimea unui om. Părul îi era negru, cârlionțat, și avea capul descoperit. Dar era înveșmântat în haine de luptă, având aceeași croială ca ale tovarășilor lui Gandalf, când porniseră în călătorie spre Edoras. Făcu o plecăciune adâncă, cu mâna la piept. Apoi, ca și cum nu i-ar fi observat pe vrăjitor și pe prietenii lui, se întoarse spre Eomer și spre rege.

— Bun venit, domnilor, în Isengard, rosti el. Noi suntem străjerii porții. Numele meu e Meriador, fiul lui Saradoc; iar tovarășul meu care, vai! e doborât de osteneală (aici, îi trase celuilalt un șut), se numește Peregrin, fiul lui Paladin, din casa lui Took. Departe, la miazănoapte, e căminul nostru. Domnia Sa, Saruman, e înăuntru; dar, pentru moment, are o întâlnire tainică cu unul, Limbă de Vierme, că altfel nu s-ar putea să nu fie aici, să întâmpine asemenea oaspeți de vază.

— Nici nu mă-ndoiesc, răsă Gandalf. Și Saruman ți-a poruncit să-i străjuiești porțile prăbușite și să ai grijă când sosesc oaspeții, măcar așa, printre picături, când te-i putea lipsi de farfurie și de sticlă, nu-i așa?

— Nu, preabunule domn, asta i-a scăpat din vedere, îi răspunse Merry serios. A fost foarte ocupat. Noi am primit poruncă de la Arborebărbos, care se îngrijește acum de treburile din Isengard. El mi-a poruncit să-l întâmpin pe Seniorul din Rohan cu vorbe alese. Iar eu mi-am dat toată silința.

— Și tovarășii tăi, Legolas și cu mine? strigă Gimli, nemaiputându-se stăpâni. Pișcherilor, picioare-blege, trântori netoți! Ne-ați pus bine pe drumuri! Două sute de leghe prin mlaștini și păduri, prin foc și sabie, numai ca să vă scăpăm! Și dăm aici de voi chefund și lenevind. Și fumând! De unde naiba ați mai apărut, ca buruienile, ticăloșilor! Clești și ciocane! Sunt copleșit de mânie și, totodată, de bucurie, încât mare minune de n-oi plesni!

— Mi-ai luat vorba din gură, Gimli, răsă Legolas. Deși eu m-aș întreba mai degrabă cum de-au apărut aici ca vinul, nu ca buruienile.

— În călătoria asta a ta multe ți-au fost date, dar minte, nu, zise Pippin, deschizând un ochi. Ne găsești aici, pe câmpul de izbândă, în mijlocul jafului, și te-

ntrebi cum de ne îngăduim una ca asta, când o merităm cu vârf și îndesat. — Meritați? întrebă Gimli. Nu-mi vine să cred!

Călăreții se puseră pe râs.

— Nu-i nici o îndoială, este o-ntâlnire între prieteni, zise Theoden. Așadar, aceștia sunt cei pierduți din oastea voastră, nu-i așa, Gandalf? Multe minuni se mai întâmplă în zilele noastre. Câte n-am văzut, de când am plecat de-acasă! Și-acum, iată, am în fața ochilor mei altă seminție din povești! Nu-s, oare, aceștia piticuți, cărora unii dintre noi le zic holbytlanii?

— Hobbiți, dacă nu te superi, Domnia Ta, zise Pippin.

— Hobbiți? întrebă Theoden. Vi s-a schimbat ciudat de mult limba, dar merge și așa. Hobbiți! Departe-i de adevăr tot ce mi s-a spus până acum.

Merry făcu o plecăciune, iar Pippin se ridică în picioare, apoi se plecă și el mai tare.

— Ești plin de mărinimie, Domnia Ta. Sau, cel puțin, așa nădăjduiesc c-ar fi vorbele Măriei Tale, zise el. Și iată, încă o minune! Am străbătut nenumărate ținuturi de când am plecat de-acasă și n-am mai întâlnit încă oameni care să știe ceva despre hobbiți.

— Neamul meu se trage de la miazănoapte, din vremuri străvechi, zise Theoden. Dar n-am să te înșel: nu știm nici o poveste despre hobbiți. Tot ce se vorbește printre noi e că, departe, peste nenumărate râuri și coline, trăiește seminția piticuților care locuiesc în vizuinele din dunele de nisip. Dar nu știm vreo legendă despre isprăvile lor, căci se spune că nu fac mare lucru și se feresc de privirile oamenilor, putând să se facă nevăzuți cât ai zice pește; și că-și schimbă vocea în triluri de păsărele. Dar se pare că se pot spune multe alte lucruri despre ei.

— Așa e, Domnia Ta, zise Merry.

— Un lucru, rosti Theoden, n-am auzit despre ei, că scot fum din gură.

— Nu-i de mirare, îi răspunse Merry, căci e o artă cu care ne îndeletnicim doar de câteva generații. Primul care-a semănat cu adevărat buruiana pipei în grădinile lui a fost Tobold, Suflătorul din Corn din Valea Lungă, Meleagul de Miazăzi, prin anul 1070, după socoteala noastră. Ce vârstă avea Toby când a dat de planta asta...

— Nici nu știi ce primejdie te paște, Theoden, îl întrerupse Gandalf. Acești hobbiți sunt în stare să stea la marginea ruinelor și să sporovăiască despre plăcerile mesei sau fleacurile făptuite de părinții și bunicii și străbunicii lor și verii lor depărtați până la a noua spiță, dacă le dai nas. Or să vină și zile în care să stai s-ascuți istoria fumatului. Unde e Arborebărbos, Merry?

— A plecat spre miazănoapte, cred. S-a dus să ia o gură de apă limpede. Majoritatea enților sunt cu el la treabă, acolo.

Și Merry făcu un semn cu mâna spre lacul din care ieșeau aburi. Iar cum priveau într-acolo, auziră un huruit și-o răpăială depărtată, de parcă s-ar fi iscat o rostogolire de pe munte și-un vuiet de corn triumfător.

— Și Orthanc a rămas fără străjeri? întrebă Gandalf.

— Păi, e apă destulă, zise Merry. Dar Bîrnăzor îl păzește împreună cu încă vreo câțiva. Nu toți parii și stâlpii ăia din câmpie sunt puși de Saruman. Bîrnăzor stă, cred, lângă stâncă, la picioarele scării.

— Da, zise Legolas, e un ent înalt acolo. Dar își ține brațele pe lângă trup și stă neclintit ca un arbore de grădină.

— E trecut de amiază, zise Gandalf, iar noi n-am mâncat din zori. Totuși, aș dori să-l văd pe Arborebărbos cât s-o putea de repede. Nu mi-a lăsat vorbă? Ori bucatele și sticluța v-au șters-o din minte?

— A lăsat vorbă, zise Merry, și ajungeam și la asta, dar am fost împiedicat de

multe altele. Mi s-a poruncit să spun că, dacă Gandalf și Seniorul Obștii vor merge călare spre zidul de miazănoapte, au să-l găsească acolo pe Arborebărbos, care-i va primi cu bucurie. Aș mai adăuga că vor afla acolo și bucate minunate descoperite și alese de umilii voștri servitori.

Apoi făcu o plecăciune. Gandalf râse.

— Asta-i și mai bine, zise el. Atunci, Theoden, vrei să pornim împreună, să-l găsim pe Arborebărbos? Trebuie să ocolim puțin, dar nu-i departe. Când o să-l vezi pe Arborebărbos, multe o să mai afli. Căci Arborebărbos e Fangorn, cel mai bătrân dintre enți și căpetenia lor. Iar când vei sta de vorbă cu el, vei auzi graiul cel mai vechi al tuturor viețuitoarelor.

— Am să vin cu tine, zise Theoden. Rămas-bun, hobbiții mei. Fie să ne-ntâlnim iar, în lăcașul meu. Acolo vă veți așeza alături de mine, ca să-mi povestiți tot ce vă pofteste inima: faptele strămoșilor voștri nobili, de care vă mai amintiți; și vom vorbi și despre Tobold cel Bătrân și despre știința lui despre buruieni. Rămas-bun!

Hobbiții făcură câte o plecăciune adâncă.

— Așadar, acesta e regele Rohanului! zise Pippin cu un glas scăzut. Ce bătrân minunat! Tare cuviincios!

IX Lesturi si resturi

Gandalf plecă împreună cu alaiul regal spre răsărit, ca să ocolească zidurile dărâmate ale Isengardului. Dar Aragorn, Gimli și Legolas rămaseră pe loc. Îi lăsară pe Arod și pe Hasufel să caute iarbă de păscut, iar ei se așezară alături de hobbiți.

— Măi, să fie! Vânătoarea a luat sfârșit și, până la urmă, ne-am întâlnit din nou, acolo unde nici unul dintre noi n-ar fi crezut c-o s-ajungă, zise Aragorn.

— Iar acum că mărimile s-au dus să vorbească lucruri înalte, zise Legolas, vânătorii vor putea, pesemne, să afle răspuns la propriile lor mici cimilituri. V-am luat urma până-n pădure, dar mai sunt multe despre care aș dori să știu adevărul.

— O groază de lucruri dorim și noi s-aflăm despre voi, zise Merry. Ne-a spus Arborebărbos, bătrânul ent, câte ceva, dar nici pe departe cât vrem să știm.

— Toate la vremea lor, zise Legolas. Noi am fost vânătorii, așa că s-ar cuveni ca voi să vă spuneți primii povestea.

— Sau ultimii, zise Gimli. O să meargă mai bine după masă. Mă doare capul; și-i trecut de miezul zilei. Voi, trântorilor, vă puteți spăla păcatul, dacă o să ne găsiți și nouă un pic din prada de care vorbeați. Mâncarea și băutura ar mai plăti câte ceva din ceea ce-mi datorați.

— Atunci, așa să fie, zise Pippin. Vrei să-ți aducem aici sau într-un locșor unde să te simți mai bine, cum ar fi în ceea ce-a mai rămas din cabana de strajă a lui Saruman, acolo, sub boltă? Noi am fost nevoiți să mâncăm aici, afară, ca să mai aruncăm din când în când câte-o privire spre drum.

— N-aș putea zice că v-ați omorât cu firea, spuse Gimli. Eu însă n-am să intru în casă orcească; și nici n-am să m-ating de carnea sau de lăturile lor.

— Nici nu ți-am cere una ca asta, zise Merry. Ni s-a aplecat și nouă de ei, pentru tot restul vieții. Dar în Isengard au mai fost și alții. Saruman a avut destulă minte ca să nu se bizuiască pe orcii lui. Își pusese la poartă oameni de strajă — socot că unii dintre cei mai credincioși slujitori. În orice caz, se bucurau de multe și primeau provizii bune.

— Și buruiana-pipei? întrebă Gimli.

— Nu, nu cred, râse Merry. Dar asta-i altă poveste care poa' s-aștepte până după masă.

— Atunci hai să mâncăm, zise gnomul.

Hobbiții îi conduseră pe sub boltă, până la o ușă larg deschisă din stânga, spre niște scări. Dădeau direct într-o încăpere mare, la capătul căreia erau alte uși mai mici. Într-o parte se aflau o plită și-un horn. Încăperea era tăiată în stâncă și pesemne că fusese întunecoasă, căci toate ferestrele dădeau în tunel. Dar acum intra lumina și prin acoperișul stricat. În vatră ardeau câteva lemne.

— Am făcut un pic de foc, zise Pippin. Ne-a mai îmbărbătat în cețurile astea. N-am prea găsit așchii prin jur, iar vreascurile erau toate ude. Dar hornul trage bine, se pare că ajunge foarte sus, pe stâncă și, din fericire, nu s-a înfundat. Focul e bine venit. Am să vă fac niște pâine prăjită, pentru că, mă tem, e cam veche, de vreo trei-patru zile.

Aragorn și tovarășii săi se așezară la capătul unei mese lungi, iar hobbiții se făcură nevăzuți printr-una dintre ușile interioare.

— E o cămară acolo; din fericire, la adăpost de năvala apei, zise Pippin, când se întoarseră încărcăți de vase, străchini, cupe, cuțite și tot felul de mâncăruri.

— Și nu-i cazul să strâmbi din nas în legătură cu locul de unde vin, jupâne Gimli, adăugă Merry. Asta nu-i hrană orcească, ci omenească, după cum zice Arborebărbos. Ce dorești: vin sau bere? E un butoiac acolo, în cămară, bunicel tare. Iar asta-i carne sărată de porc, clasa-ntâi. Sau să vă tai și să vă frig câteva feliuțe de slănină? Rău îmi pare că nu vă pot pune pe masă și niscaiva verdețuri; dar știți, în ultimele zile nu prea s-au mai făcut provizii. La sfârșit nu am decât miere și unt să vă puneți pe pâine. Vă place?

— Ba bine că nu, zise Gimli. S-a mai tăiat ceva de pe răboj. Curând se puseră toți trei pe-nfulecat; iar hobbiții nu se sfîiră să mănânce și ei a doua oară.

— Sunteți plini de bună-cuviință în dimineața aceasta, râse Legolas. Dar, cred eu, chiar dacă n-am fi venit, voi tot v-ați fi pus iar pe cheuit.

— Tot ce se poate, zise Pippin. De ce nu? Am cam pățit-o cu orcii și nici n-am prea avut ce mânca în ultima vreme. De mult nu ne-am mai ospătat după pofta inimii.

— Văd că nu v-au vătămat prea tare, zise Aragorn. Arătați înfloritori.

— Așa e, rosti Gimli, măsurându-i din cap până-n picioare pe deasupra cupei. V-a crescut și vi s-a-ndesit părul de două ori mai mult, de când ne-am despărțit; și pot să jur că v-ați mai înălțat nițel, dacă la vârsta voastră se mai poate una ca asta! Văd că Arborebărbos nu v-a ținut nemâncați.

— Nu, zise Merry. Dar enții nu mănâncă, ci beau. Iar băutura n-ajunge să te hrănească. Or fi licorile lui Arborebărbos sățioase, dar mai simți nevoia și de ceva mâncare. Măcar așa, niște *lembas*, ca să mai avem și altceva în burtă.

— Ați băut din apele enților, nu-i așa? zise Legolas. Atunci s-ar putea să nu-l înșele privirile pe Gimli. Stranii cântări s-au mai cântat despre licorile Fangornului!

— Multe povești ciudate s-au depănat despre ținutul acela, zise Aragorn. N-am fost niciodată pe-acolo. Hai, spuneți-mi mai multe despre el și despre enți.

— Enții, zise Pippin, enții sunt... cum să-ți spun, sunt în primul rând altfel. Dar ochii le sunt tare ciudați, adăugă el, căutându-și cu greu cuvintele, după care tăcu. Cum să-ți spun? continuă el după o clipă. Ați văzut deja câțiva de la depărtare — în orice caz, ei v-au văzut pe voi și ne-au zis că sunteți pe drum — și cred c-o să mai vedeți încă mulți înainte să plecați de-aici. Trebuie să aveți singuri un gând despre cum arată...

— Ei, asta-i acum! făcu Gimli. Începem povestea de la jumătate. Aș prefera o ordine firească a lucrurilor, începând cu ziua aceea ciudată când frăția noastră s-a risipit.

— O să-ți spunem, dacă avem timp, zise Merry. Dar mai întâi, dacă ați terminat

de mâncat, umpleți-vă pipele și aprindeți-le. După care ne vom preface, măcar pentru o clipă, că suntem cu toții iar la Bree sau în Vâlceaua Despăcată.

Scoase la iveală o punguță de piele plină de tutun.

— Avem aici o grămadă, spuse el, și puteți să vă luați cât vreți când vom pleca. În dimineața aceasta ne-am ocupat, eu și Pippin, cu scăparea mărfurilor de la scufundare. Plutesc tot felul de lucruri pe apă. Pippin a găsit două butoiașe luate de val din cine știe ce pivniță sau magazie. Când le-am deschis, am văzut că erau pline cu buruiana asta a pipei, bună cum nici nu visam și destul de bine păstrată.

Gimli luă puțin tutun, îl frecă în palmă, apoi îl trase în nări.

— E plăcut la pipăit și miroase frumos, zise el.

— E bun, spuse Merry. Dragă Gimli, asta-i Frunză din Valea Lungă! Pe butoiașe se vedeau cum nu se poate mai limpede însemnele lui Horublower. Cum au ajuns aici, nu-mi dau seama. Socot că pentru folosul personal al lui Saruman. N-am știut că a trecut fruntariile atât de departe. Dar am dat de el la țanc, nu-i așa?

— Așa ar fi, zise Gimli, dacă aș avea și-o pipă. Căci, vai, pe-a mea am pierdut-o în Moria sau poate mai-nainte. Printre prăzile voastre nu-i nici o lulea?

— Nu, mă tem că nu, spuse Merry. N-am dat de-așa ceva nici măcar în camera străjerilor. Se pare că Saruman păstra comoara asta numai pentru el. Și nu cred c-ar avea vreun rost să batem la ușile Orthancului să cerem o pipă. Va trebui să folosim aceeași lulea, așa cum fac prietenii buni când trag în piept tutun.

— Ia stai o clipă, făcu Pippin, vârându-și mâna în sân, de unde scoase o punguță moale, legată cu sârmă. Am păstrat vreo două odoare la piept, care-s pentru mine la fel de prețioase ca Inelele. Uite unul dintre ele: vechea mea lulea. Și iată încă una nouă-nouță. Am purtat-o atâta amar de drum, nici eu nu știu de ce. Nu m-am așteptat deloc să dau peste buruiana-pipei în călătoria mea, după ce mi s-a isprăvit provizia. Dar iată că a apărut la țanc.

Îi întinse apoi lui Gimli o pipă cu muștiucul mic, dar largă și turtită la gură.

— Se cheamă că suntem chit, nu? adăugă el.

— Chit? strigă Gimli. Preanobile hobbit, m-ai îndatorat cum nu se poate mai mult!

— Ei, eu ies la aer, să văd cum stăm cu cerul și cu vântul, zise Legolas.

— O să venim și noi cu tine, spuse Aragorn.

leșiră și se așezară pe o grămadă de bolovani din fața porții. Acum văzură valea până hăt-depart. Cețurile se ridicau și erau împrăștiate de vânt.

— Acum hai să ne tragem sufletul aici un pic, zise Aragorn. O să stăm de vorbă la marginea ruinelor, cum zice Gandalf, câtă vreme el își vede de treaba lui în altă parte. M-a cuprins o slăbiciune, așa, cum n-am mai simțit de multă vreme.

Se înfășură în mantia cenușie, acoperindu-și zalele, și își întinse picioarele lungi. Apoi se lăsă pe spate și scoase un firicel de fum pe gură.

— Ia te uită, făcu Pippin. Pas Mare, Pribeagul, s-a întors.

— Nici n-a plecat vreodată, zise Aragorn. Sunt Pas Mare, dar și Dunadan; și aparțin atât Gondorului, cât și Ținutului de Miazănoapte.

Fumară o vreme tăcuți, scâlțați în razele soarelui, care se revărsau pieziș în vale de dincolo de norii alburii de la apus. Legolas zăcea neclintit cu privirile la soare, fără să clipească, îngânând un cântec pentru sine. Când termină, se ridică în capul oaselor.

— Acum, haideți! zise el. Trece timpul și cețurile au început să se risipească, asta dacă voi, ciudaților, n-o să vă înfășurați cu totul în fum. Și ce-i cu povestea aia?

— Păi, povestea mea începe când m-am trezit pe întuneric, legat fedeleș, într-o tabără orcească, zise Pippin. Stați un pic, ce zi e azi?

— Cinci martie, după calendarul din Comitat, zise Aragorn. Pippin făcu niște

socoteli pe degete.

— Nu-s decât nouă zile, zise el. Parc-a trecut un an de când am fost luați ostatici. Deși clipa aceea mi s-a părut ca un coșmar, cele trei zile care-au urmat au fost de-a dreptul îngrozitoare. Merry o să mă oprească, dacă-mi scapă ceva însemnat. N-am să intru în detalii de genul *bici*, *mizerie*, *duhoare* și tot felul de lucruri de-astea. Nu suport nici să-mi amintesc.

Se puse pe povestit despre ultima bătălie a lui Boromir și despre marșul orcilor de la Eryn Muiil, până în pădure. Ceilalți dădeau din cap de fiecare dată când li se adevereau bănuielile.

— Iată câteva dintre odoarele pe care le-ați făcut pierdute, zise Aragorn. Cred c-o să fiți fericiți să le luați înapoi.

Își desfăcu cingătoarea pe sub mantie și scoase două cuțite crestate.

— Ia te uită, făcu Merry. Nu nădărduiam să le mai văd vreodată. Am crestă cu ale mele ceva orci; dar mi le-a luat Ugluk. Ce se mai bucura! La început, mi s-a părut că avea de gând să mă înjunghie, dar le-a azvârlit, de parcă l-ar fi fript la degete.

— Și uite și paftaua ta, Pippin, zise Aragorn. Am păstrat-o cu sfințenie, căci e un lucru foarte prețios.

— Știu, spuse Pippin. Mi s-a rupt inima s-o las acolo, dar n-am avut încotro.

— Așa e, îi răspunse Aragorn. Numai cel cu mâinile legate nu-și azvârle odoarele în vreme de restriște. Ai făcut foarte bine.

— Felul în care ți-ai tăiat legăturile de la mâini a fost iară o treb'șoară pe cinste, zise Gimli. Ați avut noroc, dar ați și tras foloase de pe urma lui cu vârf și-ndesat, cum se spune.

— Și ne-ați pus pe gânduri, nu glumă, zise Legolas. Eu unul am crezut că v-au crescut aripi.

— Din păcate, nu ne-au crescut, spuse Pippin. Dar voi n-aveați cum să știți de Grishnakh.

Se cutremură și nu mai zise nimic, lăsându-l pe Merry să povestească despre clipele acelea îngrozitoare, despre mâinile ca niște labe, răsuflarea fierbinte și încleștarea înfricoșătoare a brațelor păroase ale lui Grishnakh.

— Tot ce-mi spuneți despre orcii din Barad-dur, Lugburz, cum îi zic ei — mă neliniștește, zise Aragorn. Seniorul Întunecimii știa și-așa prea multe; la fel și slujitorii lui. Iar Grishnakh, e limpede, a trimis câteva mesaje peste râu, după cearta dintre ei. Ochiul Roșu o să se îndrepte către Isengard. Dar, în orice caz, Saruman a căzut singur în groapa pe care-a săpat-o pentru alții.

— Da, cine-o câștiga n-o să aibă cine știe ce viitor, zise Merry. A început să-i meargă prost din clipa în care au pus orcii piciorul în Rohan.

— Noi l-am zărit pe ticălosul ăsta bătrân, zise Gimli. Cel puțin așa ne-a lăsat Gandalf să înțelegem. S-a întâmplat la marginea pădurii.

— Când? întrebă Pippin.

— Acum cinci nopti, zise Aragorn.

— Ia să vedem, spuse Merry, ce făceam acum cinci nopti: aici ajungem la o parte a povestirii despre care nu știți nimic. L-am întâlnit pe Arborebărbos în dimineața de după bătălie și-am înnoptat în Sala Izvoarelor, una dintre casele lui ențești. A doua zi ne-am dus la Divanul Ent, o adunare de-a lor, adică unul dintre cele mai ciudate lucruri pe care le-am văzut în viața mea. A durat două zile, iar noi ne-am petrecut noptile cu un ent pe nume Bîrnăzor. Apoi, târziu, în după-amiaza celei de-a treia zile a divanului lor, enții au izbucnit. Era uluitor. Pădurea era cuprinsă de încordare, de parcă fierbea în ea o vijelie îngrozitoare. Și care se dezlănțuise brusc. Să-i fi auzit cum cântau, în timp ce mărșăluiau.

— Dacă-i auzea Saruman, și-ar fi luat picioarele la spinare și-ar fi acum la sute de leghe de-aici, zise Pippin.

Chiar de-i Isengardul tare și puternic, rece ca piatra și pustiit,
Tot porni-vom la război, să croim stânca, să fărâmăm poarta.

Ba mai mult. Mare parte din cântul lor nu avea cuvinte și era ca un vuiet de corn și de tobe. Te prindea pe dată. Dar am crezut că nu era decât un marș și-atât; până am ajuns aici. Abia atunci mi-am dat seama de însemnătatea lui.

Am trecut ultima creastă în Nan Curunir după căderea nopții, continuă Merry. Atunci am avut pentru prima oară simțământul că Pădurea însăși venea pe urmele noastre. Mi se părea că trăiesc un vis ențesc, dar și Pippin a observat același lucru. Eram amândoi înspăimântați. Dar nu ne-am putut dumiri ce se întâmplă, decât mai târziu. Era vorba de huorni, sau cel puțin așa-i numeau enții în „limba scurtă”. Arborebărbos nu vrea să vorbească prea mult despre ei, însă cred că sunt enți care s-au schimbat aproape cu totul în arbori, fie și numai ca înfățișare. Stau în pădure sau la poalele ei împrăștiați, fără să facă vreun zgomot, veghind fără încetare asupra copacilor; cred însă că în inima văilor întunecoase sunt sute și mii. Au o mare putere și se pare că se pot învălui în umbră: e foarte greu să-i vezi când se mișcă. Dar o fac. Se pot mișca foarte repede, dacă se supără. Stai liniștit și te uiți la cele din jur sau ascuți vâjâitul vântului și te trezești în mijlocul unei păduri, cu arborii mișunând în jurul tău. Încă au glasuri și pot vorbi cu enții — de aceea li se spune huorni, zice Arborebărbos, — însă au devenit ciudați și sălbatici. Sunt primejdioși. Mi-ar îngheța sângele în vine dacă m-aș întâlni cu ei, fără să fie enții prin preajmă, ca să-i supravegheze.

Pe la începutul nopții ne-am târât într-o râpă de la capătul de sus al Văii Vrăjitorului, împreună cu enții urmați de huornii foșnitori.

Nu-i vedeam, firește, dar văzduhul era plin de trosnete. Noaptea era înnorată și întunecată. De îndată ce au părăsit colinele, au început să se miște foarte repede și făceau un zgomot ca fâșâitul vântului. Luna nu se ivise dintre nori și nu mult după miezul nopții în partea de miazănoapte a Isengardului apăruse o pădure înaltă. Nici urmă de vrăjmași, și nimeni nu dădea vreun semn. Singurul lucru demn de luat în seamă era o lumină la o fereastră de sus, din turn.

Arborebărbos cu încă vreo câțiva enți și-au continuat ocolul către porțile mari. Pippin și cu mine eram pe umerii lui Arborebărbos și îl simțeam tremurând de încordare. Dar chiar și când sunt stârniți, enții știu să fie atenți și răbdători. S-au oprit și au rămas neclintiți ca stâncile, răsuflând și ascultând.

Apoi, dintr-o dată, s-a produs un zgomot. Goarnele răsunau și ecoul se izbea de zidurile Isengardului. Am crezut că ne-au descoperit și că urma să înceapă bătălia. Dar nici vorbă! Toți oamenii lui Saruman plecau mășăluind. Nu știu mare lucru despre războiul ăsta, nici despre Călăreții din Rohan, dar Saruman, se pare, voia să-l termine pe rege și pe toți oamenii săi, dându-le o ultimă lovitură. A golit Isengardul. I-am văzut pe vrăjmași plecând — șiruri nesfârșite de orci și trupe întregi încălecând pe lupi uriași. Mai erau și batalioane de oameni. Mulți purtau torțe și le-am văzut chipurile în lumina flăcărilor. Cei mai mulți erau oameni obișnuiți, destul de înalți, cu părul negru, încruntați, dar fără să-mi pară o întru chipare a răului. Însă mai erau unii urâți foc: de înălțimea unui om, dar cu chip livid, o spurcăciune cu ochi sașii, răutăcioși. Cum să vă spun, mi-a venit în minte imediat omul ăla din Bree, venit de la Miazăzi; numai că acela nu semăna atât de mult cu orcii.

— Și mie mi-au amintit de el, zise Aragorn. Am avut de-a face în Văgăuna lui

Helm cu acești pe-jumătate-orci. Acum e clar că omul de la Miazăzi era o iscoadă de-a lui Saruman; însă nu știu dacă lucra numai pentru Saruman sau și pentru Călăreții Negri. Cu făpturile astea ale răului e tare greu să-ți dai seama când sunt cinstite și când se trădează unele pe altele.

— Ei, și dacă-i socotim pe toți, trebuie să fi fost vreo zece mii, până la urmă, zise Merry. Le-a trebuit o oră să iasă pe poartă.

O parte au luat-o pe drumul larg, către Vaduri, alții s-au întors și-au pornit spre soare-răsare. Cam la o milă depărtare, unde râul curge printr-un canal foarte adânc, fusese durat un pod. Dacă v-ați ridica, l-ați vedea. Cântau cu toții cu glasuri aspre și râdeau, făcând o larmă cumplită. M-am gândit atunci că pricina Rohanului e tare întunecată. Dar Arborebărbos nu s-a clintit. A zis: „Cu Isengardul am treabă la noapte, cu bolovani și pietre!” Dar, deși nu vedeam ce se întâmplă pe întuneric, cred că huornii începuseră să se miște spre miazăzi, imediat după ce porțile fuseseră iar închise. Cred că aveau ce aveau cu orcii. Până în zori, erau în vale; sau, în orice caz, se așternuse acolo o umbră prin care nu se zărea nimic.

Îndată ce Saruman și-a îndepărtat toată oștirea, a venit rândul nostru. Arborebărbos ne-a lăsat jos, s-a îndreptat spre poartă și a început să bată și să-l strige pe Saruman. Nu i-a răspuns nimeni, dar de pe ziduri s-au pornit săgețile și bolovani. Dar asemenea arme sunt fără rost când e vorba de enți. Nu le plac, desigur, și îi scot din sărite, ca niște mușcăături de purice. Dar poți să tragi cu săgeți în ei ca-ntr-o perniță cu ace, fără să le pricinuiiești cine știe ce rău. Întâi, că nu pot fi otrăviți. Al doilea, au pielea mai groasă ca scoarța de copac. E nevoie de o lovitură zdravănă de topor, ca să-i rănești cu adevărat. Nu le plac topoarele. Dar e nevoie de mulți tăietori de lemne ca să ataci un ent, căci unul singur nu mai are cum să lovească și-a doua oară. Făpturile acestea zdrobesc fierul dintr-un pumn, ca pe o bucată de plută.

După ce l-au străpuns câteva săgeți, Arborebărbos a început să se înfierbânte, să devină „pripit”, după cum ar zice el. A mârâit măreț, *hum-hum*, și-ndată s-au apropiat cu pași mari vreo zece enți. Un ent furios e ceva înspăimântător. Își încleștează degetele de la mâini și de la picioare de stâncă și-o fărâmă, ca pe o coajă de pâine. Parcă te uitai la mișcarea unor rădăcini uriașe vreme de o sută de ani adunată într-o clipă. Se apucaseră cu toții să împingă, să tragă, să sfâșie, să scuture și să lovească; în cinci minute de trosnete și bubuituri, porțile acestea uriașe zăceau țândări la pământ. Iar vreo câțiva începuseră deja să roadă zidurile, ca iepurii într-o carieră de nisip. Nu-mi dau seama ce-o fi crezut Saruman că se întâmplă, dar, în orice caz, nu știa cum să se descurce în fața unui asemenea atac. Bineînțeles, s-ar putea ca puterile lui vrăjitorești să mai fi scăzut în ultimul timp; oricum, cred că nu-l prea trăgea inima, n-a avut destul curaj așa, singur, încolțit aici, fără o mulțime de sclavi, unelte și alte chestii de-astea, mă-nțelegi. E cu totul altfel decât Gandalf. Măntreb cum de i-o fi mers faima atât, când cred că singurul lui merit, în sensul ăsta, e că a rămas în Isengard.

— Nu, zise Aragorn. Cândva a fost pe măsura faimei sale. Știa foarte multe, avea o gândire bună, iar mâinile sale făceau minuni; și avea putere asupra celorlalți. Pe înțelepți izbutea să-i convingă, iar pe cei săraci cu duhul îi îmblânzea cât ai zice pește. Sunt sigur că mai are și-acum puterea asta. Nu sunt mulți pe Pământul de Mijloc care să scape în cazul în care ar fi lăsați singuri să stea de vorbă cu el, chiar dacă a suferit o înfrângere. Poate unul ca Gandalf, Elrond sau Galadriel, acum, că și-a dat pe față răutatea; dar de alții, mă-ndoiesc.

— Enții nu mai pot fi îmbrobodiți, zise Pippin. Se pare că i-a tras în piept o dată, dar acum, s-a zis. Oricum, el nu i-a înțeles și a făcut marea greșală să nu-i bage în

seamă. N-a avut nici un plan cu ei și nici n-a mai avut timp să-și facă vreunul, când s-au pus pe treabă. Cum a-nceput atacul, puținii șobolani rămași în Isengard au țâșnit care-ncotro prin găurile făcute de enți. Pe oameni i-au lăsat să plece, după ce i-au luat la întrebări. Așa au șters-o vreo douăzeci-treizeci. Dar nu cred c-a scăpat nici un orc, mare sau mic. Și asta datorită huornilor; Isengardul era înconjurat de o adevărată pădure când a-nceput atacul. Și nici cei care-au luat-o pe vale n-au avut altă soartă.

Când enții au reușit să facă praf mare parte din zidurile de miazăzi, iar ceea ce rămăsese din oamenii lui își luaseră tălpășița, Saruman a fugit și el cuprins de grijă. Se pare că era la poartă când am sosit noi; cred că ieșise să vadă plecarea oștirii lui minunate. Când enții au dat buzna în cetate, a șters-o iute. La-nceput, nu l-au văzut. Dar noaptea s-a luminat de stele, îndeajuns pentru enți să vadă, și Bîrnăzor a scos un chiot: „Ucigașul de arbori, ucigașul de arbori!” Bîrnăzor e o făptură delicată, dar îl urăște mai abitir ca alții pe Saruman, pentru că ai lui au suferit crunt de pe urma securilor orcești. Așa că a sărit pe cărarea dinspre poarta interioară. Iar el, dacă-i stârnit, aleargă mai iute ca vântul. A văzut o siluetă abia deslușită fugind printre umbrele lăsate de coloane, care aproape că ajunsese la poalele scârilor de la intrarea în turn. Dar până acolo era un fleac pentru Bîrnăzor. Acesta era atât de îndârjit, încât a fost la doi pași de el când Saruman s-a strecurat pe ușă. După ce-a ajuns teafăr în Orthanc, n-a mai trecut mult și Saruman și-a pus pe roate mașinăria lui neprețuită. În timpul acesta, intraseră mulți enți în Isengard: unii îl urmaseră pe Bîrnăzor, alții dăduseră buzna dinspre miazănoapte și răsărit; umblau de colo-colo și distrugeau tot ce-ntâlneau în cale. Deodată au țâșnit flăcări și fum infect; toate gurile de aerisire au început să bolborosească și să scuipe foc. Mulți enți au fost pârliti și s-au umplut de bășici. Unul dintre ei, Os de Fag, parcă așa îl chema, un ent înalt și arătos, a fost împresurat într-o izbucnire de foc și-a ars ca o torță. Cumplit tablou! Asta i-a scos pe toți din minți. Crezusem înainte că erau stârniți. Da' de unde! Abia atunci mi-am dat seama ce înseamnă asta cu adevărat. Era ceva de necrezut. Se porniseră să huruie, să bubuie și să tropăie până ce și pietrele au început să crape și să se prăbușească numai la auzul lor. Merry și cu mine ne-am aruncat la pământ și ne-am acoperit urechile cu mantile. Enții dădeau ocol Orthancului cu pași mari, vuind ca vijelia, distrugând stâlpii, provocând rostogoliri de bolovani, azvârlind lespezile uriașe prin aer, ca pe niște frunze. Turnul se afla în mijlocul unui ciclon. Am văzut stâlpi de fier și blocuri de zid țâșnind la sute de picioare în sus, izbindu-se de ferestrele Orthancului. Dar Arborebărbos nu și-a pierdut capul. Din fericire, nu suferise nici o arsură. Nu voia ca ai lui să se vatăme în furia care-i apucase și nici ca Saruman să-i scape prin vreo spărtură, în hărmălaia iscată. Mulți dintre enți se izbeau de stânca Orthancului; dar n-au putut-o nărui, pentru că era foarte netedă și tare. Probabil că avea în ea ceva fermecat încă înainte de venirea lui Saruman aici. Oricum, n-au reușit nici măcar s-o zgârie sau s-o crape; n-au făcut decât să se vatăme și să se rănească. Atunci, Arborebărbos a intrat în cerc și-a început să strige. Glasul lui puternic răsuna peste toată larma aceea. Deodată, s-a lăsat o liniște mormântală. Atunci, de sus, de la o fereastră din turn, am auzit cu toții un hohot ascuțit de râs. La asta enții au făcut un lucru tare ciudat. Dacă până atunci dăduseră pe dinafară, acum au devenit neîndurători, reci ca gheața și foarte liniștiți. Au plecat din câmpie și s-au strâns în jurul lui Arborebărbos, unde-au rămas neclintiți. A început să le vorbească pe limba lor; cred că le dezvăluia un plan pe care îl clocise de mult în țeasta lui bătrână. Apoi s-au făcut pur și simplu nevăzuți, fără zgomot, în lumina cenușie. Între timp, se arătau zorile.

Cred că și-au pus străjeri de veghe în turn, dar erau atât de bine ascunși de

umbre și nu făceau nici o mișcare, încât nu-i vedeam. Ceilalți au luat-o către miazănoapte. În ziua aceea și-au făcut de lucru și nu i-am văzut deloc. Am fost singuri aproape tot timpul. Era o zi mohorâtă. Am umblat un pic de colo-colo, deși ne-am ținut departe de ferestrele Orthancului, cât am putut de mult; ni se părea că ne amenință. Mare parte din timp am căutat ceva de mâncare. Apoi am stat și-am vorbit, întrebându-ne ce se întâmpla la miazăzi, în Rohan, și ce s-o fi ales de restul frăției noastre. Din când în când, auzeam în depărtare huruitul pietrelor în cădere și ecou de zgomote înfundate printre coline.

După-amiază am pornit-o în jurul cercului și ne-am dus să vedem ce se petrecea. La capătul văii era o pădure umbroasă de huorni. La fel și dincolo de zidul de la miazănoapte. Nu îndrăzneau să intrăm. Dar înăuntru se auzea zgomot de lucru intens. Enții și huornii săpau puțuri și șanțuri adânci și făceau heleștee și baraje în care adunau toate apele Isenului și toate izvoarele și pâraiele pe care le găsiseră. I-am lăsat să-și continue treaba.

Când s-a nserat, Arborebărbos s-a întors la poartă. Îngâna și bubuia așa, pentru sine, și părea încântat. S-a oprit și și-a întins brațele lungi și picioarele, apoi a tras aer adânc în piept. L-am întrebat dacă e obosit.

„Obosit? a zis el. Obosit? Nu, în nici un caz. Dar am înțepenit. Simt nevoia de-o dușcă bună din Scăldătoarea Enților. Am muncit din rășputeri; astăzi am spart mai multă piatră și-am scormonit pământul cum n-am mai făcut-o de ani de zile. Dar suntem aproape gata. Când s-o lăsa noaptea, nu zăboviți pe lângă poarta asta și nici în vechiul tunel! S-ar putea să se reverse apa pe acolo și, la început, va veni vijeliosă, până când o să spele toată scârboșenia lui Saruman. După aceea Isenul va putea să curgă iar limpede și curat.

A început apoi să mai dărâme câte-o bucată din zid, așa, ca să se simtă bine.

Tocmai ne întrebam unde era mai bine să ne întindem să închidem un ochi, când s-a întâmplat cel mai ciudat lucru dintre toate. Dinspre drum ne-a ajuns la ureche zgomot iute de copite. Merry și cu mine am amuțit, iar Arborebărbos s-a ascuns în umbrele de sub boltă. Deodată s-a arătat un cal mare care se apropia cu tropot, ca o străfulgerare argintie. Era deja întuneric, dar i-am văzut bine chipul călărețului: părea că strălucește, iar veșmintele îi erau cu totul și cu totul albe. N-am făcut decât să mă ridic în capul oaselor și să mă holbez la el cu gura încleștată. Am încercat să strig, însă n-am fost în stare. Dar, oricum, n-a fost nevoie, căci s-a oprit alături și și-a coborât privirile spre noi. „Gandalf!” am zis într-un târziu, dar glasul meu era doar o șoaptă. Credeți cumva că mi-a zis „Salut, Pippin! Ce surpriză plăcută!”? Nu, nicidecum! Mi-a zis: „Scoală-te de-acolo, bă, prostovanul lui Took! Pe legea mea, unde e Arborebărbos printre ruinele astea? Am nevoie de el. Și asta foarte repede!”

Arborebărbos i-a auzit glasul și a ieșit la iveală din umbră, cât ai zice pește. Întâlnirea lor a fost ciudată. M-a mirat că nici unul dintre ei nu părea deloc uluit! Era clar că Gandalf se aștepta să-l găsească pe Arborebărbos aici, iar Arborebărbos pesemne de-aia se tot foise pe la poartă, ca să-l întâlnească. Îi povestisem bătrânului ent totul despre Moria. Dar mi-am amintit atunci că ne-a privit cam ciudat. Socot că se întâlnește cu Gandalf sau avea vești de la el, dar nu voia să ne spună așa, pe fugă. „Nu te pripiti” este vorba lui; dar nimeni, nici măcar elfii nu vorbesc prea multe despre mișcările lui Gandalf, câtă vreme nu e el de față. „Hmm! Gandalf! a zis Arborebărbos. Mă bucur că ai venit. Lemnul și apa, bușteanul și piatra, pe toate le pot stăpâni; dar aici avem de-a face cu un vrăjitor.” „Arborebărbos, rosti Gandalf. Am nevoie de ajutorul tău. Ai făcut multe, dar îți cer și mai multe. Am de stăpânit vreo zece mii de orci.” Apoi cei doi s-au depărtat și-au ținut sfat într-un colț. Trebuie să i se fi părut tare pripită întâlnirea aceasta lui Arborebărbos, căci Gandalf era foarte

grăbit și l-am auzit tunând rău de tot, până să se depărteze. Nu erau decât la câteva minute distanță de noi. Apoi Gandalf s-a întors. Părea ușurat, aproape vesel. Abia atunci ne-a spus că se bucura că ne vede. „Dar unde-ai fost, Gandalf? am strigat eu. L-ai văzut pe ceilalți?” „Unde-am fost, unde n-am fost, acum m-am întors, mi-a răspuns în felul lui personal. Da, m-am întâlnit cu unii dintre ei. Să lăsăm, însă, pentru moment, veștile. E o noapte primejdioasă și trebuie s-o iau la galop. Dar s-ar putea ca zorile să fie mai strălucitoare; și dacă va fi așa, ne vom întâlni din nou. Aveți grijă de voi și nu vă apropiați de Orthanc! Rămas-bun!” Arborebărbos a căzut pe gânduri după plecarea lui Gandalf. Aflase, de bună seamă, o mulțime de lucruri într-un timp scurt și acum le rumega. S-a uitat la noi și a zis: „Hmm, văd că nu sunteți chiar așa pripiți cum îmi închipuiam. Mi-ați spus mai puține decât ați fi putut și nu mai mult decât se cuvenea. Hmm, am cam aflat câte ceva. Ei, dar acum Arborebărbos trebuie să se pună iar pe treabă.”

Înainte să plece, am reușit să-i smulgem câteva vești, care însă nu ne-au plăcut deloc. Deocamdată însă ne-am gândit mai mult la voi trei, decât la Frodo și la Sam sau la bietul Boromir. Pentru că am înțeles că se purta o bătălie sau, în orice caz, urma să se poarte, iar voi erați amestecați și teama era că n-o să mai ieșiți nevătămați din ea. „Huornii vor fi de mare ajutor”, a zis Arborebărbos. Apoi a plecat și nu l-am mai văzut până în dimineața aceasta.

— Era noaptea târziu, continuă Pippin. Ne întinseserăm pe o grămadă de bolovani și nu vedeam nimic. Ceața sau umbrele acoperiseră totul înjur, ca o pătură uriașă. Aerul părea greu, pânclos; și răsuna de trosnete și de murmure. Cred că treceau alte sute de huorni ca să dea o mână de ajutor în bătălie. Mai târziu s-a iscat un bubuit puternic de tunet departe la miazăzi și fulgerele au brăzdat Rohanul. Din când în când, vedeam culmile munților la mile depărtare, cum țâșneau brusc în alb-negru și apoi dispăreau. Și îndărătul nostru se auzeau zgomote ca de tunet printre coline, însă altfel decât celelalte. Valea răsuna, din când în când, de ecouri.

Trebuie să fi fost cam pe la miezul nopții, când enții au dărâmat stavilele și au descătușat apele printr-o spărtură din zidul de miazănoapte peste Isengard. Negura huornilor dispăruse și bubuitul de tunet se depărtase. Luna scăpata îndărătul munților de la apus. Isengardul începea să fie năpădit de pârâiașe negre, șerpuitoare, și de bălți. Scânteiau în bătaia ultimelor raze de lună revărsate peste câmpie. Din când în când, apele se scurgeau prin gurile de aerisire sau prin alte găuri și izbucneau nori de aburi șuierând. Fumul se ridica valuri-valuri. Se auzeau bubuituri și izbucneau flăcări. Spre cer se înălța o spirală uriașă de aburi înconjurând Orthancul, până începu să semene cu un pisc înnorat, clocotitor pe dinăuntru și luminat de razele lunii de deasupra. Și apa nu se mai termina, până când, la urmă, Isengardul arăta ca o cratiță uriașă, fierbând și bolborosind.

— Am văzut un nor de fum și de abur dinspre miazăzi noaptea trecută, când am ajuns la gurile de la Nan Curunir, spuse Aragorn. Ne-am temut ca nu cumva Saruman să clocească cine știe ce altă vrăjitorie ticăloasă împotriva noastră.

— Nu el, zise Pippin. Pesemne că-n vremea aceea se îneca în fum și îi pierise râsul cu totul. Spre dimineața zilei de ieri, apa se scursesese prin toate găurile și se iscase o ceață groasă. Noi ne-am adăpostit în încăperea asta a străjerilor. Și eram tare înfricoșați. Lacul începuse să se reverse prin vechiul tunel, iar apa se înălța pe trepte. Am crezut că aveam să fim prinși, ca orcii într-o vizuină; dar am găsit o scară în spirală îndărătul cămării, care ducea în vârful arcadei. A fost un chin să ieșim, căci culoarul crăpase și era astupat de pietre prăbușite, până aproape de capăt. Acolo, sus, am stat deasupra întinderilor de apă și-am privit la scufundarea Isengardului. Enții nu conteneau să reverse tot mai multă apă, până când toate focurile s-au potolit

și fiecare văgăună a fost inundată. Cețurile se adunaseră și se ridicau, ca umbrela uriașă a unui nor.

Trebuie să fi fost la o înălțime de peste o milă. Seara a apărut un curcubeu pe deasupra colinelor de răsărit; și-atunci, apusul s-a acoperit de o burniță densă pe povârnișurile munților. Se așternuse o tăcere deplină. În depărtare, urlau câțiva lupi a jale. Enții s-au oprit târziu, noaptea, și au repus Isenul pe făgașul lui. Așa s-a terminat totul.

— De-atunci apa a început iar să scadă. Trebuie să fie scurgeri pe undeva, prin pivnițele de dedesubt. Cel puțin așa cred. Dacă Saruman își arunca privirile afară de la vreo fereastră de-a lui, totul trebuia să i se pară o harababură înspăimântătoare. Ne-am simțit tare singuri. În toată ruina asta nu era nici măcar un ent la vedere, cu care să stăm de vorbă. Ne-am petrecut noaptea sus, deasupra boltei. Era frig, umezeală și n-am închis un ochi. Aveam simțământul că se putea întâmpla oricând orice. Saruman mai e și-acum în turnul său. Noaptea era străbătută de un zgomot, ca vântul care trecea pe vale. Cred că enții și huornii care fuseseră plecați se întorseseră; dar unde fuseseră până atunci nu știu. Am coborât în dimineața cețoasă și umedă și-am privit iar în jur, dar n-am văzut pe nimeni. Cam atâta am avut de povestit. Acum se pare că-i liniște și pace, după toată zarva aia. Și parcă mai multă speranță, o dată ce s-a întors Gandalf. Aș putea chiar să dorm.

O vreme rămăseseră cu toții tăcuți. Gimli își umplu iar pipa.

— Un singur lucru mă nedumerește, zise el, aprinzându-și-o cu iasca și amnarul. Limbă de Vierme, l-ai spus lui Theoden că e cu Saruman. Cum a ajuns acolo?

— O, am uitat de el, zise Pippin. Abia în dimineața asta a venit. Tocmai făcusem focul și mâncasem ceva, când Arborebărbos și-a făcut iar apariția. L-am auzit afară bolborosind și strigându-ne. „Am trecut pe-aici să văd cum vă ospățați, flăcăi, a zis el, și să vă aduc niște vești. Huornii s-au întors. Toate-s bune; oho-hooo! chiar că-s bune! a râs apoi, plesnindu-și coapsele. Nu mai e nici un orc în Isengard, nici o secure! Și înainte să treacă ziua asta, o s-avem oaspeți de la miazăzi pe care-o să vă bucurați să-i vedeți.” Nici n-apucase bine să ne spună asta, că am și auzit tropot de copite pe drum. Ne-am repezit afară, dinaintea porților, iar eu m-am oprit și m-am uitat atent, așteptând în sinea mea să-i văd pe Pas Mare și pe Gandalf apropiindu-se în fruntea unei oștiri. Dar din cețuri a apărut un om pe-o mârtoagă bătrână și vlăguită; bărbatul însuși părea o făptură stranie și pocită. Era singur. Era atât de tulburat, încât la început n-a părut să ne observe. Când ne-a văzut, a scos un strigăt și a-ncercat să se întoarcă și să fugă. Dar Arborebărbos a făcut trei pași mari spre el și-a-ntins brațul lung și l-a luat din șa. Calul s-a ridicat speriat în două picioare, iar el s-a târât la pământ. A zis că e Grima, prietenul și sfetnicul regelui, și că a fost trimis de Theoden cu o vorbă însemnată pentru Saruman. „Nimeni n-ar cuteza să vină călare pe câmpia plină de orci, a zis el, așa că m-a trimis pe mine. Și-am trecut prin multe primejdii; sunt hămesit și vlăguit. Am fugit spre nord, alături cu drumul, hăituit de lupi.”

Am văzut cum îl privea pieziș pe Arborebărbos și-am zis în sinea mea „Mincinosule!” Arborebărbos s-a uitat la el lung și molcom, după cum i-e felul, vreo câteva minute, până arătarea aia șuie a început să se foiască la pământ. Apoi a zis într-un târziu: „Ha! hmm! te-așteptam, Limbă de Vierme.” La acest nume, arătarea a tresărit. „Gandalf a ajuns aici înaintea ta. Așa că știu despre tine tot și știu și ce am de făcut. Pune-i pe toți șobolanii în aceeași capcană, mi-a spus Gandalf. Și-așa voi face. Acum eu sunt stăpânul Isengardului și Saruman e ferecat în turn. Iar tu poți să te duci acolo, să-i transmiți câte vorbe poștești!” „Lasă-mă, lasă-mă! a zis Limbă de Vierme. Știu drumul!” „Da, știi drumul, nici nu mă îndoiesc, a spus Arborebărbos. Dar lucrurile s-au mai schimbat câte puțin pe-aici. Ia du-te să vezi!” L-a lăsat pe Limbă de

Vierme să plece. Ticălosul a trecut șchiopătând pe sub bolți până a ajuns în cerc și-a văzut toate apele care se așterneau între el și Orthanc. Apoi s-a întors către noi. „Lăsați-mă să plec! a schelălăit el. Lăsați-mă să plec! Vorbele mele sunt acum fără rost!” „Așa e, a zis Arborebărbos. Dar ai de ales: să rămâi cu mine până sosesc Gandalf și stăpânul tău sau să treci apele. Ce-alegi?” La auzul numelui stăpânului său, omul s-a cutremurat și și-a pus un picior în apă; și l-a scos însă iute. „Nu știi să înot”, a zis el. „Apa nu-i adâncă, i-a spus Arborebărbos. E murdară, dar n-o să pățești nimic, Limbă de Vierme. Hai, du-te odată!” Și astfel, ticălosul a zbughit-o în apă. Îi ajungea aproape până la gât înainte să-mi dispară din priviri. Ultima oară l-am văzut agățându-se de un butoi dogit sau de un buștean. Dar Arborebărbos s-a luat după el, ca să-i vegheze călătoria. „A intrat, până la urmă, a zis el după ce s-a întors. L-am văzut târându-se pe scări, ca un șobolan murdar. Mai e cineva în turn, căci o mână l-a tras înăuntru. Așa c-a ajuns și nădăjduiesc c-a fost întâmpinat așa cum își dorește. Acum trebuie să mă duc să mă spăl de noroi. Sunt la miazănoapte, dacă mă caută cineva. Aici nu găsești strop de apă curată, bună de băut sau de scăldat pentru enți. Așa că o să vă las pe voi, flăcăi, să vegheați porțile și să-i întâmpinați pe cei ce vor sosi. Băgați de seamă, va veni Seniorul Câmpiilor din Rohan! Trebuie să-l primiți cum știți mai bine. Oștenii lui au avut o înfruntare mare cu orcii. Voi cunoașteți, poate mai bine ca enții, cuvintele potrivite unui asemenea domn. Pe vremea mea, erau mulți seniori pe câmpiile verzi, dar nu le-am învățat niciodată vorba și numele. Sigur le va fi foame de hrană omenească; socot că știți despre ce-i vorba. Așa că, dacă puteți, căutați ceva potrivit pentru un rege.” Așa se termină povestea. Deși aș vrea să știu și eu cine-i acest Limbă de Vierme. Chiar a fost sfetnicul regelui?

— Da, a fost, zise Aragorn. Dar și iscoada lui Saruman și slujitor în Rohan. Și-a meritat soarta. Cred că vederea ruinelor a ceea ce credea el că-i atât de puternic și de măreț l-a pedepsit cu vârf și ńdesat. Mă tem însă că-l așteaptă lucruri și mai rele.

— Da, așa e, căci nu cred că Arborebărbos l-a trimis în Orthanc din cumsecădenie, zise Merry. Părea destul de mulțumit și răutăcios și își râdea în barbă când a plecat să se scalde și să bea apă. După aceea ne-am ocupat de căutat bunuri plutitoare pe apă și de scotocit. Am găsit vreo două-trei cămări prin apropiere, deasupra nivelului apelor. Dar Arborebărbos și-a trimis câțiva enți care-au scos tot de-acolo. „Avem nevoie de hrană omenească pentru douăzeci și cinci de persoane”, au zis ei. Asta înseamnă că cineva v-a numărat atent, înainte să sosiți. Voi trei, e limpede, urma să mergeți cu fețele înalte. Dar, vă spun eu, nu v-ați fi ospătat mai bine. Am păstrat aceleași bunătăți, vă dau cuvântul meu. Ba aici a fost mai bine, căci lor nu le-am trimis de băut. „Și ceva băutură?” i-am întrebat eu pe enți. „E destulă apă în Isen, mi-au răspuns. E bună și pentru oameni, și pentru enți.” Dar nădăjduiesc că vor avea destul timp să pregătească licori de-ale lor din izvoarele de munte și, când s-or întoarce, o să-i vedem lui Gandalf barba cărlionțată. După plecarea enților, ne-am simțit obosiți și înfometați. Dar nu ne-am plâns; truda noastră fusese pe deplin răsplătită. Pentru că, atunci când scotoceam printre rămășițe după mâncare omenească, Pippin a descoperit butoiașele acelea ale lui Hornblower. „Buruiana-pipei e mai bună după mâncare”, a zis el. Așa s-a întâmplat.

— Acum pricepem totul foarte bine, zise Gimli.

— În afară de un lucru zise Aragorn. Cum de-a ajuns buruiana asta din Meleagul de Miazăzi în Isengard? Cu cât mă gândesc mai mult la asta, cu atât mai ciudat mi se pare. N-am mai fost în Isengard până acum, dar am călătorit în ținutul ăsta și cunosc bine pământurile pustii din Rohan și Comitat. De ani de zile, n-au mai trecut pe-aici, așa, la vedere, nici oameni, nici mărfuri. Bănuiesc că Saruman a avut niște înțelegeri tainice cu cineva din Comitat. S-ar putea să mai fie și alți Limbă de Vierme,

pe la alte case. Era vreo dată pe butoiășe?

— Da, zise Pippin. Scria „recoltă din 1417”; asta înseamnă de anul trecut... nu, de-acum doi ani, cum să nu. Un an bun.

— A, orice rău ne-ar fi amenințat, acum s-a terminat. Cel puțin așa trag nădejde, zise Aragorn. Oricum nu mai e atât de aproape de noi. Și totuși, cred c-am să-i mai spun câte ceva lui Gandalf, chiar de-i va părea un fleac față de treburile lui însemnate.

— Mă-ntreb ce-o fi făcând acum, zise Merry. După-amiaza-i pe ducă. Hai să dăm o raită prin împrejurimi. Oricum, dacă poștești, acum poți să intri în Isengard. Dar nu-i o priveliște prea plăcută.

X Glasul lui Saruman

Trecură prin tunelul dărâmat și se opriră pe o grămadă de bolovani, uitându-se la stânca întunecată a Orthancului, la numeroasele ferestre — o amenințare încă în mijlocul ruinelor. Apele se retrăseseră aproape cu totul. Mai rămăseseră, din loc în loc, băltoace mohorâte, înspumate și pline de rămășițe; dar cea mai mare parte a ocolului uriaș era din nou pustit — mocirlă și stânci prăbușite, presărată cu gropi înnegrite, stâlpi gata să cadă de parcă ar fi fost beți! La marginea acestei harababuri se înălțau mormane și povârnișuri, semănând cu niște acoperișuri de șindrilă azvârlite acolo de o vijelie cumplită; iar îndărătul lor se întindea panta înverzită a văii care ducea până în prăpastia dintre brațele întunecate ale munților. Acolo văzură niște călăreți croindu-și drum dinspre miazănoapte. Se apropiaseră binișor de Orthanc.

— Sunt Gandalf, Theoden și oamenii lui, zise Legolas. Hai să-i întâmpinăm!

— Să mergeți cu grijă, le spuse Merry. Sunt o mulțime de lespezi nesigure, care s-ar putea da peste cap și să vă arunce în vreun puț, dacă nu sunteți atenți.

Porniră pe ceea ce rămăsese din drumul de la poartă, la Orthanc, pășind încet, pentru că lespezile erau crăpate și pline de mazăgă. Călăreții îi văzură apropiindu-se și se opriră la poalele stâncii ca să-i aștepte. Gandalf le veni în întâmpinare.

— Ei bine, Arborebărbos și cu mine am vorbit despre niște lucruri interesante și ne-am făcut planuri, zise el; și ne-am tras și noi puțin sufletul, după cum meritam. Acum trebuie să ne continuăm drumul. Nădăjduiesc că v-ați odihnit și v-ați răcorit și voi puțin.

— Da, zise Merry. Dar taclalele noastre au început și s-au sfârșit în fum. Însă suntem tot atât de mult împotriva lui Saruman ca și până acum.

— Serios? făcu Gandalf. Ei bine, eu nu. Nu mai am de împlinit decât o singură misie, înainte de plecare: trebuie să-i fac lui Saruman o vizită de rămas-bun. O treabă primejdioasă și, probabil, fără noimă; dar trebuie s-o fac. Cine vrea poate să mă însoțească, dar cu mare grijă. Și fără isprăvi necugetate. Nu-i vremea pentru așa ceva.

— Eu voi veni, zise Gimli. Vreau să văd dacă seamănă cu tine.

— Și după ce-o să-ți dai seama, jupâne gnom? întrebă Gandalf. În ochii tăi, Saruman s-ar putea să-ți pară ca mine, dacă asta se potrivește cu planurile lui. Oare ești destul de înțelept să-i descoperi toate mișmașurile? Mă rog, om vedea. S-ar putea să se sfiască să se dea-n spectacol față de mai multă lume. Dar le-am poruncit tuturor enților să nu se arate și poate-l convingem să iasă.

— Și care-i primejdia? întrebă Pippin. O să tragă în noi, o să ne împoaște cu flăcări de la fereastră? Sau ne va vrăji de la depărtare?

— Se prea poate să fie ultima pe care ai pomenit-o, dacă te îndrepti spre ușa lui cu inima ușoară, zise Gandalf. Dar nu se știe ce-ar putea face sau ce-o încerca. Nu e înțelept să te apropii de-o fiară încolțită. Iar Saruman are puteri nebănuite. Feriți-vă de glasul lui.

Ajunseră la poalele Orthancului. Era negru iar stânca lucea, ca și cum ar fi fost udă. Fețele de piatră aveau muchii ascuțite, de parcă fuseseră cioplite de curând. Singurele semne ale furiei enților erau câteva știrbituri și fărâme, ca niște fulgi, în jos. În partea de răsărit, în deschizătura dintre doi stâlpi, era o ușă mare, mult deasupra pământului, iar mai sus se afla o fereastră cu obloane care dădeau într-un balcon împrejmuit cu bare de fier. Către pragul ușii urca un șir de douăzeci și una de trepte largi, tăiate prin cine știe ce meșteșug, din aceeași piatră neagră. Era singura intrare în turn; dar zidul era plin de ferestre adânci, iar sus de tot păreau niște ochișori care priveau spre peretele steiurilor. Regele și Gandalf descălecară la picioarele scării.

— Am să urc, zise Gandalf. Am mai fost în Orthanc și știu ce primejdie mă paște.

— Voi urca și eu, spuse regele. Sunt bătrân și nu mă mai tem de vreo primejdie. Vreau să vorbesc cu vrăjmașul care mi-a făcut atâta rău. Va veni și Eomer cu mine, să aibă grijă să nu mă lase picioarele astea împovărate de ani.

— Cum poțtești, zise Gandalf. Am să-l iau și pe Aragorn. Ceilalți să ne-aștepte jos. Or să vadă și-or s-audă tot ce trebuie, de-aici.

— Ba nu, făcu Gimli. Legolas și cu mine ne dorim să vedem totul de-aproape. Suntem amândoi singurii din semințiile noastre. Vă vom urma și noi.

— Atunci, haideti! zise Gandalf și se apucă să urce treptele cu Theoden alături.

Călăreții din Rohan stăteau neliniștiți pe cai de-o parte și de alta a scării și se uitau încruntați în sus, la turnul măreț, temându-se pentru soarta Seniorului lor. Merry și Pippin se așezară pe treapta de jos, simțindu-se de prisos și în primejdie.

— Fir-ar să fie! E-aproape un sfert de leghe de-aici până la poartă, murmură Pippin. Ce bine-ar fi să mă pot strecura neobservat până în încăperea străjerilor. La ce-am mai venit și noi? Nu ne vrea nimeni.

Gandalf se opri dinaintea ușii Orthancului și bătu cu toiagul. Răsună a gol.

— Saruman! Saruman! strigă el cu un glas puternic, poruncitor. Saruman, ieși de-acolo!

O vreme, nu se auzi nici un răspuns. Într-un târziu, obloanele ferestrei de deasupra se dădură la o parte, dar nu se văzu nimeni în cadrul ei întunecat.

— Cine ești? zise un glas. Și ce poțtești?

Theoden tresări.

— Cunosc glasul acesta, zise el. Blestemată fie ziua când l-am auzit întâi!

— Du-te și adu-l pe Saruman, o dată ce-ai devenit valetul lui, Grima, Limbă de Vierme! se răsti Gandalf. Hai, mai repede!

Fereastră se închise la loc. Așteptară. Deodată le vorbi alt glas. Era adânc și melodios, ca o îngânare. Dacă îl ascultai fără să fii prea atent, nu prea puteai să-ți dai seama ce spunea. Iar dacă totuși îți aminteai cuvintele, rămâneai uimit de sărăcia lor. Ceea ce-ți rămânea era încântarea pe care o simțeai auzindu-l pur și simplu. Tot ceea ce spunea și se părea înțelept și se deștepta în tine dorința de a spune ca el, ca să fii și tu la fel de înțelept. În comparație cu el, glasurile celorlalți păreau aspre și bolovănoase; iar dacă îndrăzneai cineva să i se împotrivescă, tu, care te aflai sub vrajă, te aprindeai de mânie. Unii rămâneau fermecați doar câtă vreme glasul acela le vorbea direct. În clipa când vorbea cu altcineva, zâmbeau ca oamenii care observau șiretlicul unui scamator, în vreme ce alții cădeau în capcană. Pentru mulți ajungea doar să audă melodia aceluia glas, ca să fie prinși în mreje. Iar pe cei care îi cucerea, vraja îi copleșea și când se aflau departe de el; auzeau tot timpul glasul

acela blând șoptind și îndemnându-i. Nimeni însă nu rămânea nesimțitor; nimeni nu respingea ruga și porunca fără un efort de voință și de gând, câtă vreme Saruman te avea în puterile sale.

— Ei? făcu el plin de gingășie. De ce îmi tulburați odihna? Nu mă lăsați în pace nici ziua, nici noaptea?

Vorbea pe tonul unei persoane cumsecade, lovite pe nedrept. Își ridicară toți privirile uimite, căci nu-l auziseră venind. Văzură o umbră sprijinită de balustradă, uitându-se la ei de sus; era un moșneag învăluit într-o mantie largă de a cărei culoare nu-și dădeau seama, pentru că se schimba la orice mișcare a lui sau a lor. Avea chipul prelung, fruntea înaltă, ochi adânci, întunecați, greu de pătruns, deși acum aveau o expresie gravă, binevoitoare și ușor îngrijorată. Părul și barba îi erau albe, dar din loc în loc, în jurul gurii și la tâmple, se mai vedeau șuvițe negre.

— Seamănă și parcă nu, murmură Gimli.

— Oricum, veniți, zise glasul blând. Pe cel puțin doi dintre voi vă știu după nume. Pe Gandalf îl cunosc prea bine, ca să-mi fac nădejdi c-ar veni la mine să-mi ceară sprijin sau povață. În ceea ce te privește, Theoden, Senior al Obștii din Rohan, despre tine vorbesc de la sine noblețea și statutul tău de urmaș al Casei lui Eorl. O, preamărite fiu al lui Thengel de trei ori vestit! De ce n-ai venit până acum, ca prieten însă? Mult mi-am dorit să te întâlnesc, preaputernice rege al ținuturilor de apus, mai ales în anii aceștia din urmă, ca să te salvez de povețele neghioabe și rele care te-au îmbrobodit! Să fie, oare, prea târziu? În ciuda răului ce mi-a fost făcut, la care au pus umărul, vai! și oamenii din Rohan, eu tot aș dori să te scap și să te feresc de la prăbușirea spre care te îndrepti, dacă o vei lua pe drumul acesta. Să știi că numai eu te mai pot ajuta acum.

Theoden deschise gura, ca și cum ar fi vrut să vorbească, dar nu rosti nimic. Se uită în sus, la chipul lui Saruman, cu ochii lui întunecați și solemni, apoi la Gandalf, alături; părea că șovăie. Gandalf nu schiță nici un gest. Stătea stană de piatră, fără să scoată o vorbă, de parcă aștepta o chemare, încă nerostită. La început, călăreții se foiră, murmurând în semn de încuviințare la ceea ce spusese Saruman; apoi însă tăcură și ei, ca loviți de vrajă. Parcă Gandalf nu-i vorbise seniorului lor niciodată așa meșteșugit. Toate vorbele lui cu Theoden li se păreau acum aspre și mândre. Și în inima lor se strecură o umbră — teama primejdiei ca Obștea să se cufunde în întunericul spre care îi conducea acum Gandalf, pe când Saruman stătea lângă o ușă pe jumătate deschisă, așa încât să ajungă la ei o rază de lumină. Se lăsase o liniște apăsătoare pe care o rupse Gimli, gnomul.

— Vorbele vrăjitorului ăștia sunt spuse pe dos, mormăi el, încleștându-și mâna pe coada securii. În limbajul din Orthanc „ajutor” înseamnă „ruină” și „scăpare” înseamnă „moarte”. E foarte limpede. Noi însă n-am venit aici cu cerșeala.

— Pace, zise Saruman; o clipă glasul lui păru că-și pierde suavitatea și ochii îi sclipiră fugar. Încă nu m-am adresat ție, Gimli, fiu al lui Gloin. Departe de-aici ți-e casa și prea puțin ești amestecat în tulburările din ținutul acesta. Dar, oricum, nu cu voia ta ai intrat în ițele războiului, așa că nu te învinuiesc pentru rolul de viteaz pe care l-ai jucat, fără doar și poate. Dar, te conjur, lasă-mă să-i vorbesc mai întâi regelui din Rohan, cândva vecinul și prietenul meu. Ce-ai de zis, rege Theoden? Vrei să facem pace și-ți dau tot sprijinul, toată știința mea adunată de-a lungul anilor? Ce-ar fi mai bine, nu oare să ne sfătuim amândoi împotriva zilelor de restriște și să ne oblojim rănilor cu toată inima, astfel încât să ajungem mai înfloritori ca niciodată?

Nici acum Theoden nu-i răspunse. Nimeni nu-și dădea seama dacă lupta cu mânia sau cu îndoiala. Îi vorbi Eomer:

— Domnia Ta, ascultă-mă. Acum simțim primejdia de care am fost încunoștințați.

Oare-am sosit aici biruitori, numai ca să rămânem, până la urmă, cu gura căscată în fața unui mincinos bătrân cu miere pe limba-i despicată? Așa le-ar vorbi și lupul încolțit ogarilor, dac-ar putea. Vezi să nu ne dea vreun ajutor. Tot ce dorește e să scape de la ananghie. Oare vrei să te tocmești cu negustorul ăsta trădător și ucigaș? Amintește-ți de Theodred, care zace în Vaduri, și de mormântul lui Hama din Văgăuna lui Helm!

— Dacă-i vorba de limbi otrăvite, cum crezi că-i a ta, șarpe? făcu Saruman, fără să-și mai poată ascunde izbucnirile de mânie. Dar lasă, Eomer, fiul lui Eomund, continuă el, revenind la glasul mieros. Fiecare o să primească ce merită. Ești viteaz și meriți toată cinstirea pentru asta. Ucide pe cei pe care stăpânul îi consideră vrăjmași și fii mulțumit. Nu te vârî în politică, pentru că nu o s-o înțelegi. Dar, poate, de vei ajunge rege, o să-ți dai seama că trebuie să-ți alegi prietenii cu băgare de seamă. Prietenia lui Saruman și puterea Orthancului nu pot fi ușor date la o parte, indiferent cât ar fi de mare păsul — adevărat sau închipuit. Ați câștigat o bătălie, nu și războiul. Și asta cu ajutoare pe care nu vă mai puteți bizui. Măine-poimăine, puteți găsi Întunecimea Pădurii chiar la ușa voastră, căci ea rătăcește fără rost și nu-i iubește pe oameni. Dar, oare-i drept, Domnia Ta să fiu numit ucigaș doar pentru că vitejii au căzut în luptă? În război, nici nu-i nevoie s-o mai spun, mor oameni. Iar dacă mi se spune „ucigaș” din aceste pricini, atunci toată Casa lui Eorl e pătată de umbra crimei, pentru că fiii ei au purtat multe războaie și i-au atacat pe toți care i-au înfruntat. Totuși cu unii dintre ei a făcut pace, căci așa era înțelept. Iată ce-ți spun, rege Theoden: ce-ar fi să facem pace? E în puterea noastră doar.

— Vom face pace, zise Theoden într-un târziu, rostind cuvintele cu greutate.

Mai mulți călăreți chiuiră de bucurie. Theoden ridică mâna.

— Da, vom face pace, rosti el cu un glas limpede. Vom avea pace când tu și toate ticlurile tale veți pieri, împreună cu lucrăturile stăpânului tău întunecat pe mâna căruia vrei să ne dai. Ești un mincinos, Saruman, și frângi multe inimi omenești. Îmi întinzi o mână, dar eu îmi dau seama și dintr-un deget că-i laba din Mordor. Haină și rece! Hai să zicem că războiul împotriva mea a fost drept — ceea ce nu-i așa, căci și de-ai fi de zece ori mai înțelept, tot nu ai avea dreptul să mă conduci pe mine și pe-ai mei spre propriu-ți bine, așa cum ai dorit — chiar așa să fie, ce ai de zis de rugurile tale din Apusime și de copiii care zac uciși acolo? L-au hăcuit pe Hama dinaintea porților Cetății Cornului după ce a fost omorât. Doar când vei atârna de o grindă de la fereastră ca să ajungi bătaia de joc a ciorilor tale, atunci voi face pace cu tine și cu Orthancul. Iar în ceea ce privește Casa lui Eorl, eu sunt un fiu neînsemnat al marilor seniori, dar asta nu înseamnă c-am să-ți ling mâna. Schimbă-ți planurile! Dar mă tem că glasul tău și-a pierdut farmecul!

Călăreții își ridicară privirile spre Theoden, ca niște oameni abia treziți din somn. Aspră precum croncănitul unui corb bătrân le sună glasul stăpânului lor în urechi, după muzica lui Saruman. Însă acesta își pierdu o clipă cumpătul și se lăsă copleșit de mânie. Se aplecă peste balustradă, ca și cum ar fi avut de gând să-l lovească pe rege cu toiagul. Unora li se păru că văd un șarpe încolăcindu-se, gata să sară.

— Spânzurători și ciori, hai ? șuieră el și toți se cutremurară la o asemenea schimbare. Ramolitule! Ce-i Casa lui Eorl altceva decât un grajd cu acoperișul de paie unde beau tâlharii în duhoare, iar odraslele lor se târăsc pe dușumea cu câinii? Prea multă vreme ați scăpat voi de spânzurătoare! Dar lațul se strânge, la început mai încet, dar tare și necruțător la sfârșit. Spânzurați, dacă asta poftiți!

Acum glasul i se schimba, pe măsură ce devenea iar stăpân pe sine.

— Nu-mi dau seama de ce-am avut atâta răbdare să stau de vorbă cu tine. Căci nu-mi ești de trebuință nici tu, Theoden, stăpân al cailor, nici șleahta ta de trepăduși

nevolnici. Cândva ți-am oferit mult peste ce meriți și ce poți. Ți-am tot dat, ca toți pe care-i înșeli să-și dea seama limpede pe ce drum s-o ia. M-ai înfruntat cu mândrie. Așa să fie! Întoarce-te la colibe tale!

Dar tu, Gandalf! Mă doare sufletul de rușinea ta! Cum poți suporta o asemenea tovrăășie? Căci tu ești mândru, Gandalf, și nu fără pricină: ai mintea nobilă și ochi pătrunzători și-atotvăzători. Nici măcar acum nu dai ascultare poveștii mele?

Gandalf se foi și-și ridică privirile.

— Ce-ai mai avea de adăugat față de ceea ce mi-ai spus la ultima noastră întâlnire? îl întrebă el. Sau poate ai câte ceva să *nu-mi* spui?

Saruman tăcu o clipă.

— Să nu-ți spun? rămase el pe gânduri, ca și cum asta l-ar fi descumpănit. Să nu-ți spun? M-am avântat și te-am povățuit spre binele tău, dar nu mi-ai dat ascultare. Ești mândru și nu ții seamă de sfaturi, pentru că ești destul de înțelept și le știi. Dar, uneori cred c-o mai iei și razna și-mi înțelegi greșit gândurile bune. Mă tem că mi-am pierdut răbdarea, în dorința de-a te convinge. Și-mi pare rău, te rog să mă crezi. Căci nu-ți port pică nici măcar acum, cu toate că te întorci împotriva mea alături de răi și neștiutori. Cum să-ți port pică? Oare nu venim amândoi dintr-un ordin străvechi, cel mai de viță de pe Pământul de Mijloc? Prietenia ne-ar fi amândurora de folos. Multe am mai face noi, ca să lecuim haosul din lume. Hai să dovedim înțelegere unul față de altul și să-i scoatem din minte pe neisprăviții ăștia! Să aștepte până vom lua noi hotărâri. Spre binele nostru sunt gata să uit trecutul și să te primesc cu brațele deschise. Nu vrei să te sfătuiești cu mine? Nu-mi vii în întâmpinare?

Atât de mare fu energia pe care Saruman o revărsă în această ultimă strădanie, încât nici unul dintre cei care îl auziră nu rămase nesimțitor. Numai că acum vraja era cu totul alta. Văzuseră dojana blândă a unui rege cu gând bun față de învățăcelul răătăcit, dar mult iubit. Însă li se trântise ușa în nas și ascultau afară vorbe care nu-i privea pe ei, niște copii prost crescuți sau niște servitori tonți, care trăgeau cu urechea la vorbele între cei mari, întrebându-se ce soartă îi aștepta. Cei doi aveau stofă, nu ca ei; erau venerabili, înțelepți. Alianța lor era de neocolit. Gandalf avea să urce în turn, ca să discute treburile însemnate, mai presus de înțelegerea lor, în iatacurile de sus ale Orthancului. Ușa avea să se închidă, iar ei aveau să rămână afară, dați la o parte, lăsați să aștepte să li se dea de lucru sau să fie pedepsiți. Până și în mintea lui Theoden prinse cheag acest gând, ca o umbră de îndoială: „Ne va trăda; va pleca, iar noi vom fi pierduți”.

Atunci Gandalf începu să râdă. Închipuirile se risipiră ca fumul. — Saruman, Saruman! zise Gandalf, râzând în continuare. Saruman, ți-ai greșit cariera. Trebuia să te faci bufonul regelui și să-ți câștigi pâinea, dar și bicele pe spinare, maimuțărindu-i pe sfetnicii săi. Vai de mine! Se opri o clipă, înecat de râs. Să dovedim înțelegere unul pentru altul? Mi-e teamă că n-ai cum să mă înțelegi. Dar eu, Saruman, te înțeleg acum prea bine. Țin minte mai bine decât îți închipui tu toate faptele tale. Când te-am vizitat ultima oară, erai temnicerul Mordorului, unde urma să fii trimis. Nu, nu! Știi cum e, oaspetele care-a scăpat fugind pe acoperiș chibzuiește bine până să se hotărască să mai intre pe ușă. Nu, nu cred c-o să urc la tine. Dar ascultă, Saruman. Îți spun pentru ultima oară! Nu vrei să cobori? Isengardul s-a dovedit mai slab decât nădăjduiai și-ți închipuiai. Așa s-ar putea întâmpla și cu alte lucruri în care te încrezi. N-ar fi mai bine s-o lași baltă, o vreme? Să te apuci de altceva? Gândește-te bine, Saruman. Ce-ar fi să cobori?

Pe chipul lui Saruman trecu o umbră; apoi se făcu livid ca un mort. Înainte să-și ascundă simțămintele, ochii lor îi străpunseră masca și văzură o făptură chinuită de

îndoială, căreia îi era lehamite să rămână acolo și frică să-și părăsească adăpostul. Șovăi o clipă. Toți își ținură răsuflarea. Apoi vorbi cu un glas ascuțit și rece. Mândria și ura puneau stăpânire pe el.

— Să cobor? făcu el în bătaie de joc. Oare poate un om neînarmat să coboare și să stea de vorbă cu tâlharii de la ușă? Te-aud foarte bine și de aici. Nu sunt un prost și nu mă încred în tine, Gandalf. Ei nu stau la vedere, pe scările mele, dar știu unde mișună netrebnicii ăia sălbatici ai pădurilor și știu că-s la porunca ta.

— Trădătorii sunt întotdeauna neîncrezători, îi răspunse Gandalf obosit. Dar nu trebuie să te temi pentru pielea ta. Nu vreau să teucid, nici să-ți fac vreun rău, așa cum îți închipui; să fim bine înțeleși. Și-mi stă în puteri să te apăr. Îți dau o ultimă șansă. Ești liber să pleci din Orthanc... dacă poțtești.

— Ce vorbe meșteșugite, mârâi Saruman. Tipic pentru Gandalf cel Sur: cuviincios și atât de cumsecade! Nu mă-ndoiesc că te-ai simți în largul tău în Orthanc și ți-ar prii plecarea mea. Dar de ce mi-aș dori să plec? Și ce-nțelegi tu prin „liber”? Socot că-mi vei pune condiții.

— Pricinile de plecare le vezi tu însuți, de la fereastră, îi răspunse Gandalf. Pe altele le știi prea bine. Slujitorii tăi sunt nimiciți și împrăștiați; vecinii ți i-ai făcut vrăjmași; și ți-ai trădat noul stăpân sau, mă rog, ai încercat. Când își va întoarce ochii încoace, îi vei vedea roșii de mânie. Prin „liber” înțeleg fără constrângeri, fără lanțuri, fără să te supui vreunei porunci; liber să pleci unde poțtești, chiar și în Mordor, Saruman. Dar mai întâi îmi vei da cheia Orthancului și toiagul. Mi le vei lăsa drept gaj și ți se vor înapoia, dacă meriți, după ce văd cum te porți.

Saruman păli, schimonosit de mânie, iar ochii i se aprinseră. Izbucni într-un râs sălbatic.

— Așteaptă tu mult și bine! răcni el cu glasul ascuțit. Așteaptă până-i pune tu mâna și pe cheile din Barad-dur, și pe coroanele a șapte regi, pe baghetele magice ale celor Cinci Vrăjitori când ți-oi vedea ceafa! Ce plan bine ticluit! Și ca să ți-l împlinești, nu prea ai nevoie de ajutorul meu! Eu am altceva de făcut. Nu fi prost! Dacă vrei să te tocmești cu mine câtă vreme îți mai stă în putință, du-te acum și întoarce-te după ce te vei trezi din beție! Și scapă de netrebnicii și stârpiturile astea care se țin de coada ta! Bună ziua! Cu acestea, îi întoarse spatele și plecă din balcon.

— Întoarce-te, Saruman! îi porunci Gandalf. Spre uimirea celorlalți, Saruman se întoarse și, ca și cum ar fi fost tras împotriva voinței sale, se apropie iar de balustrada de fier. Se aplecă peste ea și răsuflă adânc. Avea chipul brăzdat și aspru. Își strângea toiagul negru în mână, ca într-o gheară.

— Nu ți-am îngăduit să pleci, zise Gandalf sever. N-am terminat încă. Ai înnebunit, Saruman, ești vrednic de toată mila. Puteai încă să scapi de nebunie și de rău; puteai încă să fii de ajutor. Dar vrei să stai și să-ți rumegi sfârșitul vechilor uneltiri. Foarte bine! Dar îți spun, n-o să-ți mai fie prea ușor să ieși de-acolo! Asta dacă nu cumva mâinile întunecate ale Răsăritului nu s-or întinde, ca să te ia. Saruman! strigă el și glasul lui deveni și mai puternic. Ia aminte, eu nu sunt Gandalf cel Sur, pe care l-ai trădat. Sunt Gandalf cel Alb, care s-a-ntors din morți. Acum tu nu mai ai culoare și te dau afară din ordinul nostru și din Marele Sfat.

Își ridică mâna și vorbi rar, cu un glas limpede:

— Saruman, toiagul tău se frânge!

Se auzi un trosnet și toiagul se făcu țândări în mâna lui Saruman, iar măciulia i se rostogoli la picioarele vrăjmașului.

— Pleacă! îi porunci Gandalf.

Saruman se dădu înapoi și căzu țipând, iar apoi se făcu nevăzut târându-se. În

clipa aceea de sus se prăbuși ceva greu și lucitor. Lovi cu zgomot balustrada de fier care sări, chiar când Saruman se dezlipi de ea și, trecând pe lângă tâmpla lui Gandalf, se izbi de treapta unde stătea. Scara crăpă într-o puzderie de scânteii. Dar sfera rămase nevătămată și se rostogoli pe trepte; era un glob de cristal întunecat, sclipind însă de la un foc lăuntric. În timp ce se depărta săltând spre o baltă, Pippin alergă și-o prinse.

— Ucigaș ticălos! strigă Eomer. Dar Gandalf nu se clinti.

— Nu, asta n-a fost aruncată de Saruman, zise el. Socot că nici măcar din porunca lui. A căzut de la o fereastră de sus de tot. Cred că-i isprava nereușită a jupânului Limbă de Vierme.

— Pesemne că a dat greș pentru că nu s-a putut hotărî dacă te urăște mai mult pe tine sau pe Saruman, zise Aragorn.

— S-ar putea, spuse Gandalf. N-o să le fie plăcut nici unuia: or să-și arunce vorbe usturătoare. Dar așa le trebuie. Limbă de Vierme să fie mulțumit, dac-o reuși să mai iasă viu din Orthanc. Așa, băiete! O primesc cu plăcere. Deși nici măcar nu ți-am cerut-o, adăugă Gandalf, strigând; și întorcându-se brusc, îl văzu pe Pippin urcând scările încet, ca și cum ar fi cărat o mare greutate.

Coborî spre el și îi smulse globul întunecat din mână, apoi îl ascunse sub cutele mantiei sale.

— O să am eu grijă de asta, flăcăule, rosti Gandalf. Socot că nu-i unul dintre lucrurile pe care Saruman ar fi vrut să-l azvârle.

— Dar s-ar putea să arunce altele, zise Gimli. Dacă tocmelile s-au terminat, hai să ne depărtăm, ca să nu ne trezim cu pietre în cap.

— S-au terminat, zise Gandalf. Să mergem.

Întoarseră spatele ușii din Orthanc și coborâră. Călăreții îi întâmpinară cu bucurie pe rege și pe Gandalf. Vraja lui Saruman se risipise; îl văzuseră supunându-se la chemarea vrăjitorului și-apoi plecând cu coada între picioare.

— O făcurăm și pe-asta, rosti Gandalf. Acum trebuie să-l găsim pe Arborebărbos, să-i spun cum s-au petrecut lucrurile.

— Cred că și-a dat seama, nu-i așa? zise Merry. Era cu puțință să iasă altfel?

— Nu prea cred, îi răspunse Gandalf. Deși erau pe muchie de cuțit. Am însă rostul meu să încerc. Mai întâi, lui Saruman i s-a arătat că puterea glasului său e pe cale să se risipească. N-are cum să fie și tiran, și sfetnic. Când urzeala-i ticluită, ea nu mai este o taină pentru nimeni. Totuși a căzut în capcană și-a încercat să cumpere pacea cu victimele sale, de față cu alții. Atunci i-am mai lăsat o portiță de scăpare, cu cea mai bună-credință: să renunțe la Mordor, cât și la uneltirile lui, și să-și răscumpere greșeala, ajutându-ne la nevoie. Căci nu-i altul care să știe mai bine ca el necazul nostru. Ne-ar fi fost de mare ajutor. Dar n-a vrut să ni-l dea, alegând să întărească puterea Orthancului. Nu-i place să-i servească pe alții, ci doar să poruncească. Trăiește în teroarea Întunericului din Mordor, dar tot visează să stârnească furtuna. Nebun nefericit! Va fi înghițit, dacă puterea Răsăritului își va întinde ghearele către Isengard. Nouă nu ne stă în puțință să distrugem Orthancul din afară; dar Sauron cine știe de ce-o fi în stare?

— Și ce se va întâmpla dacă Sauron nu-l va cuceri? Ce-o să-i faci? întrebă Pippin.

— Eu? Nimic, zise Gandalf. N-o să-i fac absolut nimic. Nu-mi doresc să ajung cel mai mare și mai tare. Ce s-o alege de el, habar n-am. Mi se rupe inima când văd că ce-a fost bun acum putrezește în turn. Totuși nouă nu ne-a mers rău. Ciudate sunt întorsăturile sortii. Adesea ura se întoarce împotriva ei însăși. Mă gândesc că, și dacă am fi pătruns în Orthanc, n-am fi putut găsi multe comori mai de preț ca globul

pe care ni l-a azvârlit Limbă de Vierme.

Deodată, printr-o fereastră deschisă de sus, din turn, țâșni un țipăt pătrunzător.

— Se pare că și Saruman gândește la fel ca mine, zise Gandalf. Hai să-i lăsăm cu ale lor.

Se întoarseră la poarta în ruină. Nici nu trecură bine pe sub boltă, când printre umbrele pietrelor pe care se aflau apărură Arborebărbos și câteva zeci de enți.

Aragorn, Gimli și Legolas se uitară uluiți la ei.

— Iată-i pe trei dintre tovarășii mei, Arborebărbos, zise Gandalf. Ți-am vorbit de ei, dar nu i-ai cunoscut.

Le spuse numele pe rând. Bătrânul ent îi scrută îndelung cu privirea și le vorbi fiecăruia. Ultimul fu Legolas.

— Așadar, ai făcut tot drumul din Codrul Întunecat până aici, preabunule elf! Ce pădure măreață era!

— Și încă mai e, zise Legolas. Dar nu într-atât, încât noi, care locuim acolo, să nu ne bucurăm când vedem arbori noi. Cât de fericit aș fi să călătoresc prin Codrul Fangorn! Am trecut doar pe la poalele lui și parcă nu-mi mai venea să mă întorc.

Lui Arborebărbos îi luciră ochii de plăcere.

— Sper să-ți îndeplinești dorința până n-or îmbătrâni colinele astea prea tare, zise el.

— O să mă-ntorc, dacă o să am noroc, spuse Legolas. M-am înțeles cu prietenul meu ca, dacă totul merge bine, să vedem Fangornul împreună; cu îngăduința ta, bineînțeles.

— Orice elf care vine cu tine e bine venit, zise Arborebărbos.

— Prietenul de care-ți vorbesc nu este elf, spuse Legolas. E Gimli, fiul lui Gloin.

Gimli făcu o plecăciune adâncă; securea îi alunecă de la cingătoare și se izbi cu zgomot de pământ.

— Hmm, hmm! Ce să-ți spun! făcu Arborebărbos, uitându-se la el cu ochii întunecați. Pe lângă că e gnom, mai poartă și securea asta mare! Am toată bunăvoința față de elfi; dar îmi ceri prea mult. Ciudată prietenie!

— O fi ea ciudată, zise Legolas, dar câtă vreme-o trăi Gimli, eu n-am să vin singur în Fangorn. Securea lui nu-i pentru arbori, ci pentru grumazuri, o, Stăpân al Codrului Fangorn. A doborât patruzeci și doi în bătălie.

— Hmm! Nu mai spune! făcu Arborebărbos. Așa da! Păi, lucrurile au să curgă de la sine; și nu-i nevoie să te pripești. Dar acum trebuie să ne despărțim o vreme. Ziua-i pe ducă; totuși Gandalf zice că veți pleca înainte de căderea serii, iar Seniorul Obștii abia așteaptă să-ajungă acasă.

— Da, trebuie să plecăm chiar acum, zise Gandalf. Mă tem că-ți voi lua ușierii. Dar te vei descurca foarte bine și fără ei.

— S-ar putea, zise Arborebărbos. Însă o să-mi fie dor de ei. Am devenit prieteni atât de iute, încât cred că am fost cam pripit; asta pesemne că din cauza amintirilor din tinerețe. Dar știi, ei sunt primul lucru nou sub soare sau sub lună pe care l-am văzut de foarte, foarte multă vreme. N-am să-i uit. Le-am scris numele pe Lista Lungă. Enții or să-l pomenească.

Enții născuți pe pământ, bătrâni ca munții,
Cu pasul uriaș, de apă băutori;
Și-nfometăți ca vânătorii, hobbiții-copii
Seminția surâzătoare, omuleții,
Ei vor rămâne prieteni câtă vreme va da frunza în codru.
Rămas-bun!

Dar, dacă auziți ceva nou în ținutul vostru binecuvântat,
În Comitat, trimiteți-mi vorbă!
Știți despre ce vorbesc: despre ceva legat de entsoațe.
Dacă puteți, veniți voi înșivă să-mi spuneți.

— Așa vom face! ziseră Merry și Pippin într-un glas și plecară în grabă.

Arborebărbos se uită la ei și rămase tăcut o vreme, clătinând gânditor din cap.
Apoi se întoarse către Gandalf:

— Dar Saruman nu vrea să plece? întrebă el. Nici eu nu mă gândeam că va vrea. Inima lui este putredă ca a unui huorn înnegrit. Dar și eu aș face la fel, dacă aș fi copleșit și dacă mi-ar fi toți arborii nimiciți; asta de-aș mai găsi o vizuină întunecată, unde să mă ascund.

— Așa-i, zise Gandalf. Că doar nu ți-ai pus în minte să copleșești toată lumea asta cu arbori și să înăbuși celelalte făpturi. Dar iată, Saruman rămâne aici să-și clocească ura și să-și urzească iar ițele cum poate. Are cheia Orthancului. Dar nu trebuie să i se dea voie să scape.

— Așa e. Enții vor avea grijă de asta, zise Arborebărbos. Saruman n-o să pună piciorul dincolo de stâncă fără voia mea. Enții au să fie cu ochii pe el.

— Bun, zise Gandalf. Așa nădărduiam și eu. Acum pot să plec, să mă întorc la celelalte treburi cu o grijă mai puțin. Dar trebuie să fiți cu luare-aminte. Apele s-au retras. Mă tem că nu ajunge să puneți străjeri împrejurul turnului. Nu mă-ndoiesc că pe sub Orthanc sunt căi săpate adânc pe unde Saruman nădărduește că va putea pleca și veni nevăzut. Și asta foarte curând. Dacă vă veți pune iar pe treabă, vă rog din suflet să dați drumul la ape din nou; și asta până când Isengardul se va schimba pentru totdeauna într-un heleșteu, sau până aflați ieșirile. Când toate căile pe sub pământ vor fi fost astupate și ieșirile așijderea, Saruman va trebui să stea sus, la fereastră, și să se uite lung.

— Lasă asta în seama enților, zise Arborebărbos. O să scotocim valea de la un capăt la altul și-o să răsturnăm fiecare pietricică. Arborii vin să trăiască aici — arbori bătrâni, arbori sălbatici. Îi vom numi Pădurea de Pază. Nici o veveriță nu va trece pe aici fără știrea mea. Lasă asta în seama enților. O să-l veghem neobosit de șapte ori mai mulți ani decât ne-a chinuit el pe noi.

XI Palantirul

Soarele scăpătă îndărătul lungului șir apusean al munților, când Gandalf și tovarășii săi împreună cu regele și călăreții plecară iar la drum din Isengard. Vrăjitorul îl luă pe Merry cu el pe cal, iar Aragorn pe Pippin. Doi dintre oamenii regelui porniră iute înainte și curând se făcură nevăzuți în vale. Ceilalți îi urmară la pas ușor.

Enții rămaseră la poartă înșiruiți solemn, cu brațele lor lungi ridicate, fără să facă vreun zgomot. Merry și Pippin se uitară îndărăt după ce străbătuseră o bună bucată din drumul șerpuitor. Soarele strălucea încă pe cer, dar Isengardul se acoperea de umbre lungi — ruine cenușii, prăbușite în beznă. Arborebărbos stătea acum singur acolo, ca un trunchi de copac bătrân; hobbiții se gândiră la prima lor întâlnire departe, pe pragul înșorit de la fruntariile Fangornului.

Ajunseră la stâlpul Mâinii Albe, care stătea încă în picioare. Dar fiorosul mädular

zăcea țândări la pământ. Arătătorul lung și alb se zărea în colb, chiar în mijlocul drumului. Unghia roșie începuse să se lungească.

— Enții ăștia nu iartă nimic! zise Gandalf.

Își continuară călătoria, în vreme ce seara se adâncea peste vale.

— Mai mergem mult în noaptea asta? îl întrebă Merry pe Gandalf după un timp. Nu știi cum te simți tu cu piticania asta atârând îndărătul tău, dar ei i s-a cam făcut lehamite de bălângăneală și tare i-ar mai plăcea să se întindă puțin!

— Așadar, ai auzit ce-a zis, rosti Gandalf. Nu te lăsa copleșit de venin.

Mulțumește că nu ți-a adresat și alte cuvinte. Era numai cu ochii pe tine. Dacă asta îți gâdilă mândria, atunci află că se gândește la tine și la Pippin mai mult decât la noi, ceilalți; cine sunteți, cum ați ajuns acolo și de ce; ce știți; iar dacă ați fost luați ostatici, cum de-ați scăpat, când toți orcii au pierit — de misterele acestea-i frământată acum mintea măreață a lui Saruman. Îți spun eu, Meriadoc, trebuie să iei drept simplă vorbă orice mârâială de-a lui, dacă te mulțumește că i-ai intrat sub ochi.

— Mulțumesc, făcu Merry. Dar pentru mine-i o cinste mai mare să mă bălângănesc la coada ta, Gandalf. Măcar așa am puțința să te mai întreb o dată: mai mergem mult în noaptea asta?

Gandalf râse:

— Nu te lași deloc! Vrăjitorii ar trebui să-și ia câte unul-doi hobbiți în grijă, ca să le atragă atenția asupra greutății cuvintelor și să-i tragă de mânecă. Iartă-mă! Să nu crezi că nu m-am gândit și la lucrurile astea simple. O să mergem ușor încă vreo câteva ore, până la capătul văii. Mâine-o s-o luăm galop. Când am venit încoace, plănuiserăm să pornim peste câmpie și să ne întoarcem imediat din Isengard acasă la rege, în Edoras. Asta ar fi însemnat o călătorie de câteva zile. Dar am chibzuit și ne-am schimbat planul. Am trimis soli în Văgăuna lui Helm, să le spună celor de-acolo că regele se va-ntoarce mâine. De-acolo, Theoden va porni însoțit de mai mulți bărbați către Valea Calvarului, pe cărările dintre coline. De-acum înainte, nu vor mai călători deschis prin ținut decât câte doi-trei oameni, fie noapte, fie zi. Și asta doar când n-om avea încotro.

— Totul sau nimic, zise Merry. Asta ți-e hotărârea. Mi-e teamă că n-am fost în stare să gândesc mai departe de un locșor unde să-mi pun capul în seara asta. Unde și ce e Văgăuna asta a lui Helm și tot ce-ai mai zis? Eu nu știu nimic despre ținutul ăsta.

— Atunci ar fi bine să afli câte ceva, dacă vrei să înțelegi ce se petrece. Însă nu chiar acum, și nu de la mine. Am prea multe pe cap și trebuie să chibzuiesc.

— Bine, bine. Am să-l sâcâi pe Pas Mare, când om face popas lângă foc. Lui nu-i sare țândăra prea iute. Dar de ce atâta taină? Credeam c-am câștigat bătălia.

— Da, am câștigat-o. Dar nu-i decât o primă biruință, care atrage după sine primejdii și mai mari. A fost o legătură între Isengard și Mordor pe care n-am dibuit-o încă. Nu știu cum de-au ajuns veștile de la unii la alții, dar au ajuns. Cred că Ochiul din Barad-dur va privi tare nerăbdător spre Rohan. Și cu cât va vedea mai puțin, cu atât mai bine.

Drumul șerpuia agale pe vale. Când se depărta, când se apropia de Isenul care susura în albia lui pietroasă. Dinspre munți se lăsa noaptea. Cețurile se risipiseră. Adia un vânt tăios. Luna plină, ca de ceară, scâldea cerul spre răsărit într-o lumină pală și rece. Coccoșele muntelui se porneau în dreapta, spre colinele golașe. Dinaintea lor se deschideau câmpiile întinse și cenușii.

Până la urmă se opriră și părăsiră drumul cel mare, luând-o iar spre înălțimile acoperite cu iarbă frumoasă. Tot mergând așa către apus mai bine de o milă, ajunseră într-o vâlcea care se deschidea la miazăzi; se întindea pe Doi Baran —

ultima colină rotunjită a șirului de la miazănoapte, înverzită la poale și încununată de măcăciuni. Povârnișurile vâlcelei erau presărate cu smocurile ferigilor de anul trecut, printre care lăstarii fragezi străpungeau pământul reavăn. Pe malurile joase creștea un desiș de rugi, la poalele căruia își așezaseră tabăra, la două ceasuri înainte de miezul nopții. Făcură focul într-o groapă dintre rădăcinile unui păducel înalt cât un copac, împovărat de ani, dar încă zdravăn. Crenguțele lui erau pline de muguri.

Puseră câte doi străjeri de pază. Ceilalți se înfășurară după ce gustară câte ceva, în mantii și pături, și adormiră. Hobbiții se retraseră amândoi și se întinseră pe o pală de ferigi. Merry era somnoros, dar Pippin părea ciudat de neliniștit. Se tot foia și se răsucea, iar feriga trosnea și fâșâia.

— Ce-ai? Îl întrebă Merry. Te-ai culcat pe un mușuroi de furnici?

— Nu, zise Pippin, dar nu stau bine. De când n-oi mai fi dormit într-un pat?

Merry căscă.

— Numără și tu pe degete, zise el. Dar trebuie să îți minte de când am plecat din Lorien.

— Ei, asta-i, făcu Pippin. Eu mă gândeam la un pat adevărat, într-un iatac.

— Atunci, din Vâlceaua Despăcată, zise Merry. Eu unul în noaptea asta aș putea dormi oriunde.

— Ai avut noroc, Merry, șopti Pippin după o vreme. Ai mers călare cu Gandalf.

— Și ce-i cu asta?

— Ai aflat ceva nou de la el?

— Da, mai multe chiar. Nici nu m-așteptam la atâtea. Dar le-ai auzit și tu pe toate, căci erai pe-aproape și n-am vorbit în taină. N-ai decât să mergi cu el mâine, dacă crezi că poți afla mai multe și dac-o vrea să te ia.

— Da? Bun. Dar e cam închis, nu-i așa? Nu s-a schimbat deloc.

— Ba da. Ba da, zise Merry, după ce-i sări puțin somnul, minunându-se ce l-o fi frământând pe prietenul său. A mai crescut sau ceva de soiul ăsta. A ajuns, cred, mai de treabă și, în același timp, mai neliniștitor, mai vesel și mai solemn totodată, decât era înainte. S-a schimbat; dar n-am avut încă prilejul să ne dумirим cât de mult. Gândește-te la ultima parte a sfadei cu Saruman! Amintește-ți, Saruman era cândva mai-marele lui Gandalf, căpetenia Sfatului, ce-o fi însemnând asta. Era Saruman cel Alb. Acum Gandalf e *cel Alb*. Saruman a venit când i s-a spus și i s-a luat toiagul; apoi i s-a poruncit să plece, și el a plecat!

— Păi, dacă Gandalf s-a schimbat cât de cât, atunci să știi că-i mai închis ca oricând, se rățoi Pippin. Și mai e și globul ăla de sticlă. Pare tare mulțumit de el. Îi știe sau îi bănuiește puterile. Dar ne-o spune și nouă despre ce-o fi vorba? Nu, n-o s-auzim un cuvântel de la el! Și totuși, eu l-am prins și l-am oprit să se rostogolească într-o băltoacă. *O să am eu grijă de asta, flăcăule* — asta-i tot ce-a zis. Mă tot întreb ce-o fi. Era atât de greu!

Glasul lui Pippin coborî mult, de parcă și-ar fi vorbit sieși.

— Aha, făcu Merry. Așadar, asta te frământă pe tine, Ehe, Pippin, flăcăule, nu uita vorba aia a lui Gildor, pe care o tot folosea Sam:

Nu-ți vâri nasul în treburile vrăjitorilor, că-s prea ageri și le sare țandăra iute.

— Dar de luni de zile nu facem altceva decât să ne vâram nasul în treburile vrăjitorilor, zise Pippin. Pe lângă atâtea primejdii, mi-aș dori să mai și aflu câte ceva. Cât aș vrea să mă uit un pic la globul acela.

— Hai, culcă-te, zise Merry. O să afli destule, mai devreme sau mai târziu. Dragul meu Pippin, nici un Took n-a reușit vreodată să biruiască un Brandybuck în curiozitate; dar te-ntreb: crezi că e vremea?

— Bine, bine. Ce mare brânză că-ți spun că mi-ar plăcea să mă uit la un pietroi?

Știu că n-am cum, câtă vreme Gandalf s-a așezat pe el ca o cloșcă pe ouă. Și nu mă-ncălzește cu nimic că-mi spui: „Hai, culcă-te, n-ai cum s-ajungi la el!”

— Păi, ce-aș putea să-ți spun? zise Merry. Îmi pare rău, Pippin, dar chiar că trebuie s-aștepți până dimineață. O să fiu și eu la fel de curios mâine, după micul dejun, și-o să-ți dau o mână de ajutor, așa cum oi putea, ca să-l lingușim pe vrăjitor. Dar nu mai pot sta treaz. Dacă mai casc, îmi trosnesc de tot fălcile. Noapte bună.

Pippin nu mai zise nimic. Se liniștise, dar somnul întârzia să vină și faptul că auzea respirația ușoară a lui Merry, care adormise imediat ce spusese noapte bună, nu-l încuraja câtuși de puțin. Pe măsură ce totul în jur se liniștea, gândul la globul întunecat îl frământă tot mai tare. Îi simțea iar greutatea în mâini și-i zărea adâncimile roșietice și tainele pe care apucase să le vadă o clipă. Se întoarse de pe o parte pe alta, încercând să se gândească la altceva. Până la urmă, nu mai putu să rabde. Se ridică în picioare și se uită împrejur. Era răcoare, așa că se învălui în mantie. În vâlcea, luna lucea rece și albă, iar umbrele tufișurilor se întindeau întunecate. De jur împrejur zăceau siluete adormite. Cei doi străjeri nu se vedeau; pesemne că erau sus, pe colină, sau stăteau la pândă prin desișul de ferigi. Mânat de un imbold pe care nu-l înțelegea, Pippin porni tiptil spre Gandalf. Se uită în jos la el. Vrăjitorul părea că doarme, dar pleoapele nu-i erau cu totul închise; pe sub genele lungi străbătea o sclipire. Pippin făcu iute un pas îndărăt. Dar Gandalf nu încercă nici un gest. Așa că, atras înspre el împotriva voinței sale, hobbitul se apropie iar târâș de capul vrăjitorului. Gandalf era înfășurat într-o pătură, cu mantia întinsă deasupra; și lângă el, între brațul îndoit și partea dreaptă a trupului era o movilită, un lucru rotund, înfășurat într-o cârpă neagră; părea că lui Gandalf tocmai îi alunecase mâna de pe ea, la pământ.

Ținându-și răsuflarea, Pippin se târî pas cu pas până aproape. Îngenunche. Apoi întinse mâinile furiș și ridică obiectul încetișor; nu-i păru atât de greu pe cât se aștepta. „Până la urmă, nu-i decât o ciudățenie”, își zise el, cu un simțământ straniu de ușurare; dar nu-l puse la loc. Rămase o clipă strângându-l la piept. Și-atunci îi veni o idee. Se depărta tiptil, găsi un bolovan și se întoarse. Trase iute cârpa de pe obiectul rotund, înfășură piatra în ea și, îngenunchind, o așeză lângă mâna vrăjitorului. Apoi se uită, în sfârșit, la obiectul pe care îl descoperise. Era un glob neted de cristal, acum mort, întunecat, care zăcea lângă genunchii lui. Pippin îl ridică, îl înfășură grăbit în propria-i mantie și dădu să se întoarcă la culcușul lui. În clipa aceea, Gandalf făcu o mișcare în somn și murmură ceva într-o limbă ciudată; mâna i se întinse bâjbâind și apucă piatra învelită; apoi oftă și nu mai mișcă.

— Nebun afurisit, își zise Pippin în barbă. O să intri într-o mare belea! Pune-l iute înapoi!

Dar simți că-i tremură genunchii și nu mai găsi puteri să se apropie de vrăjitor, ca să ajungă la piatră. „N-am cum să-l mai pun la loc fără să-l trezesc, își zise, trebuie să aștept până m-oi mai domoli. Așa că aș putea s-arunc o privire întâi. Dar nu chiar aici!”

O zbughi și se așeză pe o movilă înverzită din apropierea culcușului său. Luna se uita îndărăt, peste marginea vâlcelei.

Pippin stătea cu globul între genunchii ridicați. Se aplecă asupra lui, ca un copil lacom asupra străchinii cu mâncare, ferindu-se de ceilalți. Trase mantia la o parte și se uită la el. În jur, aerul încremenise încordat. La început, globul rămase negru ca tăciunele, luminat doar la suprafață de razele lunii. Apoi însă în inima lui sclipi și se agită slab ceva. Pippin nu-și mai putu dezlipi ochii de-acolo. Curând, tot ce era înăuntru păru cuprins de flăcări; globul se rotea, mai bine zis luminile dinăuntru se mișcau repede. Deodată se stinseră. Hobbitul simți că se sufocă și se zbatu; dar

rămase aplecat, cu ambele mâini încleștate pe glob. Se aplecă tot mai mult și deodată înțepeni; câteva clipe își mișcă buzele, fără să scoată un sunet. Apoi strigă ceva și căzu nemișcat pe spate.

Țipătul fusese atât de pătrunzător, încât străjerii săriră de pe mal. Toată tabăra fu în curând în picioare.

— Aha! Deci, ăsta-i hoțul! exclamă Gandalf.

Își azvârli iute mantia peste glob, acolo unde era.

— Tocmai tu, Pippin! Asta-i foarte urât!

Îngenunche alături de hobbitul care zăcea pe spate înțepenit, cu ochii goi, îndreptați spre cer.

— Blestemăția! În ce bucluc ne-a băgat, și pe el, și pe noi! Vrăjitorul avea chipul tras și răvășit. Îl luă pe Pippin de mână și se aplecă, să-i asculte răsuflarea; apoi îi puse mâinile pe frunte. Hobbitul se cutremură; închise ochii. Apoi scoase un țipăt și se ridică în capul oaselor, holbându-se uluit și înspăimântat la chipurile celor din jur, palide în lumina lunii.

— Nu-i pentru tine, Saruman! strigă el cu un glas ascuțit, neutru, ghemuindu-se cât mai departe de Gandalf. Voi trimite imediat după el. Înțelegi? Hai, spune!

Apoi se căzni să se ridice și să scape, însă Gandalf îl reținu blând, dar ferm.

— Peregrin Took, zise el. Vino înapoi.

Hobbitul se muie și căzu înapoi, agățându-se de mâna vrăjitorului.

— Gandalf! strigă el. Gandalf! Iartă-mă!

— Să te iert? zise vrăjitorul. Spune-mi întâi ce-ai făcut.

— Am... am luat globul și m-am uitat la el, bâigui Pippin. Și-am văzut lucruri care m-au înfricoșat. Am vrut să fug, dar n-am fost în stare. Apoi a venit el, mi-a pus întrebări și s-a uitat la mine și... și nu-mi mai amintesc nimic altceva...

— Hai, nu ține, zise Gandalf sever. Ce-ai văzut și ce-ai spus? Pippin închise ochii și se cutremură, dar nu scoase nici un cuvânt. Se uitau cu toții la el în liniște, în afară de Merry, care se depărtase. Dar chipul lui Gandalf rămase nemișcat.

— Vorbește, rosti el.

Pippin începu iar, cu un glas scăzut, șovăielnic și-ncet-încet cuvintele lui deveniră tot mai deslușite și mai puternice:

— Am văzut un cer întunecat și creneluri înalte. Și stele mărunte. Părea undeva, foarte departe și tare demult, totuși, foarte real și limpede. Apoi stelele începură să dispară și iar să apară — erau acoperite de ceva cu aripi. Cred că erau foarte mari; dar prin sticlă păreau niște lilioci care se roteau în jurul fortăreței. Parcă erau vreo nouă. Unul s-a repezit spre mine. Și tot creștea și creștea. Era oribil și-avea... nu, nu! Nu pot să spun! Am încercat să fug, pentru că m-am gândit că o să iasă de-acolo; dar când a umplut globul, s-a făcut nevăzut. Apoi a venit el. Nu vorbea prin cuvinte. Se uita doar la mine și înțelegeam. „Așadar, te-ai întors? De ce ai nesocotit atâta vreme să-mi mai spui ceva?” Nu i-am răspuns. Atunci m-a întrebat: „Cine ești?” Eu tot n-am zis nimic, dar m-a durut îngrozitor. Și el m-a încolțit, așa că am răspuns: „Un hobbit.” Atunci a părut brusc să mă vadă și-a început să râdă de mine. Era de-o cruzime fără seamăn. Parcă eram înjunghiat cu pumnale. Dar el a zis: „la stai puțin! O să ne întâlnim în curând. Spune-i lui Saruman că bucățica asta nu-i de nasul lui. Voi trimite imediat după el. Înțelegi? Ia spune!” Apoi m-a sorbit din priviri. Simțeam că mă fac țândări. Nu, nu! Nu mai pot să vă spun! Nu-mi mai amintesc nimic!

— Uită-te la mine, zise Gandalf.

Pippin privi drept în ochii lui. Vrăjitorul îi ținu privirea o vreme, în tăcere. Apoi chipul i se îmblânzi și îi apără o umbră de zâmbet. Își lăsă mâna blând pe creștetul lui Pippin.

— Bine, zise el. Nu mai povesti nimic. N-ai făcut nici un rău. Nu văd urmă de minciună în ochii tăi, așa cum mă temusem. Dar el nu ți-a vorbit prea mult. Ești nebun, dar un nebun cinstit, Peregrin Took. Alții mai înțelepți s-ar fi purtat mai rău într-o asemenea împrejurare. Dar ține minte, ai fost salvat, împreună cu toți prietenii tăi, printr-un noroc, cum se spune. Nu te bizui c-o să fie la fel și-a doua oară. Dacă te-ar fi luat la întrebări atunci și acolo, mai mult ca sigur că i-ai fi spus tot ce știi, spre năpasta noastră, a tuturor. Dar a fost prea nerăbdător. El n-a vrut doar să afle vești, ci și pe tine și asta iute, ca să se poată tocmi pe-ndelete în Turnul Întunecimii. Nu te cutremura! Dacă vrei să-ți bagi nasul în treburile vrăjitorilor, trebuie să fii pregătit. Dar, hai! Te iert! Liniștește-te! Lucrurile n-au luat o întorsătură urâtă, așa cum se putea întâmpla.

Îl ridică blând pe Pippin și îl duse înapoi, în culcușul lui. Merry îi urmă și se așeză lângă el.

— Întinde-te și odihnește-te, dacă poți, Pippin, zise Gandalf. Ai încredere în mine. Dacă simți că te mănâncă iar palmele, să-mi spui imediat. Sunt lucruri de care te poți lecu. Dar, în orice caz, dragul meu hobbit, să nu-mi mai pui bolovani sub coate. Ei, și-acum am să plec să vă las o vreme singuri pe amândoi.

Cu acestea, Gandalf se întoarse la ceilalți, care rămăseseră în picioare lângă piatra din Orthanc, destul de tulburați.

— Primejdia se arată din noapte când te aștepți mai puțin, zise el. Am scăpat ca prin urechile acului.

— Hobbitul Pippin ce face? întrebă Aragorn.

— Cred că acum e bine, îi răspunse Gandalf. Nu l-a ținut prea mult, iar hobbiții au o mare putere de a-și reveni. Pesemne că amintirea sau spaima o să-i piară destul de repede. Poate chiar prea repede. Vrei tu, Aragorn, să iei piatra din Orthanc, să ai grijă de ea? E o misie primejdioasă.

— Așa e, dar nu pentru toată lumea, zise Aragorn. E cineva care o poate cere pe bună dreptate. Căci acesta este, fără doar și poate, *Palantirul* din Orthanc, din comoara lui Elendil, pus aici de regii Gondorului. Mi se apropie ceasul. Am să-l iau cu mine.

Gandalf se uită la Aragorn, iar apoi, spre mirarea celorlalți, ridică piatra acoperită și i-o întinse, făcând o plecăciune.

— Primește-o, Domnia Ta, zise el. Asta până când ți se vor înapoia și celelalte lucruri. Dar, de vrei să-mi dai ascultare, te povățuiesc să n-o folosești... încă. Ai mare grijă.

— Oare se poate spune c-am fost prea pripit sau fără grijă, o dată ce am așteptat atâția și-atâția ani? întrebă Aragorn.

— Până acum, nu. Și să nu te-neci la mal, îi răspunse Gandalf. Dar să ții totul în mare taină. Tu și toți cei de față. Mai ales hobbitul Peregrin nu trebuie să afle cui i-a fost încredințat. Poate să-i vină oricând starea aceea rea. Căci, vai, l-a atins și s-a uitat în el, iar lucrul ăsta nu trebuia să se întâmple. Nu trebuia să-l atingă nici în Isengard; puteam și eu să fiu mai iute atunci. Dar gândurile îmi erau toate îndreptate asupra lui Saruman și nici nu mi-a trecut prin minte ce fel de Piatră era. Apoi m-a cuprins oboseala și-n timp ce m-am întins și mă gândeam la ea, m-a luat somnul. Acum știu!

— Da, nu-i nici o îndoială, zise Aragorn. În sfârșit, știm legătura dintre Isengard și Mordor și cum era făcută. Multe se explică acum.

— Ciudate puteri au vrăjmașii noștri; și slăbiciuni la fel de ciudate, zise Theoden. Dar zice-o vorbă din bătrâni: *Cui pe cui se scoate*.

— Asta așa e, zise Gandalf. Însă de data asta am avut un noroc ciudat. Poate

hobbitul acesta m-a scăpat, oprindu-mă să fac o greșeală uriașă. Mă tot gândisem dacă n-ar fi bine să mă apuc să încerc Piatra, ca să văd la ce-i bună. De-aș fi făcut-o, m-aș fi arătat eu însumi dinaintea lui. Nu sunt încă pregătit pentru o asemenea încercare, și nici nu știu dac-oi fi vreodată. Dar, chiar dacă aș găsi puterea să mă smulg din vrajă, ar fi un dezastru să fiu văzut de el; deși nu-i departe clipa când toate tainele se vor da pe față.

— Cred că clipa aceea a și sosit, rosti Aragorn.

— Nu încă, zise Gandalf. Mai e o fărma de îndoială pe care trebuie s-o folosim. Vrajmașul, e limpede, credea că Piatra e încă în Orthanc — de ce nu? Și că hobbitul era ostatic acolo, iar Saruman l-a pus să se uite în glob, ca să-l zăpăcească. Minteaa aceea întunecoasă o fi plină acum de chipul hobbitului și de așteptare. S-ar putea să treacă ceva vreme până s-o dumiri. Trebuie să tragem foloase de-aici. Am luat-o cam ușor. Trebuie să ne mișcăm. Împrejurimile Isengardului nu sunt un loc unde să ne îngăduim să tragem de timp. Voi porni în frunte chiar acum, împreună cu Peregrin Took. Va fi, oricum, mai bine așa pentru el, decât să zacă acolo, în întuneric, în vreme ce alții dorm.

— Eu îi voi ține lângă mine pe Eomer și pe încă zece călăreți, hotărî regele. Vom porni mâine, devreme. Ceilalți pot pleca împreună cu Aragorn de-ndată ce vor pofti.

— Cum ți-e voia, Domnia Ta, spuse Gandalf. Dar să-ți grăbești calul cât mai tare, la adăpostul colinelor, până în Văgăuna lui Helm.

În clipa aceea, asupra lor se pogorî o umbră. Luna strălucitoare păru că se stinge brusc. Câțiva călăreți țipară și se ciuciră, ținându-și armele deasupra capului, de parcă s-ar fi apărat de o lovitură venită de sus; fură cuprinși de o spaimă oarbă și le îngheță sângele în vine. Se ghemuiră și se uitară spre înalt. Prin fața lunii trecu o făptură urieșească, înaripată, ca un nor negru. Se roti și-o luă spre miazănoapte, zburând cu o iuțea mai mare ca orice vânt din Pământul de Mijloc. Stelele se stingeau în fața ei. Se pierdu în zare. Se ridicară țepeni ca niște stane de piatră. Gandalf privea în sus cu brațele atârând țepene pe lângă trup, cu pumnii încleștați.

— Nazgul! strigă el. Solia Mordorului. Se-apropie vijelia. Nazgulul a trecut Râu! La drum! Nu mai așteptați zorile! Să nu-i lăsăm pe cei mai iuți să-i aștepte pe codași! Dați-i zor!

Sări ca un arc și-o luă la fugă, strigându-l pe lute ca Gândul. Aragorn îl urmă. Când trecu pe lângă Pippin, Gandalf îl luă în brațe.

— De data aceasta, vii cu mine, zise el. Lute ca Gândul o să-ți arate ce e-n stare.

Apoi se întoarse în locul unde dormise. Armăsarul îl aștepta deja acolo. Gandalf își zvârli desaga mică pe umăr, iar apoi sări în spinarea lui lute ca Gândul. Aragorn îl ridică pe Pippin și îl așeză în brațele vrăjitorului, înfășurat într-o pătură și în mantie.

— Rămas-bun! Urmați-mă iute! strigă Gandalf. La drum, lute ca Gândul!

Armăsarul scutură din cap. Coadă stufoasă străluci în lumina lunii. Apoi făcu un salt înainte și se făcu nevăzut ca vântul de miazănoapte din munți.

— Frumoasă și odihnitoare noapte, n-am ce zice, îi spuse Merry lui Aragorn. Unii au un noroc chior. El, de pildă, n-a avut chef de somn și-a vrut să meargă călare cu Gandalf. Și-așa a făcut. În loc să fie preschimbat în stană de piatră și să rămână aici pentru totdeauna, ca să fie-nvățatură de minte!

— Și ce-ai zice acum dacă puneai tu primul mâna pe piatra din Orthanc? spuse Aragorn. S-ar putea să fi făcut mai rău. Cine poate ști? Mă tem că norocul tău este acum să vii cu mine. Și-asta pe dată. Du-te și pregătește-te. Ia tot ce-a lăsat Pippin aici. Dă zor!

Lute ca Gândul zbură peste câmpii, fără să fie îndemnat sau îndrumat în vreun fel. Nu se scurse nici un ceas, când trecură Vadurile Isenului. Movila Călăreților,

înconjurată de lăncile reci, rămase cenușie îndărătul lor.

Pippin își revenea din ce în ce mai mult. Îi era cald, dar vântul tăios îl răcorea. Era cu Gandalf. Spaima pe care i-o pricinuiseră piatra și umbra hidoasă ce acoperise luna începu să i se risipească; toate se topiră în cețurile munților dindărăt sau într-un vis trecător. Trase adânc aer în piept.

— Nu știam că vom merge pe deșelate, Gandalf, zise el. N-ai nici șă, nici frâie.

— Nu călăresc ca elfii decât pe lute ca Gândul, zise Gandalf. Pentru că el nu poate suferi zăbala. Pe lute ca Gândul nu-l călărești; vrea sau nu vrea să te poarte în spinare. Dacă vrea, e-n regulă. E treaba lui să aibă grijă să nu cazi. Asta dacă nu te-apuci să sari în sus.

— Cât de repede merge? întrebă Pippin. Mi se pare că aleargă ca vântul, dar foarte lin. Și ce ușor calcă!

— Acum aleargă cu cea mai mare iuțeală pe care-o poate atinge cel mai bun cal la galop, îi răspunse Gandalf. Dar pentru el nu e repede. Aici începe urcușul și drumul e mai hârtopit decât dincolo de râu. Dar uită-te cum se apropie Munții Albi sub stele! Culmile Thrihyrne sunt la o aruncătură de băț, ca niște lănci întunecate. Nu mai e mult și ajungem la răscruce, apoi la Viroaga Văgăunii, acolo unde s-a purtat bătălia acum două nopți.

Pippin rămase tăcut o vreme. Îl auzi pe Gandalf cântând încetișor, ca pentru sine, îngânând frânturi de rime în tot felul de limbi, în vreme ce străbăteau cu iuțeală milă după milă. Până la urmă, vrăjitorul o dădu bine pe o cântare din care hobbitul reuși să prindă niște cuvinte; câteva versuri îi ajunseră limpede la urechi printre rafale de vânt:

Corăbii-nalte și regi înalți
De trei ori trei
Ce-au adus din ținutul năruit
Peste mări vălurite, ei?
Șapte stele, șapte pietre
Și-un arbore-nălbit.

— Ce zici acolo, Gandalf? întrebă Pippin.

— Ziceam și eu câteva rime care mi-au trecut prin minte din Cartea de Învățătură, îi răspunse vrăjitorul. Socot că hobbiții le-au uitat, chiar și pe cele pe care le-au știut cândva.

— Nu, nu le-am uitat pe toate, zise Pippin. Și mai avem unele de-ale noastre, pe care mă gândesc că nu vrei să le afli. Dar pe-astea nu le-am mai auzit. Despre ce e vorba? Ce-s cele șapte stele și cele șapte pietre?

— E vorba despre *palantirii* Regilor de Odinioară, îl lămurii Gandalf.

— Și ce-s aceștia?

— Păi, *palantir* însemna *cel ce privește departe*. Piatra din Orthanc e unul dintre ei.

— Așadar, n-a fost făcut... n-a fost făcut de vrăjmaș? întrebă Pippin.

— Nu, zise Gandalf. Nici măcar de Saruman. E mai presus de măiestria sa și chiar de-a lui Sauron. *Palantirii* erau de dincolo de Apusime, din Eldmar. Mordorul i-a făcut. Pesemne că i-a făurit însuși Feanor, atât de demult, încât timpul nu mai poate fi măsurat în ani. Dar nu-i nimic pe lume pe care Sauron să nu-l preschimbe într-o unealtă a răului. Vai de Saruman! După câte-mi dau seama, asta i-a fost căderea. Primejdioase sunt pentru noi ticluirile măiestrite mai adânci decât cele pe care le știm. Dar e demn de toată ocară. Nebunul! Să țină el în taină una ca asta, pentru

propriu-i bine! N-a scos o vorbă despre *palantir* în fața nimănu din Sfat. Nici nu ne-a trecut prin minte ce s-o mai fi ales de *palantirii* din Gondor, în vremea războaielor lui distrugătoare. Oamenii i-au uitat aproape cu totul. Chiar și în Gondor puțini cunoșteau această taină; în Amor erau amintiți doar într-o rimă a Cărții de Învățătură, printre dunedaini.

— Și la ce-i foloseau oamenii din vechime? îl întrebă Pippin, mulțumit și uluit că primea răspuns la atât de multe nedumeriri și întrebându-se cât va mai ține norocul ăsta.

— Ca să vadă la depărtare și să se găsească unii pe alții în gând, zise Gandalf. În felul acesta, au reușit să apere și să țină unit tărâmul Gondorului multă vreme. Au plasat Pietre la Minas Arnor, la Minas Ithil și în Orthanc, în rotocolul Isengardului. Căpetenia și stăpânul lor trăiau sub Domul Stelelor la Osgiliath, înaintea de prăbușirea acestuia. Celelalte trei erau pe undeva, departe, la miazănoapte. Se zice că erau în casa lui Elrond la Annuminas și la Amon Sul; iar Piatra lui Elendil se afla pe Dealurile Turnului care dau către Mithlond, în Golful Lune, unde zac trase la ancoră corăbiile cenușii.

Palantirii își vorbeau între ei, dar din Osgiliath puteau fi văzuți cu toții în același timp. Acum se vedește că, așa cum stâncă Orthancului a rezistat vitregiilor timpului, la fel a răzbit și *puiandrul* din turn. Dar singur nu putea face decât să înfățișeze chipul micșorat al celor depărtate, din zilele de demult. Pentru Saruman, nu mă-ndoiesc, era o treabă foarte folositoare. Dar nemulțumit nu părea să fie. El trăgea cu ochiul tot mai departe, peste fruntarii, până ajungea să vadă în Barad-dur. Atunci a fost prins!

Cine știe unde zac acum îngropate sau adânc sub ape pietrele pierdute din Arnor și Gondor? Dar Sauron trebuie să fi pus mâna pe cel puțin una dintre ele și s-o fi mânăuit în scopurile sale. Mă gândesc că e vorba de Piatra din Ithil, pentru că a cucerit cetatea Minas Ithil cu multă vreme în urmă și a schimbat-o într-un loc rău, sub numele de Minas Morgul.

Așa că e lesne să-ți dai seama acum cât de repede a fost ochiul rătăcitor al lui Saruman prins în capcană; și cum, de atunci încolo, a fost convins de la depărtare, iar când nu mergea cu binișorul, era amenințat să se supună. Șoimul a ajuns în gheara pajurii, păianjenul s-a prins într-o pânză de oțel! Mă întreb câtă vreme-o fi fost silit să se arate mereu în fața oglinzii lui, ca să fie văzut sau să i se dea porunci! Și cine, în afară de fier, ar scăpa, dacă s-ar uita în Piatra din Orthanc care e atât de legată de Barad-dur, fără să-și piardă mințile? Căci ea te soarbe, pur și simplu! Crezi că eu n-am simțit asta? Chiar și-acum inima mă-ndeamnă să-mi încerc voința, să văd dacă n-aș putea s-o smulg din puterile lui și s-o îndrept unde vreau eu, să privesc peste mărilor nesfârșite și timpurile vechi la Tirion cel Mândru, ca să-l văd pe Feanor la treabă, să-i pricep mintea și îndemânarea, pe când Arborele Alb și cel Auriu erau în floare!

Gandalf oftă și tăcu.

— Ce bine ar fi fost să fi știut asta dinainte, zise Pippin. N-am avut câtuși de puțin habar despre ce făceam.

— Ba ai avut, spuse Gandalf. Știai că faci o nebunie, ceva ce nu era voie; și ți-ai zis asta în sine, dar n-ai vrut s-ascuți. Nu ți-am spus nimic până acum, pentru că numai chibzuind adânc asupra celor întâmplare am înțeles și eu până la urmă; asta chiar de când am plecat împreună. Dar și de ți-aș fi spus înainte, dorința tot nu ți s-ar fi ostit sau nu ți-ar fi fost mai ușor să i te împotrivești. Dimpotrivă! Nu înveți decât când ți frigi mâinile. Abia atunci înțelegi și cu inima ce-nseamnă focul.

— Așa e, încuviință Pippin. Dacă le-aș avea acum înșiruite în fața mea pe toate cele șapte pietre, aș închide ochii și mi-aș vârî mâinile în buzunare

— Bun, făcu Gandalf. Așa nădărduiam și eu.

— Dar aș vrea să știi..., începu Pippin.

— Îndurare! strigă Gandalf. Dar dacă veștile pe care ți le dau au menirea să-ți vindece năravul iscodelii, îmi voi petrece tot restul zilelor ca să-ți răspund. Ce mai vrei să știi?

— Numele tuturor stelelor, ale viețuitoarelor, și toată istoria Pământului de Mijloc, și-a celor de dincolo de ceruri, și-a Mărilor Risipite, râse Pippin. Nici mai mult, nici mai puțin! Însă în seara asta nu mă grăbesc. Până una-alta, mă întreb ce-o fi cu umbra aceea întunecată. Te-am auzit strigând „solia Mordorului”. Ce-a fost aia? Și ce-ar putea să facă în Isengard?

— Era un Călăreț Negru cu aripi — un nazgul, zise Gandalf. Te-ar fi putut duce în Turnul Întunecimii.

— Nu venise pentru mine, nu-i așa? îngăimă Pippin. Că doar n-o fi știut că aveam...

— Bineînțeles că nu, zise Gandalf. De la Barad-dur la Orthanc sunt două sute de leghe în linie dreaptă și chiar unui nazgul i-ar lua câteva ore să le străbată. Dar Saruman s-a uitat, cu siguranță, în Piatră, de când cu atacul orcilor, și nu mă-ndoiesc că i-au fost citite gândurile mai mult decât și-ar fi dorit. De aceea a fost trimis un sol, ca să afle ce face. Iar după ce s-a întâmplat în noaptea asta, cred că va mai veni unul. Și asta foarte curând. Așa că Saruman o să fie strâns cu ușa până la capăt. Nu are de trimis nici un ostatic în Mordor. Nu mai are Piatra și nu mai poate să se supună poruncilor. Sauron își va închipui că-i ține ascunși pe ostatici și că nu vrea să folosească Piatra. N-o să-l ajute cu nimic pe Saruman dacă-i spune solului adevărul. Căci deși Isengardul a fost ruinat, el e la adăpost în Orthanc. Așa că oricum va părea un răsculat. Ne-a respins, tocmai ca să ocolească asta! Nu-mi dau seama pe unde o să scoată cămașa. Socot că, atâta vreme cât se află în Orthanc, are destulă putere să le facă față celor Nouă Călăreți. S-ar putea să încerce să-l prindă pe nazgul în capcană sau măcar să ucidă afurisenia aia pe care călărește. În cazul acesta, Rohanul n-are decât să-și vadă de caii lui! Dar nu știu cum o să fie pentru noi — bine sau rău. S-ar putea ca Dușmanul să fie nedumerit sau orbit de mânie împotriva lui Saruman. Pesemne că va afla că-am urcat scările Orthancului cu hobbiții după mine. Sau că un urmaș de-al lui Elendil este în viață și mi-a fost alături. Dacă pe Limbă de Vierme nu l-au înșelat privirile când l-a văzut în armura din Rohan, o să-și amintească de Aragorn și de cine zice el că-ar fi. De-asta mi-e teamă. Așa că o să cădem din lac în puț. Cu fiecare pas, lute ca Gândul te duce mai aproape de Tărâmul Umbrei, Peregrin Took.

Pippin nu răspunse nimic, dar se înfășură mai bine în mantie, ca și cum l-ar fi trecut un fior de gheață. Străbăteau acum un pământ cenușiu.

— Uite, zise Gandalf. În fața noastră se întind văile Meleagului de la Apus. Aici ne întoarcem pe drumul ce duce spre răsărit. Umbra aceea întunecată e intrarea în Viroaga Văgăunii. Pe-acolo se-ajunge în Aglarond și în Peșterile Scânteietoare. Să nu mă-ntrebi nimic despre ele. Mai bine întreabă-l pe Gimli, dac-ai să te mai întâlnești cu el, și-atunci, îți spun eu, vei primi pentru prima oară un răspuns mai lung decât ți-ai dorit vreodată. Acum n-ai să vezi peșterile, pentru că, în curând, vor rămâne departe, îndărătul nostru.

— Credeam că o să oprești la Văgăuna lui Helm, zise Pippin. Păi, unde mergi?

— La Minas Tirith, înainte ca valurile războiului să-l împresoare.

— Aha! Și cât mai e pân-acolo?

— Leghe peste leghe, îi răspunse Gandalf. De trei ori mai departe decât lăcașul regelui Theoden. De-aici, dac-o iei spre răsărit, așa, ca solii din Mordor, sunt mai

bine de o sută de mile. Lute ca Gândul însă trebuie să străbată o distanță mai lungă. Care dintre ei se va dovedi mai iute? Vom merge până se crapă de ziuă; asta înseamnă câteva ore. Atunci până și Lute ca Gândul trebuie să se odihnească într-una din văi: în Edoras, așa trag nădejde. Dormi, dacă poți! S-ar putea să zărești prima geană de lumină a zorilor strălucind pe acoperișul auriu al casei lui Eorl. Iar peste două zile, vei vedea umbra violetă a muntelui Mindolluin și zidurile turnului lui Denethor sclipind albe în zori.

Și-acum, la drum, lute ca Gândul! Aleargă, inimosule, aleargă cum n-ai mai făcut-o până acum! Am ajuns pe pământurile unde ai trăit de când erai mânz și nu-i piatră pe care să n-o știi. Hai! Nădejdea noastră-i în iuțeala ta!

Lute ca Gândul își scutură capul și necheză puternic, de parcă l-ar fi îndemnat o goarnă în bătălie. Apoi țâșni înainte. Picioarele îi scăpărară în flăcări și fu înghițit de întuneric.

Înainte să adoarmă, Pippin avu un simțământ ciudat: el și Gandalf erau stană de piatră pe statuia unui cal în galop, în vreme ce pământul se rotea sub copitele sale, în vâjâitul vântului.

CARTEA A PATRA

I Îmblânzirea lui Smeagol

— Pe legea mea, stăpâne, am dat de bucluc, zise Sam Gamgee.

Stătea mâhnit cu umerii plecați, alături de Frodo, și scruta întunericul cu ochii mijiiți.

Era, după cât își dădeau seama, a treia noapte de când fugiseră de cei din Frăție; aproape că pierduseră șirul orelor de când se tot cățăraseră și truseră printre povârnișurile și bolovanii din Emyr Muil; fuseseră nevoiți de nici ei nu știau de câte ori să se întoarcă, pentru că nu mai puteau să înainteze. Alteori, văzuseră că se învârtiseră pe loc, pentru că ajungeau de unde plecaseră cu câteva ceasuri mai devreme. Totuși, una peste alta, înaintaseră către răsărit, urmărind cât le stătuse în putere să găsească o cale spre ieșire din încrengătura aceea de coline. Dar nu dădeau decât de prăpăstii abrupte, înalte și de netrecut, care priveau încruntate peste întinderile de jos; la poale, zăceau mlaștini albicioase și puturoase, unde nu se clintea nimic, nici pasărea în zbor.

Hobbiții ședea acum pe marginea unei stânci înalte, golașe și mohorâte, care răsărea parcă din cețuri; îndărătul lor se zăreau înălțimile surpate, încununate de nori fugari. Dinspre răsărit bătea un vânt tăios. Noaptea se aduna peste întinderile fără formă de dinaintea lor; verdele palid începea să bată într-un cafeniu-mohorât. La dreapta, în depărtare, Anduinul, care scânteia vesel în razele soarelui în timpul zilei, era acum ascuns în semiîntuneric. Dar ochii hobbiților nu cătară dincolo de Râu, îndărăt, în Gondor, spre prietenii lor de pe pământurile Oamenilor. Ci spre miazăzi și spre răsărit se uitau lung, acolo unde noaptea se îngâna cu ziua și se zărea o dungă întunecată, ca un șir de munți depărtați, de fum neclintit. Din când în când, pâlpâia către cer o luminiță roșie, plăpândă, acolo unde cerul se întâlnea cu pământul.

— Ce belea, zise Sam. Din toate ținuturile de care-am auzit vreodată, acela-i singurul loc unde n-am vrea să ajungem; și tocmai într-acolo încercăm să ne croim calea. Dar nu putem s-ajungem, orice-am face. Mi se pare mie c-am luat-o aiurea din capul locului. N-avem cum să coborâm; și hai să zicem că ajungem jos; o să dăm de mlaștini verzi și puturoase, vă zic eu. Căh! Nu vedeți ce urât miroase?

Pufui în vântul care adia.

— Ba da, simt și eu mirosul, zise Frodo, fără să se clinească însă.

Rămăsese cu ochii ațintiți spre linia aceea întunecată și spre flăcăruia care pâlpaia.

— Mordorul, murmură el ca pentru sine. Dacă tot trebuie să mă duc acolo, măcar să pot ajunge iute și să se termine odată.

Tresări. Bătea un vânt tăios, greu, duhnind rece a hoit.

— Ei, făcu el până la urmă, dezlipindu-și privirile din zare, doar n-o să stăm aici toată noaptea, oricât de mare ar fi beleaua. Trebuie să găsim un loc mai ferit de popas; poate că ziua o să ne dezvăluie altă *cărare*.

— Da, altă și altă *cărare*, bombăni Sam. Dac-om mai apuca ziua de mâine. Am luat-o pe un drum greșit.

— Oare? făcu Frodo. Cred că asta-i soarta mea; să-mi port pașii către bezna de colo; așa că trebuie să fie o cale. Dar cine-o să mi-o arate oare, binele sau răul? Toată nădejdea ne-a stat în iuțea. Întârzierea face jocul vrăjmașilor. Iar eu asta am făcut: am întârziat. Așa o fi vrând oare Turnul Întunecimii? Să ne abată din drum? Toate încercările mi-au fost zădărnice. Trebuia să fi plecat din Frăție de mult. S-o fi pornit de la miazănoapte, pe la răsărit de râu și de Emyr Muil, ca s-ajung la trecătorile Mordorului peste stearpa Câmpie a Bătăliei. Dar acum ne e cu neputință să mai găsim o cale de întoarcere. Pe lângă asta, orcii dau târcoale pe malul de răsărit.

Fiecare zi care trece înseamnă o zi neprețuită pierdută în zadar. Sunt vlăguit, Sam. Nu știu ce-i de făcut. Ce provizii mai avem?

— Numa' d'alea, cum le ziceți, *lembas*, domnu' Frodo. Avem destul. Oricum, mai bine decât nimic. Când le-am pus în gură prima dată, nu mi-a trecut prin minte c-o să mai vreau altceva. Dar acum tare-aș mai mânca un codru de pâine și-aș bea o ulcică — o, ce zic eu? — barem o jumătate de ulcică cu bere, să-mi ungă gâtul. Am târât tot drumul lampa aia de gătit. La ce bun? Nici măcar n-avem cu ce face focul. Iar de fierț nici iarbă nu-i.

Se întoarseră și coborâră într-o vale pietroasă. Soarele intrase în nori la apus și noaptea se apropia cu pași repezi. Dormiră așa cum putură din cauza frigului, răsucindu-se tot timpul, într-un ungher printre turnurile crestate de stâncă mâncată de vreme; măcar erau la adăpost de vânturile de răsărit.

— I-ați mai văzut, domnu' Frodo? întrebă Sam, în timp ce stăteau înțepeniți de frig, mestecând la pesmeți de *lembas*, în lumina cenușie și rece a zorilor de ziua.

— Nu, zise Frodo. N-am mai auzit și n-am mai văzut nimic de două zile.

— Nici eu, zise Sam. Brrr! Ochii ăia m-au dat peste cap. Pesemne însă c-am scăpat de el până la urmă, netrebnicul! Gollum! O să-i arăt eu un *gollum* la beregată, dac-am să-l apuc de gât!

— Nădăduiesc să nu fie nevoie, zise Frodo. Nu știu cum de s-o fi luat după noi; cred însă că ai dreptate, ne-a pierdut urma. În ținutul ăsta uscat și mohorât nu prea am lăsat urme și nici miros, chiar pentru un nas mai iscoditor.

— Asta-i treaba, zise Sam. Ce bine-ar fi să scăpăm de tot de el!

— Și eu zic la fel, spuse Frodo. Însă nu el mă neliniștește cel mai mult. Eu mi-aș dori să scăpăm de colinele astea. Simt că le urăsc. Parc-aș sta gol-goluț și înțepenit aici, la răsărit, despărțit de bezna de colo doar de întinderi sterpe. E un ochi acolo. Hai! Trebuie să coborâm cumva.

Dar ziua se scurse, iar când după-amiaza începu să scadă, ei mișunau tot pe creastă, fără să fi găsit vreo cale de scăpare.

Uneori, în liniștea acestui ținut sterp, li se părea că aud zgomote slabe îndărătul

lor, o prăbușire de pietre sau sunete de pași pe stâncă. Însă când se opreau și ascultau fără să facă o mișcare, nu mai auzeau nimic, afară de vântul suspinând peste pietre. Dar până și acesta părea o șuierătură ușoară printre niște dinți ascuțiți.

Încă de la începutul zilei, creasta Eryn Mui o apucase ușor către miazănoapte, în vreme ce ei se trudeau să meargă mai departe. De-a lungul crestei se întindea acum o vale mare, râpoasă, din piatră roasă de vremuri, brăzdată din loc în loc de prăpăstii ca niște șanțuri care se povârneau abrupt, formând trecători adânci în stâncă. Ca să găsească o cărare în aceste căscături tot mai adânci și mai dese, Frodo și Sam o luaseră la stânga, depărtându-se de muchie, și, fără să-și dea seama, coborâseră leghe după leghe, încet, dar sigur; culmea stâncoasă se pierdea lin, până spre câmpie.

În cele din urmă se văzură nevoiți să se oprească. Creasta cotea brusc către miazănoapte și era străbătută de un făgaș mai adânc.

Pe partea cealaltă urca iar, abrupt, câteva sute de metri; o stâncă mare, cenușie se deslușea dinaintea lor netedă și dreaptă, parcă tăiată cu barda. Nu puteau merge mai departe și trebuiau s-o ia fie spre apus, fie spre răsărit. Dar dacă o luau spre apus ar fi pregetat și s-ar fi căznit și mai mult, ajungând înapoi, în inima colinelor; iar dacă o luau spre răsărit, ajungeau în prăpastia de jos.

— N-avem încotro, Sam, va trebui să ne târâm pe făgașul ăsta, zise Frodo. Hai să vedem încotro ne duce.

— Pun rămășag că spre alt povârniș nenorocit, zise Sam. Despicătura era mai lungă și mai adâncă decât părea. În timp ce coborau, dădură la un moment dat de niște copaci noduroși și chirciți, primii pe care îi vedeau de zile întregi. Cei mai mulți erau mesteceni și, din loc în loc, câte un brad. Mulți erau uscați și piperniciți, mușcați până la măduvă de vânturile de răsărit. Cândva, în zile mai blânde, probabil că aici fusese o pădure frumoasă, dar acum, după vreo cincizeci de pași, copacii dispărură, deși se zăreau ici-colo buturugi putrede, până aproape de muchie. Albia făgașului care se întindea de-a lungul unei despicături era plină de bolovani și se povârnea abrupt. Când, în sfârșit, ajunseră la capăt, Frodo se lăsă pe vine.

— Ia te uită, zise el. Ori am coborât noi o groază, ori s-a scufundat stâncă. De-aici e mult mai mică și pare mai blândă.

Sam îngenunche alături și privi fără nici o tragere de inimă peste buza prăpastiei. Dădu cu ochii de steiul care se înălța în stânga.

— Mai blândă, mormăi el. Păi, socotesc că-i totdeauna mai lesne să cobori decât să urci. Cine nu-i în stare să zboare poate să sară.

— Ar fi o săritură cam mare, zise Frodo. Vreo, să zicem... Rămase o clipă, măsurând distanța din ochi:

— ... vreo treizeci și cinci de pași, nu mai mult.

— Păi, n-ajunge? făcu Sam. Uf! Mi-e tare urât să mă uit în jos de la înălțime. Dar una-i să te uiți, și alta-i să urci.

— În orice caz, zise Frodo, cred c-am putea urca pe-aici; și am încredințarea că trebuie să încercăm. Vezi, stânca-i altfel de cum era cu câteva leghe în urmă. E prăbușită și crăpată.

Versantul era, într-adevăr, mai puțin pieptiș și se povârnea ușor în afară. Arăta ca un meterez uriaș sau ca un perete abrupt ieșit din mare, ale cărei temelii se mișcaseră, astfel încât apăruseră crăpături nesfârșite și muchii întinse, pe alocuri semănând cu niște scări mari.

— Dacă vrem să încercăm să coborâm, ar trebui să o facem chiar acum. Se întunecă devreme. Cred că se apropie furtuna.

La răsărit, munții ca o pată fumurie se pierdeau într-o negură care își întindea

brațele lungi spre apus. Se auzea deja zvon depărtat de tunet purtat de rafalele vântului tot mai puternic. Frodo pufni și se uită la cer cu îndoială. Își petrecu cingătoarea peste mantie și și-o strânse, apoi își azvârli bocceluța pe spate și păși spre muchie.

— Eu am de gând să-ncerc, spuse el.

— Foarte bine, zise Sam fără nici o poftă. Dar o iau eu înainte.

— Tu? făcu Frodo. Ce te-a făcut să te răzgândești, de vrei să cobori?

— Nu m-am răzgândit. Dar, gândiți-vă, cel care-i mai jos alunecă primul. Nu vreau să vă cad în cap și să vă fac grămadă. N-are nici un rost să moară doi dintr-o lovitură.

Înainte ca Frodo să-l poată împiedica, Sam se așeză, își azvârli picioarele peste muchie și se răsuci, căutând un punct de sprijin.

Mare mirare de mai făcuse vreodată o asemenea ispravă cu sânge rece sau altceva atât de necugetat!

— Nu, nu! Sam, catâr bătrân ce ești! făcu Frodo. Ai să mori, dacă o s-o iei așa, orbește. Întoarce-te!

Îl înșfacă pe Sam de sub brațe și îl trase în sus.

— Așteaptă puțin! Ai răbdare, continuă el.

Apoi se întinse la pământ și își iți capul peste margine; dar lumina părea să scadă repede, deși soarele nu apusese încă.

— Cred că ne putem descurca, hotărî el pe dată. Eu, cel puțin, pot; și tu la fel, dacă-ți păstrezi cumpătul și mă urmezi cu atenție.

— Nu știu cum sunteți așa de sigur, zise Sam. Că doar n-aveți cum să vedeți până în fundul prăpastiei pe lumina asta. Și dacă ajungeți să n-aveți unde pune piciorul și de ce vă agăța?

— Socot că voi urca înapoi, zise Frodo.

— Ușor de zis, se oțărî Sam. Mai bine-așteptăm până dimineață când s-o lumina mai bine.

— Nu! Pentru nimic în lume, rosti Frodo avântat. Mă mustru pentru fiecare ceas pierdut, pentru orice minuțel. Cobor să văd care-i treaba. Nu veni după mine, până nu mă-ntorc sau te strig.

Se agăță cu degetele de buza pietroasă a prăpastiei și se lăsă ușor în jos; n-apucă să-și întindă brațele de tot, când simți un prag sub picioare.

— Am dat de-o treaptă care se întinde mult spre dreapta, zise el. Pot să stau liniștit aici, fără să mă țin de nimic. O să...

Se opri pe nepusă masă.

Bezna se aduna acum cu iuțea, venind dinspre răsărit și împrăștiindu-se pe cer. Deasupra răsună un tunet sec. Fulgere palide se izbeau de coline. Apoi se stârni vîind o rafală de vînt sălbatic, străbătută de un țipăt ascuțit și pătrunzător. Hobbiții auziseră exact același strigăt departe, în mlaștină, când fugiseră din Hobbiton. Chiar și acolo, în codrii din Comitat, le înghețase sângele în vine. Darămite aici, în pustiu! Îi cuprinse și mai tare groaza; îi străpunse ca niște lame reci de groază și de disperare, tăindu-le respirația. Le stătu inima în loc. Sam căzu cu fața la pământ. Fără să vrea, Frodo se desprinsese de stîncă și își acoperi urechile. Se clătină, alunecă și se prăbuși cu un geamăt. Sam îl auzi și se târî căznit până la muchie.

— Stăpâne! Stăpâne! strigă el. Stăpâne!

Nu mai auzi nici un răspuns. Se trezi tremurând din cap până-n picioare, dar trase aer în piept și mai strigă o dată:

— Stăpâne!

Vântul părea să-i vâre cuvintele înapoi în gâtleej, dar în vîjâitul care trecea peste

prăpastie și peste coline îi ajunse la urechi un strigăt slab, de răspuns.

— E bine! E bine! Sunt aici. Dar nu văd nimic.

Frodo strigă cu un glas slab. De fapt, nu era prea departe. Nu se prăbușise în gol, ci alunecase și se ridicase dintr-o săritură pe un prag mai lat, la numai câțiva pași mai jos. Din fericire, în acest punct versantul era teșit bine și vântul îl lipi de stâncă, așa că nu se rostogolise în hău. Încercă să se liniștească puțin, lipindu-și obrazul de piatra rece; își simțea inima bătând nebunește. Dar fie că întunericul devenise de nepătruns, fie că ochii lui își pierduseră vederea, în jur era o beznă totală. Se întreba dacă nu cumva fusese lovit de orbire. Trase aer în piept.

— Întoarceți-vă! Întoarceți-vă! se auzi glasul lui Sam în întunericul de deasupra.

— Nu pot, zise el. Nu văd. Nu găsesc nici un punct de sprijin. Nu mă pot mișca încă.

— Ce să fac, domnu' Frodo? Ce să fac? strigă Sam, aplecându-se primejdios de mult.

De ce nu putea să vadă stăpânul lui? Era întuneric, într-adevăr, dar nu chiar așa. Îl zări pe Frodo dedesubt — o umbră stingheră, cenușie, lipită de stâncă. Dar era mult prea departe ca să-i întindă o mână de ajutor.

Tunetul despică iar înălțimile; apoi se porni ploaia. Se izbea de stâncă, rece, tăioasă amestecată cu grindină, ca o pânză de apă orbitoare.

— Cobor la dumneavoastră! țipă Sam, deși cât și-ar fi dorit să nu rostească aceste cuvinte

— Nu, nu! Așteaptă! îi răspunse Frodo ceva mai îmbărbătat. Am să-mi revin îndată. Deja mă simt mai bine. Așteaptă! Nu poți face nimic fără o funie.

— Funie! strigă Sam sălbatic, ca pentru sine, oarecum ușurat. Mai bine-aș atârna eu de-o funie, să mă vadă toți zevzecii de la o poștă! Nu ești decât o secătură, Sam Gamgee; așa-mi zicea mie mereu Unchiașu', asta era vorba lui! Funie!

— Nu mai bodogăni! strigă Frodo, supărat, dar și înveselit; își revenise acum. Mai lasă-l pe Unchiașul ăla al tău. Doar nu vrei să spui că ai vreo funie prin buzunar? Dacă-i așa, scoate-o.

— Da, domnu' Frodo, e-n ranița mea. Am cărat-o după mine sute de mile și parc-am fost lovit cu leuca de-am uitat-o.

— Atunci, pune mâna și dă-i drumul jos!

Sam își desfăcu iute ranița și începu să scotocească. Găsi, într-adevăr, la fund un colac de funie cenușiu-argintie, împletită de seminția din Lorien. Azvârli un capăt spre stăpânul lui. Bezna părea să se ridice de pe ochii lui Frodo; sau poate-i revenea vederea. Zări firul cenușiu care cobora unduindu-se și i se păru o lucire argintie. Acum că avea un punct luminos în întuneric asupra căruia să-și ațintească privirile, nu se mai simțea chiar așa buimac. Lăsându-se greu în față, își înfășură strâns capătul în jurul taliei, iar apoi apucă funia cu ambele mâini.

Sam se dădu îndărăt și își propti picioarele într-o buturugă la vreo doi metri de muchie. Cu chiu cu vai, Frodo ajunse sus și se aruncă la pământ.

Tunetele bubuiau și huruiau în depărtare, iar ploaia vijelioasă nu mai contenea. Hobbiții se târâră îndărăt, pe făgaș; dar nu aflară acolo cine știe ce adăpost. În jurul lor se porniseră șuvoaie de apă; curând se uniră într-un potop care se izbea aburind de pietre, împrôșcând peste stâncă, de parcă s-ar fi scurs din burlanele unui acoperiș uriaș.

— Puteam să mă-nec acolo, jos, sau să mă fi luat apele, zise Frodo. Ce noroc pe mine să ai funia aia!

— Era bine dacă-mi aduceam mai repede aminte c-o am, rosti Sam. Poate v-amintiți cum puneau funiile în bărci când am pornit la drum, acolo, în ținutul elfesc.

Nu m-am putut abține și-am vârât și eu un colac în desagă. Sunt ani de-atunci. „Cine știe când îți poate fi de ajutor!”, așa a zis Haldir parcă, sau altul de-acolo. Și-a avut dreptate.

— Păcat că nu m-am gândit să iau și eu o bucată, zise Frodo; dar am părăsit Frăția în grabă și zăpăceală. Dacă aveam destulă, am fi putut coborî. Cât e de lungă funia ta?

Sam o scoase încet și-o măsură cu brațele:

— Cinci, zece... douăzeci, treizeci de coți. Cam atât, zise el.

— Cine-ar fi crezut! exclamă Frodo.

— Ah! Așa e! făcu Sam. Elfii sunt o seminție minunată. Pare cam subțire, dar e zdravănă; și e moale ca puful la pipăit. Și se poate strânge mult. E tare ușoară. Minunată seminție, pe legea mea!

— Treizeci de coți, făcu Frodo gânditor. Cred c-ar fi de-ajuns. Dacă furtuna se termină înainte de căderea nopții, eu unul am să-ncerc.

— Ploaia s-a potolit aproape de tot, zise Sam. Dar să nu cumva să faceți ceva necugetat și să plecați iar în întuneric, domnu' Frodo. Eu unul nu mi-am revenit după țipătul ăla adus de vânt. Poate dumneavoastră, da. Părea un călăreț negru; dar unul zburător, dacă așa ceva-i cu puțință. Mă gândesc c-ar fi mai bine să ne-odihnim în despicătura asta până s-o scurge noaptea.

— Iar eu mă gândesc că nu mai vreau să stau nici o clipă înțepenit aici, pe muchia asta, cu ochii din Țara Întunecimii zgâindu-se la noi de dincolo de mlaștini, zise Frodo.

La acestea, se ridică și coborî din nou pe fundul făgașului. Privi în zare. Către răsărit, cerul se însenina iar. Furtuna își ridica poalele ude și zdrențuite, căci aripile mărețe și războinice se îndreptaseră asupra crestelor Emyn Muil, și acolo adăstară o vreme gândurile întunecate ale lui Sauron. Dar curând, se întoarse ca să biciuie Valea Anduinului cu grindină și cu fulgere, aruncându-și umbra peste Minas Tirith cu iz de bătălie. Apoi se lăsă în munți și, adunându-și lăncile mărețe, se rostogoli agale asupra Gondorului și la poalele Rohanului, până ce, departe, călăreții din câmpie îi zăriră stâlpii întunecați îndărătul soarelui în vreme ce înaintau către Apus. Dar aici cerul albastru al serii se deschise din nou peste pustietate și peste smârcurile puturoase; apărură câteva stele palide, ca niște găuri în coviltirul peste care răsărise luna nouă.

— Ce bine e să vezi din nou, zise Frodo, trăgând adânc aer în piept. Știi că mi-a trecut o clipă prin minte că mi-am pierdut vederea? De la fulgere sau de la ceva mai rău. Nu vedeam nimic; chiar nimic. Până mi-ai trimis funia aia. Parcă strălucea.

— Seamănă pe întuneric cu argintul, spuse Sam. N-am observat până acum, deși nu-mi amintesc s-o fi scos de când am vârât-o demult în desagă. Dar dacă sunteți pus pe cățărăt, domnu' Frodo, cum o să faceți? Treizeci de coți, adică optsprezece stânjeni, cam asta-i și înălțimea stâncii, după cum ați socotit.

Frodo chibzui o clipă.

— Înnoad-o bine în jurul ciotului ăluia, Sam, zise el. Apoi cred că o să-ți fac pe plac de data asta și-o să te las să pornești primul. Eu am să țin funia, așa că tu nu va trebui decât să te ferești cu mâinile și picioarele. Nu mă supăr dacă te mai sprijini din când în când de câte-un prag, să-mi mai trag și eu sufletul. După ce ajungi jos, am să te urmez și eu. Acum mi-am mai revenit.

— Foarte bine, zise Sam cu inima grea. Dacă așa trebuie, hai s-o facem.

Luă funia și o legă strâns în jurul ciotului cel mai apropiat de buza prăpastiei; apoi își petrecu celălalt capăt în jurul taliei. Fără nici o tragere de inimă, se răsuci și se pregăti să coboare.

Se dovedi mult mai ușor decât se așteptase. Parcă îi dădea curaj funia, deși închidea ochii de câte ori se uita jos printre picioare. La un moment dat, nimeri peste o porțiune mai grea, unde peretele era neted și chiar cavernos; acolo se lăsă să lunece legănându-se pe funia de argint. Dar Frodo îl coborî încet și cu grijă, așa că trecu cu bine și peste asta. Nu-i fusese teamă decât că o să se sfârșească toată funia și-o să rămână atârnat, dar Frodo mai avea încă un rotocol zdravăn în mână, când îl auzi pe Sam strigând: — Am ajuns!

Glasul îi răsuna foarte limpede dedesubt, el, însă, nu se zărea; cenușul mantiei sale se pierdea în asfințit. Lui Frodo îi trebui ceva mai mult ca să ajungă la el. Își legase funia în jurul taliei și o prinsese bine de ciotul acela; o scurtase destul, ca să nu se lovească în momentul în care avea să atingă pământul; totuși, nu voia să se pună în primejdie, căci nu avea atâta încredere în firicelul acela cenușiu. Cu toate acestea, în două locuri fu nevoit să se lase cu totul în voia funiei: suprafața stâncii era netedă, n-avea cum se agăța, nici măcar cu degetele lui de hobbit, iar pragurile erau foarte depărtate. Dar, până la urmă, ajunse și el jos.

— Na, c-o făcurăm și pe-asta! strigă el. Am reușit să scăpăm din Eryn Muil! Măntreb acum ce ne mai așteaptă. Te pomenești că acușica o să tângim să mai simțim piatra tare sub picioare.

Dar Sam nu-i răspunse. Se uită lung în sus, la stâncă.

— Găgăuță! Neghiobule! exclamă el. Funia mea drăgălașă stă legată acolo de-un ciot, iar noi suntem aici, jos. Ce scară bună i-am mai lăsat nemernicului ăluia de Gollum! Nu ne rămâne decât să punem un zapis să-l anunțăm pe unde am luat-o! Prea scăpaserăm ușor!

— Dacă-ți trece prin cap vreun gând legat de cum am fi putut coborî cu tot cu funie, atunci să mă faci pe mine găgăuță sau cum ți-o fi zis Unchiașul, zise Frodo. Urcă și dezleag-o, dacă poțtești, și pe urmă dă-ți drumul jos!

Sam se scarpină în cap.

— Nu, nu-mi vine nici o idee, zise el. Și vă cer iertare, dar, ce să fac, tare mi-e greu s-o las aici.

Luă capătul funiei, îl scutură ușor și îl mângâie.

— E dureros să mă despart de orice lucru pe care l-am luat cândva din ținutul elfesc. S-ar putea s-o fi împletit chiar Galadriel, murmură el, clătînând îndurerat din cap.

Ridică privirile și mai trase o dată de sfoară, în semn de rămas-bun. Spre marea mirare a celor doi hobbiți, funia căzu încolăcită drept în capul lui Sam. Frodo începu să râdă.

— Cine a legat funia? întrebă el. Bine c-a ținut cât am coborât. Când mă gândesc că m-am încrezut în nodul tău...

— N-oi fi bun la cățărat, domnu' Frodo, rosti el bosumflat, dar mai știu și eu câte ceva despre funii și noduri. Din familie, cum ați zice dumneavoastră. Păi, bunicu-meu, și după aia unchiu' Andy, care-a fost fratele mai mare al Unchiașului, au mers odinioară pe sârmă peste Câmpunalt. Iar eu am strâns nodul în jurul ciotului ca oricare făptură din Comitat sau din afară.

— Atunci s-o fi frecat de buza prăpastiei și s-o fi rupt, conchise Frodo.

— Pun rămășag că nu-i așa, spuse Sam și mai jignit, aplecându-se să cerceteze capetele. Nu, n-a fost asta. E neatinsă!

— Atunci mă tem că s-a dezlegat nodul, își dădu Frodo cu părerea.

Sam clătînă din cap, fără să zică nimic. Își petrecu gânditor funia printre degete.

— Puteți să credeți ce poftiți, domnu' Frodo, zise el într-un târziu. Dar eu gândesc că s-a dezlegat singură, la chemarea mea.

O încolăci și o vârlă cu duioșie în desagă.

— Important e că a căzut iar la noi, spuse Frodo. Acum trebuie să ne gândim ce-o să facem mai departe. Se lasă noaptea. Ce frumoase-s stelele! Și luna!

— Te ung la inimă, nu-i așa? zise Sam, ridicându-și privirile. Au ceva elfesc în ele. Și luna-i în creștere. N-am mai văzut-o de vreo două nopți de-atâția nori. Luminează destul de puternic.

— Da, încuviință Frodo; dar de-abia peste câteva zile o s-avem lună plină. Nu cred că-i bine să trecem smârcurile pe lumina asta slabă.

Porniră mai departe sub cele dintâi umbre ale nopții. După o vreme, Sam se întoarse și se uită îndărăt la drumul pe care veniseră. Gura făgașului se căsca neagră în stâncă întunecată.

— Ce bine-mi pare că ne-am luat funia înapoi, zise el. L-am cam pus la-ncurcătură pe neisprăvitul ăla. Să vedem cum și-o zdreli picioarele alea urâte peste praguri!

Se dezlipiră până la urmă de stâncă și plecară prin pustiul acela de bolovani și de pietre colțuroase umede și lunecoase din cauza potopului de ploaie.

Pământul se povârnea încă abrupt, până hăt-depart. Nu merseră mult și dădură de o crăpătură care se căsca deodată, mare și neagră dinaintea lor. Nu era prea lată, însă nu se putea sări peste ea pe întuneric. Li se păru că aud un susur de apă în măruntaiele ei. Crăpătura se curba în stânga, spre miazănoapte, și se întorcea către coline, oprindu-le astfel drumul în direcția aceea, cel puțin cât era întuneric.

— N-ar fi mai bine s-o luăm îndărăt la miazăzi, pe la poalele stâncii? întrebă Sam. Poate-om găsi vreun ascunziș pe-acolo sau chiar o peșteră, ceva.

— Ba da, spuse Frodo. Am obosit și nu cred că mă mai pot târî printre pietre în noaptea asta; cu toate că mă calcă pe nervi orice clipă pierdută. Ce bine-ar fi s-avem în față o cărare bătătorită! Aș merge până mi s-ar toci tălpile.

Mersul pe la poalele colțuroase ale Emin Muilului li se păru tare anevoios. Și Sam nu dădu peste nici un ascunziș sau o grotă în care să se adăpostească; dinaintea lor se întindeau doar povârnișuri înnegurate pe lângă stâncă acum mai înaltă și mai abruptă ca înainte. Până la urmă, se aruncară osteniți la pământ, lângă un bolovan la adăpost de vânt, nu departe de buza prăpastiei.

Acolo statură vârlă unul într-altul cu sufletul înnegurat, în noaptea rece, împietrită, până ce somnul li se strecură sub gene, oricât s-ar fi căznit să-l alunge. Luna strălucea limpede sus, pe cer. Lumina ei subțire și albă arginta fețele pietrelor și scâldea zidurile reci și încruntate ale stâncii, preschimbând toată întinderea aceea întunecată într-un cenușiu palid, înghețat, mișcat din loc în loc de umbre smolite.

— Bun! făcu Frodo, ridicându-se și înfășurându-se mai bine în mantie. Dormi un pic, Sam, și ia pătura mea. Am să fac de pază și-am să mă plimb puțin încolo și-ncoace.

Deodată se încorda și-l apucă, ghemuindu-se, pe Sam de braț.

— Ce-i aia? șopti el. Uită-te acolo, pe stâncă! Sam se uită și trase adânc aer printre dinți.

— Ssst! făcu el. Asta ne mai lipsea! E Gollum ăla! Vipere și șerpi! Ce credeam, c-o să scăpăm așa ușor, cu o cățărătură, două? Ia uitați-vă la el! Parcă-i un păianjen scârbos pe un perete!

Pe suprafața unei râpe abrupte și-aproape netede, după cum le păru în lumina palidă a lunii, se mișca o umbră mică și neagră, cu membrele subțiri și rășchirate. Pesemne că mâinile și degetele de la picioare se agățau de micile ieșituri de care hobbiții nu s-ar fi putut prinde. Dar arăta ca și cum s-ar fi târât în jos pe pernițe lipicioase, ca o arătare mare, în căutare de pradă, din neamul gândacilor. Și cobora

cu capul în jos, de parcă ar fi amușinat pământul.

Din când în când își dădea capul încet pe spate, răsucindu-și cu totul gâtul subțire și lung; hobbiții zăriră două luminițe strălucind palid: ochii lui, care sclipiră o clipă în lumina lunii, acoperindu-se apoi iute de pleoape.

— Credeți că ne vede? întrebă Sam.

— Nu știu, zise Frodo liniștit. Dar cred că nu. Și unor ochi prietenoși le-ar fi greu să vadă mantiile acestea elfești. Eu unul nu te pot vedea pe întuneric nici la doi pași. Și-am auzit că nu-i place nici pe soare, nici pe lună.

— Atunci de ce coboară chiar pe-aici? întrebă Sam.

— Mai încet, Sam, îl potoli Frodo. Pesemne că ne simte. Și cred că are auzul ascuțit, ca elfii. Mi se pare că a auzit ceva acum, poate chiar glasurile noastre. Am cam strigat acolo, sus; și-am vorbit până acum cu glas tare.

— Ei, m-am cam săturat de el, zise Sam. Ce tot vine după noi? la să-l iau un pic la întrebări. Cred că acum n-o să putem să-i dăm brânci.

Sam se strecură tiptil spre stâncă, trăgându-și bine gluga cenușie pe frunte.

— Ai grijă, șopti Frodo, urmându-l. Să nu-i atragi atenția. E mult mai primejdios decât pare.

Silueta neagră coborâse, agățându-se de stâncă, vreo trei sferturi din distanță. Era acum cam la cincizeci de picioare, chiar mai puțin, de poalele stâncii. Hobbiții îl urmăreau ghemuiți stană de piatră, ascunși după un bolovan uriaș. Ai fi zis că ajunsese într-un loc mai dificil sau că îl necăjea ceva. Îl auzeau pufăind și din când în când șuierând câte-o înjurătură. Își înălță capul și li se păru că scuipe. Apoi își continuă coborâșul. Acum îi auzeau glasul spart și sâsâit.

— Ah, ssst! Ușurel, neprețuitul meu! Graba ssstrică treaba! Nu trebuie sssă ne punem la bătaie pielea, nu-i așșșș, neprețuitule? Nu, neprețuitule... *gollum!* își ridică iar capul, clipi la lumină, și-nchise iute ochii.

— N-o putem suferi! șuieră el. Ssscârboasă, ssscârboasă șșși tremurătoare lumină e... ssst... ne issscodește, neprețuitule, ne arde la ochi.

Tot coborând, șuieratul i se auzi mai ascuțit și mai limpede.

— Unde esste, unde esste neprețuitul meu, neprețuitul meu? E-al nostru, e-al nostru și-l poftim. Hoții, hoții, ssscârbele alea de hoțomani! Unde-or fi cu neprețuitul meu? Blestemații! Îi urâm!

— Parcă n-ar ști că suntem aici, nu-i așa? șopti Sam. Și ce-o fi neprețuitul lui? O fi vrând să zică...

— Sst, îl opri Frodo. E destul de aproape acum ca s-audă și-o șoaptă.

Într-adevăr, Gollum se oprise iar brusc, și capul lui mare, proptit în gâtul sfrijit, i se bălângăni dintr-o parte în alta, ca și cum ar fi ascultat. Ochii lui spălăciți erau întredeschis! Sam se chirci, deși degetele îi tresăriră neliniștite. Ochii lui plini de mânie și scârbă nu i se mai dezlipiră de creatura strâmbă care începuse acum iar să se miște, să sâsâie și să bolborosească.

Ajunse, în sfârșit, la vreo douăsprezece picioare deasupra lor. Din locul acela, stâncă se teșea abrupt înăuntru și nici măcar Gollum nu putu să găsească sprijin. Păru că vrea să se răsucească, să ajungă cu picioarele în jos. Atunci însă se prăbuși, țipând ascuțit, în cădere își încolăci picioarele și brațele în jurul trupului, ca un păianjen care se lasă pe un fir.

Sam țâșni din ascunzătoarea lui și, din două salturi, străbătu distanța dintre el și poalele stâncii. Până să se poată Gollum ridica, sări peste el. Dar chiar așa, luată pe nepusă masă, arătarea se dovedi mai sprintenă decât s-ar fi așteptat hobbitul. Înainte să găsească un punct de sprijin, Sam fu încolăcit de brațele și picioarele acelea lungi care îl strângeau fără să-l strivească, dar tare ca niște funii cumplite.

Degetele lipicioase îi pipăiau beregata. Apoi simți mușcătura unor dinți ascuțiți în umăr. Nu mai putu decât să-l izbească în față cu capul lui rotund și tare. Gollum sâsâia și scuipa, dar nu-l slăbea deloc.

Dacă ar fi fost singur, lucrurile ar fi luat o întorsătură urâtă pentru Sam. Dar Frodo sări în picioare și își trase spada Sting din teacă. Cu mâna stângă îl apucă pe Gollum de părul său rar și-i dădu capul pe spate. Gâtul lung al arătării se întinse și ochii spălăciți și otrăviți rămaseră pironiți la cer.

— Lasă-l, Gollum, îi porunci el. Aceasta-i Sting. Doar ai mai văzut-o cândva. Lasă-l, că altfel ai s-o simți de data asta. Îți tai beregata.

Gollum se prăbuși ca o funie udă. Sam se ridică, pipăindu-și umărul. Ochii îi clocoteau de mânie, dar nu avea pe cine să se răzbune: vrăjmașul lui zăcea neputincios pe pietre, gudurându-se și schelălăind.

— Nu ne lovi! Nu-i lăsa să ne-atingă, neprețuitule! Hobbițeeii cumsecade n-or să ne lovească, nu-i așa? Că doar noi n-am vrut să le facem vreun rău, dar ei au sărit pe noi ca pisicile pe bieții șoareci. Așa, așa, neprețuitule! Iar noi suntem așa singuri, *gollum*. Noi o să fim drăguți cu ei, tare drăguți, dacă și ei or să fie așa. Da, daaa.

— Ei, ce-i de făcut? zise Sam. Eu zic să-l legăm, ca să nu se mai furișeze după noi.

— Dar asta o să ne-omoare, o să ne-omoare, schelălăi Gollum. Hobbiței haini la inimă. Să ne lege ei în tărâmul ăsta rece, de piatră, *gollum, gollum!* Îl înecară suspinele.

— Nu, zise Frodo. N-avem cum să-l ucidem în situația asta. Amărâțul! La urma urmei nu ne-a făcut nici un rău.

— Oare? făcu Sam, pipăindu-și umărul. Oricum avea de gând s-o facă. Și, vă zic, și-acum ticluiește să ne gâtuie în somn.

— Nu zic că nu-i așa, încuviință Frodo. Dar una e ce ticluiește el, și alta ce poate să ne facă acum.

Rămase o clipă pe gânduri. Gollum zăcea neclintit, dar nu mai miorlăia. Sam se uita la el încruntat. Atunci lui Frodo i se păru că aude foarte clar, dar depărtat, glasuri de demult:

Ce păcat că Bilbo n-a înjunghiat-o pe făptura asta ticăloasă, când a avut prilejul! Păcat? Păi, tocmai teama de Păcat i-a oprit mâinile. Teama de păcat și Milostivirea; să nu lovești fără pricină.

Nu mă tem de păcat când e vorba de Gollum. Își merită moartea.

Își merită moartea! Nu mă îndoiesc de asta. Multe viețuitoare își merită moartea. Iar altele își merită viața, dar mor. Însă ai tu puțința să le dăruiești viața? Atunci ia-o mai ușor cu moartea în numele dreptății, gândindu-te la propria-ți piele. Nici măcar înțelepții nu au puțința să vadă tot ce-i la urmă.

— Foarte bine, rosti el tare, coborându-și spada. Dar tot mă tem. Și totuși, după cum vezi, n-o să m-ating de creatura asta, căci acum, că o văd în fața ochilor, mi s-a făcut milă.

Sam rămase cu ochii holbați la stăpânul său; părea că vorbește cuiva care nu era de față. Gollum își ridică încet capul.

— Daa, sssuntem nișșște ticăloșșșși, neprețuitelor, schelălăi el. Îndurare! Îndurare! Hobbiții n-or să ne ucidă; hobbiții sunt buni.

— Nu, n-o să te ucidem, spuse Frodo. Dar nici n-o să te lăsăm să pleci. Ești tot numai răutate și nu ne putem încrede în tine, Gollum. Va trebui să vii cu noi, asta-i tot. Și n-o să te pierdem din ochi. Însă trebuie să ne dai o mână de ajutor, când o să

fii în stare. După faptă și răsplată.

— Da, așșș e, făcu Gollum, ridicându-se în capul oaselor. Sunt buni hobbiții. O sssă mergem cu ei. O sssă le-arătăm poteci ferite-n întuneric, da, da! Șșși unde ssse duc ei, oare, de-sss nevoiți sssă ssstrăbată assemenea meleaguri reci, de piatră. Tare ne minunăm, tare ne mai minunăm.

Își înălță clipind privirile spre ei și în ochii lui spălăciți scapără o sclipire șireată și curioasă. Sam pufni disprețuitor și se ținu să vorbească; dar părea să simtă că se petrecea ceva ciudat cu stăpânul lui. Fără doar și poate, starea acestuia se schimbă. În orice caz, rămase uluit de răspunsul lui.

Frodo se uită drept în ochii lui Gollum, care clipi iute și își feri privirile.

— Știi tu sau măcar bănuiești, Smeagol, zise el liniștit și aspru. Și presupun că știi drumul într-acolo.

— Ah! Sss! făcu Gollum, acoperindu-și urechile cu mâinile, ca și cum rostirea acestui nume l-ar fi durut. Am bănuțit, am bănuțit, șopti el; și n-am vrut să-i lăsăm, nu? Nu, neprețuitule, n-am vrut să-i lăsăm pe hobbiții ăștia drăguți. Praf, praf și cenușă; și sete-i acolo; și puțuri peste puțuri și orci — mii de orci. Hobbiții cumsecade nu trebuie sssă ssse ducă acolo.

— Așadar, ai fost în Mordor, nu-i așa? stăruie Frodo. Și te simți atras iar într-acolo...

— Da, da. Nu! țipă Gollum. Doar o dată, din întâmplare, neprețuitule. Da, din greșeală. Dar n-o să ne întoarcem. Nu, nu!

Apoi brusc își schimbă glasul și limba; suspină din rărunchi și vorbește, dar parcă nu lor.

— Lasă-mă-n pace, *gollum!* Mă doare. O, biete! mele mâini, *gollum!* Eu, noi... eu nu vreau să mă întorc. Nu știu pe unde. Sssunt obosit. Eu... noi nu știm pe unde, *gollum, gollum;* nu, nu știm. Ei stau treji tot timpul. Gnomi, oameni și elfi — elfii îngrozitori, cu ochii strălucitori. Nu știu pe unde! Of!

Se ridică în picioare și, strângându-și mâna lui lungă într-un nod osos, descărnat, arată tremurând către răsărit.

— Noi nu! Nu pentru voi! Apoi se prăbuși iar.

— *Gollum, gollum,* schelălăi el cu fața la pământ. Nu te uita la noi! Pleacă! Du-te și te culcă!

— N-o să plece și nici n-o să se culce la porunca ta, Smeagol, zise Frodo. Dar dacă vrei într-adevăr să te eliberezi, atunci trebuie să m-ajuți. Și asta mă tem că-nseamnă să ne găsești cărarea către el. Însă nu-i nevoie să mergi tot drumul, să treci de poartă, doar pe tărâmul Lui.

Gollum se ridică iar în capul oaselor și se uită la el printre gene.

— E-acolo, cotcodăci el. Mereu acolo. Orcii or să v-atace peste tot. Dai la tot pasu' de orci la răsărit de Râu. Nu-l mai iscodiți atâta pe Smeagol. Bietul, bietul Smeagol, a plecat tare demult. I-au luat Neprețuitul și-acum e pierdut.

— Poate că o să-l găsim iar, dacă vîi cu noi, zise Frodo.

— Nu, nu, niciodată! Și-a pierdut Neprețuitul, rosti Gollum.

— Ridică-te-n picioare! îi porunci Frodo.

Gollum se ridică și se dădu îndărăt, spre stâncă.

— Ei! făcu Frodo. Poți să găsești vreo cărare mai ușoară? Ziua sau noaptea? Suntem obosiți, dar dacă alegi noaptea, vom porni chiar acum.

— Luminile tari ne dor rău, schelălăi Gollum. Nu sub razele Feței Albe; nu încă. O sssă treacă în curând dincolo de coline, dar mai întâi odihniți-vă un pic, drăgălașilor hobbiți!

— Atunci stai jos, zise Frodo. Și nu te mișca!

Hobbiții se așezară alături de el, de-o parte și de alta, sprijiniți de peretele stâncii, odihnindu-și picioarele. Nu era nevoie să rostească nici un fel de cuvinte: știau că, pentru moment, n-aveau voie să doarmă. Luna scăpata încet. De pe coline se lăsau umbrele și dinaintea lor se întuneca totul. Stelele sclipeau tot mai tare sus, pe cer. Nici unul nu mișca. Gollum stătea cu picioarele strânse, odihnindu-și bărbia pe genunchi, cu tălpile și palmele lipite de pământ și ochii închiși; dar părea încordat, ca și cum ar fi reflectat sau ar fi ciulit urechile la ceva.

Frodo se uită la Sam. Ochii li se întâlneau și se înțeleseseră îndată, își dădură capul pe spate și părură că închiseseră ochii. Curând li se auzi respirația liniștită. Lui Gollum îi tresăriră ușor mâinile. Își mișcă abia perceptibil capul în dreapta și în stânga. Deschise întâi un ochi, apoi pe celălalt. Hobbiții nu dădeau nici un semn de viață. Brusc, Gollum sări în față cu o agerime și-o iuțeață uluitoare, ca o lăcustă sau ca o broască, și se pierdu în întuneric. Era tocmai ceea ce socoteau și cei doi hobbiți că se va întâmpla. Sam îl ajunse din urmă, îl apucă de un picior și îl trânti la pământ.

— Funia ta o să ne fie iar de folos, Sam, zise Frodo. Sam scoase funia din desagă.

— Și-ncotro o porniseși matale peste ținuturile astea reci, de piatră, domnu' Gollum? mormăi el. Tare ne minunăm, tare ne mai minunăm. Ca să dai de niscaiva prieteni de-ai tăi orci, drept e? Făptură scârboasă și trădătoare! Ar trebui să te strâng cu funia asta de gât, așa, zdravăn.

Gollum se întinse cuminte și nu mai încercă nici un șiretlic. Nu-i răspunse nimic lui Sam, dar îi aruncă o privire otrăvită.

— Trebuie să găsim un fel de a-l ține lângă noi, zise Frodo. Că doar vrem să mergem; așa că nu-i potrivit să-i legăm picioarele și brațele, pentru că le folosește și pe unele, și pe altele. Leagă-l de gleznă și ține de funie.

Se aplecă asupra lui Gollum, în timp ce Sam făcea nodul. Rămaseră amândoi uluiți, căci Gollum începu să țipe sfâșietor și subțire; era cumplit să-l auzi. Se zbatu și se strădui să ajungă cu gura la gleznă, ca să rupă funia cu dinții. Continua să țipe. Până la urmă, Frodo se încredința că-l durea; dar n-avea cum să fie din pricina nodului. Se uită atent la el și văzu că nu era prea strâns, poate chiar cam slab. În ciuda a ceea ce spunea, Sam era destul de milostiv.

— Ce-i cu tine? întrebă el. Trebuie să te legăm, ca să nu-ți mai vină pe chelie să fugi; dar nu vrem să te rănim.

— Ne doare, ne doare, șuierea Gollum. E ca gheața, mușcă! Au împletit-o elfii, blestemați să fie! Hobbiți haini și nesuferiți! De-aia vrem să scapi, de-aia, neprețuitule. Am priceput că-s haini hobbiții. Ei se văd cu elfii, elfii fioroși, cu ochi strălucitori. Depărtați-o de noi! Ne doare.

— Nu, n-am să te dezleg, zise Frodo; doar dacă...; căzu o clipă pe gânduri... doar dacă există vreo făgăduială în care să credem.

— O să jurăm c-o să facem ce vrea el, da, da zise Gollum, zvârcolindu-se și frecându-și glezna. Ne doare.

— Juri? întrebă Frodo.

— Smeagol, rosti Gollum brusc și limpede, deschizându-și larg ochii și uitându-se drept la Frodo, cu o sclipire ciudată, Smeagol va jura cu mâna pe Neprețuit.

Frodo se înălță, iar Sam rămase iar cu gura căscată la cuvintele și la glasul lui sever.

— Cu mâna pe Neprețuit? Cum îndrăznești una ca asta? întrebă el. Ia gândește-te!

Un Inel să le ferece pe toate, astfel să le stăpânească în Întunecime.

Oare-ai să te legi pe undița asta, Smeagol? El o să te ajute, dar e mai viclean ca tine. S-ar putea să-ți răstălmăcească vorbele. Fii cu băgare de seamă!

Gollum se chirci.

— Cu mâna pe Neprețuit, pe Neprețuit, repetă el.

— Și ce juri? îl întreabă Frodo.

— Să fiu foarte, foarte cuminte, zise Gollum.

Apoi se târî la picioarele lui Frodo, gudurându-se și șoptind răgușit; se cutremură, ca și cum vorbele acestea l-ar fi zguduit de spaimă până în măduva oaselor.

— Smeagol vrea să jure, ca să nu mai ajungă niciodată, niciodată la *El*.

Niciodată! Smeagol îi va salva. Dar trebuie să jure pe Neprețuit!

— Nu! Nu cu mâna pe asta! zise Frodo, uitându-se în jos la el cu milă și cu asprime. Nu-ți dorești decât să-l vezi și să-l atingi, dacă-i putea, deși știi prea bine că o să te înnebunească. Nu vei jura pe asta. Jură în numele lui, dacă vrei! Căci știi unde e. Da, știi, Smeagol. E-n fața ta.

O clipă lui Sam i se păru că stăpânul lui crescuse, iar Gollum se micise; o umbră înaltă și severă, un senior puternic, care își ascundea strălucirea într-un nor cenușiu, iar la picioarele lui, un cățeluș scheunând. Și totuși, cei doi erau, într-un fel, înrudiți, nu străini; își puteau citi gândurile. Gollum se ridică și începu să-l mângâie pe genunchi și să se gudure.

— Jos! Jos! strigă Frodo. Acum făgăduiește!

— Făgăduiesc, da, făgăduiesc, zise Gollum. O să-l slujesc pe stăpânul Neprețuitului! Stăpân milostiv, Smeagol bun, *gollum, gollum!*

Deodată izbucni în plâns și se mușcă iar de gleznă.

— Scoate-i funia, Sam, zise Frodo.

Sam se supuse fără nici o tragere de inimă. Pe dată, Gollum se ridică și începu să zburde, ca o potaie bătută măr, pe care stăpânul se-apucase s-o mângâie. Din clipa aceea în el se petrecu o schimbare care ținu o vreme; nu mai sâsâia și nu mai schelălăia nici când le vorbea tovarășilor lui de drum, nici când se adresa sinelui său neprețuit. Tresărea și se ferea în clipa în care cei doi se-apropiau de el sau făceau vreo mișcare bruscă și se ferea să se atingă de mantiile lor elfești; dar era prietenos și tare dornic să le facă pe plac. Râdea în hohote dacă se spunea vreo glumă sau chiar când Frodo îi vorbea blând; dacă îl alunga, începea să plângă. Sam nu prea se învrednicea să-i vorbească. Îl bănuia mai mult ca oricând și, dacă așa ceva era cu putință, îl plăcea pe noul Gollum, Smeagol, chiar mai puțin decât pe cel vechi.

— Ei, Gollum, sau cum o fi să-ți zicem, rosti el, asta e. Luna s-a dus și trece și noaptea. Am face bine s-o luăm din loc.

— Da, da, încuviință Gollum, țopăind. Hai să mergem. Nu-i decât o cale de trecere între capătul de miazănoapte și cel de miazăzi. Eu am găsit-o, să știi! Orcii n-o folosesc; orcii n-o știu. Orcii nu trec peste Smârcuri, ci ocolesc zeci de leghe. Mare noroc c-ați luat-o pe drumul ăsta. Mare noroc că l-ați găsit pe Smeagol. Da, da! Urmați-l pe Smeagol!

Făcu vreo câțiva pași înainte și se uită întrebător îndărăt, ca un câine care te invită la plimbare.

— Stai puțin, Gollum! strigă Sam. N-o lua așa repede! Acușica ajung la tine cu funia!

— Nu, nu! făcu Gollum. Smeagol ți-a făgăduit doar!

Porniră în adâncul nopții, pe sub stelele limpezi și reci. Gollum îi călăuzi un timp îndărăt, către miazănoapte, pe drumul pe unde veniseră; apoi o luă pieziș la dreapta, depărtându-se de muchia abruptă a Emyr Muilului și apucând-o pe povârnișurile cu

pietre colțuroase, spre smârcurile nesfârșite de dedesubt. Se topiră iute și ușor în întuneric. Peste pustiul de dinaintea porților Mordorului se întindea o tăcere întunecată.

II Străbaterea Smârcurilor

Gollum se mișca iute, cu capul înainte, folosindu-se adeseori de mâini și de picioare. Frodo și Sam nu se prea puteau ține de el; dar nu părea să-l mai încerce gândul să fugă, așa că, dacă se prăbușeau, se întorcea și-i aștepta. După un timp, îi aduse la buza făgașului îngust pe unde mai fuseseră și înainte; dar acum erau departe de coline.

— Uite-I! strigă el. Acolo, jos, e un drum. Da! Acu' pornim pe el... afară, acolo!

Arată undeva, între miazăzi și răsărit, către smârcuri. Duhoarea lor le pătrunse nările, grea și scârboasă, chiar și în aerul răcoros al nopții.

Gollum țopăia de colo-colo de-a lungul buzei făgașului; până la urmă, îi chemă:

— Aici! Putem coborî pe-aici. Smeagol a fost o dată pe aici; am mers pe drumul ăsta, când ne-am ascuns de orci.

Îi călăuzi și hobbiții îl urmară, coborând în beznă. Nu era greu, pentru că aici crăpătura nu avea decât vreo cincisprezece picioare adâncime și vreo douăsprezece lățime. Jos se auzea un clipocit de apă: era, de fapt, albia unuia dintre nenumăratele râșoare care curgeau susurând de pe coline, ca să se reverse în bălțile și smârcurile de jos. Gollum coti la dreapta, ușor spre miazăzi, și o luă plescăind pe pietre, prin pârâul nu prea adânc. Păru să-i placă să simtă apa sub picioare și îngână ca pentru sine ceva care uneori semăna chiar a cântec:

Pământul rece și tare
ne roade de picioare,
ne mușcă de mâini.
Bolovanii și pietrele
sunt goale ca oasele
bătrâne și descărnate de tot.
Dar ce bune-s la picioare
ude, pline de răcoare
și pârâul, și băltoaca!
Și-acu' am vrea...

— Ha, ha, ha! Ce-am vrea? croncăni el, uitându-se lung la hobbiți. O să vă spunem. El bănuia de mult; Baggins bănuia.

Prin ochi îi trecu o luminiță care lui Sam îi cam displăcu, așa, cum sclipea în noapte.

Fără suflu, dar e-n viață.
Rece ca moartea de gheață, nu-i e sete,
Mereu bea e-n zale, dar fără zdrăngănea.
Se îneacă pe uscat.
Insula o crede munte,
Și fântâna ca un vânt e lunecoasă și sprintară
Îi merge la inimioară
Să le-ntâlnească frumos.

Ce vrem noi-atâta este:
Să mai prindem cîte-un dulce și zemos.

Aceste cuvinte nu făcură decât să-i aducă și mai mult în minte lui Sam o trebușoară care îl frământa din clipa când înțeleșese că stăpânul lui se pregătea să-l ia pe Gollum drept călăuză: mîncarea.

Nu că-i trecuse prin minte că s-ar fi putut gândi și Frodo la una ca asta! Dar socotea că Gollum s-ar fi putut gândi. Căci cum oare s-o fi putut ține singur în toată hoinăreala lui? „Nu prea grozav, își zise Sam. Pare hămesit. Dar nu chiar așa de pofticios, ca să-ncerce cât e de gustos un hobbit; cine știe? Dacă nu-i pește... și dacă ne prinde moțăind... Ei, n-o s-o facă! În nici un caz n-o să-l înfulece pe Sam Gamgee!”

Bâjbâiau de multă vreme pe făgașul întunecat sau, cel puțin, așa li se păru picioarelor vlăguite ale lui Frodo și ale lui Sam. Făgașul o lua spre răsărit și, pe măsură ce înaintau, se lărgea și devenea din ce în ce mai puțin adânc. Până la urmă, deasupra se ivi paloarea cenușie a dimineții. Gollum nu arătase până atunci nici un semn de oboseală. Acum însă se uită în sus și se opri.

— Se face ziuă, șopti el, ca și cum ziua era ceva care ar fi putut trage cu urechea și sări asupra lui. Smeagol o să rămână aici; o să stau aici și n-o să mă vadă Față Galbenă.

— Am fi fericiți să vedem soarele, zise Frodo, dar o să ne oprim, pentru că suntem prea vlăguiți acum să mergem mai departe.

— Nu-i înțelept să vă bucurați așa de Față Galbenă, zise Gollum. Vă scoate la vedere. Hobbiții drăgălași și ascultători să stea cu Smeagol. Mișună pe-aici orci și lucruri scârboase. Și văd până departe. Stați ascunși cu mine.

Se așezară toți trei să se odihnească la poalele peretelui făgașului. Acum nu era mai înalt de-un stat de om bine făcut și jos, la poale, erau niște policioare plate de piatră zvântată; apa curgea printr-un jgheab pe partea cealaltă. Frodo și Sam se așezară pe spate pe unul dintre rafturile acelea, să se odihnească. Gollum se bălăcea și scotocea prin pârâu.

— Ne trebuie un pic de mîncare, zise Frodo. Ți-e foame, Smeagol? Avem foarte puțină, dar o să-ți dăm și ție cât putem.

La auzul cuvîntului bame, ochii spălăciți ai lui Gollum licăriră de-o luminiță verzuie și părură să-i iasă mai mult ca oricînd din orbite. Pentru o clipă căzu iar în vechiul lui fel de-a vorbi.

— Sssuntem înfometați, da, înfometați sssuntem, neprețuitule, zise el. Ce mînîncă ei? Au cumva peșșști gussstoșșși?

Limba i se strecură printre dinții galbeni și ascuțiți și își linse buzele livide.

— Nu, n-avem pește, zise Frodo. N-avem decât asta — îi întinse un pesmet subțire de *lembas* — și apă, dac-o fi bună de băut.

— Da, da, apa-i bună, zise Gollum. S-o bem, s-o bem, cât mai putem! Dar ce-au ei, oare, neprețuitule? E crănțănitor? E gustos?

Frodo rupse o bucată de pesmet și i-o dădu, împreună cu învelișul de frunze. Gollum mușină frunza și chipul se schimonosi a scârbă, ușor răutăcios.

— Smeagol s-a dumirit, zise el. Frunzele-s din ținutul elfesc, pfui! Pute! Că doar a urcat în arborii ăia și duhoarea n-a ieșit nici cînd s-a spălat pe mâini — mâinile mele frumoase!

Aruncă frunza și luă un colțișor de *lembas* între dinți. Scupă și îl apucă tusea.

— Auuu! Nu! se înecă el. Încercați să-l sufocați pe bietu' Smeagol. Cenușă și pulbere, nu poate mîncă una ca asta! Trebuie să flămânzească. Dar lui Smeagol nu-

i pasă. Hobbiți drăgălași! Smeagol a făgăduit. O să flămânzească. El nu poate mânca mâncarea hobbiților. O să flămânzească. Smeagol, biet slăbănog.

— Îmi pare rău, zise Frodo, dar mă tem că n-am ce să-ți fac. Cred că mâncarea asta ți-ar face bine, dac-ai vrea s-o încerci. Dar pesemne că nu poți nici măcar s-o guști; cel puțin, nu încă.

Hobbiții își mestecară *lembasul* în liniște. Lui Sam i se păru mult mai gustos ca altă dată. Purtarea lui Gollum îl făcu să-l mănânce cu poftă. Dar înghițea cu noduri, pentru că arătarea îi urmărea fiecare îmbucătură, de la mână pîn' la gură, ca un câine care-și așteaptă porția pe lângă scaunul stăpânului. Numai după ce sfârșiră și se pregătiră să se odihnească păru să se încredințeze că nu mai aveau altceva bun și pentru el. Apoi se înapoie singur la câțiva pași de ei, smiorcăindu-se nițel.

— la fiți atent! îi șopti Sam lui Frodo, fără să-i pese dacă-l auzea Gollum sau nu. Trebuie să tragem un pui de somn; dar nu amândoi o dată, cu ticălosul ăsta înfometat în preajmă, oricât ne-ar fi făgăduit. Vă spun eu, fie că-i Smeagol, fie că-i Gollum, n-o să-și schimbe el năravul peste noapte. Culcați-vă dumneavoastră, domnu' Frodo, și când n-oi mai putea ține ochii deschiși, vă trezesc. Uitați-l cum se foiește, la fel ca-nainte, de când i-am dat drumul.

— Poate că ai dreptate, Sam, zise Frodo cu glas tare. S-a schimbat el întrucâtva, dar cât și cum, nu știu. Deși, să vorbim serios, nu cred că avem de ce să ne temem acum. Însă dacă vrei, n-ai decât să stai de pază. Lasă-mă două ore, nu mai mult, și apoi trezește-mă.

Frodo era atât de obosit, încât îi căzu capul în piept și adormi pe dată după ce rosti ultimul cuvânt. Gollum părea să nu mai aibă temeri. Se încolăci și se culcă iute, fără griji. Curând i se auzi răsuflarea șuierătoare și ușoară printre dinții încleștați; dar nici nu se clinea. După o vreme, temându-se să nu ațipească și auzindu-i pe cei doi sforăind, Sam se ridică în picioare și îl înghionti ușor pe Gollum. Acesta își descolăci brațele și tresări, dar nu mai făcu nici o mișcare. Sam se aplecă și șopti „pește” la ureche, dar Gollum nu reacționa. Respirația îi rămase aceeași. Hobbitul se scărpină în cap.

— Cred că nu se preface, murmură el. Și dac-aș fi în locul lui Gollum, nu m-aș mai trezi niciodată.

Își alungă din gând imaginea spadei și-a funiei care i se iviseră în minte și se așeză lângă stăpânul lui.

Când se deșteptă, cerul de deasupra era mohorât; se întunecase și mai mult de când își luaseră masa de dimineață. Sam sări în picioare. După cît se simțea de odihnit și de înfometat, își dădu seama că dormise toată ziua, pe puțin nouă ore. Frodo era cufundat încă într-un somn adânc, întins într-o parte. Gollum dispăruse. Prin mintea lui Sam se perindară tot felul de ocări din puzderia de vorbe a Unchiașului; atunci îi dădu dreptate stăpânului său: pentru moment, n-aveau de cine să se teamă. Erau amândoi vii și nevătămați.

— Biet amărât! rosti el, pe jumătate cuprins de remușcări. Unde s-o fi dus?

— Pe-aici, pe-aici, se auzi un glas deasupra.

Își ridică privirile și văzu capul uriaș al lui Gollum și urechile deslușindu-se pe cerul nopții.

— la te uită! Ce faci acolo? strigă Sam neîncrezător acum, văzându-l.

— Lui Smeagol îi e foame, zise Gollum. Se întoarce imediat.

— Întoarce-te acum! urlă Sam. Hai, vino! Dar Gollum se făcu nevăzut.

La strigătele lui Sam, Frodo se trezi și se ridică în capul oaselor, frecându-se la ochi.

— Hei! făcu el. S-a-ntâmplat ceva? Cât e ceasul?

— Habar n-am, zise Sam. După socoteala mea, cred că-i după apusul soarelui. Zice că-i e foame.

— Nu te teme, spuse Frodo. N-ai ce să-i faci. Dar, ai să vezi c-o să se întoarcă. O să se mai țină o vreme de făgăduială. Și, oricum, n-o să plece de lângă Neprețuitul lui.

Frodo se luminează când se dumiri că dormiseră buștean ore-ntregi alături de un Gollum hămesit și liber.

— Nu mai scotoci printre vorbele alea de ocară ale Unchiașului, zise el. Erai vlaguit și până la urmă a ieșit bine: acum suntem amândoi în putere. Ne-așteaptă un drum greu, cel mai rău dintre toate.

— Dar ce-o să facem cu mâncarea? Întrebă Sam. Cât o să ne ia treaba asta? Și după ce-o terminăm ce-o să facem? Merindele astea te țin minunat pe picioare, deși nu-ți prea satură burdihanul, ca să zic așa; măcar eu asta simt, deși departe de mine gândul să mă arăt lipsit de cuviință față de cei care le-au făcut. Dar trebuie să mănânci câte puțin în fiecare zi și nu sporește, ci scade. După socoteala mea, mai avem, hai să zicem, vreo trei săptămâni, și-asta așa, strângând cureaua și ciugulind câte-o fărâmă! Ne-am cam lăcomit până acum!

— Nu știu când om termina, zise Frodo. Prea am hălăduit prin colinele alea. Dar Sam Gamgee, dragul meu hobbit înțelept — da, da, cel mai drag hobbit ești tu, Sam, pentru mine, prieten între prieteni — nu cred că are vreun rost să ne gândim ce-o să facem după aia. *Să ne facem treaba*, cum zici tu! Cine știe ce-o să urmeze? Dacă Inelul, acel Unu, va sfârși în flăcări și noi o să fim prin preajmă? Te-ntreb, atunci, Sam, o să mai avem vreodată nevoie de pâine? Nu cred. Tot ce putem face e să ne oblojim mădularele, ca să ne ducă până la Muntele Osândeii. Încep să mă-ndoiesc chiar și de asta.

Sam dădu din cap fără să scoată o vorbă. Îi luă mâna stăpânului său și se aplecă asupra ei. Nu i-o sărută, deși i-o udă de lacrimi. Apoi întoarse capul și se șterse la nas cu mâneca. Se ridică și începu să tropăie de colo-colo, încercând să fluiera. Întrebă printre suspine: „Unde-o fi creatura aia afurisită?”

De fapt, nu trecu mult și Gollum se întoarse; dar veni așa furișat, încât nu-l auziră decât când apărură în fața lor. Era plin de tină pe degete și pe față. Mesteca încă și-i curgeau balele. Ce-o fi molfăit, n-aveau nici un chef să-l întrebe. „Viermi, gândaci sau cine știe ce scârboșenie de prin văgăuni”, își zise Sam. „Brrr! Creatură scârboasă! Amărâtu!”

Gollum nu le spuse nimic până nu-și potoli setea și nu se spală în pârâu. Apoi veni spre ei, lingându-se pe buze.

— Acu-i mai bine, zise el. Ne-am odihnit? Suntem gata de drum? Drăgălașii hobbiți, ce frumos dormeau! Acu' vă-ncredeți în Smeagol? Foarte, foarte bine!

Următoarea parte a călătoriei lor fu la fel cu cea de până atunci. Pe măsură ce înaintau prin făgaș, acesta era tot mai puțin adânc și panta mai lină. Pe jos începu să apară pământul și, încet-încet, pereții se preschimbară în niște biete maluri. Pârâul se unduia acum șerpuitor. Noaptea era pe sfârșite, dar luna și stelele erau învăluite de nori, așa că-și dădură seama că se crăpa de ziuă doar după lumina cenușie care se răspândea ușor înjur. Ajunseră la capătul pârâului la ceasul înghețat din zori. Malurile se schimbară în niște movile năpădite de mușchi. Apa se rostogolea clipocind peste ultimul prag de piatră fărâmicioasă, într-o mocirlă cafenie, și se făcea nevăzută. Deși nu bătea vântul, trestiele uscate foșneau răsunător.

În lumina sărăcăcioasă, se întindeau pe ambele părți, la miazăzi și la răsărit, smârcuri și mlaștini nesfârșite. Din băltoacele întunecate și clocotitoare se înălțau rotocoale de ceață ca fumul. Duhoarea lor înecăcioasă încremenise în aer. În

depărtare, acum către miazăzi, se deslușeau pereții muntoși ai Mordorului, ca o barieră de nori zdrențuiți plutind peste o mare primejdioasă de ceață.

Hobbiții erau acum cu totul la mâna lui Gollum. Nu știau și nici nu erau în stare să-și dea seama în lumina aceea cețoasă că erau, de fapt, abia pe la hotarele de miazănoapte ale smârcurilor, pe câtă vreme grosul se întindea la miazăzi de ei. Dacă ar fi cunoscut ținutul, ar fi putut să-și îndrepte puțin pașii spre răsărit și să facă un ocol pe drum bătătorit, până în câmpia stearpă din Dagorlad de dinaintea porților Mordorului. Nu că ar fi fost vreo mare nădejde dacă ar fi luat-o pe-acolo. Pe câmpia aceea pietroasă nu exista nici un adăpost și era străbătută de drumurile principale ale orcilor și-ale oștenilor vrăjmași. Nici măcar mantiile din Lorien nu i-ar fi putut ascunde.

— Și-acum, Smeagol, pe unde-o luăm? întrebă Frodo. Chiar trebuie să trecem peste smârcurile astea puturoase?

— Ba deloc, ba deloc, răspunse Gollum. Nu-i nevoie, dacă hobbiții vor să ajungă la munții înnegurați și să-l vadă cât mai curând pe *el*. Ne întoarcem un pic și ocolim.

Brațul lui descărnat flutură de la miazănoapte, la răsărit.

— Și puteți s-ajungeți, pe drum rece și pietros, chiar la porțile tărâmului *lui*. Mulți dintre oamenii *lui* vor fi acolo, așteptând musafiri, gata să-i ducă cu dragă inimă drept la *el*. Da, da! Ochiul lui veghează drumul acela tot timpul. Acolo l-au prins cândva, demult, și pe Smeagol, adăugă Gollum, cutremurându-se. Dar de-atunci, Smeagol s-a folosit mai bine de ochi, da, da! Mi-am folosit ochii, picioarele și nasul. Știu și alte căi. Mai grele, mai anevoioase, dar mai bune, dacă vrem ca *el* să nu ne vadă. Urmați-l pe Smeagol! El știe să vă călăuzească peste smârcuri, prin cețurile astea drăgălașe și dese. Urmați-l cu grijă pe Smeagol și o să treacă mult, tare mult până să pună *el* mâna pe voi. Dac-o fi să fie!

Se făcuse deja ziuă, era o dimineață mohorâtă, fără vânt, și duhorile smârcurilor pluteau groase în aer. Nici o rază de soare nu străpungea cerul jos și înnorat, iar Gollum părea nerăbdător să continue călătoria fără *zăbavă*. Așa că, după ce-și traseră un pic sufletul, porniră iar și se pierdură curând într-o lume tăcută de întuneric, ascunsă privirilor din jur, fie ele de pe colinele pe care le părăsiseră, fie din munții spre care se îndreptau. Mergeau agale, în șir, unul câte unul: Gollum, Sam, Frodo.

Acesta din urmă părea cel mai vlăguit dintre toți și, deși mergeau încet, rămânea adesea în urmă. Hobbiții își dădură seama curând că tocmai ceea ce li se păruse a fi o mlaștină era de fapt o salbă nesfârșită de băltoace, de mocirle și de cursuri de apă șerpuitoare și aproape înfundate. Cineva iscusit își putea croi o cărare sinuoasă printre ele. Gollum avea, fără doar și poate, această dibăcie și se folosea de ea cu prisosință. Își rotea capul proptit în gâtul lui subțire când într-o parte, când într-alta, pufăind și mormăind tot timpul, ca pentru sine. Din când în când ridica mâna și îi oprea, iar el o lua puțin înainte, se ghemuia și pipăia pământul cu degetele de la mâini și de la picioare sau asculta pur și simplu cu urechea la pământ.

Era tare obositor. Iarna rece și umedă hălăduia încă în ținutul ăsta uitat de lume. Singura urmă de verde era lintița ca o spumă de pe suprafețele unsuroase ale apelor mohorâte. Din ceață, răsăreau ierburi uscate și stufăriș putred, ca niște umbre zdrențuite ale verilor de mult uitate.

Pe măsură ce ziua înainta, lumina mai crescuse puțin și cețurile se ridicară, subțindu-se străvezii. Sus, deasupra putreziciunii și a aburilor ca niște miasme, se înălța soarele auriu acum în seninul ținutului pavat cu spumă amețitoare; dar acolo, jos, ei nu vedeau decât o geană de lumină nedeslușită, spălăcită, fără culoare și fără căldură. Dar chiar în fața acestei palide rămășițe, Gollum tresărea și se încrunta. Așa

că le opri călătoria, iar ei se odihniră ciuciți ca niște animale mici, hăituite, la marginea unui desiș mare, cafeniu, de stof. Era o liniște mormântală; buruienile și firele uscate de iarbă tremurau abia văzute în tresăririle mărunte ale aerului pe care ei nu le simțeau.

— Nici măcar o pasăre! făcu Sam morocănos.

— Nu, nu sunt păsări, zise Gollum. Bune, păsările! adăugă el, lingându-se pe buze. Nu-s păsări pe-aici. Sunt șerpălăi, viermălăi și-alte lighioane de baltă. Multe, multe lighioane scârboase. Dar nu-s păsări, rosti el trist.

Sam se uită la el cu dezgust.

Astfel trecu cea de-a treia zi a călătoriei lor cu Gollum. Înainte să se lungească umbrele serii în ținuturi mai fericite, porniră iar, mergând fără-ncetare, făcând doar din când în când câte un popas scurt. Și acesta nu atât ca să se odihnească, ci ca să-l ajute pe Gollum; căci acum trebuia să înainteze cu grijă mare și era uneori zăpăcit. Ajunseseră chiar în mijlocul Smârcurilor Morților și era întuneric.

Mergeau agale, ciuciți, ținându-se aproape, unul în spatele celuilalt, uitându-se cu mare grijă la fiecare mișcare a lui Gollum. Mlaștinile musteau tot mai tare de apă, apăreau bălți mari, stătătoare, printre care era tot mai greu să dai de pământ tare și unde piciorul se afunda în mocirla cleioasă. Noroc că drumeții noștri erau ușori, altfel n-ar fi reușit nici unul să treacă.

Deodată se făcu un întuneric de nepătruns; chiar și aerul părea negru și greu de respirat. Când li se iviră luminile în față, Sam se frecă la ochi: parcă ar fi luat-o razna. Întâi zări una cu coada ochiului, o sclipire palidă care se stinse; dar curând mai văzu și altele; unele ca un fum lucind întunecat, altele ca niște flăcărui cețoase, pâlپătoare ale unor lumânări nevăzute; fluturau ici și colo, ca niște cearșafuri desfășurate de mâini nevăzute. Dar nici unul dintre tovarășii săi nu scoase o vorbă. Până la urmă, Sam nu se mai abținu.

— Ce-i asta, Gollum? îl întrebă el în șoaptă. Luminile din jurul nostru. Suntem prinși în capcană? Ele cine-s?

Gollum își ridică privirile. În față i se ivise o apă întunecată și el băjbâia încolo și-ncoace, nesigur pe unde s-o ia.

— Da, sunt peste tot în jurul nostru, șopti el. Luminile amăgitoare. Luminările hoiturilor. Da, da! Nu le lua în seamă! Nu te uita! Și nu te lua după ele! Unde-i stăpânul?

Sam se uită îndărăt și văzu că Frodo rămăsese iar undeva în urmă. Nu-l zări. Se întoarse vreo câțiva pași în întuneric, fără să cuteze să se depărteze prea mult sau să-l cheme șoptit și răgușit. Deodată se izbi de Frodo, care stătea în picioare pierdut în gânduri, uitându-se la luminile acelea palide. Brațele îi atârnavu țepene pe lângă trup; de pe ele picurau apă și nămol.

— Haideți, domnu' Frodo, zise Sam. Nu vă mai uitați la ele! Gollum zice că nu avem voie. Haideți să ne ținem de el și să scăpăm odată de locul ăsta blestemat. Dac-om putea.

— Bine, zise Frodo, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis. Vin. Du-te înainte!

Sam se întoarse grăbit, dar se împiedică de o rădăcină bătrână sau de un smoc de iarbă. Se prăbuși și se ridică anevoie în mâinile care i se afundară adânc în mocirlă, gata-gata să cadă cu fața în mълul acela negru. Se auzi un șuiurat slab și îl izbi un miros urât; luminile pâlپăiau, dansau și se roteau. O clipă, apa de sub ochii lui păru o fereastră din sticlă întunecată prin care putea să privească, își trase mâinile din mъл și țâșni îndărăt, țipând.

— În apă sunt morți! Chipuri de morți, rosti el înspăimântat. Chipuri de morți! Gollum izbucni în răs.

— Smârcurile Morților; da, da! Așa se numesc, cotcodăci el. Nu trebuie să te uiți la ele câtă vreme sunt aprinse luminile.

— Cine sunt? Și ce sunt? întrebă Sam, întorcându-se cutremurat către Frodo, care era acum în spatele lui.

— Nu știu, răspuse Frodo cu un glas ca-n vis. Dar i-am văzut și eu; în bălți, când s-au aprins luminile. Zac în toate bălțile, cu chipurile palide, foarte adânc în apă. I-am văzut: sunt mândri și bălai, cu părul de argint plin de alge. Dar sunt cu toții cărunți, morți, putreziți. Și răspândesc o lumină urâtă, cumplită.

Frodo își ascunse chipul în mâini.

— Nu știu cine sunt, dar mi s-a părut că văd oameni și elfi, alături de orci.

— Da, da, zise Gollum. Toți morți, toți putrezi. Și elfii, și oamenii, și orcii. Smârcurile Morților. A fost aici, demult, o bătălie, da, așa i-au spus lui Smeagol când era tânăr, când eram tânăr, înainte de venirea Neprețuitului. A fost o bătălie măreață. Oameni înalți, elfi îngrozitori și orci țipători. Au luptat zile, luni întregi pe câmpie, la Porțile Negre. Dar Smârcurile s-au lășit de-atunci și-au înghițit mormintele; se-ntind întruna, întruna.

— Dar asta se-ntâmpla tare demult, zise Sam. Morții n-au cum să fie acolo în carne și oase! Stăruie cumva vreo vrajă diavolească prin Tărâmul Negru?

— Cine știe? Smeagol habar n-are, îi răspuse Gollum. Nu poți s-ajungi la ei, să-i atingi. Am încercat odată; dar n-ai cum să ajungi la ei. Da, da, am încercat odată, neprețuitule. Am încercat odată; dar n-ai cum să ajungi la ei. Or fi doar forme de văzut, nu de atins. Nu, Neprețuitule. Toți sunt morți.

Sam se uită încruntat la el și se cutremură, bănuind de ce încercase Smeagol să-i atingă.

— Eu unul nu vreau să-i văd, zise el. Niciodată! N-ar fi mai bine să plecăm mai departe, să ne depărtăm?

— Ba da, ba da, zise Gollum. Dar încet, foarte încet. Și cu mare băgare de seamă! Altfel hobbiții au să coboare și ei la morți și-or să lumineze ca niște lumânări. Urmați-l pe Smeagol! Nu vă mai uitați la lumini!

Se strecură spre dreapta, căutând o potecă în jurul mlaștinii. Îl urma ră îndeproape ghemuiți, mergând adeseori pe brânci, la fel ca el.

„Trei Gollum mititei într-un șir vom fi, dacă o mai ținem mult așa”, își zise Sam.

Până la urmă ajunseră la capătul mlaștinii negre și o trecură primejdios, târându-se sau sărind din insuliță în insuliță înșelătoare. Adesea se împotmoleau, clătînându-se sau căzând în mâini în apele infecte ca într-o hazna, până fură înnămoliți din cap până-n picioare și li se umplură nările cu duhoare.

Era noaptea târziu când, până la urmă, ajunseră iar pe pământ tare. Gollum sâsâi și își murmură în barbă, dar se părea că era mulțumit: printr-un mister, un amestec al simțirilor, al mirosurilor și printr-o memorie ciudată a formelor în întuneric, păru că știa iar unde se afla și că era sigur de calea care-i stătea în față.

— Și-acum, înainte! zise el. Hobbiți drăgălași! Hobbiți curajoși! Tare, tare vlăguiți, bineînțeleș; așa și noi, cu toții, Neprețuitul meu. Dar trebuie să ne depărtăm cumva de luminile rele; da, da, trebuie!

Cu aceste cuvinte, porni iar, aproape la trap, pe ceea ce s-ar fi putut chema o uliță lungă prin stufărișul înalt, iar ei îl urma ră șontâc-șontâc, cât putură de repede. Dar nu peste mult se opri brusc, amușinând șovăitor aerul și sâsâind de parcă l-ar fi tulburat sau i-ar fi displăcut iar ceva.

— Ce este? mormăi Sam, citind greșit semnele. De ce amușini? Eu abia mai pot să răsufli, ținându-mă de nas în duhoarea asta. Tu miroși urât; și stăpânul, la fel. Tot locul ăsta pute.

— Da, da, și Sam pute! făcu Gollum. Bietul Smeagol trage mirosul în nări, dar Smeagol cel bun îl suportă. Îl ajută pe stăpân. Dar n-are-a face. Aerul se mișcă, vine schimbarea. Smeagol se miră; el nu e fericit.

Porni iar, dar era tot mai neliniștit și, din când în când, se înălța cât putea, ițindu-și gâtul spre răsărit și spre miazăzi. O vreme, hobbiții nu auziră și nu simțiră ce-l neliniștea. Apoi, deodată, se opriră toți trei trăgând aer în nări și ascultând. Lui Frodo și lui Sam li se păru că aud în depărtare un vaier lung, ascuțit, subțire și plin de cruzime. Se cutremurară. În aceeași clipă simțiră aerul agitându-se și răcindu-se brusc. În vreme ce stăteau cu urechile ascuțite, auziră un fâșâit care venea de departe. Luminile cețoase tremurară, pâliră și se stinseră. Gollum nu se mișca. Stătea în picioare, tremurând și bolborosind, până ce vântul ajunse la ei șuierând și mârâind peste mlaștini. Noaptea nu mai era atât de întunecată, se luminase îndeajuns ca să vadă sau, mai bine zis, să întrezărească fuioarele de ceață fără formă care se unduiau și se răsuceau, în vreme ce treceau peste ei. Când își ridicară privirile, văzură cum se destrămau și se împrăștiau norii; apoi sus, la miazăzi, se arătă luna scânteietoare, plutind cum îi era obiceiul. La vederea ei, inimile hobbiților se umplură de bucurie, dar Gollum se chirci bombănind și înjurând Fața Albă. Atunci, uitându-se lung la cer și inspirând adânc aerul proaspăt, Frodo și Sam îl zăriră venind: un nor mic, care venea în zbor dinspre colinele blestemate; o umbră neagră, desprinsă din Mordor; o piazărea înaripată. Trecu fulgerător prin fața lunii și o luă țipând îngrozitor către apus, mai iute ca vântul.

Căzură cu fața în jos și se târâră înspăimântați, fără să țină seama de răceala pământului. Dar umbra spaimei se roti și se întoarse, trecând de data aceasta ceva mai jos, deasupra lor, împrăștiind duhoarea smârcurilor cu aripile lui înfiorătoare. Apoi se făcu nevăzută către Mordor cu iuțeala mâniei lui Sauron; și îndărătul ei vântul se depărta vuind, lăsând Smârcurile Morților pustii și întunecate. Pustiul gol, cât vedeai cu ochii, până la amenințarea depărtată a munților, era pătat de razele slabe ale lunii.

Frodo și Sam se ridicară frecându-se la ochi, ca niște copii care se trezesc dintr-un vis urât și văd că lumea e încă scufundată în noaptea prietenoasă. Dar Gollum rămăsese întins la pământ ca trăsnit. Îl ridicară cu greutate și o vreme nu vru să-și înalțe privirile. Se sprijini în față pe coate, acoperindu-și ceafa cu mâinile lui mari și late.

— Duhuri! schelălăi el. Duhuri cu aripi! Neprețuitul este stăpânul lor. Ei văd totul, totul. Nimic nu li se poate ascunde. Blestemată fie Fața Albă! Și-i spun *lui* totul. *El* vede, *el* știe. Ah, *gollum, gollum, gollum!*

Nu se mai sculă de jos și nu mai făcu nici o mișcare până când nu apuse luna departe, dincolo de Toi Brandir.

Din clipa aceea, lui Sam i se păru iar că în Gollum se petrecuse o schimbare. Era mai lingușitor și, chipurile, prietenos; dar Sam îi prinse de câteva ori niște sclipiri ciudate în ochi, mai cu seamă când își îndrepta privirile spre Frodo. Și se întorcea tot mai mult la vechiul lui fel de-a vorbi. Sam mai avea o spaimă care îl frământa tot mai mult. Frodo părea fără vlagă, aproape secătuit. Nu spunea nimic; de fapt, abia mai putea vorbi. Nu se plângea, pășea ca o ființă care purta o povară a cărei greutate creștea întruna. Și își târa picioarele tot mai anevoie, așa încât Sam era adesea nevoit să-l roage pe Gollum să aștepte și să nu-l lase pe stăpânul lui în urmă.

Adevărul era că Frodo simțea Inelul îngreunându-se, pe lanțul din jurul gâtului, tot mai mult, cu fiecare pas către porțile Mordorului. Povara lui îl trăgea tot mai tare la pământ. Dar ceea ce-l tulbura cu adevărat era Ochiul: așa îi zicea el în sine. Gândul la el îl făcea să se ghemuiască în timp ce mergea, mai mult decât greutatea Inelului.

Ochiul — simțământul acela oribil, tot mai puternic, al existenței unei voințe potrivnice, care se străduia din răsuputeri să străbată umbrele norilor, pământul și carnea ca să te vadă, să te străpungă cu privirea sa înspăimântătoare, goală, nemiloasă. Vălurile care te apărau de el ajunseseră atât de subțiri, atât de firave! Frodo știa acum unde se aflau cuibul și inima acelei voințe, la fel de sigur ca omul care îți putea spune cu ochii închiși unde era soarele. Își dădea seama limpede de ele, le simțea forța în creier.

Pesemne că Gollum simțea cam același lucru. Dar hobbiții n-aveau cum să știe ce se petrecea în sufletul lui sfâșiat între apăsarea Ochiului, pofta de Inelul atât de aproape de el și făgăduiala smulsă sub spaima fierului rece. Frodo nici măcar nu se gândea la asta. Sam era îngrijorat mai ales de starea stăpânului său, fără să dea mare însemnătate norului întunecat care i se așternuse chiar pe suflet. Îl pusese acum pe Frodo să meargă în fața lui, veghindu-i fiecare mișcare, sprijinindu-l de câte ori se clătina și încercând să-l îmbărbăteze cu vorbe nemeșteșugite.

Când, în sfârșit, se făcu ziuă, hobbiții fură mirați de cât de mult se apropiaseră de munții piezoși. Aerul era acum mai limpede și mai rece și, deși încă departe, zidurile Mordorului nu mai erau doar o amenințare în zare, ci li se înfățișară ca niște turnuri negre, încruntându-se peste un pustiu fără speranță. Smârcurile se sfârșeau în întinderi de turbă seacă și de nămol uscat și crăpat. Dinaintea lor pământul urca în povârnișuri line, pustii și necruțătoare către deșertul care se întindea la poarta lui Sauron.

Cât mai ținu lumina aceea cenușie, statură cuibăriți sub un bolovan înnegrit, ca viermii, ca nu cumva să treacă groaza aceea înaripată și să-i cerceteze cu ochii ei plini de cruzime. Amintirea acelei călătorii era umbra spaimei din ce în ce mai puternice în care mintea nu găsea nici un punct de sprijin. Bâjbăiră anevoie încă două nopți prin ținutul acesta obositor, fără poteci. Aerul li se păru mai aspru, plin de o duhoare amară, care le tăia respirația și le usca gura.

În sfârșit, în a cincea dimineață de când porniseră la drum cu Gollum, făcură iar popas. Dinaintea lor, munții uriași se înălțau întunecați în lumina zorilor, până la nori. La poalele lor, la mai puțin de douăsprezece mile depărtare, se zăreau ziduri uriașe de întărire și coline răpoase. Frodo privi îngrozit înjur. Cât de cumplite fuseseră Smârcurile Morților și întinderile sterpe ale pământurilor nimănu, nici nu stăteau alături de scârbavnicul ținut care se dezvăluia acum încet-încet ochilor lui mijiți. În mlaștinile cu chipuri moarte mai era cu puțință să apară măcar o stafie a primăverii înverzite; dar aici nici primăvara, nici vara n-aveau să se ivească vreodată. Nimic nu avea viață, nici măcar umflăturile leproase care se hrăneau cu putreziciunea.

Bălțile înecăcioase erau înfundate de cenușă și de mълuri care se scurgeau scârbavnice, albe și verzui, de parcă munții ar fi scuipat scârna din măruntaiele lor peste ținuturile din împrejurimi. În lumina slabă se arătau încet-încet movile înalte de pietre zdrobite și pline de praf, conuri uriașe de pământ ars și pătat de venin înșiruite nesfârșit, ca un cimitir al rușinii.

Ajunseseră la pustiu care se întindea dinaintea Mordorului: mărturia durabilă a trudei crâncene pe care aveau s-o îndure sclavii săi atunci când avea să li se spulbere orice nădejde; un tărâm mânjit, bolnav fără scăpare, asta dacă marea cea mare n-avea să pătrundă vreodată pe-acolo, ca să-l spele până la uitare.

— Mi-e greață, zise Sam.

Frodo nu scoase nici un cuvânt. Rămaseră acolo un timp, ca niște oameni căznindu-se să lupte cu somnul plin de vise rele, deși știau prea bine că nu pot să ajungă la zori fără să treacă mai întâi prin beznă. Lumina devenea tot mai mare, mai puternică. Puțurile bolboroseau iar movilele otrăvite se înălțau cumplite și deslușite.

Soarele ajunsese sus, printre nori și zdrențe de fum, dar până și el era pătat. Hobbiții nu simțiră bucuria luminii, părea neprietenosă, îi dezvăluia în toată neputința lor — stafii mici, care rățăceau scâncind printre grămezile de cenușă ale Seniorului Întunecimii.

Prea vlăguiti fiind să meargă mai departe, căutară un loc unde să se odihnească. Șezură o vreme fără să scoată o vorbă, la umbra unei movile de zgură care fumega. Dar se înecară și simțiră că se sufocau. Gollum fu primul care se ridică, înjurând și scuișând. Se depărta în patru labe, fără să le spună hobbiților vreun cuvânt, fără să le-arunce-o privire. Frodo și Sam se târâră după el până ajunseră la o adâncitură largă, aproape ca un cerc, cu malul mai ridicat înspre apus. Era rece și fără viață și la fund se zărea o rămășiță de mâl uleios, în mai multe culori. Se ghemuiră în această groapă a răului, nădăjduind să scape în bezna ei de cercetarea Ochiului.

Ziua trecu anevoie. Îi chinuia o sete nesfârșită, dar nu băură decât câteva picături din sticlele pe care le umpluseră ultima dată în pârâul din făgaș. Ce depărtat, ce frumos și liniștit li se părea acum locul acela! Hobbiții făcură pe rând de pază. La început, nici unul nu putu să doarmă, de obosiți ce erau; dar când soarele începu să coboare în zare, ascunzându-se în norii molcomi, Sam ațipi. Era rândul lui Frodo să stea de strajă. Se întinse pe povârnișul gropii, dar asta nu-l ușura de simțământul că era apăsător de o mare povară. Își aruncă privirile spre cerul brăzdat de fum și zări umbre ciudate, forme călătoare întunecate și chipuri din trecut. Nu mai știa câte ceasuri erau, rătăcind între vis și trezie până când uitarea îl copleși cu totul.

Deodată, Sam se trezi, căci i se păru că aude chemarea stăpânului. Era seară. Frodo n-avea cum să-l strige, pentru că adormise și alunecase până aproape de fundul gropii. Gollum era lângă el. O clipă, lui Sam i se păru că voia să-l scoale pe Frodo. Apoi văzu că nu era așa. Gollum vorbea cu sine. Smeagol stătea de vorbă cu cine știe ce alt gând care avea același glas, ceva mai schelălăit și mai sâsâit. În timp ce vorbea, ochii i se colorau ba în alburii, ba în verzui.

— Smeagol a făgăduit, zicea primul gând.

— Da, da, neprețuitul meu, veni răspunsul, am făgăduit să ne salvăm Neprețuitul, nu să-l lăsăm să cadă în mâinile *lui*. Niciodată! Dar ei se apropie de *el*, nu, pas cu pas. Ce-o fi având de gând hobbitul? Ne întrebăm, da, ne tot întrebăm.

— Nu știu. N-am nici o putere. Stăpânul îl ține. Smeagol a făgăduit să-l ajute pe stăpân.

— Da, da, să-l ajute pe stăpân; pe stăpânul Neprețuitului. Dar, dac-am fi noi stăpânii, atunci ne-am fi ajutat noi pe noi, da. Și nici nu ne-am fi încălcat făgăduiala.

— Dar Smeagol a zis c-o să fie bun, foarte, foarte bun. Drăguț hobbitul! L-a dezlegat pe Smeagol de picior. Vorbește frumos cu mine.

— Foarte, foarte buni, ha, neprețuitul meu? Să fim buni, buni ca peștele ăla dulce; dar cu noi. A, bineînțeles, fără să-i facem rău micuțului hobbit. În nici un caz!

— Dar Neprețuitul se ține de cuvânt, protestă glasul lui Smeagol.

— Atunci ia-l, spuse gândul, și ține-l la noi. Atunci o să fim stăpân, *gollum*. Fă-l pe celălalt hobbit, pe ăla urâcios și bănuitor, să se târască, da, *gollum*!

— Dar nu și pe cel cumsecade, nu-i așa?

— O, nu, dacă asta nu ne face plăcere. Și totuși, e și el un Baggins, neprețuitul meu; da, da, un Baggins. Un Baggins l-a furat. L-a găsit și n-a zis nimic, nimic. Noi îi urâm pe toți Bagginșii.

— Nu și pe ăsta.

— Ba da, pe toți Bagginșii. Pe toți cei care îl țin pe Neprețuit. Trebuie să punem mâna pe el!

— Dar El o să vadă, El o să știe! O să ni-l ia!

— El vede. El știe. Ne-a auzit cum am făcut făgăduielile alea prostești împotriva... împotriva poruncilor Lui. Da! Trebuie luat. Duhurile caută. Trebuie luat.

— Nu pentru El!

— Nu, drăguțule. Vezi tu, neprețuitule, dacă punem mâna pe Inel, putem scăpa chiar și de El, nu? S-ar putea să ajungem puternici, mai puternici chiar decât Duhurile. Seniorul Smeagol? Gollum cel Mare? *El*, Gollum! Să mănânce pește în fiecare zi, de trei ori pe zi, pește proaspăt din mare. Cel mai Neprețuit Gollum! Trebuie luat. Îl vrem, îl vrem, îl vrem!

— Dar sunt doi. Or să se scoale iute și-or să ne omoare, scânci Smeagol cu un ultim efort. Nu acum. Nu încă.

— Noi îl vrem! Dar...

Aici făcu o pauză lungă, ca și cum i-ar fi venit în minte un alt gând.

— Nu încă... Poate așa e, nu încă. Poate ne-ajută ea. Da, da! Poate ne-ajută ea.

— Nu, nu! Nu așa! se văicări Smeagol.

— Da, da! Îl vrem! Îl vrem!

De câte ori vorbea cel de-al doilea gând, mâna lungă a lui Gollum se strecura pipăind încetișor spre Frodo, iar când vorbea Smeagol, se trăgea brusc. Până la urmă, arătarea își întinse brațele amândouă, cu degetele îndoite și fremătătoare, ca niște gheare, către gâtul hobbitului.

Sam nu mișcase, uluit de această vorbărie, cercetând însă pe sub pleoapele întredeschise fiecare mișcare a lui Gollum. Până atunci în felul său simplu de a gândi crezuse că primejdia cea mai mare la care se puteau aștepta era foamea, dorința arătării de a mânca hobbiți. Acum își dădu seama că nu era așa; Gollum simțea chemarea îngrozitoare a Inelului. Bineînțeles, Seniorul Întunecimii era *El*; dar Sam se întreba cine-o fi *Ea*. Presupuse că era una dintre prietenele răutăcioase pe care și le făcuse amărâțul asta prin rătăcirile sale. Apoi lăsă gândurile astea, pentru că lucrurile merseseră mult prea departe și deveneau primejdioase. Își simțea mădularele grele, dar făcu un efort și se ridică. Ceva îi spunea să aibă grijă și să nu se dea de gol că trăsese cu urechea la discuție. Oftă zgomotos și căscă de-i trosniră fălcile.

— Cât e ceasul? zise el somnoros.

Gollum sâsâi prelung, printre dinți. Rămase o clipă nemișcat, încordat și amenințător; apoi se prăbuși în patru labe și începu să se cațere pe povârniș.

— Cumsecade hobbiți! Sam cumsecade! făcu el. Somnoroși, da, somnoroși! Ați lăsat pe bunul Smeagol să păzească! Da' se lasă întunericul. E timpul să plecăm.

„Da, e timpul, își zise Sam. Dar e timpul să ne și despărțim.” Chiar atunci îi trecu prin minte că Gollum era la fel de primejdios fie că-l țineau lângă ei, fie că-i dădeau drumul. „Blestemat să fie! Mai bine se sufoca!” bombăni el pentru sine.

Coborî și îl trezi pe stăpânul lui.

Ciudat, Frodo se simțea înviorat. Visase. Umbra întunecată de pe tărâmul acesta bolnav se făcuse nevăzută și îi apăruse o imagine plăcută. Nu-i mai rămăsese nimic în minte, totuși, datorită ei avea inima ușoară și era vesel. Povara îi părea mai ușoară. Gollum îl întâmpină gudurându-se ca un cățel. Gâfâia și sporovăia, trosnindu-și degetele lungi și lingușindu-se pe lângă genunchii lui Frodo. Acesta îi zâmbi.

— Hai, făcu el. Până acum ne-ai călăuzit bine și în credință. E ultima parte a călătoriei. Du-ne până la Poartă și de-acolo n-am să-ți mai cer să mergi mai departe. Du-ne la Poartă și poți pleca unde poțezi... numai la vrăjmașii noștri nu.

— La Poartă? schelălăi Gollum, prefăcându-se uluit și înspăimântat. La Poartă, zice stăpânul? Da, așa zice. Iar bunul Smeagol face ce zice el. O, da! Dar poate c-o să vedem când ne-om apropia, o să vedem noi atunci! N-o să fie plăcut deloc. O, nu!

O, nu!

— Hai, mergi! îi porunci Sam. Să pornim odată!

Se cățărara și ieșiră din groapă în timp ce cădea întunericul și își croiră drum agale pe tărâmul acela mort. Nu trecu mult și simțiră aceeași spaimă nelămurită pe care o încercaseră înainte să treacă făptura înaripată peste mlaștini. Se opriră și se ghemuiră pe pământul rău mirositor; dar nu văzură nimic pe cerul mohorât al serii și curând amenințarea trecu sus de tot pe deasupra, plecată pesemne cu mare iuțeață din Barad-dur. După o vreme, Gollum se ridică și începu iar să se târască, mormăind și tremurând. La o oră după miezul nopții, spaima se abătu pentru a treia oară asupra lor, dar acum părea ceva mai depărtată, ca și cum ar fi trecut mult deasupra nourilor, repezindu-se cu mare iuțeață spre Apus. Totuși, Gollum încremenise de frică și era convins că erau vânați și că se știa de venirea lor.

— De trei ori, bâigui el. Ne-a amenințat de trei ori. Ne-au simțit aici, au simțit Neprețuitul. Neprețuitul e stăpânul lor. N-avem cum să mai mergem pe drumul ăsta! Nu, n-are nici un rost!

Degeaba încercară să-l înduplece și să-i vorbească frumos. Până când Frodo nu i porunci, rățoindu-se la el, și nu puse mâna pe mânerul spadei, Gollum nu vru în ruptul capului să se mai scoale. Abia atunci se ridică mârâind și-o porni în fața lor, ca un câine bătut.

Astfel străbătură, șontâc-șontâc, noaptea; și până la venirea unei noi zile de spaimă, meraseră în liniște, cu capetele plecate, fără să vadă și fără să audă nimic, în afară de vântul care le șuiera pe la urechi.

III Poarta Neagră e închisă!

Înainte să se arate zorile zilei următoare, călătoria lor spre Mordor luă sfârșit. Smârcurile și pustiurile rămăseseră îndărăt. Dinaintea lor munții uriași își ițeau capetele amenințătoare și întunecate pe cerul alburui.

La apus de Mordor se înșiruiă mohorâtele creste Ephel Duath, Munții Umbrei, iar la miazănoapte piscurile frânte și masivul sterp Ered Lithui, de culoarea cenușii. Dar pe măsură ce aceste șiruri muntoase se apropiau unul de altul — căci nu erau altceva decât niște părți ale aceluiași zid uriaș împrejurul câmpiilor îndoliate Lithlad și Gorgoroth și al amarei mări lăuntrice Nurnen, din mijlocul lor — își întindeau brațe lungi către miazănoapte; iar între aceste brațe se afla un defileu adânc. Acesta era Cirith Gorgor, Trecătoarea Bântuită, intrarea pe tărâmul Dușmanului. De-o parte și de alta a ei se plecau stânci înalte, și din gurile sale țâșneau două dealuri abrupte, negre și golașe. Pe ele se înălțau Colții Mordorului, două turnuri solide și înalte. Fuseseră durate în zilele de demult, de Oamenii din Gondor pe când erau mândri și puternici, după răsturnarea și fuga lui Sauron, ca să nu se mai întoarcă pe vechiul lui tărâm. Dar forțele Gondorului slăbiseră și oamenii închiseseră ochii, așa că turnurile rămăseseră ani de zile goale. Apoi Sauron s-a întors. Atunci turnurile de pază care căzuseră în paragină au fost drese, umplute cu arme și păzite cu cea mai mare grijă, fără încetare. Aveau fațada de piatră, cu ferestre întunecate, tăiate adânc îndreptate spre miazănoapte, răsărit și apus. Și la fiecare fereastră erau o mulțime de ochi neobosiți.

De-a curmezișul intrării în trecătoare, Seniorul Întunecimii construisese, din stâncă în stâncă, o întăritură de piatră unde nu se afla decât o singură poartă de fier. Pe meterezele sale umblau străjeri zi și noapte. La poalele colinelor, de-o parte și de alta, stânca era pătrunsă de sute de peșteri și de galerii de vierme; acolo mișunau o mulțime de orci, gata la orice semnal să țâșnească afară, ca niște furnici negre care

merg la război. Nimeni nu putea să treacă de Colții din Mordor fără să le simtă mușcătura, dacă nu era chemat de Sauron sau dacă nu știa vorbele tainice, menite să deschidă poarta neagră, Morannon, către ținutul său.

Cei doi hobbiți se uitară la turnuri și la zid cu disperare. Chiar de la depărtare, văzură în lumina slabă mișcările străjerilor negri pe zid și santinelele din fața porții. Stăteau întinși și se uitau peste marginile unei adâncituri de piatră din umbra lăsată de întăritura cea mai de miazănoapte din Ephel Diiath. La nici două sute de pași de locul unde se ascundeau, trecu o cioară tăind aerul greu cu aripile, drept spre vârful negru al celui mai apropiat dintre turnuri. Deasupra lui se vălătucea un fumuşor, ca și cum jos, pe deal, ar fi mocnit un foc.

Veni ziua, iar soarele dospit clipi asupra culmilor Ered Lithui, lipsite de viață. Atunci se auzi deodată țipătul goarnelor cu gâtlejul de alamă; răsunau din turnurile de strajă și din ascunzișurile din colinele de departe; dar adânc și prevestitor de rele răsunară cornurile puternice și tobele din Barad-dur, iar ecourile lor străbătură pustiul, începuse o nouă și îngrozitoare zi de spaimă și de trudă în Mordor; și străjile de noapte fură chemate în pivnițele și lăcașurile lor adânci, iar străjile de zi, cu ochi răi și sângeroși, mășăluiau către posturile lor. Oțelul luci crunt pe creneluri.

— Ei, am ajuns! zise Sam. Iată Poarta; și mi se pare că pîn' aici ne-a fost! Pe legea mea, ce i-ar mai ieși din gură Unchiașului, dacă m-ar vedea acum! De câte ori nu mi-a spus c-o s-o sfârșesc rău, dacă nu-mi văd de treabă. Chiar așa! Da' nu cred să-l mai văd pe jupânul ăsta vreodată. Din păcate, n-o să mai aibă când să se bată cu pumnii în piept; „Ți-am zis eu, Sam”. L-aș lăsa să mă toace la cap până n-ar mai putea, numa' să-i mai văd moaca aia bătrână. Dar nu-ar trebui întâi o scaldătoare zdravănă, ca să mă mai recunoască. Oare n-ar fi mai bine să ne-ntrebăm acum, pe ce drum s-o luăm? N-avem cum merge mai departe, decât dacă i-om ruga pe orci să ne călăuzească.

— Nu, nu, făcu Gollum. N-are nici un rost. Nu putem merge mai departe. Așa a zis Smeagol: mergem până la Poartă și-apoi om vedea. Și-acum vedem. O, da, neprețuitul meu, vedem. Smeagol știa că hobbiții nu pot să meargă pe-aici. O, da, Smeagol știa.

— Atunci de ce nevoia ne-ai adus aici? zise Sam, neavând nici un chef să fie drept sau cu minte.

— Stăpânul a zis așa. Stăpânul zice: „Du-ne la Poartă”. Și bunul Smeagol așa face. Așa a zis stăpânul, stăpânul e înțelept.

— Am zis, interveni Frodo.

Chipul lui era crunt și împietrit, dar hotărât. Era murdar, încercănat și vlăguit, dar nu mai stătea ghemuit și avea ochii limpezi.

— Am zis așa pentru că mi-am făgăduit să intru în Mordor și nu știu altă cale. Așa c-am s-o iau pe drumul ăsta. Nu cer nimănui să vină cu mine.

— Nu, nu, stăpâne! se văicări Gollum, lingușindu-se pe lângă el, cuprins de o mare deznădejde. N-are nici un rost pe drumul ăsta! N-are rost! Nu duce Neprețuitul la e!! O să ne mănânce pe toți, dacă o să ți-l ia. O să mănânce toată lumea. Ține-l, stăpâne, și fii bun cu Smeagol. Nu-l lăsa să ți-l ia! Sau pleacă, pleacă în locuri frumoase și dă-i-l înapoi micuțului Smeagol. Da, da, stăpâne: dă-i-l înapoi. Smeagol o să-l țină la adăpost; el o să facă mult bine, mai ales pentru hobbiții cumsecade. Hobbiții să meargă acasă. Nu vă duceți la Poartă!

— Mi s-a poruncit să mă duc în ținutul Mordor și, prin urmare, am să mă duc, zise Frodo. Dacă există o singură cale, atunci pe-acolo o voi lua-o. Ce mi-e scris în frunte mi-e pus.

Sam nu zise nimic. Îi ajungea ceea ce citea pe chipul lui Frodo. Știa că orice i-ar

spune ar fi în zadar. Și, la urma urmei, de la bun început nu avusese nici o nădejde; dar, fiind un hobbit vesel, nu avusese nevoie de nădejde, câtă vreme disperarea putuse fi amânată. Acum însă ajunseseră la sfârșitul amar. Dar se ținuse de stăpânul său tot drumul; de aceea nici n-avea de gând să se dezlipească de el. Stăpânul lui n-avea să se ducă singur în Mordor. Sam avea să meargă cu el; și, cum-necum trebuia să se descotorosească de Gollum.

Dar Gollum n-avea nici un chef ca ei să se descotorosească de el. Îngenunche la picioarele lui Frodo, frângându-și mâinile și văicărindu-se.

— Nu pe-aici, stăpâne! se rugă el. Mai e un drum. O, da, mai e unul. Alt drum mai întunecat, mai greu de găsit, mai tainic. Dar Smeagol îl știe. Lasă-l pe Smeagol să ți-l arate!

— Alt drum! zise Frodo neîncrezător, privind cercetător la Gollum.

— Da! Da! E-adevărat! Mai era un drum! Smeagol l-a aflat. Hai să mergem, să vedem dacă mai e acolo!

— Nu ne-ai spus despre el până acum.

— Nu. Stăpânul nu m-a întrebat. Stăpânul nu mi-a spus ce avea de gând. El nu-i spune bietului Smeagol. El zice: „Smeagol, du-mă la Poartă” și dup-ai, la revedere. Smeagol poate s-o ia la sănătoasa și să-i fie bine. Dar acum el zice: „Am de gând să intru în Mordor pe-aici”. Așa că lui Smeagol îi e tare frică. Nu vrea să-l piardă pe stăpânul cumsecade. Și a făgăduit, stăpânul l-a făcut să făgăduiască, să-l scape pe Neprețuit. Dar stăpânul o să-l ducă la el, drept la Mâna Neagră, dacă o s-o ia pe drumul ăsta. Așa că Smeagol o să-i salveze pe amândoi și se gândește la alt drum care-a fost odată ca niciodată. Stăpân cumsecade. Smeagol foarte bun, totdeauna-i de ajutor.

Sam se încruntă. Dacă ar fi putut să-l străpungă pe Gollum cu privirile, ar fi făcut-o cu siguranță. Sufletul îi era plin de îndoială. După cât se părea, Gollum era deznădăjduit cu adevărat și dornic să-l ajute pe Frodo. Dar lui Sam, amintindu-și că trăsesese cu urechea la sfada aceea, îi veni greu să creadă că Smeagol cel bun ieșise deasupra; în orice caz, nu glasul acela avusese ultimul cuvânt. Sam socotea că jumătățile Smeagol și Gollum (sau, cum îi numea el în gând, Hoitul și Hoțul) căzuseră deocamdată la învoială și făcuseră o alianță: nici unul nu-și dorea ca Dușmanul să pună mâna pe Inel; amândoi voiau ca Frodo să nu cadă ostatic și să-l aibă sub ochii lor cât mai mult cu puțință — măcar câtă vreme Hoitul mai putea să pună laba pe „Neprețuitul” lui. Dar Sam se îndoia c-ar mai fi vreun drum.

„Și bine că ticălosu' ăsta bătrân nu știe nici juma' din ce are stăpânul de gând să facă, își zise el. Dacă ar ști că domnu' Frodo încearcă să termine o dată pentru totdeauna cu Neprețuitul lui, pun rămașag că s-ar isca mai mare necaz! Numai că Hoțul bătrân e-așa speriat de Dușman — e sau a fost la cheremul lui, din cât îmi pare — încât mai degrabă s-ar descotorosi iute de noi decât să fie prins că ne dă o mână de ajutor, sau decât să ne lase să-i topim Neprețuitul. Cel puțin așa cred. Și nădăjduiesc că stăpânul o să chibzuiască la asta. E înțelept, n-am ce zice, dar are inima slabă, aia e. Nici un Gamgee n-are cum să-și dea seama ce-o să facă.”

Frodo nu-i răspunse lui Gollum pe dată. În timp ce mintea înceată, dar vicleană a lui Sam cântărea aceste îndoieli, el rămăsese cu ochii pironiți la stânca întunecată din Cirith Gorgor. Scobitura unde își aflaseră ei refugiu era săpată într-o colină joasă la o oarecare înălțime deasupra unei văi ca un șanț, care se întindea până la întăriturile de afară ale munților. În mijlocul văii se aflau temeliile negre ale turnului de veghe dinspre apus. În lumina dimineții, drumurile care duceau la Poarta Mordorului nu se vedeau prea limpede; erau pale, pline de praf; unul șerpuia îndărăt, către miazănoapte; altul se pierdea la răsărit, în negurile care pluteau la poalele muntelui

Ered Lithui; iar cel de-al treilea venea spre el. După ce cotea brusc în jurul turnului, intra într-un defileu strimt și trecea chiar pe dedesubtul scobiturii în care se afla el. La apus, în dreapta, ocolea pe la capătul munților și o lua spre miazăzi în întunericul adânc care năpădea toată partea de apus a Ephel Duathului; apoi se pierdea din vedere undeva, în porțiunea îngustă dintre munți și Râul cel Mare. În timp ce privea, Frodo zări pe câmpie frământare mare și mișcare. Părea că oștiri întregi mășăluiau acolo, deși câmpia era în cea mai mare parte ascunsă în aburii și miasele care se ridicau din mlaștinile și pustiurile dindărăt. Dar ici-colo se zărea scânteierea lăncilor și a coifurilor; iar dincolo de întăriturile de lângă drum se vedeau călăreți mergând în grupuri. Își aminti de vedenia de la Amon Hen, pe care o avusese cu doar câteva zile în urmă, deși acum i se păreau ani. Atunci știi că nădejdea care îi pâlpaise o clipă în inimă era zadarnică. Goarnele nu răsunaseră ca o provocare, ci în semn de salut. Nu erau oamenii din Gondor care-l atacau pe Seniorul Întunecimii, ridicându-se ca niște stafii răzbunătoare din mormintele vitejilor morți demult, ci oameni de altă rasă, din Ținuturile întinse de la Răsărit, care se adunau la porunca Marelui Senior, oștiri ce poposiseră peste noapte dinaintea Porții lui și acum mășăluiau înăuntru, ca să întărească puterea muntelui. Ca și cum și-ar fi dat brusc seama de întreaga primejdie în care se aflau — singuri în lumina crescătoare a zilei, atât de aproape de amenințarea aceea uriașă — Frodo își trase în grabă gluga cenușie și subțire peste cap și coborî în vâlcea. Apoi se întoarse către Gollum.

— Smeagol, zise el, am să-ți mai acord o dată încrederea mea. Se pare că n-am încotro și că asta-i soarta mea, să primesc ajutor de la tine când sunt la ananghie; iar soarta ta e să-mi dai ajutor mie, cel pe care l-ai urmărit cu gânduri rele. Până acum meriți toată prețuirea mea și ți-ai respectat cuvântul în credință. Zic în credință și nu mă îndoiesc, adăugă el, aruncându-i lui Sam o privire; căci am fost de două ori în puterea ta și nu ne-ai făcut nici un rău, și nici n-ai încercat să-mi iei ceea ce cauți de atâta vreme. Fie ca a treia oară să ne ajuți cel mai bine! Dar te previn, Smeagol, ești în primejdie.

— Da, da, stăpâne! încuviință Gollum. Primejdie cumplită! Lui Smeagol i se cutremură oscioarele numai când se gândește la asta, dar nu dă bir cu fugiții. Trebuie să-l ajute pe stăpânul cumsecade.

— Nu m-am gândit la primejdia care ne paște pe toți, zise Frodo. Zic doar de cea care te privește numai pe tine. Ai făgăduit jurând pe ceea ce tu numești „neprețuitul”. Ține minte! Asta te leagă, dar te face și s-o iei razna. Ai și luat-o, de altfel, când ți-ai dat nebunește în petic. „Dă-i-l înapoi lui Smeagol”, ai zis. Să nu mai spui așa ceva niciodată! Să nu-ți hrănești nădejdea aceasta, căci n-o să-l primești înapoi niciodată. Dar dorința ta îți poate juca feste și te va duce spre un sfârșit amar. Încă o dată, n-o să-l primești niciodată înapoi. Dacă n-oi avea și n-oi avea încotro, am să-mi pun neprețuitul pe deget; și știi bine că ai fost sub vraja lui, cândva, demult. Iar dacă, purtându-l, va fi să-ți poruncesc, te vei supune, chiar dacă asta ar însemna să te arunci în prăpastie sau în foc. Și, fii sigur, asta va fi porunca mea! Așa că fii cu băgare de seamă, Smeagol!

Sam se uită la stăpânul său, încuviințând, dar și cu uimire; era ceva ce nu mai văzuse în înfățișarea și nu mai auzise în glasul lui până atunci. Avusese totdeauna încredințarea că bunătatea dragului domn Frodo era mare, până la orbire. Bineînțeles, el zicea că stăpânul era cea mai înțeleaptă ființă din lume (poate în afară de bătrânul domn Bilbo și Gandalf). În felul lui, și Gollum putea să facă aceeași greșală, adică să ia bunătatea drept orbire; dar la el era de înțeles, deoarece îl cunoștea de puțină vreme. În orice caz, vorbele lui Frodo îl puseră cu botul pe labe și îl înspăimântară. Se gudura acum la pământ și din bolboroselile lui nu se înțelegea

decât „bunule stăpân”.

Frodo așteptă nerăbdător o vreme, apoi rosti, de data aceasta mai puțin sever:

— Hai, Gollum sau Smeagol, dacă vrei, vorbește-mi despre celălalt drum și arată-mi-l, dacă-l știi. Este vreo nădejde care să mă facă să-mi schimb calea pe care-am luat-o? Spune repede, căci mă grăbesc.

Dar Gollum era într-o stare jalnică și amenințarea lui Frodo îl scosese din minți. Nu era ușor să afli ceva limpede printre bălmăjelile și miorlăiturile lui, întrerupte adeseori de clipe în care se târa la pământ și îi ruga fierbinte pe amândoi să fie îndurători cu „bietul și micuțul Smeagol”. După o vreme, se mai liniști puțin și Frodo reuși să pună cap la cap ceea ce spunea: dacă urmai drumul care cotea la apus de Ephel Duath, ajungeai până la urmă la o trecătoare printr-un pâlc de arbori negri. În dreapta, era o cale care cobora la Osgiliath și la podurile peste Anduin; în mijloc, drumul ducea spre miazăzi.

— Mai departe, mai departe, zise Gollum. N-am fost niciodată pe acolo, dar se spune că la sute de leghe se vede Apa cea Mare, care nu-i niciodată liniștită. Sunt mulți pești acolo, iar păsările mănâncă peștii; frumoase păsări! Dar noi n-am fost niciodată acolo. Vai, n-am avut atâta noroc! Și mai departe sunt întinderi mari de pământ, se spune, dar Fața Galbenă e tare arzătoare acolo și rareori apar norii, iar oamenii-s cumpliti și au chipuri întunecate. Noi nu dorim să vedem ținutul ăla.

— Nu! făcu Frodo. Dar, hai, n-o lua razna! Ce poți să-mi spui de-a treia cotitură?

— O, da, da! Mai e și-al treilea drum, zise Gollum. E drumul spre stânga! Începe imediat să urce, să urce șerpuitor și iar să urce îndărăt, către tenebrele înalte. Apoi ocolește stânca neagră, o s-o vezi, o s-o vezi deodată deasupra și-o să-ți vină să intri în pământ.

— S-o văd? Ce să văd?

— Vechea fortăreață, tare veche și cumplită acum. Când era Smeagol mic, de mult, auzea povești din Miazăzi. O, da, spuneam seara o groază de povești, așezați pe malul Râului cel Mare, în ținuturile sălciiilor, pe când și Râul era mai tânăr. *Gollum, gollum!* Începu să plângă și să bombăne. Hobbiții așteptară răbdători.

— Povești de la Miazăzi, continuă Gollum, despre Oamenii înalți, cu ochi strălucitori, cu casele ca niște coline de piatră, despre coroana de-argint a regelui lor și despre Copacul Alb; povești minunate. Durau turnuri foarte înalte și unul dintre ele era alb-argintiu, iar înăuntrul lui era o piatră ca luna; împrejur se înălțau ziduri mărețe și albe. O, da, se povesteau multe despre Turnul Lunii!

— Asta trebuie să fie Minas Ithil, pe care l-a durat Isildur, fiul lui Elendil, zise Frodo. Isildur e cel care a tăiat degetul Dușmanului.

— Da, el nu are decât patru la Mâna Neagră; dar și-atâtea îi sunt de-ajuns, zise Gollum, cutremurându-se. Și ura cetatea lui Isildur.

— Da' ce nu urăște el? zise Frodo. Însă ce legătură are Turnul Lunii cu noi?

— Păi, stăpâne, acolo au fost și sunt turnul înalt și casele albe și zidul; dar acum nu-s frumoase, nu-s bune. Le-a cucerit de mult. A ajuns un loc cumplit. Călătorii se-nfioară când îl văd, se strecoară să nu fie zăriți, se feresc de umbra lui. Dar stăpânul va trebui s-o ia pe drumul ăla. Asta e calea cealaltă. Singura. Căci munții sunt mai mici acolo și vechiul drum urcă și tot urcă, până ajunge la o trecătoare întunecată în vârf și-apoi coboară și tot coboară iar, în Gorgoroth.

Glasul i se stinse într-o șoptă și se cutremură.

— Și cu ce-o să ne-ajute asta pe noi? întrebă Sam. Nu mă-ndoiesc că Dușmanul știe tot despre munții lui și că drumul ăla-i la fel de păzit ca ăsta de-aici. Turnu' nu-i pustiu, nu-i așa?

— O, nu. Nu-i pustiu, șopti Gollum. Pare gol, dar nu e. Făpturi înspăimântătoare

sălășluiesc acolo! Orci, da! Peste tot numai orci! Da' sunt și alte făpturi mai rele. Drumul urcă drept pe la umbra zidurilor și ajunge la poartă. Ei văd tot ce mișcă. Făpturile alea dinăuntru știu orice: Veghetorii Tăcuți.

— Așadar, asta e povața ta, zise Sam, să ne punem iar pe mărșăluială către miazăzi, să dăm de aceeași belea, poate mai rea ca asta când om ajunge acolo, dac-om ajunge?

— Nu, nu, nicidecum, zise Gollum. Hobbiții trebuie să vadă, trebuie să priceapă. El nu se-așteaptă la un atac de-acolo. Ochiul Lui se uită de jur împrejur, dar sunt locuri unde vede mai bine și altele unde nu vede chiar așa. Nu poate să vadă tot deodată, nu încă. Vezi, a cucerit ținutul la miazănoapte de Munții Umbrei, până la Râu și stăpânește acum toate podurile. Și crede că nimeni nu poate să ajungă la Turnul Lunii fără să se lupte la poduri sau fără bărci. Dar astea se văd și El află deîndată.

— Se pare că știi multe despre ce face și ce gândește El, zise Sam. Ați stat în ultima vreme de vorbă? Sau te-ai dat la taclale cu orcii?

— Hobbitu' nu-i cumsecade, nu-nțelege, rosti Gollum, aruncându-i lui Sam o privire mânioasă și întorcându-se spre Frodo. Sigur, Smeagol a stat de vorbă cu orcii, înainte să-l întâlnească pe stăpân; și cu mulți oameni a călătorit foarte departe. Și ce zice El acum, zic și alții. Aici, la miazănoapte e marea primejdie pentru El și pentru noi. Într-o zi, foarte curând, el o să iasă pe Poarta Neagră. Asta-i singurul drum pe unde pot veni oștirile mari. Dar jos, la apus El nu se teme. Acolo-s Veghetorii Tăcuți.

— Chiar așa, făcu Sam, ca să nu se lase mai prejos. Adică noi să ne-apropiem, să le batem la poartă și să-i întrebăm dacă nu cumva am rătăcit calea spre Mordor? Sau sunt prea tăcuți ca să ne răspundă? N-are nici o noimă! Asta o putem face și aici, să nu ne mai ostenim atâta.

— Nu glumi cu asta, șuieră Gollum. Nu-i nimic de râs. Vai, nu! Nu-i rost de veselie! N-are nici o noimă să-ncerci să intri în Mordor. Dar dacă stăpânul zice „Trebuie să mă duc” sau „Mă voi duce”, atunci nu are încotro și o să-ncerce o cale. Dar nu-i nevoie să se ducă în cetatea aceea îngrozitoare, o, nu, bineînțeles! Aici vine Smeagol și-i sare în ajutor, drăguțul de Smeagol, cu toate că nu-i spune nimeni despre ce-i vorba. Smeagol e iar de ajutor. El a găsit-o, el o știe.

— Ce-ai găsit? întrebă Frodo.

Gollum se ghemui și glasul i se stinse din nou într-o șoaptă.

— O potecuță care duce sus, în munți; și dup-aia o scară, o scară îngustă, o, da, o scară îngustă și lungă. Și pe urmă mai multe scări. Și pe urmă — aici glasul i se stinse și mai tare — un tunel; la urmă, o crăpătură mică, și o potecuță sus, deasupra trecătorii mai mari. Pe-acolo a fugit Smeagol din tenebre! Da' asta a fost acu' mulți ani. Potecuța o fi pierit; da' poate nu, poate nu.

— Nu-mi place deloc povestea asta, zise Sam. Așa cum spui, pare prea ușor. Chiar de mai e poteca, e sigur păzită. Pe atunci nu era, Gollum?

Rostind acestea, zări sau i se păru că zărește o sclipire verzuie în ochii lui Gollum. Acesta mârâi, dar nu răspunse.

— Nu e păzită? întrebă Frodo sever. Și chiar ai fugit din tenebre, Smeagol? Oare nu cumva ți s-a dat voie să pleci cu o misie? Cel puțin așa i s-a părut lui Aragorn când a dat de tine prin Smârcurile Morților, acu' câțiva ani.

— Minciună! șuieră Gollum și ochii i se umplură de răutate, auzind numele lui Aragorn. A mințit, da, da! Am scăpat cu puterile mele. Așa e, mi s-a spus să caut Neprețuitul; și-am scotocit, și-am scotocit, dar nu să-l găsesc pentru Întunecatul. Neprețuitul a fost al nostru, a fost al meu! Eu am fugit!

Frodo avu simțământul ciudat că, în privința asta, Gollum nu era departe de adevăr așa cum s-ar fi așteptat; că, într-un fel sau altul, găsise o cale de ieșire din Mordor prin propria-i viclenie. Se gândi, de asemeni, că Gollum zisese *eu* și asta, se părea, era un semn rar că rămășițele din vechea lui cinste ieșiseră pentru moment învingătoare. Dar chiar dacă Gollum putea fi crezut în această privință, Frodo nu uita că Dușmanul era viclean. Fuga putea să fi fost cu bună știință sau pusă la cale, cu voie de la Turnul Întunecimii. Gollum îi ascundea unele lucruri, era limpede asta.

— Te-ntreb din nou, zise el; drumul ăsta tainic nu e păzit?

Dar numele lui Aragorn îl aruncase pe Gollum într-o stare întunecată. Avea aerul mincinosului bănuit când spusese și el o dată-n viața lui adevărul; sau măcar în parte. Așa că nu răspunse.

— Nu e păzit? întrebă iar Frodo.

— Ba da, o fi. Nu-i nici un loc sigur în ținutul ăsta, zise Gollum ursuz. Nu-i nici un loc sigur. Dar stăpânul n-are decât să-ncerce sau să se ducă acasă. Altă cale nu-i.

Nu mai scoaseră nimic de la el. Nu știa sau nu voia să spună cum se numea locul acela primejdios sau trecătoarea înaltă.

Trecătoarea se numea Cirith Ungol și se vorbea despre ea cu multă spaimă. Pesemne că, dacă Aragorn ar fi fost cu ei, le-ar fi spus numele și tâlcul lui; iar Gandalf i-ar fi pus în gardă. Dar erau singuri. Aragorn era departe, Gandalf stătea printre ruinele Isengardului și se înfrunta cu Saruman, întârziat în acțiunile sale de trădare. Și chiar în clipa în care îi spusese lui Saruman ultimele cuvinte și *palantirul* se izbise în flăcări de treptele din Orthanc, gândul lui tot spre Frodo și spre Sam cel înțelept se îndreptase; îi căutase leghe peste leghe cu ochii minții, cu milă și nădejde.

Poate că Frodo simțise ceva fără să știe, așa cum i se întâmplase la Amon Hen, deși credea că Gandalf se prăpădise, pierise pentru totdeauna în tenebrele depărtate ale Moriei. Rămase așezat pe pământ multă vreme, tăcut, cu capul plecat, căznindu-se să-și amintească tot ce-i spusese Gandalf. Dar în legătură cu taina aceasta nu-i veni nimic în minte. Adevărul era că fuseseră lipsiți de învățătura lui Gandalf mult prea curând, pe când Tărâmul Întunecimii era încă departe. Cum se intra acolo, Gandalf nu le spusese. Pesemne că nu știa. Se încumetase odată în fortăreața Dușmanului, la miazănoapte, în Doi Guldur. Dar în Mordor, la Muntele de Foc, și în Barad-dur, fusesse oare, de când Seniorul Întunecimii se ridicase iar la putere? Frodo credea că nu. Și iată-l pe el acum, un piticuț din Comitat, un simplu hobbit de la țară, pus să găsească o cale pe care nici cei mari nu puteau sau nu îndrăzneau să meargă. Ce soartă nenorocită! Dar se învoise chiar la el acasă, într-o primăvară apusă, din anii de demult, atât de îndepărtați, încât părea o parte dintr-o povestire despre tinerețea lumii, pe când erau încă în floare Copacii de Argint și de Aur. Nenorocită taină! Pe ce drum s-o ia? Și dacă amândouă duceau spre groază și moarte, la ce bun taina asta?

Ziua se târa înainte. Se lăsă o liniște adâncă peste micul lor ascunziș cenușiu, atât de aproape de tărâmul spaimii; o liniște pe care o puteai pipăi, de parcă ar fi fost un vâl gros între ei și lumina din jur. Deasupra se înălța bolta palidă a cerului brăzdat de fuioare iuți de fum, depărtată și înaltă, abia zărită prin hăuri de aer greu, colcăind de gânduri. Nici măcar un vultur în soare nu i-ar fi văzut pe hobbiți, așa cum stăteau acolo sub povara sorții grele, fără să scoată o vorbă, fără să facă nici cea mai mică mișcare, învăluiți în mantiiile cenușii. Privirile lui s-ar fi oprit, poate, o clipă, asupra lui Gollum, o umbră firavă, prăbușită la pământ — scheletul vreunui copil deal Oamenilor de care mai atârnav niște zdrențe, cu brațele și picioarele aproape la fel de subțiri și de albe ca oasele; nici măcar o fărâmă de carne care să merite o ciuguleală.

Frodo își sprijinise fruntea de genunchi, dar Sam stătea întins pe spate cu mâinile sub cap, holbându-se pe sub glugă la cerul pustiu. Deodată i se păru că vede umbra unei păsări întunecate rotindu-se sub privirile sale, plutind, apoi rotindu-se iar. Se iviră încă două, apoi și-a patra. Abia le putea zări, dar i se părea că erau uriașe, cu aripile largi, și că zburau la mare înălțime. Își acoperi ochii și se ghemui în față. Aceeași spaimă prevestitoare o mai încercase aproape de Călăreții Negri — groaza neputincioasă care pusese stăpânire pe el, la auzul țipătului adus de vânt și la vederea umbrei asupra lunii — deși acum nu era atât de zdrobitoare și de aprigă; amenințarea părea mult mai depărtată. Dar ea exista. O simțea și Frodo. Gândirea i se frânse. Se foia și tremura, dar nu ridică privirile. Gollum se strânsese cu totul, ca un păianjen încolțit. Siluetele înaripate se rotiră și se prăbușiră iute îndărăt, spre Mordor.

Sam trase adânc aer în piept.

— Călăreții mișună iar pe sus, rosti el cu un glas răgușit și șoptit, i-am zărit. Credeți că ei ne-au văzut pe noi? Erau tare sus. Iar dacă sunt tot Călăreții Negri, nu-i așa că nu prea văd pe lumină de zi?

— Nu, pesemne că nu, zise Frodo. Dar armăsarii lor, da. Făpturile acelea înaripate pe care călăresc, văd, după cât se pare, mai bine ca orice altă vietate. Sunt ca niște corbi uriași. Urmăresc ceva; mă tem că Dușmanul veghează.

Spaima trecu, dar liniștea învăluitoare fusese risipită. O vreme se simțiseră rupți de lume, ca pe o insulă nevăzută; zăceau iar descoperiți, primejdia se întorsese. Dar Frodo nu-i vorbi nici acum lui Gollum și nici nu se hotărî ce să aleagă. Ținea ochii închiși, ca și cum ar fi visat sau ar fi fost cufundat în tot felul de trăiri și amintiri. Într-un târziu, se răsuci și se ridică în picioare, părând că era gata-gata să vorbească și să ia o hotărâre. Dar...

— La naiba! făcu el. Asta ce mai e?

O nouă spaimă puse stăpânire pe ei. Auziră zvon de cântec și strigăte răgușite. La început părură foarte depărtate, dar se apropiau din ce în ce mai mult de ei. Prin mintea lor trecu deodată același gând: înaripații aceia negri îi iscodiseră și-și trimiteau acum oștenii înarmați să pună mâna pe ei; căci iuțea slujitorilor cumpliți ai lui Sauron era neasemuită. Se ghemuiră ascultând. Glasurile și zăngănitul armelor erau foarte aproape. Frodo și Sam își scoaseră săbiuțele din teacă. Era imposibil să mai fugă.

Gollum se ridică încet și se târî ca un gândac spre marginea gropii. Se înălță cu mare, mare grijă, câte puțin, până putu să se uite printr-o crăpătură dintr-un bolovan. Rămase acolo neclintit o vreme, fără să facă nici un zgomot. Deodată glasurile începură să se stingă, până pieriră cu totul. Departe, răsună un corn pe crenelurile Morannonului. Atunci Gollum se retrase și lunecă înapoi în groapă.

— Mai mulți oameni se-ndreaptă spre Mordor, zise el cu glas scăzut. Chipuri întunecate. N-am mai văzut pân-acum asemenea oameni, nu, Smeagol n-a mai văzut așa ceva. Sunt cumpliți. Au ochii negri, părul negru, lung, și cercei de aur în urechi; da, mult aur frumos. Și unii sunt mânjiți cu roșu pe obraji și au mantii roșii; steagurile lor sunt tot roșii, la fel ca vârfurile lăncilor; au scuturi rotunde, galben cu negru, pline de țepi. Nu cumsecade; tare haini și cruzi arată oamenii ăștia! Aproape la fel de răi ca orcii și mult mai mari. Smeagol crede că sunt din Miazăzi, de dincolo de capătul Râului cel Mare; pe drumul ăla au venit. S-au dus spre Poarta Neagră; Dar s-ar putea să mai vină și alții. Vine tot mai multă lume în Mordor. Până la urmă toată suflarea o să intre acolo.

— Erau și olifanți? întrebă Sam, uitându-și spaima și vrând să afle vești despre locuri ciudate.

— Nu, olifanți nu! Ce sunt olifanții? nu se dumiri Gollum.

Sam se ridică în picioare cu mâinile la spate (așa cum făcea totdeauna când recita poezii) și începu:

Mare sunt cât un căsoi
Ca un șarpe-al meu năsoi.
Și-s ca șoarecele, murg,
Cutremur pământul când fug.
Iar când trec prin iarbă
Arborii se sfarmă.
Cu cornul la gură,
Cu urechi peste măsură,
Către miazăzi mă-ndrept,
Tropăi și deloc n-aștept întins la pământ.
Nu zac nici în mormânt.
Eu sunt olifantul mare
Mai înalt ca orișicare.
Cine-o dată mă-ntâlnește
Peste ani mă pomenește.
Și de mine n-ai să crezi
Dacă-n față nu mă vezi.
Dar sunt olifantul mare
Ce stă numai în picioare.

— Astea-s niște stihuri de la noi, din Comitat, rosti Sam după ce termină de recitat. Or fi prostii, n-or fi prostii... Da' avem și noi poveștile noastre și ne vin și nouă vești de la Miazăzi. În zilele de demult, hobbiții mai călătoreau și ei din când în când. Asta nu-nseamnă că se mai întorceau toți și nici că li se dădea întru totul crezare: nimic altceva decât niște *vești din Bree*, la fel de demne de crezare ca *bârfa din Comitat*, cum se zicea pe la noi. Da' am auzit povești despre seminția uriașă departe, în Ținuturile Soarelui. Le zicem swertingi în basmele noastre; călăresc pe olifanți, se spune, când pornesc la luptă. Swertingii își pun casele, turnurile și tot ce au pe spinările olifanților care dau cu pietre unii-ntr-alții. Așa că în clipa când ne-ai spus că s „oameni de la Miazăzi, înveșmântați în roșu și aur, mi-am zis, „Oare n-or fi și olifanți?” Căci dacă-i pe-așa, voiam și eu să-i văd, cu toată primejdia. Da' acum nu cred c-o să mai văd vreodată olifanți. Poate nici nu sunt asemenea fiare, zise el oftând.

— Nu, olifanți nu, zise Gollum iar. Smeagol n-a mai auzit de-așa ceva. Și nici nu vrea să-i vadă, nu vrea să știe că sunt. Smeagol vrea să plece de-aici și să se-ascundă într-un loc mai apărut. Smeagol vrea ca și stăpânul să plece. Stăpânul cumsecade nu vrea să vină cu Smeagol?

Frodo se ridică în picioare. Cu toate grijile care îl copleșeau, izbucnise în râs când Sam dăduse drumul la stihurile acelea străvechi de spus la gura sobei, despre *olifant*, și buna dispoziție îi risipi șovăiala.

— Ce bine-ar fi s-avem o mie de olifanți, în frunte cu Gandalf călare pe unul alb, zise el. Atunci poate ne-am croi și noi drum pe tărâmul acela al răului. Dar nu avem decât picioarele astea ale noastre obosite. Ei bine, Smeagol, a treia cotitură s-ar putea să iasă cel mai bine. O să merg cu tine.

— Bun stăpânu', înțelept stăpânu', cumsecade stăpânu'! strigă Gollum cuprins de încântare și gudurându-se lângă genunchii lui Frodo. Bun stăpânu'! Atunci odihniți-

vă, hobbiței drăgălași, la umbra pietrelor, lângă pietre! Odihniți-vă și stați liniștiți, pînă o pleca Fața Galbenă. După-aia putem s-o ștergem. Tiptil și iute ca umbrele, așa trebuie s-o ștergem!

IV În care e vorba despre mirodenii și despre tocănița de iepure

Se odihniră în cele câteva ceasuri care rămăseseră din zi, mutându-se mereu la răcoare, după cum se mișca soarele, până când, în sfârșit, umbra marginii de apus a vâlcelei în care se aflau se lungi și groapa fu năpădită de întuneric. Atunci ciuguliră câte ceva și băură cu măsură. Gollum nu mănca nimic, dar primi apa cu bucurie.

— Curând o s-avem destulă, zise el, lingându-se pe buze. Curge apă bună în pâraiele ce se varsă în Râul cel Mare; bună-i apa în ținutul unde ne ducem! Smeagol poate să facă rost și de-ale gurii. Căci tare-i e foame; da, da, *gollum!*

Își așeză palmele mari pe pânțelece supt și în ochi îi apărură o lumină verzuie, spălăcită.

Se înserase bine când, în sfârșit, ieșiră târându-se peste marginea de apus a vâlcelei și porniră pe marginea drumului, pierzându-se ca niște stafii, în ținutul acela sfărâmat. Trecuseră trei nopți de când fusese lună plină, dar astrul nu se arăta peste munți până aproape de miezul nopții, așa că în primele ceasuri întunericul fu deplin. O singură lumină roșie ardea sus, în Turnurile Colților, dar, altminteri, nu se auzea și nu se vedea nimic pe Morannon, unde străjerii se plimbau neobosiți.

Se părea că ochiul acela roșu îi urmări până la mile întregi depărtare, în timp ce fugeau împiedicându-se prin pustiiciunea pietroasă. În stânga lor șerpuia drumul pe care însă nu îndrăzneau s-o apuce, dar căutau să nu se depărteze prea mult de el. Până la urmă, după ce trecuse o bună bucată din noapte și ei erau frânți de oboseală, căci nu reușiseră să se odihnească decât foarte puțin, ochiul se micșoră cât un punct aprins, apoi se făcu nevăzut; cotiseră pe după umărul întunecat de la miazănoapte al munților ceva mai puțin înalți, luând-o către miazăzi.

Atunci făcură iar popas, cu inimile ciudate de ușoare, însă nu pentru multă vreme. Nu prea puteau ține pasul cu Gollum. După socoteala lui, erau aproape treizeci de leghe din Morannon până la răscruce, mai sus de Osgiliath, și nădăjduia să facă drumul cu patru opriri. Așa că nu trecu mult și-o porniră iar căznit mai departe, până când zorile începură să se risipească încet în singurătatea cenușie și nesfârșită. Străbătuseră aproape opt leghe și hobbiții n-ar mai fi fost, nici să vrea, în stare să facă vreun pas.

În lumina care creștea, ținutul nu li se mai păru atât de sterp și de ruinat. Munții se deslușeau încă, prevestitori de rele, în stânga lor, dar în apropiere, la stânga, văzură drumul către miazăzi, care se ținea acum departe de poalele negre ale colinelor și o lua la vale spre apus. Îndărătul lui se zăreau povârnișurile năpădite de arbori sumbri, ca niște nori întunecați, dar de jur împrejur se întindea o pustă nesfârșită, plină de bălării, de grozămă, de corni și de alte tufe necunoscute lor. Ici-colo, se zăreau pâlcuri de pini înalți. Hobbiților le mai crescură un pic inimile, în ciuda oboselii: aerul era proaspăt și înmiresmat și le amintea de înălțimile depărtate din Meleagul de la Miazănoapte. Asta le plăcu, fiindcă se găseau pe-un pământ stăpânit doar de câțiva ani de Seniorul Întunecimii, care nu se prăbușise cu totul în paragină. Dar nu uitau primejdia care îi păștea și nici Poarta Neagră încă atât de aproape, deși ascunsă îndărătul înălțimilor mohorâte. Căutară un ascunziș unde să se adăpostească pe timpul zilei de ochi dușmănoși.

Ziua trecu anevoie. Stăteau întinși în inima pusteii și numărau ceasurile molcome în care parcă nu se schimba aproape nimic; căci se aflau încă sub umbrele muntelui

Ephel Duath, iar soarele era acoperit de văluri. Frodo adormi de câteva ori, adânc și liniștit, fie că se încredea cu totul în Gollum, fie pentru că era prea obosit ca să-și mai facă vreo grijă în privința lui; dar Sam nu reuși decât să ațipească, chiar și când Gollum adormi iute buștean, tresărind și fornăind în visurile sale tainice. Mai degrabă foamea decât neîncrederea îl ținea treaz; începuse să-i fie dor de o masă bună, — fierbinte, ca la mama acasă.

De îndată ce ținutul pieri într-o masă cenușie la căderea nopții, porniră iar. Gollum îi duse spre drumul de la miazăzi; iar după aceea își continuară călătoria mai iute, deși primejdia era mai mare. Ciuleau urechile, să prindă orice zgomot de copite sau de pași în față sau în spate; dar noaptea se scurse și nu dădură de nici un călător călare sau pe jos.

Drumul fusese făcut de mult de tot și vreo treizeci de mile fuseseră drese de curând, dar, pe măsură ce înainta înspre miazăzi, se părăginea tot mai tare. Se mai ghicea încă dibăcia oamenilor de altădată în felul său drept, sigur și fără poticneli; ici-colo, trecea peste povârnișurile colinelor sau se avânta peste pâraie, în arcuiri largi, arătoase și bine durate; dar, până la urmă, toate semnele de lucrătură în piatră se făcură nevăzute, afară de câte un stâlp prăbușit ici și colo, ivindu-se printre hățiturile de pe margini, sau de vechi bucăți de caldarâm, abia zărindu-se printre buruieni și mușchi. Mărăcini, arbori și ferigi se târau și atârnavu peste margini sau năpădeau toată suprafața drumului. Într-un târziu, ajunseră pe un drumeag neumblat; dar nu șerpuia deloc; o ținea drept înainte și îi călăuzea pe cea mai iute cale.

Astfel ajunseră la fruntariile de miazănoapte ale ținutului căruia oamenii îi ziceau cândva Ithilien, o țară fermecătoare, cu înălțimi împădurite și pâraie repezi. Noaptea se făcu frumoasă sub stele și sub luna rotundă, iar hobbiților li se păru că văzduhul era tot mai înmiresmat, pe măsură ce înaintau; și din pufniturile și bombănelile lui Gollum, se părea că observase și el acest lucru și nu prea-i cădea bine. La primele semne ale zilei, făcură din nou popas. Se aflau la capătul unei crăpături lungi, adânci, cu pereții abrupti la mijloc, unde drumul tăia o creastă pietroasă, dar de acolo urcară pe malul de apus care dădea dincolo de fruntarii.

Cerul se lumina și văzură că munții erau acum mai departe, la răsărit, și se pierdeau în zare. După ce o luară spre apus, apărură povârnișuri domoale care coborau până hăt-departe, în neguri. De jur împrejur, creșteau dumbrăvi de copaci — brazi, cedri și chiparoși, precum și alte soiuri necunoscute în Comitat — în mijlocul cărora se zăreau poieni întinse; și peste tot se învolburau puhoai de ierburi înmiresmate și de tufișuri. Lunga călătorie din Vâlceaua Despicață îi adusesse departe, la miazăzi de ținutul lor, dar niciodată până acum nu mai simțiseră hobbiții o asemenea schimbare de climă ca aici, în regiunea aceasta adăpostită. Primăvara își făcea deja de lucru în jurul lor: frunzele de ferigă străpungeau mușchiul și pământul gras, zadele își întindeau degetele verzi, printre smocurile de iarbă înfloriseră floricelele, păsărelele cântau. Ithilien, grădina Gondorului, acum pustiită, păstra încă ceva din drăgălășenia unei driade despletite.

La miazăzi și la apus, ținutul se deschidea spre văile mai calde ale Anduinului și la răsărit de Ephel Duath, fără să ajungă însă până sub umbrele muntelui; se întindea apoi la nord până la Emyr Muil și se deschidea primitoare aerului de miazăzi și vânturilor umede dinspre Marea depărtată. Creșteau aici o mulțime de arbori măreți, plantați în vechime, răvășiți de trecerea anilor, în noianul unui hățis de lăstari; apoi mai erau dumbrăvi și desișuri de tamarisc și de terebinți spinoși, de măslini și de dafini; ienupări și mirt; și tufe de cimbru care învăluiau cu tulpinile lor târâtoare, lemnoase, pietre ascunse în tapiserii adânci. Mai multe soiuri de salvie își arătau florile albastre, roșii sau verde-pal, iar pătrunjelul și sovârful abia răsăriseră,

dimpreună cu multe alte ierburi frumos mirositoare cu forme și miresme mai presus de știința, grădinărească a lui Sam. Saxifraga și celelalte ierburi înstelau deja grotele și pereții stâncoși. Primulele și anemonele se deșteptau printre crengile de alun, iar coprinde și lăcrimioarele nenumărate își scoteau capetele din iarba deasă și verde dimprejurul heleșteelor formate de pâraiele repezi în adâncituri răcoroase, în revărsarea lor spre Anduin.

Călătorii întoarseră spatele drumului și o luară pe povârniș în jos. În vreme ce-și purtau pașii printre tufișuri și ierburi, îi împresurau miresmele suave. Gollum tușea și icnea; dar hobbiții trăgeau adânc aer în piept și Sam izbucni deodată în râs — un râs de ușurare, nu de bucurie. Porniră pe firul unui pârâu care curgea iute în fața lor, la vale. Curând îi duse la un lac micuț și limpede, într-o vâlcea domoală; se ivise în ruinele prăbușite ale unui vechi bazin de piatră, a cărui margine crestată era acoperită cu mușchi și rugi de mure; de jur împrejur, se ridicau spadele înșiruite ale irișilor și frunzele de nufăr pluteau pe oglinda lui întunecată și tremurătoare; dar era adânc și proaspăt și se revărsa molcom peste un prag de piatră de la capătul celălalt. Aici se spălară și băură pe săturate din puhoiul care se vărsa în lac. Apoi căutară o ascunzătoare unde să se odihnească; căci locul acesta cu înfățișare frumoasă era totuși acum pe teritoriul Dușmanului. Nu se abătuseră prea mult de la drum; cu toate acestea, văzuseră chiar și în locul acela urmele vechilor războaie și rănile mai noi, pricinuite de orci și de alți slujitori scârbavnici de-ai Seniorului Întunecimii — un puț plin cu gunoaie și resturi; arbori doborâți fără rost și lăsați să moară, cu scoarța crestată urât, năpădită de rune și de alte însemne cumplite ale Ochiului.

Strecurându-se pe sub cascada care pornea din lac, mirosind și mângâind plantele și arborii aceia neobișnuiți, Sam, care uitase pentru moment de Mordor, își aduse aminte de primejdia ce plutea peste tot. Se împiedică de o pirostrie scorojită de flăcări, în mijlocul căreia găsi o grămadă de oase făcute scrum și de țeste. Trandafirii sălbatici, răsura și clematitele crescuseră atât de repede, încât trăseseră deja un voal peste urmele festinului și ale măcelului aceluia cumplit, deși nu se întâmplase cu prea mult timp în urmă. Alergă înapoi la tovarășii săi, dar nu zise nimic; era mai bine ca oasele acelea să se odihnească în pace, nu să pună Gollum laba pe ele și să le scormonească.

— Hai să ne întindem pe undeva, zise el. Dar să nu fie prea jos. Vreau să mă odihnesc la înălțime.

Un pic mai sus de lac, dădură de un așternut cafeniu și moale din ferigă rămasă de anul trecut. Îndărătul lui se întindea un desiș de lauri cu frunzele întunecate, cățarați pe un mal abrupt, pe creasta căruia creșteau cedri bătrâni. Aici hotărâră să se odihnească și să-și petreacă ziua, care făgăduia deja să fie strălucitoare și caldă, bună de preumblări, la umbra dumbrăvilor și prin poienele din Ithilien; dar, deși orcii se fereau de lumina soarelui, erau aici multe ascunzișuri de unde puteau să-i pândească; și mai erau și alți ochi răi peste fruntarii, căci Sauron avea mulți slujitori. Cât despre Gollum, nu voia nici în ruptul capului să se miște la lumina Feței Palide. Curând, aceasta avea să-și arate privirile peste culmile întunecate din Ephel Diiath, iar el ar fi leșinat și s-ar fi chircit de lumină și căldură.

Cât merseseră, Sam se gândise mereu la mâncare. Acum deznădejdea că Poarta nu putea fi trecută rămăsese îndărăt, iar el, spre deosebire de stăpânul său, nu se simțea atât de dornic să uite de nevoi până la terminarea drumului și, oricum, i se părea mai înțelept să păstreze din merindele elfești pentru timpurile mai grele care-i așteptau. Trecuseră șase zile sau chiar mai mult de când făcuse socoteala că de-abia mai aveau *lembas* pentru vreo trei săptămâni. „Mare minune de-om ajunge

la Foc la timp! Își zise el. Și s-ar putea să ne mai vină cheful să ne și-ntoarcem! Cine știe?" Pe lângă acestea, la capătul unui marș lung, în noapte, și după ce se spălase și își potolise setea, simțea că-i era mai foame ca oricând. Tot ce-și dorea acum cel mai mult era o cină sau o masă de dimineață la gura sobei, în vechea bucătărie de la Pușcă-n Traistă. Deodată îi veni o idee și se întoarse spre Gollum. Acesta tocmai se apucase să mișune de unul singur și să se târască printre ferigi în patru labe.

— Hei, Gollum! zise Sam. Unde te duci? La vânătoare? La ascultă, pezevenghi bătrân, nu prea te dai în vânt după mâncarea noastră Și nici nu m-aș supăra dac-aș face eu însumi o schimbare. Vorba ta-i *sunt gata-totdeauna să fiu de ajutor*. Ai putea să găsești ceva pentru un hobbit înfometat?

— Da, poate că da, zise Gollum. Smeagol e totdeauna de ajutor, dacă i se cere... dacă i se cere frumos.

— Da! făcu Sam. Eu cer. Și dacă nu ți se pare destul de frumos, atunci te rog în genunchi.

Gollum se făcu nevăzut. Lipsi o vreme și, după câteva îmbucături de *lembas*, Frodo se culcuși bine în feriga cafenie și adormi. Sam se uită la el. Ziaua care abia începuse se strecura pe sub umbrele arborilor, dar văzu foarte limpede chipul stăpânului său, precum și mâinile odihnindu-i-se alături de trup, pe pământ. Așa cum se uita la el, zăcând întins, deodată îi apără în minte imaginea lui Frodo adormit, în casa lui Elrond, după rana aceea îngrozitoare. Atunci, pe când veghea, Sam văzuse că, din când în când, îi apărea pe chip o lumină lăuntrică; acum strălucirea acesta părea și mai puternică. Trăsăturile lui Frodo erau liniștite; îi dispăruse orice urmă de spaimă și de îngrijorare; dar arăta bătrân, bătrân și frumos, ca și cum dăltuirea anilor ar fi ieșit acum la iveală în numeroase cute subțiri, ascunse până atunci, deși chipul nu se schimbă. Dar Sam Gamgee nu gândi chiar așa. Clătină din cap, de parcă ar fi socotit vorbele fără rost, și murmură: „Îl iubesc. Așa e el, și câteodată începe, nu știu cum, să strălucească. Țin la el și gata!"

Gollum se întoarse tiptil și trase cu ochiul peste umărul lui Sam. Se uită la Frodo, își plecă pleoapele, apoi se retrase fără zgomot. Peste o clipă, Sam se apropie de el și îl găsi molfăind ceva și bombănind. Jos, alături, zăceau doi iepuri mici, pe care îi sorbi lacom din ochi.

— Smeagol ajută totdeauna, zise el. A adus iepuri, iepuri faini. Dar stăpânul s-a culcat și poate Sam vrea și el să doarmă. Nu vrea iepuri acum? Smeagol încearcă s-ajute, dar nu poate prinde lucrurile într-o clipă.

Dar Sam îi spuse că nu avea nimic împotriva iepurilor. Mai ales dacă erau gătiți. Orice hobbit știe, bineînțeles, să gătească, căci începe să învețe asta înaintea literelor (pe care mulți nu ajung niciodată să le învețe); dar Sam era un bucătar bun, chiar după socoteala hobbiților, și făcuse multă mâncare în drumurile lor, de câte ori avusese prilejul. Mai purta în ranița lui câteva ustensile, să fie acolo: o cutie mică de iască, două crăticioare, o furculiță scurtă cu doi dinți și câteva frigărui împachetate; iar la fund, într-o cutiuță de lemn, o comoară pe ducă: niște sare. Dar avea nevoie de foc și de încă vreo câteva lucruri. Chibzui puțin, în timp ce-și scoase cuțitul, îl curăță și îl ascuți, apoi începu să pregătească iepurii. Nu voia să-l lase pe Frodo nesupravegheat nici măcar pentru câteva minute.

— Acum, Gollum, am să-ți dau altceva de făcut. Du-te și umple crăticioarele astea cu apă și adu-mi-le aici.

— Smeagol o s-aducă apă, da, spuse Gollum. Dar de ce-i trebuie hobbitului apă? A băut, s-a spălat...

— N-are-a face, îi răspunse Sam. Dacă nu ghicești, ai să-ți dai seama curând. Și cu cât aduci mai repede apa, cu atât o să afli mai iute. Să nu-mi strici vreo

crăticioară, că te fac bucățele!

După ce plecă Gollum, Sam se uită iar la Frodo. Dormea încă liniștit, dar îl mirară chipul și mâinile lui subțiri. „E prea slab și prea tras la față, murmură el. Nu-i bine pentru un hobbit. După ce termin de gătit iepurii ăștia, am să-l trezesc.”

Sam strânse o grămadă de ferigi uscate și scotoci pe mal, adunând un braț de rămurele și de lemne; sus găsi o creangă de cedru prăbușită care îi ajungea pentru foc. Scoase niște brazde de iarbă de pe mal, chiar de sub desişul de ferigă, și făcu o groapă nu prea adâncă; apoi așeză lemnele acolo. Cum era îndemânatic cu amnarul și iasca, reuși iute să aprindă un foculeț. Aproape că nu ieși fum deloc, dar răspândi un miros înmiresmat. Tocmai se aplecase asupra focului, ca să-l ferească să se stingă și să pună lemne mai groase, când Gollum se întoarse cu crăticioarele. Mergea cu grijă mare și bombănea. Le puse jos și deodată văzu ce făcea Sam. Scoase un țipăt șuierător. Părea să fie și speriat și mâniat în același timp.

— Ah! Sss... nu! strigă el. Nu! Hobbiți fără minte! Nebuni, da, nebuni! Nu trebuie să faci una ca asta!

— Ce nu trebuie să faci? îl întrebă Sam mirat.

— Limbile alea roșii, nesuferite! șuieră Gollum. Foc! Foc! E primejdios, da, așa e! Arde, omoară! Și-o s-aducă vrăjmașii aici! Da!

— Nu cred, făcu Sam. Nu văd cum să iasă fum dacă nu pui ceva ud pe foc. Dar fie ce-o fi! Tot mă-ncumet. O să fac tocăniță din iepurașii ăștia.

— Să faci tocăniță din iepuri! schelălăi Gollum. Să strici carnea bună pe care Smeagol a păstrat-o pentru tine! Bietul Smeagol, ce foame-i e! De ce? De ce, hobbiți fără minte? Sunt tineri, sunt fragezi, sunt gustoși! Mănâncă-i, mănâncă-i!

Întinse gheara spre iepurele cel mai apropiat, jupuit deja de piele, care zăcea lângă foc.

— Nu, nu, făcu Sam. Fiecare cum îi place. Ție pâinea noastră-ți stă-n gât, iar mie-mi stă-n gât iepurașul crud. Să știi că dacă mi l-ai dat, pâinea e-al meu; fac ce vreau cu el. Du-te și prinde-ți și pentru tine unul și mănâncă-l cum poțtești. Dar nu-n fața mea. Așa n-o să mai vezi nici tu focul și-o să fim amândoi mulțumiți. O să am grijă să nu iasă fum, dacă asta te domolește.

Gollum se dădu înapoi bombănind și începu să se târască printre ferigi. Sam își văzu de cratițele lui. „Ei, de ce-ar mai avea nevoie hobbitul acum? se întrebă el în gând. Afară de iepurași, ar fi bune niște mirodenii și niște rădăcini, mai ales niște barabule... ca să nu mai vorbim de pâine. După câte se pare, de mirodenii nu ducem lipsă.”

— Gollum! îl strigă el încetșor. O singură rugămintă mai am: adu-mi niște ierburi.

Gollum își scoase capul dintre ferigi, dar privirile lui nu erau deloc prietenoase.

— Niște frunze de dafin, cimbru și salvie... până fierbe apa, cred c-ajung astea, adăugă Sam.

— Nu! zise Gollum. Lui Smeagol nu-i place asta! Lui nu-i plac frunzele mirositoare. El nu mănâncă ierburi și rădăcini; nu, nu, neprețuitule; poate doar dacă moare de foame sau dacă-i e rău. Bietul Smeagol!

— Smeagol o s-ajungă în apă clocotită, când o fierbe asta, dacă nu face ce i se cere, mârâi Sam. Sam o să-l vâre cu capu-n cratiță, da, da, neprețuitule! Și l-aș mai pune să caute și niște napi, morcovi și barabule, dac-ar fi timpul lor. Pun rămășag că sunt aici tot felul de bunătăți din belșug. Ce n-aș da să am vreo șase barabule!

— Smeagol n-o să se ducă! O, nu, neprețuitule, de data asta, nu! șuieră Gollum. E înspăimântat și foarte obosit; și hobbitu' ăsta nu-i cumsecade, nu-i cumsecade deloc! Smeagol n-o să scotocească după rădăcini, după morcovi și... barabule. Ce-s barabulele, neprețuitule, ha? Ce-s barabulele?

— Cartofi, zise Sam. Încântarea Unchiaşului şi ceva bun şi rar de umplut burdihanul. Da' n-o să găseşti, așa că nu-i nevoie să cauți. Fii bun, Smeagol, adu-mi niște mirodenii și-o să crești în ochii mei. Și încă ceva: dac-o să te schimbi și-o s-o ții așa, am să-ți fac eu niște barabule-ntr-o zi. Chiar așa! Pește prăjit cu cartofi pai, servite de însuși S. Gamgee. Doar n-o să zici nu!

— Ba da, o să zicem. Să prăpădești bunătate de pești și să-i pârlești! Dă-mi acu' peșșște și ține-ți tu scârboșeniile alea de cartofi prăjiți!

— Ooo, cu tine n-am cum s-o scot la capăt! zise Sam. Du-te și te culcă!

Până la urmă, trebui să-și caute singur tot ce voia; dar n-a fost nevoit să meargă prea departe, așa că a putut să-l țină sub observație pe stăpânul lui care dormea. Apoi se așeză gânditor și ațâță focul, până când apa începu să fiarbă. Ziua creștea, aerul se încălzise; rouă de pe iarbă și de pe frunze pieri. Curând carnea și ierburile începură să fiarbă molcom. Sam se simți copleșit de toropeală. Lăsă mâncarea să fiarbă aproape un ceas; din când în când, încerca iepurii cu furculița și gusta din zeamă. Când socoti că totul era gata, luă cratițele de pe foc și se apropie încetșor de Frodo. Acesta întredeschise ochii, simțindu-l pe Sam aplecat asupra sa, apoi se trezi din visul lui frumos — un vis neostoit de pace.

— Salut, Sam! făcu el. Nu te odihnești? S-a-ntâmplat ceva? Cât e ceasul?

— Sunt vreo două ore de când s-a crăpat de ziuă, zise Sam, și aproape opt juma', după ornicele din Comitat, cred. Nu s-a-ntâmplat nimic. Cu toate că n-aș zice că-i totul în regulă: nu tu rădăcinoase, nu tu ceapă și nici barabule. Am o țără de tocăniță pentru domnia voastră și niște zeamă, domnu' Frodo. Vă prinde bine. O să mâncați din cană sau drept din tigaie, după ce se mai răcește. N-am luat cu mine străchini și nici altceva mai acătării. Frodo căscă și se întinse.

— Trebuia să te odihnești, Sam, spuse el. Și-i cam primejdios să faci focul aici. Dar chiar că mi-e foame. Hmmm! Miroase pân-aici. Ce-ai pregătit?

— Un dar de la Smeagol, îi răspunse Sam: o pereche de iepurași. Cred că acu-i pare rău lui Gollum de ei. Dar n-am prea avut mirodenii...

Sam și stăpânul lui se așezară pe câte-o pală de ferigă și mâncară tocănița din crăticioare, folosindu-se pe rând de furculiță și de lingură, își îngăduiră chiar și câte o jumătate dintr-un pesmet elfesc. Li se păru un adevărat ospăț.

— Heei! Gollum! îl fluieră Sam încetșor. Hai! Mai ai vreme să te răzgândești. A mai rămas ceva, dacă vrei să-ncerci tocănița de iepurași.

Nu primi nici un răspuns.

— Ei, asta e! Socot că s-a dus să găsească ceva și pentru el. Putem să mâncăm tot, zise Sam.

— Apoi să te culci și tu puțin, spuse Frodo.

— Să nu vă fure somnul cât oi fi eu ațipit, domnu' Frodo. Nu prea mă-ncred în el. Hoțul din el s-a pus iar pe picioare — partea rea a lui Gollum, dacă mă-nțelegeți. Nu de alta, dar cred c-o să-ncerce să mă sugrume pe mine-ntâi. Nu ne putem vedea în ochi unul pe altul, iar el nu e mulțumit deloc de Sam; o, nu, neprețuitule, nu e mulțumit deloc!

După masă se duse la pârâu, ca să spele vasele. Când se ridică în picioare, își aruncă privirile pe povârnișul dindărăt. În clipa aceea, văzu soarele care se ridica din miasme, din ceață, din beznă sau din ce-o fi fost acolo, la răsărit, dintotdeauna și pentru totdeauna, și își trimitea razele peste arborii și poienele din jur. Apoi observă o spirală de fum albastru-cenușiu, deslușită în lumina soarelui, care se înălța din desiș. Își dădu seama că era fumul din foculețul lui și că uitase să-l stingă.

— Nu se poate! Nu m-am gândit c-o să se vadă chiar așa! bombăni el și porni iute îndărăt.

Deodată se opri și ascultă. Să fi fluierat cineva sau era vreo pasăre ciudată? Șuieratul nu venea din direcția lui Frodo. Apoi se auzi din altă parte. Sam urcă povârnișul cât putea de repede.

Ferigile și ierburile din jur se aprinseseră de la un tăciune și ardeau acum mocnit. Se apucă iute să tropăie peste rămășițele focului, împrăștie cenușa, apoi puse brazda de iarbă la loc, în groapă, și se strecură înapoi lângă Frodo.

— Ați auzit cele două șuierături? întrebă el. Acu' câteva minute. Nădăjduiesc că n-a fost decât o pasăre, dar nu prea semăna a ciripit; cred, mai degrabă, că era cineva care imita șuierul zburătoarelor. Și mă tem că foculețul meu a cam scos fum. Acu', dac-oi fi făcut vreun pocinog, n-o să mi-o iert niciodată. S-ar putea să nici nu mai am prilejul!

— Ssst! făcu Frodo șoptit. Mi s-a părut c-aud glasuri.

Cei doi hobbiți își legară ranițele mici la gură și le așezară la îndemână, apoi se strecurară mai adânc în ferigi. Acolo se ghemuiră ascultând. Nu mai încăpea nici o îndoială că erau glasuri. Se auzeau încet, pe furiș, dar se apropiau de ei. Deodată, cineva vorbi limpede la o aruncătură de băț.

— Aici! De-aici s-a înălțat fumul! Trebuie să fie pe-aproape. Nu mă-ndoiesc că s-a ascuns printre ferigi. O să-l prindem ca pe-un iepuraș în capcană. Să vedem despre cine e vorba.

— Da, și ce-are în minte, zise al doilea glas.

Patru bărbați se repeziră spre ei din direcții diferite, printre ferigi. O dată ce nu mai puteau nici să fugă, nici să se ascundă, Frodo și Sam săriră în picioare și își traseră săbiuțele, stând spate-n spate.

Dacă pe ei îi ului ceea ce văzură, atacatorii chiar rămaseră cu gurile căscate. Erau patru bărbați înalți, doi cu capul mare, bălai, și cu lănci în mână, doi cu arcuri aproape cât ei și cu tolbe uriașe, pline de săgeți cu pană verde. Toți purtau săbii la șold și erau înveșmântați în straie cafenii cu verde de mai multe feluri, parcă anume făcute ca să poată merge neobservați prin poienile din Ithilien. Măinile le erau ascunse în mănuși verzi, iar chipurile acoperite de glugi și de măști în aceeași culoare, doar ochii extrem de ageri și de strălucitori li se zăreau. Lui Frodo îi zbură pe loc gândul la Boromir, căci oamenii aceștia erau aidoma lui la vorbă și la stat.

— Na, că nu dădurăm peste ceea ce căutam! zise unul. Dar peste ce-am dat, atunci?

— Nu-s orci, zise altul, lăsând mânerul spadei pe care o înșfăcase văzând scânteierea săbiei în mâna lui Frodo.

— Elfi? întrebă al treilea cu îndoială.

— Nu, nu sunt elfi, făcu al patrulea, cel mai înalt dintre ei, care părea să le fie căpetenie. Nu umblă ei prin Ithilien în zilele noastre. Iar elfii sunt o încântare pentru privire; cel puțin, așa se spune.

— Vasăzică noi nu suntem arătoși, după câte pricep, se oțărî Sam.

Mulțumim frumos! Iar dacă ați isprăvit cu forfecatul, poate ne spuneți și nouă cine sunteți și de ce nu lăsați doi drumeți osteniți să-și tragă sufletul. Bărbatul înalt și verde rânji răutăcios.

— Sunt Faramir, Căpitan al Gondorului, zise el. Dar în ținutul ăsta nu-s călători, afară de slujitorii Turnului Întunecimii sau de-ai Turnului Alb.

— Dar noi nu suntem nici de-acolo, nici de dincolo, spuse Frodo. Și orice-ar spune Căpitanul Faramir, suntem călători.

— Atunci spuneți iute ce hram purtați, zise Faramir. Avem treabă ' și nu-i nici timpul, nici locul de cimilituri sau de taclale. Hai! Unde-i al treilea din șleahta voastră?

— Al treilea?

— Da, ăla pe care l-am văzut furișându-se cu nasul prin bălțile de colo. Avea o înfățișare îndoielnică. Vreo iscodă de-a orcilor, socot, sau altă creatură ticluită de ei. Dar ne-a scăpat printre degete, ca vulpea.

— Nu știu unde e, zise Frodo. Nu-i decât un tovarăș întâmplător de drum și n-am grija lui. Dacă-l găsești, cruțați-l. Aduceți-mi-l sau trimiteți-l la noi. Nu-i decât o jivină amărâtă și hâdă, dar l-am luat sub oblăduirea mea pentru o vreme. În ceea ce ne privește, noi suntem hobbiți din Comitat, de departe, dintre Miazănoapte și Apus. Ca să ajungi acolo, treci nuri fără număr. Frodo, fiul lui Drogo, e numele meu, iar el e Sam cel înțelept, fiul lui Ham Meșterul Îndemânic, un hobbit de toată isprava, care mă slujește. Am venit de departe, din Vâlceaua Despăcată sau, cum îi spun unii, din Imladris. Aici Faramir ciuli urechile, tresărind.

— Am avut șapte camarazi: unul s-a prăpădit în Moria, pe ceilalți i-am lăsat la Parth Galen, mai sus de Rauros. Dintre aceștia, doi erau din seminția mea; mai erau un gnom, un elf și doi oameni, Aragorn și Boromir; acesta din urmă zicea că vine din Minas Tirith, o cetate din Miazăzi.

— Boromir! exclamă toți patru deodată.

— Boromir, fiul Seniorului Denethor? Întrebă Faramir și pe chipul lui apăru o expresie ciudată. Ați venit cu el? Dacă-s adevărate, astea da, vești! Aflați, micuții mei străini, că Boromir, fiul lui Denethor, a fost înaltul Străjuitor al Turnului Alb și căpetenia noastră cea mare; vai, ce dor ne e de el! Atunci, cine sunteți și ce treabă ați avut cu el? Ziceți repede, căci soarele e sus, pe cer.

— Vă sunt cunoscute cuvintele cimiliturii pe care Boromir a adus-o cu el în Vâlceaua Despăcată? i-o-ntoarse Frodo.

Caută Sabia ce-a fost despăcată. Se-ascunde-n Imladris.

— Cuvintele ne sunt, într-adevăr, cunoscute, zise Faramir uluit. Și sunt semne cum că le-ați ști și voi.

— Aragorn de care v-am vorbit este purtătorul Săbiei ce-a fost Despăcată, zise Frodo. Iar noi suntem piticuții preamăriți în stihuri.

— Asta e, care va să zică, făcu Faramir gânditor. Sau asta ar fi. Și care-i Blestemul lui Isildur?

— E o taină, îi răspunse Frodo. Fără îndoială, o să se dezvăluie cu timpul.

— Trebuie să aflăm mai multe despre asta, zise Faramir, și să ne lămurim ce vânt v-aduce atât de departe, în răsărit, sub umbrele-acelea...

Făcu un semn și tăcu.

— Dar nu acum. Avem treabă. Sunteți în primejdie și n-ați apuca să mergeți astăzi prea mult nici pe câmpie, nici pe drum. Așa că alegeți: moartea sau dați fuguța-ndărăt, la Anduin. Vă las doi străjeri să vă păzească, spre binele vostru și-al meu. Oamenii cu scaun la cap nu se-cred în cunoștințele întâmplătoare de pe drumul din ținutul ăsta. Am să stau de vorbă cu voi mai mult, după ce m-oi întoarce.

— Mergi cu bine! făcu Frodo, plecându-se adânc. Credeți ce vreți, dar eu sunt prieten cu toți cei care sunt vrăjmașii Dușmanului Unic. Am merge cu voi, dacă noi, seminția piticuților, am putea nădăjdi să vă slujească vouă, oamenilor atât de viteji și de puternici cum păreți, și dacă misia mea ar îngădui-o. Fie ca săbiile voastre să fie scăldate-n lumină!

— Piticuții sunt o seminție curtenitoare, orice-ar fi, zise Faramir. Rămas-bun!

Hobbiții se așezară iar, dar nu-și spuseră nimic despre gândurile și îndoielile lor. În apropiere, chiar sub petele de umbră răspândite de dafinii întunecați, rămaseră de strajă doi bărbați. Își scoteau din când în când măștile, ca să se răcorească, pentru

că fierbințeala zilei creștea, iar Frodo văzu că erau plăcuți la vedere, cu pielea smeadă, cu părul negru, ochii cenușii și chipurile triste și mândre. Vorbeau unul cu altul cu glas scăzut, mai întâi în Limba Comună, însă în felul vechi, apoi o luau în limba lor necunoscută. Pe măsură ce asculta, Frodo își dădu seama, spre uluirea lui, că vorbeau în elfește sau într-o limbă foarte asemănătoare; se uită la ei, minunându-se, căci înțelese atunci că erau dunedaini de la Miazăzi, bărbați din stirpea Seniorilor din Apusime. După o vreme, le vorbi și el; dar ei îi răspunseră reținut și cu grijă. Spuseră că se numeau Mablung și Damrod, oșteni din Gondor, și că erau Pribegi din Ithilien, urmași ai seminției care trăise cândva acolo, înainte să fie cotropit. Dintre aceștia își alesese Seniorul Denethor cercetașii care trecuseră Anduinul în taină (cum și pe unde, nu le spuseră), să-i hărțuiască pe orci și pe alți vrăjmași care mișunau între Ephel Diiath și Râu.

— Sunt aproape zece leghe de-aici și pîn' la malul de răsărit al Anduinului, zise Mablung, și rareori ne încumetăm s-ajungem atât de departe, pe câmp deschis. Dar avem o nouă misie în această călătorie: am venit să-i pândim pe oamenii din Harad. Blestemați să fie!

— Alelei, blestemați fie sudiștii! zise Damrod. Se spune c-ar fi fost cândva, demult, înțelegeri între Gondor și regatele Harad în depărtatul Miazăzi, deși nu s-a putut numi niciodată prietenie. În vremea aceea, fruntariile noastre se întindeau hăt-departe la miazăzi, dincolo de gurile Anduinului, iar Umbar, cel mai apropiat dintre ținuturile lor, le recunoștea. Dar asta se-ntâmpla demult. Ne despart multe vieți omenești de vremurile-acelea. În ultimul timp, am aflat că Dușmanul a fost printre sudiști, după care ei s-au îndreptat spre El, sau, mai bine zis, s-au întors spre El, căci i-au fost mereu credincioși, ca mulți alții de la Soare-răsare. Nu mă-ndoiesc că zilele Gondorului sunt numărate și că zidurile din Minas Tirith sunt sortite pieirii; atât de mari îi sunt puterea și câinoșenia.

— Dar nici noi n-o să stăm cu mâinile în sân, să-l lăsăm să-și facă de cap, spuse Mablung. Blestemații ăia de sudiști vin mărșăluind pe vechile drumuri, să întâlnească oștirile Turnului Întunecimii. Mda, pe toate drumurile durate cu măiestrie de cei din Gondor. Și am aflat că merg fără să le pese mai mult ca înainte, căci puterea noului lor stăpân este atât de mare, încât și umbra colinelor Sale e-n stare să-i ocrotească. Noi am venit să le mai dăm o învățătură. Am fost înștiințați că o mare parte dintre ei au luat-o spre miazănoapte. După socoteala noastră, unul dintre regimentele lor trebuie să sosească pe la amiază, pe drumul de sus, care trece prin defileu. Drumul n-are decât să treacă, dar ei, nu! Nu, câtă vreme Faramir e Căpitanul. El conduce acum toate misiile primejdioase. Dar viața lui e fermecată sau, poate, soarta-l păzește de rele.

Sfatul lor luă sfârșit și urmă liniștea. Ascultau cu toții atenți. Păreau încremeniți. Sam pândea ghemuit la marginea pâlcului de ferigă. Văzu cu ochii lui ageri, de hobbit, că în jur apăruseră mai mulți oameni. Urcau povârnișurile răzleți sau în șiruri lungi, mereu la umbra pădurii sau a desișului sau târându-se abia observat, în straiile lor cafenii-verzui, prin iarbă și prin ferigi. Aveau cu toții glugi, măști și mănuși și erau înarmați ca Faramir și tovarășii lui. Nu trecu mult și se făcură nevăzuți. Soarele se înălțase, ajunsese aproape la miazăzi. Umbrele se retraseră

„Mă-ntreb unde-o fi afurisitul ăla de Gollum, își zise Sarn târându-se la umbră mai deasă. Se prea poate să fie luat drept orc sau să fie fript de Fața Galbenă. Dar îmi închipui c-o să se-ngrijească și singur de el.”

Se întinse alături de Frodo și începu să moțăie. Se trezi, căci i se păru că aude vuietul de corn. Se sculă în capul oaselor. Era amiază. Străjerii stăteau în picioare, încordați și atenți la umbra arborilor. Deodată, cornurile răsunară mai tare și, fără nici

o îndoială, de deasupra, de dincolo de marginea povârnișului. Lui Sam i se păru că aude strigăte și urlete sălbătice, însă slabe, ca și cum ar fi răsunat dintr-o peșteră depărtată. Nu după mult, zgomotul luptei izbucni în apropiere, chiar deasupra locului unde se ascunseseră. Auzi limpede clinchetul oțelului izbit de oțel, zăngănit de sabie pe coifuri de fier, bătaie surdă de tăiș lovit de scuturi; oamenii urlau și țipau, iar un glas se auzea răspicat: *Gondor! Gondor!*

— Parcă-s o mie de fierari care bat fierul împreună, îi spuse Sam lui Frodo. Bine că nu-s chiar așa aproape.

Dar larva se apropia tot mai mult.

— Vin! strigă Damrod. Ia uitați-vă! O parte dintre sudiști au scăpat din capcană și fug pe drum. Uitați-vă cum fug! Oamenii noștri-s după ei, și-n fruntea lor e Căpitanul!

Sam, dornic să vadă mai mult, se duse lângă străjeri. Apoi se căzni să urce într-unul dintre dafinii mai mari. Reuși să-i zărească pe bărbații aceia oacheși, înveșmântați în roșu, care alergau pe povârniș la vale, nu departe de ei, urmăriți îndeaproape de războinicii în straie verzi care se năpustiseră în urmă-le și-i secerau din mers. Văzduhul colcăia de săgeți. Apoi, brusc, peste dâmbul sub care se adăpostiseră hobbiții, se prăbuși un bărbat, iar trupul lui rupse în cădere arborii mai subțiri și se rostogoli până lângă ei. Își găsi odihna în ferigi, cu fața în jos. Pe sub colanul de aur, grumazul îi era străpuns de săgeți cu pană verde. Straiele stacojii îi erau zdrențuite, pieptarul din plăci de alamă, rupt și despicat, pletele lui negre, împletite cu fir de aur, musteau de sânge. Mâna lui tuciurie era încă încleștată pe mânerul unei săbii frânte.

Aceasta fu prima vedere a unei bătălii între oameni și oameni și lui Frodo nu-i fu deloc pe plac. Îi părea bine că nu vede chipul mortului. Se întrebă cum îl chema și de unde venea; dacă fusese rău la suflet, sau dacă doar minciuna și înșelătoria îl făcuseră să se depărteze atât de mult de casă unde, poate, ar fi poftit să stea acum liniștit. Toate acestea însă îi pieiră fulgerător din minte, căci tocmai când Mablung se apropie de trupul prăbușit, se auzi altă larmă — urlete și strigăte asurzitoare. În viitoarea aceea, Sam desluși un țipăt ascuțit, ca un muget sau ca o goarnă. Și-apoi un tropăit și-un bubuit puternic, ca și cum niște berbeci uriași ar fi răscolit pământul.

— la seama! la seama! îi strigă Damrod tovarășului său. O, de l-ar doborî Valar! Mumak! Mumak!

Spre uluirea, groaza, dar și încântarea lui nesfârșite, Sam văzu o formă uriașă care năvăli dintre arbori și începu să alerge mâncând pământul pe povârniș în jos. Mare cât o casă, o, mult mai mare, așa-i păru — un deal înveșmântat în cenușiu. Teama și uimirea îl făceau să crească, poate, în ochii hobbitului, dar Mumak din Harad era, într-adevăr, o fiară urieșească și nimic asemănător nu mai străbătea în zilele acestea Pământul de Mijloc; rubedeniile sale, care încă mai viețuiesc și-n ziua de azi, nu-s decât amintirea măreției sale. Venea fără preget drept spre privitori, apoi o coti brusc într-o parte, trecând doar la câțiva pași de ei. Simțiră pământul zguduindu-li-se sub tălpi. Tropăia cu picioarele lui uriașe, ca niște copaci, urechile mari îi fluturau ca niște pânze de corabie, își ridicase botul ca și când ar fi fost un șarpe gata să atace, iar ochii îi erau mici, roșii, turbați. Colții lui răsuciți în sus, asemenea unor coarne, erau legați cu betelii de aur și stropiți cu sânge. Veșmintele stacojii și aurii îi fluturau sălbatic și zdrențuite. Pe spinarea lui gheboasă zăceau ruinele a ceea ce părea chiar un turn de luptă sfărâmat în trecerea lui furioasă prin pădure; iar sus, încleștat încă de grumazul lui, se zărea o umbră ce părea plâpândă — trupul unui războinic puternic, un uriaș printre swertingi.

Fiara își continua drumul tunător, bătăind cu mânie oarbă prin bălți și prin hățșuri. Săgețile se poticneau și săreau cît colo, neputincioase, de pe pielea trupului

său. Înainte fugeau oameni din ambele tabere, dar pe mulți îi întrecu sau îi zdrobi sub tălpi. Curând se făcu nevăzut, însă bubuitul și tropăitul se mai auziră în depărtare. Ce se întâmplase cu ea, Sam n-avea să afle vreodată. Poate că scăpase în sălbăticia prin care rătăcise după ce se depărtase de sălașul său, poate căzuse în vreun puț adânc; sau poate că alergase turbată înainte, până se aruncase în Râul cel Mare și fusese înghițită de ape.

Sam trase adânc aer în piept.

— Un olifant, asta a fost! exclamă el. Așadar, există olifanți! Iar eu am văzut unul! Ce ți-e și cu viața asta! Acasă însă n-o să mă creadă nimeni. Ei, acu', dacă s-a terminat și cu tărașenia asta, o să trag un pui de somn.

— Dormi cât mai e vreme, zise Mablung. Dar Căpitanul o să se-ntoarcă, dacă n-o fi pățit ceva; și când o veni, o să ne luăm tălpășița. Cum o ajunge vestea isprăvii noastre la urechile Dușmanului, o să trimită îndată oștiri după noi; și nu-i mult până atunci.

— Plecați sănătoși, când poftiți, numa' gălăgie să nu faceți, zise Sam. N-aveți de ce să-mi tulburați somnul. Am călătorit toată noaptea.

Mablung începu să râdă.

— Nu cred că o să te lase Căpitanul aici, jupâne Sam cel înțelept, rosti el. O să vezi matala.

V Fereastra de la Apus

Lui Sam i se păru că ațipise doar câteva minute, dar când se trezi, văzu că era spre seară și că Faramir se întorsese. Adusese o mulțime de oameni cu el; într-adevăr, toți cei care scăpaseră vii din bătălie — cam două-trei sute — se strânseseră pe povârnișul din apropiere. Formaseră o jumătate de cerc mare, iar în mijloc ședea Faramir, jos, pe pământ; Frodo era dinaintea lui. Totul părea ciudat, era ca și cum ar fi judecat un ostatic.

Sam se strecură afară dintre ferigi, dar nimeni nu-i dădu nici o atenție; se așeză la capătul șirului de oameni, de unde vedea și auzea tot ce se petrecea. Ciula urechile și își ascuți privirile, gata să-i sară stăpânului în ajutor, dacă era nevoie. Zări chipul lui Faramir, acum fără mască: era aspru și poruncitor, iar privirea lui iscoditoare avea o sclipire ascuțită. În ochii aceia cenușii, ațintiți asupra lui Frodo, se citea îndoiala.

Sam își dădu pe dată seama de nemulțumirea Căpitanului față de anumite lucruri din povestirea lui Frodo despre el însuși: ce rol jucase în Frăția care pornise din Vâlceaua Despăcată; de ce îl părăsise pe Boromir; și încotro se îndrepta acum. Revenea mai ales la Blestemul lui Isildur. Vedea limpede că Frodo ținea pentru sine niște amănunte de mare însemnătate.

— Dar Blestemul lui Isildur trebuia să se stârnească la venirea piticuților; cel puțin așa s-ar tălmăci vorbele lui, stăruia Căpitanul. Iar dacă tu ești piticuțul numit acolo, ai adus cu tine, fără doar și poate, lucrul acela — ce-o fi el — dinaintea Sfatului de care vorbești. Și-atunci l-a văzut Boromir. Vrei să zici că nu-i așa? Frodo nu răspunse.

— Bun! făcu Faramir. Aș vrea atunci să aflu mai multe despre povestea asta de la tine; căci tot ceea ce îl privește pe Boromir mă privește și pe mine. Isildur a fost ucis de o săgeată orcească, cel puțin așa se spune în vechile povești. Dar săgeți sunt multe, iar ivirea uneia nu trebuie neapărat socotită de către Boromir din Gondor drept un semn al Sfârșitului. Lucrul acela e la tine? Zici că-i ascuns. Dar, oare, n-ai hotărât tu ascunderea lui?

— Nu, n-am hotărât eu una ca asta, îi răspunse Frodo. Nu-i al meu. Nu-i al nici unui muritor, fie el mare, sau mic; deși, dacă e cineva îndrituit la el, atunci acela e

Aragorn, fiul lui Arathorn, despre care-am mai vorbit, cel care a condus Frăția, din Moria până la Rauros.

— De ce el, și nu Boromir, prințul Cetății durate de fiii lui Elendil?

— Pentru că Aragorn este urmaș în linie dreaptă, din tată-n fiu, al lui Isildur, urmașul însuși al lui Elendil și purtătorul săbiei acestuia.

Prin cercul de oameni se auzi o rumoare.

— Sabia lui Elendil! Sabia lui Elendil vine la Minas Tirith! Ce veste minunată! Dar chipul lui Faramir rămase neînduplecat.

— Tot ce se poate, rosti el. Dar un asemenea lucru va trebui dovedit, dacă s-o întâmpla ca acest Aragorn s-ajungă vreodată la Minas Tirith. Acum șase zile, când am plecat eu de-acolo, nu venise.

— Boromir a fost mulțumit și-a crezut în lucrul acela, zise Frodo. Într-adevăr, dacă Boromir ar fi aici, ți-ar răspunde la toate întrebările. Sunt multe zile de când era la Rauros și-atunci avea de gând să se ducă drept în Cetatea voastră, așa că la întoarcere, curând, veți afla răspunsurile-acolo. Ce făceam eu în Frăție îi era cunoscut, ca tuturor celorlalți, de altfel, căci mi-a fost încredințată misia de însuși Elrond din Imladris, dinaintea întregului Sfat. Cu această misie am venit aici, dar n-am căderea să mărturisesc nimic cuiva din afara Frăției. Și totuși, cei ce zic că se împotrivesc Dușmanului ar face bine să nu ne pună bețe-n roate.

Tonul lui Frodo era mândru, deși numai el știa ce era în inima lui, iar Sam fu întru totul de partea lui. Dar asta nu-l potoli cu nimic pe Faramir.

— Așa! făcu el. Îmi ceri să-mi văd de treaba mea, să plec acasă și să te las în pace. Boromir o să spună tot când o veni. Când o veni, zici tu. Ai fost prieten cu el?

În mintea lui Frodo apăru limpede imaginea lui Boromir năpustindu-se asupra lui. Șovăi. Faramir îl privea intens și tăios.

— Boromir a fost un membru viteaz al Frăției noastre, zise Frodo într-un târziu. Da, din câte știi, am fost prieten cu el.

Faramir surâse aspru.

— Atunci te-ar îndurera dac-ai afla că Boromir a murit?

— Da, asta chiar m-ar îndurera, zise Frodo.

În clipa aceea prinse umbrele de pe chipul lui Faramir. Bâigui:

— A murit? Vrei să spui c-a murit și că știi? Ai încercat să-mi întinzi o cursă și să te joci cu mine? Vrei să mă păcălești?

— N-aș păcăli nici măcar un orc cu una ca asta, zise Faramir.

— Atunci, spune-mi cum a murit și cum ai aflat asta, o dată ce zici că nimeni din Frăție nu sosise în cetate pân-ai plecat de-acolo?

— Cât despre felul în care-a murit, nădăjduiam c-o să-mi spună prietenul și tovarășul său.

— Dar era sănătos-voinic, când ne-am despărțit. Și, din câte știi, încă trăiește. Deși sunt multe primejdii pe lumea asta.

— Așa e, făcu Faramir. Și nici trădarea nu-i puțină.

Pe Sam vorbăria aceasta îl umplea de nerăbdare și îl înfuria. Ultimele cuvinte ale lui Faramir puseră capac la toate, așa că dădu buzna în mijlocul cercului de oameni și se apropie cu pași mari de stăpânul lui.

— Iertare, domnu' Frodo, zise el, dar ajunge! N-are nici un drept să vă vorbească așa. La urma urmei, ați trecut prin atâtea și pentru binele lui și-al oamenilor acestora măreți, la fel ca pentru toți ceilalți! Ia aminte, Căpitane!

Se proțăpi drept în fața lui Faramir, cu mâinile în șold. Avea un chip muștrător, de parcă i-ar fi vorbit unui tânăr hobbit care se stropșise la el când îl luase la rost că furase mere din livadă.

Printre cei de față trecu un murmur. Mulți zâmbiră amuzați, căci nu-l mai văzuseră în viața lor pe Căpitan stând ochi în ochi cu un hobbitel proptit în picioarele răscrăcărate, fierbând de mânie.

— Ia aminte! zise el. Ce urmărești? Hai să ne lămurim, înainte ca orcii din Mordor să vină asupra noastră! Dacă ți se pare că stăpânul meu l-a ucis pe Boromir ăsta și-apoi a dat bir cu fugiții, înseamnă că nu ești în toate mințile! Dar spune-o limpede, să terminăm odată! Și-apoi zi-ne și nouă ce-ai de gând. Dar e păcat că fapțurile care zic că luptă împotriva Vrajmașului nu-i lasă pe ceilalți să-și vadă de treaba lor, fără să-și bage nasul. Ce mulțumit ar fi el să vă vadă acum! Ar gândi că și-a mai făcut un prieten.

— Răbdare! zise Faramir, fără mânie însă. Nu vorbi înaintea stăpânului tău, care-i mai ager ca tine. Și nu-i nevoie să-mi spună nimeni ce primejdie ne paște. Chiar și așa, eu tot o să pierd puțină vreme, ca să judec limpede o treabă spinoasă. De-aș fi așa pripit ca tine, v-aș fi ucis de mult. Căci mi s-a poruncit să-i omor pe toți cei pe care îi întâlnesc în ținutul ăsta, fără îngăduința Seniorului din Gondor. Dar nu ucid oameni și animale așa, fără rost, și nici chiar când e nevoie n-o fac cu plăcere. Și nici nu vorbesc ca să mă aflu-n treabă. Așa că liniștește-te! Stai jos lângă stăpânul tău și taci din gură!

Sam se așeză cu chipul roșu ca purpura. Faramir se întoarse iar spre Frodo.

— Mă întrebi de unde știi c-a murit fiul lui Denethor. Veștile despre moarte au multe aripi. Se zice că *noaptea aduce adesea vești celor de-un neam*. Boromir a fost fratele meu.

Pe chip îi trecu o umbră de tristețe.

— Îți amintești de niște semne aparte, pe care Boromir le-avea prin lucrurile ce le purta la el?

Frodo chibzui o clipă, temându-se să nu i se întindă o nouă cursă, întrebându-se cum avea să se termine toată tăărășenia asta. Abia reușise să scape Inelul din mâinile mândre ale lui Boromir; cum avea să se descurce printre atâția oameni războinici și puternici, nu știa.

Totuși îi spunea inima că Faramir, deși semăna mult cu fratele lui, era mult mai dârz și mai înțelept.

— Îmi amintesc că Boromir avea un corn, zise el într-un târziu.

— Îți amintești bine, rosti Faramir, înseamnă că l-ai văzut. Și în acest caz, îl ai în fața ochilor: un corn mare, de bou sălbatic, răsăritean, ferecat în argint și încrustat cu litere străvechi. Cornul acela a fost purtat de întâiul născut din casa noastră; și se zice că, dacă sufli din el oriunde între fruntariile Gondorului, acest ținut străvechi, vuietul lui se-aude peste tot. Am pornit în această misie acum cinci zile, iar cu unsprezece zile în urmă, am auzit vaierul cornului său; părea că venea dinspre Miazănoapte, dar era stins, ca un ecou printre gânduri. Semn rău, ne-am zis noi, tatăl meu și cu mine, căci nu mai aveam nici o veste de la Boromir de când plecase și nici un străjer de la hotarele noastre nu-l mai văzuse trecând. Iar după trei nopți mi-a fost dat să văd un lucru și mai ciudat. Stăteam pe malul Anduinului, în întunericul rărit de razele palide ale lunii abia răsărite, uitându-mă la apele acelea veșnic curgătoare; și trestiile foșneau. Așa ne uităm mereu la malurile din Osgiliath pe care le-au ocupat, în parte, vrăjmașii; de-acolo ies ca să ne prade pământurile. Dar în miezul acela de noapte toată firea dormea. Atunci am văzut, sau doar mi s-a părut, o barcă plutind pe apă, scânteind cenușiu; era mică și ciudată, cu prova înaltă și fără nimeni la cârmă. Și m-a cuprins sfiala, căci era scaldată într-o lumină palidă. Dar m-am ridicat și m-am dus mai aproape, pe mal, iar apoi am pășit în râu, căci mă atrăgea ceva. Atunci barca s-a întors către mine, a încetinit și a trecut încetișor,

foarte aproape; dar n-am îndrăznit să-ntind mâna. Era cufundată mult în apă, ca și cum ar fi avut o încărcătură grea și, când a trecut pe sub privirile mele, mi s-a părut că era aproape plină cu apă limpede, din care se răspândea lumina aceea; și învăluit în apa aceea își dormea somnul de veci un războinic. Pe genunchi avea o sabie frântă. Am văzut că era plin de răni. Era fratele meu, Boromir, mort. Îi știam straietele, sabia și chipul lui drag. Un singur lucru lipsea: cornul. Un singur lucru mi-era necunoscut: un brâu minunat, cu care era încins la mijloc, făurit din frunze de aur. *Boromir!* am strigat eu. *Unde ți-e cornul? Și încotro te călătorești? O, Boromir!* Dar a pierit. Barca s-a întors în mijlocul undelor și s-a pierdut scânteietoare în noapte. Era ca-n vis, și totuși aievea, căci n-a fost ca și când m-aș fi trezit. Și n-am nici o îndoială că a murit și că a trecut pe ape, către Mare.

— Vai, mie! făcu Frodo. Cu-adevărat acela a fost Boromir, așa cum îl știam eu. Căci brăul de aur i-a fost dăruit în Lothlorien, de către Lady Galadriel. Ea a fost cea care ne-a înveșmântat așa cum ne vezi, în straie cenușii, elfești. Paftaua asta-i făurită de-aceleași mâini măiastre.

Puse mâna pe frunza argintiu-verzuie care îi încheia mantia chiar sub bărbie. Faramir se uită atent la ea.

— Da, e frumoasă, zise el. Da, e făurită cu același meșteșug. Așadar, ați trecut prin ținutul Lorien; Laurelindorenan, pe numele său de demult, dar asta-i mai presus de știința oamenilor, adăugă el șoptit, uitându-se acum la Frodo cu ochi și mai uimiți. Încep să înțeleg o mulțime de lucruri ciudate în ceea ce te privește. Nu vrei să-mi spui și altele? Căci mi se pare cumplit că Boromir a murit la câțiva pași de casă.

— Nu pot să-ți spun mai mult decât ți-am spus, răspunse Frodo. Deși povestea ta mă umple de presimțiri. Ceea ce-ai văzut, cred eu, n-a fost decât o părere, o umbră a necazului ce-a fost sau va să vie. Dacă nu cumva o fi vreun șiretlic de-al Dușmanului. Eu am văzut chipurile războinicilor bălai din străvechime, adormite în bălțile din Smârcurile Morților; sau cel puțin așa păreau, prin cine știe ce meșteșug înfiorător de-al lui.

— Nu, n-a fost așa, zise Faramir. Căci ticlurile sale îți umplu inima de scârbă; însă eu mi-am simțit atunci sufletul împovărat de durere și de milă.

— Și totuși, cum s-ar fi putut întâmpla un asemenea lucru cu adevărat? Întrebă Frodo. Căci nici o barcă n-avea cum să treacă peste colinele de piatră din Toi Brandir; iar Boromir își pusese în gând să se ducă acasă, străbătând Scăldătoarea Enților și câmpiile din Rohan. Și, pe lângă asta, cum putea vreo barcă să străbată cascada mare, înspumată, și să nu se scufunde în heleștee clocotitoare, așa îngreunată de apă cum era?

— Nu știi, zise Faramir. Dar dincotro venea barca?

— Din Lorien, îi răspunse Frodo. Am vâslit în trei asemenea bărci pe Anduin, către cascada. Și toate erau făurite măiastru de elfi.

— Ați trecut prin Ținutul Ascuns, zise Faramir, dar se pare că ați înțeles prea puțin din puterile lui. Când oamenii au de-a face cu Stăpâna Vrăjilor care sălășluiește în Codrul de Aur, încep să aibă țeluri ciudate. Căci e primejdios ca muritorii să iasă de pe tărâmul acestui Soare; se spune că puțini din cei din vechime s-au întors de acolo neschimbați.

Boromir, o, Boromir! strigă el. *Ce ți-a spus Doamna fără de moarte? Ce-a văzut? Ce ți-a trezit în suflet? De ce te-ai dus la Laurelindorenan și n-ai venit pe drumul tău, călare pe caii din Rohan, ca să ajungi acasă în zori de ziuă?*

Apoi se întoarse iar spre Frodo și vorbi cu glasul liniștit dinainte:

— Acestor întrebări mi-ai putea, socot, răspunde, Frodo, fiu al lui Drogo. Dar probabil nu aici și nu acum. Însă, ca să nu mai zici că povestea mea-i o părere, iată

ce-ți voi spune: Cornul lui Boromir s-a întors cu adevărat, nu ca o părere. Dar era crăpat în două, ca de secure sau de spadă. Jumătățile au ajuns despărțite la mal: una a fost găsită printre trestii, acolo unde se află străjerii din Gondor, la miazănoapte, pe sub cascadele Scăldătorii Enților; cealaltă se învârtea în vârtoare și a găsit-o un oștean care pornise pe râu, cu o solie. Ciudate întâmplări! Dar omorul iese la iveală, fără doar și poate — așa se zice. Iar acum, cornul celui dintâi născut zace frânt în două, în poala lui Denethor, care așteaptă vești în jilțul său înalt. Nu știi să-mi spui nimic despre cum a fost spart cornul?

— Nu, nu știu nimic, îi răspunse Frodo. Însă ziua când l-ai auzit răsunând, dacă ce crezi e aieveya, a fost cea în care ne-am despărțit, adică atunci când eu și slujitorul meu am părăsit Frăția. Iar acum povestea ta mă umple de groază. Căci dacă Boromir a înfruntat atunci primejdia și-a fost ucis, mă tem că și tovarășii mei au murit cu toții. Mi-erău toți rubedenii și prieteni. Ce-ar fi să lași deoparte îndoiala și să mă lași să plec? Prea sunt ostenit și îndurerat. Însă am de împlinit o faptă și măcar să-ncerc s-o duc la bun sfârșit, chiar de voi pieri. Și trebuie să mă grăbesc și mai tare, dacă dintre piticuții doar noi doi am mai rămas. Tu întoarce-te, Faramir, viteaz Căpitan al Gondorului, și apără-ți cetatea cât mai poți; iar pe mine lasă-mă să plec unde mă cheamă amara-mi soartă.

— Vorbele astea nu mă-ncălzesc cu nimic, zise Faramir; dar sunt sigur că te-ai speriat mai mult decât trebuia. Dacă nu cumva au venit chiar cei din Lorien, cine s-o fi-ngrijit de îngropăciunea lui Boromir? Nicidecum orcii sau slujitorii Nenumitului. Așa că socot că a mai rămas ceva din Frăție. Dar, cu tot ce s-o fi întâmplat la Hotarul de la Miazănoapte, de tine, Frodo, nu mă mai îndoiesc. Dacă zilele grele prin care-am trecut m-au ajutat cât de cât să judec vorbele și chipurile oamenilor, atunci aș putea să mă încumet și pentru piticuți! Deși — și-aici surâse — ai ceva ciudat, Frodo, un aer elfesc. Dar vorba noastră are mai multă noimă decât am crezut la început. Ar trebui să te duc înapoi, la Minas Tirith, să-i dai socoteală acolo, lui Denethor; pe bună dreptate-mi va fi viața în primejdie dacă aleg acum o cale neînțeleaptă pentru cetatea mea. Așa că n-o să mă pripesc cu hotărârea. Totuși, deocamdată trebuie să ne grăbim și s-o luăm din loc.

Sări în picioare și dădu câteva porunci. Oamenii strânși în jurul lui rupseră rândurile și se aranjă în grupulețe, apoi se risipiră care-ncotro și se făcură nevăzuți în umbrele stâncilor și-ale arborilor. Curând nu mai rămaseră acolo decât Mablung și Damrod.

— Acum voi, Frodo și Sam cel Înțelept, veți veni cu mine și cu străjerii mei, zise Faramir. N-aveți cum s-o luați pe drumul către miazăzi, dacă ăsta vă era țelul. Câteva zile va fi foarte nesigur și mai bine păzit ca oricând, după încăierarea asta. Și socot că astăzi nu mai puteți merge prea mult, căci sunteți vlăguiți. Ca și noi, de altfel. O să ne ducem acum cu toții într-un loc tainic, numai de noi știut, cam la zece mile distanță. Orcii și iscoadele Dușmanului nu l-au aflat încă și chiar dacă l-ar găsi, putem încă să le ținem piept mult și bine, chiar dacă vin câtă frunză și iarbă. Ne-am putea odihni acolo cu toții. Dimineață voi hotărî ce-i mai bine pentru mine și pentru voi.

Frodo nu avu de ales; trebui să se supună acestei cereri sau porunci. Pentru moment părea, oricum, o cale înțeleaptă, o dată ce sosirea aceasta a oamenilor din Gondor făcuse călătoria prin Ithilien mai primejdioasă ca oricând.

Porniră pe dată: Mablung și Damrod puțin mai în față și Faramir cu Frodo și Sam îndărăt. Trecură peste pârâu,ocoliră heleșteul unde se îmbăiaseră hobbiții, apoi urcară un mal lung și intrară în umbrele verzi ale ținuturilor împădurite care coborau întruna spre apus. În timp ce mergeau cât puteau de repede, își continuă vorba cu

glas scăzut.

— Am pus capăt sfatului nostru, zise Faramir, nu numai pentru că nu mai aveam vreme, așa cum a ținut să-mi zică jupânul Sam cel Înțelept, ci și pentru că ajunseserăm la niște lucruri pe care nu e bine să le vorbim de față cu multă lume. De-aceea am adus vorba de fratele meu și-am lăsat deoparte *Blestemul lui Isildur*. Căci n-ai fost cu totul sincer cu mine, Frodo.

— N-am mințit, iar adevărul l-am spus în parte, atât cât am putut, zise Frodo.

— Nu te învinuiesc, zise Faramir. Ai știut să ieși din încurcătură, și-ai vorbit cu înțelepciune. Dar mi-am dat seama, am ghicit mai mult decât ai spus tu. N-ai fost prieten cu Boromir sau, mai bine zis, nu v-ați despărțit cu voie bună. Tu și jupânul Sam cel Înțelept bănuiesc c-ați avut o pricină de nemulțumire. Acu', ce să zic? L-am iubit din tot sufletul și i-aș răzbuca moartea fără să stau pe gânduri, deși l-am cunoscut foarte bine. *Blestemul lui Isildur*, aș spune că asta era pricina neînțelegerii dintre voi. E limpede că-i vorba de cine știe ce moștenire serioasă, din tată-n fiu, care poate pricinui necazuri între aliați, după cum spun poveștile străvechi. Ei, ce zici, nu sunt pe-aproape?

— Pe-aproape, zise Frodo, dar nu întru totul. Nu s-a iscat nici o neînțelegere în Frăția noastră, deși eram chinuți de îndoială, adică nu știam pe ce drum s-o luăm din Emyrn Muil. Dar orice-ar fi, vechile povești ne atrag atenția și asupra primejdiei de a rosti cuvinte pripite cum ar fi „moștenirea din tată-n fiu”.

— Ah, e-așa cum mă gândeam: ai avut necazuri doar cu Boromir. El își dorea să ducă lucrul acela la Minas Tirith. Vai, mie! Ce soartă strâmbă îți pecetluiește buzele de nu-mi spui cine l-a văzut pentru ultima oară și nu pot să aflu ceea ce mi-aș dori atât să știu? Ce-o fi fost în mintea și în inima lui în ultimele ceasuri de viață? Dacă greșit sau nu, de-un lucru sunt sigur: a murit împăcat, căci a săvârșit o faptă bună. Chipul îi era mai frumos chiar decât atunci când trăia. Dar, Frodo, te-am cam strâns cu ușa la început, în legătură cu *Blestemul lui Isildur*. Iartă-mă! N-am dovedit înțelepciune într-o asemenea clipă și într-un astfel de loc. N-am avut vreme să gândesc. Trecusem printr-o luptă grea și mintea mi-era plină de alte lucruri. Dar, în timp ce vorbeam cu tine, am început să m-apropii de țintă, așa că am tras cu bună știință în altă parte. Căci trebuie să știi, multe din vechea învățătură sunt ținute sub obroc de cârmuitorii cetății și nu răzbate nimic în afară. Noi, cei din casa mea, nu suntem din seminția lui Elendil, deși avem sânge de-al numenoreenilor. Căci socotim că ne tragem din Mardu, majordomul cel bun, care a rămas să ocârmuiască în locul regelui, când acesta a plecat la război. E vorba de regele Earnur, ultimul din stirpea lui Anarion, care nu avea fii și care nu s-a mai întors niciodată. Iar de atunci majordomii au ocârmuit țara, deși lucrul acesta s-a petrecut cu multe generații de oameni în urmă. Și-mi aduc aminte de Boromir copil, pe când învățam împreună istoria seniorilor și-a cetății noastre, că tare-i mai era ciudă că tatăl lui nu era rege. „De câte sute de ani e nevoie ca un majordom să devină rege, dacă cel ce-i în drept nu se mai întoarce?” întreba el. „Pesemne că în locuri unde rânduiala regească nu-i așa puternică, ajung câțiva ani”, răspundea tatăl meu. „În Gondor, însă, nici zece mii de ani n-ar fi de-ajuns.” Vai, bietul Boromir, oare asta nu-ți spune destul despre el?

— Ba da, zise Frodo. Cu toate acestea, s-a purtat totdeauna cu cinstire față de Aragorn.

— Nu mă-ndoiesc, spuse Faramir. Dacă s-a încredințat că ceea ce spunea Aragorn despre adevăratul lui rang era adevărat, sunt sigur că s-a purtat frumos. Însă nu sosise clipa hotărâtoare încă. Nu ajunseseră la Minas Tirith încă și nici nu deveniseră dușmani în război. Dar am cam luat-o razna. Noi, cei din casa lui Denethor, știm învățătura străveche din timpuri de demult și, în plus, ni s-au păstrat

în vistierii o seamă întreagă de lucruri: cărți și table de legi, scrise pe foițe subțiri, da, da, și pe tăblițe de piatră, și pe file de argint și de aur, cu tot felul de litere. Pe unele nu le mai poate citi nimeni; cât despre altele, puțini le mai scot la lumină, de unde-au fost încuiate. Eu mai citesc câte ceva, căci am deprins buchia cărții. E vorba de hrisoavele pe care ni le-a adus Pelerinul cel Sur. Prima oară l-am văzut când eram copil; de-atunci, a venit la noi de două-trei ori.

— Pelerinul cel Sur? făcu Frodo. Avea vreun nume?

— Mithrandir îi ziceam noi, în limba elfilor, zise Faramir, și n-avea nimic împotriva. *Multe nume am eu, în nenumăratele ținuturi*, zicea el. *Mithrandir, la gnomi; în tinerețe, la Apus, mi se spunea Olorin, nume de mult uitat; la Miazăzi, Incanus; la Miazănoapte, Gandalf; în Răsărit, nu mă duc niciodată.*

— Gandalf! zise Frodo. M-am gândit eu că e vorba de el. Gandalf cel Sur, cel mai prețios dintre sfetnici; conducătorul Frăției noastre. S-a prăpădit în Moria.

— Mithrandir s-a prăpădit! strigă Faramir. Se pare că Frăția voastră a avut o soartă nefericită. Într-adevăr, e greu de crezut că o ființă atât de înțeleaptă și cu atâta putere — căci multe lucruri minunate a mai făcut la noi! — a putut să piară; să fie lumea văduvită de-atâta învățătură! Ești sigur că-i așa? Poate că v-a părăsit, pur și simplu, și s-a dus în treaba lui.

— Vai, mie! făcu Frodo. Sunt sigur, căci l-am văzut prăbușindu-se în hău.

— Văd că ai istorisiri însemnate și cumplite de povestit, zise Faramir. Poate-ai să mi le spui și mie mai pe seară. Acest Mithrandir a fost, socot eu acum, mai mult decât un învățător; el pune în mișcare toate faptele din zilele noastre. Dacă ar fi fost printre noi, ca să-i cerem sfatul în legătură cu vorbele grele din visele noastre, ni le-ar fi limpezit și n-ar mai fi fost nevoie de un sol. Și totuși, cine știe, poate n-ar fi fost așa; călătoria lui Boromir o fi fost de la-nceput sortită eșecului. Mithrandir nu ne-a vorbit niciodată despre ce urma să se întâmple și nici nu și-a dezvăluit scopurile. A primit încuviințarea de la Denethor — cum? n-am idee — să scotocească prin tainele vistieriei noastre. Mai aflam câte ceva de la el, când avea chef să ne spună (ceea ce se întâmpla foarte rar). Ne iscodea și ne pune mereu întrebări, mai ales în legătură cu Marea Bătălie de la Dagorlad, din vremurile de-nceput ale Gondorului, când el, pe care nu-l numim, a fost înfrânt. Asculta cu nesaț poveștile despre Isildur, deși aveam puține de spus; căci printre noi nu se știa nimic sigur despre sfârșitul lui.

Glasul lui Faramir se stinse într-o șoaptă.

— Însă am aflat și eu câte ceva, mai bine zis, am ghicit, și-am păstrat această taină în inima mea: Isildur a luat ceva din mâna Nenumitului, înainte să plece din Gondor, ca să nu mai fie văzut vreodată printre muritori. Asta era, credeam eu, răspunsul la întrebările lui Mithrandir. Dar pe-atunci părea o treabă care-i pune pe gânduri doar pe scrutătorii de învățătură străveche. Nici când am încercat să deslușim între noi tainele din visurile noastre nu m-am gândit că *Blestemul lui Isildur* era unul și-același lucru. Căci Isildur a fost încolțit și ucis de săgețile orcești, după cum zice singura legendă pe care o știam, iar Mithrandir nu-mi spusese niciodată mai mult. Ce e, la urma urmei, lucrul acela, nu-mi dau seama; dar știu că trebuie să fie o moștenire din tată-n fiu a puterii și a primejdiei. O armă ticăloasă, pesemne, ticluită de Seniorul Întunecimii. Dacă ar fi un lucru care dă un folos în bătălie, cred că Boromir, atât de mândru, de neînfricat, adesea pripit, totdeauna dornic ca Minas Tirith să iasă biruitoare (și, prin urmare, el însuși), n-ar fi avut cum să nu-și dorească, să nu fie ademenit de un asemenea lucru. Mai bine nu s-ar fi dus deloc! Tatăl meu și bătrânii ziceau să plec eu în această misie, dar el s-a vârât în față, zicând că era cel mai mare și cel mai tare (ceea ce era adevărat) și că n-aveau cum să-l oprească. Dar nu te teme! N-aș pune mâna pe lucrul acela, chiar dacă l-aș vedea zăcând în

mijlocul drumului. Nici dac-ar fi ca Minas Tirith să se prăbușească-n ruină, iar eu aș fi singurul care-aș putea-o salva folosindu-mă de arma Seniorului Întunecimii, spre binele ei și spre gloria mea. Nu, Frodo, fiu al lui Drogo, nu-mi doresc asemenea biruințe.

— Nici cei ce-au fost la Sfat n-au vrut asta, zise Frodo. Și nici eu. Nu mi-aș face de lucru cu așa ceva.

— În ce mă privește, spuse Faramir, mi-aș dori să văd iar Copacul Alb în floare la curțile regilor, și să revină Cununa de Argint; iar Minas Tirith să fie în pace, Minas Anor din nou ca pe vremuri, plină de lumină, înaltă și minunată, frumoasă ca o regină între regine, nu ca o stăpână de sclavi dornici s-o slujească. Trebuie să fie război, de vreme ce ne apărăm viețile împotriva unuia care ar prăpădi totul; dar mie nu-mi place sabia lucitoare pentru ascuțitul ei, nici săgeata că-i iute și nici luptătorul pentru mărirea sa. Îmi place doar ceea ce apără ei: cetatea oamenilor din Numenor. Și-aș vrea ca ea să fie iubită pentru istoria, vechimea, frumusețea și înțelepciunea ei de-acum. Să nu se teamă nimeni de ea, decât cum te-ai teme de cinstea unui bărbat bătrân și înțelept. Așa că nu-ți face griji în privința mea! Nu-ți cer să-mi spui mai mult. Nu te întreb nici măcar dacă ceea ce-am spus acum e cât de cât adevărat. Însă de te vei încrede în mine, s-ar putea să am câte-o povață pentru tine, în misia pe care o ai, oricare-ar fi ea. Da! Și chiar să-ți dau o mână de ajutor.

Frodo nu-i răspunse nimic. Îi venea să strige că avea nevoie și de ajutor și de povață, să-i spună tânărului acestuia, ale cărui vorbe îi păreau atât de înțelepte și de minunate, tot ce-avea pe suflet. Dar ceva îl ținu. Avea inima grea de spaimă și de tristețe: dacă el și Sam erau într-adevăr, așa cum se părea, tot ce rămăsese din cei Nouă Peregrini, atunci el era singurul însărcinat cu taina misiei lor. Mai bine să nu se-ncreadă pe nedrept, decât să-l ia gura pe dinainte. Iar amintirea lui Boromir, a schimbării cumplite pe care ispita Inelului o lucruse în el, îi venea mereu în minte când se uita la Faramir și-i auzea glasul; nu semănau, dar aveau ceva la fel.

O vreme merseră în liniște, trecând ca niște umbre verzi-cenușii pe sub arborii bătrâni, pășind fără zgomot; deasupra lor cântau mii de păsărele iar soarele își arunca razele strălucitoare pe acoperișul neted de frunze întunecate al codrului veșnic verde din Ithilien. Sam nu lua parte la vorbă, deși ascultase; și în același timp ciulea urechile lui ascuțite, de hobbit, la orice fâșâit al pădurii care îi înconjura. Nu observase decât un singur lucru, și anume că în toată vorbăria nu fusese pomenit nici măcar o dată numele lui Gollum. Era mulțumit, deși simțea că nu era mare nădejde să nu îl mai audă vreodată. Își dădu curând seama că, deși mergeau singuri, în apropierea lor se aflau o mulțime de oameni; nu numai Damrod și Mablung, care se iveau și plecau tăcuți în umbrele din fața lor, ci și alții; își croiau cu toții drum tainic în aceeași direcție. O dată, când se uitase îndărăt, îmboldit de gândul că era urmărit, i se păru că zărește o clipă o umbră mică și neagră, strecurându-se după un trunchi de copac. Deschise gura să vorbească, dar o închise la loc. „Nu-s sigur, își zise el. Și de ce le-aș aminti de ticălosul ăla bătrân, dacă preferă să uite de el? Ce bine-ar fi să-l pot uita și eu!”

Așa că trecură mai departe, până când pădurea începu să se rărească, iar terenul se povârni și mai mult. Deodată, cotiră din nou la dreapta și ajunseră curând la un râuleț ce trecea printr-o strâmtoare: era același pârâu care se revărsa din heleșteul rotund, ajuns acum un torent vijelios, săltând din piatră în piatră, într-o albie tăiată adânc, umbrită de ilice și de cimișir negricios. Către apus, la picioarele lor, se zăreau întinderi de pământ și lunci nesfârșite, scaldate într-o lumină cețoasă, iar mai departe scânteierea apelor bogate ale Anduinului în soarele care scăpata.

— Aici, vai, sunt nevoit să fac un lucru urât, zise Faramir. Nădăjduiesc c-o să mi-o

ierți, căci pân-acum n-am dat porunci nesăbuite, cum ar fi să fiți legați sau uciși. Dar porunca este ca nici un străin, fie el și din Rohan, care luptă alături de noi să nu vadă cărarea spre tainița noastră. Trebuie să vă leg la ochi.

— Cum poștești, spuse Frodo. Chiar și elfii fac la fel, la nevoie; noi am trecut fruntariile minunatului Lothlorien cu ochii legați. Lui Gimli, gnomul, nu i-a căzut prea bine, dar hobbiții au îndurat fără să crâcnească.

— Eu n-am să vă călăuzesc spre un loc atât de minunat, zise Faramir. Însă mă bucur că o să vă lăsați legați la ochi de bună voie și nu cu forța.

Îi strigă încetisor pe Mablung și pe Damrod. Aceștia ieșiră dintre arbori și se apropiară.

— Legați-i la ochi pe oaspeții aceștia ai noștri, zise Faramir. Dar cu grijă, să nu-i doară. Lăsați-le mâinile libere. Își vor da cuvântul că n-or să se uite. Eu, unul, m-aș încrede în ei și i-aș pune doar să închidă ochii, dar de se-mpiedică, or să clipească fără să vrea. Călăuziți-i, ca să nu facă vreun pas greșit.

Cei doi străjeri îi legară pe hobbiți la ochi cu panglici verzi și le traseră glugile aproape până la gură; apoi îi luară repede pe fiecare de mână și porniră.

Frodo și Sam nu fură în stare să spună despre această ultimă porțiune de drum decât ce reușiseră să ghicească pe întuneric. Nu peste mult, simțiră că ajunseseră pe o cărare care cobora și se îngusta deodată; fură nevoiți să meargă în șir, printre doi pereți de stâncă. Gardienii lor îi duceau din spate, ținându-i de umeri. Când terenul era greu, oamenii îi luau pe sus, apoi îi puneau iar jos. În dreapta lor se auzea, din ce în ce mai tare, susurul unei ape de care se apropiau. Într-un târziu, se opriră. Mablung și Darmond începură să-i învârtă în toate părțile, până îi zăpăciră de tot. Urcară puțin și li se păru că se face frig. Zgomotul pârâului se auzi mai slab. Fură iar luați pe sus și coborâră mai multe trepte, la capătul cărora dădură un colț. Auziră apa din nou, de data aceasta mai tare, mai vijelioasă, improșcând peste tot. Simțeau o ploaie fină pe mâini și pe obraji. Într-un târziu, fură iar puși jos. Rămaseră așa o vreme, descumpăniți, legați la ochi, fără să știe unde erau. Nu scoaseră nici o vorbă. Atunci, în spatele lor răsună glasul lui Faramir.

— Dezlegați-le ochii! porunci el.

Li se traseră glugile și li se scoaseră legăturile de la ochi. Clipiră și traseră adânc aer în piept. Se aflau pe o dușumea udă, de piatră șlefuită, în pragul unei porți cioplite grosolan, care se căsca îndărătul lor. Dar în față, spre apus, curgea o perdea fină de apă, atât de aproape, încât Frodo putea s-o atingă dacă întindea mâna. De dincolo de ea pătrundeau săgețile blânde ale soarelui ce asfințea, iar lumina roșie se frângea în nenumărate raze scânteietoare, care își schimbau mereu culoarea. Parcă stăteau la fereastra unui turn elf, dinaintea căreia atârna o perdea brodată cu giuvaeruri de argint și de aur, cu safire, rubine și ametiste înflăcărâte.

— Măcar am avut norocul să vă răsplătim răbdarea, zise Faramir. Aceasta este Fereastra Soarelui-Apune, Henneth Annun, cea mai mândră dintre cascadele Ithilienului, ținutul atâtor fântâni. Puțini străini au văzut-o. Însă îndărătul ei nu-i nici o încăpere regească, potrivită cu ea. Intrați și uitați-vă!

Bine vorba nu sfârși, că soarele scăpată de tot și focul din revărsarea aceea de apă se stinse. Se întoarseră și trecură pe sub bolta urâtă. Brusc, se treziră într-o încăpere spațioasă de piatră grosolană, cu tavanul aplecat și neșlefuit. Cele câteva torțe care fuseseră aprinse răspândeau o lumină slabă pe pereții lucitori. Veniseră deja o mulțime de oameni înaintea lor, iar printr-o altă ușă intrau alții, câte doi-trei. Pe măsură ce li se obișnuiau ochii cu întunericul, hobbiții observară că grota era mai mare decât își închipuiseră și era plină de arme și de merinde.

— Ei, ăsta-i adăpostul nostru, zise Faramir. Nu-i grozav, dar vă puteți petrece

noaptea în liniște. Măcar e uscat și-avem mâncare, deși nu putem face focul. Cândva prin peștera aceasta curgea apa și ieșea pe sub bolta aceea; dar lucrătorii din vechime i-au schimbat cursul prin strâmtoare, iar pârâul se revarsă într-o cascadă de două ori mai înaltă, peste stâncile de sus. Au astupat toate căile de intrare în grotă, afară de una singură, ca să nu pătrundă nici apa, nici altceva. Acum nu mai sunt decât două ieșiri: cea prin care ați intrat legați la ochi și un găvan adânc, plin de cuțite de piatră, dincolo de perdeaua de apă. Acum, până-i gata cina, trageți-vă puțin sufletul.

Hobbitii fură duși într-un colț, unde li se arată un culcuș să se întindă, dacă pofteau. Între timp, oamenii își făceau treaba prin grotă în liniște, iute și cuminte. Din pereți fură trase mese ușoare, pe care așezară vase și tacâmuri. Nu era cine știe ce fast, dar totul era așternut frumos și bine: farfurii rotunde, străchini și boluri, unele de pământ, smălțuite, cafenii, altele din lemn de cimișir curate și șlefuite. Din loc în loc, așezaseră câte o cupă sau câte un bol neted de bronz; iar în dreptul scaunului Căpitanului se afla un pocal de argint, în mijlocul mesei centrale.

Faramir se plimba printre oamenii săi, întrebându-i pe toți care intrau câte ceva, cu glas scăzut. Unii se întorceau după ce-i hăituiseră pe sudiști; alții care fuseseră lăsați ca cercetași pe lângă drum veniră ultimii. Toți vrăjmașii fuseseră uciși, afară de marele mumak; nimeni nu știa ce se întâmplase cu el. Nu dăduseră de nici o urmă de vrăjmaș; nici măcar o iscoadă orcească nu trecuse fruntariile.

— N-ai văzut și n-ai auzit nimic, Anborn? îl întrebă Faramir pe ultimul venit.

— Nu, stăpâne, zise omul. În orice caz, nici un orc. Dar am văzut sau mi s-a părut că văd ceva cam ciudat. Se întunecase binișor și ochii te mai înșală la ora asta; lucrurile par mai mari decât sunt. Probabil că n-a fost decât o veveriță.

La aceste cuvinte, Sam ciuli urechile.

— Dar de-a fost veveriță, înseamnă că era una neagră și fără coadă. Părea ca o umbră pe pământ, iar când m-am apropiat, a sărit iute îndărătul unui trunchi de copac pe care s-a cățărat la fel de repede. Știu că nu ne lași să ucidem fiarele fără pricină și, cum nu mi s-a părut a fi altceva, n-am tras nici o săgeată. Era, oricum, prea întuneric ca să țintesc, iar făptura a dispărut în desișul de frunze cât ai zice pește. Dar eu am rămas cu gura căscată o vreme, căci mi s-a părut ciudat. Apoi m-am grăbit să mă întorc. Și-atunci a-nceput să sâsâie la mine de sus. O fi fost vreo veveriță mare. Probabil că pe sub tenebrele Nenumitului s-au strecurat niscaiva fiare din Codrul Întunecat și rățăcesc acum încoace, spre pădurea noastră. Cică pe-acolo sunt veverițe negre.

— Poate, zise Faramir. Dar dacă-i așa, înseamnă că-i semn rău. N-avem nici un chef de scursorile din Codrul Întunecat aici, în Ithilien.

Lui Sam i se păru că le aruncă o privire furișă, în timp ce rostea aceste cuvinte. Dar nu zise nimic. O vreme, el și Frodo stătură întinși privind torțele și oamenii care se mișcau de colo-colo, vorbind în șoaptă. Apoi Frodo adormi.

Sam se frământa, chibzuind cu grijă. „S-ar putea să fie de bună-credință”, își zicea el, „sau s-ar putea să nu fie. Vorba meșteșugită ascunde ades o inimă mârșavă.” Căscă. „Aș fi în stare să dorm o săptămână; abia atunci m-aș mai întrema și eu un pic. Și ce-am să fac, dac-o să stau singur cu toți oamenii ăștia mari în jurul meu? Nimic, Sam Gamgee; dar n-ai încotro, trebuie să stai treaz.”

Și, cu chiu cu vai, izbuti. Lumina de la intrarea în grotă păli, iar vâlul cenușiu de apă se întunecă și se pierdu în umbra care începuse să se lase. Zgomotul apei continua la fel, zi și noapte, fără să se schimbe. Murmurul și susurul ei te trăgeau la somn. Sam își apăsă ochii cu pumnii.

Fură aprinse mai multe torțe. Se desfunderă un poloboc cu vin și mai multe

butoaie cu mâncare. Oamenii aduceau apă din cascadă. Unii se spălau pe mâini în găvane. Lui Faramir i se aduse un lighean mare de aramă și un prosop alb. Se spală și el.

— Treziți-i pe oaspeții noștri, zise el, și aduceți-le apă. E vremea mesei.

Frodo se ridică în capul oaselor, căscă și se întinse; Sam, neobișnuit să fie slujit, se uită uluit la bărbatul înalt care se plecă dinaintea lui, cu un lighean în mâini.

— Pune-l jos, jupâne, dacă nu te superi, zise el. Așa e mai ușor și pentru tine, și pentru mine.

Apoi, spre mirarea și veselie oamenilor, își cufundă capul în apa rece, udându-și gâtul și urechile.

— Obișnuți să vă spălați și pe cap, înainte de masă? îl întrebă bărbatul care îi slujea pe hobbiți.

— Nu, doar înainte de aia de dimineață, zise Sam. Dar când ești în urmă cu somnul, apa rece pe gât e ca ploaia pe-o lăptucă ofilită. Vezi? Acu' pot să stau și eu treaz, ca să mănânc un pic.

Fură apoi conduși lângă Faramir, pe niște butoaie acoperite cu piei, așezate pe băncile oamenilor, ca să ajungă și ei la masă. Înainte să se apuce de mâncat, Faramir și toți oamenii săi se întoarseră cu fața spre apus, rămânând câteva clipe tăcuți. Le făcu semn lui Frodo și lui Sam, cum că s-ar cuveni să facă și ei același lucru.

— Așa facem totdeauna, zise el, în vreme ce se așezau; privim dincolo de patria elfilor, în Numenorul cel veșnic. Voi n-aveți un obicei asemănător, înainte de masă?

— Nu, rosti Frodo, simțindu-se ciudat de necioplit și de neștiutor. Dar când ne aflăm în ospetie, ne înclinăm în fața gazdei noastre și, după ce terminăm de mâncat, ne ridicăm să-i mulțumim.

— Asta facem și noi, zise Faramir.

După atâta drumeție, odihnă pe apucate și zile petrecute în sălbăticie singuratică, masa de seară le păru hobbiților un adevărat festin; să bea vin chihlimbariu, rece și parfumat, să mănânce pâine cu unt și cărnuri sărate și poame și brânză bună de burduf! Și toate acestea cu mâinile spălate, din farfurii și cu tacâmuri curate! Nici Frodo, nici Sam nu ziseră nu la nimic din ceea ce li se dădu, chiar dacă fură îmbiați a doua sau a treia oară. Vinul le pătrunse în sânge și le îngreuna mădularele; își simțiră inimile ușoare și pline de mulțumire, cum nu li se mai întâmplase de când părăsiseră pământul Lorienului.

După ce terminară, Faramir îi conduse într-un ungher de la capătul grotei, dinaintea căruia erau niște perdele trase. Li se aduseră o masă și două scăunele. Într-o nișă ardea un opaiț de pământ.

— S-ar putea să vi se facă somn curând, le spuse el. Mai ales bunului Sam cel Înțelept, care s-a încăpățânat să nu închidă un ochi înainte de masă; n-o fi vrut să-și strice foamea sau i-o fi fost teamă de mine? Nu-mi dau seama. Dar nu-i bine să te culci imediat după ospăț, mai ales când ai postit atâta înainte. Hai să stăm puțin de vorbă. Trebuie s-aveți multe de povestit despre călătoria voastră din Vâlceaua Despicață. Și, pesemne, doriți și voi să aflați câte ceva despre noi și despre ținuturile unde ne aflăm acum. Povestiți-mi de Boromir, fratele meu, de bătrânul Mithrandir și de seminția minunată din Lothlorien.

Lui Frodo nu-i mai era somn și se simțea gata să stea de vorbă. Dar, deși mâncarea și vinul îl învioraseră, neîncrederea nu îl părăsise. Sam îngâna încetișor, însă când Frodo începu să vorbească, întâi se mulțumi să asculte, îndrăznind doar din când în când să scoată câte un strigăt în semn de aprobare.

Frodo spuse multe, dar se feri să aducă vorba de misiunea Frăției și de Inel,

stăruind asupra vitejiei lui Boromir în toate pășuniile lor: cu lupii din sălbăticie, în zăpezile de sub Caradhras și în galeriile din Moria unde se prăbușise Gandalf. Faramir se arată cel mai mișcat de bătălia de pe pod.

— S-o fi săturat și Boromir să tot fugă de orci, zise el; poate și de creatura aia scârbavnică, Balrog parcă i-ai zis, deși a fost ultimul care-a plecat.

— Da, a fost ultimul, încuviință Frodo, dar Aragorn a trebuit să ne călăuzească. Numai el singur știa drumul, după prăbușirea lui Gandalf. Dar dacă n-ar fi avut în grijă niște ființe așa mici ca noi, nu cred c-ar fi fugit nici el, nici Boromir.

— Poate-ar fi fost mai bine ca Boromir să se fi prăbușit acolo, o dată cu Mithrandir, spuse Faramir, și să nu-și fi mai urmat destinul crunt care îl aștepta deasupra cascadei Rauros.

— Poate. Dar mai bine povestește-mi acum și despre aventurile voastre, zise Frodo, schimbând iar vorba. Pentru că aș vrea să știu mai multe despre Minas Ithil și Osgiliath, despre Minas Tirith cea îndelung îndurătoare. Ce nădejdi aveți cu cetatea asta, în războiul vostru nesfârșit?

— Ce nădejdi avem? făcu Faramir. De mult nu mai avem nici o nădejde. Poate că sabia lui Elendil ne-o va aprinde iar în suflete, dar asta n-o să facă decât să amâne ziua de pe urmă; bineînțeles, dacă nu cumva se va întâmpla ceva neașteptat pentru elfi și pentru oameni. Căci Vrajmașul se-ntărește, pe când noi ne împrușcăm tot mai mult. Suntem niște făpturi pe ducă, o toamnă fără lăstari. Oamenii din Numenor s-au așezat departe, cei mai mulți pe țărmuri, în zonele de la mare ale Ținuturilor Mari, dar foarte mulți s-au luat de rele și fac nebunii. Au îndrăgit întunecimea și vrăjile; unii s-au dedat cu totul lenevirii și nepăsării, iar alții s-au bătut între ei, până au fost cuceriti în slăbiciunea lor de oamenii sălbatici. N-am auzit ca cineva să fi făcut vrăji în Gondor sau că Nenumitul ar fi fost vreodată cinstit acolo; iar vechea înțelepciune și frumusețe aduse de la Apus au rămas multă vreme în ținutul fiilor lui Elendil cel Chipeș, și încă mai sălășluiesc acolo. Chiar și așa, Gondorul însuși și-a atras încetul cu încetul ruina și căderea, crezând că Vrajmașul doarme; dar el fusese doar îndepărtat, nu nimic. Moartea era pretutindeni, pentru că numenoreenii tânjeau încă — așa cum făcuseră în vechiul lor regat, pe care îl pierduseră tocmai din această pricină — după viața fără de sfârșit, neschimbătoare. Regii își făceau morminte mai grozave decât casele oamenilor vii, pe care însemnau numele strămoșilor la care țineau mai mult decât la numele propriilor lor fii. Seniori fără copii ședea în săli învechite, visând la blazoanele lor; oameni ofiliți amestecau elixire tari, prin cămăruțe tainice, sau își puneau întrebări despre stele prin turnuri înalte și reci. Iar ultimul rege din stirpea lui Anarion nu avea urmași. Dar majordomii erau mai înțelepți și mai norocoși. Mai înțelepți, pentru că își adunau armia dintre oamenii voinici de la țărmul mării și dintre muntenii îndrăzneți din Ered Nimrais. Și au încheiat un armistițiu cu popoarele de la Miazănoapte care ne atacaseră adesea — bărbați sălbatici și viteji — afară doar de seminția noastră depărtată, răsăritenii sălbatici și haradrimii haini. Astfel s-a întâmplat că, în zilele lui Cirion al Doisprezecelea Majordom (tatăl meu e-al douăzeci și șaselea), au dat fuga să ne sară în ajutor și i-au nimic pe vrăjmașii care puseseră mâna pe ținuturile noastre de la miazănoapte, în Marea Câmpie Celebrant. Aceștia sunt rohirrimii, după cum le zicem noi, stăpânii de cai, cărora le-am cedat câmpiile Calenardhonului ce se numesc de-atunci Rohan; căci ținutul acela fusese dintotdeauna foarte puțin locuit. Astfel ne-au fost alături și ne-au fost credincioși, ne-au ajutat la nevoie și ne-au păzit hotarele de la miazănoapte și Defileul Rohan. Au prins câte ceva din învățătura și vorbele noastre și, la nevoie, știu să ne vorbească și limba; dar țin mult la faptele și la numele strămoșilor lor, iar între ei vorbesc propria lor limbă, de la Miazănoapte. Și îi avem la inimă, pentru că bărbații sunt înalți și

femeile minunate, la fel de viteji și ei, și ele, puternici, cu păr bălai și ochi strălucitori; ne amintesc de oamenii din Zilele de Odinioară. De altfel, înțelepții noștri spun că legătura dintre noi se pierde în negura timpurilor, căci se trag din aceleași Trei Case ale Oamenilor, la fel ca numenoreenii, și poate că nu din Hador cel cu Părul de Aur, prietenul elfilor, ai cărui fii și-o parte din neamul lui n-au plecat peste Mare, în Apus, împotrivindu-se chemării. Iată cum îi socotim noi pe oameni în hrisoave: Nobilii sau Oamenii din Apusime care erau numenoreenii; Popoarele Mijlocii, Oamenii Amurgului, cum ar fi rohirrimii și seminția lor care sălășluiește încă în depărtatul Miazănoapte; și Sălbaticii, Oamenii din Întunecime.

Acum, dacă rohirrimii au crescut, într-o oarecare măsură, în felul nostru, în ceea ce privește meșteșugurile și purtarea, și noi am luat ceva de la ei, și nu ne mai putem numi „Nobili”. Am devenit Oamenii Mijlocii, ai Amurgului, dar cu amintirea altor lucruri. Căci, la fel ca rohirrimii, iubim acum războiul și vitejia prin ele însele, atât ca lucrare în sine, cât și ca țel; și, deși încă zicem că un războinic ar trebui să fie mai degrabă dăruit și învățat, decât să se priceapă doar la meșteșugul armelor și la cum să ucidă, totuși îi prețuim pe luptători mai mult decât pe cei care se ocupă cu alte treburi. Căci de-asta e trebuință în zilele noastre. Așa era și fratele meu, Boromir, un om al faptelor strălucite, pentru care era socotit cel mai bun din Gondor. Și-a fost, într-adevăr, foarte viteaz; de mult n-a mai avut Minas Tirith un moștenitor atât de trudit, atât de gata să sară la luptă și nimeni nu putea să sufle mai puternic din Marele Corn ca el.

O clipă, Faramir oftă și tăcu.

— Nu prea spuneți multe în istoriile dumneavoastră despre elfi, domnule, rosti Sam, luându-și brusc inima-n dinți.

Observase că Faramir părea să vorbească despre elfi cu mare cuviință ceea ce, mai mult decât felul în care-i primise și mâncarea și vinul lui, îi câștigaseră lui Sam cel înțelept prețuirea și încrederea.

— Așa e, jupâne Sam cel înțelept, zise Faramir, căci nu mă pricep la învățătura elfească. Dar iată că ai pus degetul pe un alt miez al schimbării noastre, care ne depărtează de Numenor și ne apropie de Pământul de Mijloc. Căci, așa cum poate știi, o dată ce Mithrandir ți-a fost tovarăș și-ai stat de vorbă cu Elrond, edainii, strămoșii numenoreenilor, au luptat alături de elfi în primele războaie și au fost răsplătiți cu regatul din mijlocul Mării, nu departe de Țara Elfilor. Dar pe Pământul de Mijloc, oamenii și elfii s-au înstrăinat unii de alții în zilele Întunecimii prin ticlurile Dușmanului, și, încet-încet, și-a reluat fiecare seminție calea ei. Oamenii se tem acum de elfi și nu mai au încredere în ei, deși știu puține despre ei. Iar noi, cei din Gondor, ne asemuim cu seminția din Rohan; pentru că, până și ei, care sunt în vrăjmășie cu Seniorul Întunecimii, se feresc de elfi și vorbesc cu groază de Codrul de Aur. Cu toate acestea, sunt unii printre noi care au de-a face cu elfii când și când; uneori, se duc în taină în Lorien, și puțini se mai întorc de-acolo. Eu unul n-am fost. Căci mi se pare acum primejdios ca muritorii să năzuiască la cercetarea Străbunilor. Totuși vă invidiez că ați stat de vorbă cu Doamna cea Dalbă.

— Doamna din Lorien! Lady Galadriel! exclamă Sam. Dacă ați vedea-o, domnule! O, dac-ați vedea-o! Nu-s decât un hobbit și acasă la mine-s grădinar, dacă-nțelegeți ce vreau să spun; iar mare meșter nu-s într-ale stihurilor, adică nu știu să le ticluiesc; mai zic și eu câte unul hâtru, dar nu-i poezie de-adevăratelea, așa că nu vă pot spune ce-am în inimă. Cântarea ar fi mai potrivită pentru ea. Ar trebui să-l auziți pe Pas Mare, adică pe Aragorn, sau pe bătrânul domn Bilbo, cum cântă. Dar tare mi-ar plăcea și mie să-i fac o cântare! Frumoasă e, domnule! O minunăție! Uneori e ca un pom în floare, alteori ca o narcisă albă — la fel de mititică și de mlădie. Tare ca

diamantul, blândă ca raza de lună. Caldă ca lumina soarelui, rece ca stelele înghețate. Mândră și trufașă ca un munte de nea, și veselă ca orice fetișcană, primăvara, cu margarete în cosițe. Dar ce pot eu să zic nu-i decât o flecăreală.

— Atunci trebuie să fie cu adevărat minunată, zise Faramir. Primejdios de frumoasă.

— N-am de unde să știu de-i *primejdios* sau nu, spuse Sam. Mă uluiește că oamenii duc cu ei primejdia în Lorien și-apoi zic c-au găsit-o acolo, când ei înșiși au venit cu ea. Dar poate că-i ziceți astfel pentru că e puternică prin ea însăși. Te faci țândări, ca un vapor izbit de stânci, în fața ei; sau te îneci ca un hobbit într-un râu. Dar nici stânca, nici râul nu-s de vină. Iar Boro...

Tăcu și se înroși ca racul.

— Ei? *Iar Boromir* și ce-ai mai vrut să spui? îl întrebă Faramir. Zi-i, ce-ai mai vrut să spui? El e cel care-a adus primejdia cu sine?

— Da, domnule, și vă cer iertare că zic una ca asta, cu toate că fratele domniei voastre a fost un bărbat ales. Dar ați ghicit situația, încă de la-nceput. L-am urmărit și l-am ascultat pe Boromir de când a plecat din Vâlceaua Despăcată — asta pentru că aveam grijă, știți, de stăpânul meu, nu ca să-i fac fratelui domniei voastre vreun rău — și cred că el a văzut limpede în Lorien mai ales ceea ce voia să vadă; lucru pe care l-am bănuțit din capu' locului. De cum a văzut Inelul Dușmanului, l-a și poftit.

— Sam! strigă Frodo îngrozit.

Se cufundase doar pentru o clipă în gânduri și se trezise deodată; prea târziu însă.

— Îndurare! făcu Sam pălind, apoi făcându-se ca focul. Iar am luat-o razna! *De câte ori caști gura, îți iese o păsărică din ea*, îmi spunea mie Unchiașul, și-avea dreptate. Văleu! Vai de mine!

Se întoarse apoi și îl privi pe Faramir în față, adunându-și bruma de curaj pe care-o mai avea:

— Acu', ascultați ce vă spun, domnule! Să nu vă luați de stăpânul meu, numa' pentru că slujitorul lui nu-i decât un găgăuță. Ați vorbit tot timpul meșteșugit și m-ați făcut să-mi dau drumul, despre elfi și alte alea. Dar *meșteșugul se vede mai bine-n faptă*, așa că aveți prilejul acum să vă arătați mărinimia.

— Așa se pare, rosti Faramir agale și foarte blând, surâzând ciudat. Deci, aceasta-i dezlegarea tuturor cimiliturilor! Inelul Suprem despre care se credea c-a pierit din lume. Și Boromir a-ncercat să-l ia cu forța? Iar voi ați fugit atunci, ca să ajungeți aici, la mine! Și eu am acum în mână, în sălbăticia asta, doi piticuți, o oștire de oameni gata să mă slujească, precum și Inelul Inelelor. Țasta da, noroc! Un mare prilej pentru Faramir, Căpitanul din Gondor, să-și arate mărinimia! Ha, ha!

Se ridică în picioare înalt și sever, cu ochii cenușii și scânteietori. Frodo și Sam țâșniră de pe scaune și se lipiră cu spatele de zid, unul lângă altul, bâjbâind după mânerul spadelor. Se lăsă tăcerea. Toți bărbații din peșteră încetară vorba și se uitară uimiți la ei. Dar Faramir se așeză iar și începu să râdă liniștit. Apoi fu iarăși serios.

— Bietul Boromir! Prea a fost crunt încercat, zise el. Dac-ați ști cu câtă tristețe m-ați copleșit voi, doi călători dintr-o țară depărtată, care purtați năpasta noastră. Dar voi îi judecați pe oameni mai puțin decât îi judec eu pe piticuți. Noi, cei din Gondor, vorbim pe șleau. Rareori ne fudulim, și-atunci când o facem, mergem înainte până la jertfa cea mare, dacă e nevoie. *Nici dacă-l gădesc în mijlocul drumului, n-am săpun mina pe el*, așa mi-am zis. Chiar de-aș fi unul dintre cei care poftesc lucrul acela, fără să fiu lămurit asupra lui, tot m-aș ține de vorba mea, ca de un jurământ. Numai că eu nu sunt dintre aceia. Sau, mai degrabă, am atâta scaun la cap să-mi dau seama că

sunt unele primejdii de care omul trebuie să se ferească.

Așezați-vă liniștiți! Și nu-ți face griji, Sam cel Înțelept. Dacă ți se pare că te-a luat gura pe dinainte, gândește-te că așa a fost să fie. Inima ți-e în aceeași măsură ageră și credincioasă și-a văzut mai bine decât ochii. Căci, oricât de ciudat ar părea, a fost bine că mi-ai mărturisit asta. S-ar putea să-i fie de folos chiar și stăpânului tău, pe care-l iubești atât. Se va întoarce totul spre binele lui, dacă-mi va sta în putință. Așa că fii liniștit. Dar nici măcar să nu mai rostești numele lucrului aceluia cu glas tare. Ajunge că l-ai spus o dată.

Hobbiții se întoarseră la locurile lor și se așezară fără să scoată un cuvânt. Oamenii se puseră pe băut și vorbit, socotind că Faramir făcuse o glumă oarecare cu micii lui oaspeți și-acum totul se terminase.

— Ei, Frodo, acum ne înțelegem și noi, în sfârșit, unul pe celălalt, zise Faramir. Dacă ai luat lucrul acela asupra ta, împotriva voinței tale, la cererea altora, atunci ai toată prețuirea mea. Și mă minunez cum de l-ai putut ține ascuns, fără să te folosești de el. Îmi dezvăluți o lume nouă; sunteți niște ființe cum n-am mai întâlnit. Toți cei din seminția voastră sunt așa? În ținutul vostru trebuie să fie numai pace și mulțumire, iar grădinarii să fie ținuți la mare cinste.

— Nu merg nici la noi toate ca pe roate, zise Frodo. Dar unii grădinari sunt ținuți, într-adevăr, la mare cinste.

— Numai că făpturile de-acolo își pierd puterile chiar și în grădinile lor, așa cum se întâmplă cu toate cele de sub Soarele lumii acesteia. Iar voi sunteți departe de casă și osteniți de-atâta drum. Ajunge pentru astă-seară. Dormiți amândoi în pace, dacă vă e cu putință. Nu vă temeți! Nu vreau nici să-l văd, nici să-l ating și nici să știu mai multe (știu și-așa destule!), ca nu cumva să mă pască ispita și să mă dovedesc mai prejos în această încercare decât Frodo, fiul lui Drogo. Duceți-vă și odihniți-vă, dar mai întâi spuneți-mi, de vreți, unde doriți să mergeți și ce-aveți de făcut. Căci sunt nevoit să veghez, s-aștept și să chibzuiesc. Timpul trece. Mâine dimineață trebuie s-o luăm fiecare pe drumul care ne e hărăzit.

Odată trecut primul fior de spaimă, Frodo se pomenise tremurând. Acum fu copleșit de o slăbiciune care se pogorî ca un nor asupra lui. Putea să se prefacă, dar nu se mai stăpâni

— Aveam de gând să găsesc un drum spre Mordor, spuse el pierit. Mergeam la Gorgoroth. Trebuie să ajungem la Muntele de Foc și să aruncăm lucrul acela în Genunea Pieirii. Așa a zis Gandalf. Nu cred însă că voi ajunge vreodată acolo.

Faramir îl privi o clipă lung, uluit și grav. Apoi se repezi și îl prinse să nu cadă, îl luă ușor pe brațe și îl duse la pat. Îl așeză acolo, apoi îl înveli bine. Frodo se cufundă pe dată într-un somn adânc. Puseră alături încă un pat pentru slujitorul lui. Sam șovăi nițel, apoi rosti, făcând o plecăciune foarte adâncă:

— Noapte bună, domnu' Căpitan. Ați folosit prilejul, stăpâne.

— Chiar așa? făcu Faramir.

— Da, stăpâne, și ați arătat c-aveți stofă, nu glumă. Faramir zâmbi.

— Ești un slujitor îndrăzneț, jupâne Sam cel Înțelept. Dar nu, lauda pentru cel care-o merită e mai presus de orice răsplată. Totuși aici nu era nimic de preamărit. N-am avut nici o clipă dorința să fac altfel.

— Aaa, făcu Sam, păi ați zis că stăpânul meu are un aer elfesc, ceea ce-i bine și-adevărat. Da' am să vă spun și eu ceva: dumneavoastră aveți un aer, care-mi amintește de... ei bine, de Gandalf, de vrăjitori!

— Cine știe? rosti Faramir. Poate că ai deslușit în mine aerul depărtat al numenoreenilor. Noapte bună!

VI Heleşteul Neîngăduit

Frodo se trezi şi îl văzu pe Faramir aplecat asupra lui. Preţ de o clipă, vechile spaima puseră iar stăpânire pe el; se ridică în capul oaselor şi zvâcni îndărăt.

— N-ai de ce să te sperii, zise Faramir.

— S-a şi făcut dimineaţă? întrebă Frodo, căscând.

— Nu încă, dar noaptea-i pe sfârşite, iar luna plină scăpată spre apus. Vrei să vii s-o vezi? Mai e ceva: aş dori să mă povăţuieşti într-o chestiune. Iartă-mă că te-am trezit din somn; dar vrei să vii?

— Da, spuse Frodo, ridicându-se şi înfiorându-se uşor când ieşi de sub pătura şi pieile călduroase.

Era frig în peştera fără foc. Vuietul apei răsuna puternic în liniştea deplină. Îşi puse mantia şi îl urmă pe Faramir.

Trezindu-se deodată, Sam văzu mai întâi patul gol al stăpânului său şi sări în picioare. Apoi zări două umbre întunecate — a lui Frodo şi a unui bărbat — desluşindu-se în bolta luminată acum toată într-o paloare alburie. Se luă iute după ei printre şirurile de oameni care dormeau pe saltele, de-a lungul peretelui. Când ieşi prin gura peşterii, văzu că perdeaua se transformase într-un văl din mătase şi perle, cu fir de argint: ţurţuri din raze de lună topindu-se. Dar nu se opri să-i admire, ci o luă într-o parte, ca să-şi urmeze stăpânul prin culoarul strâmt din peretele peşterii.

Trecură întâi printr-un tunel întunecat, apoi urcară multe scări ude şi astfel ajunseră pe o lespede mică, tăiată în piatră şi luminată de sus de tot de cerul palid care strălucea printr-un horn lung. De acolo porneau două şiruri de trepte: după câte se părea, unul mergea înainte, până pe malul înalt al pârâului, celălalt cotea spre stânga. Pe-acesta o luară ei. Urca în spirală, ca o scară într-un foişor.

Până la urmă, ieşiră din întunericul din stâncă şi se uitară în jur. Se aflau pe o lespede de piatră, fără balustradă sau parapet. În dreapta lor, către răsărit, se revărsa torentul, izbindu-se de o mulţime de terase, căzând apoi într-un canal neted, săpat de forţa nestăpânită a apei înspumate care se unduia şi se repezea aproape la picioarele lor, apoi cădea drept peste marginea care se căsca în stânga. Acolo, la buza prăpastiei, stătea un om care privea în hău.

Frodo se întoarse să se uite cum lunecau şi se avântau în jos şuvoaietele mlădioase de apă. Apoi îşi ridică ochii şi îşi aţinti privirile în zare. Firea era tăcută şi rece, ca înaintea zorilor. La apus, în depărtare, scăpata luna plină, rotundă şi albă. În valea mare de dedesubt licăreau ceţuri alburii — o vâltoare întinsă de fum argintiu, dedesubtul căruia se rostogoleau apele răcoroase şi înnoptate ale Anduinului. Dincolo de râu, se desluşea ameninţător o întunecime de nepătruns, în care sclipeau din loc în loc, reci, ascuţite, depărtate şi albe, ca nişte dinţi de stafii, culmile din Ered Nimrais, Munţii Albi ai Ţinutului Gondor, acoperite cu zăpezi veşnice.

O vreme, Frodo stătu acolo, pe piatra înaltă, şi îl trecu un fior, gândindu-se că, poate, în această nesfârşire de pământuri copleşite de noapte, vechii lui tovarăşi îşi purtau paşii, dormeau sau zăceau morţi, învăluiti în ceaţă. Ce căuta aici, smuls din uitarea somnului?

Sam aştepta nerăbdător un răspuns la aceeaşi întrebare şi nu se putu ţine să nu bombăne, crezu el, numai pentru urechea stăpânului său:

— Frumoasă privelişte, n-am ce zice, domnu' Frodo; dar îţi îngheaţă inima, ca să nu mai zic nimic de oase! Ce se petrece aici?

Faramir îl auzi şi îi răspunse:

— Apus de lună în Gondor. Mândrul Ithil, în vreme ce părăseşte Pământul de

Mijloc, mai aruncă o privire peste buclele albe ale bătrânului Mindolluin. Merită să tremuri un pic. Dar nu pentru asta v-am adus aici — deși, în ceea ce te privește, nu te-a chemat nimeni, Sam cel Înțelept, așa că nu faci decât să tragi ponoasele fiindcă ai vrut să vezi. O dușcă de vin te va drege pe dată. Hai, vino să vezi!

Urcă lângă straja tăcută de la marginea întunecată a prăpastiei, iar Frodo îl urmă. Sam se ținu și el după ei. Și-așa se simțea destul de nesigur pe lespeda aceea umedă și înaltă. Faramir și Frodo își coborâră privirile. Dedesubt, departe, văzură apele albicioase care curgeau într-un bol înspumat, apoi se învolburau întunecat în jurul unui găvan adânc din stâncă, până își aflau iar cale de ieșire printr-o poartă îngustă, de unde porneau vuind încețoșate spre întinderi mai calme. Razele lunii cădeau încă pieziș la poalele cascadei și scânteiau pe fața vălurită a găvanului. Frodo văzu imediat ceva mic și întunecat pe malul apropiat, care însă se scufundă și se făcu nevăzut, chiar sub privirile sale, dincolo de cascada clocotitoare și bolborositoare, tăind apa neagră ca o săgeată sau ca o piatră ascuțită. Faramir se întoarse către bărbatul de alături.

— Asta ce zici c-ar putea să fie, Anborn ? O veveriță sau un pescăruș ? Oare există pescăruși albaștri în heleșteele nopții din Codrul Întunecat ?

— Pasăre nu-i, o fi altceva, îi răspunse Anborn. Are patru mădulare și se scufundă ca oamenii; și pare destul de priceput la așa ceva. Ce-o fi ? Oare caută o cale dincolo de perdea, ca să ajungă în ascunzătoarea noastră ? Se pare că până la urmă am fost găsiți. Am arcul cu mine și-am mai pus câțiva arcași în apropiere, la fel de buni trăgaci ca mine, pe maluri. Nu așteptăm decât porunca ta, Căpitane.

— Să tragem ? întrebă Faramir, întorcându-se spre Frodo. Acesta nu răspunse imediat. Apoi rosti:

— Nu, nu ! Te conjur, nu !

Dacă Sam ar fi îndrăznit, ar fi zis: „da”, mai repede și mai tare. Nu vedea, dar ghicea foarte bine din vorbele lor la ce se uitau.

— Știi, așadar, despre ce-i vorba ? întrebă Faramir. Hai, acum c-ai văzut, spune-mi de ce să-l cruțăm ? În nici o vorbă de-a noastră n-ai rostit un cuvânt despre haimanaua asta de însoțitor al vostru și l-ați lăsat baltă, pentru moment. Putea să aștepte mult și bine, până să fie prins și-adus dinaintea mea. Am trimis cei mai dibaci vânători după el, dar le-a scăpat și nu l-a mai văzut nimeni de-aseară. Acum însă a sărit rău peste cal, mai rău decât dacă s-ar fi dus doar să vâneze iepuri pe coline: a îndrăznit să vină la Henneth Annun și și-a pus viața în primejdie. Mă mir de făptura asta, cum de s-a-ncumetat, așa ascunsă și vicleană cum pare, să vină să se distreze în heleșteul ăsta, chiar la fereastra noastră. O fi crezând că oamenii dorm toată noaptea, fără să vegheze ? De ce face asta ?

— Sunt, cred, două răspunsuri, zise Frodo. Întâi, știe prea puțin despre oameni și, cât o fi el de viclean, n-are cum să-și dea seama că vă ascundeți aici, într-un loc atât de tainic. Apoi, cred c-a fost ademenit aici de-o dorință nestăpânită, care-i depășește luarea-aminte.

— Zici că-i ademenit ? întrebă Faramir cu glas scăzut. Cum așa ? Înseamnă că știe ce duceți cu voi.

— Așa e. L-a purtat el însuși ani de zile.

— L-a purtat el ? făcu Faramir, tăindu-i-se respirația de uimire. Altă cimilitură ! Înseamnă că încearcă să pună mâna pe el.

— Poate. Pentru el e ceva neprețuit. Dar nu la asta m-ara gândit.

— Atunci, la ce ?

— La pește, zise Frodo. Ia uitați-vă !

Își îndreptară cu toții privirile spre heleșteul întunecat. La capătul depărtat al

bazinului, apăru un căpșor negru, direct de sub umbrele steiurilor. Ceva argintiu luci scurt și apa se încreți într-un cerculeț. Înotă într-o parte, apoi, cu o agerime uimitoare, pe mal sări o făptură asemeni unei broaște, care se așeză și începu să molfăie obiectul acela mic și argintiu; ultimele raze de lună cădeau acum dincolo de peretele de piatră de la capătul heleșteului. Faramir râse ușor.

— Pește! zise el. Foamea asta nu pare primejdioasă! Sau, cine știe? Peștii din heleșteul lui Henneth Annun s-ar putea să-l coste cam scump.

— Îl am în bătaia săgeții, zise Anborn. Să trag, Căpitane? Căci legea noastră-i moartea pentru oricine vine pe-aici nepoftit.

— Stai un pic, Anborn, îl opri Faramir. E o trebușoară mai dificilă decât pare. Ce-ai de zis acum, Frodo? De ce l-am cruțat?

— Făptura aceea e neputincioasă și înfometată, zise Frodo; nu-și dă seama de primejdie. Iar Gandalf, Mithrandir al vostru, v-ar fi rugat să nu-l ucideți pentru asta. El le-a interzis elfilor să facă astfel de lucruri. Nu prea mi-e limpede de ce, iar despre bănuielile mele nu pot vorbi deschis aici. Dar făptura aceasta este, într-un fel, legată de misia mea. Până să ne găsiți și să ne luați cu voi, mi-a fost călăuză.

— Călăuza ta! făcu Faramir. Treaba e și mai ciudată. Sunt în stare să fac multe pentru tine, Frodo, dar nu-ți pot făgădui c-am să-l las pe vagabondul ăsta viclean să plece liber de-aici, după capul lui, și să ți se alăture când o pofti, ori să fie prins de orci, ca să le spună tot ce știe sub amenințarea caznelor. Trebuie ori să-l ucidem, ori să punem mâna pe el. Iar dacă nu putem să-l prindem, o să-l ucidem. Oare ajunge o singură săgeată împănată, ca să ucidem o asemenea făptură lunecoasă și schimbătoare?

— Hai să coborâm încet la el, zise Frodo. N-aveți decât să țineți arcurile încordate și să mă ucideți întâi pe mine, dac-oi da greș. N-am să fug.

— Atunci, du-te; dar să-i dai zor, zise Faramir. Dacă scapă cu viață, ar face bine să te slujească tot restul zilelor lui nefericite. Anborn, călăuzește-l pe Frodo până jos, pe mal; dar să mergi cătinel, căci făptura aia are nas și urechi. Dă-mi mie arcul tău.

Anborn mormăi și porni înainte pe scările în spirală, până ajunseră, în sfârșit, la o gaură strimță, ascunsă de un desis de tufe. După ce se furișă dincolo, Frodo se trezi deasupra heleșteului, pe malul de miazăzi. Acum era întuneric, iar căderea de apă oglindea palid, cenușiu, ultimele raze de lună dinspre apus. Nu-l vedea pe Gollum. Făcu vreo câțiva pași, urmat tiptil de Anborn.

— Dă-i zor! îi suflă acesta la ureche. Fii atent în dreapta. Dacă te prăbușești în heleșteu, atunci numai prietenul tău, pescarul, te mai poate scăpa. Și bagă de seamă, arcașii sunt la doi pași, chiar dacă s-ar putea să nu-i vezi.

Frodo se târî înainte, bâjbâind cu mâinile pe jos, ca să simtă pământul și să nu se clatine. Pietrele erau aproape toate netede, dar lunecoase. Se opri ascultând. Întâi nu auzi nici un sunet, afară de curgerea nesfârșită a apei dindărătul lui. Apoi însă, îi ajunse la urechi un murmur șuierător, care venea din față.

— Peșșște, peșșște bun. Până la urmă, Fața Palidă s-a făcut nevăzută, neprețuitule, da! Acum putem mânca pește liniștiți. Nu, nu liniștiți, neprețuitule. Căci Neprețuitul s-a dus; da, s-a dus. Urâcioșii și scârboșii ăia de hobbiți! S-au dus și ne-au lăsat, *gollum*; iar Neprețuitul s-a dus. Numai bietul Smeagol singur. Nici un neprețuit. Oamenii urâcioși au să-l ia, au să-mi fure Neprețuitul. Hoți. Îi urâm. Peșșște, peșșște bun. Ne întărește. Ne face ochi strălucitori și degete tari, da. O să-i gătuim pe toți, da, dac-o s-avem prilejul. Peșșște bun! Peșșște bun!

Astfel pălăvrăgea fără-ncetare, aproape ca vuietul apei, întrerupându-se doar să molfăie și să plescăie încetișor. Frodo se cutremură de milă și de scârbă. Cât și-ar fi dorit să înceteze totul, să nu mai fie nevoit să audă glasul acela niciodată! Anborn

era aproape, îndărătul lui. Putea foarte bine să se târască până la el și să-i ceară să-i pună pe arcași să tragă. Se puteau apropia, în timp ce Gollum înfuleca și era descoperit. Ajungea să-l străpungă o săgeată și Frodo ar fi scăpat de glasul acela nenorocit pentru totdeauna. Dar nu, avea acum o datorie față de Gollum. Stăpânul îi e dator slujitorului său pentru ceea ce-a făcut pentru el, chiar dacă sub amenințare. Dacă n-ar fi fost Gollum, s-ar fi scufundat în Smârcurile Morților. Și Frodo simțea limpede că nici Gandalf n-ar fi dorit una ca asta.

— Smeagol! îl strigă el încetișor.

— Peșșște, peșșște bun, rosti glasul acela.

— Smeagol! zise Frodo ceva mai tare. Glasul încetă.

— Smeagol, Stăpânul a venit să te caute. Stăpânul e aici. Hai, Smeagol!

Nu-i veni nici un răspuns, doar un șuierat ușor, ca și cum celălalt și-ar fi ținut răsufierea.

— Hai, Smeagol! zise Frodo. Suntem în primejdie. Oamenii au să te ucidă, dacă te găsesc aici. Vino iute, de vrei să scapi de moarte. Vino la Stăpânul tău!

— Nu! rosti glasul. Stăpânul nu-i cumsecade. Îl părăsește pe bietul Smeagol și se duce cu noii lui prieteni. Stăpânul poate s-aștepte. Smeagol n-a terminat.

— N-avem timp, zise Frodo. Adu peștele cu tine. Hai!

— Nu! Peștele trebuie terminat.

— Smeagol! făcu Frodo deznădăjduit. Neprețuitul o să se mânieze. Am să-l iau și-am să-i spun. Fă-l să-nghită oasele și să se-nece! Să nu mai pună niciodată gura pe pește. Hai, Neprețuitul te-așteaptă!

Se auzi un șuierat ascuțit. Gollum ieși imediat din întuneric, târându-se în patru labe, ca un cățel vinovat, chemat la poruncă. Avea în gură un pește pe jumătate mâncat, iar în mână încă unul. Se apropie de Frodo și îi pufni în față. Ochii lăptoși îi străluceau. Apoi își scoase peștele din gură și se ridică în picioare.

— Stăpân cumsecade, șopti el. Hobbit cumsecade s-a-ntors la bietul Smeagol. Bunul Smeagol vine. Să-i dăm zor, da, să-i dăm zor! Printre copaci, cât Fețele alea n-au răsărit încă. Da, hai să mergem!

— Da, o să plecăm curând, zise Frodo. Dar nu chiar acum. Am să merg cu tine, cum am făgăduit. Și îți făgăduiesc și-acum. Dar nu plecăm încă, pentru că ești în primejdie. Am să te scap, însă trebuie să te încrezi în mine.

— Trebuie să ne-ncredem în Stăpân? întrebă Gollum șovăielnic. De ce? De ce nu plecăm imediat? Unde-i celălalt, hobbitu' ăla mojiș și nemernic? Unde-i?

— E-acolo, sus, zise Frodo, arătând spre cascadă. Nu plec fără el. Trebuie să ne întoarcem să-l luăm.

I se strânse inima. Prea semăna a păcăleală. Nu se temea cu adevărat că Faramir va îngădui uciderea lui Gollum, dar pesemne că avea să-l ia ostatic și să-l pună în lanțuri; și, cu siguranță, ceea ce făcea el acum avea să i se pară un gest de trădare amărâtului aceluia ticălos. Va fi cu neputință să îl facă vreodată să înțeleagă sau să creadă că îi scăpase viața în singurul fel pe care îl avea la îndemână. Ce altceva îi rămânea decât să încerce să câștige încrederea tuturor?

— Hai! zise el. Altfel o să-l înfurii pe Neprețuit. O să ne întoarcem sus, pe lângă pârâu. Mergi înainte, hai!

Gollum se târî puțin fără să se depărteze de buza prăpastiei, pufnind bănuitor. Deodată se opri și își ridică fruntea.

— E ceva acolo! rosti el. Și nu-i un hobbit.

Se întoarse imediat. În ochii lui bulbucăți sclipi o lumină verzuie.

— Ssstăpâne, sstăpâne! șuieră el. Hain! Șmecher! Fals! Scuipă și își întinse brațele lungi, trosnindu-și degetele albe.

În clipa aceea, dindărăt se năpusti asupra lui o umbră uriașă și neagră. Anborn îl înșfacă de ceafă, prinzându-l cu mâna lui mare și puternică. Gollum se răsuci ca un fulger, așa lunecos și ud cum era, unduindu-se precum un țipar, mușcând și zgâriind ca o pisică. Însă din umbră mai apărură doi oameni.

— Stai cuminte! zise unul. Că te facem arici de săgeți! Hai, stai cuminte!

Gollum se liniști și începu să schelălăie și să plângă. Îl legară fedeleș, fără milă.

— Ușurel, ușurel! spuse Frodo. Nu-i tare ca voi. Pe cât se poate, încercați să nu-l răniți. O să se liniștească, dacă-l luați mai ușor. Smeagol! N-au să-ți facă nici un rău. Voi merge cu tine și n-o să ți se întâmple nimic. Poate doar să mă omoare și pe mine. Încrede-te în stăpânul tău!

Gollum se întoarse și-l scui pă. Oamenii îl ridicară în picioare, îi traseră o glugă pe ochi și plecară cu el. Frodo îi urmă cu inima grea. Trecură prin deschiderea dindărătului tufișurilor, apoi o luară iar pe scări, până în grotă. Aprinseră câteva torțe. Oamenii începură să se miște. Era și Sam acolo; aruncă o privire piezișă spre povara neputincioasă, cărată de cei doi bărbați.

— L-ați prins? îl întrebă el pe Frodo.

— Da. Ei, nu l-am prins eu. Mă tem c-a venit la mine, pentru că a dat crezare vorbelor mele. N-am vrut să-l văd așa, legat fedeleș. Nădărduesc c-o să iasă bine, dar nu-mi place deloc povestea asta.

— Nici mie. Amarătul ăsta aduce numai necazuri, pe unde se-arată. Se apropie de ei un bărbat care le făcu semn hobbiților și îi duse în ungherul din fundul peșterii. Acolo stătea Faramir în jilțul său, cu opaițul aprins deasupra capului. Le făcu semn să ia loc pe scăunele, alături.

— Aduceți vin pentru oaspeți, zise el. Și pe ostatic.

Vinul sosi îndată, iar Anborn veni și el, cu Gollum. Îi scoase gluga de pe cap și îl puse pe picioare, sprijinindu-l din spate. Gollum clipi, ascunzându-și răutatea din ochi cu pleoape grele și palide. Arăta jalnic, ud leoarcă, duhnind a pește (mai ținea unul încleștat în mână); şuvițele rare atârnavă ca niște alge împuțite pe fruntea osoasă și îi curgea nasul.

— Dezlegați-ne! Dezlegați-ne! zicea el. Sfoara ne doare, da, da, ne doare și n-am făcut nimic rău.

— Nimic? întrebă Faramir, cercetând făptura demnă de milă din fața lui, fără mânie, fără înduioșare sau uimire. Nimic? Chiar n-ai făcut niciodată ceva vrednic de pedeapsă? Oricum, din fericire, nu sunt eu în măsură să te judec. Numai că în noaptea asta ai venit la întâlnire cu moartea. Peștii din heleșteul acesta se plătesc foarte scump.

Lui Gollum îi scăpă peștele din mână.

— Nu vreau pește, zise el.

— Nu-i vorba de pești în sine, zise Faramir. Oricine vine și se uită doar la heleșteul acesta e osândit la moarte. Te-am cruțat până acum numai la rugămințile lui Frodo care zice că, măcar din partea lui, meriți ceva răsplată. Dar va trebui să-mi dai și mie mulțumire. Cum te numești? De unde vii? Și unde te duci? Cu ce treabă?

— Suntem pierduți, pierduți, zise Gollum. Nici nume, nici treabă, nici Neprețuit, nimic. Numai gol. Numai foame; da, ne e foame. Câțiva peștișori acolo, niște prăpădiți numai oase, pentru o biată făptură, și ei vorbesc de moarte! Atât îi duce capu'; asta-i dreptatea lor, asta!

— Nu ne-o duce pe noi prea mult capul, zise Faramir, dar așa, cu mintea asta puțină, știm ce anume e drept. Dezleagă-l, Frodo!

Faramir scoase un cuțitaș de unghii de la cingătoare și i-l dădu lui Frodo. Înțelegând greșit gestul, Gollum se trânti schelălăind la pământ.

— Ei, Smeagol! se răsti Frodo. Trebuie să ai încredere în mine. N-am să te las de izbeliște. Răspunde cinstit, dacă poți. O să fie spre binele tău și n-o să pățești nimic.

Îi tăie sforile de la mâini și de la glezne, apoi îl puse pe picioare.

— Vino-ncoace îi porunci Faramir. Uită-te la mine! Știi cum se numește locul ăsta? Ai mai fost pe-aici?

Încet-încet, Gollum își ridică ochii și se uită fără tragere de inimă într-ai lui Faramir. Îi pierise toată lumina din ei; erau înnegurați și goi. Se lăsă o liniște de mormânt. Apoi Gollum își plecă fruntea și se chirci la pământ, tremurând.

— Noi nu știm și nu vrem să știm, scânci el. Niciodată venit aici, niciodată venit iar aici.

— În mintea ta sunt uși ferecate și ferestre închise, iar îndărătul lor doar încăperi întunecate, rosti Faramir. Dar de data aceasta socotesc că spui adevărul. E bine pentru tine. Pe ce juri că n-ai să te mai întorci și n-ai să mai călăuzești pe nimeni încoace nici cu vorba, nici cu fapta?

— Stăpânul știe, zise Gollum, aruncându-i o privire iute și piezișă lui Frodo. Da, el știe. O să făgăduim Stăpânului, dacă ne scapă. O să-i făgăduim, da!

Se târî la picioarele lui Frodo.

— Salvează-ne, Stăpân cumsecade! scânci el. Smeagol îi făgăduiește Neprețuitului, făgăduiește solemn. Niciodată nu vorbește, nu mai vine; nu, niciodată! Nu, neprețuitule, nu!

— Ești mulțumit? Întrebă Faramir.

— Da, zise Frodo. În sfârșit, trebuie să primești această făgăduială sau să-ți urmezi legea ta. Mai mult de-atât n-ai să scoți de la el. Dar i-am făgăduit că, dacă vine la mine, nu i se va face nici un rău. Și n-am chef să nu mă țin de cuvânt.

Faramir rămase o vreme pe gânduri.

— Foarte bine, zise el într-un târziu. Mă dau bătut, în fața stăpânului tău, Frodo, fiu al lui Drogo. Să-l lăsăm pe el să hotărască ce-o să facă cu tine.

— Dar, senior Faramir, zise Frodo, plecându-se, nu ți-ai rostit încă hotărârea în privința numelui Frodo și până când nu o vei face cunoscută, n-are cum să-și facă planuri nici în ceea ce-l privește pe el, nici pe tovarășii săi. Ți-ai lăsat hotărârea pe dimineață, ceea ce n-ar fi prea departe acum.

— Atunci am s-o rostesc acum, spuse Faramir. În ceea ce te privește, Frodo, luând în seamă la cine ești și ce puteri am, ești liber în ținutul Gondorului, până la hotarele lui străvechi cele mai depărtate; afară doar de faptul că nici tu, nici cei ce-s cu tine nu aveți voie să veniți în locurile acestea nechemate. Hotărârea se rostește pentru un an și-o zi; apoi va înceta, dacă nu cumva vei veni la Minas Tirith înainte de acest termen, ca să te arăți în fața Seniorului și Majordomului Cetății. Atunci am să stărui pe lângă el să întărească spusele mele, iar hotărârea să dăinuiască atât cât veți trăi. Între timp, pe oricine-ai lua sub oblăduirea ta va avea și ocrotirea mea și-a scutului din Gondor. Mulțumit de răspuns?

Frodo se înclină adânc.

— Mulțumit, zise el. Și mă pun cu totul în slujba ta, dacă asta prețuiește ceva dinaintea unei persoane atât de puternice și de cinstite.

— Are mare preț, zise Faramir. Și-acum, o iei pe făptura aceasta, Smeagol, sub oblăduirea ta?

— Îl iau pe Smeagol sub oblăduirea mea, rosti Frodo.

Sam oftă zgomotos și încuviință și el, dar nu curtenitor, așa cum ar fi făcut orice hobbit. Pentru că, în Comitat, într-o asemenea situație se cuveneau mult mai multe vorbe și plecaciuni.

— Atunci îți spun, rosti Faramir, întorcându-se spre Gollum, că te afli sub sentința

morții; însă câtă vreme ești cu Frodo, din partea noastră nu vei avea nimic de suferit. Totuși dacă vei fi găsit vreodată de oamenii din Gondor hoinărind aiurea, fără el, osânda se înfăptuiește. Și fie să-ți afli moartea fulgerător, în Gondor sau în afară, de n-ai să-l slujești cum se cuvine. Acum răspunde-mi: încotro te duci? Zice că i-ai fost călăuză. Încotro ai să-l călăuzești?

Gollum nu-i răspunse nimic.

— Nu vreau ca lucrul ăsta să rămână o taină, rosti Faramir. Răspunde-mi, altfel am să-ntorc judecata!

Nici acum Gollum nu zise nimic.

— Voi răspunde eu în locul lui, spuse Frodo. M-a dus la Poarta Neagră, așa cum i-am cerut; dar n-a fost cu puțință să trecem pe-acolo.

— Nu există porți deschise spre Tărâmul Fără Nume, zise Faramir.

— Văzând acest lucru, am făcut calea-ntoarsă și-am venit pe drumul spre miazăzi, continuă Frodo; căci ne-a spus că este sau s-ar putea să fie o cărare pe lângă Minas Ithil.

— Minas Morgul, rosti Faramir.

— Nu știi, zise Frodo; dar cărarea cred că urcă în munți, pe versantul de la miazănoapte al văii, unde se înalță vechea cetate. Ajunge până la o crăpătură de sus, apoi coboară dincolo.

— Știi cum se numește trecătoarea aia înaltă? întrebă Faramir.

— Nu, zise Frodo.

— Cirith Ungol.

Gollum șuieră ascuțit și începu să bombăne.

— Nu-i așa? făcu Faramir, întorcându-se spre el.

— Nu! zise Gollum și schelălăi apoi, de parcă l-ar fi înțepat rău ceva. Da, da, am auzit noi numele ăsta odată. Dar ce-are-a face numele pentru noi? Stăpânul zice că trebuie să între, așa că suntem siliți să găsim o cale. Nu-i alt drum de-ncercat, nu, nu!

— Nu-i altă cale? întrebă Faramir. De unde știi? Și cine-a cercetat toate fruntariile aceluia tărâm întunecat?

Îl privi pe Gollum lung și gânditor. Apoi rosti brusc:

— la făptura asta de-aici, Anborn. Poartă-te frumos, dar fii cu ochii pe el. Iar tu, Smeagol, să nu încerci să te scufunzi în cascadă. Stâncile au acolo niște colți care-au să teucidă înainte să-ți vie vremea. Acum lasă-ne; și ia-ți peștele!

Anborn ieși, iar Gollum îl urmă scrâșnind. Traseră perdeaua din fața ungherului.

— Frodo, cred că nu dai dovadă de înțelepciune, zise Faramir. Nu-s de părere că e bine să te iei după făptura asta rea.

— Nu, nu-i mereu chiar așa de rea, spuse Frodo.

— Poate că nu, zise Faramir, dar răul îl macină ca o boală și devine tot mai puternic. N-o să te călăuzească spre nimic bun. Dacă te-nvoiești să renunți la el, îi voi da cele trebuincioase și-o călăuză care să-l ducă unde vrea el, la hotarele Gondorului.

— N-o să vrea, spuse Frodo. Va veni după mine, așa cum a făcut-o și până-acum. Și i-am făgăduit de multe ori să-l iau sub oblăduirea mea și să merg încotro mă călăuzește. Doar n-ai să-mi ceri să rup legământul cu el...

— Nu, zise Faramir. Dar inima mea ți-ar cere. Căci ți se pare mai ușor să povățuiești pe altul să-și încalce cuvântul, decât s-o faci tu însuși, mai ales când îți vezi un prieten înclinat, din neștiință, spre a-și face rău. Dar nu... dacă vrea să meargă cu tine, atunci trebuie să-l suportți. Însă nu cred că ți-e dat să mergi la Cirith Ungol, despre care el ți-a spus mai puțin decât știe. De-atâta lucru îmi dau și eu bine seama. Nu te duce la Cirith Ungol!

— Atunci, unde să mă duc? întrebă Frodo. Înapoi, la Poarta Neagră, ca să mă predau străjilor? Ce-ai împotriva locului ăsta și ce face ca numele său să fie atât de cumplit?

— Nimic sigur, zise Faramir. Noi, cei din Gondor, nu trecem niciodată la răsărit de Drum, și nu-i bărbat tânăr care s-o fi făcut în zilele noastre; nici n-am pus piciorul în Munții Umbrei. Despre ei nu știm decât dintr-un vechi hrisov și din cele ce ni s-au transmis din vechime. Însă prin trecătorile de la Minas Tirith domnește o groază neagră. Când aduci vorba de Cirith Ungol, bătrânii și cărturarii pălesc și amuțesc. Valea din Minas Morgul s-a înrăit cu multă vreme în urmă și-a fost o amenințare și-o spaimă încă de când Vrăjmașul blestemat era departe, iar Ithilienul se afla, în cea mai mare parte, în mâinile noastre. Așa cum știi, cetatea a fost când-va puternică, mândră și frumoasă; Minas Ithil, sora geamănă a propriei noastre cetăți. Dar a fost cucerită de oameni sângeroși, pe care Vrăjmașul cu puterile refăcute i-a îngenuncheat, și care, după căderea lui, au început să colinde fără masă, fără casă. Se spune că Seniorii lor erau oameni din Numenor, căzuți în ticăloșia neagră; lor le dăduse Vrăjmașul inelele puterii și îi înghițise; au ajuns adevărate stafii vii, îngrozitori și răi. După plecarea lui, au pus mâna pe Minas Ithil și-au locuit acolo, s-au înmulțit și-au distrus întreaga vale: părea pustie, deși nu era așa, căci între zidurile ruinate sălășluia spaima. Acolo se aflau Nouă Seniori; după întoarcerea Stăpânului lor, pe care l-au ajutat și l-au pregătit în taină, s-au întărit din nou. Atunci, cei Nouă Călăreți au dat năvală pe porțile groazei, iar noi nu le-am mai putut ține piept. Nu te apropia de cetatea lor. Vei fi descoperit. E un loc al răului neadormit, plin de ochi fără de pleoape. Nu porni pe drumul acela.

— Dar încotro mă îndemni s-o iau? zise Frodo. Zici că nu mă poți călăuzi tu însuși peste munți. Însă m-am legat s-ajung dincolo, prin jurământ solemn în fața Sfatului; să aflu o cale sau să pier în căutarea ei. Iar de mă voi întoarce, nemaiținând s-ajung la capătul amarnic al drumului, unde să mă duc, printre elfi sau printre oameni? M-ai lua cu tine în Gondor, având asupra mea lucrul acela care l-a înnebunit pe fratele tău de dorință? Ce blestem s-ar mai abate-atunci peste Minas Tirith? Vrei să se ajungă la două cetăți Minas Morgul care să-și arate colții una celeilalte, de peste întinderea aceea moartă și putredă?

— În nici un caz, zise Faramir.

— Atunci, ce mă sfătuiești să fac?

— Nu știu. Doar că nu vreau să te îndrepti spre moarte și spre cazne. Și nu cred că Mithrandir ar fi ales calea asta.

— Și totuși, o dată ce s-a prăpădit, sunt nevoit să urmez cărarea pe care-o pot afla. Și n-am vreme să bâjbâi prea mult, spuse Frodo.

— Ce soartă amară! Și misia ta-i fără nădejde, rosti Faramir. Dar măcar să-ți amintești de vorbele mele: ferește-te de călăuza asta, Smeagol. E un ucigaș, i-o citesc pe chip. Oftă și spuse: Ei, și uite-așa ne-am cunoscut și ne-am despărțit, Frodo, fiu al lui Drogo. Nu-i nevoie să-ți spun vorbe dulci: nădejde n-am să te mai văd sub soarele acestei lumi. Dar acum vei pleca având binecuvântarea mea atât tu, cât și toți ai tăi. Odihnește-te puțin, până ți se pregătește mâncarea. Tare mi-ar plăcea să știu cum a ajuns târâtoarea asta, Smeagol, în stăpânirea lucrului de care vorbim și cum l-a pierdut apoi. Însă n-am să te mai bat acum și cu asta la cap. Dacă-o fi să fie — ceea ce n-am nici o nădejde — să te întorci pe tărâmul celor vii și-o să ne istorisim iar întâmplările, sprijiniți de un zid, la soare, răsând de vechile noastre dureri, ai să-mi povestești atunci. Până în clipa aceea însă, sau până cine știe când, căci nici Pietrele Atotvăzătoare din Numenor nu pot spune, rămas-bun!

Se ridică, se plecă adânc dinaintea lui Frodo și, trăgând perdeaua, trecu dincolo,

în peșteră.

VII Călătoria spre Răscruce

Frodo și Sam se întoarseră la paturile lor și se întinseră să se odihnească un pic, în vreme ce oamenii se agitau, începându-și din nou treaba din ziua aceea. După un timp, li se aduse apă și fură duși la masa pentru trei persoane. Faramir împărți festinul cu ei. Nu mai dormise de când cu bătălia din ziua de dinainte, dar nu arăta ostenit. Când terminară, se ridicară de la masă.

— Fie să nu vă chinuiască foamea pe drum, rosti Faramir. Aveți provizii puține, însă am poruncit să vi se pună ceva merinde bune în ranițe. De apă n-o să duceți lipsă câtă vreme veți merge prin Ithilien, dar să nu beți din nici un pârâu care curge din Imlad Morgul, Valea Morții Vii. Și mai e ceva. Cercetașii și străjerii mei s-au întors cu toții, chiar și cei care s-au strecurat pe sub privirile Morannonului. Mi-au spus toți aceeași ciudățenie: ținutul e pustiu. Pe drum nu se vede nimic și nu se aude nici zgomot de pași, nici vuiet de corn și nici şuier de săgeată. În Tărâmul Fără Nume colcăie o liniște prevestitoare. Dar nu știu despre ce e vorba. Atâta doar că se apropie clipa unui sfârșit măreț. Vine furtuna. Dați-i zor cât puteți! Dacă sunteți gata, la drum! Curând se va înălța soarele deasupra umbrelor.

Hobbiților li se aduseră ranițele (ceva mai grele ca înainte), precum și două toiege din lemn lustruit, cu vârful de fier și măciulii sculptate, pătrunse de niște șireturi împletite din piele.

— Nu am acum daruri potrivite pentru plecarea voastră, zise Faramir; dar primiți aceste toiege. S-ar putea să vă ajute la mersul prin sălbăticie. Le folosesc oamenii din Munții Albi, deși acestea au fost tăiate după măsura voastră și li s-au pus vâfuri noi, de fier. Sunt făcute din arborele minunat *lebethron*, atât de drag meșterilor lemnari din Gondor, și au puterea de-a găsi și de-a se întoarce. Fie ca această virtute să nu dea greș cu totul, prin întunecimea în care vă duceți!

Hobbiții se plecară adânc.

— Preacinstită gazdă, zise Frodo, mi-a spus mie Elrond Cel-pe-jumătate-elf că voi întâlni în drumul meu prieteni pe neașteptate și în taină. Fii incredințat că nu m-am gândit c-o să-mi arăți atâta bunătate. Asemenea întâmplări au menirea să preschimbe răul într-un mare bine.

Se pregătiră de plecare. Gollum fu scos la vedere din cine știe ce cotlon sau vizuină; părea mai mulțumit de el însuși ca oricând, deși se ținea numai de Frodo și se ferea să se uite la Faramir.

— Călăuza voastră trebuie să fie legată la ochi, zise Faramir. Dar tu și slujitorul tău, Sam cel Înțelept, puteți să mergeți și-așa, dacă poftiți.

Gollum schelălăi, se foi și se agăță de stăpânul său când veniră să-l lege la ochi. Atunci Frodo zise:

— Legați-ne pe toți trei la ochi și începeți cu mine. Poate că așa o să vadă că n-are nimeni de gând să-i facă vreun rău.

Zis și făcut. Fură apoi conduși afară din peștera Henneth An-nun. După ce trecură de coridoare și de scări, simțiră în jur aerul răcoros al dimineții, proaspăt și dulce. O vreme urcară încă legați la ochi, apoi coborâră ușor. În sfârșit, Faramir porunci să li se ia legăturile de la ochi.

Erau iar pe sub baldachinul pădurii. Nu se mai auzea zgomotul cascadei, pentru că între ei și fâgașul adânc pe unde curgea pârâul se întindea acum un povârniș lung înspre miazăzi. Văzură la apus lumină printre arbori, de parcă firea se termina brusc

la marginea unei prăpăstii deschise doar spre cer.

— De-aici încolo, drumurile ni se despart, zise Faramir. De vreți să-mi ascultați povața, nu vă îndreptați încă spre răsărit. Mergeți drept înainte, căci astfel veți fi la adăpostul arborilor preț de mai multe mile. La apus e o strungă printre văi adânci, uneori foarte abrupte, alteori blânde și prelungi. Țineți-vă aproape de strunga asta, pe la rădăcina pădurii. Socot că la început veți călători pe lumină de ziuă. Ținutul visează într-o pace înșelătoare, și-o vreme răul nu se va arăta la vedere. Vă doresc s-aveți parte numai de bine, atât cât s-o putea.

Apoi îi îmbrățișa pe hobbiți, așa cum făceau cei din seminția lui, lăsându-se pe vine, punându-le mâinile pe umeri și sărutându-i pe frunte.

— Mergeți sănătoși, însoțiți de gândul oamenilor buni, zise el. Hobbiții se plecară până la pământ. Atunci Faramir se întoarse și, fără să se mai uite îndărăt, se îndreptă spre cei doi străjeri care îl așteptau ceva mai departe. Rămaseră uluiți de cât de repede se făcură nevăzuți oamenii aceia înveșmântați în verde. Pădurea în care stătuse Faramir părea acum pustie și mohorâtă, de parcă s-ar fi risipit un vis.

Frodo oftă și se întoarse spre miazăzi. Ca și cum ar fi nesocotit toate aceste vorbe curtenitoare, Gollum scormonea prin frunzișul de la rădăcina unui copac. „Iar ți-e foame? Își zise Sam în gând. Vasăzică, o luăm de la capăt!”

— Au plecat, în sfârșit? întrebă Gollum. Oameni urâcioșși șșși răi! Pe Sssmeagol îl doare gâtul și-acu', da, da! Hai să mergem!

— Da, hai să mergem, încuviință Frodo. Dar, dacă n-ai decât cuvinte de ocară la adresa celor care ți-au arătat îndurare, mai bine ține-ți gura.

— Bunule Stăpân, zise Gollum, Smeagol a glumit. Totdeauna iartă, da, da; da, da. Smeagol iartă totdeauna, chiar și șiretlicurile bunului Stăpân!

Frodo și Sam nu-i răspunseră. Își ridicară ranițele, își luară toiegele în mâini și pătrunseră în pădurea din Ithilien.

În ziua aceea făcură de două ori popas și se ospătară puțin din merindele dăruite de Faramir: poame și pastramă, să ajungă vreo câteva zile, și pâine, atât cât să n-apuice să se învechească. Gollum nu mănca nimic.

Soarele răsări și se înălță fără ca ei să-l vadă; apoi scăpătă, iar lumina deveni aurie, printre arborii de la apus. Merseseră numai pe sub umbrele verzi și răcoroase; de jur împrejur domnea liniștea. Parcă zburaseră toate păsările de acolo sau amuțiseră.

Întunericul se lăsă curând peste codrul tăcut și, înainte să se înnopteze de tot, făcură popas, căci erau vlăguiți după mai bine de șapte leghe câte străbătuseră de la Henneth Annun. Frodo adormi dus de cum puse capul jos, în frunzișul adânc de la poala unui copac bătrân. Alături de el, Sam se foia neliniștit; se trezi de câteva ori, dar nici urmă de Gollum, care se furișase de acolo de cum se culcaseră cei doi. Nu le spusese nimic, așa că nu se știa dacă adormise și el în vreo văgăună din preajmă sau dacă o pornise neobosit la vânătoare, pe întuneric; dar se întoarse o dată cu întâia geană de lumină și își trezi tovarășii.

— Trebuie să se scoale, da, trebuie să se scoale! zise el. Multe drumuri de făcut încă, la miazăzi și la răsărit. Hobbiții trebuie să-i dea zor!

Ziua trecu aproape la fel cum trecuse cea dinainte, atâta doar că liniștea părea mai adâncă; aerul era acum pâcios și înecăcios pe sub arbori. Parcă mocnea furtuna. Gollum se oprea ades, pufnind și bombănind, îndemnându-i să-i dea zor.

Și cum mergeau așa, pe înserate, după al doilea popas făcut în ziua aceea, pădurea se rări și arborii ajunseră să fie mai mari și mai rari. În poienele largi se înălțau solemn ilice întunecate, cu trunchiuri groase și, din loc în loc, frasini bătrâni și stejari abia înmuguriți, în jurul lor, pajiști întinse de iarbă verde, smălțuite cu

rostopască și anemone albe și albastre, cu florile dormind acum închise; și pogoane întregi de zambile sălbatice, ale căror tulpinițe mlădioase, cu clopoței, străpungeau frunzișul. Nu se zărea nici o făptură vie, fiară sau zburătoare, dar lui Gollum i se făcu inima cât un purice în locurile acestea deschise, așa că începură să alerge de la o umbră la alta, cu multă grijă.

Lumina începuse să se împutineze cu repeziciune, când ajunseră la capătul pădurii. Acolo șezură sub un stejar noduros care își întindea pe un mal râpos rădăcinile răsucite ca niște șerpi. Dinaintea lor se căsca o vale adâncă și întunecoasă. Pe partea cealaltă, pădurea se aduna iar cenușiu-albăstrie, în lumina mohorâtă a înserării revărsate spre miazăzi. La dreapta luceau munții din Gondor, departe, la apus, sub un cer înflăcărat. În stânga domnea întunericul: zidurile înalte ale Mordorului. Din acest întuneric pornea valea cea lungă, prăvălită abrupt într-un jgheab care se lărgea către Anduin. Pe fundul ei curgea un pârâu iute; Frodo îi auzea ropotul pe pietre de-atâta liniște. Iar pe partea cealaltă se zărea panglica alburie și unduitoare a unui drum pe lângă pârâul care cobora în cețuri reci, cenușii, neatinsă vreodată de razele soarelui. Acolo i se păru lui Frodo că deslușește în zare, plutind ca pe o mare de tenebre, vârfurile înalte, negre și frânte ale unor foișoare singuratice și întunecate. Se întoarse spre Gollum.

— Știi unde ne aflăm? îl întrebă el.

— Da, stăpâne. Primejdioase locuri! Țasta-i drumul de la Turnul Lunii, Stăpâne; duce până jos, la ruinele cetății de pe malurile Râului. Cetatea ruinată, da, un loc tare spurcat, plin de vrăjmași. Nu trebuia ascultat de povețele oamenilor. Hobbiții s-au abătut mult din drum. Trebuie mers la răsărit acum; acolo, sus, departe.

Întinse brațul slăbănog spre munții care se întunecau.

— Și nu putem merge pe drumul ăsta! O, nu! Pe drumul ăsta vin oameni haini, din Turn.

Frodo se uită pe drum în jos. Acum, în orice caz, nu se mișca nimic pe-acolo. Părea pustiu și părăsit și mergea până în mijlocul ruinelor înnegurate și goale. Dar văzduhul avea ceva rău în el, de parcă ar fi fost străbătut de tot felul de lucruri pe care ochii nu le vedeau. Frodo se cutremură când se uită iar la foișoarele depărtate, învăluite acum în întuneric; iar ropotul apei i se păru rece și neîndurător: glasul lui Morgulduin, pârâul mânjit care venea din Valea Duhurilor.

— Ce să facem? întrebă el. Am mers mult și-am ajuns departe, are n-ar fi mai bine să ne căutăm un cotlon în codrul dindărăt, unde să ne-ascundem?

— N-are rost să ne-ascundem pe întuneric, zise Gollum. Pe ziuă trebuie să se-ascundă acum hobbiții; da, da, pe ziuă.

— O, lasă-mă-n pace! făcu Sam. Trebuie să ne odihnim un pic, chiar de-o fi să ne trezim în miez de noapte. O să mai rămână destul timp până dimineață, ca să ne călăuzești, dacă zici că știi drumul.

Gollum încuviință cam fără tragere de inimă și se întoarse printre arbori; merse o vreme spre răsărit, de-a lungul rariștii pădurii. Nu voia să se odihnească jos, aproape de drumul blestemat și, după ce se sfătuiră puțin, se cățără toți trei între ramurile unui stejar-de-piatră, care formau un ascunziș bun și un refugiu destul de prielnic. Se lăsă noaptea și se făcu întuneric sub bolta cerului. Frodo și Sam băură puțină apă și mâncară niște pâine cu poame uscate, dar Gollum se făcu pe dată colac și adormi. Hobbiții nu închiseră ochii.

Trebuia să fi trecut un pic de miezul nopții, când Gollum se trezi; brusc îi zăriră ochii spălăciți, fără pleoape, strălucitori, îndreptați spre ei. Își ciuli urechile și pufni, ceea ce, după câte își dăduseră ei seama înainte, era felul său de-a afla cât era ceasul în timpul nopții.

— Ne-am odihnit? Am dormit bine? întrebă el. Hai să mergem!

— Nu ne-am odihnit și n-am dormit bine. Dar o să mergem, dacă trebuie.

Gollum își dădu imediat drumul dintre crengile copacului, căzând în patru labe, iar hobbiții îl urmară ceva mai cătinel. Cum ajunseră jos, se luară iar după el, spre răsărit, pe povârniș. Bâjbâiau, căci noaptea era acum atât de adâncă, încât nu vedeau tulpinile arborilor, decât când se izbeau de ele. Pământul devenise mai greu și mersul mai poticnit, dar pe Gollum nu părea să-l supere. Îi călăuzi prin desișuri și prin rugi de mure; uneori, treceau ocolind câte o crăpătură sau câte un puț întunecat și cădeau în câte-o groapă năpădită de tufișuri; ieșeau apoi și își continuau drumul. Dar cum alunecau un pic mai jos, povârnișul se întindea dinaintea lor mai lung și mai abrupt. Urcau fără zăbavă. La primul popas, priviră îndărăt și deslușiră vârfurile pădurii întinse, ca o umbră nesfârșită și deasă — o noapte mai întunecată ca bolta cerească, mohorâtă și opacă. Părea că o beznă uriașă, desprinsă din Răsărit, înghițea stelele care pâlpâiau stins. Ceva mai încolo, dintre nori se zări luna la scăpătat, învăluită însă de o strălucire gălbuie lăncezită.

Într-un târziu, Gollum se întoarse spre hobbiți:

— Acu' se face ziuă! Hobbiții trebuie să-i dea zor! Nu-i bine de stat la vedere în locurile-astea. Dați-i zor!

Grăbi pasul, iar ei îl urmară vlăguți. Curând, prinseră să urce pe spinarea uriașă, ca de arici, a unui deal. Căci era acoperit în cea mai mare parte de rugi galbeni și de măcăci ni cu spini tari; ici-colo, se zăreau urmele rotunjite ale unor focuri stinse de puțină vreme. Rugii se îndeseau pe măsură ce se apropiau de culme; erau foarte bătrâni și înalți, scofâlciți și despuiți la poale, dar cu coroane stufoase; începuseră deja să-și arate florile galbene scânteietoare în întuneric, răspândind o mireasmă dulce, suavă. Atât erau de înalte desișurile spinoase, încât hobbiții puteau să meargă drept în picioare pe dedesubtul lor, străbătând culoare lungi și uscate, pardosite cu un strat gros de spini.

Se opriră la capătul celălalt al dealului cu spinarea lată și se furișară pe sub un val înclinat de măcăci ni. Ramurile lor răsucite, plecate la pământ, erau împânzite de un desiș de măcăci ni bătrâni. În adâncul lor, se deschidea o încăpere goală, podită cu crengi uscate și rugi de mure, sub o boltă de lăstari primăvăratici și de frunze. Acolo își traseră o vreme sufletul, prea obosiți ca să mănânce; și, uitându-se prin rariștea bolții, văzură că se făcea ziuă.

Dar nu se lumină cu adevărat; văzură doar un fel de asfințit maroniu, fără viață. Spre răsărit, se ivise o strălucire stinsă, roșiatică, dedesubtul norilor joși; însă nu era îmbujorarea obișnuită a zorilor. Dincolo de întinderile de pământ, se încruntau la ei munții din Ephel Diiath, negri și fără formă, dinaintea cărora se îngrămădea noaptea fără sfârșit; culmile lor se deslușeau amenințător pe strălucirea aceea de flăcări. Departe, în dreapta, spre apus, ieșea un pinten muntos uriaș, negru și întunecat printre umbre.

— Încotro o luăm de-aici încolo? întrebă Frodo. Dincolo de bezna aia e Valea Morgul?

— Chiar trebuie să ne gândim la asta acum? făcu Sam. Doar n-o să mergem mai departe în ziua asta, dacă zi să numește!?

— Poate că nu, poate că nu, zise Gollum. Numa' că o să plecăm curând spre Răscruce. Da, spre Răscruce. Țăla de-acolo-i drumu'; da, stăpâne.

Roșeața pâlpâitoare de peste Mordor se stinse. Asfințitul se adâncea pe măsură ce se înălțau valurile nemăsurate de aburi la Răsărit și se îndreptau agale spre ei. Frodo și Sam mâncară puțin, apoi se întinseră, dar Gollum era neliniștit. Nu voia să ia din mâncarea lor, dar bău niște apă, iar apoi se furișă târâș pe sub tufișuri, pufnind

și bombănind. Deodată se făcu nevăzut.

— Socot că s-a dus la vânătoare, zise Sam și căscă.

De data asta, adormi el primul și curând se cufundă într-un vis. Se făcea că era în grădina din Fundătura și căuta ceva; dar avea o desagă grea în spinare, care îl încovoia. Locul părea cam îmburuienat și neîngrijit; măcăcinii năpădeau straturile de la poalele gardului viu. „După câte văd, am de lucru; dar sunt așa ostenit! ” își zicea el. Deodată, își aminti ce căuta. „Luleaua mea!” strigă și se trezi. „Prostule!” își spuse când deschise ochii, întrebându-se de ce s-o fi întins sub gardul viu. „E totdeauna la tine-n raniță!” Atunci își dădu seama mai întâi că, deși pipa era la el, nu avea tutun; apoi, că se afla la sute de mile de vizuina Fundătura. Se ridică în capul oaselor. Părea că se întunecase. De ce l-o fi lăsat stăpânul lui să doarmă peste rând, chiar până seara?

— Nu v-ați odihnit deloc, domnu' Frodo? îl întrebă el. Cât e ceasul? E târziu, așa-mi pare.

— Nu, nu e, îi răspunse Frodo. Dar ziua se întunecă în loc să se lumineze, din ce în ce mai tare. După câte-mi dau seama, nu-i încă amiază și-ai dormit doar trei ore.

— Mă-ntreb ce se petrece, zise Sam. Vine vreo furtună? Dacă-i așa, nu cred c-am văzut în viața mea ceva mai rău. Aș alege să fim într-o văgăună adâncă, decât să stăm aici, înțepeniți în desiș.

Trase cu urechea.

— Țasta ce mai e? Tunet, sau bubuit de tobe? Ce-o fi?

— Nu știu, îi răspunse Frodo. Se aud de-o bună bucată de vreme. Uneori parcă se cutremură pământul, alteori parcă-ți zvâcnește aeru-n urechi.

Sam se uită împrejur.

— Unde-i Gollum? întrebă el. Nu s-a întors încă?

— Nu, zise Frodo. N-a mai dat nici un semn de viață.

— Știți, nu-l pot suferi, zise Sam. De fapt, în viața mea n-am luat ceva într-o călătorie de care să-mi pară rău atât de puțin să-l pierd. Dar nu m-ar mira deloc dacă, după atât amar de drum, și-ar pune coada pe spinare taman acum, când avem mai mare nevoie de el; asta dac-o fi bun la ceva, ceea ce mă-ndoiesc.

— Uți de Smârcuri, spuse Frodo. Nădăjduiesc să nu i se fi întâmplat nimic.

— Iar eu nădăjduiesc să nu se țină de cine știe ce șmecherii. Și să nu fi căzut în mâinile altcuiva, cum ați zice domnia voastră. Pentru că, dacă-i așa, o să dăm în curând de bucluc.

În clipa aceea, se auzi iar un zgomot huruitor și bubuitor, de data aceasta mai puternic și mai adânc. Pământul părea că li se cutremură sub picioare.

— Cred că oricum am dat de bucluc, zise Frodo. Mă tem că ăsta-i sfârșitul călătoriei noastre.

— Poate, spuse Sam; *dar unde-i viața-i și nădejde*, cum obișnuia Unchiașu' meu să zică; *și poftă să-ți umpli burdihanu'*, cum mai adăuga adesea. Luați ceva în gură, domnu' Frodo, și-apoi odihniți-vă un pic.

Ceea ce Sam bănuia a fi după-amiază trecu. Uitându-se afară, văzu doar o lume fără umbre, stingându-se molcom într-o beznă fără culoare și fără formă. Văzduhul îi gâtuia, dar nu era cald. Frodo dormea zbuciumat, răsucindu-se de pe o parte pe cealaltă, și uneori murmură. Lui Sam i se păru de două ori că rostește numele lui Gandalf. Timpul părea că târăgănează la nesfârșit. Brusc, Sam auzi un șuierat îndărătul lui: apăruse Gollum în patru labe și-acum se uita la ei cu ochi sclipitori.

— Treziți-vă! Treziți-vă! Treziți-vă, somnoroșilor! șopti el. Treziți-vă, nu-i vreme de pierdut! Trebuie să plecăm, da, trebuie să plecăm imediat. Nu-i vreme de pierdut.

Sam se holbă la el bănuitor; părea speriat sau tulburat de ceva.

— Să plecăm acum? Ce-ți trece prin minte? Încă nu e timpul. Nu-i nici măcar ora ceaiului, asta în locurile cuviincioase unde există așa ceva.

— Prostule! șuieră Gollum. Aici nu-i un loc cuviincios. Timpul trece, da, trece iute. N-avem vreme de pierdut. Trebuie să mergem. Deșteaptă-te, Stăpâne, deșteaptă-te!

Îl apucă pe Frodo cu ghearele, iar acesta, speriat din somn, se ridică brusc în capul oaselor și îl înșfacă de braț. Gollum se smulse din strânsoare și se dădu îndărăt.

— Nu trebuie să fie proști, șuieră el. Trebuie să plecăm. Nu-i vreme de pierdut!

N-a fost chip să scoată mai mult de la el. Unde fusese și ce gândea de-i dădea așa zor, nu voia să spună. Pe Sam îl copleși o bănuială adâncă, pe care nu încercă să și-o ascundă; dar Frodo nu arată nimic din ceea ce-i trecea prin minte. Oftă, își ridică ranița și se găti să pătrundă în întunericul care nu înceta să se adune.

Gollum îi călăuzi cu mare băgare de seamă pe povârniș în jos, ținându-se, pe cât se putea, la adăpost; iar când dădeau de locuri descoperite, o luau la fugă, aplecându-se aproape până la pământ; dar lumina era acum atât de slabă, încât nici măcar o fiară cu priviri ascuțite nu i-ar fi zărit cu ușurință pe hobbiții cu glugile trase, înfășurați în mantiile lor cenușii, și nici nu le-ar fi auzit mersul ușor, ca al făpturilor mici. Nu trosnea nici o rămurea, nu foșnea nici o frunză la trecerea lor; apoi se făcură nevăzuți.

Merseră ce merseră, preț de aproape un ceas, fără să rostească un cuvânt, unul după altul, copleșiți de mohoreala și de neclintirea absolută a ținutului, spartă doar din când în când de un huruit slab, ca de tunet depărtat sau ca de tobe care răsunau prin văgăuni și printre coline. Coborâră și o luară spre miazăzi, tăind-o cât se putu de drept de-a lungul unei râpe nesfârșite, surpate, care se înclina dinspre munți. Deodată, nu departe în față, văzură un pâlc de arbori deslușindu-se ca un zid. Pe măsură ce se apropiau, își dădură seama că erau foarte mari și, după cât se părea, foarte bătrâni; se înălțau falnici încă, deși vârfurile le erau sfrijite și frânte, de parcă ar fi fost bătuți de furtună și de trăsnete, fără însă să poată fi doborâți cu totul sau clintiți din rădăcini.

— Răscrucea, da, șopti Gollum; erau primele cuvinte rostite de când își părăsiseră ascunzătoarea. Pe-aici trebuie s-o luăm.

Se întoarse spre răsărit și îi călăuzi în sus, pe povârniș; și deodată, dinaintea lor apăru Drumul de Miazăzi șerpuiind pe la poalele munților, până ce pătrundea în rotocolul mare de arbori.

— Åsta-i singurul drum, șopti Gollum. Nu-i nici o cărare dincolo de drum. Nici o cărare. Trebuie să ne ducem la Răscruce. Dar dați-i zor! Și nu faceți zgomot!

Se târără furișat, precum cercetașii în tabăra dușmană, și se strecurară de-a lungul marginii dinspre apus, pe sub malul pietros, cenușii ei înșiși, precum stâncile, și cu pasul ușor, de pisică. Până la urmă, ajunseră la arbori și descoperiră că stăteau într-un cerc mare, fără acoperiș, deasupra căruia se zărea cerul mohorât. Iar locurile dintre trunchiurile uriașe arătau ca niște bolți mari și întunecate dintr-o sală ruinată. În mijloc se întâlneau patru drumuri. Dindărătul lor pornea cel spre Morannon; le trecea pe dinainte și se pierdea în lunga lui călătorie către miazăzi; în dreapta urca drumul din vechiul Osgiliath și, după ce se încrucișa cu celelalte, se pierdea în întunericul de la răsărit; acesta era cel de-al patrulea drum pe unde trebuiau s-o ia.

Cum se oprise o clipă împovărat de spaimă, Frodo zări o lumină strălucind pe chipul lui Sam, care stătea alături de el. Se întoarse și văzu, dincolo de un arc de ramuri, drumul către Osgiliath, desfășurat ca o panglică, îndreptându-se spre Apus. Acolo, departe, dincolo de tristul Gondor învăluit în umbră, scăpata soarele, care întâlnea până la urmă răsucirea domoală a lințoliului de nori și se prăbușea apoi într-

o înflăcărare rea, spre Marea încă luminată. Strălucirea aceasta scurtă oglindi o siluetă care ședea neclintită și solemnă, ca regii de piatră din Argonath. Era roasă de vreme și vătămată de mâini aspre. Nu mai avea cap și în locul lui cineva pusese o piatră rotundă, cioplită grosolan, în bătaie de joc, zugrăvită neîndemânic de sălbatici, înfățișând un chip care rânjește, cu un ochi mare și roșu în mijlocul frunții. Pe genunchi și pe jilțul uriaș, precum și pe soclu, erau risipite tot felul de mângălituri, amestecate cu simboluri scârboase, folosite de seminția viermilor din Mordor. Deodată, Frodo zări capul bătrânului rege luminat de razele soarelui; zăcea rostogolit alături de drum.

— Privește, Sam! strigă el uluit. Privește! Regele are iar coroană! Găvanele ochilor lui erau goale și barba sculptată sfărâmată, dar fruntea înaltă și severă a statuii era încununată cu aur și argint. O plantă agățătoare cu flori ca niște stelute albe se cățăraseră de-a lungul frunții, în semn de prețuire față de regele prăbușit; iar printre cutele părului lui de piatră lucea galben iarba fermecată.

— Nu vor putea să tot cucerească, până-n vecii-vecilor, zise Frodo.

În clipa aceea, vedenia pieri. Soarele se scufundă și se făcu nevăzut; noaptea neagră căzu, de parcă suflase cineva în luminare.

VIII Scările din Cirith Ungol

Gollum îl trase pe Frodo de mantie, sâsâind de frică și de nerăbdare.

— Trebuie sssă plecăm, zise el. Nu e bine sssă ssstăm aici. Da-ți-i zor!

Cu inima strânsă, Frodo întoarse Apusului spatele și porni după călăuza sa, afundându-se în bezna Răsăritului. Lăsară în urmă pâlcul de arbori și se târâră de-a lungul drumului, spre munți. O vreme merșeră drept înainte, dar curând o cotiră spre miazăzi, până ajunseră sub pintenul mare al stâncii pe care o văzuseră din depărtare. Smolit și neîndurător se deslușea deasupra lor, mai întunecat decât cerul dindărăt. Drumul trecea pe la umbra pintenului, apoi o lua iar brusc spre răsărit și drept în sus, pe povârnișul abrupt.

Frodo și Sam abia-și târau picioarele, cu inima grea, fără să le mai pese prea mult de primejdia care-i păștea. Frodo mergea cu capul plecat; povara îl trăgea în jos. De îndată ce trecuse de Marea Răscruce, greutatea pe care aproape c-o uitase în Ithilien începuse să-l apese iar. Simți panta abruptă sub tălpi și își ridică privirile ostenite; în clipa aceea văzu, exact cum îi spusese Gollum, cetatea Duhurilor Inelului. Se ghemui înspăimântat pe bolovani.

Înspre munți se zărea o vale lungă, povârniță, ca un golf adânc de întuneric. Deasupra, în depărtare, cam pe la mijlocul văii, pe un tăpșan stâncos și mai sus de pintenul întunecat care pornea din Ephel Diiath, se înălțau zidurile și turnul din Minas Morgul. Împrejur, cerul și pământul erau întunecate, însă turnul strălucea de lumină. Dar nu de strălucirea lunară, adâncă și bălaie din căușul colinelor, care șiroia odinioară printre zidurile de marmură de la Minas Ithil, în Turnul Lunii. Căci, într-adevăr, mai palidă ca luna ce scăpată era lumina aceea acum, tremurătoare și colcăitoare ca o țâșnire urâtă a putreziciunii — o lumină hoit, o lumină care nu arăta nimic. Atât între ziduri, cât și în turn, se căscau niște ferestre — nenumărate găuri negre ce dădeau spre un pustiu lăuntric; dar partea de sus a turnului se roti încet, întâi într-o parte, apoi în cealaltă — un cap uriaș, înfiorător, privind pieziș în noapte.

O clipă, cei trei tovarăși de drum încremeniră de spaimă, uitându-se într-acolo fără să-și creadă ochilor. Gollum își veni primul în fire. Îi trase iar de poalele mantiilor, fără însă să scoată vreo vorbă. Mai-mai că-i târî pe amândoi după el. Pășeau fără nici o tragere de inimă, iar timpul părea că-și încetinește trecerea, așa încât se scurgeau minute grele până izbuteau să facă un pas.

Astfel ajunseră, șontâc-șontâc, până la podețul alb. Aici, drumul, care sclipea palid, trecea peste un pârâu din mijlocul văii și continua șerpuitor până la porțile cetății; un hău întunecat se deschidea în cercul zidurilor dinspre miazănoapte. Pe ambele maluri se întindeau lunci umbroase, smălțuite cu flori albe, care răspândeau și ele o lumină lividă. Aveau forme frumoase și hidoase în același timp, ca plăsmuirile smintite dintr-un vis chinuitor, și un vag miros de carne, care îi întorcea stomacul pe dos; în aer plutea izul putreziciunii. Podețul se arcuia de la o luncă la alta. La ambele capete se înălțau niște siluete sculptate iscusit, ceva între omenesc și animalic, dar scârbavnice și josnice. Apa de dedesubt curgea colcăind fără zgomot, însă aburii care se ridicau și învăluiau șerpuitor podul aveau o răceală de leș. Pe Frodo îl luă amețea și simți că i se întunecă mintea. Apoi deodată, ca și cum o forță mai presus de voința lui l-ar fi mânat din urmă, începu să grăbească pasul, bălbâindu-se, băjbâind cu mâinile întinse și clătînându-și capul dintr-o parte într-alta. Ceilalți doi alergară după el. Sam își prinse stăpânul în brațe chiar în pragul podețului, tocmai când s-a poticnit, gata-gata să cadă.

— Nu pe-aici! Nu, nu pe-aici! șopti Gollum, dar aerul ce i se strecura printre dinți păru să sfâșie neclintirea grea, ca un șuier, făcându-l pe Frodo să se ciucească înspăimântat la pământ.

— Ridicați-vă, domnu' Frodo! îi murmură Sam la ureche. Întoarceți-vă! Nu pe-aici! Gollum zice că nu e bine și pentru prima oară încuviințez.

Frodo își trecu palma peste frunte și își dezlipi ochii de la cetatea de pe colină. Turnul luminat îl atrăgea și el se căzni să-și înfrângă dorința mistuitoare: îi venea s-o ia la goană în sus, pe calea aceea sclipitoare, către porțile cetății. Până la urmă, se întoarse anevoie; simți însă Inelul împotrivindu-i-se, trăgându-l de lanțul din jurul gâtului; până și ochii, când și-i desprinse de turn, părură o clipă cuprinși de orbire. Dinaintea lui se lăsase întunericul de nepătruns.

Gollum se pierduse deja în beznă, târându-se pe pământ ca o fiară înspăimântată. Sam o luă pe urmele lui cât putu de iute, sprijinindu-și stăpânul, care abia se mai ținea pe picioare.

Nu departe de malul apropiat al pârâului se căsca un hău în peretele de piatră de lângă drum. Pe-acolo trecură ei și Sam văzu că pășeau pe o potecă îngustă care, la început, strălucea stins, la fel ca drumul. Apoi însă, când ajunseră deasupra luncilor smălțuite cu florile acelea cumplite, păli și se întunecă, urcând până spre povârnișurile de miazănoapte ale văii.

De-a lungul acestei poteci își târau hobbiții picioarele grele, unul lângă altul, și nu l mai văzură pe Gollum decât când acesta se întoarse să le facă semn să vină mai repede. Abia atunci îi zăriră ochii sclipind într-o lumină verzuie-lăptoasă, reflectând, probabil, strălucirea palidă a Morgulului sau cine știe ce simțăminte dinlăuntrul lui. Frodo și Sam vedeau tot timpul strălucirea aceea cumplită și ochii din găvanele întunecate, a căror privire înspăimântătoare o simțeau tot timpul în spate. De câte ori întorceau însă capul, nu zăreau decât cărarea care se tot întuneca. Înaintau cu mare greutate. Pe măsură ce se depărtau de duhoarea aceea și de aburii pârâului otrăvit, respirau tot mai ușor și mintea li se lumina; dar își simțeau acum mădularele făcute zob, ca și cum ar fi cărat poveri toată noaptea sau ar fi înotat împotriva unui curent puternic de apă. Până la urmă, nu mai fură în stare să meargă mai departe. Frodo se

opri și se așeză pe un bolovan. Ajunseseră pe cocoașa uriașă a unei stânci pleșuve. Înaintea lor se căsca o râpă pe partea cu valea, și poteca o ocolea; nu era mai lată decât o tivitură, însoțită în dreapta de o prăpastie; o lua de-a curmezișul povârnișului abrupt al muntelui de la miazăzi și suia către înălțimi, până se făcea nevăzută în bezna de pe culme.

— Trebuie să mă odihnesc puțin, șopti Frodo. Mă copleșește povara, Sam, flăcăule. Tare mă mai copleșește. Mă-ntreb cât oi mai fi în stare s-o duc. Oricum, trebuie să-mi trag sufletul înainte s-o luăm iar la drum.

Arată spre poteca îngustă din fața lor.

— Ssst! Ssst! sâsâi Gollum, întorcându-se în fugă la ei. Ssst!

Își dusesse degetele la buze și le făcea semn din cap să se grăbească. Trăgându-l pe Frodo de mânecă, arată spre potecă; dar acesta nici nu se gândea să se miște.

— Încă nu, zise Frodo. Încă nu.

Era copleșit de slăbiciune; mai mult, se părea că mintea și trupul îi erau ferecate de-o vrajă grea.

— Trebuie să mă odihnesc, murmură el.

La auzul acestora, spaima și neliniștea puseră-ntr-atât stăpânire pe Gollum, încât vorbi iar, sâsâind cu mâna la gură, de parcă ar fi vrut ca sunetul vorbelor sale să nu ajungă la urechile cine știe cui din văzduh.

— Nu aici, nu! Nu odihniți aici! Zănaticilor! Ochii ne văd. Când au s-ajungă la pod, au să ne vadă. Dați-i zor! Urcați, urcați! Hai odată!

— Veniți, domnu' Frodo! zise Sam. Are iar dreptate. N-avem cum să ne oprim aici.

— Bine, făcu Frodo cu glas molcom, de parcă ar fi fost pe jumătate adormit. Am să-ncerc.

Se urni clătinându-se.

Dar fu prea târziu. În clipa aceea, stânca începu să tremure și să se zguduie sub ei. Bubuitul tunetului, mai puternic ca oricând, se împrăștie în adâncuri și ecoul lui se risipi în munți. Atunci brusc izbucni o flacără roșie, uriașă. Se înălță la cer, sus de tot, dincolo de munții de la miazăzi, înecând norii într-o lumină stacojie. În valea beznei și-a strălucirii reci, ca de hoit, flacăra părea cumplită. Steiurile și crestele țâșniră ca niște lame crestate de cuțit, neclintite și negre, în umbra pâlălaiei. Apoi tunetul sfâșie văzduhul. Iar Minas Morgul îi răspunse cu o flacără pâlpâitoare, lividă; limbi de flăcări albastre izbucniră din turn și din colinele din jur, străpungând norii mohorâți. Pământul gemea; iar din cetate se porni un chiot. Amestecat cu glasuri aspre, pătrunzătoare ca ale păsărilor de pradă, și cu nechezatul ascuțit al cailor înnebuniți de spaimă și mânie, se înălță un scârțâit cutremurător, care era tot mai tăios și pătrunzător, asurzind pe cine-l auzea. Hobbiții se răsuciră și se aruncară la pământ, acoperindu-și urechile cu mâinile.

De îndată ce strigătul acela se domoli, sfârșind într-un vaier cutremurător, până se stinse de tot, Frodo își ridică încet fruntea: de-a lungul văii înguste ce se afla acum cam în dreptul ochilor lui, se înălțau zidurile cetății blestemate și poarta cavernoasă ca o gură căscată larg, cu dinți sclipitori. Iar pe poarta aceea ieșea o oștire.

Toți soldații purtau veșminte smolite, întunecate ca noaptea. Frodo îi vedea foarte bine pe fundalul pereților stinși și al caldarâmului aprins al drumului: siluete mici, negre, care mășăluiau iute rânduri-rânduri, în tăcere, revărsându-se într-un șuvoi nesfârșit. În față se zăreau călăreții ca niște umbre, iar în fruntea lor mergea unul mai mareț decât toți ceilalți: un călăreț negru din cap până-n picioare, în afară de un coif ca o coroană scăpărând amenințător, așezată pe creștetul capului, peste glugă.

Acum se apropia de pod. Frodo se holba, fără să mai fie în stare să-și ia ochii de la el sau să clipească. Să fi fost, oare, Stăpânul celor Nouă Călăreți revenit pe pământ, ca să-și călăuzească oastea cumplită la luptă? Da, desigur, era regele sălbatic care îl înjunghiasse cu pumnalul lui înfiorător pe Purtătorul Inelului. Vechea rană îi zvâcni dureros și prin inimă îl săgeta un fior de gheață.

Pe când îi treceau prin minte aceste gânduri care îl încremeneau de spaimă, de parcă s-ar fi aflat sub o vrajă, îl văzu pe călăreț oprindu-se chiar dinaintea podului, iar oastea din urma lui încremeni și ea ca la un semn. Totul îngheță. Poate că Inelul îi trimitea o solie Stăpânului Duh, descumpănindu-l; simțea, pesemne, o putere străină în valea sa. Încolo și-ncoace se roti capul negru al călărețului, iar coiful lui părea încoronat de o cunună de spaimă. Ochii lui nevăzuți scrutară bezna.

Frodo încremenise ca o pasăre ce nu mai putea să facă vreo mișcare la apropierea unui șarpe. Și cum aștepta așa, simți mai arzător ca oricând imboldul de a-și pune Inelul. În ciuda acestei porunci lăuntrice, nu se supuse. Știa nu numai că Inelul avea să îl trădeze, dar și că nu avea încă forța să-l înfrunte pe regele-Morgul, chiar dacă și l-ar fi pus pe deget. În vrerea lui, această poruncă nu mai trezea nici un ecou, cu toate că era împietrit de spaimă; ceea ce simțea nu era decât apăsarea unei puteri din afară. În vreme ce Frodo urmărea totul cu ochii minții, încordat, dar fără să facă nimic (ca și cum ar fi depănat o poveste străveche, depărtată), această putere îl apucă de mână și i-o îndreptă încetișor către lanțul din jurul gâtului. Atunci însă vrerea lui se răzvrăti, silindu-și mâna să se tragă la fel de încet îndărăt și să atingă altceva — ceva ascuns la piept. Îl simți rece și dur: era șipul de la Galadriel, păstrat de atâta amar de vreme cu sfințenie, încât aproape că uitase de el. Cum îl atinse, gândul la inel păru că îi piere din minte cu desăvârșire. Oftă plecându-și fruntea.

În clipa aceea, Regele-Duh se întoarse și, dând pinteri calului, porni peste pod, urmat de oastea lui întunecată. Pesemne că glugile elfești îi stârniseră privirile nevăzute și simțământul puternic al micilor lui vrăjmași îi tulburaseră gândul. Dar era prea grăbit. Bătuse deja ceasul și la porunca mărețului său stăpân trebuia să-și înceapă marșul războinic către apus.

Curând ajunse o umbră între umbre, jos, pe drumul șerpuitor; îndărătul lui, șirurile întunecate nu mai conteneau să treacă podul. O armată atât de numeroasă nu mai ieșise din valea aceea de pe vremea stăpânirii lui Isildur; pâraiele Anduinului nu mai fuseseră asaltate de o asemenea oștire înarmată până-n dinți; și Mordorul nu-și trimisese la bătălie decât un pâlci; și nici acela dintre cele de frunte!

Frodo se foi și brusc gândul îi zbură la Faramir. „În sfârșit, a izbucnit furtuna, își zise el. Șirul acesta nesfârșit de lăncii și spade se îndreaptă spre Osgiliath. O să sosească, oare, Faramir la timp? Și-a dat seama de ce-o să fie, dar o fi știind când? Cine-o să apere Vadurile de Regele celor Nouă Călăreți? Vor mai veni și alte oștiri. Am sosit prea târziu. Totu-i pierdut. Am zăbovit prea mult pe drum. Totu-i pierdut. Chiar de-mi voi împlini misia, nimeni n-o să afle. Nu voi mai avea cui povesti. Zadarnice-s toate!”

Începu să plângă, copleșit de slăbiciune. Și oștenii Morgul nu conteneau să treacă peste pod.

Atunci, din amintirile depărtate, venind parcă tocmai din Comitat ca o geană de lumină în zori, când te cheamă ziua și se deschid ușile, auzi glasul lui Sam: „Treziiți-vă, domnu' Frodo! Treziiți-vă!” Nu l-ar fi mirat defel de-ar fi mai auzit și: „Masa de dimineață e gata!”

Sam părea tare neliniștit.

— Treziiți-vă, domnu' Frodo! Au plecat!

Se auzi un scrâșnet urât. Porțile de la Minas Morgul se închiseră. Ultimul șir de lăncii se făcuse nevăzut în negura drumului. Turnul le rânjea încă batjocoritor de dincolo de vale, dar lumina începuse să scadă. Întreaga cetate cădea iar într-un con de umbră colcăitoare și în tăcere. Și totuși, simțiră că veghea celor de-acolo nu contenise.

— Sculați-vă, domnu' Frodo! Au plecat și-ar fi bine s-o luăm și noi din loc. A mai rămas ceva viu acolo — ceva cu ochi... cum să vă spun?... o minte vie; și cu cât o să stăm mai mult într-un loc, cu atât mai iute-o să dea de noi. Haideți, domnu' Frodo!

Frodo își ridică fruntea, iar apoi se ridică în picioare. Nu-l părăsise deznădejdea, dar se întremase. Reuși chiar să zâmbească chinuit, simțind acum, la fel de limpede cum simțise cu o clipă înainte exact pe dos, că trebuia să facă ce-avea de făcut, de-o fi în stare, și asta fără să țină seama dacă Faramir, Aragorn, Elrond, Galadriel, Gandalf sau oricine altcineva avea să afle vreodată. Își luă toiagul într-o mână și șipul în cealaltă. După ce văzu lumina limpede și roindu-i printre degete, vârî șipul înapoi în sân, aproape de inimă. Apoi întoarse spatele cetății Morgul, care avea acum o strălucire mohorâtă dincolo de prăpastie, și se pregăti s-o ia pe drumul în pantă.

Din câte se părea, Gollum se târâse de-a lungul pragului stâncos, până în locul umbros dinapoi, chiar când se deschiseseră porțile Minas Morgulului, lăsându-i pe hobbiți acolo unde zăceau lungiți. Se întoarse acum furișat, cu dinții clănțănind și pocnind din degete.

— Proștilor! Nepricopsiților! șuieră el. Dați-i zor! Nu trebuie să-și închipuie că primejdia a trecut. N-a trecut deloc. Dați-i zor!

Nu-i răspunseră, dar îl urmară sus, pe prag. Nu prea-i trăgea inima, deși trecuseră prin atâtea; însă nu dură mult. Curând cărarea coti pe lângă o ieșitură a peretelui muntos și pătrunse în stâncă, într-o văgăună îngustă. Ajunseseră la prima scară de care le vorbise Gollum. Întunericul era aproape de nepătruns și nu vedeau decât la o aruncătură de băț; dar când Gollum se întoarse spre ei, îi văzură ochii licărind stins, la o înălțime de câteva picioare.

— Aveți grijă, șopti el. Trepte. O mulțime de trepte. Trebuie s-aveți grijă.

Așa și era. Frodo și Sam se simțiră mai în largul lor la început, cu pereții de-o parte și de alta, dar scara era aproape dreaptă și urcând așa, fără preget, își dădură seama din ce în ce mai bine de prăpastia care se căsca îndărătul lor. Iar treptele tocite și lunecoase la margini erau înguste și adesea înșelătoare. Unele se spărseseră mai demult, altele se crăpau când puneau piciorul pe ele. Hobbiții se cățărara fără să-și tragă sufletul, până ajunseră să se agațe cu degetele de treptele de deasupra lor, căznindu-se să-și îndoiaie genunchii; și pe măsură ce scara înainta în hăurile muntelui prăpăstios, pereții de piatră se ridicau tot mai înalți deasupra capetelor lor.

Într-un târziu, chiar când simțiră că nu mai puteau îndura, zăriră sus ochii lui Gollum, întorcându-se spre ei.

— Am ajuns, șopti el. Prima scară-i urcată. Deștepți hobbiți, să urce ei atât! Tare deștepți! Doar câteva trepte și gata!

Sam și Frodo îl urmară vlăguiți și amețiți. Se cățărara pe ultima treaptă și se așezară, frecându-și picioarele și genunchii. Se aflau în trecerea care, după cât se părea, urca în continuare dinaintea lor, deși mai puțin abrupt și fără trepte. Gollum nu-i lăsă prea mult să-și tragă sufletul.

— Mai e o scară, zise el. Mult mai lungă. Trageți-vă sufletul când ajungem în vârf, nu acum.

Sam gemu.

— Ai zis mai lungă? îl întrebă el.

— Da, da, mai lungă, încuviință Gollum. Dar nu așa grea. Hobbiții au urcat Scara Dreaptă. Acu' vine Scara Șerpuită.

— Și după asta? întrebă Sam.

— O să vedem, zise Gollum încet. Da, da, o să vedem noi!

— Parcă ziceai ceva de un tunel, spuse Sam. Nu e nici o cale prin care să putem ajunge dincolo?

— O, ba da, e un tunel, rosti Gollum. Dar înainte să încerce hobbiții să urce, se pot odihni. Dacă reușesc să-l străbată, ajung aproape la vârf. Foarte aproape, dacă-l străbat. Da, da!

Pe Frodo îl trecu un fior. Urcușul îl făcuse să asude, dar acum îi era frig și umezeala îi pătrundea în oase; iar prin hornul acela țâșnea un curent rece, supt înăuntru dinspre înălțimile nevăzute de deasupra. Se ridică și se scutură.

— Păi, hai să mergem mai departe! zise el. Asta nu-i loc de stat.

Hornul părea că se întinde pe mile întregi și curentul rece de aer nu-i slăbea. Mai mult, pe măsură ce urcau, se transformă într-un vânt tăios. Cu suflarea lor cumplită, munții încercau parcă să-i descurajeze, să-i țină departe de tainele înălțimilor sau să-i azvârle îndărăt, în hăurile întunecate. Își dădură seama că ajunseseră la capăt, când nu mai simțiră peretele din dreapta.

Gollum își croia drum lipit pe sub stâncă. Pentru moment, nu mai urcau, dar pământul pe care călcau era acum mai bolovănos și plin de primejdii în întuneric, iar calea le era astupată de pietroaie și de blocuri prăbușite de stâncă. Mergeau anevoie, cu multă grijă.

Nici Sam, nici Frodo nu-și dădeau seama câte ceasuri trecuseră de când pătrunseseră în Valea Morgul. Noaptea părea fără capăt.

Până la urmă, deslușiră un perete și dinaintea lor pornea alt șir de trepte. Făcură iar popas, apoi începură să urce. Suișul era lung și obositor, dar scara aceasta nu era săpată în piatra muntelui. Stâncă se povârnea îndărăt, iar poteca se unduia de-a curmezișul ei, ca un șarpe. La un moment dat, o luă pieziș, până la marginea genunii, iar Frodo își aruncă privirile în jos și văzu prăpastia de la capătul Văii Morgul, ca un puț uriaș. În adâncurile ei lucea ca un licurici abia văzut drumul duhurilor, care pornea din cetatea moartă, spre Trecătoarea fără Nume. Se trase iute îndărăt.

Scara urca în continuare, unduindu-se chinuit. Ajunseră la un șir îngust și scurt de trepte și trecură de alt prag. Poteca se despărțise de trecătoarea mare care străbătea prăpastia și își urma acum propriu-i drum primejdios pe la poalele unei crăpături mai mici ce se căsca între înălțimile Ephel Duath. Hobbiții deslușiră cu greu, pe ambele părți, stâlpi înalți și foișoare crenelate de piatră. Printre ele, ierni fără de număr roseseră și săpaseră adâncituri întunecate ca noaptea, în stânca nemângâiată vreodată de soare. Iar acum strălucirea roșiatică a cerului părea și mai puternică, deși nu-și putură da seama dacă se făcuse dimineață în aceste tenebre, sau dacă ceea ce vedeau nu era decât o flacăra iscată de Saruman în frământatul Gorgoroth.

În fața lor, încă sus, departe, Frodo zări, ridicându-și privirile, încununarea acestui drum amar. Pe cerul mohorât și însângerat de răsărit se deslușea o crăpătură în creasta cea mai înaltă, îngustă și săpată adânc între cei doi umeri stâncoși; și pe fiecare dintre aceștia se înălța câte un stei.

Se opri și privi cu mai mare grijă. Steiul din stânga era înalt și subțire, iar înăuntru lui ardea o lumină roșie, dacă nu cumva strălucirea aceea sângerie nu venea dinspre ținutul de dincolo, printr-o gaură. Îl atinse ușor pe Sam și îi arătă și lui.

— Nu-mi place cum arată asta, zise Sam. Până la urmă, drumul ăsta tainic al tău e străjuit, mormăi el amenințător, întorcându-se spre Gollum. Socot c-ai știut asta de la-nceput, nu-i așa?

— Toate drumurile sunt străjuite; da, da, zise Gollum. Cum să nu fie? Dar hobbiții trebuie să-ncerce o cale sau alta. Țasta s-ar putea să nu fie atât de păzit. Poate-au plecat cu toții la marea bătălie, cine știe!

— Poate, scrâșni Sam. Oricum, se pare că mai avem mult de mers și de urcat pân-om ajunge acolo. Și mai e și tunelul. Cred că s-ar cuveni să vă trageți un pic sufletul, domnu' Frodo. Nu știu ce oră o fi acum — zi sau noapte — dar nu ne-am oprit din mers de ceasuri fără număr.

— Da, trebuie să ne odihnim, zise Frodo. Hai să căutăm un ungher ferit de vânturi, unde să ne adunăm iar puterile pentru ultimul hop.

Căci așa simțea el. Spaimetele și cele ce aveau să se întâmple dincolo păreau prea depărtate ca să-l mai tulbure de-acum. Toate gândurile i se adunau ca să-l ajute să vadă cum să treacă prin sau peste zidul de nepătruns și de străji. Dacă putea să înfăptuiască lucrul acesta, atunci socotea, într-un fel, misia îndeplinită; cel puțin așa i se părea lui la ceas de-ntunerice, când încă se mai căznea vlăguit pe sub umbrele reci ca piatra de la poalele cetății Cirith Ungol.

Se așezară într-o adâncitură dintre doi stâlpi uriași de stâncă: Frodo și Sam înăuntru, iar Gollum chirchit jos, la intrare. Acolo își luară hobbiții ceea ce socotiră a fi ultima masă înainte să coboare în Tărâmul Fără Nume, poate ultima pe care aveau s-o ia împreună. Mâncară ceva din merindele din Gondor și pesmeții elfești; dar băură puțin, căci voiau să păstreze apa; abia de-și udară un pic gura uscată.

— Oare când o să mai găsim apă? întrebă Sam. Cred că și ăloră de-acolo li se face sete. Orcii beau și ei, nu-i așa?

— Da, beau, îi răspunse Frodo. Dar mai bine să nu vorbim de asta. Băuturile lor nu-s pentru noi.

— Atunci, cu-atât mai mult trebuie să ne umplem butelcile, spuse Sam. Numai că pe-aici nu-i pic de apă; n-am auzit nici un clipocit. Și, oricum, Faramir a zis să nu bem apă în Morgul.

— Apa care curge din Imlad Morgul, așa a zis, preciza Frodo. Acum nu ne aflăm în valea aceea, iar izvoarele pe care le-am putea întâlni în cale se varsă în Imlad Morgul, în nici un caz nu vin dintr-acolo.

— Eu unul n-aș avea încredere să beau, nici să știu că mor de sete, zise Sam. Locurile acestea mi se par rele, adăugă el, trăgând adânc aer în nări. Și miroase a ceva. Nu simțiți? Ceva ciudat, înecăcios. Nu-mi place deloc.

— Că e laie, că-i bălaie, mie nu-mi place nimic aici, spuse Frodo. Pământul, aerul și apa — toate par blestemate. Dar ăsta ne e drumul.

— Da, așa e, zise Sam. Și dacă știam ce ne-așteaptă când am plecat, nu puneam piciorul în locurile astea. Dar așa se-ntâmplă adesea; vorbesc de isprăvile din poveștile și din cântările străvechi, domnu' Frodo; de pățanii, cum le ziceam eu mai demult. Credeam că sunt lucruri pe care seminițiile minunate din basme le căutau cu lumânarea, pentru că și le doreau ca pe-o înveselire, cum s-ar zice, căci viața era cam plicticoasă. Dar treburile nu stau tocmai așa în poveștile vrednice de luat în seamă și de ținut minte. Se pare că se pomeneau cu toții în belea de la bun început, așa le era așternut drumul, cum ziceți dumneavoastră. Dar cred că, la fel ca noi, au avut și ei o groază de ocazii să se întoarcă, numai că n-au făcut-o. Iar de s-ar fi întors, noi n-am mai fi știut, pentru că ar fi fost uitați. Auzim de isprăvile lor care n-au avut totdeauna un sfârșit fericit; cel puțin, așa socoteau cei din poveste. Mă gândesc la clipa când se întorceau acasă și-și găseau acareturile în bună ordine, deși nu

tocmai cum le lăsaseră la plecare; așa, ca domnu' Bilbo, bătrănu'. Da' acelea nu-s totdeauna cele mai frumoase povești de ascultat, deși e bine să le afli. Mă-ntreb noi în ce poveste-om fi nimerit.

— Da, și eu mă-ntreb, rosti Frodo. Dar nu găsesc răspuns. Așa se înfățișează o poveste adevărată. Să luăm, bunăoară, una care-ți place. S-ar putea să știi sau să bănuiești ce fel de poveste este, cu sfârșit fericit sau trist; dar cei din ea nu știu. Și nici ție nu ți-ar plăcea ca ei să știe.

— Nu, domnu' Frodo, bineînțeles că nu mi-ar plăcea. Lui Beren, bunăoară, nici nu i-a trecut vreodată prin minte că avea să pună mâna pe Silmarilul Coroanei de Fier din Thangorodrim; și totuși, a făcut-o. Iar locul acela era mai rău și primejdia mai întunecată ca a noastră. Însă, bineînțeles, aceasta-i o poveste lungă, care trece din fericire în mâhnire și dincolo de ea, iar Silmarilul a ajuns la Earendil. Știți, stăpâne, că nu m-am mai gândit la asta până-acum? Avem... aveți ceva din lumina lui în șipul cu ciobul de stea, acela pe care vi l-a dat Doamna din Lorien. Căci, dacă mă gândesc bine, ne aflăm în aceeași poveste. Ea continuă. Oare marile povești nu se sfârșesc niciodată?

— Nu, ca povești nu se sfârșesc, zise Frodo. Dar cei din cuprinsul lor vin și pleacă, atunci când își termină rolul. Și-al nostru o să se sfârșească, mai devreme sau mai târziu.

— Atunci o să putem și noi să ne tragem sufletul și să dormim, spuse Sam, râzând amar. Căci eu chiar asta voiam să zic, domnu' Frodo, să mă odihnesc, să dorm și să mă trezesc dimineața ca să lucrez în grădină. Mă tem că la asta mi-e gândul mereu. Planurile mari și însemnate nu-s de mine. Totuși, oare-om fi vreodată și noi puși în cântări și în povești? Bineînțeles, ne aflăm într-o poveste. Dar eu mă întreb dacă ea va fi pusă în vorbe; știți dumneavoastră, ca să fie povestită la gura sobei sau citită dintr-o carte mare, scrisă cu litere roșii și negre, peste ani și ani. Iar oamenii să spună: „Ia s-auzim despre cum a fost cu Frodo și cu Inelul!” Și-apoi: „Da, asta-i una dintre poveștile cele mai frumoase. Frodo a fost foarte viteaz, nu-i așa, tată?” „Da, băiete, cel mai vestit dintre hobbiți; și asta spune totul.”

— Spune mai mult decât trebuie, râse Frodo, limpede, din tot sufletul.

Un asemenea râs nu mai răsunase prin locurile acelea de la venirea lui Sauron pe Pământul de Mijloc. Deodată, lui Sam i se păru că toate pietrele ascultau, iar stâncile înalte se plecau peste ei. Dar Frodo nu le luă în seamă; râse iar.

— Știi, Sam, zise el, când te-ascult mă bucur, de parcă povestea ar fi fost scrisă deja. Dar ai uitat unul dintre personajele importante: Sam cel Înțelept, inimă cutezătoare. „Mai povestește-mi de Sam, tăticule! De ce nu scrie mai mult despre cum vorbea? E partea cea mai bună, mă face să râd. Iar Frodo nu s-ar fi descurcat fără Sam, nu-i așa, tăticule?”

— Domnu' Frodo, zise Sam; acu' nu se cade să vă bateți joc. Eu am vorbit serios.

— Și eu la fel, spuse Frodo. Și eu la fel. Am cam luat-o razna. Tu și cu mine, Sam, suntem încă înțepeniți în cel mai rău loc din poveste și nu m-aș mira ca la partea acestea să se zică: „Închide cartea, tăticule; nu vrem să mai citești.”

— Poate, spuse Sam; dar eu, unu', n-aș zice una ca asta. Din marile povești fac parte tot felul de fapte duse la bun sfârșit. Căci, vedeți, până și Gollum ar putea fi bun într-un basm; oricum, mai acătării decât e el acum. Și, după cum mărturișiți, îi plăceau și lui poveștile. Mă-ntreb dacă el se crede erou sau ticălos. Gollum! strigă el. Ți-ar plăcea să fii erou?... Unde naiba s-o fi dus iar?

Nici urmă de Gollum la intrarea în adăpostul lor și nici în umbrele din împrejurimi. Nu mâncase de la ei, dar primise, ca de obicei, să bea o gură de apă; apoi parcă se încolăcise să tragă un pui de somn. În orice caz, bănuiau că unul dintre lucrurile

urmărite de el, în lunga lui lipsă din ziua dinainte, fusese acela de-a vâna după pofta inimii; și, era limpede, în vreme ce ei stăteau de vorbă, o ștersese din nou. Dar, de data aceasta, de ce?

— Nu-mi place deloc că o șterge fără să spună, zise Sam. Mai ales acum. N-are cum să caute pe-aici de mâncare, afară doar de nu i-or fi plăcând niscaiva pietre. Că nici măcar mușchi nu găsești!

— N-are rost să-ți faci griji acum din pricina lui, spuse Frodo. Fără el, n-am fi răzbit atât de departe; nici nu ne-ar fi putut trece prin minte cum s-ajungem la trecătoare; trebuie să-l luăm așa cum e. Dacă ne-o fi necredincios, asta e!

— Totuși, mi-ar plăcea să-l am mereu sub ochi, zise Sam. Cu-atât mai mult dacă-i necredincios. Vă amintiți că nu ne-a spus niciodată dacă trecătoarea asta-i străjuită sau nu? Credeți c-o fi plecat să-i aducă pe orci sau ce-or mai fi și ăia?

— Nu, nu cred, îi răspunse Frodo, chiar de poate face orice ticăloșie. Nu cred însă c-a plecat după orci sau după alți lachei de-ai Dușmanului. De ce-ar fi așteptat pân-acum și să treacă prin atâtea cazne, ca s-o facă aici, atât de aproape de tărâmul spaimelor? De când e cu noi ar fi putut să ne dea pe mâna orcilor de nu știu câte ori. Nu, dacă totuși e ceva, nu poate fi decât vreun șiretlic tainic de-al lui.

— Păi, cred c-aveți dreptate, domnu' Frodo, zise Sam. Nu că asta m-ar încălzi cu ceva. Nu mă-mbăt eu cu apă rece: știu că *pe mine* m-ar da pe mâna orcilor cât ai zice pește. Dar uitasem, mai e și Neprețuitul lui. Da, da, cred că tot timpul s-a gândit la *Neprețuitul pentru bietul Smeagol*. ăsta-i clenciul tuturor micilor lui uneltiri, dacă și-o fi ticluit vreuna. Dar este peste puterea mea de-a pricepe cum de s-a gândit că, aducându-ne aici, o să-i fie de vreun folos.

— Mai mult ca sigur că nici el nu înțelege, zise Frodo. Și nu cred că are doar un singur plan în căpățâna lui proastă. Cred că încearcă din răspuțeri ca Neprețuitul să n-ajungă la Dușman. Căci dacă se va întâmpla una ca asta, va fi o nenorocire pentru el. Pe de altă parte, pesemne că nu face decât să aștepte un moment în care să-și încerce norocul.

— Da, nu l-am făcut eu degeaba Hoț și Hoit, zise Sam. Pe măsură ce se-apropie de tărâmul Dușmanului, începe să semene tot mai mult cu așa ceva. Ascultați la mine: dac-o fi s-ajungem la trecătoare, n-o să ne lase să-l ducem dincolo pe Neprețuit, fără să facă vreo trăsnaie.

— N-am ajuns încă până acolo, spuse Frodo.

— Nu, dar am face bine să căscăm ochii. Dacă începem să moțăim, Hoitul o să ne-ncalece fără să stea pe gânduri. Asta nu înseamnă că n-ar fi bine-acum pentru domnia voastră să-nhideți un ochi, stăpâne. Numai să nu vă depărtați de mine. Aș fi tare fericit să dormiți puțin. V-aș veghea și, în orice caz, dacă vă-ntindeți aici, în brațele mele, n-o să pună nimeni laba pe domnia voastră, fără știrea lui Sam.

— Să dorm, făcu Frodo oftând, de parcă ar fi văzut o oază înverzită în pustiu. Da, aș fi-n stare să dorm până și-aici!

— Atunci, culcați-vă, stăpâne! Puneți-vă capul în poala mea.

Așa dădu Gollum de ei peste câteva ceasuri, când se întoarse din tenebre, furișându-se și târându-se pe cărare. Sam ședea sprijinit de un bolovan, cu capul căzut într-o parte și răsuflarea grea. Frodo dormea adânc în poala lui. Sam îi pusese blând o mână pe fruntea albă și pe cealaltă, pe piept. Aveau chipurile senine.

Gollum se uită la ei. Pe fața lui costelivă și înfometată apăru fugar ceva ciudat. Nu mai avea strălucirea din priviri. Ochii îi erau acum întunecați, cenușii, bătrâni și osteniți. Tresări cuprins parcă de un spasm de durere, se răsuci și se uită îndărăt, clătînând din cap, ca și când l-ar fi chinuit o luptă lăuntrică. Apoi își puse încetșor mâna tremurătoare pe genunchiul lui Frodo. Dacă unul dintre ei l-ar fi zărit, ar fi avut

impresia, preț de o clipă, că era un hobbit bătrân și ostenit, cocârjat de ani fără de număr care îl despărțiseră de prieteni și de neamuri, de câmpiile și de pâraiele tinereții — o biată făptură înfometată și împovărată de vreme.

Dar când îl atinse pe Frodo, acesta tresări și strigă încetșor în somn, iar Sam se trezi pe dată. Gollum fu prima imagine care-i apărură în față. I se păru că-l pipăie pe stăpânul său.

— Hei! făcu el aspru. Ce vrei să faci?

— Nimic, nimic! zise Gollum blând. Stăpân cumsecade!

— Nu zic nu, spuse Sam. Dar pe unde te-ai tot vânturat, ticălos bătrân?

Gollum se trase îndărăt și pe sub pleoapele grele îi scăpără o strălucire verzuie. Arăta aproape ca un păianjen, chircit pe spate, cu mădularele îndoite și ochii holbați. Acum nu mai semăna cu un hobbit.

— M-am vânturat, m-am vânturat, șuieră el. Așa curtenitori sunt hobbiții mereu, da, da! Ooo, ce hobbiți cumsecade! Smeagol îi duce pe căi tainice, pe care nimeni nu le-ar putea descoperi. E ostenit, e însetat, da, însetat; și el îi călăuzește și caută drumuri, iar ei zic că se vântură. Prieteni foarte cumsecade; da, neprețuitule, foarte cumsecade!

Pe Sam îl cuprinse remușcarea, dar neîncrederea nu-i pieri.

— Iartă-mă, zise el. Iartă-mă, dar m-ai speriat din somn; și mi-a fost ciudă c-am adormit, de-aia am fost așa țâfnos. Dar domnu' Frodo i-așa ostenit, că i-am spus să-nchidă puțin ochii. Asta e! Iartă-mă! Dar tu pe unde-ai fost?

— M-am vânturat, spuse Gollum, cu aceeași strălucire verzuie în priviri.

— Ooo, foarte bine, zise Sam. Fă ce vrei! De data asta mi se pare că nu minți prea tare. Și-acum am face bine să ne vânturăm toți trei. Cât o fi ceasul? E azi sau mâine?

— E mâine, îi răspunse Gollum. Sau, mai bine zis, era mâine când s-au culcat hobbiții. Ce nebulie și ce primejdie! Noroc că s-a vânturat bietu' Smeagol și-a vegheat!

— Mi se pare c-o să ne săturăm curând de vorba asta, zise Sam. Dar n-are-a face. O să-l trezesc pe stăpân.

Îi dădu ușor părul de pe frunte și se aplecă asupra lui, șoptindu-i blând:

— Treziți-vă, domnu' Frodo! Treziți-vă!

Frodo tresări și deschise ochii. Apoi, zărindu-i chipul plecat asupra sa, zâmbi.

— De ce mă scoli așa devreme, Sam? Întrebă el. E încă întuneric.

— Da, aici e mereu întuneric, zise Sam. Dar Gollum s-a-ntors, stăpâne, și zice că-i mâine. Așa că trebuie să mergem mai departe. Ultima parte.

Frodo inspiră adânc și se ridică în capul oaselor.

— Ultima parte! zise el. Hei, Smeagol! Ai găsit ceva de mâncare? Te-ai odihnit?

— Nici mâncare, nici odihnă, nimic pentru Smeagol, spuse Gollum. E un vântură-lume.

Sam își mușcă limba, dar se abținu.

— Nu te porecli singur, Smeagol, zise Frodo. Nu-i cuminte, chiar de-i așa.

— Smeagol trebuie să ia ce i se dă, îi răspunse Gollum. Așa i-a zis jupânul Sam cel înțelept, hobbitul care știe multe.

Frodo se uită la Sam.

— Da, stăpâne, zise acesta. Am folosit vorba asta, căci, când m-am trezit brusc din somn, l-am văzut aici, lângă noi. l-am spus că-mi pare rău, dar cred c-am să-mi schimb curând părerea.

— Hai, las-o baltă, zise Frodo. Se pare însă c-am ajuns la capăt, Smeagol. Spune-mi, am putea să străbatem singuri drumul care ne-a mai rămas? Suntem

dinaintea trecătorii, a unei intrări, și, dacă ne descurcăm de-aici încolo, socot că înțelegerea noastră s-a sfârșit. Ai făcut ce-ai făgăduit și ești liber; liber să te-ntorci, să mănânci și să te odihnești, indiferent unde-ai vrea să te duci; bineînțeles, nu la slujitorii Dușmanului. Într-o bună zi, s-ar putea să te răsplătesc — eu, sau cei ce mă vor pomeni.

— Nu, nu încă, scânci Gollum. O, nu! Ei nu pot să-și găsească singuri drumul, nu-i așa? O, nu, nicidecum! Urmează tunelul. Smeagol trebuie să meargă mai departe. Nici odihnă, nici mâncare. Nu încă.

IX Bârlogul lui Shelob

Trebuia, într-adevăr, să fie ziuă, așa cum le spusese Gollum, dar hobbiții nu prea vedeau vreo deosebire, poate doar că cerul greu de deasupra nu mai era chiar așa smolit; părea mai degrabă un acoperiș mare de fum; iar în loc de bezna nopții care adăsta încă printre crăpături și în văgăuni, lumea de piatră din jur era învăluită într-o umbră cețoasă, cenușie. Își continuară drumul prin crăpătura lungă, printre stâlpi și grămezi de stânci prăbușite, mâncate de vreme, ca niște statui fără formă, de-o parte și de alta. Cei doi hobbiți mergeau acum unul lângă altul, iar Gollum îi călăuzea. Nu se auzea nici un zgomot. Ceva mai în față — să fi fost vreo milă — se ridica un perete masiv, cenușiu — ultima parte uriașă a munților stâncoși. Se deslușea întunecat și, pe măsură ce se apropiau, creștea, până se înălță mult deasupra lor, tăindu-le orice putință de a mai vedea dincolo. La poalele lui se întindea o umbră adâncă. Sam pufni.

— Pfui! Ce miros! făcu el. Se simte tot mai tare.

Brusc fură învăluiți de umbra aceea și văzură gura unei peșteri.

— Pe-aici e intrarea, zise Gollum încet. Pe-aici se intră în tunel. Nu-i rosti numele: Torech Ungol, Bârlogul lui Shelob.

Dinăuntru ieșea o duhoare, nu grețoasă ca aceea de hoit, din luncile Morgulului, ci grea și pătrunzătoare, de parcă în întuneric fuseseră îngrămădite stive de gunoaie de tot felul.

— Acesta-i singurul drum? întrebă Frodo.

— Da, da, îi răspunse el. Da, trebuie s-o luăm pe-aici.

— Adică, ai mai trecut prin văgăuna asta? întrebă Sam. Pfui! Dar poate pe tine nu te supără duhoarea.

Lui Gollum îi sclipiră ochii.

— Habar n-are ce ne supără pe noi, nu-i așa, neprețuitule? Nu, habar n-are. Dar Smeagol îndură. Da. El a trecut pe-aici. O, da, a trecut până dincolo. E singura cale.

— Și de ce pute-așa? îl întrebă Sam. Pare... mai bine nu-i zic pe nume. Îți spun eu, asta trebuie să fie vreo groapă de gunoi de-a orcilor, în care își strâng mizeria de sute de ani.

— Păi, zise Frodo, orci, neorci, dacă ăsta-i singurul drum, atunci o s-o luăm pe-aici; n-avem încotro.

Traseră adânc aer în piept și intrară. Din câțiva pași se treziră în întunericul deplin și de nepătruns. Frodo și Sam nu mai văzuseră asemenea beznă de când cu trecerile neluminate din Moria; iar aici era parcă și mai deasă. În Moria mai adia câte un curent, se mai auzea câte un ecou, care te făcea să te gândești la mai mult spațiu. Aici, aerul încremenise, era greu, iar sunetul se stingea înainte să pornească. Pășeau parcă printr-un abur negru, făurit el însuși din tenebre, căci atunci când îl respirai, îți orbea nu doar ochii, ci și mintea, așa că până și amintirea culorilor și a formelor ți se stingeau din gânduri. Aici nu fuseseră, nu era și nu avea să fie vreodată

decât noapte.

Dar pentru moment, simțurile le rămăseseră neschimbate, ba chiar li se ascuțiseră aproape dureros. Spre mirarea lor, pereții erau netezi, iar drumul pe care călcau se întindea drept și fără hârtoape, în afară de câte-o treaptă răzleață — același povârniș anevoios de până atunci. Tunelul era înalt, larg, atât de larg încât, deși hobbiții mergeau unul lângă altul și nu ajungeau la pereții laterali decât întinzând brațele, se simțeau singuri, despărțiți de întuneric.

Gollum intrase primul și părea să se afle doar la câțiva pași de ei. Câtă vreme mai putură observa astfel de lucruri, îi auziră răsuflarea șuierătoare și poticnită chiar în fața lor. Dar în scurt timp li se tociră simțurile — atât pipăitul, cât și auzul parcă le slăbiseră de tot; însă continuară să bâjbâie înainte, mânați mai ales de puterea voinței cu care porniseră — voința de-a trece dincolo — și de dorința de-a ajunge, până la urmă, la poarta aceea înaltă.

Nu după mult, deși nu putea ști sigur, căci curând nu mai fu în stare să măsoare timpul și distanța, Sam simți un gol în peretele din dreapta; o clipă, îi ajunse la urechi o răsuflare slabă și simți un val de aer ceva mai bun, când trecură pe-acolo.

— Nu-i asta singura intrare, șopti el cu caznă, căci i se părea un mare efort să scoată un sunet. Nici că se putea un loc mai orcesc ca acesta!

Simțiră din nou, întâi el, în dreapta, apoi Frodo, în stânga, vreo trei-patru goluri asemănătoare — unele mai largi, altele mai înguste; dar nu încăpea nici o îndoială, până acum acesta se dovedise a fi drumul cel mai bun, pentru că era drept, fără cotituri, și urca fără încetare. Dar cât mai aveau de mers și cât mai puteau îndura? Pe măsură ce suiau, aerul devenea tot mai greu de tras în piept și începuseră să simtă, în întunericul orb, o rezistență mai grea decât a aerului. Și cum pătrundeau în adânc, mâinile și capul le erau mângâiate de niște brațe lungi sau, poate, de un soi de ierburi care atârnavă din tavan — nu puteau spune exact. Iar duhoarea creștea mereu. Ajunseră să creadă că, în afară de miros, li se furaseră toate celelalte simțuri, ca să-i zăpăcească. Un ceas, două, trei; câte or fi trecut prin gaura asta fără pic de lumină? Ceasuri, zile... mai degrabă săptămâni. Sam se depărtă de perete și se strânse lângă Frodo; își încleștară mâinile și își continuară drumul împreună.

Până la urmă, Frodo, care bâjbâia de-a lungul peretelui din stânga, dădu brusc de un gol. Aproape că se prăbuși în hăul de alături. Era o deschidere în stâncă mult mai largă decât toate cele pe lângă care trecuseră; iar de-acolo ieșea o duhoare atât de pătrunzătoare și atâta răutate, încât Frodo ameți. În clipa aceea, și Sam se împletici și căzu în nas. Luptându-se cu greața și cu spaima, Frodo îl apucă pe Sam de mână.

— Sus! zise el gâfâind, aproape fără glas. Totul iese de-aici: și duhoarea, și primejdia. Haide, repede!

Își adună tot ce-i mai rămăsese din vlagă și voință și îl târî pe Sam în picioare, silindu-și propriile-i mădulare să se urnească. Sam se clătina alături. Un pas, doi pași, trei... în sfârșit, făcură șase pași. Poate că trecuseră deja de hăul nevăzut și înspăimântător, dar fie că era așa sau nu, se mișcară deodată mai ușor, ca și cum o voință dușmănoasă i-ar fi slăbit o clipă. Se căzniră să meargă înainte, tot mână-n mână.

Dar pe dată dădură de alt necaz. Tunelul se împărțea în două, sau cel puțin așa părea; iar pe întuneric nu-și dădură seama care drum era mai larg și mai drept. Pe unde s-o ia, în stânga sau în dreapta? Nu aveau nimic după care să se călăuzească, iar o alegere greșită le-ar fi venit de hac mai mult ca sigur.

— Pe unde-a luat-o Gollum? Întrebă Sam gâfâind. De ce nu ne-a așteptat?

— Smeagol! făcu Frodo, încercând să strige. Smeagol!

Dar glasul lui se pierdu într-un horcăit și cuvântul îi muri pe buze. Nu-i ajunse la

urechi nici un răspuns, nici un ecou, nici un tremur de aer.

— De data asta s-a dus, cred, mormăi Sam. Socot că aici a vrut el să ne-aducă. Gollum! O să-ți blestemi zilele când oi pune mâna pe tine!

Bâjbâind și pipăind pe întuneric, își dădură îndată seama că drumul din stânga era astupat: se înfunda sau căzuse un bolovan mare la intrare.

— N-are cum să fie asta calea pe care-o căutăm, șopti Frodo. Bună, rea, trebuie s-o luăm pe cealaltă.

— Și-asta repede, gâfâi Sam. E cineva mai rău ca Gollum aici. Simt că suntem priviți.

Nu făcură mai mult de câțiva pași, când dindărătul lor se auzi un zgomot înfiorător și cumplit în liniștea grea, deasă — ceva ca un gălgâit, apoi un șuiurat lung, înveninat. Se învârtiră de colo-colo, dar nu văzură nimic. Rămaseră stană de piatră, holbându-se și așteptând nici ei nu știau ce.

— E o cursă, zise Sam și puse mâna pe mânerul spadei; își aminti atunci de gorganul acela din care se revărsa întunericul. „Ce bine-ar fi să-l avem pe Tom cu noi!” își zise.

Apoi, cum stătea așa, împresurat de tenebre, cu inima copleșită de deznădejde și mânie, i se păru că vede o lumină — o lumină printre gândurile sale — la început, aproape peste puțină de strălucitoare, ca o rază de soare în ochii cuiva care-a stat multă vreme ascuns într-un puț fără fund. După aceea, lumina se schimbă în culoare: verde, auriu, argintiu, alb. Departe, ca într-un tablou desenat de-o mână elfească, o văzu pe Lady Galadriel în iarba Lorienului, cu brațele pline de daruri. *Iar ție, Purtător al Inelului*, o auzi el rostind depărtat, dar limpede, *ți-am pregătit asta*.

Șuiuratul gălgâitor se apropia și ceva trosni, ca un obiect articulat care se mișca încet, dar sigur, în beznă. Dinspre el venea o miasmă insuportabilă.

— Stăpâne! Stăpâne! strigă Sam, iar viața și îndârjirea îi reveniră în glas. Darul Doamnei! Ciobul de stea! O lumină pentru când vom fi în locuri întunecate, zicea ea. Ciobul de stea!

— Ciobul de stea? bolborosi Frodo, ca trezit din somn, fără să priceapă. Cum de-am uitat! *O lumină când toate celelalte lumini s-au stins în jurul tău!* Iar acum e singura noastră nădejde.

Își vârî încet mâna în sân și ridică șipul dăruit de Galadriel. Acesta luci o clipă palid, ca o stea ce se înalță pe cer printre cețurile grele de la răsărit; apoi, pe măsură ce lumina prindea puteri și nădejdea creștea în sufletul lui Frodo, începu să ardă cu o flacăra argintie — o inimioară de lumină orbitoare — ca și cum Earendil însuși pogorâse de pe cărările apusului înalt, cu ultimul Silmaril pe frunte. Bezna se retrase din jurul ei, până păru că strălucește în mijlocul unui glob de cristal diafan, iar mâna care o ținea scânteie în flăcări alburii.

Frodo rămase cu ochii pironiți la darul acesta minunat pe care îl purtase atâta vreme, fără să-i ghicească valoarea și puterea. Arareori se gândise la el în călătoria lor până acum, când ajunseseră în Valea Morgul, și nu-l folosise niciodată, de teama luminii sale mărturisitoare.

Ayia Earendil Elenion Ancalima! strigă el, fără să știe ce spunea; căci păru că alt glas se rostise prin al său, limpede, netulburat de aerul scârbos din văgăună.

Dar pe Pământul de Mijloc există și alte puteri — forțe ale nopții, străvechi și viguroase. Iar Ea, cea care pășea în întuneric, auzise țipătul elfilor, țipătul acela de departe, din negura timpului, dar nu-l luase în seamă și nu se speriasse de el. Chiar în timp ce vorbea, Frodo simți un rău uriaș aplecându-se asupra sa și cercetându-l cu o privire înfiorătoare. Nu departe în tunel, între ei și hăul unde amețiseră și căzuseră, văzu niște ochi ciudați. În sfârșit, primejdia își scosese masca. Razele ciobului de

stea se reflectau în cele o mie de fețe ale ochilor, dar dincolo de această sclipire începu să mocnească un foc înspăimântător, o flacără aprinsă, într-un fel de puț adânc al gândirii vrăjmașe. Fioaroși și răi erau ochii aceia de fiară și, în același timp, plini de o mulțumire hădă, privindu-și prada încolțită și fără nădejde de scăpare cu o bucurie răutăcioasă.

Frodo și Sam începură să se dea încet înapoi, copleșiți de groază, fără să-și poată dezlipi privirile de la ochii aceia înspăimântători și răi, care se apropiau pe măsură ce ei pășeau îndărăt. Mâna lui Frodo se lăsă în jos tremurând, cu tot cu șip. Apoi, sloboziți de vraja care îi oprea să fugă, se întoarseră amândoi, într-o panică zadarnică și, spre veselia ochilor acelora, o luară împreună la goană; dar chiar și fugind, Frodo se uită îndărăt și văzu înspăimântat că ochii aceia porniseră în salturi după ei. Duhoarea îi înconjură ca un nor.

— Stai! Stai! strigă el deznădăjduit. N-are nici un rost să fugim. Ochii se furișau încet-încet, tot mai aproape.

— Galadriel! strigă el și, luându-și inima-n dinți, ridică șipul. Ochii se opriră. O clipă, privirea lor slăbi, ca și cum ar fi fost cuprinși de-o umbră de îndoială. Atunci lui Frodo îi luă inima foc și, fără să se gândească ce face, din nebunie, din deznădejde sau îmboldit de curaj, luă șipul în mâna stângă și își trase sabia cu dreapta. Sting fulgeră, tăișul elfesc ascuțit scânteie în lumina argintie, dar pe margini trecu un foc albăstrui. Apoi, ținând steaua în sus și sabia lucitoare în față, Frodo, hobbitul din Comitat, porni hotărât să înfrunte arătarea.

Aceasta se clătină. Îndoiala punea stăpânire pe ea, pe măsură ce lumina se apropia. Ochii se întunecară pe rând și se traseră îndărăt. Niciodată nu-i rănise atât de cumplit vreo strălucire. Fuseseră feriți de soare, de lună și de astre acolo, sub pământ, dar acum steaua coborâse chiar în măruntaiele lui. Ochii începură să tremure. Se întunecară, apoi se întoarseră și ceva mare, până la care lumina nu ajungea, se înălță între ei. Plecaseră.

— Stăpâne! Stăpâne! strigă Sam.

Era chiar îndărătul lui, cu sabia scoasă și gata de atac.

— Stele și mărire! Numai că elfii ar trage o cântare din asta, dacă le-ar ajunge la urechi ce facem. Fie să trăiesc, ca să le spun și să-i aud cântând. Dar nu vă duceți acolo, stăpâne! Nu intrați în vizuina aia! E singura noastră scăpare! Haideti să ieșim din văgăuna asta împutită!

Și astfel se întoarseră iar, mai întâi la pas, apoi o rupseră la fugă; căci, pe măsură ce înaintau, pământul se povârnea abrupt și cu fiecare săritură, urcau mai sus și mai departe de duhurile din bârlogul acela nevăzut și vloga li se întorcea în mădulare și în inimă. Dar ura Strajei îi pândea încă din urmă, oarbă poate pentru moment, dar neînfrântă și hotărâtă să ucidă.

Îi izbi în față un curent de aer rece și tăios. Ieșirea, capătul tunelului, le apăru în sfârșit în față. Se năpustiră gâfâind înainte, tânjind după un loc deschis; apoi însă se clătinară pe picioare și se dădură îndărăt. Ieșirea era astupată; dar nu de ceva din piatră: părea ceva moale și elastic, puternic, totuși, și de nepătruns; aerul se strecura prin el, dar nu lăsa să treacă nici o rază de lumină. Hobbiții se repeziră înainte încă o dată și din nou se pomeniră azvârliți îndărăt!

Ținând șipul sus, Frodo privi și văzu dinaintea lui ceva cenușiu prin care razele ciobului de stea nu pătrundeau și nu îl dezvăluiau, ca și cum, nefiind o umbră iscată de lumină, n-o putea destrăma nici o lumină. Peste toată poarta tunelului era țesută o pânză uriașă, ca de păianjen, numai că mult mai deasă și mai mare, din fire groase cât funia.

Sam râse amenințător.

— Pânze de păianjen, hai? făcu el. Asta-i tot? Pânze de păianjen! Dar ce păianjen! Șo pe ele! Jos cu ele!

Se aruncă furios cu spada asupra lor, dar funia pe care o izbi nu se rupse. Se îndoi doar puțin, apoi sări îndărăt, ca o coardă de arc lovită, răsucindu-i și smucindu-i sabia în sus, cu braț cu tot. De trei ori izbi Sam din răsputeri și, până la urmă, o singură coardă din atâtea câte erau plesni și se răsuci, biciuind aerul. Unul dintre capete îl lovi pe Sam care țipă de durere, dându-se îndărăt și ducându-și mâna la gură.

— O să ne ia zile-ntregi pîn-o să ne croim drum așa, zise el. Ce-i de făcut? Ochii ăia s-au întors?

— Nu, nu se văd, spuse Frodo. Dar simt că se uită încă, sau se gândesc la mine; poate-și fac alt plan. Dacă aș lăsa lumina asta jos sau dacă s-ar stinge, s-ar ivi iarăși cât ai clipi.

— Prinși în capcană la capătul drumului, făcu Sam cu amărăciune, simțind cum îi crește mânia, mai presus de osteneală și de deznădejde. Ca țânțarii într-o plasă! Fie să-l ajungă blestemele lui Faramir pe Gollum; și cât mai repede!

— Asta n-o să ne-ajute cu nimic, zise Frodo. Hai! Vino să vedem de ce-i Sting în stare! E spadă elfească. În prăpăstiile din Beleriand, unde-a fost făurită, erau pânze cumplite de păianjen. Dar trebuie să ai grijă tot timpul și să te uiți îndărăt. Ia ciobul de stea! Nu te teme! Ține-l sus și ai grijă!

Atunci, Frodo se repezi la plasa aceea mare și o reteză dintr-o lovitură hotărâtă, de-a curmezișul unei încrengături, ca o scară de funii, care țâșni pe loc la o parte. Tăișul lucind albăstrui se strecura printre corzi precum coasa prin iarbă, iar corzile plesneau, se răsuceau și rămâneau apoi atârdate. Reuși astfel să facă o tăietură mare.

Lovi cu sârg și zdrențui pânza peste tot pe unde ajungea cu sabia, iar partea de sus flutura și se legăna ca un vâl în bătaia vântului. Capcana fusese distrusă.

— Hai! strigă Frodo. Mergem mai departe! Mai departe! Toate gândurile îi fură năpădite de bucuria sălbatică a scăpării din ghearele deznădejdii. Îi vâjâia capul, de parcă trăsese o dușcă de vin tare. Sări afară strigând. Ținutul acela întunecat i se păru luminos, după ce trecuse prin vizuina nopții. Vălătucii mari de fum se ridicaseră și se subțiaseră, iar acum se scurgeau ultimele ceasuri ale zilei mohorâte; lucirea roșatică a Mordorului se stinsese într-o beznă ursuză. Cu toate acestea, lui Frodo i se păru că răsăriseră deodată zorii speranței. Aproape că ajunsese pe creasta peretelui. Era acum doar cu puțin mai sus de el. Dinaintea lui era despăcătura, Cirith Ungol, o crăpătură întunecată în creasta neagră, cu steurile negre țâșnind de-o parte și de alta spre cer. N-avea decât să tragă o fugă, și-ar fi ajuns dincolo!

— Trecătoarea, Sam! strigă el, fără să-i pese că glasul îi răsuna ascuțit și sălbatic, scăpat acum de aerul urât mirositor din tunel. Trecătoarea! Hai să fugim într-acolo, să trecem în partea cealaltă!

Nu ne mai poate opri nimeni!

Sam dădu fuga dindărăt cât îl ținură picioarele; dar, oricât ar fi fost de fericit de libertate, se simțea neliniștit și se tot uita în spate la bolta întunecată a tunelului, de teamă să nu vadă ochii aceia sau vreo făptură cumplită sărind de acolo și luându-se după ei. Prea puține știau, el și stăpânul său, despre puterile lui Shelob și n-aveau habar că ea avea mai multe ieșiri din bârlog.

Trăia acolo de când lumea, o plăsmuire a răului în formă de păianjen, deși, pe vremuri, sălășluise în ținutul Elfilor de la Apus, care era acum pe fundul Mării, încă de când Beren luptase în Munții Groazei din Doriath și venise, până la urmă, în Luthien, peste pajiștea verde, printre cucute, la lumina lunii. Asta se petrecuse tare demult.

Cum ajunsese Shelob acolo, fugind dintre ruine, nu spune nici o poveste, căci puține hrisoave ne-au rămas din Anii Întunecimii. Dar ea era acolo, încă dinaintea lui Sauron și de a se pune prima piatră a turnului Barad-dur; și nu-și slujea decât sieși, bând sânge de elf și de om, buhăită și grasă, hrănindu-se la nesfârșit, țesând pânze întunecate; căci orice făptură îi era hrană și borătura ei era întuneric. Până hăt-depart, în patru zări, odraslele ei mai mici, copiii din flori zămisliți din împerecheri jalnice, proprii săi urmași, pe care ea îi ucidea, se împrăștia din strungă-n strungă, de la Ephel Duath, până în colinele răsăritene, la Doi Guldur și hotarele străjuite ale Codrului Întunecat. Dar nici unul nu se putea măsura cu ea, Shelob cea Mare, ultimul vlăstar al lui Ungoliant, ca să aducă necazuri într-o lume nefericită.

Trecuseră ani buni de când o cunoscuse Gollum, Smeagol, care își vâră nasul în toate vizuinele întunecate, și în zilele de odinioară se înclinase dinaintea ei și o iubise, iar întunericul voinței ei rele îl însoțea pretutindeni în rătăcirile lui, despărțindu-l de lumină și de păreri de rău. Și el îi făgăduise să-i aducă mâncare. Dar poftele ei nu erau aceleași cu ale lui. Ea știa prea puține despre turnuri, inele sau orice altceva făurit de minte sau mână omenească și nici nu-i păsa de ele, căci singura ei dorință era moartea trupească și sufletească a tuturor celorlalți și o halcă de viață numai pentru ea, pe care s-o înghită hulpav, până ce munții nu mai aveau cum s-o țină și întunericul s-o încapă.

Dar dorința aceasta era departe de-a i se îndeplini și suferea mereu și de mult de foame în bârlogul ei; în acest timp, puterea lui Sauron creștea, iar lumina și viețuitoarele îi ocoleau fruntariile; cetatea din vale murise și nu se mai apropia de ea picior de elf sau de om. Numai nefericiții ăia de orci — o hrană prăpădită. Dar trebuia să mănânce și, cu toate că orcii săpau tunele întortocheate din trecătoare și din turnul lor, ea găsea totdeauna o cale să-i prindă în cursă. Însă poftea la carne mai dulce. Iar Gollum tocmai din aceasta îi adusesse.

„O să vedem, o să vedem”, își zicea el adesea, când îl copleșea răutatea, în vreme ce mergea pe drumul primejdios din Emyrn Muil, spre Valea Morgul. „O să vedem noi. Poate, ooo, da, poate când o arunca Ea oasele și veșmintele goale, o să le găsim, o să le luăm Neprețuitul — o răsplată pentru bietul Smeagol care-i aduce de-ale gurii. Și-o să salvăm Neprețuitul; așa am promis. O, da. Și când o să-l punem bine, o să afle și Ea; ooo, da; și-atunci o să i-o plătim noi, neprețuitul meu. Atunci o să le-o plătim tuturor!”

Astfel își spunea el în sinea lui, în ungherul ascuns al șireteniei sale, de care nădăjduia ca Ea să nu-și dea seama, încă de când se întorsese să i se încline până la pământ, în vreme ce tovarășii săi dormeau.

Cât despre Sauron, știa unde stătea ea la pândă. Îi făcea plăcere s-o știe acolo, înfometată, dar neabătută în răutatea ei — o strajă mai sigură a cărării ce ducea în ținutul lui decât orice altă ticluire. Iar orcii erau sclavi folositori, dar avea destui. Dacă Shelob mai prindea din când în când câte unul, ca să-și potolească foamea, foarte bine! Putea să se lipsească de ei. Și, uneori, așa cum îi arunci pisicii câte-o bucățică mică (îi zicea *pisica lui*, deși ea nu se considera a nimănui) Sauron îi trimitea ostatici care nu-i erau de vreun folos: îi mâna în vizuina ei și-apoi i se povestea despre cum îi hingherise Shelob.

Astfel viețuiau amândoi, desfătându-se fiecare după capul lui, fără să se teamă de vreun atac, de mânia cuiva sau de sfârșitul mării lor răutăți. Din pânza lui Shelob nu scăpase nici o musculiță, așa că acum cu atât mai mari îi erau foamea și turbarea.

Dar bietul Sam nu știa nimic despre răul acesta pe care îl stârniseră împotriva lor; atât doar că simțea un fel de teamă care creștea în el, o amenințare nevăzută; și

povara aceasta se făcu într-atât de mare, încât îl împiedica să alerge și îi îngreuna picioarele.

Era înconjurat de spaimă; în față îi așteptau vrăjmașii în trecătoare; iar stăpânul alerga cu mintea tulburată în întâmpinarea lor, fără să-i pese. Își dezlipi privirile de la umbra din urmă și de la bezna adâncă de la poalele stâncii din stânga; se uită în față și văzu două lucruri care îl umplură și mai mult de groază. Sabia pe care Frodo o ținea încă scoasă din teacă, în mână, scapără într-o flacără albăstruie; apoi văzu că, deși cerul dindărăt se întunecase, fereastra din turn strălucea și acum roșiatic.

— Orcii, murmură el. N-o să avem cum s-o scoatem la capăt. Peste tot sunt numai orci și alții mai răi ca ei.

Însă își reveni iute la obiceiurile lui de secretoșenie și strânse în pumn șipul neprețuit. O clipă, mâna lui prin care curgea sângele vieții străluci roșie, apoi vârî luminița aceea minunată într-un buzunar de la piept și se înfășură în mantia elfească. Căută să grăbească pasul. Stăpânul era mult în față; ca la vreo douăzeci de pași mai înainte, și zbura ca o umbră; curând avea să-l piardă din ochi, în lumea aceea cenușie.

Sam nici nu apucă bine să ascundă lumina ciobului de stea, că se ivi ea. O văzu brusc în stânga, ieșind ceva mai în față din văgăuna neagră a tenebrelor de sub o stâncă; era cea mai scârbavnică făptură care-i fusese vreodată dat să vadă, mai hâdă ca un coșmar cumplit. Aducea mult cu un păianjen, dar era mai mare și mai cruntă ca fiarele uriașe de pradă, căci în priviri i se citea o cruzime fără seamăn. Ochii ei, pe care Sam îi crezuse înfrânți și îmblânziți, se aprinseseră iar, bulbucăți în capul ițit înainte. Avea coarne mari, iar gâtul ca un trunchi îi era înfipt într-un trup umflat — un sac imens, puhav, legănându-se atârnat între picioare; pe pieptul mare se vedeau pete livide, dar pântecul îi era albicios și răspândea o duhoare nemaipomenită. Picioarele terminate în gheare se îmbucau mai sus de spinare în noduri mari; iar din ele răsăreau peri, ca niște țepi de oțel.

De îndată ce își revărsă din bârlog trupul uriaș și fleșcăit, cu mădulare îndoite, începu să alerge cu o iuteală înspăimântătoare. Făcea câțiva pași, apoi sărea și tot așa, scârțâind din picioare. Se afla între Sam și stăpânul lui. Fie că pe Sam nu îl văzuse, fie că deocamdată îl ocolea din cauza luminii pe care o purta, fapt e că atenția-i era concentrată numai asupra prăzii, adică a lui Frodo, care nu mai avea șipul și alerga acum netulburat în sus, pe cărare, fără să-și dea seama încă de primejdie. Fugea cât putea de repede, dar Shelob era mai iute ca el; din câteva salturi avea să-l ajungă.

Sam își adună toate puterile în glas, gâfâind:

— Aveți grijă îndărăt! Aveți grijă, stăpâne! Vin...

Dar strigătul îi fu înăbușit de o mână lungă și umedă, care îi astupă gura. Alta îl apucă de gât și simți ceva înfășurându-i-se pe picior. Luat pe nepusă masă, se trezi în brațele atacatorului său.

— L-am prins, îi șuieră Gollum la ureche. În sfârșit, neprețuitul meu, am pus laba pe el; ooo, da, pe nesuferitul hobbit. Noi o să-l luăm pe ăsta. Ea o să-l ia pe celălalt. O, da, o să-l înșface Shelob, nu Smeagol, c-a făgăduit să nu se-atingă de Stăpân. Dar a pus laba pe tine, vântură-lume scârbavnic și nesuferit!

Înfuriat de atâta trădare și deznădăjduit că era împiedicat să-i sară în ajutor stăpânului aflat în primejdie de moarte, Sam se mișcă deodată cu o putere la care Gollum nu se așteptase, căci îl socotea un hobbit mototol și tâmpit. Nici măcar Gollum nu s-ar fi putut răsuci mai iute și mai sălbatic. Mâna de pe gura lui Sam alunecă și hobbitul se zvârcoli, încercând să-și smulgă gâtul din strânsoare. Avea încă spada scoasă, iar de brațul stâng îi atârna de chingă toiagul lui Faramir. Încercă

disperat să se întoarcă și să-și înjunghie vrăjmașul. Dar Gollum era prea ager. Brațul său drept țâșni și îl înșfacă pe Sam de mijloc; degetele lui erau ca o menghină. Îi îndoi mâna în jos încet, neiertător, până când hobbitul scoase un strigăt de durere și scăpă spada la pământ; și în tot acest timp, Gollum îl strângea de gât cu mâna cealaltă.

Atunci, Sam își puse în joc ultima armă. Se smulse cu toată puterea, se înfipse bine în picioare și brusc și le propti în pământ; apoi se aruncă îndărăt cu toată forța.

Fără să se aștepte măcar la un asemenea truc simplu din partea hobbitului, Gollum se rostogoli și Sam îl izbi cu violență în burtă. Gollum scoase un șuiurat ascuțit; o clipă, Sam simți că strânsoarea din jurul gâtului slăbește, dar nu și cea de la mână. Țâșni la o parte, se ridică în picioare, iar apoi se învârti spre dreapta, în jurul încheieturii pe care încă i-o încleșta Gollum. Cu mâna stângă prinse toiagul, îl ridică și îl izbi cu un pârâit de brațul întins al lui Gollum, chiar mai jos de cot.

Gollum schelălăi și îi dădu drumul. Atunci Sam se avântă și îl izbi iar cu sete, fără să-și schimbe toiagul din stânga în dreapta. Gollum se târî într-o parte, iute ca un șarpe, așa că Sam nu-l nimeri în cap, cum ar fi vrut, ci pe spinare. Toiagul trosni și se rupse. Asta îl dădu gata. Avea de mult obiceiul să atace pe la spate și rareori dădea greș. Dar de data aceasta se înșelase din cauza urii: făcuse greșeala să vorbească și să rânjească, înainte să-și apuce victima de gât cu mâinile. Frumosul lui plan eșua amarnic, din clipa în care lumina aceea cumplită strălucise atât de neașteptat în întuneric. Iar acum se afla față în față cu un vrăjmaș furios, ceva mai mic decât el. Nu-i plăcea să lupte așa. Sam înșfacă sabia de la pământ și o înălță. Gollum schelălăi și sări în patru labe, de-a bușilea, apoi țâșni ca o broască. Înainte ca Sam să ajungă la el, o luă la sănătoasa de-i sfârâiau călcâiele, îndărăt spre tunel.

Sam se luă după el cu spada în mână. Pentru moment, uitase de toate, copleșit de o furie oarbă și de dorința de a-l omorî pe Gollum. Dar nu apucă să-l ajungă din urmă, că acesta se făcu nevăzut, în clipa când ajunse în fața văgăunii întunecate și nările i se umplură de duhoare, se gândi fulgerător la Frodo și la monstru. Se răsuci iute și o luă sălbatic în sus, pe cărăruie, strigându-și întruna stăpânul pe nume. Dar ajunse prea târziu. Căci uneltirea lui Gollum fusese deocamdată încununată de succes.

X Ce alege jupânul Sam cel înțelept

Frodo zăcea întins pe spate; monstrul era aplecat peste el și atât de concentrat asupra prăzii sale, încât nu luă seama la Sam și la strigătele sale, decât când acesta fu la o aruncătură de băț. Apropiindu-se în fugă, hobbitul văzu că stăpânul său era deja înfășurat în funii din cap până-n picioare, iar Shelob, cu uriașele ei picioare dinainte se pregătea să-i ridice trupul pe jumătate, și pe jumătate să-l târască după ea.

Alături zăcea lucind pe pământ spada lui elfească, acolo unde îi căzuse neputincioasă din mână. Sam nu pierdu vremea cu întrebări despre ce-avea de făcut și nici nu-și cântări curajul, loialitatea sau furia, ci sări strigând înainte și înșfacă spada stăpânului cu mâna stângă. Apoi se năpusti. Nu se pomenise atac mai

crâncen în lumea sălbatică a fiarelor; era ca o făptură mică, deznădăjduită, înarmată doar cu dințișorii ei, și singură, care se repezea la un munte încornorat, aplecat asupra perechii sale.

La strigătul lui firav, ca și cum ar fi mușcat-o un purice, matahala își întoarse încet privirile răutăcioase spre el. Dar înainte să-și dea seama că de-atâta amar de vreme nu se mai năpustise nimeni cu atâta furie la ea, spada strălucitoare îi zbură una dintre gheare. Sam sări pe sub picioarele ei arcuite și cu sabia cealaltă îi înțepă ochii holbați, căci monstrul era cu capul aplecat. Unul dintre ei se stinse.

În clipa aceea, biata făptură se afla chiar dedesubtul matahalei, așa că aceasta n-o putea înțepa sau prinde în gheare. Pântecele uriaș lucea putred deasupra, iar duhoarea aproape că-l doborî pe hobbit. Furia îl împinse să mai lovească o dată și, înainte ca ea să se lase peste el și să-l strivească, punând capăt micii lui îndrăzneli, Sam o izbi cu sabia elfească cu toată puterea pe care i-o dădea deznădejdea. Dar Shelob nu era ca dragonii; afară de ochi, nu avea nici un punct slab. Pielea ei era bătucită și mâncată de putreziciune, însă răutatea se așezase strat după strat, întărind-o. Tăișul abia de-o zgârie cu un scârțâit cumplit, iar faldurile acelea hâde nu puteau fi străpunse nici măcar de-o armie omenească, chiar dacă oțelul ar fi fost făurit de elfi sau de gnomi sau de-ar fi fost mânuit de Beren sau Turin. Shelob se feri de lovitură și își înălță pântecele clocotind de otravă mult deasupra capului lui Sam. Apoi își rășchira picioarele și își lăsă iar burdihanul uriaș asupra lui. Prea devreme. Căci Sam își azvârli cât colo sabia și, apucând-o cu amândouă mâinile pe cea elfească, îi îndreptă vârful în sus, apărându-se de acoperișul acela înspăimântător; și așa, Shelob, mânată de propria-i voință haină, mai aprigă decât o mână de războinic, se înfipse în țeapă amarnică, din ce în ce mai adânc, pe măsură ce Sam era încet-încet strivit la pământ.

Nu visase vreodată Shelob, în împărăția răutății sale, să fie cuprinsă de asemenea chinuri. Nici cel mai vajnic oștean din străvechiul Gondor, nici cel mai sălbatic orc pe care îl prinsese în capcană nu o pusese la o astfel de caznă și nu-i tăiasse carnea iubită. Se cutremură toată. Se înălță iar, arcuindu-se de durere. Apoi își strânse picioarele chinuite sub ea și sări îndărăt.

Sam căzuse în genunchi la capul lui Frodo, cu simțurile lovite de duhoarea îngrozitoare, cu mâinile încă încleștate pe mânerul săbiei. Prin ceața care i se lăsase peste ochi, zări chipul stăpânului său, și, cu toată puterea ce-i mai rămăsese, se chinui să iasă din starea de leșin care-l cotropise. Își ridică încet fruntea și văzu dihania la câțiva pași, uitându-se la el. Prin cioc îi țâșnea un val de venin și de sub ochiul rănit i se scurgea o prelinsătură verde. Stătea chircită acolo, cu pântecele înfiorat revărsat la pământ, cu arcurile mari ale picioarelor tremurând, pregătindu-se să sară iar, de data aceasta hotărâtă să zdrobească totul; nu mai voia să-și împietrească îmbucătura cu otravă, ca s-o liniștească; acum avea întâi să ucidă, și-apoi să sfâșie. Chiar în clipa în care și Sam se chirci, uitându-se la ea și văzându-și moartea cu ochii, îi veni în minte un gând, de parcă ar fi auzit uri glas depărtat, și începu să scoțească în sân cu mâna stângă; găsi ceea ce căuta: rece, tare și puternic îi păru șipul lui Galadriel, în această lume de groază a stafiilor.

— Galadriel! rosti el slab și în clipa aceea auzi glasuri depărtate, dar limpezi: erau strigătele elfilor, pășind prin umbrele dragi din Comitat, sub stele, precum și cântările lor, așa cum îi apăruseră când adormise în Sala Focului din casa lui Elrond.

Gilthoniel A Elbereth! Și-atunci i se dezlegă limba și strigă într-un grai pe care nu-l știa:

A Elbereth Gilthoniel o menel palan-diriel, le nailon si di'nguruthos! A tiro nin,

Fanuilos!

Acestea fiind spuse, se ridică clătînându-se în picioare și fu iar Sam cel Înțelept, fiul lui Ham Meșterul Îndemânic.

— Apropie-te, scârboșenie! strigă el. I-ai făcut rău stăpânului meu, fiară, și pentru asta ai să plătești. Vom pleca mai departe. Dar mai întâi să-ncheiem cu tine. Hai să-ți mai dau o bucățică!

Ca și cum spiritul lui neîmblânzit îi pusese forțele în mișcare, ciobul se înflăcăra brusc, precum o torță albă în mâna lui. Arunca flăcări ca o stea căzătoare care aprinde aerul întunecat pe boltă cu o lumină de neîndurat. Niciodată chipul lui Shelob nu mai fusese ars de o asemenea groază căzută din ceruri. Razele ei îi pătrundeau în țeasta rănită și o scormoneau cu o durere uriașă, iar baia aprinsă de lumină i se împrăștia peste ochi. Căzu îndărăt, bătând aerul cu picioarele din față, cu privirile orbite de fulgere lăuntrice și cu mintea chinuită. Apoi își întoarse capul vătămat, se rostogoli într-o parte și începu să se târască în gheare către văgăuna dindărătul stâncii întunecate.

Sam se luă după ea. Îi vâjâia capul de parcă era beat, dar nu se lăsă. Iar Shelob fu alungată în sfârșit, înfrântă; tresărea și se cutremura, încercând să se depărteze cât mai iute de el. Ajunse la văgăună și se strecură înăuntru, lăsând în urmă o dâră de mazăgă verde-gălbuie, chiar în clipa când Sam o mai izbi o dată peste picioare. După care hobbitul se prăbuși la pământ.

Shelob plecase; povestea nu ne spune dacă după aceea a zăcut îndelung în bârlogul ei, oblojindu-și răutatea și neputința și dacă, o dată cu trecerea molcomă a anilor de întuneric, s-a vindecat, refăcându-și ochii buburoși, și-apoi, îmboldită de foame, ca de amenințarea morții, și-a țesut din nou capcanele cumplite prin văile Munților Umbrei.

Sam rămase singur. Pe când se lăsa noaptea peste locul de bătălie din Tărâmul Fără Nume, se târî vlăguit îndărăt, la stăpânul său.

— Stăpâne, dragă stăpâne, zicea el, dar Frodo nu-i răspundea.

În vreme ce alergase nerăbdător, bucurându-se de libertate, Shelob se apropiase iute de el pe la spate și îl înțepase fulgerător în gât. Acum zăcea livid, fără să audă vreun glas, fără să se miște.

— Stăpâne, dragul meu stăpân! îl strigă Sam, așteptând zadarnic în liniștea aceea nesfârșită să audă ceva.

Apoi tăie cât putu de repede funiile și își puse urechea la pieptul și la gura lui Frodo; dar nu află nici o urmă de viață, nici o zbatere ușoară a inimii. Îi frecă mâinile și picioarele de nenumărate ori și îl mângâie pe frunte, dar stăpânul nu clinti.

— Frodo, domnu' Frodo! striga el. Nu mă lăsați singur aici! Sunt eu, Sam! Nu vă duceți acolo, unde nu vă pot urma! Treziți-vă, domnu' Frodo! O, trezește-te, Frodo, dragul meu, dragul meu. Trezește-te!

Apoi fu cuprins de mânie și începu să alerge furios în jurul trupului stăpânului său, sfâșiind aerul cu sabia, izbind pietrele și scoțând strigăte sfâșietoare. Răcorit oarecum, se întoarse, se aplecă și se uită la chipul lui Frodo, palid, în lumina asfințitului. Și citi deodată vedenia care i se arătase în oglinda lui Lady Galadriel, în Lorien: Frodo, cu chipul livid, adormit buștean, la umbra unei stânci înalte. Mai bine zis, așa i se păruse atunci, că dormea buștean.

— A murit! zise el. E mort, nu adormit!

Iar când rosti acestea, ca și cum cuvintele și-ar fi vărsat din nou veninul, i se păru că obrazul lui Frodo capătă o nuanță verzuie.

Atunci pe Sam îl cuprinse neagra deznădejde. Se chirci la pământ, își trase gluga

cenușie peste ochi, iar inima îi fu copleșită de noapte și nu mai știa nimic.

Când, într-un târziu, întunericul se risipi, Sam își ridică privirile și văzu că era înconjurat de umbre; dar câte minute sau ore trecuseră de când își pierduse cunoștința, nu știa să spună. Era în același loc, iar stăpânul lui zăcea alături, neschimbat. Nu se prăbușiseră munții, lumea nu se ruinase.

— Ce mă fac, ce mă fac? zicea el. Oare-am străbătut tot drumul ăsta împreună cu el pentru nimic?

Apoi își aminti cum glasul lui rostise cuvinte neînțelese atunci, la începutul călătoriei: *Am de făcut ceva, înainte să se termine totul. Trebuie să-mi duc treaba la bun sfârșit, stăpâne, dacă-nțelegeți ce vreau să spun.*

— Dar ce-aș putea să fac? Doar n-am să-l părăsesc pe domnu' Frodo în vârf de munte, mort, fără să-l îngrop, și să mă duc acasă. Sau mai bine să merg mai departe... Să merg mai departe? repetă el și se cutremură de spaimă și de îndoială. Să merg mai departe? Oare asta trebuie să fac? Și să-l părăsesc?

Atunci, în sfârșit, începu să plângă; și apropiindu-se de Frodo, îi îndreptă trupul, îi puse mâinile reci pe piept și îl înfășură cu mantia; apoi își așază propria-i sabie într-o parte și toiagul de la Faramir în cealaltă.

— Dacă e să merg mai departe, rosti el, atunci trebuie să vă iau sabia, cu încuviințarea domniei voastre, domnu' Frodo; dar v-o las pe asta să zacă alături, așa cum a zăcut lângă bătrânul rege din gorgan; și-aveți veșmântul frumos, din mithril, de la bătrânul domn Bilbo. Și ciobul de stea, domnu' Frodo, pe care mi l-ați împrumutat și de care-o să am nevoie, căci de-acum voi fi numai în întuneric mereu. E prea mult pentru mine, căci Doamna vi l-a dat domniei voastre, dar poate că va înțelege. Domnia voastră înțelegeți, domnu' Frodo? Trebuie să merg mai departe.

Dar nu putea pleca încă. Îngenunche, îl luă pe Frodo de mână și nu mai fu în stare să se despartă de el. Timpul trecea, iar el stătea tot în genunchi, cu mâna stăpânului într-a sa și sufletul chinuit de întrebări.

Încerca să afle puterea să se smulgă și să pornească în călătorie de unul singur — spre răzbunare. Dacă reușea să plece, mânia l-ar fi îmbărbătat să meargă pe toate drumurile din lume, urmărindu-l până când, într-un sfârșit, avea să dea de el, de Gollum. Și-atunci, Gollum avea să moară într-un cotlon. Însă țelul călătoriei lui nu era acesta. Nu merita să-l părăsească pe stăpânul lui pentru atâta lucru. Și asta nu l-ar fi adus înapoi. Nimic nu-l mai putea aduce înapoi. Mai bine mureau amândoi. Dar și atunci ar fi călătorit tot singur.

Se uită la vârful strălucitor al săbiei. Îi veniră în minte locurile prăpăstioase pe care le lăsase îndărăt. Drumul acela nu era o scăpare. Asta însemna să nu facă nimic, nici măcar să jelească. Și nu pentru așa ceva pornise la drum.

— Atunci, ce să fac? strigă el iar și parcă răspunsul îi apără foarte limpede: *să se țină tare până la capăt.* Altă călătorie singuratică — cea mai rea dintre ele.

— Cum adică, să mă duc singur până la Hăul de la Capătul Lumii așa, nitam, nisam?

încă șovăia, dar hotărârea îi creștea tot mai mult în suflet.

— Cum adică? Să iau Inelul de la el? Cei din Sfat i l-au încredințat lui.

Dar răspunsul veni pe loc:

— Dar cei din Sfat i-au dat și însoțitori, astfel încât misia lui să nu dea greș. Iar tu ești ultimul din Frăție. Misia nu trebuie să dea greș! Ce bine-ar fi să nu fi rămas eu ultimul! se văicări el. Să fi fost bătrânul Gandalf aici sau altcineva. De ce trebuie să iau singur o hotărâre? Sunt încredințat c-o să dau greș. Nu-i de nasul meu să iau Inelul și să ies în față.

Dar nu te-ai vârât singur în față, ci ai fost împins. Și dacă-i vorba pe-așa, nici

domnu' Frodo, nici domnu' Bilbo n-au fost potriviți pentru asta. Nu ei au ales.

Asta e, trebuie să mă hotărâsc. Și-am să mă hotărâsc. Dar sunt sigur c-am să dau greș; ca de obicei, Sam Gamgee.

La să vedem: dacă ne găsește cineva aici sau îl găsește numai pe Frodo cu lucrul acela la el, ei bine, atunci Vrajmașul o să pună laba pe el. Și asta înseamnă sfârșitul pentru noi toți, pentru Lorien, pentru Vâlceaua Despăcată, pentru Comitat, pentru tot. Și nu-i vreme de pierdut, căci oricum asta înseamnă sfârșitul. Războiul a-nceput și, după cât se pare, lucrurile merg deja în binele Vrajmașului. N-am nici o scăpare să mă întorc cu el și să cer sfat sau îngăduință. Nu, n-am decât să stau aici până vin ei, să măucidă peste trupul stăpânului meu și să-l ia; sau să-l iau eu însumi și să plec.

Trase aer adânc în piept.

— Atunci, asta e, am să-l iau eu!

Se lăsă pe vine. Îi desfăcu foarte ușor gaica de la gât și își strecură mâna pe sub tunică lui Frodo, după care îi ridică încet capul cu mâna cealaltă, îl sărută pe fruntea rece și îi trase lanțul. Apoi îl așeză la loc, să se odihnească în pace. Chipul liniștit nu se schimbă deloc și din asta, mai mult decât după orice alte semne, Sam se convinse, în sfârșit, că Frodo murise și părăsise Căutarea.

— Rămas-bun, stăpâne, dragul meu! murmură el. Iertați-l pe bietul Sam. O să vin aici, în locul acesta, după ce-am să-mi termin treaba, dac-oi reuși. Și-atunci, n-o să vă mai părăsesc niciodată. Odihniți-vă în pace, până mă întorc; și fie să nu vă tulbure nici o făptură scârbavnică! Iar dacă Doamna m-ar putea auzi și mi-ar îndeplini o dorință, i-aș cere să mă întorc și să vă găsesc tot aici. Rămas-bun!

Apoi se plecă și își trecu lanțul în jurul gâtului; imediat capul îi căzu la pământ de greutatea Inelului, de parcă ar fi avut legat de el un pietroi. Dar încet-încet, ca și când povara ar fi devenit mai ușoară sau îi creșteau lui puterile, își înălță fruntea și, cu un mare efort, se puse pe picioare și descoperi că putea să meargă și să îndure. Apoi ridică pentru o clipă șipul și se uită la stăpânul său; lumina ardea acum blând, ca luceafărul de seară vara; și în lumina aceea, chipul lui Frodo era iar minunat la culoare, palid, dar frumos, ca al unui elf, ca al cuiva care trecuse de tenebre. Cu amăgirea amară a ultimei imagini, Sam se întoarse și ascunse luminița, apoi porni clătănându-se prin întunericul care creștea.

Nu avea mult de mers. Tunelul se afla la oarece distanță depărtare în urmă; Crăpătura, la vreo două sute de pași în față, poate chiar mai puțin. Poteca se zărea în lumina asfințitului — un făgaș adânc, bătut de veacuri — care urca acum într-o albie lungă, străjuită de stânci pe ambele părți. Albia se îngusta deodată. Curând, Sam ajunse la un șir de trepte largi și nu prea înalte. Acum turnul orcesc se afla chiar deasupra lui, încruntându-se întunecat, iar în el lucea ochiul roșu. Umbrele de la poale îl ascundeau vederii. Ajunse la capătul treptelor și se trezi, în sfârșit, în Crăpătură.

„M-am hotărât”, își tot zicea. Dar nu era așa. Cu toate că-și dădea toată silința să nu se mai gândească la asta, ceea ce făcea acum era împotriva firii sale. „Oi fi greșit? Ce trebuia să fi făcut?”

Pe măsură ce pereții abrupti se strângeau tot mai aproape de el, înainte să ajungă în vârf, înainte să-și arunce în sfârșit privirile în jos, pe cărarea care ducea pe Tărâmul Fără Nume, Sam se întoarse. Se uită o clipă îndărăt, șovăielnic. În întunericul care se aduna, văzu ca pe o pată mică gura tunelului; și i se păru că distinge locul unde zăcea Frodo. Parcă strălucea ceva acolo, jos, pe pământ; dar poate că nu era decât un renghi pe care i-l jucau lacrimile, în timp ce își ațintea privirile spre locurile acelea pietroase unde viața lui se prăbușise în ruină.

— Ce bine-ar fi să mi se îndeplinească o dorință, numai una, oftă el. Să mă întorc

și să-l găsesc acolo!

Apoi, în sfârșit, porni iar pe drumul său și o luă pe trepte; fură cele mai grele pe care pusese vreodată piciorul.

Doar câteva trepte; și-acum, încă vreo câteva și-avea să coboare fără să mai vadă vreodată înălțimea aceasta. Atunci auzi deodată urlate și glasuri. Rămase stană de piatră. Glasuri de orci. Și în față, și în spate. O larmă de tropote și de strigăte aspre; orcii urcau spre Crăpătură de la capătul celălalt, dinspre cine știe ce intrare în turn. Tropote și strigăte îndărăt. Se răsuci. Văzu luminițe roșii, torțe, clipind departe, jos, ieșind din tunel. Până la urmă, porniseră vânătoarea. Ochiul roșu din turn nu fusese orb. Îl prinseseră.

Pâlpâirea torțelor și zăngănitul armelor erau deja foarte aproape, în față. Într-o clipă aveau să ajungă în vârf și să sară asupra lui. Pierduse prea multă vreme chibzuind și-acum dăduse de belea. Cum putea să mai scape, să se salveze pe sine și Inelul? Inelul. Nu-și mai dădu seama ce face și ce gândește. Se trezi că scoate lanțul și ia Inelul în mână. Oastea orcească apăru în Crăpătură, chiar în fața lui. Iar el își puse Inelul pe deget.

Lumea se schimbă, și lui îi trecură prin minte într-o clipă atâtea gânduri câte i-ar fi trecut într-un ceas. Își dădu seama că i se ascuțise auzul, în vreme ce vederea îi slăbise, dar altfel decât în bârlogul lui Shelob. În jurul lui lucrurile nu erau întunecate, ci nedeslușite; el însuși se afla într-o lume cețoasă, cenușie, singur, ca o stâncă micuță și neagră, și Inelul care îi trăgea mâna în jos era ca un glob de aur fierbinte. Nu se simțea deloc nevăzut; dimpotrivă, oribil și singular de vizibil; și își dădu seama că, de undeva, îl căuta un Ochi.

Auzi prăbușire de pietre și un clipocit de apă departe, în Valea Morgul; iar jos, sub stâncă, supărarea bolborosită a lui Shelob, bâjbâind, rătăcită prin cine știe ce tunel întunecat; glasuri în foișoarele turnului; și strigătele orcilor când ieșeau din tunel; și tropotele și larma îngrozitoare, asurzitoare, huruindu-i în urechi, venind dinspre orcii de dinaintea lui. Se strânse lângă stâncă. Dar ei mărșăluiau mai departe, ca o oaste de stafii, umbre cenușii, pierdute în ceață, ca niște vise urâte, cu flăcări palide în mâini. Și trecură pe lângă el. Se chirci, încercând să se strecoare în vreun ungher, să se ascundă.

Ascultă. Orcii din tunel și cei care coborau se treziră față-n față și începură să alerge strigând. Îi auzea limpede și înțelegea ce spuneau. Pesemne că Inelul dădea puterea înțelegerii limbilor sau de a-i pricepe mai ales pe slujitorii lui Sauron, făuritorul lui, așa că, dacă ciulea urechile, deslușea și își traducea orice gând. Bineînțeles, Inelulului îi creșteau mult puterile, pe măsură ce se apropia de locurile unde fusese făurit; un singur lucru nu dădea, și-acesta era curajul. În clipa aceea, Sam nu se gândea decât la cum să se ascundă, cum să se facă mic, până s-or liniști iar toate; și asculta înspăimântat. Nu știa cât erau glasurile acelea de aproape, căci îi răsunau parcă în urechi.

— Hei! Gorbag! Ce faci aici, sus? Te-ai și săturat de război?

— Poruncă, găgăuță. Și tu ce faci, Shagrat? Te-ai săturat să stai la pândă? Te gândești să cobori la luptă?

— Poruncile-s pentru tine. Eu răspund de trecătoarea asta. Așa că vorbește frumos. Ce-ai de spus?

— Nimic.

— Hei! Hei! Uuuu! izbucni un strigăt care întrerupse vorbele căpeteniilor.

Orcii de jos văzuseră deodată ceva. Începură să fugă. Iar ceilalți se luară după ei.

— Hei, hei! E ceva aici! Zace drept în drum! O iscoadă, o iscoadă!

Se iscară larmă mare, vaiere mârâite de corn și-o amestecătură de glasuri lătrate.

Sam se deșteptă, de parcă l-ar fi lovit cineva în moalele capului, îl văzuseră pe stăpânul lui. Oare ce-aveau de gând? Auzise tot felul de istorisiri în legătură cu orcii, care-ți înghețau sângele în vine. Nu putea îndura una ca asta. Sări în picioare. Nu se mai gândi nici la Căutare, nici la hotărârile pe care le luase și scăpă de teamă și de îndoială. Știa acum unde îi era locul, și unde îi fusese dintotdeauna: alături de stăpânul său, deși nu-i era prea limpede ce putea face acolo. O luă la fugă în jos, pe scări, apoi pe cărare, către Frodo.

„Câți or fi? se întrebă el. Cel puțin treizeci-patruzeci din turn și, socot, mult mai mulți, de jos. Câți oi putea ucide până mă-nhață? Au să vadă flacăra săbiei de cum am s-o trag din teacă, și mai curând sau mai târziu, tot or să pună laba pe mine. Oare fapta mea o s-ajungă în vreo cântare? «Despre cum a tăbărit înțeleptu' Sam în Trecătoarea înaltă și-a făcut zid de trupuri în jurul stăpânului său». Nu, ce cântări? Bineînțeles că n-au să mai fie cântări, căci Inelul va fi descoperit. N-am ce face. Locul meu e alături de domnu' Frodo. Trebuie să înțeleagă și Elrond, și Sfatul, și Marii Seniori și Doamnele și Domnițele, în marea lor înțelepciune. Planurile au dat greș. Eu n-am cum să fiu Purtătorul Inelului, fără domnu' Frodo.»

Dar orcii ieșiseră din raza privirilor lui încețoșate. Nu apucase să se mai gândească și la el, dar acum își dădu seama că era vlăguit, aproape neputincios: picioarele nu-l purtau cum ar fi vrut. Se mișca prea încet. Cărarea i se păru lungă de leghe întregi. Unde dispăruseră cu toții în ceață?

Iată-i! Erau la o bună bucată de drum în față. Un ciorchine de umbre aplecate în jurul a ceva ce zăcea la pământ; câțiva păreau să se repeadă de colo-colo, amușinînd ca niște câini care căutau o urmă. Încercă să facă un efort.

— Dă-i zor, Sam! zise el. Altfel, ai s-ajungi prea târziu.

Își desfăcu sabia din teacă. Într-o clipă avea s-o tragă. Și-atunci... în vreme ce orcii ridicau ceva de jos, se auzi o rumoare sălbatică, iar apoi huiduieli și râsete.

— Uhuhuu! Huooo! Sus! Sus!

— Și-acu', plecarea! Pe scurtătură! Înapoi, la Poarta de Jos! După cât se pare, în seara asta n-o să ne dea de lucru.

Grupul de umbre orcești începu să se miște. În mijloc, patru dintre ei purtau un trup pe umeri.

— Uhuhuuu!

Luaseră trupul lui Frodo. Plecaseră. Nu putea să-i prindă din urmă. Orcii ajunseseră la tunel și acum pătrundeau acolo. Cei cu povara intrară primii, iar în urma lor se iscă o vânzoleală mare. Sam se luă după ei. Trase sabia — o scânteiere albastră în mâna lui șovăitoare — dar ei n-o văzură. Chiar în clipa când el ajunse gâfâind, ultimii dintre ei se făcură nevăzuți în gaura neagră a tunelului.

Rămase o clipă să-și tragă sufletul, cu mâna la piept. Apoi își trecu mîneca peste față, ca să se șteargă de praf, de sudoare și de lacrimi.

— Urătă treabă, făcu el și se avîntă după ei în întuneric.

Tunelul nu i se mai păru atît de întunecos; parcă trecuse dintr-o ceață rară într-una mai deasă. Era tot mai vlăguit, dar voința i se întărea. I se păru că vede lumina torțelor ceva mai în față, dar, oricât s-ar fi străduit, nu reușea să-i ajungă. Orcii înaintau de obicei iute prin tunele, iar pe acesta îl știau foarte bine; căci, deși era primejdia întâlnirii cu Shelob, erau siliți să treacă pe acolo, fiind cea mai rapidă cale de la Cetatea Moartă prin munți. În ce negură depărtată a timpului fusese durat tunelul cel lung și puțul mare, rotund, unde își găsisse Shelob sălaş cu multă vreme în urmă, nu se știa; dar orcii săpaseră și ei într-o parte și-ntr-alta, ca să ocolească bîrlogul, când stăpânii le dădeau de făcut câte o treabă. În seara aceea, nu aveau de gând să pătrundă prea adînc, ci se grăbeau spre trecerile din margine care

duceau spre turnul lor de strajă de pe stâncă. Cei mai mulți erau veseli, mulțumiți peste poate de ce găsiseră și văzuseră; în timp ce alergau, flecăreau și bolboroseau, după felul lor. Sam le auzea glasurile aspre și puternice prin aerul încremenit; printre ele desluși două mai răsunătoare și mai aproape de el decât toate celelalte. Se părea că erau cei doi căpitani ai oștilor care încheiau alaiul și vorbeau în mers.

— Shagrat, nu poți să-ți oprești gloata să mai facă atâta larmă? mârâi unul. N-am chef să dea Shelob peste noi.

— Las-o baltă, Gorbag! Ai tăi fac gălăgie și mai mare, zise celălalt. Dar lasă-i să se zbenguie și flăcăii ăștia un pic. Socot că nu-i nevoie să ne facem griji din cauza lui Shelob. Se pare că i-a intrat un cui în talpă și bine-mi pare. N-ai văzut ce mizerie era pe drumul spre crăpătura aia a ei blestemată? I-am venit o dată de hac, o să i-o mai facem de sute de ori. Așa că lasă-i să râdă. Și-apoi, până la urmă, tot am avut ceva noroc: am pus mâna pe ceea ce vor cei din Lugburz.

— Cei din Lugburz vor asta? Ce crezi c-o fi? Mi s-a părut a fi un elf ceva mai mic. Ce mare primejdie poate s-aducă ăsta?

— Până nu ne-om uita la el, nu știi ce să-ți spun.

— Oho, așadar, nu ți-au spus despre ce e vorba. Nu prea ne spun tot ce știi, nu-i așa? Nici măcar pe jumătate. Dar până și Cei Mari s-ar putea să greșească, nu-i așa?

— Ssst, Gorbag!

Gorbag vorbea foarte încet, așa încât Sam abia de-i deslușea vorbele, deși i se ascuțise auzul.

— Așa o fi, însă au ochi și urechi peste tot, poate și printre ai mei. Dar nu-i nici o îndoială, îi neliniștește ceva. Nazgullii sunt jos, acolo, după câte mi-ai spus; la fel și cei din Lugburz. Ceva le-a scăpat printre degete.

— Printre degete, zici, făcu Gorbag.

— Las-o baltă, zise Shagrat. O să vorbim mai târziu despre asta. Așteaptă până ajungem dedesubt. E acolo un loc unde putem sta de vorbă, când s-or mai depărta flăcăii.

Nu mult după aceea, Sam observă că torțele se făcuseră nevăzute. Apoi se auzi un zgomot tunător și, în timp ce se grăbea să ajungă acolo, ceva bubui. După câte socotea el, orcii dăduseră de aceeași ieșire astupată pe care o întâlniseră și el cu Frodo. Era și acum tot așa.

Se părea că era un bolovan mare în drum, dar orcii reușiseră să treacă cine știe cum, căci le auzi glasurile dincolo. Continuau să alerge tot mai adânc în inima muntelui, înapoi spre turn. Pe Sam îl cuprinse deznădejdea. Luaseră trupul stăpânului său și-acum îl duceau departe, cu cine știe ce gânduri mârșave, iar el nu se putea ține de ei. Se izbi de blocul de piatră, îl împinse, dar nu-l putu urni din loc. Apoi nu prea departe, cel puțin așa i se păru, auzi înăuntru glasurile celor doi căpitani. Rămase neclintit, ciulind urechile, nădăjduind să deslușească ceva folositor pentru el. Poate că Gorbag, care părea să vină din Minas Morgul, avea să iasă și-atunci s-ar fi putut și el strecura acolo.

— Nu, nu știi, zicea glasul lui Gorbag. De regulă, soliile ajung mai repede ca vântul și ca gândul. Dar eu nu pun întrebări cum de reușesc. E mai sănătos așa. Brrr! Nazgullii ăia îmi dau fiori. Ajunge să se uite la tine și-ți iau pielea, de te lasă gol-goluț, în întunericul din partea cealaltă. Dar el îi iubește; în zilele noastre, sunt răsfățații lui, așa că n-are nici un rost să ne punem de-a curmezișul. Îți spun eu, nu-i joacă să slujești jos în cetate.

— Ia să vezi ce grozav ar fi să stai aici, cu Shelob! spuse Shagrat.

— Mi-ar plăcea să stau departe de toți. Dar e război, iar când s-o termina, poate-

o fi mai ușor.

— Se zice că merge bine.

— Poate, mormăi Gorbag. Om vedea. Dar, în orice caz, dacă merge bine, ar trebui să fie loc mai mult. Ce zici? Dacă om avea noroc, o să ne luăm tâlpășița de-aici, să ne-așezăm undeva, de capul nostru, cu câțiva flăcăi de încredere, undeva unde-i pradă bogată, bună și la-ndemână; și fără mahări.

— Ah! făcu Shagrat. Ca pe vremuri!

— Da, zise Gorbag. Dar nu te bizui pe asta. Eu unul mă cam îndoiesc. Cum îți spuneam, mahării — și-aici glasul i de preschimbă aproape într-o șoaptă — da, chiar și cei mai mari, pot greși. Ceva le-a scăpat printre degete, cum ai zis tu. Aș zice eu, *încă le scapă*. Așa că trebuie să fim cu ochii-n patru. Cei din neamul Uruk sunt mereu puși să dreagă lucrurile și dup-aia nici măcar un mulțumesc nu capătă. Dar nu uita: vrăjmașii nu ne iubesc nici pe noi mai mult decât pe el, iar dacă reușesc să-l dea gata, ne-a luat gaia! Dar, ia să vedem: când ți s-a poruncit să ieși?

— Acu' aproape un ceas; chiar înainte să ne vezi. A venit o solie: *Nazgul neliniștit. Iscoade pe Scări. Dublați straja. Încă una la capătul Scărilor*. Așa c-am venit imediat.

— Urâtă treabă, zise Gorbag. Vezi... Străjerii noștri Tăcuți sunt neliniștiți de mai bine de două zile; știu sigur. Dar străjerilor mei nu li s-a poruncit să mai stea o zi și nici la Lugburz nu s-a transmis vreun mesaj, datorită înălțării Marelui Semnal și a coborârii Nazgulului Suprem la război. Mi-au spus că din cauza asta nu i-au putut deocamdată atrage atenția Lugburzului.

— Socot că Ochiul a avut altă treabă, zise Shagrat. Se spune că departe, la apus, se petrec lucruri mari.

— Așa o fi, mormăi Gorbag. Dar între timp vrăjmașii au urcat scările. Și tu ce-ai făcut? Trebuia să veghezi, nu-i așa? Doar ai avut poruncă. Ce-ai păzit?

— Ajunge! Nu mă-nvăța tu pe mine! N-am închis un ochi. Ne-am dat seama că se petrece ceva necurat.

— Foarte vesel.

— Da, foarte vesel: tot felul de lumini, de strigăte și alte alea. Dar Shelob era pusă să facă ceva. Flăcăii mei au văzut-o împreună cu Turnătorul ei.

— Turnătorul ei? Țasta ce mai e?

— Ah, dacă-l vedeai! Mic, slab, negru, ca un păianjen și el sau, mai degrabă ca o broască înfometată. A mai fost pe-aici. Prima oară a ieșit din Lugburz cu ani în urmă și ni s-a trimis vorbă de foarte de sus să-l lăsăm să treacă. De-atunci a urcat scările o dată sau de două ori, dar l-am lăsat în pace: se pare că are o înțelegere cu Domnia Sa Stăpâna. Presupun că nu-i bun de mâncat, căci ea nu s-ar sinchisi de poruncile de sus. Dar, n-am ce zice, ai o strajă grozavă în vale: a mai fost pe-aici cu o zi înainte de zarva asta. Aseară, mai devreme, l-am văzut noi. În orice caz, flăcăii mei mi-au zis că Domnia Sa Stăpâna se distrează și nu mi-am făcut probleme, o dată ce-am primit mesajul. M-am gândit că Turnătorul ei i-a adus vreo jucărie sau că, poate, i-ai trimis tu un dar — un ostatic luat în război sau ceva de soiul ăsta. Nu mă bag în jocurile ei. Lui Shelob nu-i stă nimic în cale când e la vânătoare.

— Nimic, hai? Ești chior, nu vezi ce se petrece acolo, îndărăt? Ți-am spus, nu-mi miroase-a bine. Oricine-o fi fost acolo, pe scări, e sigur c-a *intrat*. I-a tăiat pânza și-a ieșit cu bine din vâgăună. Ia gândește-te bine la asta!

— Păi, oricum, până la urmă a pus laba pe el, nu-i așa?

— Să pună laba pe el? Pe cine? Pe stârpitura aia? Dacă era numai el, l-ar fi vârat ea demult în cămăruța ei și-ar fi și-acum acolo. Iar dacă Lugburz l-ar vrea, să vezi cum te-ai mai duce după el! Ce mulțumire pe tine! Dar n-a fost numai ăla.

La acestea, Sam ascultă cu mai multă luare-aminte și își lipi urechea de stâncă.

— Cine-a tăiat funiile cu care l-a-nfășurat? Tot ăla care-a tăiat și pânda. N-ai văzut? Și cine-a înțepat-o pe Domnia Sa Stăpâna? Socot că același. Și unde-i el? Unde e, Shagrat?

Acesta nu-i răspunse.

— Mai bine lasă-te păgubaș. Nu-i nimic de râs. Știi foarte bine că nimeni n-a mai înțepat-o până acum pe Shelob. Nu că mi-ar păsa de ea; dar, gândește-te, e cineva care se plimbă pe-aici cum pofteste, mai rău ca orice răsculat, așa cum nu s-a mai întâmplat de la Marele Asediu, în străvechime. Ceva le-a scăpat printre degete.

— Și ce-o fi? mormăi Shagrat.

— Așa cum ne-arată semnele, Căpitane Shagrat, ăsta care se plimbă liber e un mare războinic, după cât se pare, un elf, sau oricum cu o sabie elfească și, poate, cu o secure. Și se plimbă pe lângă tine, iar tu habar n-ai. Tare vesel, ai dreptate!

Gorbag scuipe. Sam surâse înverșunat, auzind descrierea care i se făcuse.

— Of, tu totdeauna ai văzut lucrurile-n negru, zise Shagrat. N-ai decât să citești semnele cum poftesti, dar poate că sunt și alte feluri de-a le citi. Oricum, am străjeri în fiecare punct și mă voi ocupa pe rând de toate. După ce-o să arunc o privire creaturii pe care-am pus mâna, o să mă-ngrijesc de celelalte.

— Îți spun eu, n-ai să afli prea multe de la ăla mic, zise Gorbag. S-ar putea să n-aibă nimic de-a face cu beleaua adevărată. Nici măcar ăla mare cu spada ascuțită n-a dat, se pare, doi bani pe el, o dată ce l-a lăsat să zacă acolo; nu-i decât un șiretlic elfesc.

— Om vedea. Hai, acum! Am pălăvrăgit destul. Hai să vedem ce-i cu ostaticul ăla.

— Ce-o să faci cu el? Nu uita că eu l-am văzut întâi. Dacă faceți vreun chiolhan, vrem și noi partea noastră.

— Ei, asta-i acu', mormăi Shagrat. Am și eu poruncile mele. Și nu-i vorba doar să ne umflăm burdihanele până crăpăm. *Oricine* calcă fără voie pe pământul ăsta trebuie dus în turn. Ostaticul va fi jupuit. Trebuie să trimitem imediat la Lugburz o vorbă despre fiecare obiect, veșmânt, armă, scrisoare, inel — orice mărunțiș. Și asta *numai* la Lugburz. Iar ostaticul va fi păstrat viu și nevătămat, sub porunca să fie omorât oricine face altfel, până când trimite El să-i fie adus sau vine personal să-l vadă. E destul de clar și-am să urmez porunca.

— Jupuit, hai? făcu Gorbag. Ce-i fac, îi scot dinții, îi smulg unghiile și părul?

— Nu, nimic din toate astea. Ostaticul e pentru Lugburz, ți-am spus. Îl vor viu și nevătămat.

— O să-ți fie tare greu, răsese Gorbag. Nu mai e decât un hoit. Nu-mi dau seama ce-o să facă în Lugburz cu-așa ceva. Pot să-l pună direct în oală.

— Prostule, mârâi Shagrat. Faci pe deșteptu', dar nu știi o mulțime de lucruri pe care le știu alții. O s-ajungi tu în oală sau o să te-nhațe Shelob, dacă n-ai grijă. Hoi! Asta-i tot ce știi despre Domnia Sa Stăpâna? Când își înfășoară victima în funii, înseamnă că are poftă de carne. Nu mănâncă mortăciuni și nici nu bea sânge rece. Tipu' ăla nu-i mort.

Sam ameți și se prinse de bolovan. Simți că toată lumea întunecată se întorcea cu fundu-n sus. Uluirea fu atât de mare, încât aproape că leșină; dar până și când se chinuia să-și vină în fire, știa un singur lucru: „Neghiobule, n-a murit și-ai știut asta în inima ta. Nu te mai încrede în capul tău, Sam Înțeleptule; nu-i atât de bun. Necazu-i că n-ai nădărdit niciodată cu adevărat. Acum, ce-i de făcut?” Pentru moment, nu era nimic de făcut; nimic altceva decât să stea proptit de pietroiul acela neclintit și să asculte glasurile orcilor ticăloși.

— La naiba, făcu Shagrat. Are mai multe otrăvuri. Când își prinde prada, îi înfige

un colț în gât și-o face neputincioasă, ca pe un pește cu burta spintecată. Apoi își face mendrele. Ți-aduci aminte de moș Ufthak? Nu mai știam unde e de zile-ntregi. L-am găsit apoi într-un cotlon; era spânzurat, dar în viață. Ce-am mai râs! Poate că uitase de el, dar nu l-am atins, căci nu-i bine să te bagi în treburile ei. Ai să vezi, stârpitura aia o să se trezească în câteva ceasuri; și-afară de faptul c-o să-i fie o vreme cam rău, n-o să mai aibă nimic. Sau n-ar mai avea, dacă l-ar lăsa Lugburz în pace. Asta ca să nu mai vorbim de locul unde se află și de ce-o fi mai pățit până acum.

— Și de ce-o să mai pățească de-acum înainte, râse Gorbag. În orice caz, putem să-i spunem niște povești, dacă n-avem voie altceva. Nu cred c-a mai fost în drăgălașul Lugburz, așa că s-ar putea să-l intereseze ce-l așteaptă. O să fie mai vesel decât mă gândeam. Hai să mergem!

— N-o să fie nimic vesel, îți spun eu, zise Shagrat. Și trebuie să-l păzim, altfel suntem morți cu toții.

— Bine! Dar dac-aș fi în locul tău, l-aș prinde pe-ăla mare care-i liber, înainte de-a trimite vorbă la Lugburz. N-o să sune prea bine când o să le spui c-ai prins pisoiful, dar ți-a scăpat mâța.

Glasurile se depărtară. Sam auzi zgomotul pașilor stingându-se. Își revenise din uluială, dar îl cuprinsese furia.

— Am dat greș cu toate! strigă el. Știam eu c-așa o să se-ntâmples! Acu' au pus mâna pe el ticăloșii ăia, scârbele! Să nu-ți părăsești stăpânul niciodată! Niciodată! Asta era vorba mea. Și-mi spunea mie inima ceva. Sunt de neiertat! Acu', trebuie să mă întorc la el cumva. Trebuie!

Își trase iar sabia și îi izbi mânerul de bolovan; dar nu se auzi decât un zgomot înfundat. Însă spada luci înflăcărată, încât începu să vadă pe întuneric. Spre mirarea lui, văzu că blocul acela mare avea formă de ușă și era cam de două ori mai înalt ca el. Deasupra, era un loc gol și întunecat, între bolovan și bolta joasă a deschizăturii. Era, probabil, doar o piedică în calea lui Shelob, astupată pe dinăuntru de vreun zăvor sau de vreun bolț la care viclenia ei să nu aibă ce face. Cu ultimele puteri, Sam sări și se apucă de vârful bolovanului, apoi se căzni și trecu dincolo. O luă la fugă nebunește, cu spada arzându-i în mână; coti și începu să urce prin tunelul șerpuit. Vestea că stăpânul lui trăia îl făcu să uite de osteneală și îl întări pentru o ultimă strădanie. Nu vedea nimic, pentru că acest nou pasaj era foarte întortocheat și era nevoit să cotească întruna; dar i se păru că-i ajunge din urmă pe cei doi orci, căci le auzi iar glasurile mai tare. Păreau acum destul de aproape.

— Iată ce voi face, zise Shagrat răstit. Am să-l duc în iatacul de sus.

— De ce? mormăi Gorbag. N-ai destule la subsol?

— Așa o să fie ferit de orice, îți spun eu, îi răspunse Shagrat. E foarte prețios, înțelegi? N-am încredere în toți flăcăii mei, iar într-ai tăi nici atât. Și nici în tine, când te știu cât ești de mort după prilejurile de înveselire și șotii. Va fi dus unde vreau eu și unde să n-ajungi tu, dacă nu știi să te porți. Sus o să fie ferit de orice, îți spun eu.

— Oare? rosti Sam. Uiți de marele războinic elf care e liber și acum.

Cu acestea, o luă iute după colț, dar văzu că fie tunelul îi jucase feste, fie din cauza Inelului judecase greșit distanța.

Cele două umbre orcești erau încă destul de departe în față. Acum le vedea: erau negre, pe un fundal roșu-aprins. Trecerea deveni dreaptă, până la urmă, și urcă; iar la capătul lui se aflau două uși larg deschise, care duceau, pesemne, în carcerile adânci de sub steiul pe care se înălța turnul. Orcii intraseră deja împreună cu povara lor. Gorbag și Shagrat se apropiau de poartă.

Lui Sam îi ajunse la urechi o izbucnire de cântări răgușite, vaiere de corn și

bubuituri de gong; era o larmă cumplită. Gorbag și Shagrat ajunseseră deja în prag.

Sam chiui și își învârti spada, dar glăsciorul lui se pierdu în tăvănoai. Nimeni nu îl băgă în seamă.

Ușile mărețe se închiseră. Bum! Barele de fier se lăsară la locul lor, pe dinăuntru. Clang! Poarta era încuiată. Sam se izbi de plăcile ferecate de bronz și căzu fără cunoștință la pământ. Era afară, în beznă. Iar Frodo trăia, dar se afla în mâinile Dușmanului.

Aici se sfârșește partea a doua a istoriei Războiul Inelului.

Partea a treia, ÎNTOARCEREA REGELUI, povestește despre ultima apărare împotriva Umbrei și despre sfârșitul misiunii primite de Purtătorul Inelului.